Borsos József épiteu

Borsos József:
Hódmezővásárhelyi templom.

Rät Str. 293. l.

Borsos József, építén

Rácz zoltán: Debrecen építének a harmincos években 25–28

Magyar Építőművészet, 1983 83/2

Debrecen építészete a harmincas években

Debrecen építészetét a húszas évek végéig leromlott gazdasági helyzete alapvetően visszafogta. A város veszteséges gazdálkodása, rendezetlen pénzügyei, költségvetésének egyre növekvő deficitje sürgős megoldást követeltek. Ezt sürgette a kormányzat is, de 1924-től kezdve minden segítséget megvont, s így Debrecennek, mint szabad királyi városnak, önállóan kellett kötelezettségeit rendeznie. Ebben a súlyos helyzetben a kiút a nagy összegű külföldi kölcsönök felvételében mutatkozott. Dr. Vásáry István, a polgármester azzal érvelt, hogy az ország konszolidációjának érdeke a politikai és társadalmi nyugalom. Ehhez pedig elsősorban munkát kell biztosítani. Az új beruházások a lakosság ezreinek biztosítanának kereseti lehetőséget, gyarapítanák a város vagyonát, s a kölcsönök törlesztése után új értéket termelnének. Veress Géza történész tájékoztatása szerint elsőként 1924-ben 60 ezer svájci frank (58 ezer pengő) értékű kölcsönt vett fel a város, majd több hazai és külföldi hitel után 1928-ban megkapta az amerikai ún. nagykölcsönt, mely 35 évre szólt, rendkívül magas, 7,5%-os kamattal. Debrecen öt év alatt összesen mintegy 40 millió pengő értékű, óriási összegű kölcsönhöz jutott.

Vásáry feljegyzései szerint Debrecen életében az 1928 és 33 között eltelt évek voltak a legkiegyensúlyozottabbak a politikai közéletben, s a lakosság helyzetében. A kölcsönökből megvalósított nagy beruházások, melyek még a nagy gazdasági világválság idejére is átnyúltak, hosszú távon megalapozták a városfejlődés lendületetét. A város vezetősége a közérdeket figyelembe véve eredményesen gazdálkodott. Ennek eredménye többek között a városi téglagyár is, mely klinker téglát gyártott s Debrecen építészetén túl Szegedre is hatott. Ez a munka valósította meg azokat a városrendezési elképzeléseket, amelyek ma nélkülözhetetlen elemei a város életének: a Nagyerdő rendezése, a strand kiépítése, a csónakázótó, a stadion s a köztemető. Mindez különböző ideológiák segítségével, gyakran a politikai nyomás hatására alkotott egyéni ízű és európai épületeket.

A Déri Múzeum a húszas évek végén épült, mégis fontos épülete a harmincas éveknek.

Györgyi Dénes és Münnich Aladár közös munkája még az ellenreformációra emlékező új eklektika modorában készült, megalkotva Debrecen egyik leghangulatosabb terét. Itt jelentkezik a város vezetőinek az a kívánsága, hogy a klasszicista Nagytemplom és a Kollégium mellett emelkedő múzeum harmonikus egységet adjon nagy elődeivel. Ennek folytatása a múzeum terét lezáró posta épülete, melyet Münnich Aladár tervezett 1928-ban, 1931-ben készült el. A divattá vált többemeletes falpillérek itt egyértelműen utalnak a szomszédos klasszicista műemlékekre. A Déri tér harmadik oldalán áll a Magyar Nemzeti Bank épülete. 1933—34-ben építették Hübner Tibor tervei alapján, mely tömegében, s homlokzati kialakításában jól illeszkedik a tér meglevő házaihoz. Visszafogott, historizáló homlokzati elemei kapcsolják környezetéhez, tömegmozgása azonban kicsit esetleges. Az épület földszintjén található a bank, emeleti szintjein pedig bérlakások. Felépítése a bejárati tömbben tisztán érvényesül, de az egész épület a korszak fontos problémáját mutatja: az új építészet és a hagyomány találkozását, vagyis: hogyan lehet történeti környezetben modern felfogású házat építeni.

1912-ben két egyetem felállítását mondta ki az országgyűlés. Az egyiket Pozsony, a másikat Debrecen székhellyel. 1914-ben megnyílt az egyetem három kara. A negyedik, orvosi fakultás részére otthont kellett építeni. Debrecen a város szélén, a Nagyerdő fái között 110 hold földet adott az egyetem elhelyezésére, s az építési költségek felét is kifizette. A tervezést 1913-ban Korb Flórisra bízták. A klinikák a közbejött háború miatt csak 1927-re készültek el. Az egyetem központi épületét szintén Korb Flóris tervei szerint 1927-től 32-ig készítették. Ez a neobarokk kompozíció historizáló díszítésével keltette életre a házat. Szigorú, szimmetrikus tömege már kilométerekről feltűnik, s közeledve fokozatosan kibontakoznak a legapróbb részletek is. Belépve nagyhatású, világos, áttekinthető, üvegtetős díszudvar fogadja a látogatót, ahol a gondosan megmunkált épületdíszek biztosítják a léptékváltást a nagy térben. Ezzel a méltóságteljes, mégis emberközeli épülettel a neobarokk elérte csúcspontját.

Az egyetemhez illő szellemben tervezte Györgyi Dénes a tanári lakásokat 1929-ben. A professzorok házai, melyek kisebbfajta kastélyoknak tűnnek, belül tökéletesen szervezett, bár kissé terjengős lakásokat rejtenek. A homlokzat még erősen formalista, s a félkörös épülettömeg egyaránt tartalmazhat lépcsőházat, ebédlő, háló vagy gyermekszoba zárterkélyét.

A Déri térrel s az egyetemmel kialakult Debrecen művelődésének két gócpontja. Ez lett annak a városrendezési tervnek egyik fő motívuma, amelyet Borsos József, a város kitűnő építésze és műszaki tanácsosa készített 1930-ban. Az új tervnek komoly társadalmi összetevői is voltak. Erdély elcsatolásával igen sokan költöztek be Debrecenbe, s így jelentősen megnőtt a lakáshiány, egyre szaporodtak a nyomortelepek. A város bérházak építésével s kölcsönökkel segített a gondokon. Az állami telekosztással s a lakásépítéshez adott kedvezményes hitelekkel igen sokan jutottak lakáshoz. Borsos kijelölte a családi házaknak szánt területeket a Libakert, Sestakert területén, s a Széchenyi kertben, ahol a beépítést is előre szabályozta. A nagy tömbbelsőket feltárta, így a telkek megosztásával sok új építési lehetőséget teremtett. Hibája a tervnek, hogy a belterületen alig hagyott nagyobb zöldfelületet. Felszámolta viszont a szétszórt felekezeti temetőket, s kijelölte a Nagyerdőn az új Köztemető helyét. Az egyetem és a temető közti erdőt tervezte összefüggő parknak. A tervezett körút, mely a város egykori határa, az árok mentén halad volna, azóta sem valósult meg. Vitatott pontja a tervnek az egyetemet a múzeummal összekötő sugárút. Ezt a terekkel fellazított utat a Déri Múzeum mögötti tér fogadta volna, ahol a város közművelődési központját tervezte Borsos. A sugárút azonban nem illett volna szervesen a város sugarasgyűrűs szerkezetébe, így máig is csak az egyetemtől a Honvéd utcáig terjedő szakasz készült el. Teljes egészében megvalósult viszont a Nagyerdő rendezési terve a harmincas évek folyamán, a strand, a stadion és a Köztemető kiépítésével.

Borsos József épületterveivel a Kós Károllyal indult magyaros szecesszió kitartó és egyéni képviselője. Munkássága része az Erdély elvesztésén kesergő hangulatnak, de túl tudott emelkedni a kor magyaros romantikáján. Sokat járt külföldön, s útjairól előadásokat tartott a Magyar Mérnök és Építész Egyletben. Így ismerte a német, dán, amerikai törekvéseket is, valószínűleg északi útjain szerette meg a nyerstégla építészetet. Ő szorgalmazta a klinkertégla gyártását Debrecenben, s ezt használta Rerrich Béla is a szegedi Dóm téren. Első jelentősebb debreceni felhasználása a Köztemető ravatalozója, melyben krematórium is működik. Ennek előzményeként kell megemlíteni Borsos egyik villáját, az Ary-

1. Borsos József: Ravatalozó, Debrecen, 1932

1. József Borsos: Salle mortuaire, Debrecen 1932

1

villát, a Sestakert utca 4. számú házat. Az erdélyi formakinccsel kialakított, mozgalmas tömegű villa már mutatja Borsos építészetének néhány jellegzetességét, mely a Ravatalozóban teljesedik ki. Törekszik a funkció és a forma összhangjára, a formai elemeket ott használja, ahol indokolt. Ezt teszi a népi építészet is.

A Ravatalozó Borsos József külföldi tanulmányútjának tapasztalatai alapján 1932-ben készült el klinkertéglából, vasbeton boltozatokkal. Termeit debreceni képzőművészek munkái díszítették.

Az alagsorban kaptak helyet a szertartást előkészítő helyiségek s a hamvasztókemencék. A koporsó liften érkezik fel a földszinti ravatalozótermekbe. Így a funkciókat sikerült teljesen elkülöníteni. A ravatalozótermek az épület tömegében önálló egységként jelennek meg. A díszravatalozó áll az épület tengelyében, míg a két kisebb terem oldalra nyílik, amit a befordított tetőidom is jelez.

Az épület formai megoldása tökéletesen kifejezi funkcionális és eszmei tartalmát. A ravatalozótermek markáns tömegét árkádos tornác kapcsolja össze, melynek falában az urnák vannak elhelyezve. A halál kérlelhetetlenségét, az örökkévalóságot jelzik az építőanyagok. A barnás, vöröses klinkertéglán, s a mély lila színű zománcos tetőcserépen nem látszik az idő múlása. Kompozíciójában a szimmetria ugyanezt az állandóságot sugallja, s ez még egyszer elénk vetül — az épület alatt, a nagy, nyugodt vízfelület tükrében. Mi teszi mégis vigasztalóvá? Az, hogy felépítésében a természet rendjét látjuk viszont, ugyanakkor mindezt jellegzetesen magyar keretben, az erdélyi házak, az elveszített otthon romantikus formáinak közvetítésével. Nem az eklektika módszerét használja, ahogy Korb Flóris elegyítette az erdélyi motívumokat a barokk díszekkel a klinika épületein. Borsos Kós Károly iskoláját eleveníti fel és folytatja húsz év elmúltával, több forrásból táplálkozó művészetével. Kiindulópontnak a fejlett erdélyi építészet szerkezeti, formai és térbeli világát tekintette. Nem a puszta falakra helyezte díszítéseit, hanem a szerkezet kihangsúlyozásával, csak a lényeges elemeket formázta meg rendkívüli alapossággal. Bátran felhasználta azokat az eredményeket, amelyeket Rerrich Béla a debreceni klinkertéglával elért, olyannyira, hogy például a csavart pilléreket azonos formában alkalmazta. Ugyanúgy hitt a részletek fontosságában is. A nagy kompozícióhoz közelítve megelevenedik a változó színű kék, vörös cserépből, sárga sávokból összerakott tető, a téglakötések játékos, plasztikus formája. A belsőben pedig, a vasbeton födémek korában, a hangulati hatás érdekében, vasbeton boltozat ad bensőséges teret a szertartáshoz. Borsos nem állt távol a német expresszionizmustól, bizonyítja ezt egyik előadásának diaanyaga, melyben jelentős szerepet kapott a húszas évek német téglaépítészete, köztük Fritz Hoeger hamburgi Chile-háza, s egyéb épületei. Alighanem erős érzelmi töltése, s a rendkívül gondos építészi munka késztette Bierbauer Virgilt, a Tér és Forma szerkesztőjét arra, hogy az új építészet lapjában, 1932-ben, fontos szerepet szánjon az épületnek. Megmutatta ezzel, hogy a „mai magyar érzést" fontosabbnak tartó új felfogás is tiszteli a múltból fakadó művészetet.

1932-re épült a klinkertégla másik jelentős épülete, a Hősök Mauzóleuma a Honvédtemetőben. Az 1849-es debreceni csata emlékére kiírt pályázat ünnepélyek tartására is alkalmas tágas teret javasolt, így nyert dr. Lechner Jenő és Szontágh Pál műve, melyet fel is építettek. A görögkereszt alaprajzú térben nyolc vasbeton oszlop támasztja alá a négy darab dongát és a csegelyeket, melyek kupoladobot tartanak. Ezen körbefutó kettős üvegezésű ablaksáv adja a csarnok megvilágítását. Az egyszerű, nagy belső tér tömören összefogott tömegben jelentkezik, melynek tiszta, mértani elemei az ókor monumentális, lépcsős épületeire emlékeztetnek. Így talált utat a történeti korok idézéséből az új építészet gondolatvilágába a mauzóleum.

A történeti és a modern szemlélet összeütközése jelentkezik a debreceni városházára kiírt tervpályázaton, 1931-ben. A háború óta meghirdetett legjelentősebb és legszínvonalasabb pályázaton a legnevesebb magyar építészek vettek részt, igen nagy lelkesedéssel. A program szavai közt ott olvasható a külföldön már hagyományossá vált új építészeti felfogás elismerése, aminek polgárjogát biztosították Debrecenben is. Az eredmény azonban nem volt megnyugtató. A bírálók előtt egyik terv sem emelkedett ki, nem tisztázódott a helyes irány. Az első díjat Györgyi Dénes nyerte Neuschloss, Rerrich, Csanak, Rimanóczy és dr. Lechner Jenő előtt, de az ő terve sem mentes az ellentmondásoktól. Alaprajza egy szimmetrikus, négysaroktornyos várra emlékeztet, középen az ünnepélyes nagyterem-

3 2

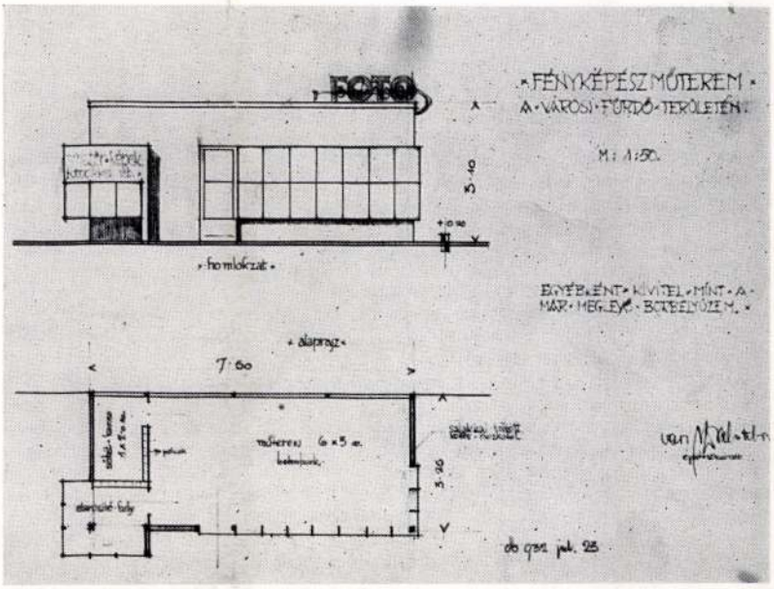

4

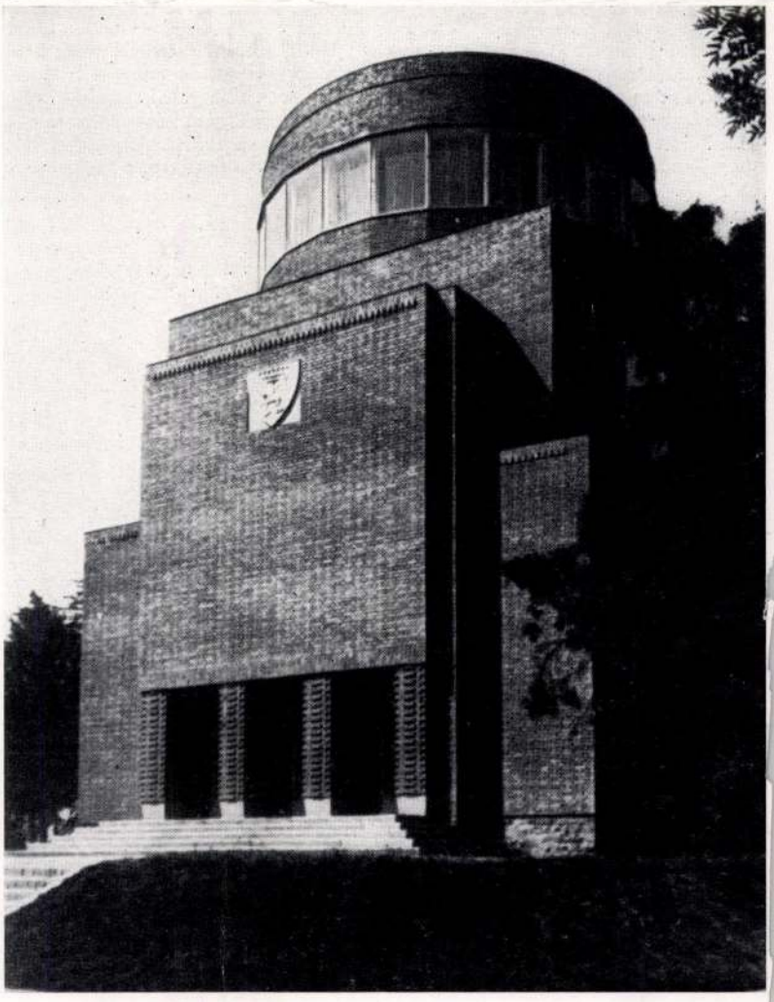

2. Vári Szabó Tibor: Fotópavilon, Debrecen, 1932
3. Vári Szabó Tibor: Fotópavilon terve, Debrecen, 1932
4. Szontágh Pál—Lechner Jenő: A debreceni hősök mauzóleuma, 1932
5. Vári Szabó Tibor: Fürdő öltözőépülete, Debrecen, 1932
6. Sajó István: Stadion bejárati épületei, Debrecen, 1933
7. Családi ház a Weszprény utcában, Debrecen, 1933 (tervezője ismeretlen)
8. Jost Ferenc saját háza a Végh Dezső utcában, Debrecen
9. Korb Flóris: A debreceni egyetem díszudvara, 1927—32
10. Borsos József: Egyetemi templom, Debrecen, 1938—41

2. Tibor Vári Szabó: Pavillon photographique, Debrecen 1932
3. Tibor Vári Szabó: Projet du pavillon photographique, Debrecen 1932
4. Pál Szontágh—Jenő Lechner: Mausolée des héros de Debrecen, 1932
5. Tibor Vári Szabó: Bâtiment du vestiaire des bains, Debrecen, 1932
6. István Sajó: Bâtiments d'entrée du Stade, Debrecen 1933
7. Maison particulière dans la rue Weszprény, Debrecen 1933 (d'un architecte inconnu)
8. La maison de Ferenc Jost dans la rue Végh Dezső, Debrecen
9. Flóris Korb: La cour d'honneur de l'Université de Debrecen, 1927—32
10. József Borsos: L'église de l'Université, Debrecen 1938—41

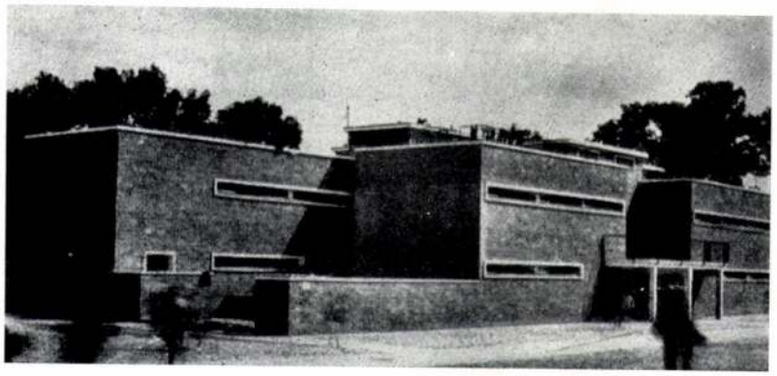

6 5

8 7

9

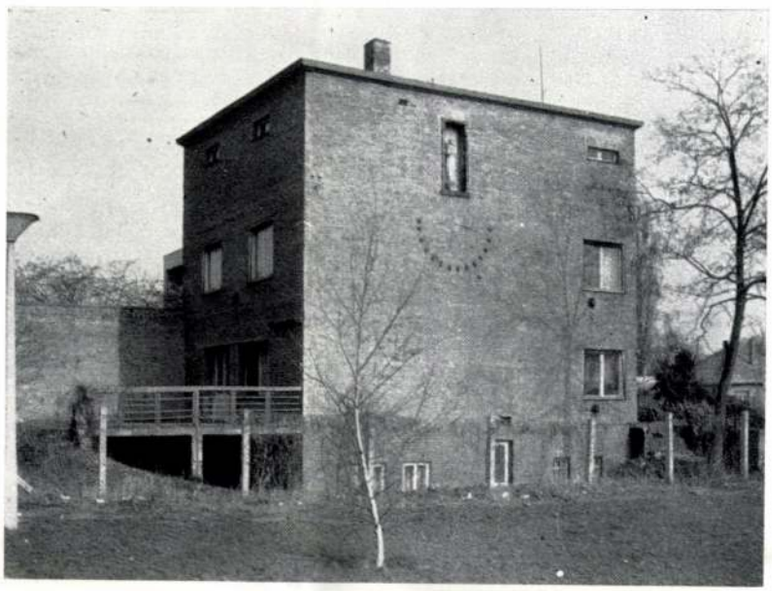

10

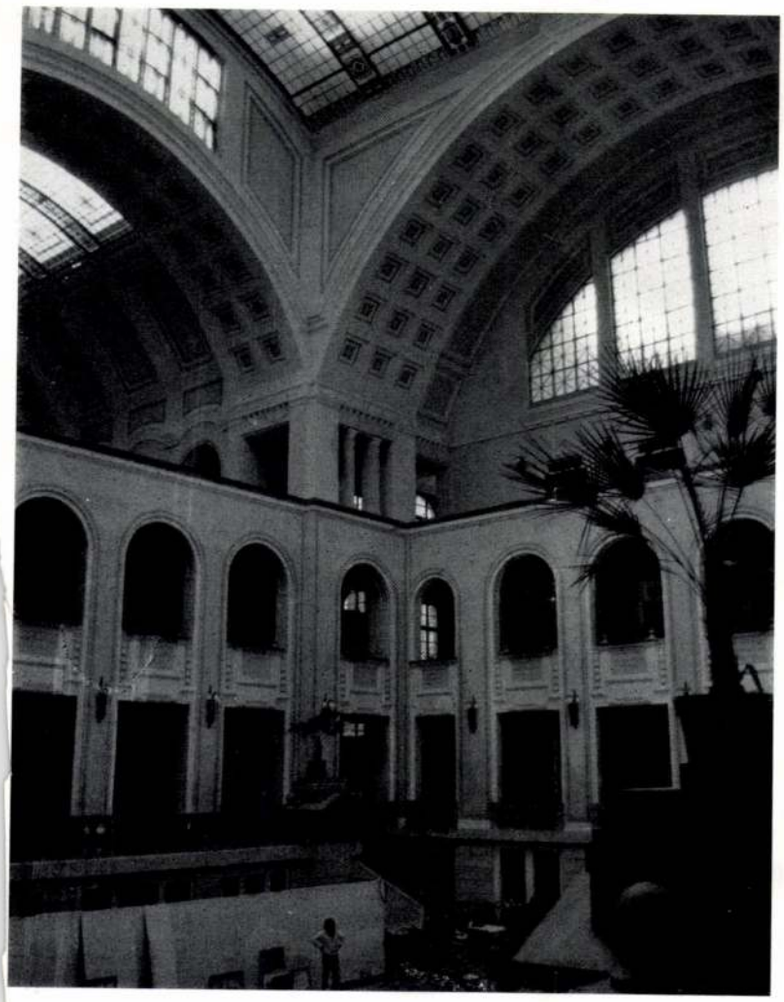

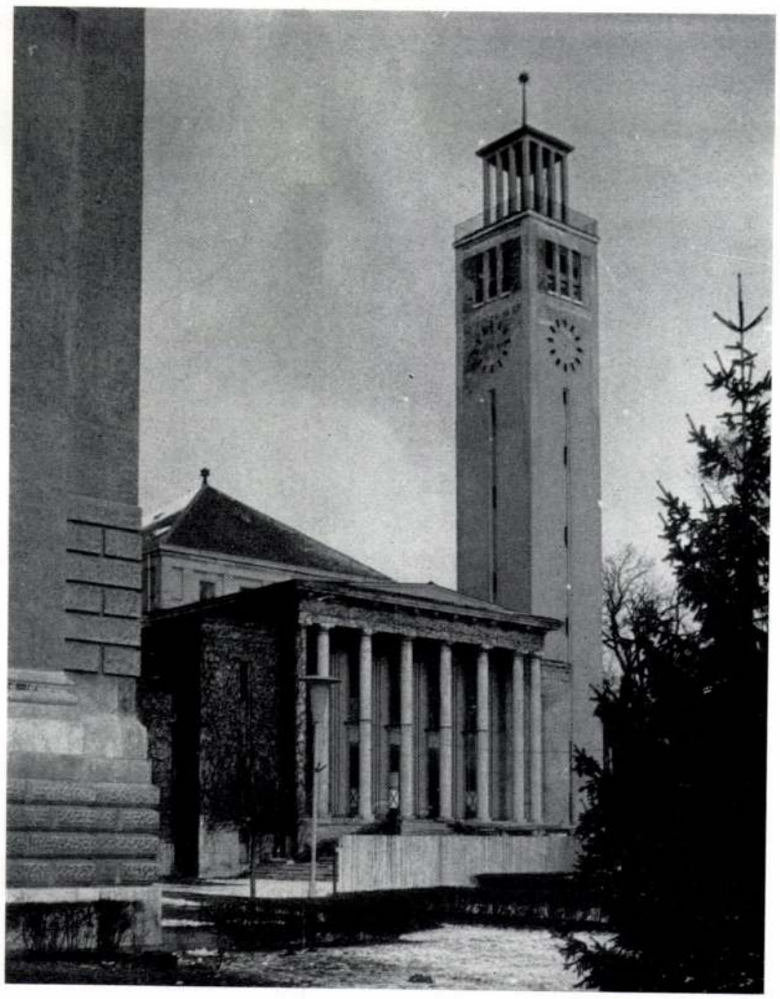

mel. A modern homlokzatot s a szimmetriát csak egy hatalmas középkori torony bontja meg. Vertikális elemek sorolásával ellensúlyozza a hosszú homlokzatot, s ez egy kicsit idegen az alföldi város hangulatától. A sarkok formalista megoldása mellett mégis ez a terv tartalmazta a legtöbb új gondolatot. 1934-re Györgyi Dénes a kiviteli tervet is elkészítette, szerencsére azonban a ház nem valósult meg. Ehhez ugyanis le kellett volna bontani a meglevő klasszicista városházát.

A CIAM magyar csoportjának kezdeti agitációs és főleg elméleti munkája után 1932-ben Debrecenben is otthonra talált a tiszta tervezés, az új építészet. Vári Szabó Tibor tervezte a Nagyerdei Fürdő bővítését, melynek alapját Borsos városterve képezte. Az év elején 1400 m mélyen talált gyógyvíz adta a beruházás eszméjét, s „amerikai tempóval" még abban az évben el is készült.

A bejárati öltözőépület egyszerű, a belső termeknek megfelelően egymás mellé helyezett téglakubusokból áll. A nagy felületek szép ellenpontjai az öltözői sávablakok fehéren világító betonkeretei, melyek a szükséges szellőzést és bevilágítást is szolgálják. A strandvendéglő alaphangját egy nagy lebegő lemez adja meg, belül pillérekkel alátámasztva. Le Corbusier módszereit felhasználva alkotott vári Szabó Tibor a strand hangulatának megfelelő épületeket. Az öltözőépület vasbeton vázas, éltégla kitöltő falazattal, cementtel fugázva, ami rendkívül egyszerű és olcsó technológiával gyorsan megvalósítható. Az olcsó, racionális építéshez a tervező a megfelelő formát is megtalálta, ahogy az fotópavilonján is feltűnik. A közkedvelt sarokablak könnyeddé, a nagy hálós üveg pedig nyitottá, közvetlenné teszi a házat. A nagy felületű alacsony parapetű üveg, a lebegő födémlemezek térnek vissza saját házán, s az egyetemi villamosváró kis épületén.

Még ugyanabban az évben elkészült a fürdő $33^1/_3$ méteres fedett uszodája is. Az 1930-as stockholmi teniszstadion parabolaíves dongája,s Hajós Alfréd Margitszigeti Sportuszodája után Debrecenben vári Szabó Tibor parabolaívű vasbeton főtartókat tervezett, melyek bazilikáris ablaksorral ellátott tetőt hordanak. A belső térben a nyíltan bemutatott szerkezet adja a dekorációt, melyet a páralecsapódás elkerülésére kívülről több rétegben hőszigeteléssel láttak el. A tartók bauxitbetonból készültek, így néhány év múlva tönkrementek, ezért később újjáépítették.

Borsos József városrendezési elképzelése tartalmazta egy stadion tervét is, melynek lelátóihoz Sajó István tervezett tribünt, öltözőket, és az északi és déli oldalra bejárati kapukat. Míg Budapest azon gondolkozott, hogy hova építse a nemzeti stadiont, addig Debrecen igen egyszerű eszközökkel munkához látott. A közmunkák által biztosított olcsó munkaerőt felhasználva, a pályáról kiemelt földből alakították ki a lelátó rézsüjét. Sajó következetesen, ésszerűen fokozza a fürdőnél már felismert megoldásokat: a pénztáraknál beforduló sarokablakokat, az öltözők sávablakait, a vízszintes és függőleges tömegek feszültségét. Az erdei stadion és az épületek nemes egyszerűségét csak a zászlóvasak dísze s a tribün tornyának függőleges ritmusa bontja meg.

1933-tól kezdve a város megfelelő területekkel és előnyös hitelfeltételekkel segítette a magánlakás-építést, s egy szűk értelmiségi réteg, elfogadva az új építészetet, modern villákat építtetett a Sestakertben, a felosztott Kardos-telken s a Széchenyi-kertben. Az elsők között építette fel vári Szabó Tibor saját házát a Weszprémy utcában. Az 1933-ban emelt földszintes, kétszobás ház egyszerű, lapos tömegével, mély ablakaival, teraszával jól kapcsolódik a kerthez. Valószínűleg a szemközti földszintes villát is vári Szabó Tibor tervezte még abban az évben.

Érett, szép megoldást mutat Rimanóczy Gyula bérvillája a Tanácsköztársaság útján. Egy nagy kubusban helyezte el a két kétszemélyes lakást, a DNY-i oldalon a szobák nagy ablakával, a többi oldalon a mellékhelyiségek sávablakaival. A szerkezeti és formai tisztaság érdekében az ovális lépcsőházat külön tömegben állította a ház mellé, így szinte képletszerű épületet alkotott.

11. Rimanóczy Gyula: Bérvilla a Tanácsköztársaság útján, Debrecen, 1934
12. Vári Szabó Tibor saját háza a Weszprény utcában, Debrecen, 1933

11

Jost Ferenc építőmester saját házával 1935-ben eljutott a kockáig. Előző, osztott tömegű, teraszos házai itt, a Végh Dezső utcán egy nyerstéglafalú „erődöt" épített, belül azonban nagy kényelemmel, légfűtéssel rendezte be.

1935-ben épült fel Hübner Tibor eklektikus Nemzeti Bankja után az olcsón, gyorsan, célszerűen építkező német „Sachlichkeit" útmutató példája, Gábor László bérháza a Csapó utca és a Vár utca sarkán. Homlokzatát alig bontják meg az apró csőkorlátos erkélyek. A klinkertéglával burkolt földszinten üzletek kaptak helyet.

Érzékeny pontja volt viszont Debrecennek a Piac utca. A mai Vörös Hadsereg útján csak olyan ház épülhetett, amely klasszikus formáival alkalmazkodik a környezetéhez. A Magyar Általános Hitelbank bérházát ennek tudatában tervezte Padányi Gulyás Jenő 1937-ben. Konkrét történeti elemektől mentes, visszafogott homlokzata a nagyvonalú, árkádos kirakatokkal jól illeszkedik szomszédjai közé. Igen elegáns az udvari lépcsőház Luxfer üvegből épített íves vonala. A bank előcsarnokában mégis egy toszkán oszlopcsarnok tárul elénk, ez azonban alighanem az építtetők kívánsága lehetett.

A városkép javítására 1939-ben rendezési terv született a Nagytemplom környékére. A tervezők a Piac utca keleti házsorát, a Kossuth utca és a Csapó utca között 30 m-rel hátrább kívánták helyezni, hogy így a műemléktemplomra már messziről teljes rálátás nyíljék. Amikor a Csapó utca sarkán levő Alföldi Bank életveszélyessé vált, a polgármester utasítására lebontották, s új székházat emeltek 30 m-rel kijjebb. Ezzel egyszerűsödött a Csapó utca forgalma, megnyílt a kilátás a Nagytemplomra, s egy új bérházzal gyarapodott a város. Ezt Körmendi Nándor budapesti építész tervezte 1939-ben. Homlokzatával azonban nem volt elégedett a város, a földszinti üzlethomlokzat átalakítását kérte. 1940-ben, a módosított és kivitelezett terv ugyanazt a portált tartalmazta, de a homlokzati nyílásokat összefogva, s a párkányon megjelent a történeti kapcsolatokat biztosító báboskorlát.

Nem kellett átalakítani az OTI bérházát az Erzsébet utcában. A plasztikus, formai kérdésekre is sok gondot fordító épületet Schmitterer Jenő és Szontágh Pál alkotta 1939-ben. A változatos tömegű és beosztású ház 52 egy-másfél-, két- és háromszobás lakást tartalmazott. Sajnos a világháború elpusztította.

Különleges épület készült 1938-ban a Piac utcán. Münnich Aladár Hangya bérháza elkészültekor nagy haragra gerjesztette a város vezetőit. Az ötemeletes utcai lakószárny nagyvonalú, őszinte, új architektúrájával kirítt az utca eklektikus egyvelegéből. A napellenző ponyvákat még leszereltették, de a homlokzat átalakítására a háború miatt már nem került sor. Szerencsére csaknem eredeti alakjában maradt az utókorra. A tervező a homlokzat síkja mögé húzta a pilléreket, hogy azok a kirakatot ne zavarják. Így vált lehetővé a széles homlokzati loggiasor, amely jó árnyékolást is biztosít a szobáknak. A lebegő hatású beton-üveg homlokzat mögött két háromszobás lakás között egy garzonlakás fért el, s ez a homlokzatra is jól kirajzolódik. A funkció, forma, tartalom tökéletes összhangra talált. Sajnos mára mellvédjét kicserélték, bádogdobozt illesztettek a tetejére, napernyői tépett vitorlaként lógnak.

Közbetlenül a háború előtt, utolsó középületként, az Egyetemi templomot kezdték el építeni. A templomot Borsos József tervezte, a tervpályázat megnyerése után 1938-ban. A tervező lényegében alkalmazkodott az egyetem stílusjegyeihez, de néhány új megoldást is alkalmazott. Építése már a háborús évekbe nyúlt. 1941-ben fejezték be.

Rácz Zoltán

A fényképeket Makra Dezsőné és Rácz Zoltán készítette.
A tervrajzokat a Városi Tanács Mikrofilmtechnikai Osztály bocsátotta rendelkezésemre.

11. Gyula Rimanóczy: Villa locative, Debrecen 1934
12. La maison de Libor Vári Szabó dans la rue Weszprény, Debrecen 1933

12

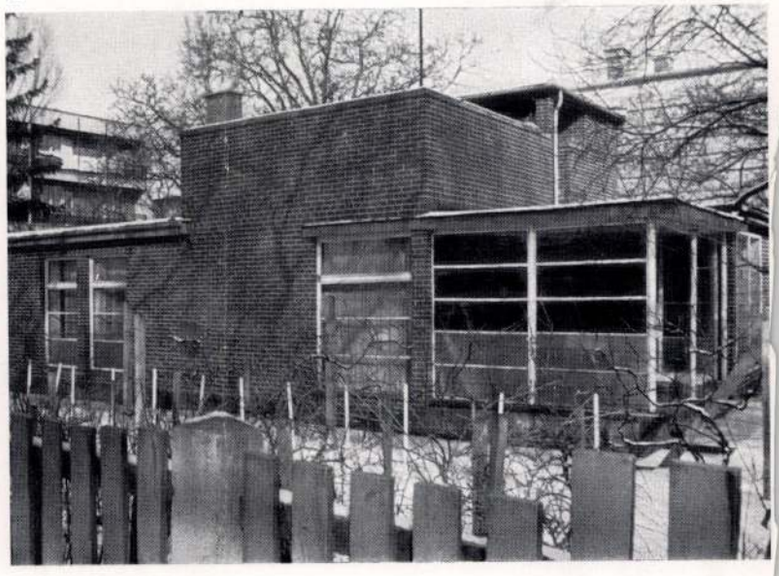

Borsos József, építész-mérnök, Debreczen város h. főmérnöke; szül. 1875-ben Hódmezővásárhelyen, hol utóbb városi főmérnök volt. E minőségben tervezte és építette a tabáni és susáni templomokat és lelkészlakokat. A debreczeni Árpád-téri kálvinista templom tervpályázatán 1910-ben második díjat nyert.

Magyar Pályázatok. 1904—5. 3. sz. — *Művészet.* 1910. 180. l. — *Szeremlei Samu:* Hód-Mező-Vásárhely története. (Hódmezővásárhely). 1913. V. 975. l.

Sze-Sz.

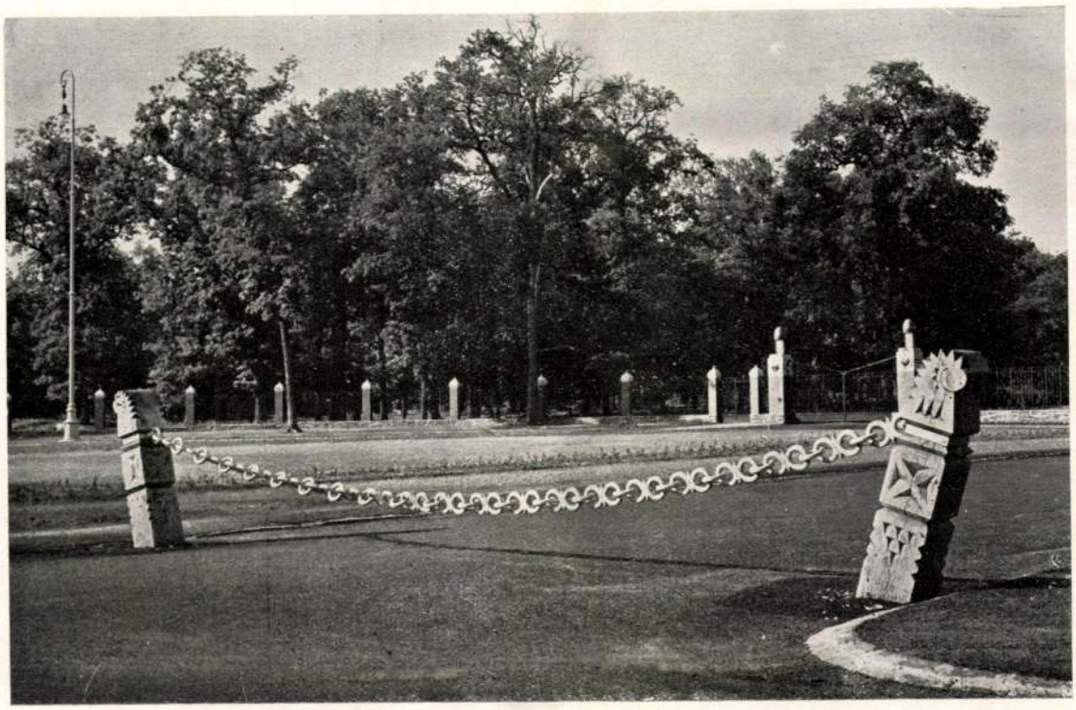

A DEBRECENI KÖZTEMETŐ ÉS A „TÉR ÉS FORMA"

„A mi históriánk a mi temetőnk. És nincsen ilyen gyönyörű temetője senki más nemzetnek. Históriája sem . . ."

A mi temetőink nem bús-bánatos halotti házak, a mi temetőink nem halálra emlékeztetők, nem néznek az élőkre gödrös halotti szemmel. *A mi temetőink nem hirdetnek elmulást, de életet, örökkévalót.* A mi vénséges domboldali kálvinista temetőink. *És nincsen a világnak olyan vidám temetője, mint a miénk.* Az egész havasalján ott a legtöbb tarka virág és ott kaszálódik a legkövérebb széna. Az udvarházak mellett öreg, fekete fenyők állanak, avagy hosszú komoly jegenyék, az udvarra hársat ültetünk, vagy eperfát, de a cinterembe gyümölcsfát. Amikor a temető virágzik, ez a legszebb kertje a világnak, fehér és rózsaszínű minden fa, mintha hó lepné és véges-végig az egész cinterem földje csupa-csupa hófehér és rózsaszínű szagos virágszirom. Mintha minden ott nyugvó örökember feljárna május végén nászt ülni, mámoros illatosan, hajnalig menyegzőt.

Halottaink fejéhez nem állítunk komoly keresztet, sem rideg márványt, mi régi, harcos pogány unokák: csillagos, buzogányos fejfát tűzünk halottunk dombjára, selyem lobogósat szűzek sírjára, tollbokrétákat gyermekek fejéhez. És ahány fejfa, mind színesre festődik szelid pávakékkel és csattanó pirossal íródik a faragott him. És nem írjuk a fejfára, hogy meghalt ekkor és ekkor, de komoly öreg betükkel rárovódik az ősi írás: Itt várja Jézusát . . . A mi temetőinknél nincsen vidámabb kertje az Úristennek. A mi temetőinkbe nem meghalni mennek az emberek, csak stációt tartanak, csak várják az eljövendő Jézust . . .

Ezért nem félünk mi a haláltól. Ezért adtuk neki a legszebb kertünket. Mert magunknak adtuk ezt és mindazoknak, akik miénkek ott alant . . . Az ő csontjaikból a mi számunkra virágzik és gyümölcsözik a fa . . . Velük beszélgetünk, ha fejfáik között járunk . . ."[1]

Kós Károly e húsz év előtti szavai jutnak eszembe, amikor a „Tér és Forma" a debreceni erdei temetőt és annak ravatalozó-házát képekben az olvasó elé teríti. Húsz évnek kellett eltelnie, míg egy magyar város a Kós Károly szavai szerinti magyar temetőt megvalósította: azt a temetőt, amelyben nem rideg mértani vonalak közé skatulyázott nehéz obeliszkek alatt rejtegetik szeretteinket.

Talán Borsos József, a temető kitünő tervezője, épúgy nem elmékezik a Kós Károly e mondataira, mint ahogy talán Vásáry István és Debrecen város bölcs vezetősége sem olvasta azokat. Ha így van, annál jellegzetesebb, hogy a tősgyökeres civis város avathatta fel az első igazán magyar temetőt. Eléggé fel nem dicsérhető kultúrtett volt ez és zászlóinkat tiszteletadásra

[1] Magyar Iparművészet 1912.

Tér és Forma 1939.

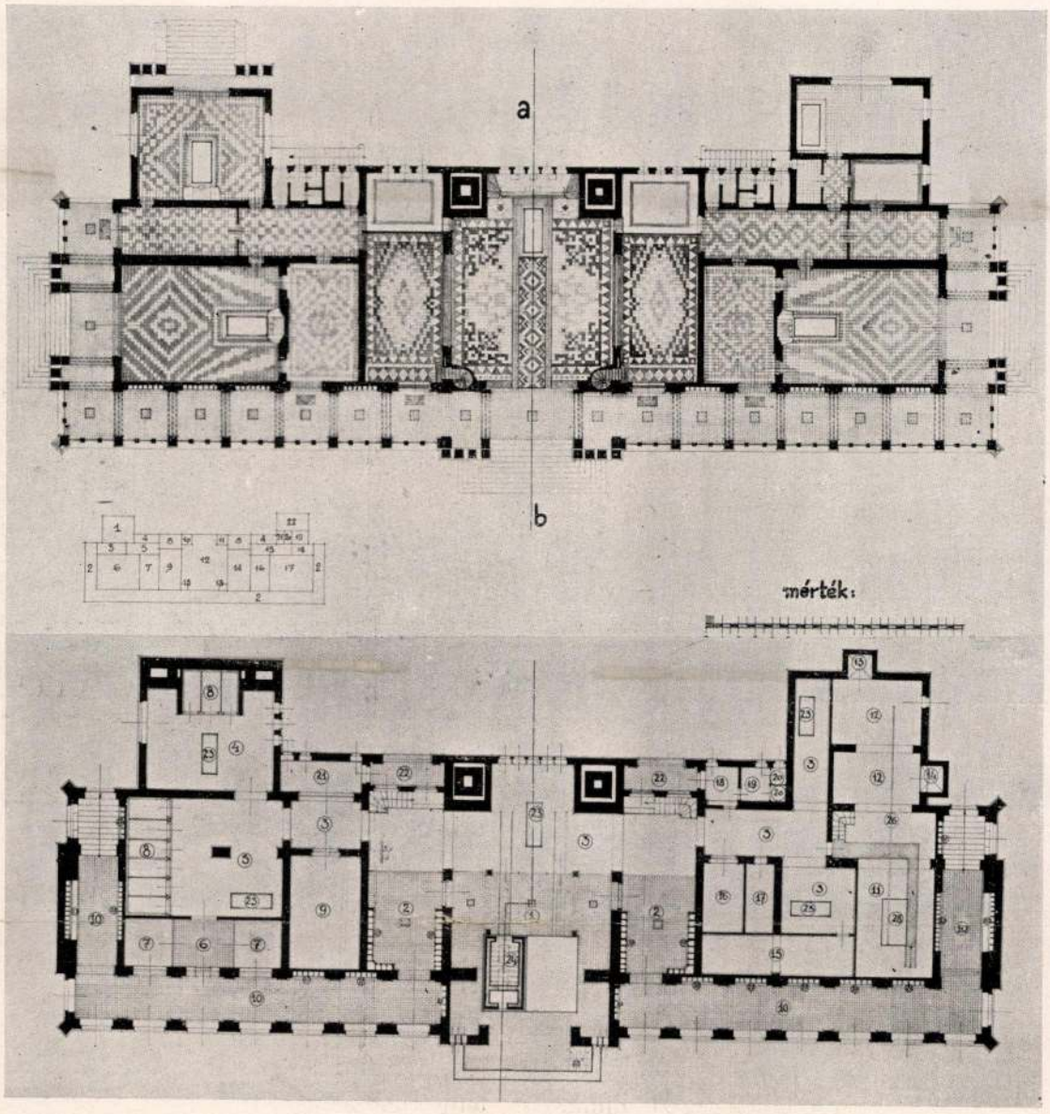

Alaprajzok

Fenn:

Alagsor alaprajza: 1, hamvasztó csarnok, 2, ennek várakozója, 4, fertőző betegségben elhunytak hűtőhelyisége, 5—8, hűtőcsarnok hűtő fülkékkel, 6—7, előravatalozók, 10, urnafolyosó, 11, kazánház, 21, hullamosó, 23, koporsófelvonók, 24, hamvasztó kemence

Alul:

Magas földszint: 1, 3, 6, 7, 9, 12, 14, 16, 17 szertartás termek s azok váróhelyiségei, 2, árkádos folyosó, 4, lelkészek bejárója, 8, lelkészszoba, 13, lépcsők az orgonakarzatra, 18, őrszoba, 19, orvosi szoba, 21, fürdőszoba, 22, boncterem

Arch. Josef Borsos: Aufbahrungshalle und Krematorium in Debrecen
Grundrisse

hajtjuk meg! Bárcsak minden magyar városban volna annyi magyar érzés, hogy követné azt a példát, amelyet Debrecen város adott!

Akik e dicséretet talán túlzottnak fogják tartani, mindazok, akik más véleményen vannak, nézzék meg a maguk városának temetőjét. Valahol a határban, ott ahol az a legsivárabb, ahol nem zöldel egyetlen fa, ahol a szík- és futóhomok terméketlenné teszi a talajt, egy pár hektárnyi földet penészes téglafallal vettek körül, abba rozsdás kaput illesztettek és föléje egy íves bádoglemezre írták: „Feltámadunk!" A kapu mögé formátlan őrházat állítottak és a kegyelet érzését eleve kizáró ormótlan, istállószerű ravatalozó-házat építettek — a halottaknak ez is jó . . . E tekintetben legkevésbé kivétel Budapest székesfőváros! Csak a „dísztemető", a Kerepesiúti temető siralmas képére emlékeztetek, annak bejáratára, amely méltatlan a nemzet ott eltemetett nagyjaihoz, emlékeztetek a ravatalozónak csufolt hitvány épületre és még inkább arra a favázas alkotmányra, amely alatt a leg-

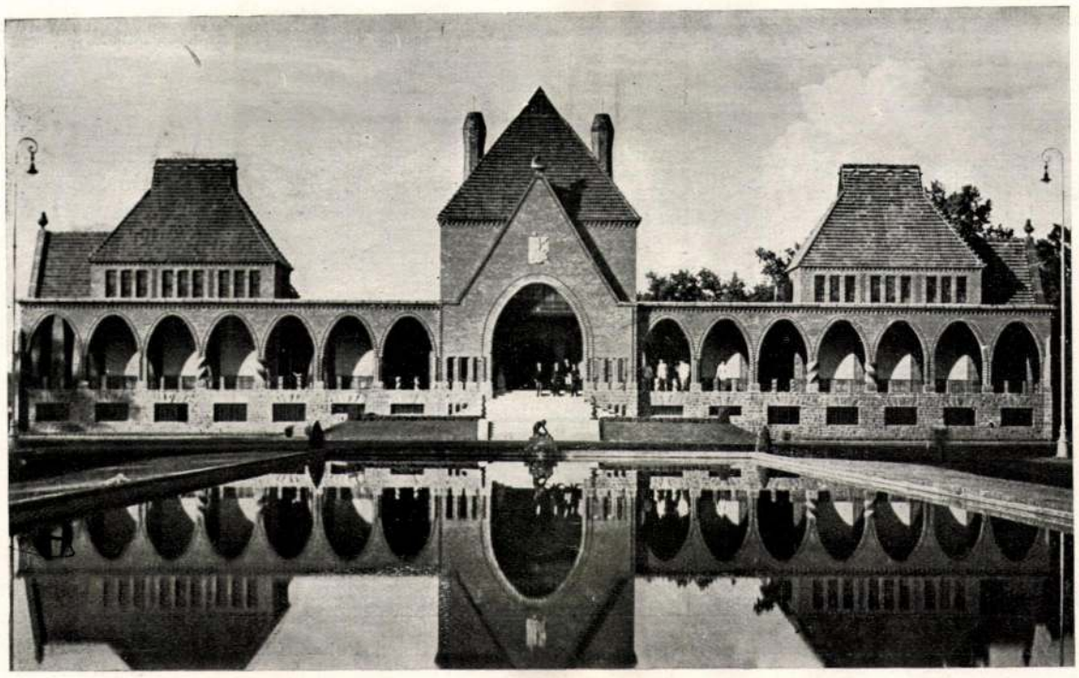

Borsos József: A debreceni köztemető ravatalozó- és halotthamvasztó-épülete. Kivitelezte Szél Géza és Fia, Debrecen
Aufbahrungs-Gebäude und Krematorium in Debrecen **Foto Seidner**

nagyobb és legünnepélyesebb temetéseket szokták megrendezni és amely vidéki városok vásártéri mázsálóját juttatja az ott összegyültek eszébe. És a remek fekvésű farkasréti temető egymás fölé rakott szűk sikátort képező ravatalozói, elrendezésükben, mint formaadásukban és részleteikben az ilyen természetű kulturátlanságnak és szívtelenségnek kirivó példái. Jobb érzésű emberből csak a méreg és düh érzését válthatják ki ezek az „építészi alkotások", amelyek a hivatali tervezésnek igazi mintapéldái.[2]

Debrecen város önmagát tisztelte meg, amikor a város polgárainak végső pihenőül szolgáló temetőkertet kulturájának, gondolkodásának megfelelően alakította. Úgy az egész elrendezés, mint a ravatalozó és halotthamvasztóház tervezőjének, *Borsos Józsefnek* tudását és hozzáértését dicséri. Borsos József *a magyar temetőbe magyaros stilusú halottasházat akart emelni.* Magyarosat abban az értelemben, ahogy a magyaros építőstilust húsz év előtt értelmezték, amikor a *Kós Károly* körül csoportosuló építészek az erdélyi parasztépítő kulturájából tanultak: az akkor épült budapesti iskolák legjava, az Állatkert szeretetreméltó pavillonjai e törekvések ékesen szóló példái. Sokszor hallani, hogy *Kós Károly* és barátai *Lechner Ödön* útját követték. A magam részéről úgy vélem, hogy ők a zseniális mester gondolatát továbbfejlesztették. Míg *Lechner Ödön a századforduló értelmében korszerűen alkotott* — elvetette a hamis anyagokat és a szerkezeteket nem tagadta el, hanem megmutatta! S az így kialakult épületre a magyar népies ornamentika végtelen gazdagságát szórta, addig az erdélyi iskola a legtovább fejlődött magyar építészet szerkezeti és formai, térbeli és tömegbeli világát tekintette kiindulópontnak. Én úgy látom, hogy ez az irány az, amelyhez *Borsos József* a debreceni ravatalozó-háznál odacsatlakozott, ez az a művészeti felfogás, amelyet magáénak vall és amelyet megvalósított. Kitünő segítségre lelt városa téglagyárának csodaszép anyagában, a kongó téglában, annak patinás színeiben, mélytűzű kénes fényeiben.

Mindig szeretem hangsúlyozni azt, hogy napjaink építészeti mozgalmai abban is eltérnek az előző évtizedekétől, hogy a mai építészek nem akarnak mindenáron csupa-csupa egyéni stílust megteremteni, nem helyeznek súlyt arra, hogy amit terveznek, egészen más legyen, mint az, amit kartársaik művelnek. *Akarunk tanulni és tudunk tanulni — és ezt nem szégyeljük.* Legszebben bizonyítja ezt *Borsos József* esete: egyfelől az erdélyiekre támaszkodik — másfelől azonban bátran felhasználja azokat az eredményeket, amelyeket *Rerrich Béla* a debreceni kongó-téglával elért. Így például az árkádsor kétkét csavart pillérének formaadása teljesen Szegedre mutat. Húsz év előtt a kritika diadalitta-

[2] Arról nem is szólva, hogy a fővárosi temetkezési üzemnek alkalmazottai a halottat és az annak tiszteletére hozott virágokat miként kezelik. A dunaparti zsákolók ehhez képest gyengéden és esztétikus mozgáskultúrával bánnak a reájuk bízott termékekkel.

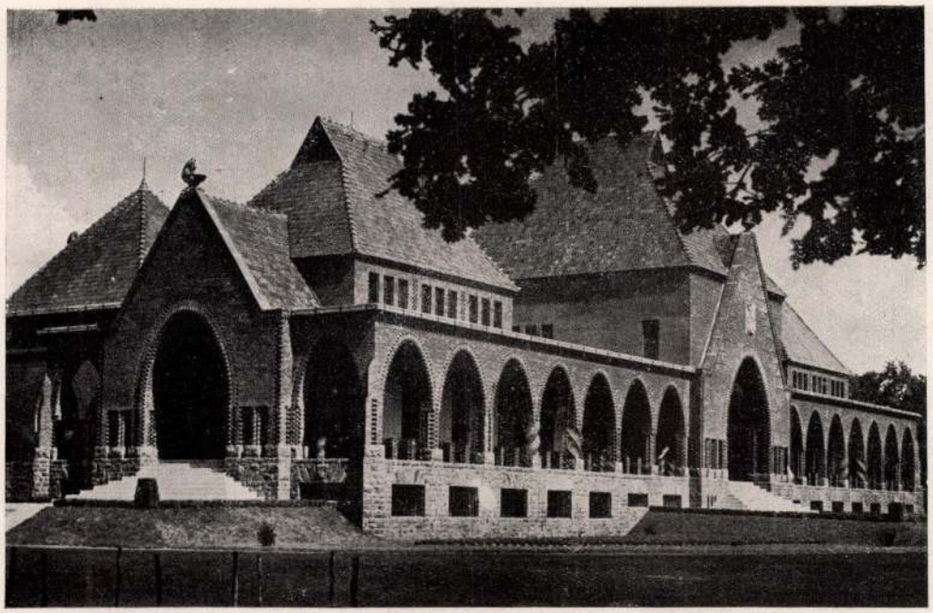

A ravatalozó és krematórium távlati képe. **Foto Seidner**

vagyunk, akik másként képzelünk el egy halotthamvasztót, akik a gyásznak más kifejezést adtunk volna, mint Borsos József... Sokan vagyunk, akiktől e mű romantikája távol áll, akik egy határozottabb, világosabb álláspont keresését tartjuk művészi kötelességünknek... Akik *a mai magyar érzés kifejezését fontosabbnak tartjuk,* mint a mult magyar életéből fakadt formáknak áthatását, felnagyítását olyan léptékben, amelyet őseink nem ismerhettek.

san plágiumot kiáltott volna, — ma az ítélkezésnek ilyes eltévelyedésein túl vagyunk.

De *Borsos József* munkája még egyben hasonlít Rerrich Bélának a szegedi teret környező palotáihoz. Borsos ép oly *odaadással, végső szeretettel és gondossággal építette meg* a debreceni ravatalozó-házat. Ez a nagy műgond, ez a legapróbb részletekbe is szeretettel belemelyedni akarás és tudás a ravatalozó-ház egyik főérdeme. Ez a tulajdonsága az, amely háború utáni építészetünk sok, sajnos igen sok, építményétől megkülönbözteti. Ez az oka annak, amiért ezt az épületet a *„Tér és Forma"* örömmel mutatja be, mint példaadást a magyar építészet művelőinek és barátainak — dacára, hogy formaiságában nem képviseli azt az ideát, amelyet zászlóinkra írtunk. Mégis meggyőződésem az, hogy a magyar építészet máshol állna, ha az utolsó 13 év alatt alkotó építészeink — és azok is, akik nem tartoznak a „Senki Jánosok" kategóriájába — ilyen odaadással és szeretettel dolgoztak volna. Máshol állnánk, ha ez építőkorszak kezdetén ilyen derekas munkák keletkeztek volna és az évtized innen lendülhetett volna a magasba — nem kellett volna annyiszor ökölbeszorított kézzel, végső nyugalommal nézni a pályázatok eredményeit, meg a felépült épületek sorozatait.

Ezt elsősorban azok figyelmébe ajánlom, akik hibáztatni fogják, hogy a *„Tér és Forma"* a debreceni ravatalozót bemutatja. Mert lesznek ilyenek olvasóink között, lesznek akik ebben az épületben hiányolják majd a 100%-os modernségnek és a korszerű alkotásnak azt a fokát, amelyet magunk elé tűztünk. És mint már mondottam, ez így is van... Egészen bizonyos, hogy

Attila kincsei a sárga aranyból, a fehérlő ezüstből vert állatdíszes edények voltak. A mi kincseink mások...

És így lapszerkesztői hivatásomnál fogva, két tűz között állok: sokan helytelenítik a debreceni krematórium közlésével kifejezett elismerést — és félek, hogy a kitünő Borsos Józsefet és munkatársait a kritikám fogja megbántani. Állásfoglalásomnak alapja és gyökere azonban az odaadó, hittel teljes munkának megbecsülése. És ettől nem tántoríthat el az sem, hogy a művészi felfogásom más. Ha egy művész derekasan, szívvel fejezte ki a maga hitét, tisztelni és becsülni kell őt és munkáját — még akkor is, ha ugyanezen esetben más formai utat követtünk volna. És azt hiszem, ép ez a felfogásom adja meg a kritika jogát.

Azoknak, akik helytelenítik e munkát, azt szeretném mondani, hogy ha tíz év előtt és tíz év alatt olyan kulturásan építettek volna sokan, mint ahogy azt Borsos József tette, akkor az élen haladó úttörők többet, jobbat és szebbet alkothattak volna — s tovább volnánk, mint amennyire ma eljutottunk. A fejlődésben nincsen ugrás, nincsen meg a lehetősége annak, hogy egyes fokozatok kimaradjanak. A legfiatalabbak, a legelőbbretörőbbek kitünő munkássága a háború előtti és utáni *szomoru átlagra és a tömegen uralkodó silány minőségre* nem következhetett. A becsületes munka, az odaadó munka hőseinek kellett az ő ugyanilyen, de formában továbbra jutott művészetüket megelőznie.

A *Tér és Forma* pedig mindenkor azt az álláspontot képviselte, hogy az ilyen minőségű teljesítményt a végsőkig meg kell becsülnie. A *Tér és Forma* mindig elismerte a meggyőződéseket — kritikailag a kontárságot támadta. **Dr. B. V.**

Borsos József:
A ravatalozó-épület főkapuja

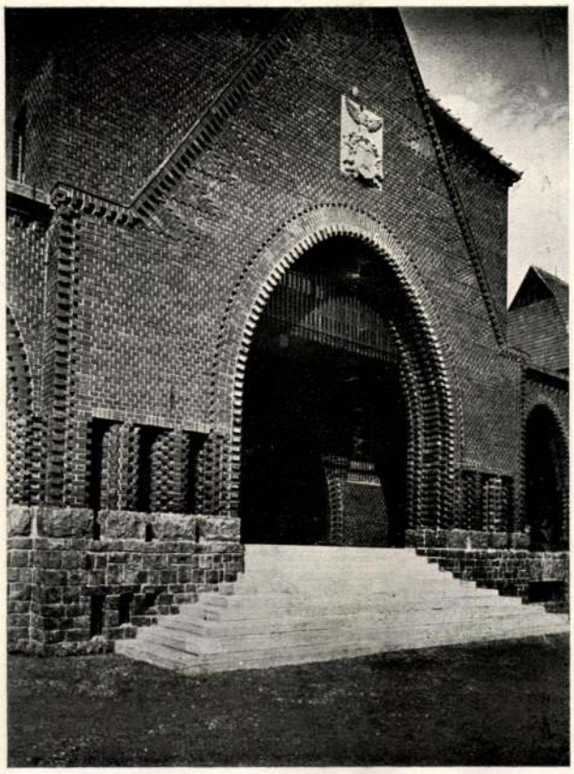

Arch. Josef Borsos:
Haupteingang des Aufbahrungs- und Einäscherungsgebäudes in Debrecen

Foto Seidner

A DEBRECENI RAVATALOZÓ ÉS KREMATÓRIUM ÉPÜLETRŐL

Debrecen városa az utóbbi években bámulatos nagyarányu fejlődést nyert. Hatalmas középületekkel gazdagodott, megépült az ország második legnagyobb egyeteme, a mintaszerü, gyönyörű klinikai telep, különféle kórházak és országszerte népszerűvé vált múzeuma, ezenkívül különféle tanintézetek, iskolák, templom és kitünő bérházak mutatják a város örvendetes nagy fejlődését, amelynek céltudatos nagyvonalúságát nemcsak az új épületek száma jellemzi, hanem a városrendezéssel kapcsolatosan elvégzett új térrendezések, mintaszerű utak és parkok, amelyeket bármely nagyváros megirigyelhetne Debrecentől. Így az egy-két évtized előtti Debrecenre alig lehet ráismerni, olyan örvendetes, szép változáson ment keresztül, amelyet az aszfaltozott utak mentén a város belsejéig vezető kert-kultúra virágos kertté varázsolt.

Debrecen fejlődése még csak a jövőben fog igazán kibontakozni, ha a mindent lenyügöző gazdasági világválság javulása megengedi, hogy a város nagykoncepciójú vezetője, dr. Vásáry István polgármester tudatos vasenergiával a város érdekében összes terveit megvalósíthassa.

A város legújabb alkotása: Debrecen új köztemetője, az ország első erdei temetője, melynek párját nem leljük az országban.

Debrecen várost hatalmas tölgyerdőség öleli körül, ennek legszebb részén nyert elhelyezést ősi tölgyek között az új köztemető, mely nemcsak temető, hanem Debrecen városának gyönyörű új parkja is. E temető általános elrendezési terve *Borsos József* műszaki tanácsos műve. Az erdei temető közepén épült fel a ravatalozó-épület, egyszersmind az ország első krematóriuma s így nemcsak a temetési szertartások számára épült fel, hanem itt a ravatalozás mellett a holttesteknek elhamvasztása is megtörténhetik, az alagsorban elhelyezett legmodernebb rendszerű gépek és technikai felszerelésekkel. Tervezője Borsos József, aki a temető főépületét e csodaszép környezetbe finom művészi érzékkel állította be. Ritka az az épület, mely ily istenáldotta környezetbe jut!

A főbejárattól hatalmas, másfélkilométer hosszuságú egyenes út szeli át az erdőt, amely nyílegyenes vonalban a temető központjához, a ravatalozó- és krematórium-épülethez vezet. Az épület oldalfrontjaihoz is több sugárút vezet s így változatos távlatok nyílnak a temető mélyébe. Az útvezetéseknek térbeli hatását az utakat szegélyező magastörzsű jegenyefák sorfalai adják.

A ravatalozó-épület előtt a sugárirányban

Tér és Forma
1932

A ravatalozó- és krematórium-épület hátsó homlokzata **Foto Seidner**

egybetorkoló utak egy hatalmas térben egyesülnek, amelynek közepén a nagyméretű vízmedence nyugodt tükörcsíkja méginkább fokozza a komor építészeti hatást: hatalmas, mozdulatlan víztükörben tükröződik vissza a klinkertéglákból megépült új ravatalozóház.

Jelen cikkünknek nem az a feladata, hogy a krematórium épületének belső berendezését és annak felszerelését részletezze, hanem csak azokat a gondolatokat akarja kifejezni, amelyeket Debrecennek eme legújabb sikerült alkotása a nézőben kelt s az épületnek építőművészeti hatását óhajtja nagy vonásokban kiemelni.

Debrecen eme új középületének általános építőművészeti értéke mellett van egy speciális különös értéke is, melynek révén az épület nemcsak Debrecen városához, hanem hozzánk is még közelebb jut. Az épületnek különös egyéni értéke abban áll, hogy tervezője az épületet magyar érzéssel, magyar lélekkel és magyar formában óhajtotta megvalósítani, amit a tervező sikeresen meg is oldott.

Borsos József újból azon a csapáson halad, amelyet Lechner Ödön vágott s amelyet a magyar építőművészek közül oly sokan a külső körülmények, az építészet nagy átalakulása közben elhagyni kényszerültek. Debrecen eme legújabb épülete arról szól, hogy az építészetben, a modern új művészetben sem szabad elfelejteni soha a magyar egyéni nemzeti vonásokat. Bármilyen erős legyen is a nyugati nagy nemzetek építőművészetéből ideáramló új művészeti hatás, ezeknek tanulságait levonva és kellően értékelve, mégis a mi erőnkre támaszkodva kell kialakítani architekturánkat.

Igy van ez helyén Debrecenben: ott a Nagyerdőben, amely olyan régi, magyar hires multról regél. Melynek minden egyes fája igazán honi talajban, a debreceni tradicionális ősi földben gyökerezik. Igy, ebben a formában illik ide ez az épület is, mely szintén ebben az ősi földben kapott alapot. Ebből a magyar földből épült fel és Debrecen város híres építőanyaga adott neki testet s a kivitele is a debreceni iparosok és kézművesek kitünő lelkiismeretes munkáját hirdeti.

Nem nagykiterjedésű ez az épület. De bár aránylag kicsiny is az, mégis megbecsülhetetlen az a gondolat, amely belőle kiárad, mert a debreceni krematórium nemcsak modern építészeti alkotás, de magyar is. És ez a főérdeme.

Györgyi Dénes.

A DEBRECENI UJ KÖZTEMETŐ ÉS ÉPÍTMÉNYEI

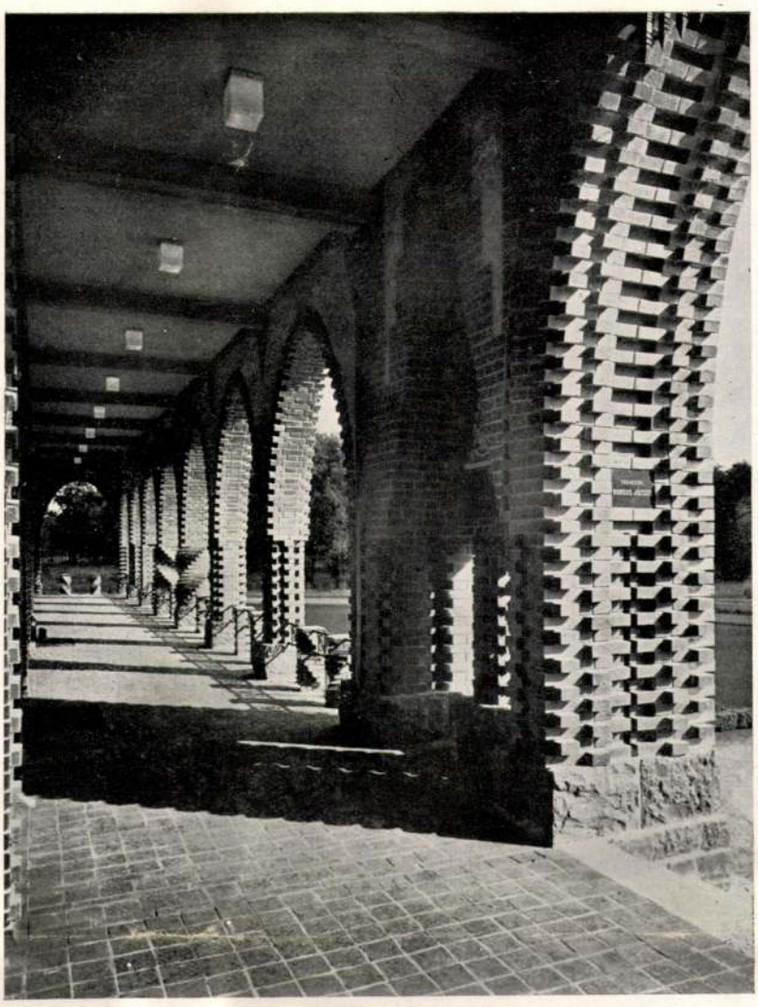

A ravatalozó-épület árkádos folyosója Foto Seidner

Külföldön — nevezetesen Németországban, Hollandiában és a Skandináv országokban mind általánosabbá válik az a gondolat, hogy a városok temetkezési helyeit a várost határoló árnyas erdőkben helyezzék el. Megtartják e fásított területek eredeti természeti szépségeit s a kisebb sírokat az erdők tisztásain rendezik el, a nagyobb sírokat, családi sírokat pedig a fák közé illesztik be. A temető ilyetén el rendezése mellett az elveszti ridegségét és komorságát, a temető a város egyik legszebb sétahelyévé lesz és így önkéntelenül is jobban belekapcsolódik a város életébe: az élők szeretett boldogultjai nem számüzetnek egy kopár pusztaságba, melyet ép azért csak ritkán keresnek fel az élők.

A gondolat számunkra, a magyarság számára tulajdonképpen nem is ujszerű! A magyar falusi temető mindig is árnyas liget volt — s csak a XIX. században vesztette el ezt az ősi karakterét. Amerre csak járunk az országban, az országutak mentén látjuk az akácfák alá simuló, zöldhantos temetőket, amelyeknek ma már nem használt részeit nem csúfítják el a temetőipar termelte obeliszkek és törött oszlopok, amelyekben a magas, virágos fűből korhadt, hajlott fakeresztek vagy helyenkint fejfák bólingatnak a vándor felé. A XIX. század különös és ma már szinte megmagyarázhatatlan ridegségében szakított ezzel a hagyománnyal s ekkor keletkeztek azok a vígasztalan temetők, melyeket sajnos túljól ismerünk. És nemcsak az Alföldön van ez így. Még azokban a városainkban is, amelyek büszkék környékük természeti szépségeire — itt is a „városszabályozást" művelő földmérők száműzték a halottak negyedét onnan, ahol zöldel a táj, ahol virít a vadvirág. Annál nagyobb jelentőségű, annál is dicséretreméltóbb tett volt az, hogy Debrecen város új köztemetőjét a híres Nagyerdő tölgyesei alá telepítette és ezzel megelőzte nemcsak a fővárost, hanem a dombosvidék városkáit is és mintaszerű környezetet teremtett mindazoknak, akik a város életében résztvettek, s akik, ha elhagyják ezt az életet, nem vesztik majd el a kapcsolatot azokkal, akik szeretettel gondolnak reájuk, mert a debreceni erdei temető 100 katasztrális holdnyi közkertté vált...

A szép gondolatot kitünően valósította meg *Borsos József*, a város műszaki tanácsosa, aki az általános elrendezéssel a feladatnak kitünő megoldását adta. A probléma meglehetősen összetett volt: a park közepébe kellett illeszteni a hatalmas ravatalozó- és halottégető-házat, úgy, hogy az annak központja legyen s architektonikus tömegeivel uralkodjon a természeti egészen, de viszont abba beleilleszkedve, ne hatalmasodjon el túlságosan. S ez sikerült: az új köztemető továbbra is erdő maradt! A tervező-munkán túl külön temetőszabályrendelet alkotásával kellett intézményesen gondoskodni arról, hogy a nagyszámú sírkő, családi sírhely, esetleg sírboltok felállítása keresztbe ne húzza az erdei temető elgondolását, hanem abba beleölelkezzen!

Másfél kilométeres, hatalmas útvonal vezet a temető főkapujához, amelynek közepén Némethy László szobrászművész által megalkotott előkelően nyugodt, művészi hatású Krisztus-

Tér és Forma
1932

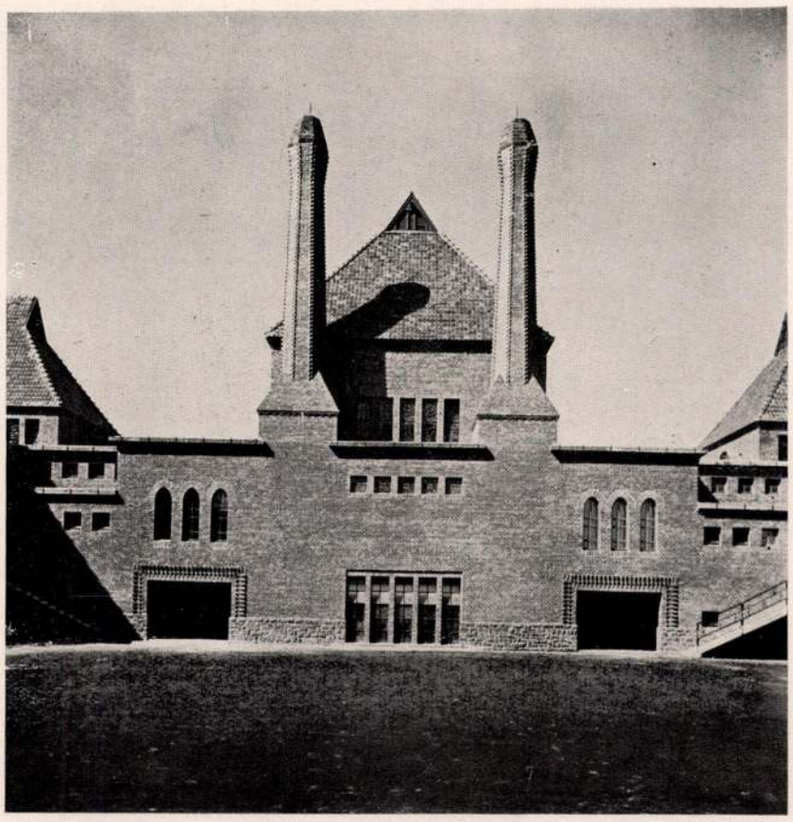

Hátsó homlokzat a krematórium-helyiségek bejáratával
Hintere Fassade mit dem Eingang zu den Einäscherungsräumen **Foto Seidner**

szobor áll, — jobbján a magasabb akaratba belenyugvó alázatosságot, balján pedig a feltámadásban való hitet ábrázoló szoboralakkal. Ez a Krisztus-szobor a temetőhöz vezető útvonal központja, amelynek hátterét a 150 méterrel hátrább eső krematórium épülettömege adja meg, amelynek aranyozott téglákkal kirakott főkapujának csillogó íve a távolban mintegy glóriaként fogja körül az előtérben lévő Krisztusszobrot.

A főkapuzatok a legnagyobb forgalomnak megfelelően vannak kiképezve és ezeken áthaladva, a temető főépülete 1000 □-méteres vízmedencében tükröződik vissza. Ez a kép nagyszabású, monumentális és megnyugtató. A ravatalozó-épület építészeti megoldásában a gyász nyomasztó hatását nemcsak az épület külsőjében, hanem a ravatalozó-helyiségek belső kiképzésében is ki akarja küszöbölni. Mindamellett e ravatalozó-épület komoly hatású, ezt még inkább fokozza az épületnek sötétszínű klinker-tégla anyaga, valamint a sötétszínű andesit-kőlábazat. E sötét, komor színek mellett az épület mégis színes: színes a tetője, színesek az oldalfalak, színes a famunka, a padlók, a termeknek belső kiképzése, de e színek komoly, harmonikus összhangzású akkordot ütnek meg, mely az épület ünnepélyes céljához méltó. A hagyományos fekete, komor gyászdrapériák teljesen száműzettek és ezek helyett nemes anyagból készült egyszínű, komoly architektura adja meg a gyászhoz méltó ünnepi hátteret és keretet. A gyásznak nemes formában felfogott kifejezése újszerű és megnyugvást adó.

Az épület külső tömegei jól kifejezik az épület belső elrendezését, amely egy középső nagy ravatalozóhelyiségből s azonkívül kisebb mellékravatalozóhelyiségekből áll; a kiemelkedő csarnokokat árkádsorok kötik össze, mögöttük pedig a gyászolóknak várakozóhelyiségei és a gyászszertartáshoz szükséges hivatalos helyiségek és egyéb mellékhelyiségek sorakoznak.

A gyászszertartásnak ünnepélyes aktusa a ravatalozó- és krematóriumépületnek magasföldszíntjén történik, ide nagyméretű lépcsős terraszokon át jutunk fel, amelyek teljesen elvonják a figyelmet az épület alagsorától, amely alárendelődik az épület külső homlokzatának. Az alagsori helyiségek bejárata az épület hátsó homlokzatán van, ugyhogy a hamvasztóhelyiségek bejáratai teljesen el vannak különítve a gyászszertartásokhoz vezető főbejáratoktól. Az alagsorban vannak az előravatalozóhelyiségek, a hűtőkamrák és maga a krematórium hamvasztókemencéje, mely helyiségeket még itt az alagsorban is kitűnően megvilágított és szelíd, megnyugtató hatású urnafolyosók kötnek össze, ugyhogy a tervező itt is iparkodott a komor, nyomasztó gyásznak hatását minden eszközzel enyhíteni, anélkül azonban, hogy a helyiségeknek jellege ezzel bármit is szenvedett volna.

A ravatalozó- és krematóriumépületnek hátsó homlokzata, amely a legkülönfélébb rendeltetésű és magasságú helyiségeknek ablakait foglalja magában, mozgalmasabb, mint az épületnek elülső főhomlokzata. A hátsó homlokzatnak különböző magasságú épülettömegei harmonikus építészeti kompoziciójába jól illeszkedik be a krematóriumnak két kiemelkedő magas kéménye. Ez a hatalmas építészeti vertikális tagozás még jobban összefoglalja az épület hátsó homlokzatának tömegeit.

Borsos József, az épület tervezője, ezt a mű-

numentális felfogásban oldotta meg feladatát Haranghy Jenő festőművész-tanár.

Különös odaadással és gonddal megoldott a nagy ravatalozó-terem belső kialakitása, amely sokszerü összetettségében dícséri a tervezőt és Debrecen iparművészeit. A komorfényü téglafalakhoz a sötétre pácolt tölgyfaberendezés székelyes fa-faragásaival kitünően illik. De a tér fődiszét mégis a koporsót a katafalkkal együtt felemelő vertművű bronzajtók képezik, ezek a díszes lemezek, amelyek szétnyílnak a szertartás kezdetén és annak befejezte után becsukódnak, mint az anyaföld hantjai. Mennyivel szerencsésebb és helyénvaló elrendezés ez, mint a megszokott, amelynél durvakezü alkalmazottak szétdobálják az állványzatot, amelyen a koporsó utoljára megpihent!

*

Debrecen várost, polgármesterét és tanácsát dícséri az az áldozatkészség, amellyel az új köztemetőt és annak ravatalozóépületét fölépítette — Borsos József érdeme pedig az, hogy ebben a ravatalozóban igazi művészi formában — és magyaros formában oldotta meg föladatát. Feltételezhetjük, hogy Borsos József műve mindenkor nemcsak dísze, hanem büszkesége is lesz a városnak s mindig hirdetni fogja, hogy mennyire tiszteli az életből elköltözött minden egyes polgárának emlékét!

Borsos József: a nagy ravatalozóterem a koporsósüllyesztővel
Die grosse Aufbahrungshalle **Foto Seidner**

Különösen ki kell emelnünk a város legmodernebb építési anyagát, a nagyhírű debreceni klinkertéglát. Ezt a csodás szépségű kitűnő építőanyagot pár évvel ezelőtt kezdte gyártani Debrecen városa, s máris országos hírűvé vált a kiváló műszaki és művészi tulajdonságai folytán, melyek a város téglagyárvezetője, Medvegy Elemér építészmérnök szaktudásának és agilis fáradozásának köszönhetők. (Ebből az anyagból épült Szeged főtere is.)

És büszke lehet Debrecen arra is, hogy az alapkőtől az utolsó szegig, minden egyes részét a nagy műnek debreceni iparosok, debreceni munkások kezei valósították meg, igazán elismerésreméltó kivitelben. A kőművesmunkákat Szél Géza és fia debreceni cég kifogástalanul végezte. A ravatalozóhoz vezető szép, széles, géppel kevert makadámútját és a debreceni világítási vállalat kátrányozását is debreceni munkásokkal építtette a M. U. Rt. A város vezetősége, nevezetesen polgármestere, tervezője és ipara páratlan harmóniában forrottak össze a megvalósításban!

Borsos József: A nagy ravatalozóterem — Aufbahrungsr aum. **Foto Seidner**

A tulajdonképpeni krematórium hamvasztókemencéje a ravatalozóhelyiség alatti kétemeletes magasságú teret foglalja el. Rendszere a bécsivel és berlinivel egyező, koksztüzelésű üzemű. Egy halott elhamvasztásához 1000° C hő fejlesztése szükséges, melynek elérését a hátsó ügyelőnyílásokon lehet észlelni. A hamvasztás időtartama az első égetésnél befűtéssel együtt cca 1½ óra, a következőnél cca ¾—½ óra. A hamvak chamotterostélyon át gyűjtőtölcsérbe s ez alatt elhelyezett tálcába hullanak, ahonnan a legalsó pincehelyiségben kivehetők s az urnába elhelyezhetők.

A hulla fakoporsóval együtt kerül a kemencébe, ennek hamuja könnyebb s mert lényegesen gyorsabban ég el, a magas hőfok és hatalmas huzat teljesen elemészti.

A test lánggal közvetlenül sehol sem érintkezik, terelő-nyelvek állják útját s így a holttestek elhamvasztása a legújabb fűtőtechnikai elvek szerint történik. Így lehetett elérni azt, hogy egy halott elégetési költsége, beleértve a kemence amortizációját is, csak körülbelül 29 pengő összkiadást jelent.

A halottaknak a hűtőből a szertartástermekbe, vagy a boncolóba szállítására összesen 5 darab hidraulikus emelő szolgál. A hűtőfülkéből a hullát gumikerekű kocsikon szállítják a megfelelő szertartásterem alatti emelőhöz s koporsóba helyezve kerül a cca 1×2 m. alapterületű alsó gépi elrendezésű járószékre. Az elhelyezés után működésbe jön a süllyesztő s fölemeli a koporsót a szertartásterembe, közben a liftaknát elzáró fedélzetet automatikusan maga előtt kétfelé nyitja s az aknaszegélykő felső vonalának magasságában önmagától megáll. Itt mindaddig állva marad a járószék, amíg a szertartás tart.

A hidraulikus berendezés kéthengeres rendszerű, a vízvezetéki víz három atmoszféra nyomással, tehermentesített körtolattyún át jut a nagy hengerdugattyú felé, azt befelé nyomja, a nagy dugattyú alatti tér vízzel telítve összeköttetésben áll a vízzel telített emelőhengerekkel s felfelé emeli a dugattyúra szerelt járószéket. A beeresztés tolattyúállító kerék segítségével történik.

A most leírt rendszer azért mondható ideálisnak, mert teljesen zajtalanul működik, üzemköltsége pedig csak az elfogyasztott víz értékét teszi. A vízvezetéki hálózatban jelentkező esetleges nyomás csökkenéséből adódó üzemzavarok elkerülésére kéziszivattyúberendezés is rendelkezésre áll.

Mindezeknél fogva bátran elmondhatjuk, hogy a debreceni, most felépült krematóriumépület technikai felszerelése a legmodernebb elvek szerint épült meg s a legkiválóbb külföldi hasonló intézményekkel teljesen egyenrangú, sőt némely szempontból még azok fölött is áll.

A magyar műszaki munkaképességet dícséri, hogy e berendezést teljes egészében magyar kezek állították elő s nem volt szükséges, hogy e berendezés külföldi gyáraknál rendeltessék meg. A szállítást és szerelést Hahn Artur és társa végezték.

Vári-Szabó Tibor.

MŰSZAKI LEÍRÁS

Néhány szóval meg kell emlékeznünk a ravatalozó- és krematóriumépület legfontosabb technikai berendezéséről, a hűtőhelyiségekről és a hamvasztókemencéről. A „Frigidaire" rendszerű hűtő a mai berendezések közt található legmodernebb elvek és konstrukciók figyelembevétele mellett épült: közvetlen elpárologtatós rendszerrel, tehát közbeeső hűtőmédiumok: sósvíztartály, elektromotorral meghajtott sósvízszivattyú és nagyméretű szigetelendő vezetékek teljes kiküszöbölésével. A hűtőkompresszorok a kamrába szerelt hűtőtestekkel közvetlenül és kisméretű csővezetékkel vannak összekötve, miért is ezekben a hőveszteség igen csekély, ezért azokat külön szigetelni nem is kellett. Az ammóniákos rendszerrel szemben itt a hűtőmédium kéndioxid, mely szükségessé teszi vascsövek helyett a vörösrézcső alkalmazását. A hűtőtestek a kamrák között vannak elhelyezve, mely körülmény a lecsöpögő kondenzvíz kellemetlenségeitől kímél meg. Három kamracsoport van, összesen 27 hulla részére, 3 hűtőkompresszorral. Minden csoport kikapcsolható s az üzem automatikusan áll le a kellő hőfokon s indít, ha a belső hőmérséklet a szükségesnél magasabbra emelkedik, ami az üzem állandóságát biztosítja.

Minden koporsó részére külön rekesz szolgál, melyen borovi faajtó van, forgóhengeres záródású kilinccsel. Az egész csoport parafakőszigeteléssel van ellátva. Minden kamra villanyos szellőzőszerkezettel is föl van szerelve.

Megemlítendő a hűtővel kapcsolatos tetszhalottjelző berendezés, mely a hulla ujjára elhelyezve, annak megmoccanása esetén az őrszobában riasztó csengőt hoz működésbe, az ott levő jelzőtáblán a fülke száma leolvasható.

K Ö N Y V E K

BOTHA JÓZSEF:
A KORSZERŰ CSALÁDIHÁZ ÉPÍTÉSÉRŐL

Budapest, 1932. — 292 oldal 92 ábrával.

A magyar műszaki irodalom, amely különben sem nagyon gazdag, legutóbbi időkig különösen szegény volt olyan könyvekben, amelyek a nagyközönség számára íródtak, és amelyek arra lettek volna alkalmasak, hogy az építtetőt azzal a sok szemponttal ismertessék meg, amelyekre még a legkisebb családiház építésénél is tekintettel kell lenni. Valamikor a jó békeidőkben az építészek túltengő egyénisége sem engedte volna meg, hogy az építtető beleszóljon a tervezés titokzatos mesterségébe, és így nem is látták szükségét annak a felvilágosító munkának, amely azóta már szerencsére mindenütt megindult. A magyar műszaki irodalomban évekkel ezelőtt megjelent homlokzat- és alaprajz-gyűjtemények ezt a célt nem szolgálhatták, mert hiszen arról nem lehet szó, hogy házam építésénél egyszerűen a valaki másnak készült házat lemásolva felépíttessem. Hiszen kész ruhát is csak szükségből vesznek az emberek, és a háznál,

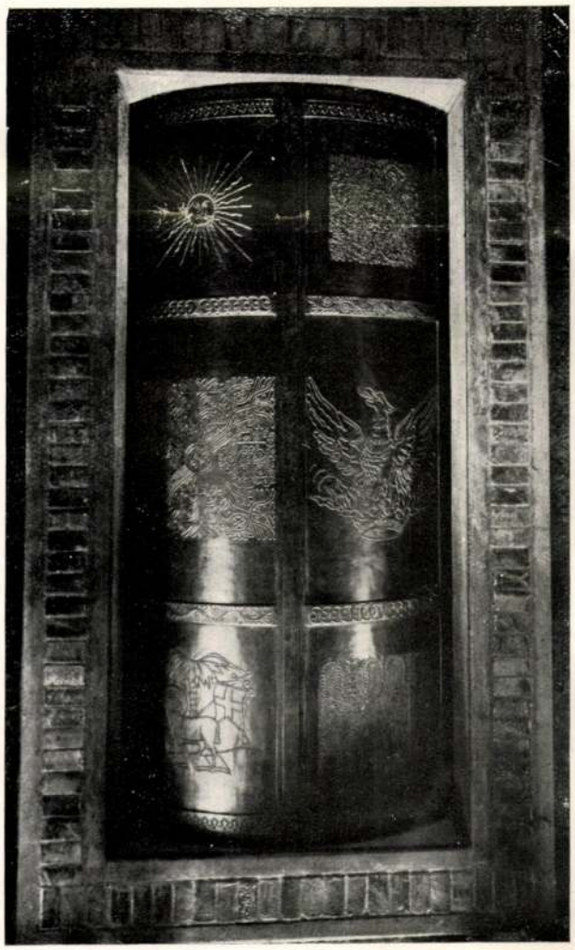

A koporsó-süllyesztő vörösréz fedőlapjai. Foto Kozmann
Kupferdeckel der Sargversenkung.

Kisebb ravatalozó Haranghy Jenő freskóival. Foto Seidner
Kleinere Aufbahrungshalle mit Fresken von Haranghy Jenő

amelyben egész életét leéli valaki, még ezerszerte fontosabb, hogy az a testére szabott legyen és minden életkörülményének egyaránt megfeleljen.

Abba a nagy munkába, amit a M. M. É. E. elmult évben a „Hogyan építsünk" kiállítás megrendezésével az építkezni óhajtó közönség érdekében megindított, kapcsolódik be szerencsésen Botha József kartársunk könyve. Az izléssel kiállított műben az építeni szándékozó nagyközönséget, a telekválasztás időpontjától, az építési munkák részletes ismertetésén át, a családiház fajain végig egészen a bútorzásig kíséri. Megismerteti őt a technikai, higienikus berendezéssel és ami a legfontosabb, mindenütt újra, meg újra felhívja figyelmét arra, hogy ne szolgáltassa ki magát kontároknak, hanem bízza háza tervezését és felépítését szakemberekre, és különösképpen óvakodjék azoktól, akik látszólag ingyen hajlandók elvégezni részére a tervezés és ellenőrzés nehéz, fárasztó és sok körültekintést igénylő munkáját.

Botha József könyvét minden jó tulajdonságán felül főleg ezért üdvözöljük örömmel, és csupán az a megjegyzésünk lenne, hogy új kiadás sajtó alá rendezésénél az irodalom közlésénél kissé részletesebben térne ki a

A ravatalozó
távlati képe

Foto Seidner

A ravatalozóhoz vezető kocsiút

magyar műszaki irodalomra, — könyvekre és folyóiratokra egyaránt — amelyekből fejlődő pályája folyamán ő is kétségkívül sokat és értékes dolgokat merített, s amelyekből könyve olvasója további okulást meríthetne.

—x—

acceptera — Gunnar Asplund, Walter Gahn, Sven Markelius, Gregor Paulsson, Eskil Sundahl, Uno Ahren. — Stockholm, 1931. — 200 oldal, fényképekkel és tervekkel.

A stockholmi kiállítás alkalmából írták a nagyközönségnek. Olyan könyv, amit a mult és a ma doktrinérjei egyaránt csalódottan fognak letenni, bár nem fogják megállani, hogy előbb végig ne olvassák. Akik írták, az élet emberei: mesterségükben kiválóan képzett vezető építészei a mai Svédországnak és ezen túl nagy általános műveltséggel rendelkező, a dolgokat a nagy összefüggésekben meglátni képes egyéniségek. A mai építészeti és iparművészeti mozgalmat sem önmagából óhajtják kihámozni, csupán a formai megjelenést téve vizsgálat tárgyává, hanem az élet ezer formájából szűrik le az eredményeket. Így azután maga az eredmény is tökéletes, arányos és igaz lesz. Nem kötik le magukat a mai harcosok egyik táborához sem, nem mondják, hogy az egyént, vagy a tömeget kell szolgálnia a mai kor technikájának és kultúrájának, hanem azt írják: *az élet és annak minden megnyilvánulása a tömegért és az egyénért van.* A kézműipar és gépipar fejlődésén át szemléltetik, hogy az utóbbi a nagy tömegek kielégítésére alkalmasabb, a standardizáció révén gyártott szériák typusai ugyanannyira művészi prokdukciók, mint a régi, egyénileg előállított használati tárgyak, amelyeknek az a hibája mindenkor megvolt, hogy csupán egyesek szükségleteinek kielégítésére voltak alkalmasak. Ugyanez áll az architektúrára is. A gazdasági élet mai állapota, a nemzeti vagyon józan felhasználása nem engedi meg az egyénieskedést, az iparművészetben és az építészetben. Elsősorban az a fontos, hogy a létesítmények minket szolgáljanak (amint az minden egészséges, zárt kultúrával bíró korban így volt), és ne mi legyünk azok rabszolgái. Csupán így emelhetjük fel a tömegek műveltségét és életszínvonalát.

A stílus kérdését, a házépítés, a város és települések problémáját veszi ezután vizsgálat alá a mű, és meggyőző erővel utasítja vissza azokat a még ma is felhangzó erőtlen észrevételeket, amelyek a modern stílus, modern művészetek nemzeti voltát, faji sajátosságát, tájhoz való simulását és egyáltalában művészi értékét óhajtják kétségbe vonni.

Érdekesen foglalja össze a befejezés a nyers eredményeket, és ezt mondja:

„Fogadjátok el az előttünk álló valóságot, mert csupán így lehetünk annak uraivá, így lesz annak minden változása a mi hatalmunkban, így teremthetjük meg a kultúrát, az életnek ezt a hajlékony, simuló szerszámát belőle.

Nem kellenek a régi kultúrák, mert büszkeségünkkel, szabadságunkkal fizetjük meg a szolgaságot.

Nem térhetünk vissza a mából a multba, bárhogyan vágyjuk is azt, de

nem menekülhetünk a jövő utópiáiba sem, azért, hogy megkerüljük a jelen nehézségeit.

Elhamvasztottak urnafolyosója
Urnengang der Eingeäscherten.

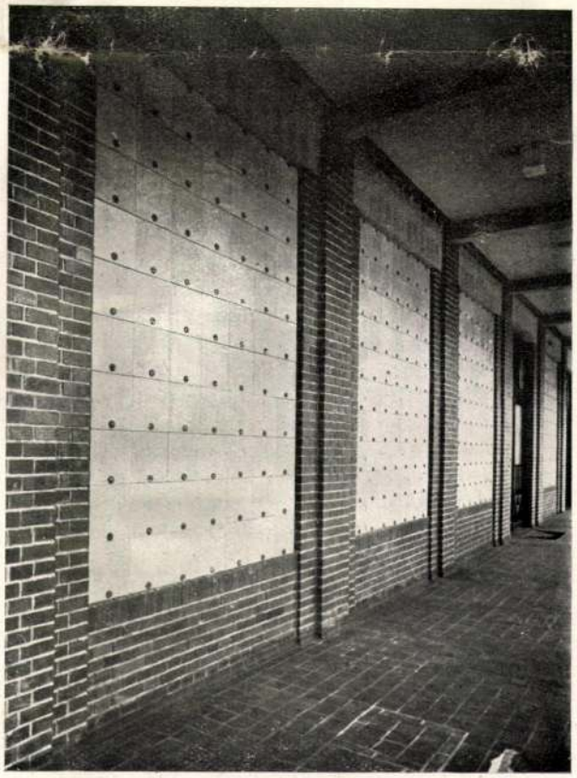

Columbarium az alagsorban **Foto Seidner**
Columbarium im Kellergeschoss.

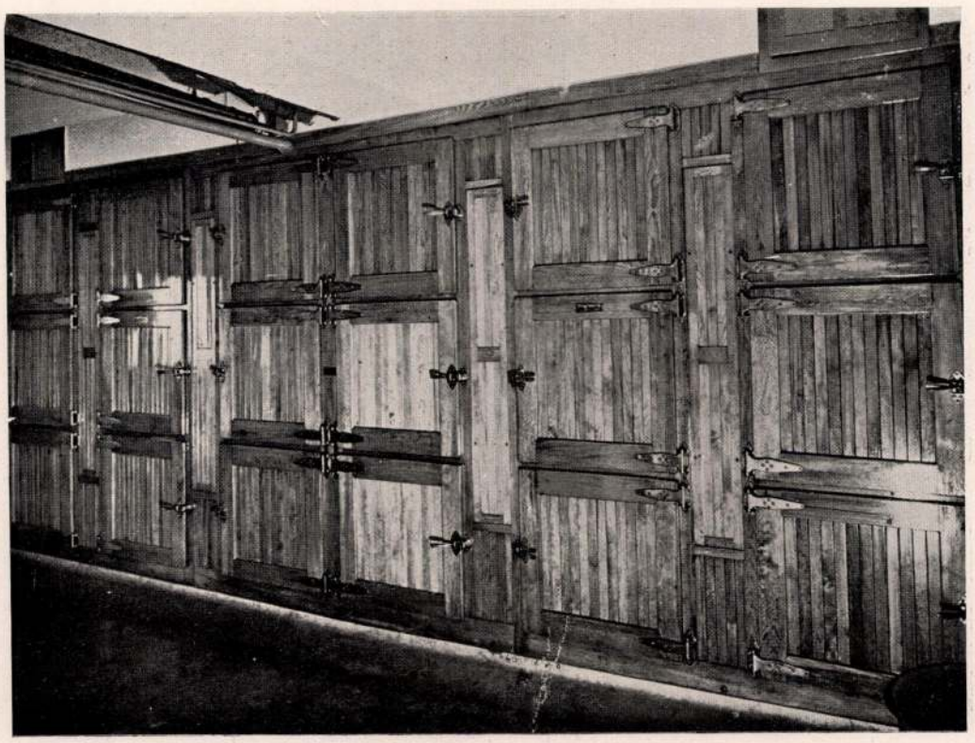

Hullahűtőkamrák csoportja — Leichenkühlkammern **Foto Seidner**

Nem tehetünk mást, mint hogy szembe nézzünk a jelennel és az általa reánk rótt feladatokat hiánytalanul igyekezzünk megoldani."

Müller Pál.

Joseph Gautner: Revision der Kunstgeschichte. Prolegomena zu einer Kunstgeschichte aus dem Geiste der Gegenwart. — Mit einem Anhang: Semper und Le Corbusier. — Wien 1932. — 89 oldal.

Gautner svájci ember, és ez sokat megmagyaráz. Ha valahol, úgy Svájcban, és különösen annak német részén értékes örökségként száll apáról fiúra a tudományos kutatás objektivitása és az ítélet elfogulatlansága. Erre már a tradició is kötelezi őket, hiszen elég Burckhardtra, a nagy műtörténészre hivatkoznunk. E tulajdonságok Gautnerben fokozott mértékben vannak meg, amit a „Grundlagen der europäischen Stadt" című műve is megmutatott, és így a jelen könyvecskében feltárt szempontok tárgyalásánál szintén a világos ítéletű, tiszta látású vezetőt üdvözölhetjük benne. Mindenki, aki bármilyen vonatkozásban kénytelen a művészettörténettel mai időnkben foglalkozni, reá kell eszméljen arra, hogy a régi módszerek, amelyek a formális elemet tolták előtérbe, már nem alkalmasak új eredmények biztosítására. Ehhez járul még az a sajnálatos körülmény, hogy a művészettörténet a maga sajátos mivoltában a nem arra hivatottakat is könnyen magához csábítja és bizony minden nemzet művészettörténetírói között nem egy olyanra bukkanunk, aki csupán a diszciplina látszólagos könnyűségénél fogva választotta magának ezt a tárgykört.

Gautner kimutatja, — ami különben minden gondolkozó ember előtt nyilvánvaló — hogy a művészettörténet csakúgy, mint minden történettudomány csakis abban az esetben munkálkodhat eredményesen, ha a jelenkort vetíti vissza az elmult időkre, a praemissákból vont postulátumok pedig csak akkor értékesek, ha azok nem szűk kultúrkörökre, hanem az egész emberi fejlődés minden megnyilvánulására egyformán érvényesek. Hogy a művészettörténeti kutatás módszerei ilyenformán idősze-

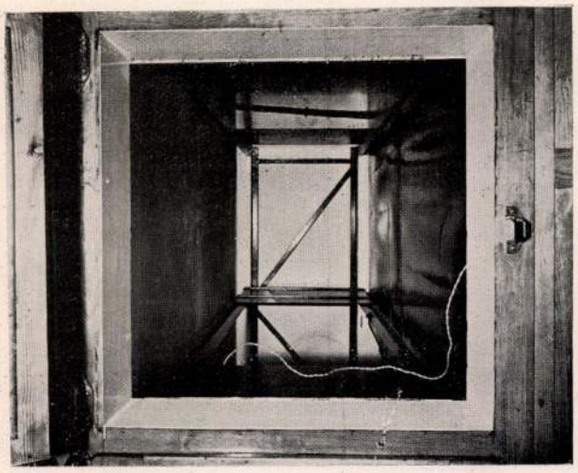

A hullahűtőkamra belseje
Das Innere einer Kammer

A halotthamvasztó-kemence

rűvé tétessenek, azt egyrészt a rideg kategorizálás megszüntetésével, amely eddig tisztán külső formák szerint osztályozta a művészetet, másrészt pedig a modern művészetnek és különösen az új építészetnek a maga erős szociológiai, gazdasági és technikai vonatkozásaival való prolegomenakénti tárgyalásával véli elérni. Ezzel egyidejűleg, — és ezt különösen mi üdvözölnők nagy örömmel — megszünne a művészettörténet és ästhetizálás terén dúló nagymérvű dilettánskodás, amely ennek a tudománynak hitelét alkalmas elvenni, anélkül, hogy bármi eredményt is produkálna.

M. P.

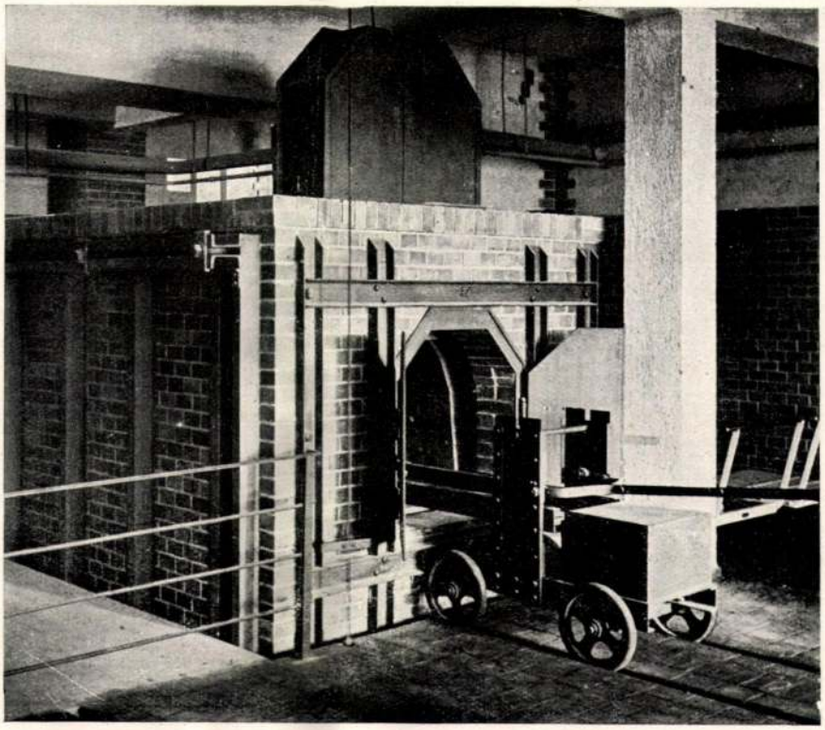

Foto Seidner

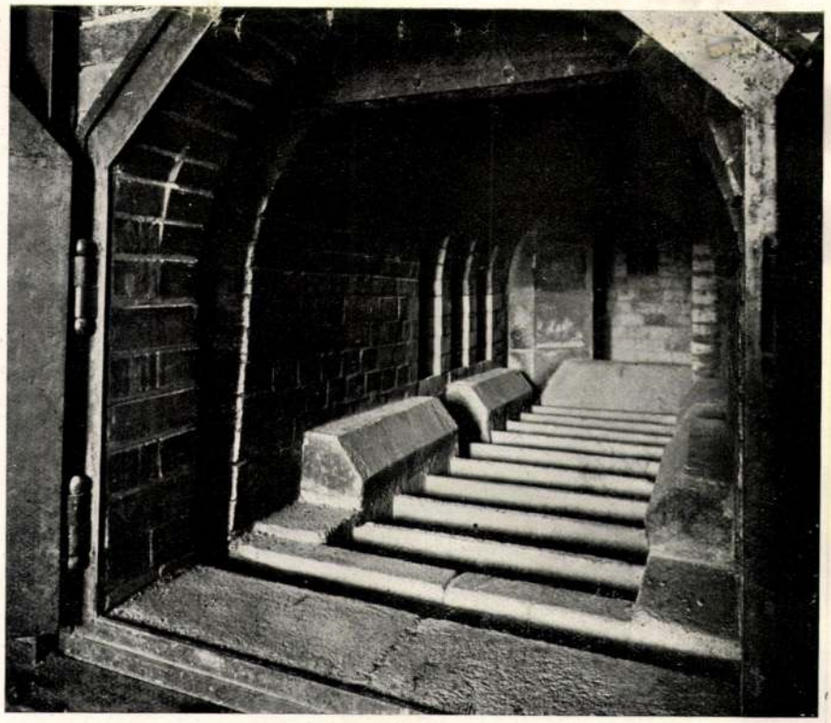

A halotthamvasztó-kemence — Der Einäscherungsofen

Wasmuths Lexikon der Baukunst. Vierter Band. 768 oldal, számos képpel és műmelléklettel. Ernst Wasmuth Verlag. Berlin. 1932.

Az 1929. őszén, a konjunktura delén megkezdett nagy mű most a krízis mélypontján befejeződött. A német alkotókészséget dícséri, hogy ez a körülmény mindössze a papír minőségének gyengülésében mutatkozik. A tartalom feldolgozása, bemutatása ugyanolyan mint az előző köteteké volt! Ezért ismétlésekbe nem is bocsátkozhatunk. De nem mulasztjuk el megemlíteni, hogy a magyar építészetnek öt oldalt és 8 képet szenteltek a szerkesztők. Az igen ügyesen megírt és az elég kimerítő irodalomjegyzékkel ellátott cikket Zádor Anna írta. Reméljük, hogy jobb idők beálltával a kitűnő kézikönyvet mind több magyar építész fogja könyvtárába sorozhatni.

dr. Bierbauer.

Borsos József: A temető egyik kapuja
Tor des Friedhofes

Genthon István: Budapest multja és művészete. A Magyar Szemle egypengős könyvtára, 50. sz. 80 old. Budapest, Magyar Szemle Társaság.

Egy kitűnő, mert jeles írók szerzette és igen olcsó sorozat legújabb száma ez, mely a művelt magyar társadalom számára készült, mint egyszerű és könnyű vezetője a magyar fővárosnak. Ha elgondoljuk, hogy minő széles rétegekhez szólni lenne hivatva ez a kötet, akkor elképzeljük azt is, hogy az a szerző, akire annak megírását bízták, milyen lelkesedéssel ülhetett feladata elé. Genthon Istvánt a megjelent kisebb művészettörténeti dolgozatai, mint igen érdekes könyve a középkori magyar festészetről, a kiadó számára igen hivatottnak tették e feladat megoldására. Vajjon mennyiben felelt meg e bizalomnak? Vajjon ez a könyv teljesíti-e azt a hivatást, amellyel terhelve a nyilvánosság elé lép?

Sajnálattal kell azt a véleményt kifejeznünk, hogy Genthonnak nem sikerült az, hogy egyfelől népszerűen írja meg a füzet szövegét, de ugyanakkor a tudomány mai fokán álló művet nyújtson a kultúrát kereső olvasónak. Munkája úgyszólván nem több, mint kevésszámú forrásműnek heterogén, kivonatos ismertetése. Másrészt azonban még a kivonat sem tökéletes, mert mint annyi elődje, ismét tovább visz olyan tévedéseket, amelyek a köztudatból már úgyszólván ki sem irthatók, nem hangsúlyoz ki olyan tényeket, amelyek ma már kézenfekvők s hazai kultúránk szempontjából igen fontosak. Réh Elemér roppantul eredményes kutatásai Budapest barokképítőmestereiről az „Archeológiai Értesítő" hasábjain hozzáférhetők voltak már könyve megjelenése előtt is, — miért nem használta fel Genthon könyve nagy publicitását ezek népszerűsítésére? A klasszicizmus esetében hasonlókat látunk. A Szép-utca—Reáltanoda-utca-sarki Pollack építette palotát — ma Zichy János palotáját összetéveszti a Kossuth Lajos-utca—Szép-utcasarki, eredetileg Szapáry-palotával, mely ma a Nemzeti Kaszinó... A Pollack-féle Vigadó kettős rizalitjáról beszél, — pedig annak csak hatalmas portikusa volt... Hild Jánosnak a Szépítőbizottmányban való közreműködését megemlíti, de egy szóval sem szól a Lipótvárosra vonatkozó alapvető szabályozási tervéről, amely némi fontossággal tán mégis csak bír... Újra egy visszafordíthatatlan alkalom elmulasztásának vagyunk tanui!

B. V.

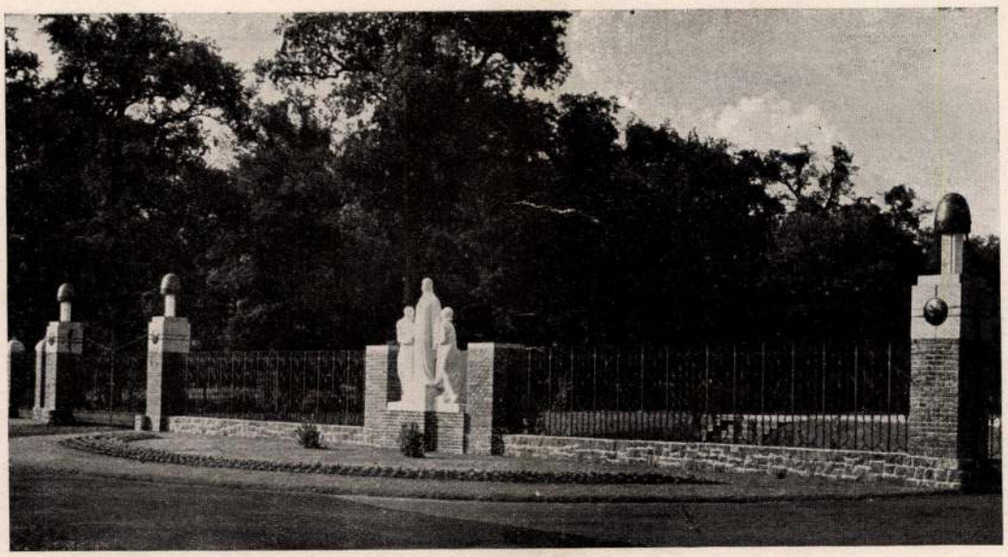

A debreceni köztemető bejárata, Némethy László szoborcsoportjával **(Foto: Seidner)**
Haupteingang des Friedhofes mit Denkmal von Némethy László.

ezidőszerint is müködik. A világháboru kitörésekor hadba vonult és a háboru egész tartama alatt katonai szolgálatot teljesitett. Több hadikitüntetés tulajdonosa. A harcteren tanusitott vitéz magatartásáért a Kormányzó vitézzé avatta. Orvosi szaklapokban számos tudományos dolgozata és értekezése jelent meg, a Sebésztársaságban több előadást tartott. Több orvosi és tudományos egyesület tagja.

Borsy Jenő, az Első Dunagőzhajózási Társaság bányaigazgatósága gazdasági osztályának vezetője. Született Pécsen, 1879-ben. Középiskoláit és a jogakadémiát Pécsen végezte, majd a kolozsvári egyetemen folytatott tanulmányokat. Ezután egyideig mint ügyvédjelölt müködött. A világháboru kitörésekor a mozgósitás első napján bevonult és mint a pécsi 19. népfelkelő gyalogezred népf. főhadnagya a szerb, montenegrói és később az orosz fronton teljesitett századparancsnoki minőségben 22 havi frontszolgálatot. Számos ütközetben vett részt. 1916-ban a Tuman melletti harcokban az egész hadosztállyal együtt orosz hadifogságba került. A különféle keletszibériai hadifogolytáborokban rengeteg szenvedés közepette, igen sokat fáradozott a hadifoglyok sulyos helyzetének javitásán, énekkarok alapitásával és más kulturális tevékenységgel igyekezett a hadifoglyokban a hazaszeretetet és reménységet ébren tartani. 1921. év elején az amerikai Vöröskereszt támogatásával Wladiwosztokon, Kinán, Indián, Ceylonon keresztül, tengeri uton ért Triesztbe és onnan vasuton szülővárosába, az akkor szerb megszállás alatti Pécs városába. Ekkor lépett a D. G. T. kötelékébe és tisztviselői pályáján fokozatosan előhaladva, lett a gazdasági osztály vezetője. Élénk kulturális és köztevékenységet fejt ki. Választott tagja Pécs szab. kir. város törvényhatósági bizottságának, különféle albizottságainak, a Szent Ferenc egyházközség világi elnöke, az Országos Magyar Dalosszövetség disztagja, alelnöke, ugyanazon szövetség pécsi VII. ker. ügyvivő elnöke, számos dalegylet disztagja, elnöke a Királydíjas Pécsi Dalárdának, a Levente Ének- és Zeneegyletnek, alelnöke az Országos Frontharcos Szövetség pécsi főcsoportjának, tagja a pécsi Katolikus Egyesületek Központi választmányának és több kulturegyletnek. A Károly-csapatkereszt, a hadiékitményes háborus- és a jubileumi emlékérmek tulajdonosa.

Borszéky Frigyes, festőmüvész. Született Medgyaszó községben, 1880 március 6-án. Középiskoláit Pesten végezte, mely után a mintarajziskolát Budapesten végezte el, majd hosszabb festészeti tanulmányokat folytatott Münchenben, Hollandiában és Angliában. 1915-től kerámiával is foglalkozik és müvészies kerámiájával ugy itthon, mint külföldön elsőrendü nevet szerzett. 1930-ban Londonban kollektiv kiállitást rendezett a The Faculty Of Arts Gallery-ben, mely alkalommal festményei és kerámiai munkái az angol sajtó őszinte elismerésével találkoztak. Legujabban portrékat fest, igy többek közt megfestette a székesfőváros részére Szabó Imre volt tiszti főügyész arcképét, Hegedüs Loránd, valamint számos közéleti előkelőség arcképét.

Borszéky Károly dr., igazgató-főorvos, egyetemi rk. tanár. Született Budapesten, 1875-ben. Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és a bpesti tudományegyetem orvosi fakultásán 1898-ban orvosdoktori diplomát szerzett. Oklevelének elnyerése után a bonctani klinikán, Mihalkovics Géza professzor mellett, később a Réczey-klinikán volt tanársegéd. 1908-ban a sebészeti mütéttanból magántanárrá habilitálták. 1913-ban rk. egyetemi tanárrá nevezték ki, majd 1913—1915-ig sebészfőorvos volt a Poliklinikán. 1915 óta a székesfővárosnál müködik mint főorvos, 1918-ban a Szent Rókus közkórház főorvosává nevezték ki. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett, 1915-ben főtörzsorvos lett és ebben a minőségben a Hadigondozó Hivatal Munkácsy-utcai intézetének volt igazgató-főorvosa. Ezzel egyidejüleg két másik magánkórházban is müködött mint sebészfőorvos. 1930 óta a Szent Rókus-közkórház igazgató-főorvosa. Cikkei és tanulmányai hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg. A hadiékitményes Ferenc József-rend lovagkeresztjének és a polgári hadi érdemkeresztnek tulajdonosa. Elnöke a Közkórházi Orvosok Egyesületének, választmányi tagja a Kir. Magyar Orvosegyesületnek és a Magyar Orvosok Nemzeti Egyletének, a M. Kir. Munkásbiztositó Felsőbiróság orvosi szakértői tanácsának alelnöke és számos kari és tudományos egyesület vezető tagja.

Borus Ferenc, okl. gépészmérnök, törvényszéki hites szakértő. Született Szatmárnémetiben, 1884-ben. Tanulmányait a szatmári ref. főgimnáziumban kezdte meg. A kir. József-müegyetemen gépészmérnöki oklevelet szerzett 1905-ben. Németországban különböző helyeken hosszabb tanulmányutat tett, hazaérkezése után 10 évig a Ganz-féle Villamossági Rt. szolgálatában állott, mint mérnök, később mint főmérnök. Főleg mezőgazdasági és hadianyaggyári villamos berendezésekkel foglalkozott. Borus vezette a Szent István csatahajó elektromos berendezésének épitkezését. Később tervező és tanácsadó gépészmérnöki irodát

helyen, 1875-ben. 1898-ban a budapesti müegyetemen építészmérnöki oklevelet szerzett.

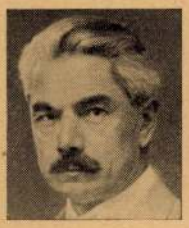

Utána állami ösztöndijjal németországi tanulmányutat tett s Münchenben maradt építészeti irodában. 1900-ban a Magyar kir. Államvasutak igazgatóságának magasépitési osztályába került. Szabad idejében tervpályázatokon vett részt, igy a telepes templomok pályázatán dijat, a hódmezővásárhelyi „Fekete Sas" szálloda és vigadó pályázatán dicséretet nyert. 1903. év tavaszán Észak-Olaszország müemlékeit tanulmányozta, majd még ez évben Hódmezővásárhely mérnöki hivatalának vezető főmérnöke lett. Ott az akkor még nem méltányolt festőkkel: Rudnay Gyula, Endre Béla, Tornyai János, Várady Gyula és szobrászokkal: Pásztor János, Kevilczky, együtt mozgalmat indított meg a város müvészi, kulturális fejlődése érdekében. Ennek még ma is fennálló eredménye a Pásztor János bronz diszkutja a Kossuth-téren. 1904-ben megtervezett egyik városrész, Tabán, részére egy román elgondolásu nyerstégla-templomot, majd Szentesen a Ref. Kör épületét. Erre az időre esik Kalotaszeg falvainak beutazása, tornyainak, faragott épületeinek, festett butorainak, himzéseinek tanulmányozása. Abban a reményben, hogy építészi ambicióinak tágabb tere nyilik, 1908-ban Debrecen város építésze lett. Itt számos iskola, óvoda tervezése mellett néhány magánvillát épitett s ugyanekkor tervezte Hódmezővásárhely számára a második ref templomot, a „Susán" nevü városrészben. E templom tervben szakitott a mütörténeti stilushagyománnyal és a szintégla-falazás nyujtotta lehetőség felhasználásával alkotta meg. Üvegmozaik ablakai a magyar diszitő elemek gazdag invenciójú rajzával és izzó szinpompájával tünnek ki. 1910-ben délolaszországi tanulmányutat tett, Nápolynak és Rómának hónapokat szentelve. 1911-ben Erdélyt barangolta be, galambducos kapukat és himes kapuzábékat rajzolgatva. Ez ut emléke Debrecenben a Csapó-utcán egy székely kapu. 1912-ben Düsseldorfban a városépitési, 1913-ban Lipcsében a nemzetközi épitésügyi kiállitásokat tanulmányozta. Erről beszámoló jelentése a „Város" cimü hivatalos közlöny 1913/14-es számaiban van. 1914-ben épitették tervei után a debrecemi rendőrségi palotát, amelynek tetőállitásakor az akkor kitört háboruba, a mozgósitáskor bevonult. A tüzvonalból küldözte a részletterveket, hogy az épület befejezést nyerhessen. Az egész világháborut végigküzdötte, több kitüntetést kapva, s csak az összeomláskor, 1918. év őszén került haza. A Budapesten 1931-ben tartott XII. nemzetközi épitész-kongresszus magyar kiállitásán a rendőrségi palota és a hódmezővásárhelyi susáni templom dicsérő elismerést nyertek. 1923-ban átvette a müszaki ügyosztály vezetését. Müvészi szempontok szerint dolgozta át Debrecen szabályozási tervét, amelynek egyes részei: az egyetemhez vezető sugárut, ez előtti tér, a köztemetői sugárut, a temetői uthálózat már megvalósultak. 1925-ben a párisi épitészi kongresszuson vett részt, majd Dél-Franciaország, Svájc és Olaszország középületeit, temetőit tanulmányozta. 1926-ban a milánói utügyi kongresszusra kiküldetést nyert. 1927-ben Angliát, Hollandiát, Belgiumot és Németországot utazta be. 1928-ban a Kossuth-zarándokuttal Amerika nagyobb városait nézte meg. 1930-ban a kultuszminisztérium támogatásával Németország, Svéd-Finnország, Norvégia, Dánia téglaépitészetét tanulmányozta. Tanulmányutjai eredményéről részben vetitett képes előadásokban, részben irásban a „Városok lapjában" és „Városkultura" c. folyóiratokban számolt be. 1931-ben a kultuszminiszter utazási segélyével a berlini épitészeti kiállitáson vett részt; a beszámolóját „A városépités időszerü kérdései" c. könyvben irta meg. Azok a követelmények, amelyeket a kongresszus a városok szépitése és egészségessé tétele érdekében állitott fel, az épitési szabályrendelet pár évvel ezelőtt általa elkészittetett módositásában már mind benne vannak. 1932-ben megvalósult a köztemető, amelynek tervét még 1923-ban készitette el. A nagyerdő keleti részén elkeritett 100 hold terület közepén, hatalmas tölgyek között, az erdőjelleg megtartásával, épült meg a Klinker-tégla kiképzésü, magyaros, komoly méltóságu ravatalozó és Magyarország első krematóriuma. 1923 óta, mint a város müszaki ügyei vezetőjének irányitása alatt készült középületek, ipariskola, 44 lakásos bérháztömb, számos iskola és óvoda tanuskodnak nagyvonalu müvészi felfogásáról. A városépités terén az utcák a modern burkolattal, fásitással, tervei szerint parkirozással, a városképet teljesen átalakitották, megszépitették, hogy nem lehet ráismerni a müködése előtti Debrecenre.

Borsos László dr. vitéz, *(nagyenyedi)*, egyetemi tanársegéd, sebész. Született Borosjenőn, 1897-ben. Középiskoláit az aradi főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen végezte, ahol 1920-ban orvosdoktori diplomát nyert. Már orvosnövendék korában a kórboncani intézet gyakornoka volt, majd oklevelének megszerzése után az I. sz. sebészeti klinikára került, ahol Verebély professzor tanársegéde lett, amely poziciójában

tette le a fölmérői vizsgát. A nyitrai székeskáptalan, az esztergomi káptalan, valamint a gróf Zay, a gróf Pálffy és más uradalmakban folytatott müködő mérnöki gyakorlatot. Több mint ötven község, köztük Farkasd, Tardoskedd, Oszlány és Apony tagositási és arányositási munkálatait végezte. Mint hitelesitő mérnök és mint birósági szakértő a nyitrai, a trencséni, a besztercebányai és a barsmegyei törvényszékeknél müködött.

Borossy Lipót, okl. mérnök, jogositott földmérő. Született a nyitramegyei Bélaudvarnok községben, 1887-ben. Mérnöki oklevelét a kir. József müegyetemen nyerte el és földmérői jogositását a budapesti vizsgálóbizottság előtt szerezte meg. Atyja B. Lipót Mihály mérnök irodájában számos jogositási és arányositási munkálatban vett részt.

Borotha Livius *(tresztenicai)*, ny. áll. tábornok. Született Budapesten, 1869-ben. Középiskoláit Budapesten, a katonai akadémiát pedig 1890-ben Bécsujhelyen végezte. Katonai pályáját mint hadnagy a cs. és kir. 29. vadászászlóaljnál kezdte meg. 1893-ban a wieni hadiiskolába került. Ezután Olmützben Jenő főherceg dandársegédtisztje lett. Egy évig az I. hadtestnél Krakkóban, mint a vezérkarhoz beosztott főhadnagy teljesitett szolgálatot, majd két év mulva századosi rangban a cs. és kir. 23. vadászszászlóaljhoz vezényelték. Vezérkari századosi rangban a 13. hadtesthez Zágrábba osztották be, majd 1900 ban a közös hadügyminisztérium V. ügyosztályára rendelték. 1901—1906-ig a király katonai irodájában, mint vezérkari őrnagy Pitreich és Schönaich hadügyminiszterek szárnysegédeként teljesitett szolgálatot. Miután elérte a vezérkari alezredesi rangot, csapatszolgálatra osztották be a cs. és kir. 26. gyalogezredhez. Mint ezredes tanára volt a wieni törzstiszti tanfolyamnak. A világháboru kitörésekor a 26. gyalogezred parancsnokává nevezték ki. Először az orosz frontra került, utóbb pedig az olasz hadszintéren az 58. hegyi dandárparancsnokságát vette át. 1916-ban dandárával a déltiroli frontra vonult. 1917-ben a közös hadügyminisztérium elnöki osztályának vezetésével bizták meg. 1919-ben nyugalomba vonult. Katonai kitüntetései: a katonai érdemkereszt II. o. és a Lipót-rend lovagkeresztje, mindkettő a kardokkal és hadiékitménnyel, Károly csapatkereszt, porosz Vaskereszt II. o., Vaskorona-rend III. o., katonai érdemkereszt III. o. és Signum Laudis. Külföldi kitüntetései: belga korona II. o., VI. Albert Sas-rendjének I. o., svéd királyi Kard-rend I. o., Mecklenburgi lovagkereszt, porosz III. o. Korona-rend, bajor katonai érdemkereszt II. o. csillaggal és kardokkal, perzsa Nap-rend, román Korona-rend II. o., stb.

Boroviczény Aladár *(kisvárdai)*, ny. m. kir. követségi titkár. IV. Károly király kabinetirodájának utolsó kinevezett főnöke. Született Jalkovec kastélyban, 1890-ben. Középiskoláit elvégezve Kassán, Kolozsváron és Párisban folytatott jogtudományi tanulmányokat. Kolozsváron avatták az államtudományok doktorává. Önkéntesi évét Klagenfurtban a cs. és kir. 6. huszárezredben szolgálta le és elérte a tartalékos főhadnagyi rangot. Leszerelése után Boszniában a kormányzóságon nyert beosztást és Priedoban, majd Sarajevoban müködött. A világháboru kitörésekor régi ezredéhez vonult be és az északi fronton teljesitett szolgálatot. Később felmentették a katonai szolgálat alól és a sarajevoi kormányzósághoz osztották be. 1917-ben Wienbe, a cs. és kir. közös külügyminisztériumba hivták be és a politikai osztályon nyert alkalmazást és itt érte az összeomlás. Katonai kitüntetései: I. és II. o. ezüst vitézségi érem, Károly-csapatkereszt, porosz Vaskereszt II. o. és a porosz hadiérem. Az összeomlás után előbb a felszámoló külügyminisztériumban müködött, majd a nemzeti hadsereg fővezérségére vezényelték. 1920-ban a magyar diplomáciai testületben nyert beosztást és a vatikáni magyar követségnél mint magyar ügyvivő müködött. 1921-ben IV. Károly király hazatérési kisérlete alkalmával a király mellé állott és őt Svájcba való visszatérése alkalmával elkisérte. IV. Károly második visszatérése alkalmával a király kiséretében volt mindvégig. Ekkor több más államférfiuval együtt letartóztatták és két hónapig fogságban tartották. 1929-ben Leipzigben jelent meg „Graf von Brühl" cimü történelmi tanulmánya. Polgári kitüntetései: III. o. Vaskorona-rend, III. o. polgári Hadiérdemkereszt.

Boroviczény Gyula *(kisvárdai)*, ny. áll. tábornok, cs. és kir. kamarás. Született Egerben, 1856-ban. Meghalt 1913-ban. Középiskoláit Egerben végezte. Önkéntesi évét Gyöngyösön a cs. és kir. 6. huszárezredben szolgálta le. A tartalékos tiszti vizsga letétele után ténylegesitettte magát. 1896-ban a honvédséghez lépett át, ahol őrnaggyá lépett elő és a 6. honvédhuszárezred Érsekujváron állomásozó osztályának parancsnokává nevezték

ki. 1900-ban mint alezredes a 4. honv. huszárezred parancsnoka lett. 1902-ben ugyanebben a minőségben Szabadkára helyezték át. 1906-ban a kassai honvédkerülethez tábornoki helyre osztották be. 1909-ben tábornokká lépett elő. 1911-ben nyugalomba vonult. A cs. és kir. kamarási méltóságot 1898-ban kapta meg. Katonai kitüntetései: Vaskorona-rend III. o., Ferenc József-rend lovagkeresztje, katonai érdemkereszt III. o. és a jubileumi érdemkereszt. A katonai szakirodalom terén széleskörü tevékenységet fejtett ki. Cikkei különböző szakfolyóiratok hasábjain jelentek meg.

Bors Lajos dr., orvos. Született Pécsen, 1860-ban. Középiskoláit Pécsen végezte, majd a wieni tudományegyetemen folytatott orvosi tanulmányokat. Budapesten avatták doktorrá.

Orvosi működését a baranyamegyei Németboly községben kezdte meg, mint járás- és magánorvos, a gyermekgyógyászti rendelőjét Budapesten nyitotta meg. 1896 óta Pécsen folytat orvosi gyakorlatot. A háboru tartama alatt a pécsi I—II. járványkórház vezetője volt. Mint ilyen, önfeláldozó tevékenységet fejtett ki a kolera, hólyaghimlő és kiütéses tifuszban szenvedő betegek gyógyitása körül. Ezért a fáradhatatlan tevékenységéért felsőbb helyről elismerésben részesült. Az 1912-ben Rómában megtartott nemzetközi orvoskongresszuson előadást tartott az ifjuság fertőzőbetegségeiről és az ifjuság nemi felvilágositásáról. Több ezzel a tárgykörrel foglalkozó röpiratot adott közre és kezdeményezője volt az ifjuság ezirányu nevelésének. Számos hazai és külföldi lapban jelentek meg cikkei. Több izben járt külföldi tanulmányuton. A difteria elleni szere világszerte elismert. Számos kulturális és tudományos egyesületnek volt vezetőségi tagja. Magas zenei kulturával birt. A háboru alatt szerzett betegsége következtében, 1919-ben meghalt.

Borsay Samu, ny. honvéd zeneügyi igazgató, alezredes. Született Uzon (Háromszék m.), 1860 január 4-én. Középiskoláit Brassóban, a tanitóképzőt Székelykereszturon végezte, zenei kiképzését Budapesten kezdte meg, majd Wienben és Berlinben folytatta. 1888—1896-ig a nagyenyedi Bethlen főiskola és tanitóképző intézet zenetanáraként működött. 1896-ban a kolozsvári 21. honvédgyalogezred zenekarának (VI. honv. kerületi zenekar) megszervezésére és vezetésére hivták meg. Mint katona-karmester 1909—1919-ig, 10 évig a róm. kath. Szent Mihály templom egyházi karnagya. 1919-ben a román megszálláskor elhagyta Kolozsvárt. A nemzeti hadsereg megalakulásakor az 1. honvédgyalogezrednél nyert beosztást, majd a pécsi 8. honvédgyalogezredhez helyezték át. 1921-ben zeneügyi aligazgatóvá, két hónap mulva igazgatóvá lépett elő. 1924-ben saját kérelmére 42 évi összolgálat után nyugalomba vonult. A koronás aranyérdemkereszt és több más kitüntetés tulajdonosa. Az orgona a főhangszere. Számos szerzeményei közül felemlitendők: „Erdélyi ev. ref. chorálkönyv", amely 1930-ban már a 3. kiadást érte meg és most is hivatalosan használatos, a „Bethlen Gábor Óda" (solo, vegyeskar nagyzenekar), a Bethlen főiskola ünnepi zenedarabja. Nagyobb müvei: „Kálmán király apródjai", vigopera, Várady Antal szövegére (kézirat), „Szoknyás hősök" cimü operettje országosan ismert. „Szent Erzsébet" nagymise és számos férfikar és vegyeskar szerzeményei, egy néhány pályadijat is nyert. De különösen orchesterre és fuvószenekarra irt magyar ábrándjai és indulói közkedvelt zenemüvek.

Borsody Sándor, OKH. igazgató, az OKH. Tisztviselői Takarék és Hitelszövetkezet elnöke. Született Pusztagöbeljárás községben (Pest m.), 1875-ben. Középiskoláit a váci piaristák gimnáziumában végezte, majd Budapesten jogot hallgatott. Ezután önkéntesi évét szolgálta le. 1901-ben lépett az OKH szolgálatába. A Hitelszövetkezet különböző osztályain működött, mig az ellenőrzési osztályba került, amelynek jelenleg is az élén áll, mint igazgató. 1907-ben élénken résztvett a Tisztviselői Takarék és Hitelszövetkezet megszervezésében, amelynek előbb igazgatósági tagja volt, majd 1920-ban, Vég Jenő igazgató helyébe lépett és elfoglalta a szövetkezet elnöki tisztét. Több izben folytatott intézete megbizásából külföldön fontos tárgyalásokat. Szövetkezeti kérdésekkel foglalkozó cikkei különböző szaklapok hasábjain jelennek meg. A Hitelszövetkezet érdekkörébe tartozó több intézetnél és vállalatnál fejt ki hasznos közgazdasági tevékenységet, mint azoknak igazgatósági, illetve felügyelőbizottsági tagja. Tersztyánszky Hedvig irónőt vette feleségül, akinek számos szépirodalmi alkotása jelent meg és szövetkezeti kérdésekkel foglalkozó lapok számára is ir cikkeket.

Borsos József, ~~Debrecen sz. kir. város müszaki tanácsosa.~~ Született Hódmezővásár-

Borsos József

építész

Borsos *József*, építész, *1875. Az ő műve Hódmezővásárhelyen a két új templom és a nagyszabású debreceni krematórium és ravatalozó. 1923-tól 1935-ig Debrecen város műszaki ügyeinek vezetője volt; nagy érdemei vannak a városkép rendezése és Debrecen építészeti fejlesztése körül.

Uj idők Lex.

TV. 1032 l.

a szép
korok-
enitését.
a a régi
laszti-
.
tovább
Soffici.
sta volt.
ajövet
y az
ga mult-
ldani
egoldás
it egy-
ás mü-
saccio
ani.Ő
Flaszici
ndított
az olasz
sikéb-

[illegible] ember belében. Viszont, ha az [illegible] nébn előforduló *Echinococcus* jut [illegible]ba, ott *Taenia echinococcus* fejlődik ki. Az emberben előforduló borsóka *Echinococcus granulosus* nevű, kutyában élősködő galandféreg származéka. A borsóka leggyakrabban az izmokban telep-

tando árlejtés hirdettetik. A mun-
vetkezők:
—varasdi áll. közut 166—167 km.
vő 83. és 84. sz. betonátereszek
88 k;
nérvár—gráci áll. közut 182—183
n levő 64. sz. áteresz helyreállítása

közut 180—181 km. szakaszán
áteresz ujbólépitése 578 k 25 f

vállalati összeg 5%-ana
csatolandó, a pöstyéni
julius 29-én reggel 9
együtt nyujtsák be. Az
feltételek, valamint a sze
főszolgabirói hivatalban

Alsókubin. (Áteresze
kubin—lucskii th. közuto
és 24. sz. átereszek ujj
ereiéig engedélyeztetvén,

tus
an A
detteti
lsóku
élét i
művel
alsól
megt
ég
endég
dő és
ontási
, bád
izoló,
ránt
sz. ki
ztus
tevő
, vag
tpén
tus
jezn
lek
ban
já
ósá
olat
tárg
19
ezet
eyeg

augusztus 21-én d

MMEK
1937. 196. f.

5 százalékának meg-
andó. A műszaki müvelet
s az ajánlati minta neve-
vatalnál megtekinthetők.
táblák készitése.)
viselőtestülete uj házszá-
. házszámot és kerületet
)0 táblának elkészitésére
ánlatok augusztus
óságához nyujtandók be

reállitás.) A szobo-
: 10—11 km. szakaszán
id helyreállitása 3631 k
ztetvén, e munka biztos-
sztus 16-án d. u. 3
/e székházában tartandó
tetik. Versenyezni óhajtók
-lőirt 5% bánatpénz le-
. adóhivatali nyugtával
kitüzött napon déli 12
alispánjához adják be.
nyitrai kir. államépitészeti
5.
atarozás.) A szegedi
hivatalnál a következő
ngedélyeztettek: kőmives
dogos munka 574 k 80 f,
zoló munka 959 k 45 f,
k, kályhás munka 260 k.
összegben. E munkák
dohánybeváltó hivatal-
-én d. e. 10 órakor ver-
ıtni. Felhivatnak, kik e
i óhajtják, hogy 5%
kir. adóhivatalnál történt
ával ellátott, egy kor.
nlataikat a kir. dohány-
sák be, hol a költség-

és részletes feltételek, ajánlati és
ürlapok nevezett javitó intézet i
megszerezhetők, a tervek ugyanc
hetők. Az intézet templomának kib
nincsen végleg elhatározva és ezért
nem feltétlenül teendő.

Apold. [Nagyküküllő m.] (Istál
tár, hidmérleg és jégverem
Apold nagyközség elöljárósága apa
tüzoltószertár és hidmérleg hely
14763 k 41 f, egy jégverem épité
koronával előirányzott munkálataira a
4-én d. e. 9 órakor versenytárgyal
ajánlatokhoz az engedélyezett költs
megfelelő bánatpénz csatolandó.
műveletek és részletes feltételek a
zői irodában megtekinthetők.

Élesd. [Bihar m.] (Vágóhid
Élesd község elöljárósága 7359
épitendő vágóhid munkálatainak
céljából julius 31-én versenytá
Az ajánlatokat augusztus 1-én bo
tervek és feltételek a községházáná
hetők.

Beregszász. (Kerékvetők fe
A jánosi—lónyai, mezőkaszony—
som—dobronyi, tarpa—tivadari, mur
marti, beregszász—kisalmási, beregsz
kisalmás-hátmegi, munkács—zemplé
kereckei, polena—perecsenyi, kisl
és zugó—dorozsói th. közutakor
szükségelt 1519 drb tölgykerékvet
6941 k 83 fillér erejéig engedél
munka biztositására versenytárgyalá
Pályázni egy vagy több utbiztos
valamennyire lehet. Az ajánlatok a
17-én d. e. 10 óráig a beregszá
államépitészeti hivatal főnökéhez
Bánatpénzül az ajánlati összeg 5%

Borsos József

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JÚL 1 21

SZABAD FÖLD

Budapest

K. P., Hajdúnánás. Borsos József építész volt (1875-ben született és 1952-ben halt meg). Ő készítette el Debrecen ma is érvénybe levő városszabályozási tervét, és ő tervezte a debreceni egyetemi református templomot, valamint az első hazai krematóriumot.

N. J., Törökszentmiklós. Méhészetet a közös használatú épülettől és a szomszéd

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 MÁJ 25

PEDAGÓGUSOK LAPJA
Budapest

Barros József, építész.

1021

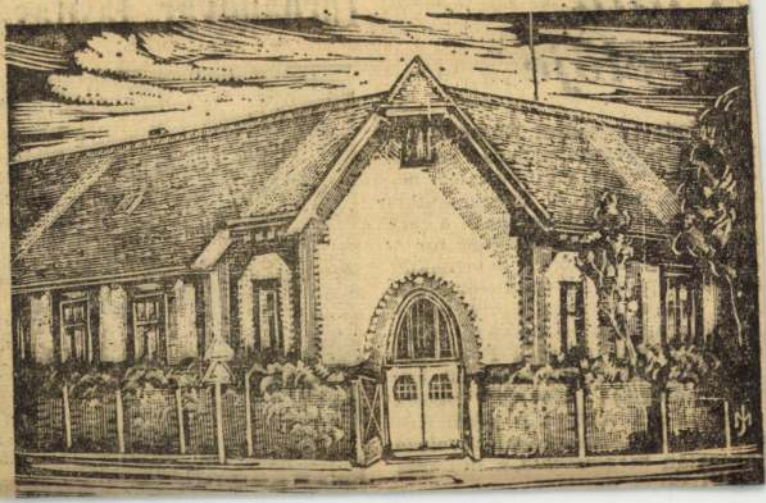

A falu nevelője

A Somogy megyei *Kéthely* matematika—kémia szakos tanára, *Szecsődi Árpád* kerülővel lett pedagógus. Szülei a felszabadulás előtt cselédek voltak, majd a társadalmi fordulatot követően munkások. Mindhárom gyermekük szakmát tanult. Árpád esztergályos lett a főváros egyik nagyüzemében, ahol hamarosan szak-

A debreceni dolgozók általános iskolájában nemrég leplezték le Borsos József jeles építész portrészobrát, Hondromatidisz Rigasz alkotását. Képünkön az iskola látható, amelyet szintén Borsos József tervezett. (Menyhárt József rajza)

Bonta György: Boltbejárat.

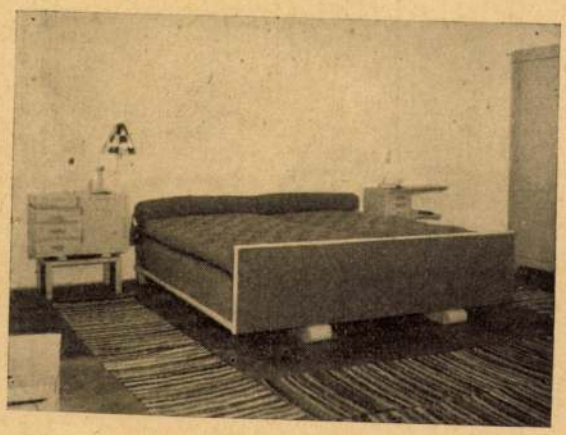

Bonta György: Hálószoba részlet.

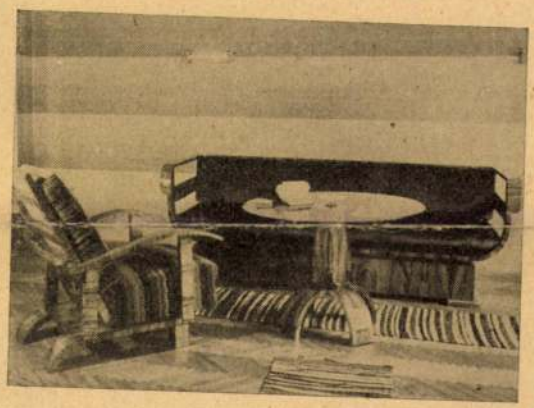

Bonta György: Modern hallberendezés.

Bonta György: Boltrészlet.

Bonta György: Modern portál.

Borsos József
debreceni épitész

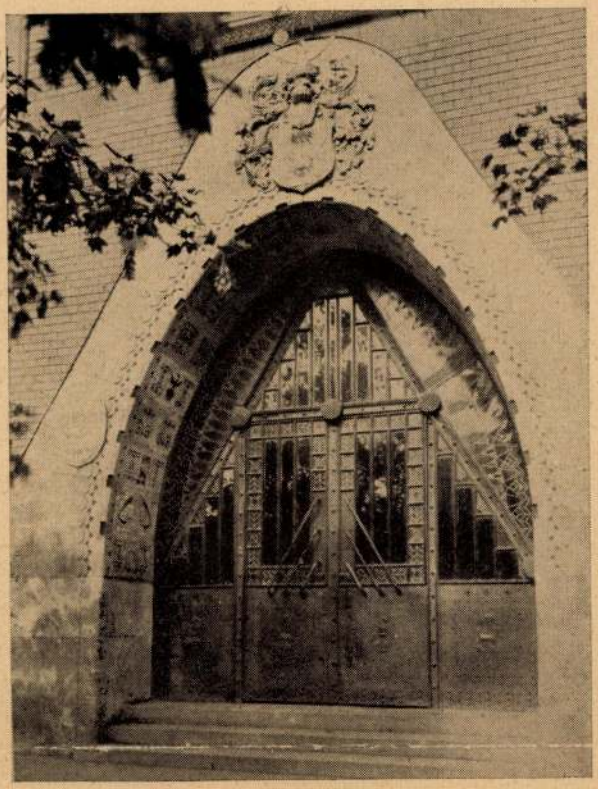

Borsos József: Debreceni rendőrségi palota kapuja.

Borsos József: Krematórium. (Debrecen).

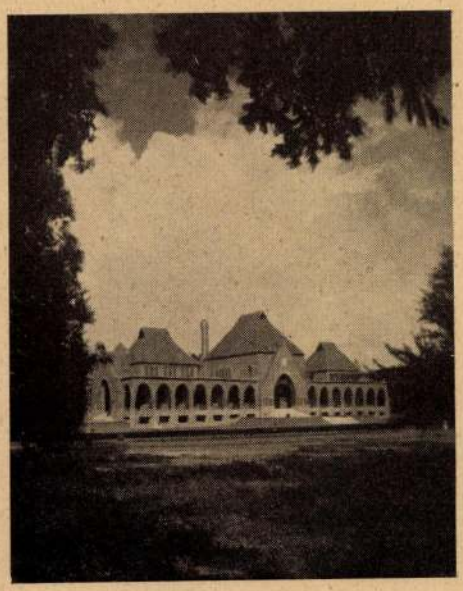

Borsos József: Ravatalozó. (Debrecen).

Borsos József,
építész

KITÜNTETÉSEK. A földmívelésügyi miniszter által telepes templomokra kiírt pályázaton 41 szerző vett részt 64 pályaművel. A bíráló-bizottság a rendelkezésére álló 21 díjból csak egyet adott ki, ennek nyertese Bánszky Mihály. Megvásárlásra ajánlott 18 tervet. Ezek jeligéje a következő: Vakolat (tervezők Sándy Gyula és Förk Ernő), Anima (tervező Riemer Márkus), Kéthajós (tervező Sándy Gyula és Förk Ernő), Vörös pont kettős körben (tervező Károlyi Emil), Excelsior (tervező Riemer Márkus), Szeretet (tervező Walch Viktor és Borsos József), Tanulmány (tervezők Förk Ernő és Sándy Gyula), továbbá: Luther A., kettős kereszt vörös körben, Miatyánk, In nomine patris, Evangelium B., Szt. László, Reformatió, Evangelium, Hódság, Kör-körben.

Művészet. 1903. 335. l.
— 1910. 180. l. —

töltötte. Ott vagy még a bajor fővárosban készült többi műveihez képest nagyméretű Önarcképe (1916, Budapest, Varga Boldizsárné tulajdona *(43. kép)*, mely széles összefoglalásával, csak a lényegest kiemelő formaadásával a legújabb törekvéseknek, a posztimpresszionizmusnak szellemét idézi. Ekkoriban főképp tájképeket festett, ezeknek egy része dekoratív törekvéseket árul el, de általában nem éri el az előző korszakok értékszintjét.

A lelkes nagybányai bevonulás vezére Hollósy volt, a munka vezére azonban már nem ő, hanem a nálánál hasonlíthatatlanul jobb anyagból ötvözött Ferenczy Károly (1862—1917). Nincs még egy festőnk, kinek fejlődése ily vaskövetkezességű, kinek a művészetről vallott felfogása etikailag hasonlóan magasrendű lett volna. Ferenczy pályája a legszebbek egyike, mit magyar művész leírt, hiányoznak belőle a vakító, sustorgó kirobbanások, a zseniális rögtönzések szikrái, viszont élete-művét oly szilárdan, egyes

Borsos József
épitész
Debrecen
l. EMMÉÉÉvk
1937. 139. l

hagyott munka- és költségterv szerinti vassülyesztő alkalmazásával. A kut mélysége 42 méterre, átmérője 3 méterre van tervezve, melyhez a tégla- és cementanyagot a község szolgáltatja, a többi anyagot, valamint munkásokat és szerszámot vállalkozó saját költségén állitani tartozik. A jelenlegi teljesen uj kutsátor meghagyandó, csak a kutnyilás fölötti kis sátor a község által adandó faanyaggal megfelelően

.LA N. ÉS UNOKAÖCSCSE
Budapest, IX., Üllői-ut 25.
fld. 4. TELEFON 69—77.
Beton és vasbeton

gi és mindennemü magasépitési
ıek, viztartányok, vizierőművek,
pités, csatornázás stb.

ása a
városi
integy
nél-
ı vagy
nkála-
portra
. cso-
350 k.
pedig
és a
ó. A
ri hi-
osztás
alban
ı á r

biztositására ujabbi árlejtés hirdettetik. A szerződés tervezete, feltétfüzetek, tervek, előméretek, a jegyzőkönyv tervezete, valamint ajánlati minta és egyéb adatok a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság műszaki osztályában megtekinthetők, a tervek az általános feltételek és részletes épitési feltételek kivételével ivenként 60 fillérért a tengerészeti hatóság segédhivatali igazgatójánál megszerezhetők. A munkálatok az átadás napjától számitott két és fél év alatt befejezendők. Bánatpénzül a vállalati összeg első 250.000 koronát tevő részlete után 5%, ezen felüli részlet után 2 százalék teendő le a budapesti m. kir. központi állampénztárnál, vagy a fiumei m. kir. adóhivatalnál és a nyugta az ajánlathoz csatolandó. A bánatpénz a szerződés megkötésekor 10 százalékra kiegészitendő. Az ivenként egy kor. bélyeggel ellátott ajánlatot a fiumei m. kir. tengerészeti

Borsos József

debreceni műszaki tanácsos

l. Kováts J. J. = Magyar ref. templomok

I. k.) 349. l.

Bp. 1942,

Keppel

Magyar Nemzeti Muzeumban.

4. Tábla. 1. A Reissen-patak szurdoka. 2. A [illegible]

ból, amely 1889-ben Pécsre költözött. A cég már 1875-ben alakult. A jelenlegi tulajdonos nagybátyja, Dinesz György létesitette. Windheim Antal 1919-ben vette át. Főként modern műbutorokat készit, de épületasztalos munkákat is végez. Számos nagy közmunkákban vett részt. 1936-ban aranyéremmel tüntették ki. Windheim Antal fiatal korában Ujpesten praktizált és tanfolyamot végzett, azután külföldön: Grácban, Bécsben, Münchenben és Berlinben dolgozott. 1908-ban tért vissza Pécsre és nagybátyja üzemének vezetője lett. A Polgári Dalárda pénztárnoka és tenoristája volt 20 éven át. Az Orsz. Dalosszövetség kerületi pénztárnoka. A világháboruban az orosz fronton harcolt és három évig hadifogságot szenvedett. Neje: Koskám Mária.

Wolf Ferenc uri- és hölgyfodrász m., Pécs. Itt szül. 1901-ben. Iparában 1917-ben szabadult fel, azután mint segéd dolgozott. 1923-ban sikeres vizsgát tett a női fodrászatból. 1934-ben önállósitotta magát, szülővárosában modern, higienikus uritai: Réder Károly segéd és Benkő Anna gyakornok.

Wolf József hölgyfodrász m., Pécs. Itt szül. 1906-ban. Iparában Pécsett szabadult fel 1921-ben, mint segéd Budapesten működött. 1937-ben nyitotta meg pécsi üzletét, amely minden tekintetben megfelel a modern higienia követelményeinek. Specialitásai: hajfestés, vizhullám és tartós ondolálás. Neje: Melles Julianna. Édesapja már az 1890-es években fodrászmester volt.

Zerzub Janka községi vezető ovónő, Siklós. Tetétlenen született. Ovónői oklevelét 1909-ben Nagyváradon szerezte. Kilenc évig állami ovónő volt Ilmitzben, 1920 óta pedig Siklóson működik. 1924-ben lett községi vezető ovónő. Iskolaszéki és ovodafelügyelőbizottsági jegyző, a Szoc. Missziótársulat titkára, az Oltáregylet jegyzője, a Kisdednevelők Orsz. Egyesületének vál. tagja. Édesapja, Z. Péter ny. uradalmi kertész, volt frontharcos, testvérei: Mária férj. Ötvös Ferencné, Róza férj. Reinhardt Miklósné és Teo-

megírva

Borsos János

XVII. 4

Kolozsvári asztalosok

1. l.

BUDAPEST
6 V.-7-9

1969 APR 26
1021

Szombat, 1969. április 26.

Arcok a kerületek vetélkedőjén

Borsos József

Az általános mérnök, aki mindent tudott

A tévé-vetélkedőn emlékezetessé vált arcok közé kívánkozik dr. *Várday* Györgyé is. A második kerület 61 éves versenyzőjének talán a legrokonszenvesebb tulajdonsága, hogy a megszerzett tudás áradását maga szorította az idő legszűkebb korlátai közé. Tömören, pontosan válaszolni másodpercek alatt, nem könnyű.

*

— Az egyik tervező vállalat főmérnöke voltam azokban az években, amikor az elkészült tervek gyakran egyik napról a másikra fiókba kerültek, megint más kellett. Nehéz idő volt, a dolgok széthullásának víziója elől a történelembe menekültem, az elvont műszaki gondolatok után lazításra vágytam. Kereszteslovagokkal és víziváros polgárokkal sétálni az elmúlt időkben. Építészmérnöki pontossággal építettem fel magamnak környezetem, a Víziváros történetét, feltámasztottam egy világot, amely egyre beljebb húzott zegzugos utcáiba. Később súlyos beteg lettem, és el akartam felejteni. Másodszor is belevetettem magam abba, amit korábban elkezdtem. Levéltárba, könyvtárba jártam. Most egészséges vagyok és összegyűlt egy kötetre való anyag.

*

— Mit tart a legérdekesebbnek a kerület történetéből?

— Budapest ősmagja a Víziváros és a hőforrások melletti hajdani Felhévíz, korábban Geyza vására. Utóbbiról Bouillon Gottfried is említést tett. A nálunk letelepülő Johanita keresztes rend lovagjai a tatárjárás után várat építettek a Margitsziget egyik csúcsánál, nehogy megismétlődhessék a tatár pusztítás. IV. Béla őket bízta meg a Duna-vonal védelmével. A szigeti lovagvárat a török hódoltság alatt rombolták le. Kevesen tudják azt is, hogy Felhévízen Mátyás idejében vashámor működött. A Gömör megyei Csetnekről szállították az ércet, Mátyás palotájának díszítéséhez is felhasználták. Mátyás a Budán letelepedett pálosrendi szerzeteseknek pallosjogot adott. Később az egyik szerzetes megírta szent Pál életét, ez volt az első, Budán nyomtatott könyv, 1511-ben.

— A legnagyobb fantázia sem képzelheti el, milyen vadregényes képe volt évtizedekkel ezelőtt a Rózsadombnak. Gyümölcsösök, kaszálók, szántó- és kukoricaföldek szegélyezték a néhány szerény nyaralót, csőszházat, présházat, a Gül Baba sírja körül állandóan épülő, soha be nem fejezett Wagner-kastélyt és Woerner vasgyáros pompás nyaralóját. Utaknak, közműveknek nyoma sem volt. A kocsik vízmosásokon, gyalogcsapásokon kapaszkodtak fel. Az 1893-ban alakult Rózsadomb vidéke egyesület havi húsz forintért baktert szerződtetett a Rózsadombra, az ott lakó egyesületi tagok életének és vagyonának védelmére, hólapátolásra és „az óráknak tülkölléssel való jelzésére". Az egyesület látta el a baktert fokossal, pisztollyal. A postás pedig a régi krónikák szerint reggel megállt a Rózsadomb alján és tülkölléssel szólította fel a címzetteket, jöjjenek le a levélért, csomagért.

*

— A levéltárakban adatokat találtam arról is, hogy a Víziváros mát Mátyás király idejében rendezni akarták. A fővárosi tanácsnál is dolgoztam, az útépítés, városrendezés mindennapjaimhoz tartozott, ezért különösen érdekesnek találtam ezt a tervet. Mátyás virágzó városrésszé akarta fejleszteni a Víziváros. Lefordíttatta Filarete híres olasz építész műveit. A tanulmányokat Mátyás felhasználta, ezek hatására építtette nyéki vadászkastélyát és a vadaskertet. Mátyást, további tervei megvalósításában halála akadályozta meg. A későbbi városszabályozási tervekben, pénzhiány miatt, csak részletmegoldásokra kerülhetett sor, a városrendezési tervek főleg útszabályozást tartalmaztak. A beépítés, a területfelhasználás módjára nem terjedtek ki, ezért is lett Budapest a tűzfalak városa.

*

— Hogyan készült a kerület a vetélkedőre?

— *Domonkos* Lajos, a Móricz Gimnázium igazgatója a kerület összes gimnáziumát mozgósította, a diákok minden házba bementek, feljegyzéseiket a tanárok ellenőrizték. A diákok tudták meg például, hogy Ady-ligetet valaha a magyar Semmeringnek nevezték, hogy *Kitaibel* Pál természettudós a Szemlőhegy lejtőjén fedezte fel a pannon gyíkot, hogy a Lukács fürdőben 98 apró állatféleség van, köztük a bolharák, amely a világon egyedül itt található. Ők jegyezték fel *Korvin* Ottó Veronika utcai lakásának címét. Ők tudták meg, hogy a pálos szerzetesek kolostorának romjaiból épült, majd lebontott Szép juhászné vendéglőben Borsos József festőművész két évig kocsmáros volt. *Komócsin* Zoltánné, a szülői munkaközösség elnöke hatszáz kérdést állított össze a kerület történetéből a diákok számára. A helytörténészek adatait is felhasználtuk. Mint a kerületi népfront várospolitikai bizottságának elnöke, én irányítottam a helytörténeti munkát. Összeírták azokat a házakat, amelyeket meg kell menteni a lebontástól, azután a korabeli kerékvetőket, barokk kilincseket, reneszánsz kopogtatókat, klasszicista ajtósarkokat. Amit lehet, beépítenek majd az új lakóházakba, a többi kőraktárba, később helytörténeti múzeumba kerül.

— Milyen lesz a kerület a mostani tervek szerint?

— A Víziváros lebontják a földszintes házakat, magasházakkal sűrűn beépített része lesz a kerületnek. 1972-ig 2150 lakás épül. Kiegyenesítik a girbe-gurba utcákat. Csatárkán és Törökvészen udvaros beépítéssel új városrész épül. A rózsadombi főútvonalat rózsákkal szegélyezzük, közterületen és a magánházaknál is. A Mechwart téren rózsaligetet telepítenek. A hűvösvölgyi villamos végállomástól a Nagyrét felé eső gazdátlan területet parkká alakítjuk, munkások emlékligetévé. Minden fa mellé elhelyezzük egy kiemelkedő munkásmozgalmi hős portréját, mellszobrát.

Tóth Erzsébet

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307.
MAGYAR NEMZET

Tanácsülésen is

a Belváros rekonstrukciós terve

Élénk érdeklődés mellett folyt le pénteken délután az *V. kerületi tanács ülése*, amelynek fő napirendi pontja a *Belváros rekonstrukciós munkáinak ismertetése volt. Csehik* Ferencné, vb-elnök megnyitója után *Bernáth* István dr., a végrehajtó bizottság elnökhelyettese részletesen foglalkozott a Belváros újjáépítése érdekében eddig végzett munkákkal, a folyamatban levő nagyszabású építkezésekkel és a még végrehajtásra váró még nagyobb feladatokkal.

— Új korszakot jelent a városfejlesztésben a Belváros rekonstrukciója — mondotta Bernáth István dr. — Ez a nagyszabású terv lehetőséget nyújt *a városrendezésben elkövetett régi hibák kijavítására* és a főváros szívében a korszerű, minden tekintetben világvárosi színvonalú *új városközpont* megteremtésére.

Három centrum

Ezután részletekben ismertette a *BUVÁTI által kidolgozott*, majd az illetékes fórumok által kivitelezésre elfogadott terveket. Az újjáépítés során a Belvárosban *három centrum* alakul ki. A kerület északi részén lesz az adminisztrációs, hivatali központ, a középső városrészben valósul meg a modern idegenforgalmi és kereskedelmi városmag, míg a déli részt a kulturális és felsőoktatási intézmények központjává fejlesztik.

A rekonstrukció nem érinti gyökereiben a meglevő városszerkezetet, *csak egyes területeken történnek majd változások*. Ma nagyon sűrű a Belváros lakossága, hektáronként 328 lélek él a kis kerületben. Ezt a népsűrűséget hektáronként 248 főre szeretnék csökkenteni, megfelelő szanálással, *a zöldterületek bővítésével* és olyan intézmények létesítésével, amelyek nem növelik az ottlakók számát. A Belvárosban ez idő szerint *1590 hivatal, ipari létesítmény, raktár van*. Ez utóbbiak közül 848 szerepel a kitelepítendők listáján. A végrehajtás azonban rendkívül nehezen halad előre, mert semmi sem ösztönzi az ipari üzemeket, a raktárak fenntartóit, hogy eltávozzanak a Belvárosból, és másutt keressenek maguknak helyet. A Belvárosban ugyanannyi bért fizetnek a helyiségekért, mint a peremkerületekben.

Passzázsok, közművesítés

A rekonstrukciós terv *nagyobb arányú bontást, a Molnár utca és a Vadász utca környékén javasol*, ahol sok az elavult, újjáépítésre nem érdemes épület. Ezen a területen megfelelő zöld környezetben, laza beépítéssel épülnek majd új, modern házak.

A Váci utca és környéke világvároshoz méltó *üzletközponttá fejlődik*. A közelben épül a Duna-parti nagy szálloda. Az üzletközpont kialakítására a közelmúltban zajlott le *egy sikeres tervpályázat*, és annak megvalósításához gyorsított tempóban hozzákezdenek. Támogatást nyújt ehhez a kereskedelem is, amely modern üzleteket kap majd az új épületekben, a passzázsokban. Az úgynevezett *Vas-udvart antik jellegűvé képezik ki*, itt kapnak helyet régi mesterségek iparosai, régiségkereskedések, népművészeti boltok, még az üzletek portáljai is az antik jelleget fogják tükrözni. A terv megvalósítása mintegy *350—400 millió forintot igényel* és a fedezet rendelkezésre bocsátásától függ a munkálatok üteme.

A Belváros úthálózatának és közlekedésének korszerűsítése 1975-re fejeződik be. Az elgondolások szerint *12 800 autó részére kell parkolóhelyet teremteni*, ez több helyen bontásokat és zöldterületek feláldozását igényli. Kilencezer autó részére garázsokban adnak helyet. A belvárosi parkolási gondokat enyhíti majd a Tanács körút 9. és 11. számú épületek mögött létesülő két nagyobb parkolóhely. A Türr István utca és az Aranykéz utca sarkán 1100 kocsi részére *emeletes garázst épít egy részvénytársaság*. A Magyar utca üres telkein is ideiglenesen autóparkoló helyek létesülnek.

Áruház, irodaépület

Megoldódik a Kálvin tér és a Marx tér forgalmának rendezése. A Kossuth Lajos utca és a Deák Ferenc utca közötti területen két ütemben mintegy 50 épület külső és belső nagytatarozását végzik el, erre a célra évente 20—25 millió forintot használnak fel. Tízmillió forintot költenek az elavult liftek rendbehozatalára. Gondot okoz a Belvárosban a fűtési rendszer korszerűsítése. Folyik az új gázvezetékek lefektetése. Az elmúlt néhány hónap alatt *800 belvárosi lakásba kérték a gázfűtés bevezetésének engedélyezését*. Jól halad a belvárosi közművek felújítása. Idén 16 utcában cserélik ki a víz-, gáz- és csatornahálózatot. Tovább javítják a közvilágítást. Több belvárosi épület *díszkivilágítást* kap. A közeljövőben kerül sor a Lánchíd új díszkivilágításának próbájára.

A rendeltetésellenesen használt belvárosi üzleteket, raktárakat igyekeznek mielőbb megszüntetni, és e helyiségek felhasználásával 22 kereskedelmi üzletet, 15 ipari, szolgáltató helyet bővítenek.

Elmondotta még Bernáth István dr., hogy a tervpályázat gondolatainak felhasználásával a jövő év április 4-re, *felszabadulásunk 25. évfordulójára elkészül a Március 15 tér rendezése*. Véglegesen eldőlt, hogy a városháza Tanács körúti frontján épül fel *az új budapesti nagyáruház*, a templom felőli telekrészen pedig az új városháza toronyépülete. A Roosevelt téren, az egykori Lloyd-palota telkén a MALÉV székházát és tranzitszállodáját építik fel, az egykori főkapitányságí telken pedig *külkereskedelmi székház épül*. A Kossuth Lajos téren épül a Magyar Kereskedelmi Kamara új székháza. A Szent István téren a Külkereskedelmi Bank irodaházát és mellette az OTP öröklakás épületét építik fel. A Molnár utcában a Középületépítő Vállalat irodaháza épül. Az Október 6. utca 20. alatt szintén OTP öröklakásos házat létesítenek. Lábakon álló OTP öröklakásos épületekkel építik be a Kálvin tér üres telkeit.

Gárdonyi Jenő

szerszám

Borsos József (Hódmezővásárhely, 1875. márc. 18. -- Debrecen, 1952. jan. 23.); épitész. A müegyetemet Bp.-en végezte 1898-ban. Münchenben tanult tovább állami ösztöndijjal, majd 1900-tól a MÁV-nál müködött. 1903-tól Hódmezővásárhely vezető főmérnöke, 1908-tól Debrecen város épitésze, 1923-tól 1935-ig, nyugdijazásáig a müszaki osztály vezetője. Több nagyobb külföldi tanulmányuton járt (Németo., Anglia, USA), 1939-ben áll. támogatással Németo., Svédo., Finno., Norvégia és Dánia téglaépitészetét tanulmányozta. -- 1929-30-ban elkészitette Debrecen ma is érvényben lévő városszabályozási tervét. Ő tervezte a hódmezővásárhely-susáni, a szegedi, a tiszalöki, valamint a debreceni egyetemi ref. templomot, a debreceni államrendőrség épületét, a debreceni uj köztemető ravatalozóját és az ugyanott megépitett első mo.-i krematóriumot. A felsőoktatás

számára több könyvet irt. -- Fm. Közuti alagut épitése Rotterdamban (Bp., 1939); Közmüvezetékek elhelyezése (Bp., 1963).

Borsos József építész

Magyar Életrajzi Lexikon

BORSOS József építész
1901-1981

Honismeret XIX. évf. 3. sz.
1991

Ősei a zempléni Hegyalján voltak szőlőtermelők, református lelkipásztorok. Édesapja a sárospataki jogakadémia elvégzése után bírósági alkalmazásba lépett és több vidéki városban szolgált, mint járásbíró, majd mint ügyész. Idősebbik fia, József, Sátoraljaújhelyen született, Sárospatakon laktak, de aztán a családfőt Beregszászra helyezték, ahol egészen az I. világháború végéig éltek.

A Tanácsköztársaság bukása után Beregszászra cseh csapatok vonultak be, és az új hivatalosság az édesapát ugyanabba az illavai börtönbe zárta, ahol egykor Rózsa Sándor is „csörgette a láncot". Az apa nélkül maradt és földönfutóvá lett család Magyarországra menekült és hosszú hónapokon át vagonlakóként tengődtek, míg egy évvel később édesapjának a felvidéki gazdák segítségével sikerült átszöknie a határon. A család ekkor Szolnokra költözött, ahol az édesapa újra bírósági munkát kapott, fia pedig Budapesten beiratkozott a Műegyetemre. Kiváló tanulmányi eredményei révén tandíjmentes volt és az egyetemi menzán ingyenebédet is kapott. Kitűnő minősítésű oklevelét 1924-ben szerezte meg. Egyéves tanársegédi munka után a főváros szolgálatába lépett, ahol 29 éven át – egyetemi tanári kinevezéséig – dolgozott. A fővárosnál töltött évekre mindig nagyon szívesen emlékezett vissza. A hivatali ranglétra szinte minden fokát bejárta, a pallértól a műszaki főtanácsosig, és többféle létesítmény elkészítésében vett részt. Munkái közül sokat még ma is láthatunk (a ferencvárosi kikötő, a régi Ferihegyi út hídjai, a budai vár támfalai, a Gellért-hegy sziklabiztosításai stb.). Az igazi, emberi, szakmai kiteljesedés azonban csak a II. világháború után jutott neki osztályrészül.

Amikor a háború elérte Magyarországot is, már nem volt fiatal. Ennek ellenére behívták katonának. A főváros javaslatára azonban – mint nélkülözhetetlen mérnököt – később leszerelték; ő dolgozott ugyanis a bombakárok helyreállításán, építette a Gellért-hegy, a Vár-hegy és a Tabán sziklaóvóhelyeit. A nyilas hatalomátvétel után az ismételt behívási parancsnak nem tett eleget, hanem gellérthegyi házuk bunkerében húzódott meg. Ide az állandó bombázások miatt nem mertek a járőrök felmenni. A házat azonban telitalálat érte, így a hideg, veszélyes napokat családjával együtt a szomszéd ház telkén egy árokóvóhelyen vészelte át. Ősz szakálla mentette meg a „málenkij robot"-tól. A harcok elcsitultával a romok alól előmerészkedő lakosokat a pusztulás képei fogadták. „Hídjaink felrobbantva, gyáraink leszerelve, lakóházak romba dűlve..." emlékezett vissza később erre az időre. „Nem voltam már fiatal ember Budapest felszabadulásakor, de kapcsolatom az élettel eddig eléggé egyoldalú volt. Arra törekedtem, hogy pontosan elvégezzem a napi munkámat. (...) Ez az idő azonban helytállásra ösztönzött. Két égető műszaki feladat várt ránk. Az elpusztult Duna-hidakat újjá kellett építeni, összekötni a kettészabott várost és újjá kellett szervezni az árvízvédelmet." (Magyar Nemzet, 1973. április 8.)

E második feladatot, mint egykori szakaszmérnökre, őrá bízták. A helyzet rendkívül súlyos volt. A védőművek romba dőltek, a töltéseket bombatölcsérek szaggatták, a segédeszközök, gépek eltűntek vagy elpusztultak, a felrobbantott Duna-hidak a folyómeder szelvényét úgy elszűkítették, hogy az ostrom előtti állapothoz képest 1 méterrel magasabb volt a normális vízállás. A roncsokon hatalmas, árvízveszélyt okozó torlaszok keletkeztek. Mind 1945, mind 1946 telén csak a szerencsének volt köszönhető, hogy a fővárost elkerülte a jeges áradat. Zamercev vezérőrnagy, Budapest katonai parancsnoka többször is magához hívatta, s bár kilátásba helyezte szovjet katonai alakulatok segítségét is, egyértelműen leszögezte, hogy őt tekinti felelősnek, ha árvíz lesz.

1946 elején a helyzet kritikussá vált. A hídroncsok még a Dunában voltak, sőt az akadályok megszaporodtak az épülő Kossuth híd állványzatával és az ideiglenes Duna-hidakkal is, amelyeket a jégzajlás elsodort. A torlasz egyre növekedett. Zamercev kijelentette: ha az árvíz elönti Budapestet, a legközelebbi transzporttal már útnak is indítja Szibéria felé. Élete egyik legnehezebb éjszakáján azonban a szerencse a főváros segítségére sietett. Olyan hirtelen emelkedett meg a vízszint, hogy a torlaszok jegét valósággal átdobta a roncsok fölött és másnapra már jelentősen apadt a folyó. Budapest (és vele ő is) megmenekült. Hosszú hónapok gondos és kitartó munkájával az év végére lényegesen megerősítették a védműveket.

A főváros egésze szempontjából az árvízvédelmi munkáknál is fontosabb és nehezebben megoldható feladat volt a hidak újjáépítése, Pest és Buda újabb egyesítése. E feladatok oroszlánrészét a Kereskedelmi Minisztérium végezte, a főváros csak segített benne. Borsos József a munkában fontos láncszem, a minisztérium és a főváros közötti összekötő volt. Így részt vett az első pontonhidak lerakásában éppúgy, mint a Kossuth híd megalkotásában vagy a Szabadság híd újjáépítésében. A rendelkezésre álló építőanyagtól függően szinte naponta kellett a terveken változtatni, gyakran az anyagot is maguknak az építőknek kellett fellelni és a helyszínre szállítani, míg végül elkészülhettek.

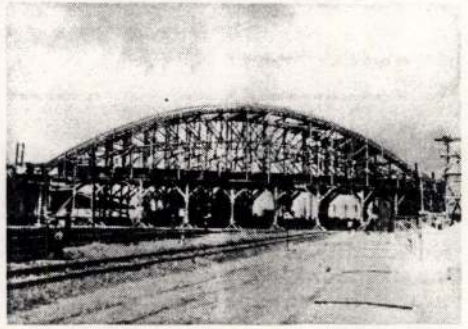

A repülőtérre vezető út nagy hídjának egyik szakasza épülőben, 1941–42

Borsos József az útépítési és csatornázási ügyosztály, majd a mélyépítési főosztály vezetőjeként lérehozta a Csatornázási Műveket, majd Nagy-Budapest megalakulásakor megszervezte a fővároshoz csatolt községek egységes út- és mélyépítési hálózatát. De nemcsak itt végzett hasznos munkát: a Margit híd pesti hídfőjének emléktábláján az ő neve is szerepel, és felügyelte a Fővárosi Erdészet és Kertészet munkáját is. E munkák egyike a Várnegyed romjainak eltakarítása volt. A törmelékekkel a Vérmezőt töltötték fel, mely akkor még környezeténél másfél-két méterrel mélyebben feküdt. Itt kísérleteztek Magyarországon először előnevelt idősebb fák beültetésével is, és – mint még ma is látható – sikerrel. A Fővárosi Kertészetet később vállalattá szervezte.

A legvészterhesebb ötvenes évek is a főváros vezető állásaiban találták. Amikor szinte minden pozíciót politikai szempontok alapján töltöttek be, őt szakmai hozzáértése miatt – egy ideig – békén hagyták. Munkatársai, barátai körében ismert anekdota szerint a fővárosi vb akkori elnökhelyettese a tanácsüléseken így szólította meg az egybegyűlteket: „Kedves elvtársak és Borsos úr!" S hogy emberként hogyan élte át ezt a korszakot? E kérdésre a legjobb válaszok talán a káderlapján találhatók:

„(Politikai) hibája, hogy kissé kényelmes, ez legtöbbször abban mutatkozik meg, hogy szereti az ügyeket bármilyen esetben is békésen elintézni, s a felelősség kérdését kevésbé veti fel."

„A vezetése alatt álló volt Fővárosi Mélyépítési és Beruházási Vállalathoz deklasszált elemeket vitt be."

„Senkiről politikai véleményt nem mondott. Kizárólag csak szakmai szempontból bírálta beosztottait."

„Vallásos (...) bár politikailag nem megnyugtató, mint jó szakembert tartani kell azzal, hogy az ügyosztályt megerősítjük politikailag."

Az állandósult nyomás elől sikerült a Műszaki Egyetemre kerülnie. 1954-ben elnyerte az újonnan létesített városgazdasági tanszék vezető egyetemi tanári állását. A Magyarországon korábban egyáltalán nem oktatott szak tudományos (elméleti és gyakorlati) alapjait maga rakta le. Néhány év megfeszített munkájával egyetemi jegyzetek hosszú sorát írta, és rövid idő alatt az akkori helyzetben figyelemre méltó nemzetközi kapcsolatokat épített ki, széles körű szakirodalmat gyűjtött össze. Óriási energiája, lelkiismeretes munkája egyre népszerűbbé tette az alig megindult szakot tanítványai körében.

Az 1956-os felkelést követő tanévben rektorhelyettessé nevezték ki. E minőségében – az akkori hatalmasságok szerint – túlságosan is sokat tett az eseményekben aktívan részt vett diákok visszavételéért. Egy politikailag erős helyzetben lévő kollégája a győri Műszaki Főiskolán akart városgazdaság-tani tanszéket kiépíteni. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy amikor 1960-ban a műszaki tudományok doktora lett, a szakképzést és a tanszéket megszüntették, és őt más tanszékre helyezték. A hatvanas években kitartó munkával azt sikerült elérnie, hogy a városgazdaságtant legalább diploma utáni szakképzésként oktathassa. Őt, aki egész életét a fővárosnak szentelte, háromszor jelölték a Pro Urbe kitüntetésre, valakik azonban az odaítélést mindig megvétózták. 47 évi közszolgálat után vonult nyugdíjba, de nem nyugállományba. Számos bizottságban – köztük a honismeretiben is –, egyesületben és társaságban kérték fel munkára, tovább oktatott a szakmérnöki képzésben, államvizsgáztatott, diplomamunkákat bírált el szinte az utolsó pillanatig, míg már évek óta beteg szíve 1981. július 5-én meg nem szűnt dobogni.

Töltési Imre

amikor divat lett a nyugathoz, az Európához való fölzárkózásról beszélni, tudnunk kell, hogy Karácsony Sándornak erről is van mondanivalója számunkra. Az ő értelmezésében a nyugat = a nyugati (keresztény) világnézettel. A nyugati ember belső világának (nyugati élet) legfőbb sajátossága a lélek, mely végtelen, örök, csodálatos, egyetlen jelzőbe sűrítve: szabad. A nyugati ember külső világa (a környezet) formájában szép, tartalmában igaz, tendenciájában jó, vagyis nem rút, nem hazug, nem rossz, egyetlen jelzőbe sűrítve: szent. A nyugati világnézet két alappillére tehát szabadság és szentség, értékei: lélek, végtelenség, örökkévalóság, csoda, szabadság-egészség, szépség, igazság, jóság, szentség. Ebben a „rendszerben" kerülnek végleges helyükre a társaslélektan kategóriái (jog, művészet, tudomány, társadalom, vallás). Az antik világ értékei: test-tér-idő-okság-énközpontúság (belső világ); anyag-forma-ész-törvény-ember-humánum (külső világ) meghaladottá váltak s a pervertáló lelki működésben értéktelenségekké válnak: dög-rög-perc-babona-téboly (belül); gép-rút-hazug-rossz-állat (kívül). Az értéktelenségek – naponta találkozunk velük körülöttünk, mellettünk, magunkban – löknek bennünket a hívogató értékek felé, nem nyugatra, hogy a képes beszéd helyett világosan és nyíltan szóljunk, hanem Isten felé.

Befejezésül az egybegyűltek megállapodtak, hogy fölvállalják a magyar kultúra-tudomány-nevelésügy e kiemelkedő életművének további gondozását, helyet adnak az ezzel kapcsolatos további konferenciáknak. Szükségesnek tartották a konferencia teljes anyagának megjelentetését, még szükségesebbnek azonban Karácsony Sándor műveinek mielőbbi teljes kiadását, ez ügyben anyagi áldozatok vállalására is készséget nyilvánítottak.

Heltai Miklós

Egy élet a főváros építésének szolgálatában

Dr. Borsos József (1901–1981)

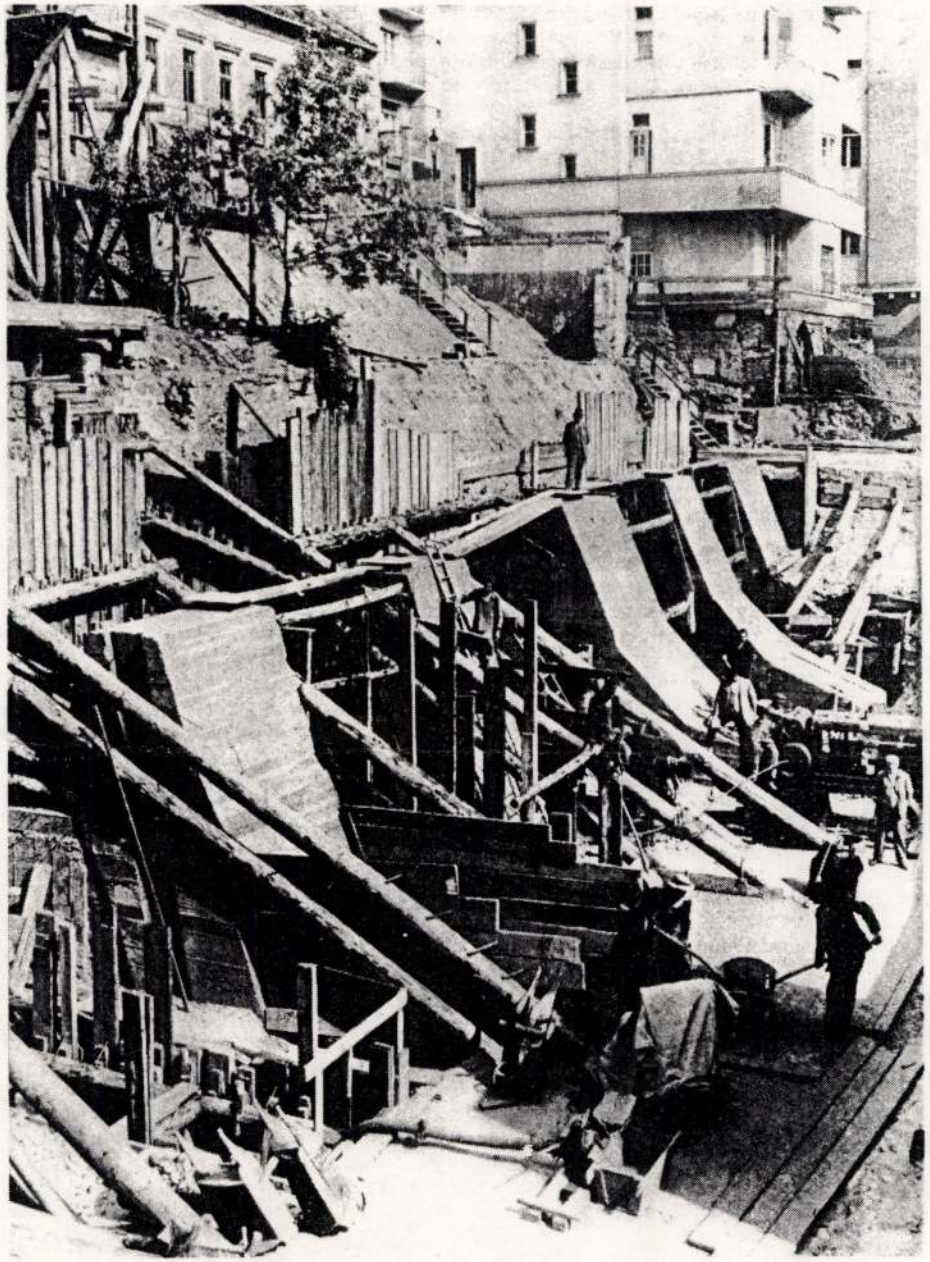

A várhegyi hegycsuszamlás támfalának építése, 1935–36

Olyan emberre szeretnék emlékezni, aki nem politikus volt, hanem szakmájának avatott művelője, a köz szolgálója, aki nem járta meg ugyan a börtönöket és internálótáborokat, de ember tudott maradni az embertelenségben. 90 éve született *Borsos József* mérnök, egyetemi tanár, és tíz éve távozott az élők sorából.

BORSOS JÓZSEF: AZ ELÉGÉDETLEN FESTŐ

A LEGSZEBB MAGYAR KÉPEK.

BORSOS JÓZSEF: AZ ELÉGEDETLEN FESTŐ.

A *Kossuth—Széchényi-korban* fürgén és modernül mozgott a közpályán *Borsos Márton*, ügyvéd, lapszerkesztő, gyorsíró és dilettáns festő. A négy foglalkozás közül a két közbülső a szemetszuró. Igen, Borsos Márton száz év előtt már gyorsírási tankönyvet adott ki, gyorsírási versenyt nyert és részt vett az országgyülési tárgyalások megörökitésében. Aztán szerkesztője lett *Desseffy Aurél Világ* cimü politikai lapjának. Élete három városban bonyolódott le: *Pesten*, ahol lapját szerkesztette, *Pozsonyban*, ahol a diéta ülésezett és *Bécsben*, ahonnan a német-magyar világot dirigálták. E városok közt járt már a gőzhajó, ami a rossz utakkal szemben megjelenitője volt a jövő közlekedésének.

E modern ember fiának született *Borsos József* 1821 december 20-án, történetesen *Veszprémben*. Apja foglalkozásai közül az amatőr-festőség ragadta meg. Amig apja politikusokkal, addig ő piktorokkal barátkozott. Igy lett bejáratos a már jónevü *Barabás Miklósnál* és igy erőszakolta ki apjától, hogy irassák be a bécsi képzőművészeti akadémiába: hiszen ma már Bécs igazán közel van! Bécsben *Kuppelwieser* tanitványa lett, e száraz akadémikus mester konvencionális tanitási módja azonban [illegible] tetszett neki, miért is 1842-ben a [illegible]lyatosabb és modernebb *Waldmüller* magániskolá[illegible] iratkozott [illegible]. Még tanuló-éveiben hazalátogatott Pestre, ahol r[illegible] a [illegible]egylet kiállitásain. 1841-ben *Halászérzet* el[illegible]el állit[illegible]ki képet, amelyről *Kossuth Pesti Hirlapja* e[illegible]eréssel emlékezett meg. 1842-ben külön kiállitást rendezett a dunaparti *Angol királynő* szállóban. A *Der Spiegel für Kunst, Eleganz und Mode* cimü pest-budai társasági és divatlap nyomatékosan mondja el ez alkalommal az alig huszesztendős művészről, hogy „bécsi sikere után olyan képei vannak, amelyek rajzuk, szinezésük, pompás hasonlóságuk és jellemző voltuk által teljes igénnyel birnak a műtárgy elnevezésre." A régi pesti lapok állandóan megemlékeznek róla. 1844-ben *Andrássy Károly gróf* arcképét állitotta ki. „Mély, kifejezéssel teljes jellemzés van az arcban", irja róla a *Pester Tageblatt* 1845-ben a *Pesti Hirlapban Henzelmann*, a nagynevü régész-esztétikus dicséri meg.

Borsos ez időben Bécsben élvezte ottani és pesti sikereit. Művészete hozzásimult Waldmüller zsánerre hajló felfogásához, arcképek dolgában pedig adni tudta azt, amit a legjobbak adtak. Műveit joggal hasonlitották *Amerlingé*-hez. Szép árakat is ért el. Kiállitott műveit 100—800 forintért árulta, ha talán e kiállitási árakat nem is érte el minden egyes alkalomkor. Borsos a bécsi festők vidám életét élte. Szerette a vig társaságot, a jó bort s a női szépséget. 1847-ben állitotta ki egyik életörömtől duzzadó képét: *Es lebe mein Mädchen* cimmel. Ez a kép 1909-ben került ujból elő, amikor Wawra bécsi műkereskedő Beroldingen Ferenc gróf gyüjteményét aukcionálta el. Ekkor *Wein, Weib und Gesang* volt a cime; néhai Lánczy Leó vásárolta meg.

Borsos József önarcképe.

Borsos, ugy látszik, a szabadságharcunk alatt is Bécsben maradt; az ötvenes években is kiállitott Bécsben és küldözgette onnan Pestre, a műegyleti tárlatokra képeit. Ezek közül való a *Bál után* cimü képe, melyben szép lányokat köt össze szines csokorba. E képét is bemutatjuk. Kevésbé ismert műve ennél az, amelyet hátsó fedéllapunkon közlünk s amely szinesen ez alkalommal kerül először sokszorositásra. Ez *Szépművészeti Múzeumunk* magyar képtárában függ, *„Az elégedetlen festő"* cimmel. E kép *„Krizis a művész életében"* cimmel szerepelt 1853-ban a bécsi és pesti műtárlatokon. Ez utóbbit maga a Műegylet vette meg 400 forintért és tagjai közt kisorsolta, amikor is Gillming Ferenc lett a szerencsés nyerő. E képen összegyüjtve találjuk mindazt a tanitást, amelyet a bécsi iskola nyujthatott egy tehetséges embernek. Ez talán a zsánerszerüség felé legerősebben hajló műve Borsosnak, sőt karikaturának is mondható abban a nyugodt, polgári értelemben, amely a karikatura-motivum mellett festői szépséget és leggondosabb kidolgozást is megkiván. Efféle karikaturát a festészet története minden időben fel tud [illegible]utatni. E képen egyébként sok mindent ad festőnk: [illegible]lakrajzot, interieurt, egy csomó festményvázlatot.

Sajnos, művészünk életében ezidőtájt krízis következett be. Borsos üzleti vállakozásokba fogott — mifélékbe, nem tudjuk — és csaknem egész vagyonát elvesztette. Munkakedve ellankadt. Rendszeres pesti és bécsi kiállitásai 1856-ban véget érnek. A művész 1861-ben vagyona roncsaival Pestre költözik, ahol utoljára állit ki ugyanebben az évben egy *Galamb-posta* cimü képet. Nem valószinü, hogy megkapta az érte kért 600 forintot, mert elfordult az ecsettől — *a fotografus-lencséhez.* Nem volt ez szokatlan dolog. Igy cselekedtek *Barabás* és *Marastoni* is. Borsos egy Doctor Albert nevü, nála mindenesetre kevesebb kvalitásu festőtársával társult és a Múzeum-köruton lévő régi botanikus kertben nyitott műtermet.

Borsos 1883-ban halt meg. A biedermeyer-kedvelés hozta meg ujból megbecsülését.

Bál után. Borsos József festménye.

Borsos:
Bal után
K.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZAVA

Borsos József

1968 JAN 18

1021

Könyvtörténeti, építőművészeti és képzőművészeti kiállítások Miskolcon

A Magyar Képzőművészek Szövetségének északmagyarországi csoportja összeállította a Miskolci Galéria idei kiállítási programját. A tervek szerint a galériában 15 nagyszabású kiállítást rendeznek, s a képzőművészeken kívül a társművészetek képviselői, a fotó- és építőművészek is bemutatják alkotásaikat.

A miskolci képzőművészeken kívül önálló tárlatot rendeznek a tokaji művésztelep vendégei is. Önálló kiállítással szerepel többek között *Borsos Miklós*, a Tihanyban élő szobrászművész, valamint a hódmezővásárhelyi művésztelepen alkotó *Németh József*.

A legnagyobb szabású rendezvény a tizedik alkalommal megrendezésre kerülő miskolci országos képzőművészeti kiállítás lesz. A jubileumi tárlatra Miskolc megyei jogú város tanácsa nagydíján kívül több vállalat is díjat alapít a kiváló alkotások jutalmazására.

(MTI)

Világ proletárjai, egyesüljetek!

NÉPS

A MAGYAR SZAKSZERV

96. ÉVFOLYAM, 14. SZÁM ÁRA 8

Szebben, jobban öltözködhetü

bővebb
a könnyű

Borsos: Anyai gond.

Borsos József

Ernst Mus. kiáll. X.
Magyar biedermeier-
művészet.
Bp 1913.

Borsos József

Anya a beteg gyermeke mellett
1845.

Ernst Múzeum aukciói XIII–XIV.

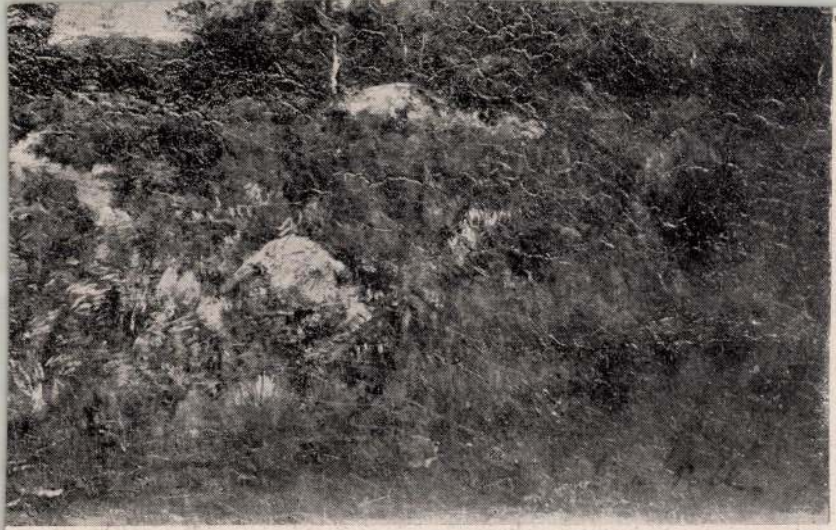

4

BORSOS 1. *József*, festő, * Veszprém 1821 dec. 20, † Budapest 1883 aug. 19. Bécsben tanult s ott nagy elismerés közepette működött 1861-ig, midőn Pestre költözött. Már 1841 óta állította ki mindkét város tárlatain kimagasló erejű arcképeit (Andrássy Károly, Keglevich János, Pálffy János grófok, Rottenbiller, Hegedűs Kristóf stb.) és életképeit, amelyek közül különösen a Bor, asszony, szerelem (1847), Leányok bál után (1850, Budapest, Szépművészeti Múzeum), Krízis egy művész életében (1852) stb. erőteljes színükkel messze kiemelkednek a táblabíró-korszak festményei közül. Különösen női portréi, genre-alakjai finom bájukkal a kor legjobb alkotásai közé tartoznak és naív elevenségükkel elütnek az egykorú osztrák biedermeier-festés szentimentális kifejezésétől. Bár korának legnagyobb tehetsége volt Magyarországon, nem tudott boldogulni; egy ideig fényképészettel is kényteleu volt foglalkozni, végül egészen elvonult a művészettől s mint a Szép juhászné-vendéglő tulajdonosa halt meg. — Irodalom: *Kopp* Jenő, B. Bp., 1931

E. g. I. 130 l

2183. Kobilca J:

Arczképtanulmány.

A kék bársonynyal áthu
leány csaknem derékig látható.
me barna. Szük ujju magas ru
és kihajtása zöld. Jelzése al

Vászon, mér. 73.3 : 68
Vétetett 1902: IV. 18-
nán (372-902-5.)

Borsos József

wód

Csánky Miskolc

a világhirü herendi diszkészletek.

minden festőművész
HOFFMANN
FERENCNÉL
KERETEZTETI

150. Borsos József.
Sz. Veszprémben 1821. december 20-án + Budapesten 1883. aug. 19-én.

150. Hegedüs Kristóf. Magy. Képt. 65.

385

Térden alól, jobbra fordul, sziklán ül. Gyürüs jobbkezével vállra-vetett piros bélésü köpenyegét fogja, balját térdén pihenteti. Rövid haja, szemöldöke, bajusza, körszakálla barna, szeme sötétbarna. Csikos ingének gallérja lehajtott, nyakkendőjét csokorra kötötte, derekát sárga kendőöv szoritja, violaszinü sávos nadrágja zöld. Jobbról tengerre nyilik kilátás. Jelzése alól balra: Borsos 8446.

Vászon, méretei 126: 100 cm. — Mag. Képt. 65. — Cat. sz.: 150. —
~~Festette: Borsos József 1844 (Sz. Veszprémben 1821. december 20-án + Budapesten 1883. aug. 19-én).~~ — Mayerffyné, később Hegedüsné ajándéka 1852 szept. 11-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1868: V. 13. - 1870: II. 4. - 1871: II. 4. - 1873: II. 17. -
A Tört. Képcsarnokban. 1884: X. 154. - 1894: VIII. 367. -

904: V. 3.

Mayerffyné az 1852-ben

Borsos József

Jerto

TK. 150.

385

II

150. Borsos József.

Sz. Veszprémben 1821. deczember 20-án. † Budapesten 1883. augusztus 19-én.

Hegedüs Kristóf.

Térden alól, jobbra fordul, sziklán ül. Gyűrűs jobb kezével vállravetett piros bélésű köpenyegét fogja, balját térdén pihenteti. Rövid haja, szemöldöke, bajusza, körszakálla barna, szeme sötétbarna. Csíkos ingének gallérja lehajtott, nyakkendőjét csokorra kötötte, derekát sárga kendőöv szorítja, violaszínű sávos nadrágja zöld. Jobbról tengerre nyílik kilátás. Jelzése alól balra: »*Borsos 844*«.

Vászon, méretei 126 : 100 cm. — Magy. Képt. 65. — Lelt. sz. 150. — Mayerffyné, később Hegedüsné ajándéka 1852. szeptember 11-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemz. Múzeumban. ~~1868: V. 13. — 1870: II. 4. — 1871: II. 4. — 1873: II. 17.~~

A Tört. Képcsarnokban. 1884: X. 154. — 1894: VIII. 367.

M. 65.

1482. Borsos Jozsef:

Esterházy Pál herczeg arczképe.

Egész alak, diszben, áll és szembe néz. Előre fésült rövid haja; szemöldöke és kis oldalszakálla ősz; arcza és bajusza leberetvált; leeresztett jobb kezével piros bélésü és prémes zöld mentéjének alját fogja, mig balját oldalán lógó diszkardjának markolatán nyugtatja. Fekete nyakravalója felett piros szalagon, az aranygyapjas rendet hordja; mellét a szent István-rend disziti, melynek szalagját is viseli. Atillája és nadrágja violaszinü, mentéjének és atillájának diszét, mentekötőjét és piros övének aranycsatját ékkövekkel és drágagyöngyökkel rakták ki, aranysarkantyús csizmája szegett. Balra az iróasztalon, melynek keleti szőnyegteritőjét kissé fölhajtották, könyveket, tintatartót és pecsétviaszkot látunk; a földön könyvek hevernek, kissé hátrább piros bársonyszék áll czimerrel, melynek támlájára a zöld függöny alját fölvetették. Jobbra a széken, sárga teritőn, kalpagját vesszük észre és a consolon lapis lazuli diszedény tünik szemünkbe. A terem nagy szőnyegét futószőnyeg védi. Alól jobbra: Borsos J. 852 olvasható.

Vászon, méretei 235: 160 cm. (Ltsza 137.)
A Nemzeti Muzeumból.

A Tört. Képcsarnokba helyeztetett át.

137. Borsos József.
Sz. Veszprémben 1821. decber 20-án. + Bpesten 1883. aug. 19-én.

Orsz. Képt. 1482.

137. Esterházy Pál herczeg. Magy. Képt. 63.

Jul. 63. Tk.

381

Egész alak, áll, szembe néz. Leeresztett jobb kezével piros bélésű prémes zöld mentéjének alját fogja; balját oldalán logó diszkardjának markolatán nyugtatja. Az aranygyapjas-rend jelvényét szalagon viseli és mellét a szent István-rend csillagja disziti, melynek szalagját is hordja. Előrefésült rövid haja, szemöldöke és barkója ősz, arcza és bajusza leberetvált. Nyakravalója fekete; atillája és nadrágja violaszinű; mentéjének és atillájának disziti, mentekötőjének meg piros övének arany-csatjának F ékkövek és gyöngyök F díszét J Képczik; aranysarkantyús csizmája szegett. Balról az iróasztalon, melynek teritőjét kissé fölhajtották, könyveket, tintatartót és pecsétviaszkot látunk; a földön könyvek hevernek; kissé hátrább piros bársonyszék áll czimerrel és támláján a zöld függöny aljával; jobbról a széken sárga teritő és kalpag, a konzolon pedig kékkő-diszedény tünik szemünkbe. A terem nagy szőnyegét futószőnyeg diszíti védi. Alól jobbra a mester jelzése ez: »Borsos J. 852.«

Vászon, méretei 235: 160 cm. — Magy. Képt. 63. — Festette Borsos József F

Lelt sz. ♀ Herczeg Esterházy Pál ajándéka 1852 junius 2-án

♀ a Törv. Képcsarnokban 137 és az Orsz. Képcsarnokban 1482. —

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1868: I. 1. - 1870: I. 7. - 1871: I. 7. - 1873: I. 27 -
A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 143. - 1894: X. 404. -

F (Sz. Veszprémben 1821. decber 20-án + Budapesten 1883. aug. 19-én)

Esterházy Pál haj. ap. 1852

1896. III. 3-án az erredéves Kiállításra engedtetett át (39/96), honnan 1896. IV. 27-én. érkezett vissza (416/96)

Barnas József

Jeta

Borsos József.
Sz. Veszprémben 1821-ben + Budapesten 1883-ban.

137.

Esterházy Pál hg:

Egész alak, áll, szemközt néz, díszbe öltözve. Előre fésült rövid haja, szemöldöke és barkója ősz; arcza és bajusza leberetvált. Leereszt jobb kezével piros belésű és prémes zöld mentejének alját fogja, balját oldalán lógó diszkardjának markolatán nyugtatja. Tekete nyakravalója felett piros szalagon az aranygyapjas rend jelvényét hordja s mellét a szt István rend csillagja díszíti, melynek szalagját is viseli. Atillája és nadrágja viola szinű, mentejének és atillájának disze, kötője meg; piros övének aranyesatja ékkövekkel és gyöngyökkel van kirakva; Aranysarkantyus csizmája szegett. Balra az iró asztalon, melynek teritője kissé föl van hajtva, könyveket, tintatartót és pecsétviaszkot látunk; a földön könyvek hevernek; kissé hátrább piros bársonyszék áll czimerrel melynek tamlájára a zöld függöny alja van fölvetve; jobbra a széken sárga teritő és kalpag, mig a consolon kékköből díszedény tünik szemünkbe. A terem a nagy szőnyeget futószőnyeg vedi. Alól jobbra a mester jelvése: „Borsos J. 852" olvasható.

1482

Vászonra, méretei 235 : 160. c/m.

M. Kept 63

Hg. Esterházy P. aj. 1852. jun. 2.
Ára a kerettel 1600 + 400 = 2000 frt.

105

Borsos József

— **Az Árverési Csarnok kiállítása.** Őszig bezárulnak az Árverési Csarnok termei. Az utolsó aukciós kiállításra, amelynek szombaton volt a bemutatója, szép és értékes anyagot gyűjtöttek össze. Különösen a festmények között több régi és újabb koru jeles mester kiváló műve díszíti a falakat. A XVII-ik századot *van den Eeckhoutnak* „Lábán és Jákob" cimü nagy vászna képviseli, amely egyike az aukció legdrágábbra becsült értékeinek. A magyar anyagból — a régebbi mesterek közül — különösen *Brocky Károly*, *Borsos József* (A csipkeruhás nő), *Hollósy Simon* (Ivóban, Két tűz között) vonják magukra a figyelmet. Az ujabb festőművészek közül alig van, aki ne szerepelne a kiállításon. Szobrászati művekből is van bőven. Az arany- és ezüst-, üveg- és porcelántárgyak éppen oly jelentékeny választékban találhatók, mint a bútorok és az eredeti perzsa, valamint a magyar szőnyegek. A kisebb tárgyak alkalmat nyujtanak, hogy csekély áldozattal valaki egy-egy műtárgyhoz, ajándékozásra alkalmas darabhoz jusson. A gondosan rendezett kiállítás junius 1-ig tekinthető meg, az árverés junius 2-án kezdődik és 15-ikén ér véget. *(p)*

Pesti Hírlap
1938. máj. 29.

les virágkoszorú. A fiatalság ült itt, üde estélyi díszében és izgatottan várakozott arra a pillanatra, amikor a díszestély elkezdődik.

Megérkezik a főméltóságú pár

Pontosan félnyolc órakor elcsendesedett az óriási zsibongás, kívül, az Andrássy-úton vigyázzba merevedtek a behavazott szálas rendőrök és *a főbejárathoz megérkezett a Főméltóságú pár kocsi a* A bejáratnál báró *Karg* Györgyné és *Karcsony* Antal, az előcsarnokban *Márkus* László, az Operaház igazgatója fogadta a Főméltóságú párt, míg a díszpáholy ajtajában *Hóman* Bálint kultuszminiszter tisztelgett a kormányzói pár előtt. Az Opera az óriási színpada elől ekkorra már eltűnt a vasfüggöny s a roppant fekete drapériák előtt helyet foglalt a filharmonikusok zenekara. A filharmonikusok élén megjelent *Dohnányi* Ernő s a lassan elcsituló zaj után felemelve pálcáját, elvezényelte a Himnuszt, a Rákóczi-indulót, majd *Liszt* Magyar rapszódiáját.

Ezután *Úray* Tivadar jelent meg a függöny előtt és elmondotta *Szabó* Lőrinc ünnepi prológját a halhatatlan művészetről. Az utolsó szavaknál szétlebbent a súlyos fekete kárpit és a koromfeketén díszített színpad kellős közepén fehér selyem redőkben, mint egy délszaki napsütésben *csillogó görög márványszobor*, ott állott *Bajor* Gizi. A két nagy művész mondotta el *Cs. Szabó* László összefüggő szövegét, remeklő mondataival kapcsolódott egymásba az *Élő Tárlat* páratlan látványossága.

Az Élő Tárlat káprázata

Most, több mint huszonnégy órával az elbűvölő esemény után, még mindig káprázó és elvakult szemmel gondol az ember vissza arra, amit ifj. *Oláh* Gusztáv vezetésével a legkitünőbb művészek alkottak a legnemesebb és a legdrágább anyagból, az emberből. Az *ötvenhárom* csodálatosan elevenné varázsolt festmény és szobor ábrázolása között alig lehet fokokat felállítani, alig lehet kiválasztani, hogy melyik »műalkotás« váltott ki nagyobb elragadtatást. Az élőképek sorozata *Ambró* Istvánné titokzatos *Nofretété*-jével kezdődött és ettől a pillanattól kezdve percenként suhantak a magasba a színpadot borító fekete függönyök, hogy elővillanjon mögöttük mindaz, amit a világ legkiválóbb festői és szobrászai *három évezred alatt* márványban, bronzban és színekben a világ elé tártak.

A *görög vázatöredék* csodálatos dermedt dinamikáját az eleven élet rugalmas lüktetésével töltötték ki a bámulatosan fegyelmezett szereplők, de ugyanez a lenyügöző életszerűség töltötte ki a *pompeji freskók és friszek* sikjait. Elvillant szemünk előtt a *ravennai mozaik* Theodora császárnő bizánci pompában fürdő kíséretével, azután *Giotto Szent Anna látomásá*-ról lebbent fel a függöny, majd helyt adott *Leonardo da Vinci Angyali üdvözlet*-ének, *Botticelli, Raffael, Piero della Francesca* az olasz festőiskola nemes vonalaival és forró színeivel lebbent elő a fekete függönyök mögül.

Az olaszok után németek és németalföldi festők következtek. *Memling, Cranach* kisértetiesen élethű képei után egy felsőrajnai mester bámulatos *Édenkert* csoportja merült fel a színpadon és egymásután következtek a legnagyobbak, *Tizian, Veronese, Rubens, Van Dyck* és *Velasquez.* Égtájak és országok sajátos művészete jelent meg minden egyes keretben, korok és stílusok viharzottak át és a legnagyobb műalkotásokat is a legközvetlenebb közelbe hozta *az ábrázolás módja, a rendezés nagyvonalú és pazarló művészete* és maguk a szereplők, akik elragadó igyekezettel és önfeláldozással dermedtek azokba a pózokba, amelyeket a régen porladó művészek megálmodtak.

Tüneményesen oldották meg a *világítás* kérdését és minden egyes megelevenített festmény azokban a rejtélyes sugarakban fürdött, amelyeket a klasszikus mesterek művészete bocsátott rájuk. Az első rész szereplői közül ki kell emelni herceg *Esterházy* Antalnét, *Széchenyi* Irma grófnőt, *Bethlen* Éva grófnőt, *Satzger* Lillát, Mrs. *Barclayt*, Contessa Guilia *Vincit*, Comtesse da *Lalaing*-t, *Rassay* Mártát, *Andrássy* Ilona grófnőt és az előképek minden egyes szereplőjét. Félórás szünet után a zenekar élén ujra megjelent *Dohnányi* Ernő és a filharmonikusok előadásában felcsendült *Strauss Művészélet* keringője, a bécsi keringőkirály legszebb dallamaival.

A második részt *Eckhardt* Tiborné és *Nagy* Ferenc nyitották meg *Delft* hollandi mester óbarna képének ábrázolásával, azután *Rembrandt »Sámson menyasszonya«* című képe következett R. E. *Ünaydin* asszony interpretálásában, a rembrandti színek és világitások tökéletes harmóniájával. *Hogarth, Nattier* után *Watteau* híres képe, *A közönyös* vált ki a fekete háttérből, egyetlen mozdulat lebbenő szépségével. *Goya Donna Izabellá*-ját Mme de *Moraes* alakította az aranykeretből is kiáradó délszaki tűzzel. A nézőtéren egymásután hangzott fel az elragadtatás morája, amint angol, francia képek jelentek meg, csodálatos és szédítő kavargásban.

Manet: Lola de Valence finom műremeke után a magyar festők következtek. *Borsos* József *Lányok a bál után* című csoportképe robbantotta ki a magyar mestereknek kijáró első nagy ujjongást, azután *Székely* Bertalan *Murányi Vénusza (Keglevich* Jenke grófnő) lobbant elő súlyos bársonyokban, *Barabás, Madarász, Lotz* portrék után *Munkácsy* drámai *Miltont* képét ábrázolták, a kép tragikumának átható erejével. *Benczur Madamme Dubarry*-ja a rokokó-kor habos pompájában, *Rippl-Rónai Kalitkás nője* szinte komor egyszerűségében, *Ferenczy Festőnő*-je a plein air üde klorofillzöld színeiben villant elő.

A csodálatos Élő Tárlatot *Szinyei Merse* Pál *Majálisa* fejezte be. Ennél káprázatosabb képet nem is lehetett volna a sorozat végére illeszteni és a nagy magyar mester csoportképe percekig állott a taps pergőtüzében. A sárgászöld tavaszi színben ragyogó domboldal, az ékkövekként villogó virágok és elől a bájos csoport, a majális könnyed pózában, sokáig nem került a függöny mögé. Azután összehullottak a fekete függönyök és zúgott a taps, az elragadtatás zaja és egyedül maradt a szinen *Úray* Tivadar, aki elmondotta *Meyer* Conrad Ferdinand epilógusát, *Szabó* Lőrinc kitűnő fordításában. Utolsó képként *Bajor* Gizi görög redőkben jelent meg az utolsó keretben, mint a bűbájos múzsa, aki háromezer év óta sugalmazta, csalogatta és ihlette az alkotó művészeket.

A büfék

Alig múlott el tizenegy óra, amikor az est egyik legszebb élőképe, a nézőtér felbomlott ebből az áhitatosan szép keretből, és az Operaház különböző helyiségeiben megnyíltak a büfék.

A főméltóságú pár számára a díszpáholy csarnokában szervirozták fel a vacsorát, előbb azonban a Főméltóságú Asszony megtekintette a dúsgazdag büféket és meleg elismerését tolmácsolta *Dardnyi* Bélánénak, a díszestély önfeláldozó háziasszonyának, aki a társasági hölgyekből alakult vezérkarával a legnagyobb szakácsművészeket is »legyőzte«.

A tánc

A szupé vidám órája után a közönség újra megszállta a nézőteret, páholyokat és a boszorkányos technikával pompás bálteremmé átalakított színpadon megjelent az Operaház balettkara és bemutatta *Dohnányi* Ernő *Pierrette fátyola* című balettjét. A nézőtérről a színpadra vezető hidak előtt már várakoztak a nyitó párok és a balett utolsó lebbenő mozdulatai után megszólalt a tánczenekar, amikor a társaság élvonalából alakult ifjú gárda színpadra lépett. A balett táncosai egyegy társaságbeli kislánnyal a karjukon lejtették el az első keringőt, a frakkos fiatalurak pedig az ifjú balerinákat vitték táncba.

Ekkor már régen elmúlt éjfél és a villogó sárga fénybe borított Operában megkezdődött a farsang egyik legszebb eseménye, a *bál.* Az ifjúság a színpadon táncolt, az idősebb nemzedék eloszlott a büffék, a bárpultok mellett. A levegő még telve volt az alig elmúlt művészi szenzáció villamosszikráival s ebben a boldog, önfeledt kavargásban szívdobogtató örömmel lehetett látni azokat a derék művészeket, akik fénylő szemmel álltak ennek a viharzó képnek a szélén és nézték mindazt, ami értük történt.

A magyar művészetért.

Baróti Géza

Funk miniszter feltárta a német pénzügyi gazdálkodás terveit

Berlin, február 3

Funk gazdasági miniszter a német birodalmi bank tanácsának ülésén nyilatkozott a háború pénzügyi ellátásáról és a külkereskedelemről. Hangoztatta, hogy *a nemzeti szocialista államvezetés már békében új módszereket alakitott ki a háborús gazdasági élet előkészitésére.* Nem annyira pénzkérdésről, mint inkább *a javakkal való gazdálkodás kérdéséről van szó.*

Németország elutasítja azt a gondolatot, hogy ár- és béremelésekkel, vagyis a pénz értékének nyilt csökkentésével, illetve fedezetlen hitelkiterjesztéssel, tehát a pénz értékének leplezett csökkentésével gondoskodjék a háború pénzügyi ellátásáról. *Ma egész Európában az aranynál és devizánál is fontosabbnak tekintik a nyersanyagokat.* A legjobb deviza ma a német minőségi munka.

— **A mezőgazdasági kiállitáson kamatmentes hitelel lehet tenyészállatot vásárolni.** A március 30—április 7-én tartandó idei országos mezőgazdasági kiállítas és tenyészállatvásár iránt nemcsak az eladni szándékozó gazdák, hanem a *tenyészállatot vásárolni* kivánó tenyésztők is örvendetesen nagy érdeklődést mutatnak. A földmüvelésügyi miniszter az OMGE előterjesztésére a tenyészállatokat beszerezni kivánó gazdák vásárlásainak megkönnyítése érdekében *kedvezmenyes,* u. n. jutalékos tenyészállatbeszerzési hitelt engedélyezett. A jutalékos hitelt igénybevevő tenyésztők, ha *megfelelő hitelképességüket* igazolják, a bejelentendő és vásárolni kivánt tenyészapaállatok, ú. m. bika, kan és kos beszerzésére hitelnez juthatnak, amelynek ellenében az országos mezőgazdasági kiállitáson a bejelentett tenyészállatokat megvásárolhatják. »Védett« birtokosok a hitelt nem igényelhetik. A kölcsön 18 hónapra szól és azt két egyenlő részletben kell a tenyésztőknek visszafizetniök. Az igénybevett hitel *kamatmentes,* csupán a folyósitásért és kezelésért kell a kölcsöntőke teljes összege után évi 1.5 százalék jutalékot a törlesztési részletekkel egyszerre és egy időben megtéríteni.

Azok a magántenyésztők, akik ezt a hitelt igénybe óhajtják venni, igénylésüket az *országos mezőgazdasági kiállitás rendezőbizottságának* (Budapest, IX., Köztelek-utca 8.) *legkésőbb február 29-ig jelentsék be.* A községek és közbirtokosságok ezt a hitelt nem vehetik igénybe, részükre különleges tenyészállatbeszerzési kedvezményt biztosít az OMGE kérésére a földmivelésügyi minisztérium.

— **Nászutasoknak** *Hotel Kikelet, Pécs.*

— **Olcsón süt-főz** a villamos tűzhely és elsőrendű a rajta készitett ételek minősége. Erről mindenki meggyőződhetik az Elektromos Müvek honvédutcai díjtalan főzőelőadásain. Előadások: szerdán délután 5 órakor, továbbá hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt 10 órakor.

— **Gyászrovat.** Özv. nemes mannsburgi *Saboretti* Károlyné 75 éves korában meghalt. Temetése 5-én délután 3 órakor lesz a farkasréti temetőben.

— **Gazdatiszti tanfolyam.** A Magyar Gazdatisztek Országos Egyesülete továbbképző tanfolyamokat rendez, amelyeknek fővédnöke vitéz gróf Teleki Mihály földmivelésügyi miniszter. A tanfolyamot báró *Vay* Miklós elnök nyitotta meg. Utána a földmivelésügyi miniszter szólalt fel és kifejtette, hogy *a tanfolyam hid a szakoktatás és a gyakorlati élet között.* A mezőgazdálkodás intenzitását fokozni kell. *Legány* Ödön alelnök záróbeszédével ért véget a megnyitó ünnepség amely után kezdetét vette a tanfolyam.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára millimeter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Renyhe bélműködésnél, rossz gyomornál és duzzadt májnál igyunk reggel felkeléskor egy pohár természetes »Ferenc József« keserűvizet, mert annak hashajtó hatása gyors és biztos, enyhe és kellemes. Kérdezze meg orvosát!

ÁTKÖLTÖZTEM
Múzeum-körút 2. szám alól

Károly-király-út 1. szám alá
NAGY FERENC kalaposmester

ÚJ TANCTANFOLYAMOK
Adorjánné M. Frida tánc- és balettintézetében (Erzsébet-körút 44.) 1940 február 5-én, hétfőn kezdődnek. — Új telefonszám: 422-10

Ingatlan-árverés
Árverésre kerül a pesti 3688. sz. betét, 28.019/3. hrsz. (Róbert Károly-körút 75. sz.) 1124'87 □-öl házas ingatlan 686 P, ugyanott a 3690. sz. betét, 28.022 hrsz. (Róbert Károly-körút 79—85. sz.) 1 hold 143 □-öl kert 48/192-ed része 462 P 50 fillér kikiáltási árban a központi járásbiróságnál, Markó-utca 25. fszint 39. sz. az ott 50.082/1939 tkvi sz. alatt kifüggesztett feltételek mellett 1940 február hó 15-én 15 órakor.

Február 1-től 15-ig
934-féle kitűnő könyvet a szépirodalom
és a tudományos irodalom minden ágából
30–80%-kal
olcsóbban vehet
lapunk könyvkereskedésében, VII. ker., Erzsébet-körút 18 alatt.
Vidékre jegyzéket kivánságra küldhetünk.

Borsos József

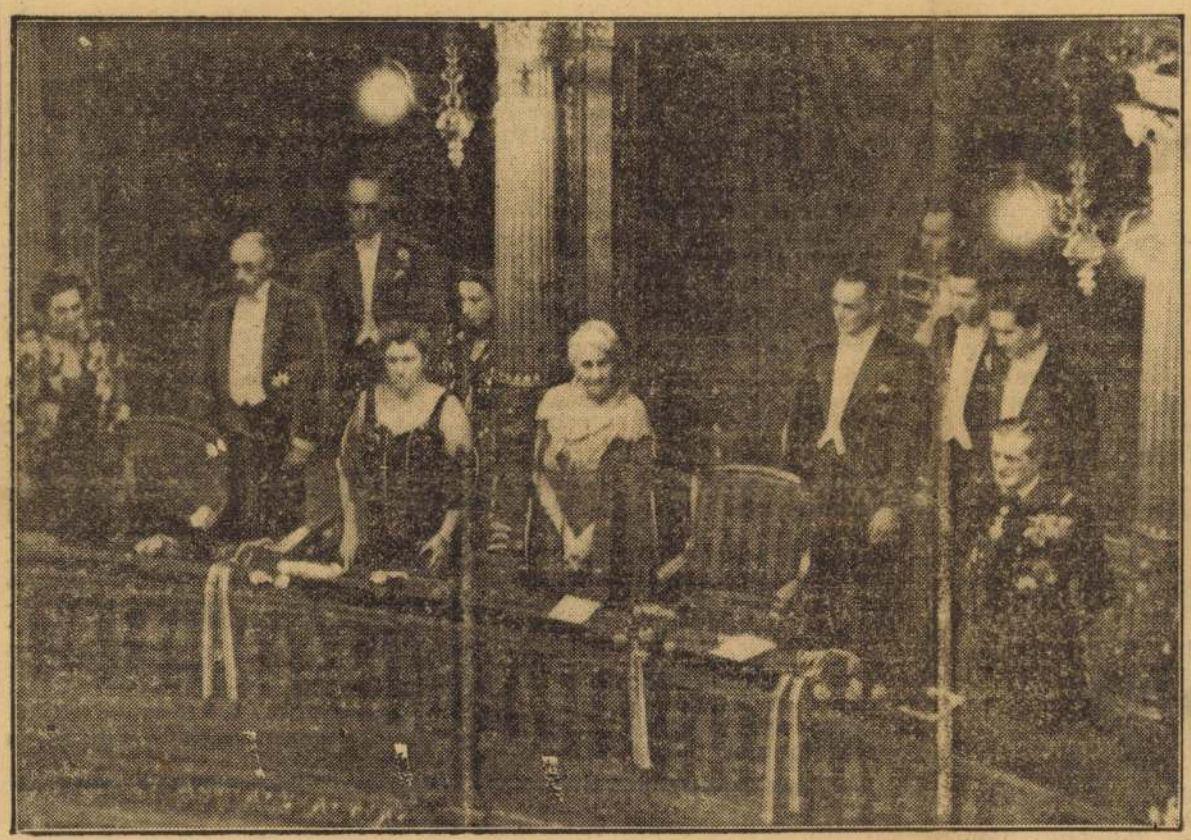

A Kormányzó családjával a páholyban.
A mellette lévő páholyban gróf Teleki Pál miniszterelnök és családja

A Pest fotoriportja az „Élő Tárlat" operaházi díszelőadásáról

Hóman Bálint kultuszminiszter az estélyen

A miniszterelnök báró Karg Györgynével és Sidló Ferenc szobrászművésszel beszélget

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter páholyában

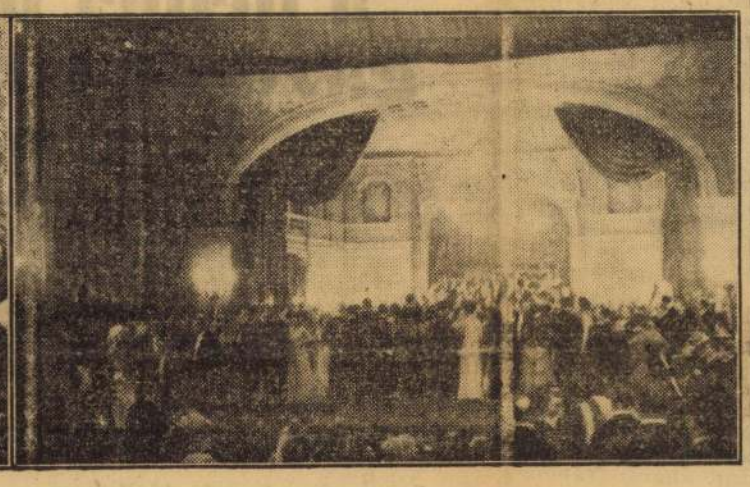

Táncolnak a párok az Operaház színpadán

Gróf Teleki Mihály földmivelésügyi miniszter

Törs Tibor, a képviselőház alelnöke nézi a táncolókat

AZ „ÉLŐ TÁRLAT"

tündöklő csodaéjszakája

AZ OPERAHÁZBAN

Káprázatos varázslat tündökölt fel csütörtök este az Operában. A Várból lenyúlt egy nemes asszonykéz, hogy elmozdítsa a súlyos közöny kövét a magyar művészet útjából. Ez a mozdulat itt teljesedett ki az Opera csillogó árkádjai alatt, itt nyilott ki színek és formák káprázatos kavargásában, hogy megmutassa az eltompuló világnak azt, amit *az örökéletű művészet* alkotott. A kormányzóné legfőbb védnöksége alatt rendezett díszestély elemi erővel mozgatta meg a társadalmat. örömmel, bőkezűen sietett mindenki a rendezőség segítségére, hogy áldozzon a magyar művészetért.

A pompa virágja kinyílik

A kora délutáni órákban megindult havazás apró barokk tornyokká varázsolta az Andrássy-út fáit. A behavazott útvonalon *félhéttől kezdve szakadatlan sorban gördültek elő az autók*, hogy az Opera ünnepi díszben várakozó termeibe vigyék azt az ezer és ezer szépasszonyt, kislányt és gavallért, akik hivatott művészek irányításával a maguk áldozatkészségével rendezték meg ezt a ragyogó, ezt a minden pillanatában és mozzanatában elbűvölő dészestélyt. Este hét órakor már *szikrázó csillogás töltötte meg az Opera minden zugát.* A tulipáncsokrokkal díszített páholysorokat elfoglalta a legelőkelőbb közönség, nehéz selymekben és bársonyokban pompáztak az asszonyok, villogott a sok-sok frakk hófehér plasztronja, csillogott a diplomata-egyenruhák hagyományos díszе. Az előcsarnokban díszruhás lakájok állottak sorfalat arany gyertyatartókkal és várakoztak arra az ünnepélyes pillanatra, amikor a főméltóságú pár megérkezik a díszestélyre.

Még ez előtt a pillanat előtt gyors szemlét tartottunk a földszinten, a páholysorokban és a társalgóban. A díszpáholytól balra foglalt helyet gróf *Teleki* Pál miniszterelnök családjával, herceg *Festetich* György, *Hóman* Bálint kultuszminiszter, gróf *Teleki* Mihály földmivelésügyi miniszter, *Fabinyi* Tihamér, itt voltak a Budapesten akkreditált diplomaták családjaikkal, *Ullein-Reviczky* Antalék, *Eckhardt* Tibor, gróf *Széchenyi* Bertalan, *Uray* István, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter és *Keresztes-Fischer* Lajos, *Baranyay* Lipót, a Nemzeti Bank elnöke, *Szinyei-Merse* Jenőék, báró *Vay* Lászlóék. A földszint tüneményesen gazdag széksoraiban láttuk gróf *Bethlen* Istvánt, *Láng* Boldizsárnét, bárcziházi *Bárczy* Istvánnét, *Dohnányi* Ernőéket. Remek frakkjaikban feltüntek a követségek ifjú diplomatái, a minisztériumok tisztviselői és csillogó atilláikban a tisztikar tagjai.

A felső karzat úgy fogta körül ezt az egész villogó képet, mint egy szé-

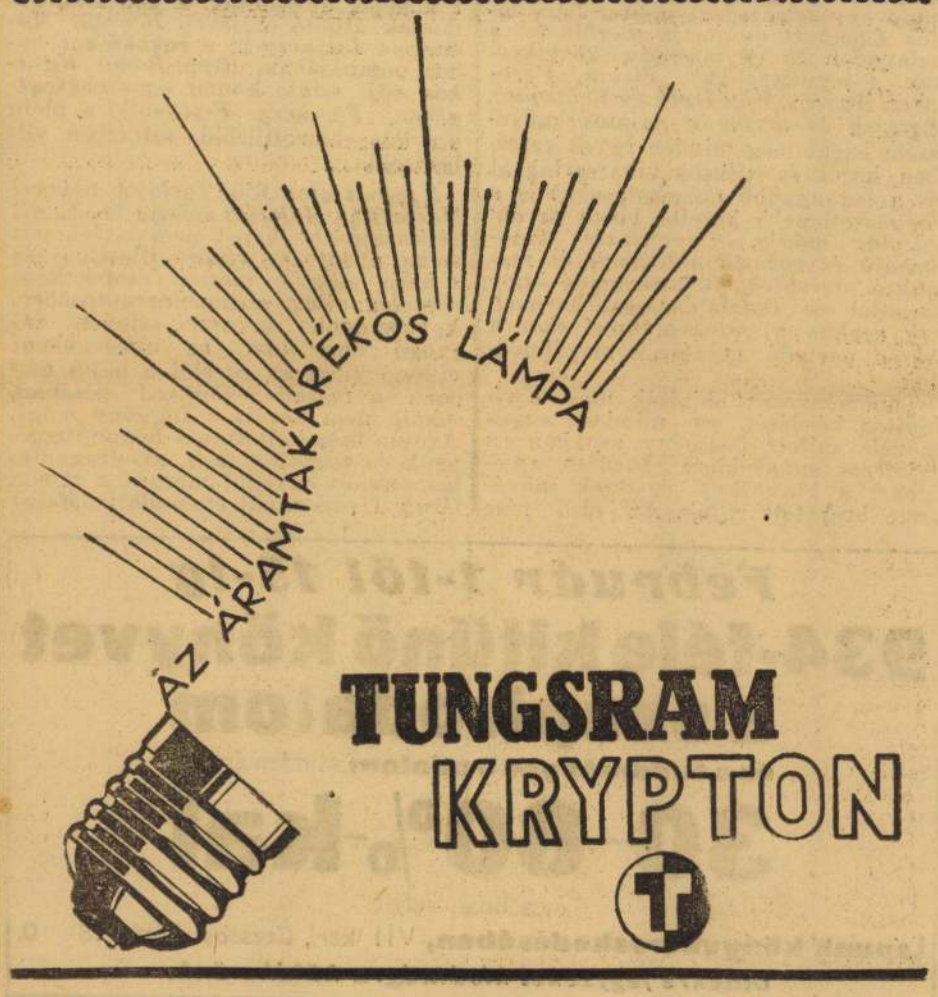

Adatok művésze

BORSOS JÓZSEF képeinek nagy számáról külön tanulmány számolt be a Művészet mult füzetében. Természetes, hogy miután Borsos neve egy újabb kiállítás révén ismét élénkebben forog a közönség körében, egy-egy eddig részben elfeledett, részben elrejtett, részben vitás műve kerül az érdeklődők elé s egy ilyennek mását bemutatjuk e füzetben is. A Megváltót ábrázolja, tehát egy régóta közkeletű tárgyat, amilyent a kornak majdnem minden festője festett. Esetleg megrendelésre, esetleg mint könnyen elhelyezhető szüzset. A kép technikája óvatos, nagy gonddal, simán kidolgozott minden része s nem tart valami közeli atyafiságot Borsos zsánerképeivel. Azt hisszük, hogy a mester első korszakából eredő képről van itt szó, amidőn a fiatal mesternek kezejárása még követte a tanárai instrukcióit s amikor csak ennyire kidolgozott, minden borzasságtól mentes technikáju kézzel mert mecenásai elé állani. A kép méreteire nézve megjegyezhetjük, hogy az arc természetes nagyságú. Eredetije ezidő szerint Bécsben van s a Borsoshagyatékból ered.

1950. I. 25.

Javítás. 1949. III. 20.

будапештских шоферов
Лесу, под...
и воротами

11. Orosz tábornok. Miniatur kép. Orth Ambrusné úrnő tulajdona.

12. Clark Ádám a Lánchid épitője. Vízfestmény. A fővárosi muzeum tulajdona.

13. Clark William a Lánchid tervezője. Vízfestmény. A fővárosi muzeum tulajdona.

14. Férfi arckép. 1841. Vízfestmény. Balázs Aurél úr tulajdona.

15. Női arckép. 1846. Eladó.

15a Férfi arckép. Balázs Aurél úr tulajdona.

16. Gróf Bánffy M. arcképe. Keleti G. úr (Bécs) tulajdona.

17. Erdődy grófnő arcképe. Vízfestmény. Dr. Ullman Imre úr (Bécs) tulajdona.

18. A művész feleségének és sógornőjének arcképe. Vízfestmény. Kilényi Hugó úr tulajdona.

19. A művész sógorának arcképe. Kilényi Hugó úr tulajdona.

20. Férfi arckép. Vízfestmény. 1850. Asbothné Ferenczy Sára úrnő tulajdona.

21. Női arckép. Rajz. Siklóssy László dr. tulajdona.

22. Gyermekarckép. Szines rajz. Siklóssy László dr. úr tulajdona.

23. Női arckép. Sándor Fülöp úr tulajdona.

24. Gyermekarckép. Dr. Delmár Emil úr tulajdona.

Ernst Muz. kiáll. X
Magyar biedermeier-
művészet. Bp 1913.

Borsos József

25. Férfi arckép. Vázlat. Molnár Viktorné úrnő tulajdona.

26. A művész felesége. 1841. Orth Ambrusné úrnő tulajdona.

27. Csoportkép. Maszák Hugó úr tulajdona.

28. Tenger. Maszák Hugó úr tulajdona.

29. Lago Magjore. Maszák Hugó úr tulajdona.

30. A művész apósa. Maszák Hugó úr tulajdona.

31. A művész anyósa. Maszák Hugó ur tulajdona.

32. Női arckép. Dr. Ágai Béla úr tulajdona.

BORSOS JÓZSEF, szül. 1821-ben Veszprémben, hol apja ügyvéd és iró volt, iskoláit Veszprémben és Pesten végezte, ahol előbb Schöfft pesti festőnél, majd 1840-től kezdve a bécsi akadémián tanult Kupelwieser tanárnál. 1842-től kezdve részt vett az akadémiai kiállitásokon Bécsben és Pesten, 1861-ig, amikor Pestre költözik. Ezalatt Bécsben a kritika és művész-társai nagy elismeréssel fogadják, Eszterházy herceg, az Andrássy, Pállfy, Keglevich grófok, sőt ő felsége is pártfogolják, a Belvedere vásárol tőle és Borsost Bécsben elismerés veszi körül. Pettenkofen és Liszt, Amerling és főleg Waldmüller benső barátai, — Pettenkofennel 1848-ban közösen litografálják az országgyülés megnyitását, Pettenkofen kétszer is megfesti, (olajfestménye a Szépm. Muzeumban, vizfestménye Dr. Heymannál), de az 1861-iki bécsi krachban anyagilag tönkre megy és Pestre költö-

15. l.

zik, hol fotografus lesz. Itt eleinte Doktorral, majd vejével Varságh-al közösen dolgozik, utóbb átadja műtermét, megveszi a Szép Juhásznéhoz cimzett korcsmát és mint egykor Jan Steen, ő is korcsmáros lett s mint ilyen hal meg 1883-ban Pesten. Dolgozott tehát 1842-től 1856-ig, tizennégy évig s ezalatt mintegy 40 festményt (arcképet, genreképet) állitott ki. Főműveit bemutatjuk. Ismerjük ezeken kivül: Galambposta (1855-ből, két példányban, Bécs, az egyiket magyarul, a másikat németül szignálta), Bál után (1850. Szépművészeti Muzeum), Női arckép (1847. Szépmüv. Muzeum), Hegedüs Kristóf arcképe (Máramarosszigeti ev. lic. könyvtárából ellopták.) Gsendélet, Férfi arckép. (A bécsi cs. kir. Művészettörténeti Muzeumban.) Stéger Ferenc, mint Hamlet, önarckép. (Szépművészeti Muzeum.)

fordít

39-40. sz l. a komplett pldban

33. Gróf Pálffy János arcképe. 1854. A gróf Pálffy-hagyatékból (Pozsony.)

34. Önarcképe. 1850. A kassai Rákóczy-muzeum tulajdona.

35. Csata után. 1854. Eladó.

36. Elhagyatva. 1843. Eladó.

37. Herceg Eszterházy arcképe. 1852. A Szépművészeti Muzeum tulajdona.

38. A matróz. 1844. A Történeti Arcképcsar-

16. f.

41. Gróf Keglevics János arcképe. Miniatur. Kilényi Hugó úr tulajdona.

42. Miniatur arckép. Kilényi Hugó úr tulajdona.

43. Feleségének apotheozisa. Braun Jaques úr tulajdona.

44. Női arckép. Lengyel Menyhért tulajdona.

45. Férfi arckép. Glück Frigyes úr tulajdona.

46. Anyai gond. 1845. Id. Weinwurm Antal úr tulajdona.

47. Krizis egy művész életében. 1852. A Szépművészeti Muzeum tulajdona.

48. Katonasors. 1852. Eladó.

49. Bál után. 1851. Dr. Bayer-Krucsay Dezső úr tulajdona.

50. Imrédy Ignác arcképe. Imrédy Kálmán úr tulajdona.

51. Bor, asszony, szerelem. 1847. Lánczy Leó v. b. t. t. úr tulajdona.

52. Imrédy H. arcképe. Vízfestmény. Imrédy Kálmán úr tulajdona.

53. Női arckép. Dr. Pataki Gyula úr tulajdona.

jelentékenyebb magyar képviselője, Borsos József (1821–1883) is az ország határain kívül futotta meg pályáját.

15. hasáb!

Mint az életét keretelő évszámok mutatják, megkésett jelenség s művészete is a biedermeier legkésőbbi fázisához tartozik. Korán, tizenkilenc éves korában került Béczbe, hol először Kupelwiesernél, e festőietlen, száraz és nyakas késő-klasszicistánál tanult, majd ráunva, Waldmüller akkor forradalminak kikiáltott magániskolájába ment át. Waldmüller és Dannhauser babonázta meg, az első stílusának érzelmes finomságával, az utóbbi újszerű tárgyválasztásával, a genreképpel. Borsos egész művészetén végigvonul az irodalmi tartalom iránti érdeklődés. Jellemzőek már képcímei is: Szöllőt vagy csókot, Jelenet egy bécsi hidon, Veszélyben forgó szerelmes levél, Bor, asszony, szerelem, Alarcpróba, Bál után, Percek a művész, életéből, A meglepetés stb. Ezek a z élet képek, ami tárgyukat illeti novellisztikus – anekdotikus formába öntik mondanivalóikat, akár humorosak akár tragikusak próbálnak lenni, érzelgősek. El van ragadtatva a női szépségtől, mint Brocky Károly, de annak nyiltabb érzékiségével szemben igazi biedermeier-módra titokban, egy-egy buja tekintet vagy ruhából kivillanó női váll megörökítésével hódol neki. Ami festői előadásukat illeti, meglepnek részletező hajlamukkal, mely művészetünk e korszakában ujdonságot jelent s bécsi mintákra vezethető vissza. Borsos nem érte el a modellálás oly finom átmeneteit, mint Barabás, de nálánál jobban ismerte az emberi testet, valódi teret tudott adni s jobban is komponált. Ami szinezését illeti, diszkrét és változatos anélkül hogy kolorista lenne csak abban a mértékben is, mint bécsi mintaképei. Mesterien adja vissza a texturákat, melyekben szeret is dúskálni: Olykor alakjait fényben fürdeti meg, a fény által megváltoztatott szinskála teljes ismerete azonban nincs birtokában. Ezek a képei nyersek, rajz és szín kiegyenlí-

tetlenül tusakodik rajtuk. Főműve a Leányok bál után (1850, Budapest, Szépművészeti Múzeum) többfigurás, nagyméretű kompozíció legszerencsésebb oldaláról mutatja be. A kép hangulata megkapó, mér amiatt a különös kettősség miatt is, hogy az alvás előtt tereferélő, nyujtózó, intim életmozzanatukban meglesett biedermeier-kisasszonyok kacéran sejtetik, hogy tudatában vannak megörökítésüknek. A csoportosítás jól sikerült s a miniatűrszerű finomsággal ábrázolt részletek egységgé állnak össze. Nem csoda hát, hogy a bécsi közönség szívesen foglalkoztatta és fényes honorárium okkal kényeztette el, sőt az sem, hogy a nála egy évvel fiatalabb Pettenkofen – kivel néhány évig közös műteremben dolgozott – ideig-óráig hatása alá került. Így Borsos a felújulás kora óta első festőnk, ki külföldi művészre kimutathatóan hatott.

Arcképeiben nem érte el Barabás jellemábrázoló erejét, ami nagyrészt érzelgősségének tulajdonítható. A képmások többnyire puhák és szenvtelenek. Kísérletezett az aktfestészet terén is, példa ra Fürdő nők (Budapest, Szeghő Miksáné tulajdona) c. képe, melyen az aktfigurák Riedel és Waldmüller hasonlotárgyú képeiről vannak szolgaian lemásolva. Ezen a téren úgy látszik Donát szereplése óta hagyományos maradt a kölcsönzés.

Borsos huszonegy évi bécsi tartózkodás után, melyben derű és ború, dicsőség és tőzsdevesztesége kergette egymást, 1861-ben hazatért. Nemcsak műveit hagyta Bécsben, hanem szó szoros értelemben művészetét is, itthon letette az ecsetet, fotográfus lett belőle, később a Szép Juhászné vendéglő tulajdonosa. A vizes bort nyakaló svábok meghasonlott kocsmárosával búcsuzik a kvártélyczináló klasszicizmus és biedermeier a hazai festészettől, hogy helyet adjon az „új borzongás" művészetének, a romantikának.

Folytatása
Kisfaludy Károlynál

Borros József

A Műcsarnok kiállításain következő műveivel vett részt:

1893. téli kiáll.: Őszi táj, vízf. (40 frt.). — Torony Pozsonyban, vízf. (40 frt.).

1894. tavaszi kiáll.: Arczképtanulmány, pastell.

1896. ezredéves orsz. kiáll.: Tájkép-részlet, vízf. (60 frt.)

1898. téli kiáll.: Budai rózsadombi képek, olajf. (70 frt.) — Aflenzi képek, olajf. (70 frt.) — Balaton-boglári képek, olajf. (70 frt.)

Ezredéves orsz. kiállítás. A képzőművészeti osztály képes tárgymutatója. Budapest, 1896. 130. l. — *Kiáll. tárgymutatók.* — *Magyar Iparművészet.* 1901. 58. l. — 1903. 46. l. — 1905. 178. l. — *Művészet.* 1903. 149. l. — 1907. 70. l.

Boros Sámuel, ötvös. 1764-ben a kolozsvári ötvös czéh tagja volt. 1776—1779-ig ugyanott a harmadik czéhmesteri tisztet viselte.

Jakab Elek: Kolozsvár története. Budapest, 1888. II. 266. l. — *Szádeczky Lajos dr.:* Iparfejlődés és a czéhek története Magyarországon. Budapest, 1913. II. 186. l.

Boros, l. *Boross.*

Borosnyay Jolán, festőnő. Tanulmányait a budapesti képzőművészeti főiskolán végezte. 1910-ben a Könyves Kálmán szalonjában állított ki először.

Nemzeti Szalon Almanach. Budapest, 1912. 154. l.

Borosnyay Szeréna, borosnyói, festőnő. Budapesten született, s a képzőművészeti főiskolán végezte művészeti tanulmányait, ahol oklevelet is szerzett. Jelenleg felsőleányiskolai rajztanárnő. A Művészházban szerepelt nehány művével.

U. o.

Boross Gyula, festő; szül. 1857-ben Nagyváradon. 1873—1879-ig a budapesti mintarajziskola és rajztanárképzőben Greguss János és Székely Bertalan vezetése alatt végezte tanulmányait, 1880-ban pedig állami ösztöndíjjal Kratzmann Ede üvegfestészeti intézetében tanult. Később leginkább arczképfestéssel foglalkozott. Jelentékenyebb művei: I. Ferencz József király arczképe (1884), Budapest székesfőváros tulajdona; A pillangó (1887) stb. A Műcsarnok tárlatain az 1880-as évek folyamán számos arczképét állította ki. Régebben képes lapok számára is gyakran rajzolt arcz- és egyéb képeket (Huszár Adolf arczképe, Eötvös szobra stb). A Nemzeti Szalon megalapításában tevékeny része volt s kiállításain többször szerepelt.

A fővárosi képzőművészeti bizottság jelentése tíz éves működéséről. 1880—1890. Budapest, 1891. 47. l. — *Képzőművészeti Szemle.* 1879. 3. l. — *Kiáll. tárgymutatók.* — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 154. l. — *Ország Világ.* 1884. 763. l. — *Vas. Ujs.* 1879. 220, 332. l.

Boross Sándor, ifj., műfaragó; szül. 1859-ben, megh. 1881-ben Debreczenben.

Vas. Ujs. 1881. 783. l.

Borovszky, rajzoló Pesten az 1830-as években. Ismeretes tőle Schmidt György egyetemi tanár arczképe, mely 1836-ban Pesten (Schmidnél) kőnyomatban is megjelent.

Tört. Képcsarnok grafikai gyűjteménye, Budapest.

Bors Károly, festő; szül. 1880-ban Sopronban. A gymnasiumot szülővárosában végezte, s ugyanott tette le az érettségi vizsgálatot is. Ezután a budapesti képzőművészeti főiskola növendéke lett s 1900-ban rajztanári oklevelet szerzett. Tanulmányait külföldi akadémiákon is folytatta. Jelenleg a debreczeni m. kir. áll. fémipari szakiskola tanára. Arczképfestéssel és iparművészettel foglalkozik.

A művész közlése nyomán.

Borsai Pál, rézmetsző. 1736 táján Nagy-Enyeden élt, s valószínűleg az ottani collegium növendéke volt. Tőke István enyedi tanár megbízásából, ennek »Institutiones Philosophiae Naturalis« cz. könyvéhez, mely Nagyszebenben 1736-ban jelent meg, ő metszette a réztáblákat.

Szilágyi István: Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. *Tört. Tár.* 1880. 159. l.

Borsiczky István, műkedvelő festő és radnói plébános volt. 1843-ban megfestette Madra arczképét. Ezt az arczképet kőrajzban is kiadni szándékozott.

Regélő. 1843. I. 63. l.

Borsos József, festő; szül. 1821 decz. 20-án Veszprémben, megh. 1883. aug. 19-én Budapesten. B. Márton ügyvéd és lapszerkesztő fia. A tudományok iránt nem érzett nagy hajlandóságot, de annál nagyobb szorgalommal foglalkozott a festészettel s még egészen fiatal ember volt, mikor már bejáratos volt a pesti nevesebb festők műtermeibe. Barabás Miklós is szívesen látta maga mellett és sok tanácsban részesítette. Szülői eleinte nem jó szemmel nézték művészi hajlamait, utóbb azonban atyja beleegyezett a fiú pályaválasztásába s lehetővé tette, hogy B. Bécsbe menvén, 1840-ben beiratkozzék a képzőművészeti akadémiára, ahol Kupelwieser tanítványa lett. 1842-ben azonban kilépett első mestere iskolájából és Waldmüller magániskolájába vétette fel magát. Évekig nagy kitartással tanult, s azután Bécsben telepedett le, hol a 40-es évek végén már meglehetős hírnévnek örvendett, sőt arczképeit Amerling műveihez kezdték hasonlítgatni. Bécsi és pesti kiállításokon 1841-től kezdve állandóan szerepelt s arczképei mellett főleg genre- és csendéletképeivel aratott sikereket. Nehány képével állítólag Párisban is feltűnést keltett s III. Napoleon figyelmét szintén magára vonta, aki (családi hagyomány szerint) fényes igéretekkel Párisba akarta édesgetni udvari festőjéül. B. azonban nem akarta lekötni magát, s továbbra is Bécsben maradt, hol főleg a magyar főurak, mint Esterházy

Borsos J.

Pál herczeg, Andrássy Károly gróf, Károlyi György gróf s mások pártfogolták. Az utóbbival állítólag Német- és Angolországot is beutazta s a külföldi híres képtárakban nagy haszonnal gyarapította ismereteit. B. bécsi működése alatt nemcsak hírnevet, de vagyont szerzett, mert képei aránylag mindig jóáron keltek el, s előkelő megbízói sem fukarkodtak művészetének megjutalmazásában. Így például a szolferinói csata után őt bízta meg az uralkodó azzal, hogy a tábornokoknak emlékbe szánt szelenczékre arczképét miniatureben ráfesse, s egy-egy ilyen miniatureért 300 forintot kapott.

A művész anyagi viszonyai az 1850-es évek vége felé szerencsétlen üzleti vállalkozás következtében annyira megrendültek, hogy csaknem koldusbotra jutott. Vagyonának roncsaival 1861-ben, húsz évi bécsi tartózkodás után visszatért Pestre, hol eleinte szintén festegetett, utóbb azonban a jövedelmezőbbnek igérkező fényképészethez fogott, s Doktor Alberttel (l. o.), aki szintén festő volt, a régi botanikus kertben (most Múzeum-körút) fényképészeti műtermet nyitott. Ez a műterem még a 70-es években is a legelőkelőbb volt az országban s B.-t anyagilag talpra állította. Az üzlet azonban annyira lekötötte minden idejét, hogy lassankint teljesen felhagyott a festészettel. A sors forgandóságát a művésznek másodszor is meg kellett érnie, mert a 70-es évek vége felé a fényképészet a nagy verseny miatt egyre kevesebbet jövedelmezett s a művész vagyona ismét veszélyben forgott. Még idejében sikerülvén pénzének egy részét kivennie az üzletből, ezzel bérbe vette a budai »Szép Juhászné«-hoz czímzett vendéglőt, s 62 éves korában, mint egyszerű budai korcsmáros halt meg.

Jelentékenyebb művei: Rottenbiller arczképe (1848), a Tört. Képcsarnok tulajdona. — Leányok a bál után (1850), a budapesti Szépművészeti Múzeum tulajdona. — Csendélet (1850) és egy Férfi arczkép, a bécsi császári udv. képtár tulajdona. — Esterházy Pál herczeg arczképe (1852), a Tört. Képcsarnok tulajdona. — Hegedűs Kristóf mint matróz (1852), a Tört. Képcsarnok tulajdona. — Hegedűs Kristóf arczképe (1852), Várady Gábor tulajdona. — Andrássy Manó gróf arczképe (1853). — Steger Ferencz, a bécsi opera énekesének arczképe (1854). — Pálffy János gróf arczképe (1854). — Nő képe (1855), a Szépművészeti Múzeum tulajdona stb.

A bécsi Kunstverein kiállításain a következő képekkel vett részt:

1844-ben: Veszélyben forgó szerelmes levél. — Filtsch Károly zongoraművész arczképe. — Gróf Andrássy Károly életnagyságú arczképe.

1846-ban: A drótos tót. Megvette herczeg Esterházy 180 frtért.

1847-ben: Bor és nő. (Wein und Weib.) Jelenleg Lánczy Leó tulajdona.

1850-ben: A meglepetés (500 frt.).

1853-ban: Krizis a művész életében (450 frt. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.) — Az özvegy (400 frt.). — Csendélet (Elefántcsont poharak, 350 frt.).

1854-ben: Csata után (400 frt.). Megvette a bécsi műegylet.

1856-ban: »Szeret — nem szeret?« (Virágjóslás). — A kiváncsiság.

A pesti művészeti egyesület tárlatain a következő műveit állította ki:

1841-ben: Csendélet. — Hálaérzet.

1843-ban: Jelenet egy bécsi hídon, olajf. Kisorsolás czéljából megvette a műegylet, megnyerte Tasner Emilia Pesten.

1844-ben: Arczkép, olajf.

1846-ban: Anyai gondosság. 100 frtért megvette a műegylet, megnyerte Szép György. Jelenleg id. Weinwurm Antal tulajdona, Budapest.

1847-ben: Arczkép, olajf.

1852-ben: Olasz kertész leány, olajf. — Virágait öntöző szórakozott leány, olajf.

1853-ban: (május havi kiáll.) Arczkép, olajf. — Perczek a művész életéből, olajf. (500 frt.) Az utóbbi úgylátszik azonos a Bécsben ugyanez évben »Krisis in Künstlerleben« cz. alatt kiállított képével. A festményt kisorsolás czéljából 400 frtért megvette a műegylet, s megnyerte Güllming Ferencz Pesten. — (A szeptember—októberi kiállításon:) Arczkép, olajf. — (Az október—novemberi kiállításon:) A drótos tót, olajf. (300 frt.) — (A november—deczemberi kiállításon:) A sebesült harczos és az apácza, olajf. (350 frt.).

1854-ben: (máj.—jún. kiáll.:) Olasz nő Siena vidékéről, olajf. (250 p. frt.). — Jelenet egy bécsi hídon, olajf., magántulajdon (másodszor kiállítva). — (Decz.—jan. kiáll.:) Csata után, olajf. (550 frt.). Ez utóbbit a bécsi kiállításon a Kunstverein vette meg.

1855-ben: (okt.—nov. kiáll.:) A galambposta, olajf. (580 frt.).

1856-ban: (febr.—márcz. kiáll.:) A kiváncsiság, olajf. (800 frt.).

1861-ben: (aug.—szept. kiáll.:) Galambposta, olajf. (650 frt.).

Művei közül említésre méltók még: Elhagyatva (1843). — Keglevich János gróf arczképe. — Keglevich János gróf miniature arczképe, Kilényi Hugó tulajdona. — Miniature arczkép Kilényi Hugó tulajdona. — Feleségének apotheozisa, Braun Jacques tulajdona. — Női arczkép, Lengyel Menyhért tulajdona. — Férfi arczkép, Glück Frigyes tulajdona. — Katonasors (1852). — Bál után (1851), Bayer-Krucsay Dezső dr. tulajdona. — Imrédy Ignácz arczképe, Imrédy Kálmán tulajdona. — Imrédy H. arczképe, vízf., Imrédy Kálmán tulajdona. — Női arczkép, Pataki Gyula dr. tulajdona.

Kőnyomatban jelentek meg: Teleki Sándor gróf mint gyertyagyári munkás Yersey szigetén (1845). — Teleki Sándor gróf mint

Erről a Művészet decemberi számában részletes cikkben számoltunk be.

Iskolák, korszakok és egyes művészek szerint gyűjteményünk érdemlegesebb gyarapodása ekként alakul:

Magyar rajzok vagy aquarellek: Beck Ö. F. (2 darab), Bér D. (2), Bornemissza G. (1), Brocky K. (281), Ferenczy Valér (1), Frecskay E. (1), Hegedüs L. (2), Izsó M. (61), Jobbágy M. (1), Juhász Á. (3), Lampérth J. (2), Litkei A. (1), Luby J. (1), id. Markó K. (6), Nagy J. (1), Simó F. (2), Sonnenschein G. (1), Tahy A. (2), Tichy K. (3), Uitz B. (2), Ziegler K. (6).

Magyar metszetek: Barabás M. (2), Czetter S. (1), Divéky J. (9), Ferenczy V. (4), Lénárd R. (1), Lieder F. (7), Lütgendorf F. v. (2), Marastoni J. (2), id. Markó K. (2), Melegh G. (2), Prihoda J. (5), Rauscher J. (2), Vészi M. (1), Zádor I. (9).

Rajzok. Francia XVIII. sz.: Fragonard H. (1), Gravelot (1), Gabriel de Saint-Aubin (4); XIX. sz.: Dutilleux C. (1), Ribot Th. (1). — Német XVIII. sz.: Füessli J. H. (1), Gessner S. (2), Graff A. (8), Hackert Ph. (1), Lampi Fr. (2), — Németalföld XVII. sz.: Both J. (1), id. Brueghel Jan (1), Goyen J. v. (1), Huysum J. v. (1), Neyts G. (1), Post Fr. (1), Ruysdael J. v. (1). — Olasz iskola: Tintoretto (1), Tiepolo D. (1).

Metszetek. Angol iskola, XVIII. sz. mezzotintók: Dickinson (2), Dixon (1), Earlom (9), Fisher E. (2), Green V. (14), Smith J. R. (5), Watson Th. (5); XIX. sz.: Bone M. (3), Cameron D. J. (2), Haden S. (2), Legros A. (8), Lumsden (3), Sargent (1), Shannon (6).

Francia iskola XVII. sz.: Nanteuil R. (1). — XVIII. sz. színes metszetek: Bonnet (2), Jubier (1), Debucourt (1). — XIX. sz.; Bonnard (8), Bracquemond (3), Carrière (3), Cézanne (1), Charlet (3), Corot (6), Daumier (57), Decamps (1), Delacroix (2), Degas (2), Denon (2), Devéria A. (2), Fantin-Latour (3), Gauguin (13), Géricault (19), Grévedon (6), Ingres (1), Lemud (1), Manet (3), Millet (1), Pissarro C. (1), Redon (1), Renoir (2), Ribot (2), Rodin (2), Toulouse Lautrec (27), Vernet C. (40), Vernet H. (4), Vierge (2), Vuillard (1).

Német iskola, XV. sz.: E. S. (1); a mondatszalagok mestere (1), XV. századi fa- és ércmetszetek (16). — XVI. sz.: Aldegrever (4) Dürer (10). — XIX. sz.: Kalkreuth (3), Krüger F. (2), Liebermann (13), Menzel (20), Schadow (9).

Németalföldi iskola, XVII. sz.: Ostade (2). XIX. sz.: Bauer M. (2), Israels (1), Jongkind (2), Rops (2), Toorop (2).

Olasz iskola XVIII. sz.: Bartolozzi (9), Piranesi G. B. (12).

Spanyol iskola: Goya (46).

Svéd iskola: Zorn (3).

Amint e kimutatásból látható, a lefolyt évben grafikai gyűjteményünk minden osztálya számos jeles művész munkáival gyarapodott. E gyarapodás kiterjed a XV. század incunabulumaitól egész a legutolsó évek termékeiig. S különösen örvendetes, hogy e gyarapodás túlnyomó része ajándékképen került a nemzet tulajdonába. Az érdeklődésnek ez áldozatkész megnyilatkozása jövő fejlődésünknek biztos záloga. MELLER SIMON

ADATOK MŰVÉSZETÜNK TÖRTÉNETÉHEZ

BORSOS JÓZSEF MŰVEINEK JEGYZÉKE.

A Művészet 1913. évfolyamában közölt Borsos József festőművész méltatásának kiegészítéseképen itt adjuk a művész műveinek jegyzékét, felölelve azokat is, melyeket csak címeik után ösmerünk.

SZIGNÁLT ÉS ÉVSZÁMMAL JELZETTEK:

1841. Csendélet. (Kiállítva a pesti Műkiállításon.) Ismeretlen.

Hálaérzet a vett jótéteményekért. (Kiállítva a pesti Műkiállításon.) Ismeretlen.

1842. Gróf Csernovics Péter arcképe. (Kiállítva a bécsi Akad. kiállításán. Kiállítva az Ernst-múzeum Biedermeier-kiállításán 38*a* szám alatt.)

Dr. Granichstätten arcképe. (Kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

1843. Egy Emir kosztümképe a Libanonból. (Kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

Jelenet egy bécsi hídon. (100 frt.) (Kiállítva a pesti Műépületben, 1854-ben újra.) Ismeretlen.

Elhagyatva. Bécs. Magántulajdon. (Kiállítva az Ernst-múzeumban 36. sz. alatt.)

Kis fiú feje. (Bécsi magántulajdonban.)

Művészet 1915

duplum

1844. Gróf Andrássy Károly arcképe. (Gróf Andrássy Károly tulajdonából kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

A matróz. (Hegedüs Kristóf arcképe.) Történeti Képcsarnok tulajdona. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 38. sz.)

A matróz vázlata. Ernst Lajos tulajdona. (Ernst-múzeum IX. ter., 47. sz.)

Hegedüs Kristóf arcképe. (A Tört. Arcképcsarnokból elcserélte Várady Gábor, letétbe helyezte a mármarosszigeti liceumban. Ujabban átfestették Tisza István arcképének.)

Filtsch Károly zongoravirtuóz arcképe. (Gróf Bánffy Károly tulajdonából kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

1845. Gróf Bethlen arcképe. (A gróf tulajdonából kiállítva az ábrázolt megnevezése nélkül a bécsi Akad.) Ismeretlen.

Csendélet. (200 frt.) (Kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

Az álarcpróba. (Kiállítva a bécsi Akad.) Ismeretlen.

Tanulmányfej. *a)*

Tanulmányfej. *b)*. (Kiállítva mindkettő a bécsi Akad. kiállításon.) Ismeretlen.

Férfi arckép. (Báró O'Henfels Gestel?) A bécsi Kunsthist. Museum tulajdona. Depot-ban.

1846. Csendélet. (Kiállítva a bécsi kiállításon.) Ismeretlen.

Gyógyulófélben. (Kiállítva a bécsi kiállításon.) Ismeretlen.

Anyai gond. Festve 1845-ben. (Kiállítva a bécsi Akad., majd a pesti Műegyleti kiállításon. Ernst-múzeumban 46. sz.)

A drótostót. (Megjelent metszetben. 180 frt. Kiállítva a bécsi Akad. kiállításán és a pesti Műegyletben 1853-ban újra. Ára ekkor 300 frt.) Ismeretlen.

Arckép. (Kiállítva a bécsi Akad. kiáll.) Ismeretlen.

1847. Bor, asszony, szerelem. (Kiállítva a bécsi Akad. Megvette gróf Beroldingen hagyatéka árverésén Lánczy Leó. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 51. sz.)

Arckép. (Kiállítva a bécsi Akad. kiáll.) Ismeretl.

A megtérés. (Kiállítva a bécsi Akad. kiáll.) Ismeretlen.

1848. Miniatür arckép. (Állítólag kovásznai Kovács Illés arcképe. Magántulajdon. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 42. sz.)

Rottenbiller, Budapest polgármesterének arcképe. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 40. sz.) A Tört. Arcképcsarnok tulajdona.

1850. Báléj utáni reggel. (Kiállítva a bécsi Kunstvereinban. 1851-ben a pesti Műegyletben. Megvette herceg Eszterházy Pál. Megjelent metszetben. Szépművészeti Múzeum tulajdona.)

Csendélet. (Kiállítva a bécsi Kunstvereinban. Megvette a bécsi Gemäldegalerie. Kiállítva 1857-ben a bécsi Akadémiában. Látható a Kunsthist. Museumban, 78. sz. a.)

Meglepetés. (500 frt.) (Kiállítva a bécsi Kunstvereinban.) Ismeretlen.

1851. A báléj utáni reggel másodpéldánya. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 49. sz.)

Két olasz lány. (Kis példány. Szignálva. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 45*a* sz. a.)

Önarckép. (A Klimkovics-hagyatékból a kassai Rákóczi-múzeum tulajd. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 34. sz.)

1852. Eszterházy Pál herczeg. A Tört. Képcsarnok tulajdona. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 37. sz. a.)

Az özvegy. (Kiállítva a bécsi, 1853-ban a pesti Műegyletben. Szépművészeti Múzeum tulajdona.)

Katonasors. (Magántulajdon. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 48. sz.)

Krizis egy művész életéből. (Kiáll. 1853-ban a bécsi Kunstvereinban, 1854-ben a pesti Műegylet sorsolásra megvette. Megnyerte Güllmény Ferenc. A Szépművészeti Múzeum tulajdona. Kiállítva az Ernst-múzeumban. 47. sz.)

Női arckép. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 44. sz.) Kalocsán 1857.

1853. Gróf Keglevics János arcképe. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 39. sz.)

Megsebzett vitéz és az apáca. (350 frt. Kiállítva a pesti Műegyletben, decemberben.) Ismeretlen.

Andrássy Manó arcképe. (Kiállítva a bécsi Kunstvereinban.) Ismeretlen.

1854. Csata után. (Kiállítva a bécsi és pesti Műegyletben. Megvették Pesten, 1855-ben, 400 frtért. Ernst-múzeum. 35. sz.)

Gróf Pálffy János arcképe. Megvették 1250 frtért. A pozsonyi Pálffy-hagyaték tulajd. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 33. sz.)

Imrédy Ignác arcképe. (Kiállítva az Ernst-múzeumban. 50. sz.)

Bánó Tibor

Bibliográfia.

Déry - Bányász - Margitay :Almanach.Képzőművészeti lexikon.Bp.1912.
Szana Tamás :Vázlatok.
Végh Artur:Tanulmányok.
Ipolyi Arnold:Magyar mütörténelmi tanulmányok.1889.
Petrovics Elek:Ujakról és régiekről.1923.
Szana Tamás:Magyar müvészek. 1887.
Szendrei-Szentiványi:Magyar képzőművészek lexikona.I.kötet.1915.
A fővárosi képzőművészeti bizottság jelentése.1880-1890.

Albert Ilg:Kunstgeschichtliche Karakterbilder aus Österreich-Ungarn 1893
Lauser:Die Kunst in Österreich-Ungarn.
Wiener Künstler Dekamerone /o.J./
Brieger L.:Das Genrebild.Die Entwicklung der bürgerlichen Malerei.1922.
Schmidt P.F.:Biedermeier Malerei.1922.
Müller H.A.:Lexicon der bildenden Künste.1883.
Müller-Singer:Allgemeiner Künstler Lexicon.3.Aufl.6 Bde.1895-1922.
Seubert:Allgemeiner Künstlerlexicon.3 Bde.1878-79.
Thieme-Becker:Allgemeiner Lexikon der bildenden Künstler.Bisher 25 Bände
Neuwirth J.:Studien z.Geschichte der Miniaturmalerei in Österreich.1887.
Internationale Bibliographie für Kunstwissenschaft.Berlin.1903-1919.
Schlosser J.:Die Kunstliteratur.Ein Handbuch zur Quellenkunde der neueren Kunstgeschichte.Wien.1924.

Borsos képek magántulajdonban: Galambpósta /Hecht Adolf/
Gyümölcsárusleány /Mauthner Zoltán/
A kis szomjas /Dános Géza/

Borsos képek a postatakarékpénztári Arverési Csarnok aukcióin.

50.aukció:/Krausz Simon mütárgyai/

Nő virágkosárral.Olaj.74x60 cm.

51.aukció:

Női képmás.vizfestmény.

Olasz nő.Olaj 72x58 cm.

Borsos fényképe a Képzőművészeti Társulat Evkönyvében.1928. 98.old.

Az országos magyar képzőművészeti társulat

Évkönyve.

1928

98. oldal. A képzőművészeti társulat igazgató választmánya 1863-ban.

Borsos József, Madarász Viktor, Than Mór, Zelety Gusztáv, Henszlmann Imre, id. Marko Károly, Barabás Miklós, Telepy Károly, Harsányi Pál, Orlay Petrich Soma.

Az első korszaka a képzőmüv. társ. ~~to~~ nak. 1861-től, 1877 ig.

Borsos József

ges der un-
Der ungari-
n, weil bei
en, die ge-
olkstrachten
gebrachten,
enes Spiel
ind bereits
und Mate-
liesen Mo-
dazu be-
ebiete der
r sind das
tz so viel
hts weiter

der Stadt
en besich-
ern, die in
weisse Bi-
isse Bärte
Bethlehem-
nd liessen
el hier in
von Haus
auf, die

amerika-
zug hielt.
e zur an-
Amerika-
hielt mich
chön vor-
auf der
n Kappen
neval, der
Vir haben
l Silvester
ons noch nie
ich danke
führ, dass
begrüssten
hr!"

Tobagy, ist die schöne Sitte des Besuches der heiligen drei Könige verbreitet, die seit Jahrhunderten die Dörfer der Armen durchzieht, wobei in altertümlichen Worten Volksmärchen hergesagt werden. Das was die heiligen drei Könige bei ihrem Besuche erzählen ist so voll bunter farbenprächtiger Poesie, wie die Seidenstickereien von Mezőkövesd. Auch die „Matyó's" freuen sich auf den Besuch der heiligen drei Könige. Die Burschen mit einem bunten ungarischen Mantel bekleidet, mit einer goldenen Krone auf dem Kopfe, suchen besonders gerne die Häuser auf, in denen junge Mädchen wohnen. Am liebsten klopfen sie mit ihrem Stock, an dem ein riesengrosser Stern befestigt ist, an die Tür ihrer Liebsten, wo das Mädchenherz bereits von den Orgelklängen einer schönen Hochzeit träumt.

Wie die lebendig gewordenen Blätter eines Märchenbuches so leuchtend schön, so mystisch ist der Anblick der am Abend herumziehenden drei Könige. Im Innern des Sternes brennt eine Kerze, in den Händen tragen sie Laternen und so wandern sie durch das ganze Dorf. Unter ihren Füssen knirscht der frischgefallene Schnee und über ihren Häuptern schwimmt der silberne Teller des Mondes am Himmelszelt. Die Lieder die sie singen sind Jahrhundert alte Hirtenlieder. Die ungarische Gastfreundschaft feiert den Umzug der heiligen drei Könige in schöner festlicher Weise. Der Bauer, der die drei Könige einmal in sein Ha[redacted]
Tisch, was nur Auge, [redacted]
Die ältesten Weine we[redacted]
vorgeholt, die ganze F[redacted]
ist versammelt und s[redacted]
mit leuchtenden Auge[redacted]
wie es den drei Kö[redacted]
mit ihrer goldenen [redacted]
schmeckt.

Sollten sie einmal im W[redacted]
in ein kleines ungari[redacted]
Dorf kommen, so frage[redacted]
nach den heiligen drei[redacted]
nigen. Es lohnt sich s[redacted]
besuchen, denn sie ke[redacted]
die schönsten Märchen[redacted]
Sagen des uralten H[redacted]
lebens.

László Csok[redacted]

K.

Borsos József

Szabad Művészet

1957. 194.1.

(A moszkvai m. képzm-i kiáll-on bemutatott festmények, grafikák és trabrok.)

437. szám.

Bu

19

Műemlékek Orszá

Tárgy:

A millenniumi emlék kifagyott köveinek pótlása és parafinozása 1 db. helyszíni szemle hivatik önze.

A beadván

Mellékletek

Egyúttal e

Előirat szá

Utóirat szá

Másolta:

Exp. 19

1932. ~~[illegible]~~ jenius 1. (perda)

Borsos József

61. Csábítás 1857.

~~XXI~~
Ernst Muzeum aukcioi
XLIII.
Csábítás

Borsos József

62. Egy magyar úr arcképe
1856.

XVI

Ernst Muzeum aukcioi
XLIII.

Ete m. ir
archépe

BORSOS József: Női arckép.
64×47 cm, olaj, jelezve: J. Borsos.
Az Ernst Múzeum 46. aukciójáról, 1931 április, 71. szám

Borsos József

XVI

Ernst Múzeum aukciói
XLVI.

Női arckép

Borsos József

71. Női arckép

Borsos József

Magyar biedermeier

„Egykorú képek" a Műcsarnokban

Írta: Rónai Mihály András

Nincs miért elmosolyodnunk, sőt elandalodnunk sincs miért azon a korszakon, melynek művészetét a Műcsarnok kitűnően összeválogatott s szellemesen elrendezett kiállításon mutatja be s melyet közönségesen biedermeiernek neveznek.

Ez a korszak, amely körülbelül a napoleoni háborúk végétől Metternich bukásáig tartott s szinte »percnyi« pontossággal a Szentszövetség korával esett egybe — ez a korszak nem termett nagy mestereket; s ha ki mestert termett, annak művészete is csak utóbb, a romantika eljöttével ért csúcsaira. Nagy mestereket e korszak nem termett — s kell-e ennél súlyosabb cáfolat arra a szép metaforára, de hamis igazságra, amely szerint *sub pondere crescit palma?* A pálma, legalábbis a piktúráé, európaszerte csak sorvadt e *pondus* alatt — s nemcsak nálunk, hanem még Franciaországban is, ahol e korszak mesterei közül Ingres voltaképpen egy előző fejlődési periódust zárt le, Daubigny, Manet csak e korszak elmúltával bontakozott ki, míg Delacroix, akit e korszak elkeseredetten üldözött, valójában a neoimpresszionistáknak, Cézanneéknak volt, ha nem is előfutárja, de sokmindenben ihletője. Franciaország azonban Franciaország, ahol a festőművészetnek akkor már poussini, fragonardi, watteaui multja volt — nálunk azonban úgy esett, hogy ez a korszak szinte a magyar festőművészet megszületésének korszakát jelentette. S hogy e korszak irgalmatlan *pondus*-a alatt a magyar festőművészet mégis meg tudott születni — végsősoron mégis csak e korszaknak egyik legnagyobb dicsérete.

Mert a biedermeier — vagy nevezzük nevén: a Szentszövetség kora — nemcsak a forradalmi s napoleoni viharok után »örök időkre« szervezkedett elnyomás kora volt. Nem: a bécsi kongresszus hiába alapozta meg a feltörekvő polgárság, a polgári és nemzeti szabadságok ellenében az egész kontinensre szóló császári és rendőri parancsuralmi szervezetet — a megindult társadalomgeológiai folyamatot megállítani nem tudta: a napoleoni zászló alatt Európa minden zugába eljutott polgári és nemzeti gondolat a parancsuralmi lárva alatt is feltartóztathatatlanul végezte a maga munkáját s így lett az enyhe és édeskés biedermeier voltaképpen a modern európai polgárság kialakulásának korává. Többek közt ezért sincs okunk elmosolyodni s elandalodni ezen a kedves, szelíd, érzelgős és mérsékelt éghajlatú korszakon: a polgárt a harcok s a politika mezején egyelőre legyűrte ugyan a régi rend, de a történelem síkján nem. A letiport, a politikailag ideiglenesen megsemmisített s rendőrileg mintaszerűen elnyomott polgár visszavonult önmagába, lelkiéletének s praktikus berendezkedésének meghitt kulisszái mögé. Ekkor íródott a könyv, amely e feltörekvésben legyűrt és elnyomott, kialakulásában megakasztott új réteg lelkiválságának, egész meghasonlottságának bibliájává lett, a *Werther*, de ekkor született meg, a biedermeier, a polgárság bútoraiban a célszerűségi elv, a racionális, az *értelmi szép* principiuma is. Magyarországon e korszaknak igazándi költője sem volt. Csokonai, majd Berzsenyi harangzenéje elkondult, Vörösmarty igazi szava csak a korszak lázas alkonyán zendült fel — a mi biedermeierünk Virág Benedek volt csak, maga is álmatag zenélőóra a budai almáriumon, melynek fiókjából — a Kosztolányi édes víziója szerint — *»dícsérvén a Poézis hatalmát, átnyujtott volna versemért egy almát«.* (Meg is kell mondanunk: a biedermeiert a maga teljességében két huszadikszázadi vers jeleníti meg a kor költői helyett: ez a Kosztolányi-vers s a Babitsé, amint a kort két verssorba foglalja: *»... csupa illem, csupa kellem, mért ütenyre szabott szellem...«)* Igen, ekkor Virág Benedek volt a költőnk, ő volt a mi biedermeierünk, holott a mi rokokónk — ugyancsak Kosztolányi Dezső egy tanulmánya szerint — Csokonai volt; forradalommal terhes rokokónk, — aminthogy forradalommal terhes romantikánk Petőfi lett. *Közbül*, a biedermeier idején szinte semmi nem volt; csupa készülődés csak, csupa prelűd. Virágba semmi nem borult, csak az egyik rész sírba hajlott, a másik bimbózni kezdett. Martinovics és Kossuth között — ez volt a mi biedermeierünk, a korszak, melyben Csokonai és Berzsenyi meghalt s Petőfi és Arany megszületett. Aminthogy megszületett az a néhány festő, akinek műve, úgy-ahogy túlélte a biedermeiert: Ligeti, Molnár, Kovács.

S itt van ennek a műcsarnoki kiállításnak jelentősége is. Nagy mestereket s nagy műveket nem mutat, mert a biedermeier ilyet nem adott — amint a költészetnek, úgy a festészetnek sem. De amíg a magyar biedermeier költészete még a korról sem ad igazi képet, addig a magyar biedermeierfestészet, ha festészetnek középszerű is, a korról legalább tökéletes képet ad. A szerencsétlenségében szerencsés koincidencia, hogy a Szentszövetség kora, a biedermeier egyszersmind a magyar polgárság kialakulásának kora volt, a magyar történelmet s kultúrhistóriát legalább — ha már magát a művészetet nem is — felbecsülhetetlen értékű kútfővel ajándékozta meg e hiánytalan és aprólékos galériában. E koincidencia persze valójában szerencsétlen volt — de sajnos, természetes is. A polgári gondolat forradalma azért indult el nyugatról, mert ennek talaja ott már szinte készen volt: volt polgárság — s ezért volt festőművészet is, amely mint eredetében kézműves, iparos mesterség, csak ott bontakozhatott ki, ahol kialakult városi polgárság és kézműveskultúra volt. Nálunk a feudális időkben mindez hiányzott s puszta szerencse, hogy a magyar irodalom — amely egészen a mult század derekáig nemesi irodalom volt — egyáltalán megszülethetett abból az illemszabályból, mely a nemesembernek megengedte, hogy deákos dolgokkal foglalkozzék, sőt, *cum grano salis*, verseket is faragjon. A festőművészet azonban, mint gyökerében kézműves mesterség nem születhetett meg nálunk mindaddig, amíg a városi polgárság (magyar, zsidó és jövevény nemet elemekből) kialakulni nem kezdett — s e művészeti szempontból legfeljebb kuriózus érdekességű műcsarnoki kiállítás legfőbb jelentősége abban a páratlan erejű s érdekességű gazdagságában van, amellyel mindezt szinte szemléltető előadásban tárja elénk.

Középszerű képek — de egy tökéletesen illusztrált kor s egy fényképkiállítás hűségével dokumentált történelmi és társadalmi fejlődés! Szinte a kikiáltó szavával és gesztusával volna kedve az embernek e képek elé kiállni:

— Itt látható a magyar nemesség, amint először életében kézműves szerszámot vesz a kezébe s Borsos József lefesti e szerszámmal önmagát a festő bársony munkaruhájában s Barabás Miklós és Orlay-Petrich Soma lefestik vele e változás hőseit: báró Eötvös Józsefet és Petőfi Sándort...

— Itt látható a magyar városi polgárrá váló német bürger, Schöfft, Decker, Lieder, Brocky, amint pontos képmásokkal szolgálnak az Ofen-Pesthből Budapestté váló város részleteiről s itt látható Boehm, akinek dunajeci tájai már túl is vannak a biedermeieren s a magas művészet határain tétováznak...

— Itt látható a gettóivadékból magyar városi polgárrá emelkedő zsidó: Ádler Mór, a magyar festő, amint leportretirozza az álmatagszemű, biedermeiernyakkendős s költői hajbodrozatú Politzer Mórt...

— Itt láthatók a becsületes olasz mesteremberek, akik letelepedtek a Duna mellett, ahol kezd megszületni a művészet, amelynek ők otthon alázatos, kicsiny szolgái voltak: Alconiere, Sterio, Canzi s a Marastoniak...

— Itt láthatók az első magyar festők, akik már künn jártak, ha Párizsban nem is, de Rómában s a két Markó és Barabás Miklós ecsetjén megelevenedik a római Campagna igézete...

— Itt látható... *egy polgárság, mely megszületett s ha gyengén, ha fogyatékos erőkkel, de szorgosan és hiven mingyárt le is rajzolta önmagát...*

Igen: mindaz, ami itt látható, művészetnek középszerű ugyan, de együtt van benne minden, a portrétól a kezdődő *genre*-képig s a majdan feltisztuló romantikáig — s ami a legfontosabb, együtt van benne *a modern magyar kultúra kezdeti képe, ami egyértelmű a biedermeierben kialakuló Budapesttel, az urbánus kultúrával, amely nemzetet teremt maga köré.* Ezért illeti elismerés dr. *Balás Piri* László és dr. *Héjjas* János buzgalmát s *Horváth* Henrik és *Höllriegl* József segítségét: ebben a kiállításban a művészetnek még gyarló eszközeiben megmutattak valamit, ami *cél.*

(S ne feledjük: kár volna elmosolyodnunk s elandalodnunk az édeskés, de vemhes biedermeieren, a Szentszövetség lanyha, de alant, a szín alatt forrón vajúdó korán. Nem véletlen, hogy ezt a kiállítást most rendezték meg s nem véletlen, hogy egy kiváló történettudósunk »neobarokknak« nevezte első felét annak a háborúutáni s forradalmak utáni kornak, melyben élünk: a barokk után a rokokó következett — *s észrevehetjük rajta magunkat, hogy a biedermeierben már benne is vagyunk...)*

lása *élesen sérti a magyar történelem szent tradicióit.* Szomorú, de azt kell megállapítanom, hogy *a proletárdiktatúra óta ilyen súlyos támadás nem érte a magyar alkotmányosságot.* A független magyar bíróságnak kell pontot tennie *Szálasi zavaros elgondolásai* után, éspedig oly ítélettel, amely nem avatja őt mártírrá, hanem *megérdemelt sorsához juttatja.* Olyan ítéletet kérek, amely egyrészt helyreállítja a megzavart jogrendet, másrészt arányban áll e mozgalom veszélyességével.

Kiss Géza védő többek között azt hangoztatta, hogy ha a hazafias mozgalmakat a kommunisták bomlasztó tevékenységével vonják párhuzamba, akkor *nem lesz különbség a forradalmi törvényszékek és a mai bíráskodási rendszer között.* Ezért a kijelentéséért *elnöki rendreutasítást* kapott. Továbbra is olyan hangon beszélt, hogy az elnök kénytelen volt *ismét félbeszakítani:*

— Méltóztassék a hang élességét tompítani!

De ez a figyelmeztetés sem használt, az elnöknek *harmadszor is le kellett intenie a védőt,* aki végül is a vádlott felmentését indítványozta.

Az utolsó szó jogán Szálasi is patétikus hangon jelentette ki, hogy *azért, amit tett, vállalja a felelősséget.*

Az elnök ezután közölte, hogy a bíróság ítélethozatalra vonul vissza, az ítéletet délután 5 órakor hirdetik ki. Délután ismét erős rendőri készültség helyezkedett el a törvényszék épületében is, amikor a tanács bevonult, a tárgyalóterem ismét zsúfolt volt.

A törvényszék *bűnösnek* mondta ki Szálasi Ferencet *lázadásra való szövetkezés vétségében* és ezért az enyhítő szakasz alkalmazásával *10 hónapi államfogházra* ítélte. Elrendelte a párt feloszlatása alkalmával tartott házkutatásnál talált 442 pengő készpénz, a két csekkönyv, a párt iratainak és röpiratainak elkobzását.

Amikor az ítélet rendelkező része elhangzott, *Szálasi arca vörösre gyulladt.*

Az elnök ezután ismertette *az ítélet indokolását,* amelyben többek között megállapította, hogy a vádlott pártját ki nem derített párthívek önkéntes adományokkal anyagilag jelentős összegekkel támogatták. A pártnak fő célkitűzései voltak: a történelmi alkotmány megváltoztatása, a törvényhozás és a kormányzás jelenlegi rendszerének felszámolása, átmeneti parancsuralom létesítése, a zsidó lakosság jogi, gazdasági és társadalmi helyzetének megbontása. Ez év március havában elhatározta, hogy *az erőszak útjára lép* a hatalom birtokbavétele céljából. Ezért kiadta az úgynevezett *»harci utasítást«,* amely a hatalom megszerzésének módját a *forradalmi kiállásban* jelölte meg. Az újjászervezett pártban *rajtaütési célzat rejtőzött, a párt működése az országlás rendjére állandó veszélyt jelentett és csak a pártvezér vádlott intését várta, hogy a nyílt erőszakhoz folyamodjék.*

— E lehetőség kiaknázásának megengedése — folyanagyobb te választani, jelentek me vendég, an állandó fig Eleinte szoc zéséről és f séről szóló Különösen érdekelték

Pikler

szabású rendszert dolgozott ki. Ezeket a tudományos eredményeket a külföldi folyóiratok is rendszeresen számontartották.

A jogprofesszor, aki *az egyetemes érdeklődésű és képességű elmék* ritka és egyre kiveszőbb fajtájához tartozott s így jutott el a szociológián át elvonultságában a pszichofizikáig, egyik legjelentősebb alakja volt annak a lázasan alakuló századeleji modern szellemnek, amely új utakra vitte s átformálta a magyar tudományosságot, irodalmat és művészetet egyaránt.

Pikler Gyula évek óta *angina pectorisban* szenvedett. Már a péntekre virradó éjjel rosszullett, később azonban közérzése javult. Vasárnap délelőtt éppen sétálni indult szőlőjében, amikor

Londonba érkezett, hogy az angol kincstári hivatal, az Angol Bank és a City vezetőivel eszmecseréit folytasson. Kienböck Montagu Norman-nal, az Angol Bank igazgatójával fog tanácskozni és kedden este előadást tart az angol bankárszövetség ülésén.

A *Daily Herald* szerint *az osztrák vendégek új osztrák kölcsön felvételéről és a régi kölcsönök kamatlábának módosításáról tárgyalnak.*

A *Daily Express* szerint *Ausztria pénzügyi helyzetéről lesz szó, tekintettel a Hitler—Halifax-féle megbeszélésekre.* Az osztrák vendégek biztosítékot akarnak kérni Angliától arra, hogy az osztrák nemzetközi kölcsönök szolgálata ügyében kötött megegyezéseket nem fogja veszélyeztetni az angol-német megbeszélések esetleges eredménye.

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat
szűrője által kidolgoztatott
magyar mintázású szőnyegkülönlegességek
elkészültek és a
HORVÁTH MIKSA SZŐNYEGIPAR R.-T.
V, Báltvány u. 17. alatti
kirakatában megtekinthetők

MEGLEPETÉS VEVŐINKNEK!
Különleges szingyapjukból duplasodratú fonallal készült
divatmintás úri strapa- és sport-ruhaszöveteink
egy részét 140 cm szélességben, mélyen leszállított áron
MÉTERENKÉNT CSAK pengő 10.80
adjuk el. Gyári tartóssági garancia minden méterért.
TRUNKHAHN POSZTÓGYÁR
Budapest, IV. ker., Prohászka Ottokár ucca 8. szám (az Egyetemi templommal szemben) és
VI. ker., Teréz körút 8. szám (az »Abbazia« közelében)
Vidékre mintákat szívesen küldünk

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Magyar Hírlap

Bohár

1972 MÁJ 27

Állatok, versek, játékok

Devecseri Gábor minap megjelent *Állatkerti útmutató* című kötetének 41. oldalán (egy Borsos-akvarell felett, amely kék tengerpacnik között óriási lila halakat ábrázol) szóról szóra ez olvasható:

Apám — így szólt a kis bálna —,
hadd mehessek el a bálba.
— Nem mehetsz el, fiam, Péter,
nem vagy még egy kilométer.

Hogy a Péter nevezetű óriáshal szomorú története miért válhatott hazánkban örökkön idézett szólásmondássá (akárcsak a kontyra váró ponty, a garázda moly, vagy a csákóra áhítozó csóka esete), annak az a magyarázata, hogy Devecseri állatkerti rímei nem most jelentek meg először, hanem már vagy negyedszázada. Most legutóbb — nem sokkal korai halála előtt — csak kibővítette, új darabokkal toldotta meg ezeket a magas irodalmi rangú „bökverseket", amelyek némelyike már valóban közszájon forog. (Mért teve a teve? — Mivel ez a neve. — Ha más neve volna, — már nem teve volna.) A különbség mindössze annyi, hogy míg Devecseri annak idején világgal ismerkedő *kisfia* részére írta ezt a verses-tréfás zoológiai útmutatót, addig a bővítményekkel már *unokája* majdani használatára toldotta meg a gyűjteményt. Elég az hozzá, hogy ez a játékos állatkozmosz most kiteljesedett.

Mi a titkuk ezeknek a verseknek? Az, hogy írójuk, miközben szabadjára engedi játékos fantáziáját, és nem riad vissza a legképtelenebb ötletektől sem — egy egy villanásban mégis jellemet tud festeni, sőt olykor minidrámát képes kavarni. S mindezt a komolytalanság legteljesebb látszata mellett.

Kopogtatnak: — Nyitni tessék!
— Ki az? — kérdik a kis fecskék.
— Rajta, nyissátok ki, én a
megbízható jó hiéna.

Groteszknek és reálisnak e vegyítésével, ezekkel az állatbőrbe bújtatott képtelen jellemrajzokkal eddig kevéssé ismert oldaláról pillanthatjuk meg a költőt. Amint éppen belép a groteszk írók nemzetközi közösségébe, egyenesen *Mörike, Edward Lear, Morgenstern* mellé.

És a legnagyobb: *T. S. Eliot mellé.* Századunk költészetének e nagy megújítója jókedvében ugyancsak állatokkal játszott: képtelen verseinek figurái rendszerint macskabundát húztak magukra. A híres-nevezetes *Macskák Könyve* ugyancsak most került a könyvpiacra, ezúttal vált először magyar nyelven is hozzáférhetővé. És hozzá mindjárt *micsoda* magyar nyelven! Legkitűnőbb fordítóink álltak sorompóba, hogy ezt a belső rímekkel, szójátékokkal, beszélő nevekkel teli, s ezért első látásra átültethetetlennek tűnő lírai világot magyar ruhába öltöztessék.

A híres „vasúti macskának", *Csülkecsámpásnak* (már a név maga is micsoda remek fordítói lelemény) viselt dolgai között *Totfalusi István* magyarításában például ezt olvashatni:

Tudja józan, tudja részeg,
hogy a Hálókocsi-Részleg
gondja Csámpás vállain pihen:
Gépészre és kalauzra gondja van,
s nyakát behúzza
még a fűtő is ha megjelen.

meg ezt:

Orra alá ne törj soha borsot:
Ő nem afféle nyámnyila lény;
baj sosem éri az Éjjeli Gyorsot,
hogyha a Csámpás áll a helyén.

De idézhetnénk *Nemes Nagy Ágnes* fordításaiból is, aki itt a belső rímek és alliterációk mesterének bizonyul, és aki a Bicska Maxi modorában ültette át Eliot Brecht-persziflázsát, a *Makár Viki, a titokzatos macska* című „balladát". Vagy *Tellér Gyula* nyelvi forgatagát, amelyet a varázshatalmú „cicamágusról", *Csiribicsiribáról* szóló versben támaszt (*... csupa kunszt, cseles és csalafinta, — csupa zűr, csupa trükk, csupa hinta ...*)

Weöres Sándor meg szinte eredeti alkotást kreál a *Dal a Jégpacsokról* című vers ürügyén, szürreális szintre emelve az elioti groteszk képet:

Jégpacs Macskák ez estelen,
Jégpacs Macskák, mind ül meg áll,
Jégpacs Hold süt szépségesen,
Jégpacs Macskák meg Jégpacsi Bál

Érdemes-e elemezni, micsoda asszociációsoron születtek meg ezek a majdnemnevek; hogyan lett a jégcsapból — jégpacs, Pálból — Bál (amelynek során a költő másképp, de kitűnően adja vissza az eredeti nyelvi játékot) — az effajta verseknél a szigorú logikai elemzés módszerével aligha jutnánk messzire. Inkább azon volna érdemes elgondolkozni, milyen *alkotói lelkiállapot* hozza létre e költeményeket, s a bennük visszacsillámló reálison túli szférában hogyan ötvöződik könnyedség és gondolati erő, vagy még pontosabban játékos és misztikus elem — kicsiben, de jól bizonyítva játék, mítosz és költészet közös gyökereit.

Akit pedig egyébként e költemények építőköveinek, a nyelvi játékoknak *technikája* is érdekel, azt egy sajátságos tankönyvhöz utasíthatjuk — amely ugyancsak a könyvhétre jelent meg —: *Vargha Balázs* újabb játékkönyvéhez, amelynek címe: *Játsszunk a szóval!* Magyar lírai példákon bemutatja, mennyi tréfa, játék és nyelvi lelemény található a költészetben, s egyben rávilágít (miközben könnyed nyelvtechnikai feladványokra biztatja fiatal olvasóit), hogy milyen elemekből is épül valójában a nyelvi hatas, nemcsak a tréfás költeményekben, hanem a „magas" lírában is. (Mindhárom mű a *Móra Könyvkiadónál* jelent meg.)

Lukácsy András

kezdődik és az alkotmánymódosítás parlamenti vitájában, 1972 áprilisában mondott beszéddel zárul. Magában foglalja egyebek között a kommunista és munkáspártok budapesti konzultatív találkozóján 1968 februárjában, az 1968. júliusi moszkvai baráti nagygyűlésen, a Központi Bizottság 1968. novemberi ünnepi ülésén, a párt megalakulásának 50. évfordulóján, a kommunista és munkáspártok 1969. júniusi moszkvai tanácskozásán mondott beszédet, a Béke és Szocializmus 1970. áprilisi számába írott cikket, a felszabadulás 25. évfordulóján, az országgyűlés ünnepi ülésén elmondott beszédet, az MSZMP X. kongresszusán 1970 novemberében előadott KB-referátumot, a József Attila Gimnázium Fiatalok című lapjának 1971. februárban adott interjút, az SZKP XXIV. kongresszusán, több más testvérpárt kongresszusán elmondott felszólalásokat, az országos újságíró-aktíván 1971 novemberében elhangzott beszédet, valamint a Kritika 1972. évi 1. számába Veres Péterről írott emlékezést.

Az állandóság és a változás egysége csak úgy őrizhető meg, ha sohasem esünk áldozatul illúzióknak, ha nem tévesztjük össze óhajainkat a valósággal, ha mindig kérlelhetetlen *realisták* maradunk. Az érzelemnek, a nép iránti olthatatlan szeretetnek, a maradiság megvetésének mindig párosulnia kell a népet, a haladást szolgáló tetteket, a lehetőségeket

ben és mélységben való fejlesztése, a módosított alkotmányban minden állampolgárra kiterjesztett teljes jogegyenlőség nem liberalizmus, hanem a megvívott nagy társadalmi és osztályküzdelmek szükségszerű és nagyszerű eredménye. Nem dogmatizmus, nem szektásság viszont állandóan figyelmeztetni arra, hogy a szocialista demokrácia, a szocialista nemzeti egység, a jogegyenlőség, a népköztársaság törvényeit tiszteletben tartó, becsülettel dolgozó hazafiaké, de nem terjed ki azokra, akik ellenséges nézetek hirdetésével, önzésükkel, cinizmu-

kat — mo
nos az MS
Aki kez
beszédeinel
gyűjtemény
munkásból
tekintéllyel
nista állam
lálkozik. Annak az embernek a gondolataival, aki sohasem felejtette el, hogy a munkásosztály történelmi hivatása önmaga felszabadításával együtt felszabadítani minden elnyomottat, és mindörökre felszámolni az osztálytársadalmat az egész világon. *(Kossuth)*

Darvasi István

bővülő, gazdagodó *kerete* pedig a szocialista nemzetté emelkedő dolgozó milliók akarata, az a politikai homogenitás, amely dolgozó népünket a még létező és kisebb-nagyobb mértékben ható világnézeti különbségek ellenére is egyre inkább jellemzi.

A nemzetközi imperializmus a

Kiss Attila rajza

Elárverezik a Karátsonyi palota berendezését

A magyar királyi postatakarékpénztár február 18-án kezdi meg a budai gróf Karátsonyi-palota berendezésének elárverezését. Az árverésre kerülő tárgyak jegyzékét a postatakarékpénztár pompás kiállítású és ízléses nyomású füzetbe gyűjtötte össze. A gazdagon illusztrált katalógus kellő betekintést nyujt azokba a kincsekbe, melyeket a Karátsonyi-család kétszáz esztendő alatt összehalmozott a budai palotában. Különösen gazdag az árverésre kerülő képek névsora. A legkiválóbb magyar és külföldi festők alkotásai között talán első helyen kell megemlítenünk *Borsos József* híres képét, — „Anya gyermekével", — melyet a legnagyobb portréfestő legkiválóbb alkotásának tartanak. Gazdag a palota képtára a XVIII. és a XIX. századból származó bécsi képekben is, de említésreméltó *Battoni* Pompeo Girolano „Bűnbánó Magdolnája", továbbá a kétezerpengős kikiáltási árral szereplő *Iró férfi* című kép, melyet *Quast* Pieter Jans alkotásának tartanak. Guido *Reni* és *Barocchio* Fedelio iskolája is képviselve van a majd kétszáz képből álló gyűjteményben, de nem hiányzik a XVII. századbeli spanyol iskola sem. Külön fejezetet érdemel a palota gazdag ezüst-, porcellán-, üveg- és szőnyeggyűjteménye. Gyönyörű empire gyertyatartók, metszett velencei ezüstüvegek, s drága keleti szőnyegek teszik gazdaggá a katalógust. Árverésre kerülnek a híres porcellán- és evőkészletek is, melyek javarészét akkor szerezte be Karátsonyi Jenő gróf, mikor a budai palotában három európai fejedelem adott találkozót egymásnak. A gyűjtemény alapját Karátsonyi Guido vetette meg, aki sokat tartózkodott Olaszországban és szinte természetes, hogy gyűjteményének nagy része Itáliából származik. A gazdag ezüstneműkészlet a bécsi és a pesti mesterek tudását dícséri. Az ezüstgyűjtők már évtizedek óta számontartották a Karátsonyi-palotában őrzött *Prandtner*-féle híres ezüst kávéskannát, melynek körtealakú teste három saskarmon áll, míg fedelét makk- és levéldísz koronázza. A táblabírókor pesti ötvösmesterei között a legtermékenyebb volt *Gossmann* Görgy, akinek legértékesebb tárgyai Karátsonyi Guido gyűteményébe kerültek.

Borsos József

Uj Magyarság 937. II. 7

dezte az egyik detektív, akit a gyilkos-
ság délutánján látott itten?

A koronatanu és a két testvér hosszú másodpercekig nézett farkasszemet egymással. *Lélekzetfojtó csönd, pattanásig feszült izgalom ülte meg a levegőt,* érezte mindenki, hogy talán ezen a vallomáson múlik egy ember, az ártatlan élete. *Dudvari hosszan nézte a két testvért, egy pillanatra megremegett, azután határozott kézzel mutatott rá Istvánra és kemény hangon mondotta:*

— *Ő volt az!*

A vizsgálóbíró mind a három tanutól megkérdezte, hogy kit láttak a gyilkosság idején a borméres előtt és *egytől-egyig Szoó Istvánban ismertek rá arra a fiatalemberre, aki a gyilkosság előtt ott ölálkodott.* A vizsgálóbíró most elrendelte, hogy

MHI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR NEMZET

1971 JUN 2 3

Miért lett fényképész Borsos József?

Borsos József festőművészről szóló cikkük elgondolkoztató. Mi lehetett az oka annak, hogy Borsos József tönkrement és fényképész lett? Ezután olvastam Lyka Károlynak A nemzeti romantika című, 1942-es kiadású művében, hogy Borsos Józsefet „A bécsi könnyű élet, a gazdagság szeretete 1860. körül kockázatos vállalkozásba csábította, elkezdett a bőrzén játszani, s mindenét elvesztette." Továbbá ír arról, hogy Borsos Pestre jött és a Doctor Albert nevű, már ismert fényképésszel társult az Országút 42. sz. házban. A többit már olvashattuk a cikkben és a hozzászólásokban. Egyébként Lyka Károly sok helyet szentel e művében Borsos József műveinek, ami azt mutatja, hogy sokra értékelte munkásságát.

Sebők Lajos, Budapest

Borsos József

egyes kerületekben az 1968-as felmérés felülvizsgálatra szorul, részben azért, mert az eddig fel nem fedezett, illetve az azóta elkészült építkezések feltárása módosítaná a képet, az engedély nélkül épített lakások számát körülbelül a kétszeresére emelné. A múlt év őszén a fővárosi tanács városrendezési és építési főosztálya kísérletképpen szombat — vasárnap több alkalommal végzett ellenőrzést. Tapasztalataik elriasztóak. Budapesten ugyanis egy-egy építkezésre alkalmas hétvégén 90—100 épületet hoznak tető alá igen primitív eszközökkel. Az építkezők között sok a vidékről felköltözködő, és ami különösen aggasztó, sok a lumpen elem. Az új munkahét kezdetére az építkezők rendszerint beköltöznek „otthonaikba", a

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Borsos József
KELET-MAGYAR-
ORSZÁG
1966 OKT 27
1021

Jegyzet egy kiállításról

A „Magyar történeti festészet" Vaján

Az országos múzeumi hónap keretén belül „Magyar történeti festészet" címmel a Magyar Nemzeti Galéria rendezésében kiállítás nyílt Vaján a Vay Ádám Múzeumban. A kiállítás anyagát múlt században élő híres festőművészek anyaga képezi: Borsos József, Székely Bertalan, Madarász Viktor, Lotz Károly eredeti alkotásai.

E festmények nemzeti festészetünk kibontakozásának nagyszerű megjelenítői, s az osztrák elnyomás alatt a nemzet élniakarásának egyik legszebb, legsugallóbb megnyilatkozása festészetünk kialakulása volt. A nemzeti öntudat fellángolása az érdeklődést a nemzeti múlt eseményei felé terelte, s ezért szükségszerűen kelt életre a történelmi tárgyú festészet. A szabadságharc elbukása utáni időkben költőink hol nyiltan, hol allegorikus költeményekben kifejezve gyötrődtek a haza sorsán, az osztrák előnyomástól sínylődő nemzet pedig némán, „hallgató ajakkal" élte elkeseredett életét. Nagyjaink biztatásáért a múlthoz fordultak, hogy megmutathassák, milyen hatalmas erő él bennünk.

Festészetünk e korszaka a legnemesebb értelmű nagyotakarás és követelés kora volt, a legnagyobb küzdelmet vállalva azért, hogy a magyar történelmet megismerjék szerte az országban és ábrázolni tudják, mégpedig magyar művészi nyelven és formában.

A szabadságharc fordulópont volt történeti festészetünkben. A festők és szobrászok azok, akik képzeletünket egyirányba terelik, azonos módon formálják meg. Ugy tudjuk elképzelni az egri nők heroikus küzdelmét, mint ahogy azt Székely Bertalan megfestette. Avagy ki ne siratná Benczúr Gyulával együtt a fiatal Hunyadi Lászlót, amikor börtönéből a vérpadra indul? Lehet-e másképpen elképzelni Dobozi Mihálynak és hitvesének tragédiáját, mint ahogy azt Székely Bertalan megrendítően a horizont fölé emelt két alakkal kifejezte? Sorolhatnánk még jó néhány példát, de a fentiekből is kitűnik milyen jelentőségteljes korszakot mutatnak be a festmények, amelyeknek szemlélete ma is meghajlásra késztetnek nemcsak a történelmi események előtt, hanem azok előtt a festők előtt is akik a haladó múltat szívvel és érzéssel tudták ábrázolni — tanulságul a következő nemzedékeknek is.

Kisdéginé Kirimi Irén dr.

vizsgál, bizottság
roz.

Építők jönnek, új k
húznak, építők menne

Utépítők nem jönn
kanyar marad.

Igen, a keritést má
nyaritották", a problé
gosságát sem vitatj
ki: veszélyes az az
lat így a Petőfi és a Szé
chenyi utca kereszteződésénél. A munkát megkezdték, de — szokás szerint — meg is állt. Most jönnek a kifogások. Előbb még ezt és ezt, meg azt kell megcsinálni. Csak úgy lesz majd ésszerű.

Lehet, hogy a villamos kitelepítését is meg akarják várni...?

(marik)

Hattal bővült a könyvtárak száma az utóbbi négy évben a kisvárdai járásban, jelenleg 46 könyvtár dolgozik a járásban. Az olvasók száma 12 ezerről 14 ezerre emelkedett.

Soron kívül javítják a termelőszövetkezetek meghibásodott villanymotorjait a Nyíregyházi VAGÉP Vállalat motortekercselő brigádjának dolgozói.

Megyei gyógypedagógiai napot rendeznek október 31-én Nyíregyházán a Gyógypedagógiai Nevelő és Foglalkoztató Intézetben. Az V. megyei gyógypedagógiai napon kiállítás nyílik az oktató és szemléltető eszközökből. Megbeszélik és ismertetik azokat a módszertani dolgozatokat, melyeket a megyei pályázatra küldtek be a pedagógusok.

Megyénkbe látogat Nánási László, az Elnöki Tanács tagja, a SZÖVOSZ felügyelő bizottságának elnöke és Fekete Gyula József Attiladíjas író. Október 29-én es-

mekotthon lakója az egész nyarat a Petőfi szocialista brigád tagjainál töltötte.

Sikeres jugoszláviai vendégszereplés után megyénkben is bemutatják Hámori Tibor és Nádas—Szenes „Oké, mister Kovács" című zenés vígjátékát a Déryné Színház művészei. A megyében 12 előadást tartanak.

Országos állattenyésztési tanácskozást tartanak november 11-én a megyében. A tanácskozás résztvevői többek között megtekintik a Tiszavasvári Állami Gazdaság állattenyésztését, majd a látottakat megbeszélik.

Napközi otthont létesítettek Tiszavasváriban az öregeknek. Húsz idős emberről gondoskodnak a július 1-én megnyílt napközi otthonban.

Ezerötszáz facsemetét ültettek el társadalmi munkában a nyírbátori növényolajüzem KISZ-alapszervezetének fiataljai.

18 millió forinttal emelkedett négy év alatt a tanácsi költségvetés a kisvárdai járás községeiben, s a dolgozók 5 millió forint értékű társadalmi munkával járultak hozzá a különböző helyi építkezésekhez.

Háromszorosára nőtt a nyírbátori járás lakóinak

Ára 10 fillér

Budapest, 1939. * Kedd * julius 11. XXX. évfolyam * 155. szám.

AZ EST

Előfizetési ár:
Egy hónapra ..... 3 pengő
Egyes szám ára 10 fillér.
Telefon *145-559, *146-419

Politikai napilap

FŐSZERKESZTŐ: MIKLÓS ANDOR
1910—1933

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII. ker., Rákóczi út 54.
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási-, és könyvosztály:
VII., Erzsébet körút 18-20.

Óriási orosz-japán csata tombol Mandsuriában

Megsemmisült az oroszok 300 repülőgépe és 300 tankja

Véglegesen elejti London és Páris a moszkvai tervet

Sanghaj, julius 10
(Stefani-ügynökség)

Mongóliai és mandsukuói értesítések hangoztatják a legutóbbi szovjet-japán összetűzés súlyosságát. A japán légi haderők kénytelenek voltak több harcban visszaverni a megújuló mongol-szovjet támadásokat, amelyek során *háromszáz szovjet repülőgépet lelőttek.* Ezt követőleg *a japán csapatok jelentékeny mongol haderőket vetettek vissza a határon túlra.* Közben a mongolok *a Baikál-tó mellől ötvenezer főből álló csapatmegerősítést dobtak harcba.* Több nap óta a Bailartól 200 kilométerre fekvő *Momuliani hegyes vidéken véres harcok folynak.* A japánok azt állítják, hogy *háromszáz harcikocsit tettek harcképtelenné, nagyszámú foglyot ejtettek és jelentékeny zsákmányt szereztek.* Egy másik japán forrásból származó hír szerint *a japánok a Buirtónál lelőttek huszonöt szovjet repülőgépet. (MTI)*

Elvágták az oroszok visszavonulási útját

Hszingking, julius 10

A Domei-Iroda jelenti:

A mandsu-mongol határról érkezett távirat szerint a szovjet-mongol csapatok szombaton megkezdték az általános visszavonulást, amit elkerülhetetlenné tett az a körülmény, hogy a japánok elfoglalták a Nomonhantól északra fekvő fontos hadműveleti pontokat.

A japán-mandsu csapatok a Khalha és a Holsten folyó közötti területen támadásba mentek át. A japán repülők három vagy négy hidat összebombáztak és ezzel elvágták a szovjet-mongol csapatok visszavonulási útját. A japánok igen sok foglyot is ejtettek. *(MTI)*

Végérvényesen elejtik a moszkvai tárgyalásokat, ha a Szovjet nem fogadja el a javaslatokat

Párts, julius 11

A hétfő reggeli lapok Moszkvából érkező hírek alapján valószínűnek tartják, hogy a moszkvai tárgyalások még egy hétig vagy még tovább is eltartanak.

Mint a Figaro ezzel kapcsolatban Moszkvából jelenti, a szovjet-kormány a legutolsó francia-angol javaslatok után három tervezet között választhat. Ha a javaslatok egyikét sem fogadná el, a tárgyalásokat végérvényesen elejtik. *(MTI)*

Csak írásban!

London, julius 10
Magyar Távirati Iroda

Sir William *Seeds* moszkvai angol, *Naggiar* francia nagykövet és *Strang*, a középeurópai osztály főnöke, vasárnap 2 óra 50 percig tanácskozott *Molotovval* és ma délután folytatják megbeszélésüket. Az angol sajtó azt sejti, hogy

1. a hármasszövetséget elvben már elhatározták;

2. a Szovjet régi orosz szokás szerint az

összes elképzelhető kötelességeket írásban akarja szabályoztatni és

3. a végsőkig ki akarja aknázni a helyzet minden alkudozási előnyét.

Varsó utolsó szava Danzigról

London, július 10
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Miután gróf Raczinsky londoni lengyel nagykövet visszaérkezett Varsóból, ma megkezdődtek a tárgyalások a lengyel-angol politikai és katonai kapcsolatok szorosabbra fogásáról. A Daily Express úgy értesül, hogy Raczinsky kormányától felhatalmazást kapott egy katonai szövetség aláírására.

A tárgyalások főleg katonai és hitelügyi kérdések körül fognak forogni. A Lengyelországnak adandó angol hitelt több lap pénzügyi munkatársa ötvenmillió fontra teszi. A Daily Telegraph politikai levelezője szerint Varsó és Moszkva között tárgyalások indultak meg. Céljuk annak megállapítása volna, hogy Oroszország hajlandó volna-e Lengyelarszágnak hadianyagot szállítani.

Ami a danzigi kérdéssel kapcsolatos nyilatkozatot illeti, errevonatkozólag az az értesülés, hogy Chamberlain miniszterelnök az alsóház mai ülésén mondja el kormánynyilatkozatát. A Times diplomáciai levelezője már utal erre és hozzáteszi, hogy a kormánynak az a felfogása, hogy a mai helyzetben a legjobb, ha minden pontról tisztán és világosan kifejezésre juttatja álláspontját.

London, július 10

Gróf *Raczynski* londoni lengyel nagykövet tegnap Londonba érkezett Varsóból, ahol tanácskozott kormányával. Többi között megbeszélést folytatott *Moscicki* elnökkel és *Beck* külügyminiszterrel. A nagykövet ma délelőtt felkeresi lord *Halifax* külügyminisztert, hogy közölje vele *a lengyel kormány utolsó szavát a danzigi ügyben.* Meglehet, hogy tájékoztatása bizonyos mértékig *befolyásolni fogja azt a nyilatkozatot, amelyet Chamberlain miniszterelnök valószínűleg ma tesz az alsóházban* és amelynek szövegét előzetesen megmutatja a nagykövetnek, de általában biztosra veszik, Chambrlain ki fogja jelenteni, hogy Anglia és Franciaország minden körülmények között *állja a Lengyelországnak adott kezességet.*

A nagykövettel együtt érkezett vissza Londonba *Koc* ezredes, a lengyel pénzügyi bizottság vezetője, hogy folytassa tárgyalásait *az angol-lengyel gazdasági együttműködésről.* A *Daily Telegraph* szerint Lengyelország nagyobb fegyverkezési és nyersanyagbeszerzési hiteleket és húszmillió font pénzügyi kölcsönt vár. Utóbbi lehetővé tenné a lengyel államkincstárnak, hogy *Lengyelország egymillió főnyi katonaságot tartson fegyverben.*

Neville *Henderson* berlini angol nagykövet néhánynapi londoni tartózkodás és megbeszélés után Berlinbe utazott vissza, de útközben *bizonyos időt tölt Párisban.* Mint hivatalosan hangsúlyozzák, »kizárólag *magánminőségben«. Kissé váratlanul történt visszautazásának az okát a lapok nem is sejtik.*

Danzig miatt nem lesz háború, jelentette ki Rothermere

„Van még egy-két határvita...“

London, július 0
(Magyar Távirati Iroda)

Lord *Rothermere* a Havas-irodának adott nyilatkozatában kijelentette, hogy *nem hiszi, hogy Danzig miatt háború lesz.*

— Biztos vagyok benne, — mondotta — hogy kivezető utat fognak találni. A danzigi probléma nehéz kérdés, de miután most realisztikus szellemben kezelik az ügyet, az összes tényezők a béke érdekében fognak dolgozni. Nincs az a határvita — folytatta Rothermere lord, — amit ne lehetne jóakarattal elintézni. Van még egy-két határvita, amelyre most még nem kívánok célozni, de amelyet biztos meggyőződésem szerint ugyancsak békés úton fognak megoldani.

A sebbel-lobbal készült versaillesi szerződés kétségkívül egyenetlenkedéseket tartalmaz, amelyek most húsz év mulva napvilágra kerültek. Mindig realisztikus békebarát voltam és vagyok ma is. Ha az Egyesült Államok belépett volna a Népszövetségbe, sok bajtól megmenekültünk volna. Az angol és francia haderő most olyan méreteket ért el, hogy ez a két ország kezébe veheti a kezdeményezést a békítő politika terén.

A Nagyázsiai Szövetség hatalmas tüntetést rendezett Anglia ellen

Tokió, julius 10
(Stefani ügynökség)

Kobeban a Nagyázsiai Szövetség vezetésével nagy britellenes tüntetés volt, amelyen

60.000 ember vett részt,

közöttük számos különböző nemzetiségű kínai, hindu, muzulmán. A tüntető gyűlés határozatát megtáviratozták *Chamberlain* miniszterelnöknek és *Halifax* külügyminiszternek.

A britellenes japán tüntetéssel kapcsolatban a »Kokumin« című lap azt írja, hogy

ez az áramlat mind erősebbé válik,

ha Nagybritannia nem változtatja meg magatartását és nem határozza el magát arra, hogy Japánnal együttműködjék Kelet-Ázsia új rendjének felépítésében. (MTI)

Jegypénztár: 136-436
Mégis szép az élet!
Siklóssy-Feleky-Szerdahelyi operettje
TURAY IDA · RÓZSAHEGYI
KERTESZ DEZSŐ · LANTOS ICA
ROYAL SZINHÁZ

Ezen a héten sem kezdődnek meg a japán-angol tárgyalások

Tokió, július 10

A japán külügyminisztérium egyik képviselője hozzáintézett kérdésre azt felelte, hogy a jövő hét előtt alig várható az angol-japán tárgyalások megkezdése. *(MTI)*

Uj elnököt kap az OMIH

Dr. Hallósy István utóda dr. Milecker Rezső egyetemi tanár

— Az Est tudósítójától —

Az Országos Idegenforgalmi Hivatal élén a közeljövőben értesülésünk szerint változás következik be. Dr. Hallósy István, az OMIH jelenlegi elnöke ettől a *tisztségétől megválik* a hírek szerint és munkásságát ezentúl kizárólag a Nemzetközi Vásár megszervezésére és kiépítésére fogja fordítani. Ezzel kapcsolatban kereskedelmi és ipari körökben az a hír is járja, hogy

a Nemzetközi Vásárt már a jövő esztendőben egészen új alapra fogják helyezni, valósággal államosítani fogják

és mint ilyen intézménynek kerül a Vásárnak élére *Hallósy* István.

Ami az idegenforgalom kérdését illeti, a kormány új tervek és elgondolások alapján kívánja az Országos Idegenforgalmi Hivatal átszervezését. Beavatott körökben úgy tudják, hogy

az OMIH élére az ország egyik legkiválóbb földrajztudósát és egyben idegenforgalmi szakemberét állítja a kormány, dr. Milecker Rezső debreceni egyetemi tanárt,

aki a Földrajzi Társaságban gróf *Teleki* Pál miniszterelnök munkatársa volt. *Milecker* nem új ember az idegenforgalom terén. A debreceni és debrecenkörnyéki idegenforgalmat teljesen önállóan ő szervezte meg, általában idegenforgalmi kérdésekben *különleges szaktudást mutatott.* Amennyiben az OMIH *Milecker* professzor vezetése alá kerül, a szakkörök véleménye szerint minden kilátás megvan arra, hogy a magyar idegenforgalmi problémák intézése helyes mederbe kerül.

Az a felfogás, amely az utóbbi években előtérbe került, a külföldről Magyarország felé irányuló idegenforgalmat nem méltatta kellő figyelemre és a fősúlyt az úgynevezett »belső vándorlásra« helyezte. A szakemberek kezdettől fogva látták, hogy ez a politika esetleg a magyar vendéglátóipar tönkretételére vezethet.

A külföldről hozzánk irányuló forgalom a fő tényezője ennek a nagyjelentőségű »láthatatlan export«-nak és különösen azért fogadják nagy megnyugvással *Milecker* professzor kinevezésének hírét, mert az ő személyében ennek az idegenforgalomnak és világpropagandának elsőrangú szakemberét látják.

Szép modern magyar Képgyüjtemény a Kinizsi-utcai árverési csarnokban

— Az Est tudósítójától —

A Postatakarékpénztár *Kinizsi*-utcai árverési csarnokában nyilt meg az utolsó esztendők legérdekesebb kiállítása. Közle háromszáz elsőrangú képet és szobrot mutatnak be, amelyeket *július 12 én* árvereznek. A szombati megnyitón sok arisztokrata, miniszteriális úr, pénzember és vállalkozó jelent meg a reprezentatív kiállításnak beillő tárlat megtekintésére.

Szinte az egész magyar képzőművészet felvonult. A legdrágább kép *Borsos* Józsefnek biedermeier-korú »csipkeruhás nője«, amelynek kikiáltási ára 1500 pengő. *Hollósy* Simonnak van egy nagyon szép csendélete, s *Deák-Ébner* Lajos finom »Dülőút«-ja, *Pállik* Béla, *Fényes* Adolf, *Magyar Mannheimer* Gusztáv néhány képe mellett *Csók* István szinte egy egész balatoni képkiállítással szerepel. Tizennégy képét állították ki, a legdrágább 550 pengő.

Bernáth Aurél öt képpel, *Aba-Novák* három képpel (köztük a díjnyertes (Cirkusz«), báró *Hatvany* Ferenc tizenöt képpel, *Iványi-Grünwald* Béla tizenhat nagyon szép képpel, *Márk* Lajos, *Patkó* Károly, *Karlovszky* Bertalan, *Spányi* Béla, *Rottmann* Mozart néhány elsőrangú művel szerepel. *Szőnyi* Istvánnak szintén gyönyörű műveit látjuk, valamint *Vass* Elemérnek is több vásznát.

Rudnaynak tíz képe szerepel a kiállításon, köztük egy nagyon szép falusi utca és fasor. *Vaszary* János egyik olajtájképének 220 pengő a kikiáltási ára. Egy *Lotz*-kép is árverésre kerül. Fekvő akt, 900 pengő.

Hétfőn és kedden még látható az érdekes kiállítás.

A győri püspök állapotában tartos a gyógyulás

A Magyar Kurir jelenti:

Dr. *Breyer* István győri megyéspüspökön tudvalevően két hét előtt dr. *Verebély* Tibor professzor műtétet végzett és azóta a beteg főpásztor állapota az örvendetes javulás útján van. Az elmult héten már betegágyát is elhagyhatta és a nap nagyobb részét a klinika kertjében tölti. Orvosai véleménye szerint két hét mulva gyógyultan elhagyhatja a Verebély-klinikát, hogy utóüdüléssel teljesen kipihenhesse betegségét.

Gyilkolt egy villanykörte

Paks, július 10.

Wolf Mátyás paksi gazdálkodót, amikor a vezetékbe villanykörtét akart becsavarni, *az áram halálra sujtotta.* Felesége férje halálának láttára öngyilkosságot kísérelt meg, de idejében megakadályozták. *(MTI)*

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy
özv. Jónás Frigyesné
szül. Vadász Margit
hosszú szenvedés után elhunyt.
Szeretett halottunkat e hó 9-én, kívánságához hiven teljes csendben kísértük utolsó útjára.
Jónás Pál fia, özv. Vadász Lajosné anyja, Preisich Aladárné, Weisz Imréné, Ballázs Károlyné testvérei, valamint sógorai és sógornői.

Mélységes fájdalommal jelentjük, hogy drága jó férjem, apánk, nagyapánk, testvérünk
Szentmiklósi József
e hó 8-án elhunyt. Hétfőn, 10-én délután fél 5 órakor temetjük a rákoskeresztúri temetőben.
Szentmiklósi Józsefné szül. Deutsch Aranka felesége, fiai, menyei: dr. Szentmiklósi György és felesége Polacsek Vera, dr. Szentmiklósi András és felesége Beitser Éva, unokái: Szentmiklósi Zsuzsika, Szentmiklósi Péter János, testvérei: Szentmiklósi Sándor, Katona Sándorné Toffler Lujza, Toffler Lajos.
Részvétlátogatások mellőzését kérjük

Borsos József

MSZ SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR NEMZET

1971 JUN 20

Borsos József dédunokájának a levele

Nem hagyhatom válasz nélkül e hó 13-án dédapámról, Borsos Józsefről megjelent tanulmányt. Legjobb tudásom szerint ketten élünk Borsos József dédunokái közül, testvérhúgom, Borsos Andorné sz. Varságh Irén és én, Varságh Erzsébet.

Mivel a szereplők már régen örök álmukat alusszák, talán nem követek el kegyeletsértést, ha szíves tudomásukra hozom a következőket:

Édesapám édesanyja, Borsos Vilma egyetlen gyermeke volt Borsos Józsefnek. Borsos József festőművész nem nősült meg. Házasságon kívül született egy leánya, akinek egy szép bécsi modellje volt az édesanyja. Ő leányát születése után azonnal örökbe fogadta, mindig mint Borsos Vilma szerepelt. Kétéves korában örökre elválasztotta édesanyjától, Bécsből Magyarországra hozta gyermekét, itt jó barátainak, egy gyermektelen földbirtokos házaspárnak gondjaira bízva, azok nevelték fel, ő pedig gyakran meglátogatta és nevelése költségeit fedezte.

Igen szép fiatal lánnyá fejlődött, ki később Varságh János gyógyszerész hitvese lett.

Három gyermekük született, Zoltán, Mária és János. A legfiatalabb, János (édesapánk) az Osztrák-Magyar Bank, majd később a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője volt. Húgomék birtokában van két Borsos-portré, Bogár Dániel békéscsabai földbirtokos és felesége, Povázsay Máriáról készült igen szép két festmény, édesanyám nagynénjét és nagybátyját ábrázolja.

Mint később a „Szép Juhászné" étterem tulajdonosa, feltehetően Budán hunyt el, s a Németvölgyi temetőben — abban a részben, amely 1945 után megszűnt, mint temető — volt elhantolva.

Borsos József — miután leánya, Vilma elvált az első urától és édesapja akarata ellenére férjhezment Bársony István íróhoz és híres vadászhoz, nem érintkezett többé leányával, s így nagyanyánk — mikor édesanyámmal és vele egyszer, mint 10 éven aluli leány, együtt kerestük sírját a Németvölgyi temetőben — nem tudta azt megtalálni.

Csathó Kálmán megörökítette dédapánk életét a „Szép Juhászné" című regényben. Csathó sokat volt akkoriban együtt édesapámmal — kihez különben is jó barátság fűzte —, ebben a regényben a költői szabadsággal élve, nem ragaszkodott teljesen a valósághoz. Családunk birtokában levő két családi kép pedig az 1930-as években a Műcsarnok biedermeyer kiállításán szerepelt.

Van még birtokunkban nagyanyámról egy fénykép és festmény kombináció, ez is édesapja műve — mint fiatal lányt ábrázolja e kép őt, igen szép leány volt. Az első budapesti „Fényiroda" előbb Borsos József, majd hosszabb ideig „Borsos és Varságh" cégjelzés alatt működött, ez a fényképész berendezés a Nemzeti Múzeum tulajdonában van.

Évekig a vejével együtt ketten vezették fényképészeti műterműket.

Nincs tudomásunk arról, hogy dédapánknak — nagyanyánkon kívül — gyermekei, illetve fiai lettek volna. A „Lányok bál után" képe egyik viruló leányalakja szintén nagyanyánkat ábrázolja.

Úgy éreztem, hogy mindazt, amit dédapámról tudok, tudomásukra kellett hoznom.

Varságh Erzsébet

Öt Borsos-fénykép

A Magyar Nemzet június 13-i számában Ruffy Péter „Akvarell egy arcképfestőről" című cikkére hivatkozva közlöm, hogy öt darab Borsos-fénykép van birtokomban. A képek 1861—62-ből származnak.

Az egyik képen, betű szerint a következő cégjelzés áll „Borsos Jósef Ország út 42. sz. a volt Botanikus kertben". A többin Borsos és Doctor Ország út 42. sz. a volt Botanikus kertben.

Lehetséges, hogy a Doctor nevű társ esetleg életben levő utódai adatokat szolgáltathatnak Borsos József életének feltárásához.

Vida Józsefné,
Komló, Gorkij u. 25

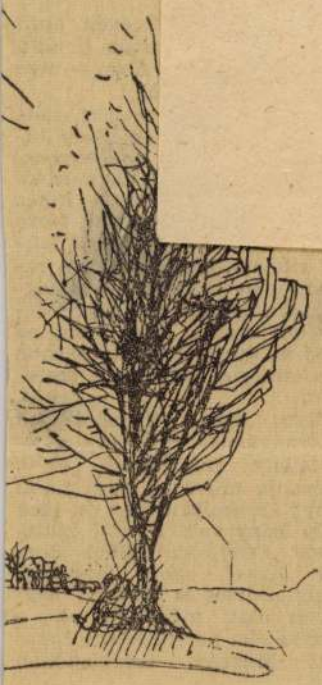

t verseinek kötetéből, amelyet
lentet meg a Szépirodalmi
kiadó

egytetőn

árom kisregénye

akiknek pedig „minden sikerült".

Ha valaki nem élte át tudatosan az ötvenes évek közepét és végét, e regényekből pontosabban tájékozódhat, mintha az összes korabeli napilapot végigböngészné. Aki átélte ezt a korszakot, az is hitelesnek találja. Talán csak Jávorka alakjában tudjuk megfogni azt a hiányérzetet, amelyet Hegedűs Géza művei az olvasóban hagynak: talán túl tökéletes, túl könnyen oldja meg problémáit a főhős. Mint ahogy túl könnyen talál haza Sörös Karcsi, az *Idegenben* hőse is. Ezek az apró felszínességek azonban elhanya-

ismertük a korabeli irodalmi életet részben pótló, részben hangsúlyosan kiegészítő magyarországi humanista levelezés történelmi „forrásvidéke", az 1440 és 1540 közötti száz év társadalmi politikai, kulturális viszonyainak feltérképezését is.

Előzetes ismereteink után is szinte az újdonság erejével hat az a majd 350 levél, amelyet e könyvben olvashatunk Vitéz János, Janus Pannonius, Mátyás király, Brodarics István, Oláh Miklós és több más, a kor európai humanistáinak köréhez tartozó (vagy a „familiá"-ba érzelmi, esetleg diplomáciai okokból tartozni kívánó) magyar személyiség tollából. Egy viharos „saeculum" izgalmas regénye bontakozik ki a most, íme, *folyamatukban* is elénk tárt, s részben csak az elmúlt évtizedekben előkerült levelekből. A klasszikus római auktorok — Cicero vagy Plinius — citálását várak kirablásáról szóló beszámolók követik a szövegekben, a görög mitológiák alakjainak művelt felsorolása gyakran arra szolgál, hogy, például, Zeuszról hangsúlyosan szólva valamelyik báró, vagy főpap félelmetes hatalmát idézzék a partner emlékezetébe. A magyar állam sorsa, a török veszedelem és a nagyuraknak e veszedelem elleni védekezést gyengítő érdekellentétei jelen vannak szinte minden levélben, még ott is, ahol *látszólag* főleg csak arról van szó, hogy vajon miképpen kell értelmezni Seneca öngyilkosságát, vagy hogy meddig lehet, Cato szerint, mindenféle előszakosságot büntetlenül cselekedni. Az egyszerű emberek tömegéről, azokról, akik az

Borsos József

Borsos József: Női arckép

Új Magyarság Vasárnapja 1935 jun. 2. kép

I KIÁLLIT

éria-utca 8.

haftr

MAF

Magyar gyüjtők kincsesházából. A hír. Borsos József festménye. (Ernst-aukció)

Viszont Jókait sem fogja egyetlen életrajzírója sem megérteni, ha nem veszi figyelembe, hogy Jókai „abszolut regényíró". Ez azt jelenti, hogy nemcsak az regény, amit ír, hanem regényes minden, ami vele történik és egész élete egy nagyszerűen megkomponált regény. Ez a regény első fejezetében azzal kezdődik, hogy összevész családjával azért, mert egy másvallású színésznőt vesz feleségül, aki nálánál sokkal idősebb és — a regényírás összes szabályainak megtartásával — az utolsó fejezet azzal végződik, hogy összezördül családjával azért, mert elvesz egy másvallású színésznőt, aki nálánál sokkal fiatalabb.

Ennek a Jókai-regénynek belső történéseit mondja el Hegedűsné Jókay Jolán naplója, amelyet szeretettel ajánlok a közönség figyelmébe.

Misztérium

Férfi: sziklaingató;
férfi: bölcsőringató.

férfi: sárkánykoncoló.
férfi: jármot vonszoló.

férfi: ordas bestia . . .
férfi: Isten szent fia.

Gács Demeter

Uj.

Uj Idők 1929. Karácsony

52. 1 kép

Borzos József

Kihallgatás

— Elbeszélés. —

Irta: **P. Gulácsy Irén**

A császár: József, e néven első, jelt adott s a kamarás kitárta az ajtót:

— Dietrichstein Lipót herceg!

Közepes korú, sovány, sárgaarcú férfi lépett a szobába. Sárga volt még a szeme fehérje is. A főistállómester májbajban szenvedett. Talán ez a gőggel palástolt szenvedés rögzítette fakó ajkai köré az örökös, gúnyos mosolygást, mely még itt, az uralkodó szine előtt se hagyta el. A császár azonban nem nehezelt meg érte. Ismerte az emberét, akit egyébként atyja is, mint a Habsburg-ház legodaadóbb hívét ajánlotta figyelmébe. Nem is engedte térdelni. Nyomott hangulatáról telhető keggyel intett felé:

— Emelkedj fel, herceg és végezzünk gyorsan. Ránk ma sok dolog vár, önre pedig fölfér a pihenés.

Dietrichstein kiegyenesedett.

— Köszönöm felséged kegyét és várom parancsát.

— Boldogult atyánk egy titkos politikai örökség közlésével bízta meg önt, — dűlt hátra József a dolgozóasztal karosszékében. — Ez ugyan meglepett minket kissé, mert hiszen atyánk betegsége alatt tulajdonképpen már mi kormányoztunk s azt hittük, hogy ismerjük a birodalom minden ügyét és kormányozásainak szellemét. De ez most nem tartozik ide. Tegye ön meg előterjesztését.

— Felség, — pillantott fel Dietrichstein unottan, — amibe a birodalom fejét be kell avatnom, nem kisebb dolog, mint a titkos spanyol államrezon, mely II. Ferdinánd császártól száll uralkodóról uralkodóra. Nem olyan természetű örökség, amit idő előtt publikálni lehetett volna.

— Olyan kényes?

— A legdelikátabb, ami csak lehet. A politika legmagasabb iskolája. Kitüzése a célnak, ami felé minden Habsburg császárnak törekednie kell. A megnagyobbodott, békés Ausztria, idegenek nélkül, felforgatók, tűzfészkek nélkül, rebellis magyarok nélkül.

— Hogy lenne ez kivihető, mikor birodalmunk egyik országát épp magyarok lakják és pedig jelentékeny számban?

József felvonta szemöldökét.

Ditrichstein iratai közé nyult.

— Ha megengedi felséged, bátor leszek mindjárt az eredeti tervezettel szolgálni. Egy protokolummal, mely 1626-ból kelt, az államtanács titkos üléséről s melyen a magyar Ház madridi familiáris követe, családomnak egy érdemes őse, Dietrichstein Ferenc is részt vett; rajta kívül Wallenstein herceg, Eggenberg herceg, premier és gróf Harrach titkos tanácsos, magának, dicső emlékű II. Ferdinánd őfelségének elnöklete alatt.

— Hallom, herceg.

Dietrichstein szétterített egy sárgult pergamen lapot. Száraz, közömbös hangon kezdett olvasni:

— „Spanyol követünk inszinuálta, hogy a király hajlandó volna negyven évre negyvenezer katonát a birodalom rendelkezésére bocsátani saját költségére s ehhez a lengyel segítséget és kozák hadakat is biztosítani az esetleges török segítségnek a magyarok oldaláról való elvonása céljából“ . . .

Dietrichstein kiemelte lapos, sárga orrát az írásból.

— Ez még a Gabriel Bethlen-féle lázadás idejére vonatkozott . . .

— Folytassa herceg!

Az udvaronc visszabujt a pergamen mögé.

— „A magyarokat aztán folyvást nyugtalanítani kell. Gyanakodóvá tenni őket a törökökkel szemben, akikkel lehetőleg végleges békére lépjen a császár. Lebegjen előtte a példa, ahogy a spanyol királyságból számtalan korlátozás megkerülésével, korlátlan önkényuralmú királyság lett . . . E célból a magyarok fölé idegen gubernátorokat kell rendelni, akik új és teljesen önhatalmú rendeletekkel kormányozzák őket, minden jogszolgáltatás nélkül. Akik minden módon ingereljék őket . . . Amennyiben erre a magyarok Bécshez fordulnának panaszaikkal, a válasz számukra legyen mindig ugyanaz: ‚Őfelségének a legcsekélyebb tudomása sincs a történtekről, melyek rendkívül kellemetlenül érintenék őt!‘ . . .“ — Dietrichstein kurtán felpillantott. — Bocsánat a kifejezésért, felség! A protokollumban szóról-szóra így áll . . .

— Csak folytassa herceg!

Az udvaronc tovább mormolt:

— „. . . ezek a bestiák tehát, akik nem látnak túl az orrukon, nem hibáztathatják majd a császárt, hanem minden gyűlöletükkel a helytartók ellen fognak fordulni. A gubernátorok azonban ne ijedjenek meg s még veszedelmek esetén se merészeljenek engedni egy hajszálat sem a nagy célból! Ellenkezőleg! Kövessenek el mindent, amivel a magyarokat felbőszíthetik és találjanak ki az elégedetlenkedők számára mentől keményebb fenyítéseket . . .“

— Mindez benne van a protokollumban?

— Hitelesítve, felség.

József intett.

— Tovább!

— „Erre bizonnyal“ — folytatta Dietrichstein száraz hangon — „a szabadságukra dölyfös és igához nem szokott magyarok a fölkeléshez fognak fordulni, alkalmat adva a gubernátoroknak arra, hogy bármi itélet nélkül a legerősebb torturákkal sujtsák a nyugtalankodókat, akik így most már kénytelenek lesznek külső segítségek megnyeréséhez folyamodni. A felségsértés ezzel legszebb virágzásba borul . . .“

Dietrichstein átfordította az oldalt. Megköszörülte a torkát.

— „A legfőbbeknek, akik a korlátlan uralomnak eddig legjobban útjában álltak, fejük vétessék. Ha pedig a terv keresztülvitelében nehézségek mutatkoznának, Spanyolország készséggel ad a megigért negyvenezer katonához megerősítésül még további huszezer fegyverest . . .“

— Mutassa Ön azt a protokollumot, herceg! — A császár kilökte maga alól a széket. Fölkelt és megállt Dietrichstein előtt. — Látni akarjuk az aláírást! — Parancsoljon fölséged! — A főistállómester prezentálta a jegyzőkönyvet. — Ime, a teljes államtanács összes tagjainak hitelesítése, magának, II. Ferdinánd őfelségének manupropriája . . .

— Ebből a tervezetből tehát megvalósult már valami?

— Amennyit a körülmények megengedtek. Felségednek bátorkodom emlékezetébe idézni, hogy Spanyolországért azóta háborúban állunk és katonai segítségre onnan nem számíthattunk.

József elhárító mozdulatot tett.

— Eh . . . Nem a spanyolok részét kérdezzük mi, hanem a magunkét!

Ditrichstein meghajolt.

— Felség, Wallenstein és Hieronymo Caraffa,

A magyar táj- és életképkiállításból, amely újévkor nyílik meg a Műcsarnokban. Borsos József: Kútnál.

— Erre természetesen kibékültetek? — szóltam.

— Hát hogyne! És most már, hogy az én anyagi dolgaim is rendbejöttek, hamarosan meg szeretnők tartani az esküvőt.

— Hát persze! — bólintottam. — Igazatok van. És én... szívemből...

Nem bírtam kimondani a gratulálok szót, mert magamban azt gondoltam: sajnállak.

Megölelt és azt mondta:

— Hát barátom, mit csináljak? Én bevallom neked, hogy nem tudok élni enélkül az asszony nélkül. Lehet, hogy az emberek meg fognak róni... Dehát...

Legyintettem:

— Ostobaság!

Elgondolkozott és kissé restelkedve mondta:

— Ugy gondoltuk, hogy szombaton esküszünk. Remélem, nem tagadod meg tőlem azt a barátságot, hogy te légy a tanum? Stefi is nagyon kéret. Szombaton délelőtt tizenegykor. Érted jövök kocsival.

Aztán elment, de a tekintete megint olyan volt, mint a vizbefúlóé. Úgy, hogy valósággal az az érzésem volt, hogy segíteni kellene rajta. De hát hogyan?

Ez hétfőn történt. Csütörtökön még telefonált, hogy meg ne feledkezzem a terminusról. Szombaton azonban mégis hiába vártam.

Féltizenkettőkor már türelmetlen lettem és odatelefonáltam a lakására.

Csak hosszas csengetésre kaptam választ. A takarítóasszony beszélt:

— A nagyságos úr? Szent Isten! Hát nem tetszik tudni? A nagyságos úr ma reggel főbelőtte magát... Irást? Levelet? Semmit, egy sort se!... Nem lehet tudni miért? Hiszen olyan boldog volt!... És az a gyönyörű szép menyasszonya!... Hogy hogy is tehetett ilyet? Istenem, Istenem! Rettenetes!

Uj Idők 1926 Karácsony 52. sz. kép

Borsos József

A mester

A mester — ahogy Stróbl Alajost mindenki hívta — a mesterségből nőtt ki. Kő, bronz volt a külső világa. Belsője, amely korlátot nem ösmerve csapongott velük: egy ritkán látott vérmérséklet, amely magával ragadta a legkülönösebb romantikába, oda, hol elvész a határ a valóság és egy megálmodott világ közt. Stróbl Alajos sohasem állott mind a két lábával a mi korunk, a mi mindennapi valóságunk prózai talaján. Néha ama firenzei képfaragók egyikének érezte magát, akik az Or San Michele fülkéit csodálatos szobrokkal díszítették. Néha Mátyás király-korabeli lovagnak, aki fejébe nyomja a tarka barettet, szilajon lóra kap, kürtöt vet a nyakába. Így akarta, neki éppen így tetszett s ha valaki nagyon érdeklődött a dolog ily fordulatának oka iránt, kinevette. Néha pedig annak a Desiderio da Settignanonak lelkét érezte magában, aki áhitatos szemmel merengett el egy szép arc formáin s míg keze az agyagon járt: szíve imádságosan csüngött Isten remekén.

A mesterben a belső, túlfűtött motor így hajtotta a képzeletet, az érzést s ezért lettek legszebb munkái lélekkel teltekké. Ki látott valaha gyöngédebb, odaadó szeretettel teljesebb magyar szobrot az „Anyánk"-nál? Ki látott forróbb rajongást a női szépség iránt, mint aminőt két-három márvány leánya zár magába? Ezek klasszikus művei a mesternek, finom áhitattal átmuzsikált formák, nem modellek kifaragásai, hanem halkzsongású átsürítései az életnek egy újabb, finomabb valósággá.

Ebben nem volt párja. Mert ilyesmit csak az tudott létrehozni, aki valóban félig élte a mi közönséges életünket, félig azonban más, nekünk megközelíthetetlen szférákban mozgott. Míg mi itt lenn aggodalmaskodtunk, ő ott fönt csodákat látott s kinevetett minket, vakokat.

Talán azért volt legkedvesebb olvasmánya a Szentek Élete. Hisz abban együtt volt minden rendkívüliség: a hősi páthosz és a tündöklő glória, a hő elragadtatás és a mély misztérium, vértanúk diadala és szűzek megdicsőülése. Mindebből el-elrejtegetett egy-egy szemernyit valamelyik márványába vagy bronz-művébe, éppen eleget, hogy vele különleges életet zárjon az anyagba. Így vált legtöbb szobra valami sajátszerű lelkesültség hordozójává, amely néha lekötötte a többi embert, néha vonzotta, néha különlegesnek látszott, de sohasem hatott közömbösen.

Heves ábrándozásai szerencsénkre kővé, bronzzá váltak. Belőlük kerültek ki legszebb díszei szobrászatunknak.

Egy ködös decemberi délután sírba tették őt is, a kerepesi temetőben. A kopasz fák közt már elsötétült az égbolt, a köd sűrűn ereszkedett alá. Fiatal tanítványok fáklyák piros fénye mellett bocsátották le a sírba. Fantasztikus kép volt. Talán ő is így gondolta el a temetését. *Lk.*

Csalódás

— Elbeszélés —

Irta: **Bónyi Adorján**

Hogy mindabba, ami történt, Antal mégsem halt bele, annak a története nagyon különös.

A kisvárosban pedig ahol élt, meglehetős sokféleségben állottak volna rendelkezésére a legkülönbözőbb halálnemek. Ott volt mindjárt a Berettyó, ez a szép lassú, széles folyó, amelybe külön gyönyörűség lehet belepusztulni egy olyan valakinek, aki annyira szerencsétlennek érezte magát, mint Antal az eset után. Aztán volt egy nagyapjától örökölt rozsdás öreg mordálya, amit ekkora keserűséggel, mint amennyi Antalban összegyűlt, még talán el is lehetett volna sütni. És végül jóbarátja volt a patikárus segéd, ez a jó, szőke fiatalember, aki úgy ismerte a mérgeket, mint egy Borgia, és egy kis gyanútlan altatószert bizonyára nem tagadott volna meg tőle.

Antal gondolt is mind a három eshetőségre. Komolyan megfontoltan és halálos elszántsággal gondolt rájuk. Hogy mégsem jutott el egyikhez sem, erről szól éppen ez a történet.

Majd elfelejtettem ugyanis elmondani, hogy mi is történt Antallal?

Antal vérzően és boldogan szerelmes volt. Olyan szerelmes, amilyen vad és vak szerelemre csak egy felnőtt férfi képes. (Mert nem a fiatalok, a húszévesek szerelme nagy, hanem az öregebbeké. A fiatal szerelem gyorsan ég, mint a száraz fa, melyet még nem vert meg semmi csalódás és semmi küzdelem zápora, az öregebbek szerelme azonban olyan, mint a redves, nedves fa küzdelme a lángokkal: nehezen gyullad meg, mert teleáztatták már a könnyek egy féléleten át, de ha meggyullad, akkor sírdogálva és makacsul ég, ég és ég csöndesen, míg csak el nem pusztul.) Antal tehát felnőtt, harminc és egynéhány éves lévén, a nedves fák csoportjához tartozott, nehezen gyulladt meg, de akkor aztán szörnyen égni kezdett.

Ilonkának hívták a lángot, aki Antal életébe belekapott. Szemtelenül csinos kis perszóna volt. Volt benne annyi szépség, amennyinek a láttára egy közönyös szemlélő is kénytelen elismerni a természet zsenialitását és volt benne annyi ostobaság, amennyi szükséges ahhoz, hogy egy nő le tudja igázni azt a férfit, akit akar.

Antal átesett már egy és más szerelmen, egyik se volt túlságosan komoly és veszedelmes. Abban a pillanatban azonban, amikor először állt szemben ezzel a hetyke és édes kis személlyel és annak a nagy szeme először ragyogott rá perzselő és vidám tüzével és a hangja először szólt hozzá furcsa, gyerekes kedvességgel, akkor Antal érezte, hogy ebben a pillanatban egész életére elvesztette férfiui önállóságát.

Bizonyos, hogy nagyon szép napok következtek rá. Beleesett mindabba a csapdába, amik nem is léteznek és amiket egy szerelmes férfi csak azért állít fel képzeletében magának, hogy beleessék. Így például megállapította, hogy Ilonka szeme csak akkor ragyog olyan édes fénnyel, ha ő ránéz. Arról is szentül meg volt győződve, hogy Ilonka hangja csak akkor lágyul el olyan különösen, amikor az ő szerelmes kérdéseire felelget. Miután megszámlálhatatlan sokszor vallotta be neki, hogy szereti, ennek a rengeteg szóbeli energiamennyiségnek csekély honóráriumaképpen éppen csak annyit kért, hogy Ilonka is mondja már egyszer neki, hogy szereti. Ilonka azonban mindig azt mondta, hogy nem szereti és oly édesen és titokzato-

Ha módjában van, kérjük, már most újítsa meg előfizetését „Uj Idők"-re. Ezzel sok munkát takarít meg a kiadóhivatalnak.

Borsos József

Uj Magyarság Vasár-napja 1935. IX. 15.

Borsos József: A kis szomjas

Borsos József

Vas. Új. v. Új Magyarság Egyes
mell. 1939 febr. 5. Képekkel

Borsos József: Csatakép

A mohácsi csata.

d megtűrni, hogy egyéni követelések

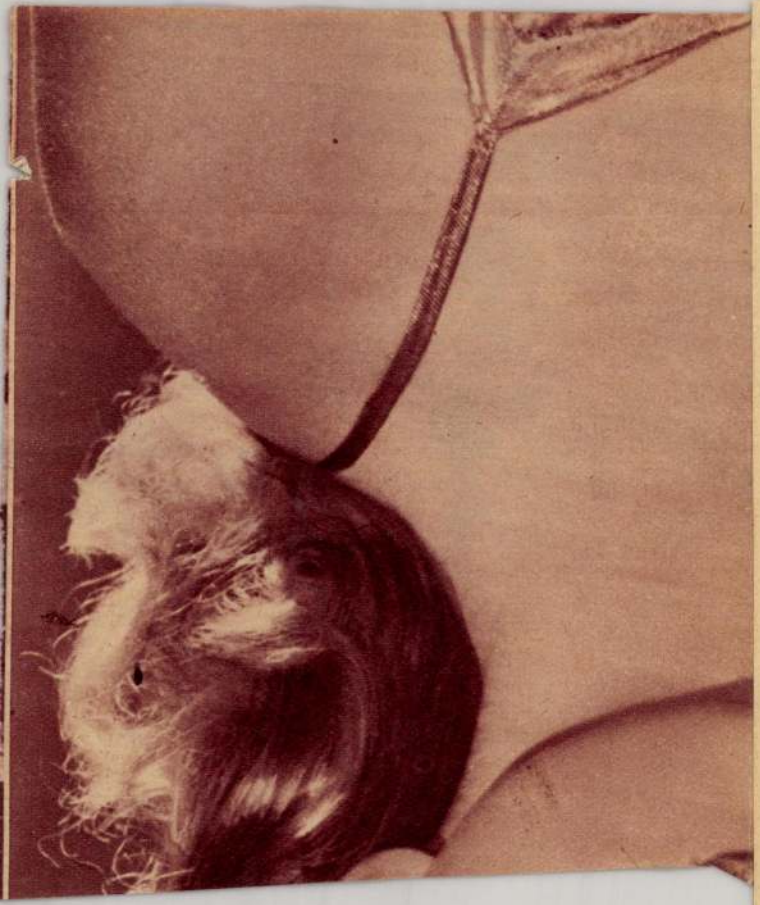

RÉSZLET MAGYAR KART

A Magnificat-Madonna, Sandro Botticelli festménye a firenzei Uffizi-képtárban.
(Photo Alinari.)

Borsos *József*, festő, *1821, †1883. Bécsben tanult és ott festői, kitünően jellemzett képmásaival (Pálffy János gr.), gazdag szinü életképeivel jó nevet szerzett. Az utóbbiak legjobbjai: *Leányok a bál után* (Szépművészeti Múzeum); *Bor, asszony, szerelem; Krizis egy művész életében*, stb. Bécsi társaitól főképp a szín erőteljesebb kiaknázásával tért el. Vagyonát a tőzsdén elvesztve, Pestre költözött (1861), itt is festett ugyan néhány jeles képmást, de főképp fényképészettel foglalkozott (Borsos és Doctor cég), utóbb ezt abbahagyva, a budai Szép Juhászné vendéglő és kirándulóhelynek lett tulajdonosa. Művészetéről *Kopp* J. írt monografiát, életéről regényt írt *Csathó* Kálmán *(Szép Juhászné*, 1935). L. a. 83. sz. képtáblát.

Rottenbiller Lipót arcképe, 1848. *(Szépművészeti Múzeum.)*

Női arckép. *(Magántulajdon.)*

Borsos József

Borsos József

Vas. Ujs. 1876. 685 l.

— **Damjanich arczképe.** Damjanich özvegye fényképeket készittet feledhetlen emlékü férjének: néhai Damjanich János honvédtábornoknak egyetlen hű olajfestményü arczképével. A fényképek különböző nagyságban (50 krajczártól 4 frtig) lesznek kaphatók, s tiszta jövedelmük a gazdaszszony-egylet árvaleány nevelő-intézetének pénzalapjához csatoltatik. A fényképek Borsos és Varságh műtermében készülnek.

e soprattutto non è stato fatto niente per alleviare le sorti di quelle diecine di migliaia di operai rurali e mezzadri, scacciati dalle grandi proprietà ungheresi e rimasti senza lavoro in conseguenza della riforma fondiaria realizzata a servizio dell'idea panserba. Sotto il governo Stojadinovic è stata promulgata anche la nuova legge sulle cooperative, entrata in vigore il 24 settembre 1937, la quale permette la costituzione di Federazioni cooperativistiche solo se in una Federazione si riuniscano almeno 300 cooperative di consumo o 100 cooperative di produzione ; è evidente l'intenzione di questa legge di impedire agli ungheresi, economicamente esauriti, di costituire Federazioni cooperativistiche sotto direzione espressamente ungherese.

Più pericoloso e ben più svantaggioso della legge sulle cooperative è, specialmente per la minoranza ungherese, il decreto-legge emanato, d'accordo coi ministri dell'agricoltura, degli interni e della difesa nazionale, dal ministro della giustizia del gabinetto Stojadinovic, signor Simonovic, il 24 febbraio 1938, circa Ralimitazioni nella vendita dei beni immobili in tutto il territorio delle

Borsos József

BORSOS JÓZSEF rajzai után készült litografiák: 1. Psyche ajándéka. Ismertető Ujsághoz félévi kedveskedésül. 68×50 cm. Nyomt. Schmid János Pesten. 1837. (Egyetlen ismert példánya a budapesti Fővárosi Képtár tulajdonában). — 2. „Az első magyar országgyűlés megnyitása a képviselők házában, Pesten 1848-ik évi julius 5-én. Tervezte Borsos József, kőre rajzolta Bettenkoffer Károly." Folio. — 3. Mohácsi ütközet. II. Lajos halála. 58.5×41.5 cm. Nyomt. Schmid János. — 4. Teleki Sándor gróf, mint gyertyagyári munkás Jersey szigetén. 1845. 5. Teleki Sándor gróf, mint vándorló legény. 1845. — 6. Teleki Sándor gróf. — Bibl.: Főv. Múz. Lt. 14805. — Kopp Jenő: Borsos József, Pécs, 1931. 17, 30, 32, 33, 54, 55. l. — SzM. Gr. szt. XLIX. kiáll. Kat. 17. sz. — Sz-Szi. Lex. I.

VÉNY

a szakkönyvtárából tudományos használatra
könyvekről.

e	Kötetek száma	Ivrét	Jelzet

A kivevő neve, állása és lakása:

1910 DONA DÖME ÉS TÁRSA, BUDAPEST. 85

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Borsos József
HEVES MEGYEI
NÉPÚJSÁG
1966 JAN 1.

1021

Újabb reprodukciós kiállítás nyílt az egri Szakszervezeti Székházban

Vasárnap délelőtt nyitották meg az egri Szakszervezeti Székház kultúrotthonában a Magyar festők a XIX. században címet viselő reprodukciós kiállítást.

A kiállítás anyagát a Magyar Nemzeti Galéria 56 remeke képezi. A nemzeti köztudat számára alig valamit jelentő Bogdán Józseftől Kernstock Károlyig 26 múlt századi magyar festőművész művészete és sorsa elevenedik meg a képek másolatain. S talán több is ennél. A XIX. századi magyar piktúra mesterei Bécs, München, Párizs iskoláin nevelkedve, az olasz és angol hatásokat sem tagadva meg, legjelesebb és legnemesebb alkotásaikban a viharos magyar történelem témáit dolgozzák fel: ezzel is és elsősorban ezzel vállalva azt a vallomástételi kötelezettséget, amely a művész számára mindig is kort megvalló feladat. Borsos József Nemzetőre, Madarász Viktor Zrinyi és Frangepán-ja, Hunyadi László siratása, Székely Bertalan Egri nők, vagy Zrinyi kirohanása című festménye, Benczur Gyula Hunyadi László búcsúja világosan jelzi azt a gondolatvilágot, azt az érzelmi töltést, amely a magyar XIX. század szellemiségének egyik vezérmotivuma volt.

Az előttünk járó nemzedékeknek is Petőfi nevével együtt jelentkező élményanyaga Orlai Petrich Soma neve, munkája. Libay Károlyt csak a magyar művészettörténet tartja számon: Parasztudvar című képe a korabeli magyar vidék felfedezését jelzi festőinknél és azt a szándékot, amely a népi, nemzeti tartalmat hazai és vidéki külsőségekben igyekszik megtalálni.

Id. Markó Károly alföldi tája, halászai, semmi mással össze nem téveszthető Visegrádja mellett Madarász Viktor portréja Bittó Istvánnéról nálunk általánosan ismert remekmű.

A század második felében egyre erőteljesebben és gazdagabban érvényesülnek, termékenyítenek az európai művészi áramlatok, irányzatok, iskolák. Nemcsak a hazai igény, gondolatvilág fogalmazódik meg Munkácsy Mihály zsánerképein, virágcsendéletén. Krisztus Pilátus előtt című művén, vagy Milton tanulmány-fején a drámai mondanivalót az örök emberi tépelődések, bölcseleti gondok sugallják.

A század végén külön szólamként szól szemléletével, alkotásaival a nagybányai iskola: Hollósy Simon Tengeri hántása, Ferenczy Károly Kódobáló fiúk és Hazatérő favágók című képe ezen a reprodukciós kiállításon is frissen hat.

A tragikus fiatalságában elpusztult Paál László Nyárfák, Kazlak című festménye és Párizs környéki tájképe az alkotások szemlélődő mesterét és az akkori párizsi művészi szemléletet, törekvéseket idézi.

Rippl-Rónai és Csók már átvezetnek művészetükkel a XX. századba. Mellettük is érvényesülnek a korában is kiváló Szinyei Merse Pál Majálisa, Pacsirtája, Mészöly Géza tájképei, Lotz Károly aktjai, Zivatar a pusztán című képe, Deák-Ébner Lajos zsánerképei, Mednyánszky László Mocsaras tája és Tátrai részlete.

Ez a kiállítás — országos körutazása során — az esztétikai izlés erősítésének szolgálatában áll. Célját el is éri, mert az anyag átgondoltan szerkesztett egységet képez.

A reprodukciók alatt a művész életrajzi adatai mellett, művészetének legjellemzőbb vonásait vázoló, az egyéniséget tömören fogalmazó szövegek állnak.

Kishonthy Jenő festőművész megnyitójában és tárlatvezetésében a reprodukált alkotások ismertetésének ürügyén a XIX. század hazai pikturáival, az egyes művészek életrajzi vonatkozásaival és az egymást váltó irányzatukkal is — a körülményekhez képest — behatóan foglalkozott. Ez is egyik oka a közönségelőrenek.

(farkas)

Jégmező a Tiszán

A vártnál tartósabb hideg hétfőre csaknem 200 kilométer hosszú jégmezővel borította be a Tisza felső szakaszát. A folyó jégszőnyegét még helyenként néhány kilométeres szakaszokban víztükör és gyenge zajlás tarkítja. Tiszalöknél azonban már a vízügyi igazgatóság készenlétbe helyezett két jégtörőhajót, hogy szükség esetén megvédjék a vízlépcsőt a jég rombolásaitól és szabad utat nyissanak a zajlásnak.

ó évi legfontosabb
eladatairól

s megyei Bizottságának első titkára

az anyaggazdálkodást, a munka jobb szervezése révén fokozni kell annak hatékonyságát, javítani a termékek minőségét, csökkenteni a selejtet, szilárdítani a munkafegyelmet.

Külön említésre méltó feladat a kooperációs tevékenység javítása. Ipari termelésünk egyik sajátossága, hogy egy-egy termék előállításában jelentős számú üzem működik közre. Magától értetődik, hogy e széles körű kooperációs tevékenységben az egyes üzemekben bekövetkező lemaradás, a szállítási határidők és a minőségi követelmények be nem tartása nemcsak az adott üzemre, hanem a vele kooperáló minden más üzemre is kedvezőtlen kihatással van. Ezt figyelembe véve, megkülönböztetett figyelmet kell fordítani azon termékek gyártására, amelyek kooperációban készülnek. Eddigi tapasztalataink szerint e téren mind a határidők betartásában, mind a minőségben vannak tennivalóink.

A létszám- és béralap-gazdálkodás múlt évi eredményeivel az e téren jelentkező feladato-

lül, sem az országon kívül nem csökken, ezért a termelésnek felső határos előirányzata — tehát olyan kerete, amelyet túllépni nem célszerű — nincs. Következésképpen a mezőgazdasági termelési tervek túlteljesítése a fogyasztó szempontjából nemcsak lehetséges, hanem kívánatos is. Ez a népgazdaságnak, a lakosság egészének és azon belül a termelőszövetkezeti tagságnak egyaránt közös érdeke.

A mezőgazdaságban 1966-ban már érvényesül a Minisztertanács 1965 decemberi határozata a felvásárlási árak emeléséről. Javítja a termelőszövetkezeti tagok anyagi helyzetét a családi pótlékra és a társadalombiztosítási szolgáltatásokra vonatkozó intézkedés is. Ezek megteremtik az alapját a termelési kedv fokozásának, lehetővé teszik a termelőszövetkezeti tagok jövedelmének növelését, ennek talaján kedvező feltételeket teremtenek a munkafegyelem további szilárdítására, végső soron arra, hogy a mezőgazdasági munka vonzása növekedjék. Ha mindezekhez a termelés szervezésének javítása, valamint a termelőszövetkezeti tagok anyagi érdekeltségének fokozása, illetve az e vonatkozásban kialakult módszerek további finomítása társul, akkor megyénk mezőgazdasága — normális időjárást feltéte-

el birkózhat meg az előtte álló

megyei feladatai az országos
ob mértékben, mintegy 15—20
ekednek. Az elmúlt évi biztató
ágainak jó felhasználása lehe-
a munka további javítására.
ek alapelvei a fentiekben vá-
osak. Meg kell azonban emlí-
nös figyelmet kell fordítani a
akadályozó és minőségét rontó,
lyan fogyatékosságok kiküszö-
a munkafegyelem lazaságai, a
kihasználásának hiánya, a ma-
ő, a munkaszervezés hiányos-
következtében a magas vesz-
mint a korszerű építési módok
tapasztalható elmaradás.

III.

sak a termelés legnagyobb ága-
ntosabb feladatairól van szó.
ívánom, hogy az 1966. évi fel-
élkitűzést jelentenek, megvaló-
telei megvannak, illetve meg-
ermészetesen feszes vezetés, jó
s, következetesség, megfelelő
élkül a feladatok nem valósít-
gfelelő eredmény nem érhető el.
ezetésben dolgozó elvtársak le-
önálló cselekvésre növekednek,
növelje felelősségérzetüket.
rdés, hogy megértsék, a népgaz-
van szüksége, a párt és a kor-
alakított elvek milyen célokat
ni. A mindennapos munka min-
szem-

Borsos József K

H) *1848—49-es események.*

„Az első magyar országgyűlés megnyitása a képviselők házában Pesten 1848 ik év július 5-én. Tervezte *Borsos József*, köre rajzolta *Bettekoffer Károly*“ (Auguszt Pettenkoffen). L. Lexikon, Borsos József sub.

Nagyalito 78. l.

H. 323.

Szálloda a Vadászkürthöz — Hotel zum Jägerhorn. Számla-fejléc. — Lith. *A. F. Walzel Pest, 1852.* — Főv. Kvt. B. 362/1/1852.

Hotel Pannonia szálloda. Számla-fejléc, 1850 es évek. —

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Borsos József
NŐK LAPJA
1964 NOV 21.
1021

Lányok bál után

A bálozó lányok festője

Százhúsz évvel ezelőtt, 1840-ben, egy ifjú legény utazott Pest-Budáról Bécsbe. Pest-Buda utcáin akkor még német szó járta, de a kávéházakban már tüzes szavú poéták szavaltak a magyarság eljövendő szabadságáról.

A nemzeti nyelv diadalra juttatásán fáradozó költő-írónak tere csak itthon nyílhatott, de aki a színek poétája akart lenni, mint ő, annak mostohája volt akkor még az ország. A honi művészetnek nem volt pártoló közönsége, mecénása. A kastélyok és templomok urai idegen, német meg olasz művészekkel festtették képeiket, faragtatták az oltárra való szobrokat. Jó mesterré nem is képezhette magát a Duna—Tisza közén rekedt tehetség, hisz errefelé nem talált tanító iskolát, ahol képességeit pallérozhatta volna.

Borsos József alig volt húsz éves, amikor a császárváros Akadémiájára beiratkozott. Az Akadémia maradisága ellen a honi osztrák művészek is szót emeltek. Egy kiváló festő tanár, Georg *Waldmüller*, éppen akkortájt hagyta oda a főiskolát. Kiagyalt történeti színpadképek helyett a való élet, a természet szépségét kell festeni — hirdette —, mégpedig nem sápatag, barna árnyékú színekkel, hanem bátor, életteli ecsettel. Fellépése palotaforradalmat jelentett az ódon császárváros művészköreiben. Sok fiatal csatlakozott a bátor mesterhez, köztük Borsos József is. Osztrák művész-kollégái körében munkálkodva alakította ki sajátos festészetét, amely sokban rokon a német biedermeierrel. (A szolid kispolgárok csöndes életét kissé érzelmesen ábrázoló festészetét nevezték így.) Akár társai, ő is szívesen festette a családi élet meghitt, derűs jeleneteit.

Legszebb alkotása a *Lányok bál után* című életkép. Egy polgári ház szerény méretű, de gazdagon, kissé hivalkodó pompával berendezett szobájában hat fiatal leány cseveg vidáman. Mint a kép címe is elárulja: nemrég tértek haza valamely táncestélyről, s mielőtt nyugovóra térnének, fölajzva az est élményeitől, jókedvűen mulatják az időt. Némelyiken még gazdag díszű báli ruha pompázik, a többi már felöltötte a hosszú hálóköntöst. A pamlagon ülő leány képeket mutogat barátnőinek, akik kíváncsian hajolnak feléje. Háta mögött álmosan nyújtózik egy leány, jobboldali társnője pedig hátatfordítva a vidám társaságnak, a színes tollú madárral játszadozik.

Az ecset rajzosan írja körül a formákat, a színek elevenek. A bőr, a tárgyak anyaga, a ruhák kelméje szinte tapinthatóan érzékletes; a művész látnivaló élvezettel időzött a selymek csillogó ráncainál. A lányok körül homályba vesznek a súlyos bársonyfüggönyök, a díszes faragású székek, a csecsebecsével teli asztal, s az aranyozott gyertyatartók. A sejtelmes hangulatú, »romantikus« sötét háttér keretében szinte felizzik a szereplők alakját kiemelő fény. Mozgalmas, színes csoportjuk életet visz a néma bútorok közé.

A barna, sárga és vöröses színek világoló, majd elhaló tónusai meleg, érzéki együttesbe olvadnak. A lányok megigézően természetes — hogy ne mondjuk: kulcslyukon ellesett — mozdulatai, főként pedig a fényben fürdő színek élénk, örömet árasztó pompája különbözteti meg mesterünk költői látomását, német kollégáinak sokszor száraz, tartózkodó ábrázolásaitól.

Borsos József arckép-festőként is kiválóan megállta a helyét. Több mint egy évtizedet töltött a császárvárosban, ott érte az 1848-as események híre is. Bár nem vett részt a szabadságharcban, szíve teljével együtt érzett az otthoniakkal, s ennek művekkel is tanújelét adta.

A bukás után hazatért. 1850-ben mutatta be Pesten a *Lányok bál után* című alkotását. A nyomasztó honi állapotok légkörében azonban nem tudott magára találni. Próbálkozott fényképészettel, vendéglőt nyitott, s lassan hűtlen lett ecsetjéhez. Amikor 1883-ban meghalt, már régóta nem tartották számon a festők között.

A nemzeti öntudatra ébredés éveinek, a reformkornak volt kiváló művésze.

Artner Tivadar

ÚJJÁÉ
BUDAPEST LEGNÉPESEBB KERÜLETE

BONTJÁK A JÓZSEFVÁROST

A csákány nem érez.

Az ember igen.

A csákány merev csapásai alatt omlik a fal.

Gregó Lajos nyugdíjas kovács ül a Tömő utcai lakás konyhájában, és issza az újbort. A fejébe száll, de hiába száll a fejébe, akkor is hallja a csákány ütéseit.

Ez, a 34-es szám még érintetlen; az még a 36-os is, a 38-as, de a 40-ből már kezdenek kiköltözni a lakók.

Gregó Lajos kortyol a borból, a felesége veszekszik egy sort, a menye azt énekli a tükör előtt, tupírozás közben, hogy »Nem vagyok ideges, fő a nyugalom...« Nem is ideges a fiának a kéthetes asszonya, legfeljebb azért, hogy a József Attila telepen vagy Lágymányoson kapnak-e új lakást, távfűtéses lesz-e, vagy központis, másfél vagy kétszobás.

Fanyar az újbor.

Tompa puffanás: ledőlt egy fal. Porfelhő terjeng; Gregó Lajos belenéz a piros borba és látja, mint viszi szét a szél a port; ha nagyon odafigyel, hallja is, hogy egy kékzubbonyos alak fütyül. Fütyörész.

Mit tud ez a kékzubbonyos a kormos falak-őrizte titkokról, a kövek közt nőtt szegény kis fákról, az udvarokban kínlódó leanderekről; mit tud a Tömő utcáról, a Józsefvárosról, mit tud Gregó Lajos nyugdíjas kovács ifjúságáról?!

Keserű még az újbor.

De majd lesz lakás a Lágymányoson. Vagy a József Attila telepen. Vagy bárhol.

Mindegy, akárhol.

De nem, soha többé nem a Józsefvárosban. A Tömő utcában. A Tömő utca 34-ben.

— Vidd el asszony előlem azt a bort!

17 EMELETES HÁZAK

épülnek ott, ahol »a kőfal mögül... ijesztően meredtek feléjük a nagy fák...«, ahol »a szél zúgott a friss lomb között... rejtelmesen susogva...«, ahol Nemecsek háromszor megfürdött »egyszer véletlenből, egyszer becsületből, egyszer meg kényszerűségből...« Az Üllői út, a Fűvészkert háta mögött, a Szigetvári utca, a Szigony utca, a Tömő utca környékén.

Újjáépül Budapest legnépesebb kerülete, ahol — az átlagos 3 négyzetméternyi zöldterülettel szemben — 0,2 négyzetméter jut csak egy lakosra... ami még ahhoz is kevés, hogy az ember két lábon álljon meg a földön.

A csákányütések, a macskakövek romantikájával együtt, leromlják a kerület nyomorának utolsó nyomait is.

Mert igaz ugyan, hogy sok nyugdíjas öreg szíve szorul marokra a bontást látván és hallván, de még több fiatal kívánkozik a füstös, repedt falak közül, a gyérlevegőjű szobakonyhákból összkomfortos, szellős, világos, modern lakásokba.

Ilyenek épülnek majd a lebontott házak helyén.

Az úgynevezett belső Józsefvárosban, a Baross utca, József körút, Üllői út, Korányi Sándor utca és Illés utca által határolt területen 5867 lakást bontanak le, és 8251-et építenek, összesen másfél milliárd forint költséggel.

Az első 17 emeletes, 150 lakásos házat éppen a Tömő utcában kezdik

Gadányi György felvé

építeni, a jövő év első negyed
csak itt mintegy 700 új lakás k
A »felhőkarcolók« karcsú tö
parkok, játszóterek választják
kerület levegősebbé válik, ar
hogy lakásainak és lakóinak
csökkenne.

ÖSSZECSOMAGOLVA

várják a költözködést *Kiss* J
nyugdíjas szabómester szőr
függönyei. A Tömő utca 40.
harmincegy lakója közül tíze
elköltöztek, a legtöbben — ha

Borsos József

crod

Pogány Ö. Gábor

A reformkor művészete. Szabad művészet

1948. 1. 27. 5. l. 7. l.

Képek-

430. **Csésze aljjal,**

cseh porcellán, szines rózsacsokrokkal. Kék jeggyel. Klösterle. XIX. sz. e. f. — SCHALE MIT UNTERTASSE aus böhmischem Porzellan, mit bunten Blumensträussen bemalt. Blaumarke. Klösterle, Anfang XIX. Jahrh.

431. **Csésze aljjal,**

cseh porcellán, magas füllel, a csészén aranysávok közt négyszögletes mezőben a Wartburg látképe. Bemélyitett jegy : FR. XIX. sz. e. f. — SCHALE MIT UNTERTASSE aus böhmischem Porzellan. Auf der Schale zwischen Goldstreifen in rechteckigen Felde Ansicht der Wartburg. Eingepresste Marke FR. Anfang XIX. Jahrh.

432. **Csésze aljjal,**

cseh porcellán, domború ezüst-arabeszkek által osztott mezőkben szines virágcsokrok. Bemélyitve TK. Klösterle. 1856. — SCHALE MIT UNTERTASSE aus böhmischem Porzellan, durch Silber-Reliefarabesken getrennte Felder mit bunten Blumensträussen. Eingepresste Marke TK. Klösterle. 1856.

433. **Csésze aljjal,**

cseh porcellán, magas füllel és oroszlán lábakkal. Kék alap, arany sávokkal, csészén elől, vizparti tájképben falnak támaszkodó granátos. XIX. sz. k. — SCHALE MIT UNTERTASSE aus böhmischen Porzellan mit überhöhtem Henkel und Löwenfüssen. Blauer Fond mit Goldrandbordüren, auf der Schale ein Grenadier sich an eine Mauer lehnend, in Hintergrunde Seelandschaft. Mitte XIX. Jahrh.

434. **Csésze aljjal,**

giesshübeli porcellán magas füllel. Kék alap arany szélsávval, a csészén elől medaillonban, grisaille festéssel tájképben, talapzaton Ámor. XIX. sz. k. — SCHALE MIT UNTERTASSE aus Giesshübler Porzellan mit überhöhtem Henkel. Blauer Fond mit Goldrandbordüren. Auf der Schale vorne ein Medaillon mit Amor in Landschaft

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

19 DEC 19

KISALFÖLD

Győr

Borsos József festőművész

tott, a Zeneművészeti Főiskolán a színpadi gyakorlat tanára volt, így mint pedagógus értékes munkát végzett a fiatalabb rendezői és díszlettervezői generáció nevelésében is.

HOLNAP:

1971. december 20., hétfő. — Teofil napja. — A Nap kél: 7,28, nyugszik: 15,55 órakor. — A Hold kél: 9,34, nyugszik: 18,38 órakor.

★

SZÁZÖTVEN ÉVVEL ezelőtt, 1821. december 20-án Veszprémben született

Borsos József

festőművész.

Tizenhat évesen festette két ismert, ma a Nemzeti Galériában található történelmi, illetve mitológiai kompozícióját (Mohács, Psyche ajándéka). Fiatalon Barabás Miklós volt rá nagy hatással, akinek műtermét rendszeresen látogatta. 1840-ben iratkozott be a Bécsi Képzőművészeti Akadémiára, majd Waldmüller bécsi magániskolájában tanult. 1841-ben jelentkezett először műveivel a Pesti Műegylet kiállításán, s a közvetkező évben festette első portréját. Felfigyeltek rá és hamarosan a bécsi arisztokrácia kedvelt festője lett.

Borsos tehetségének igazi területe a portréfestés, amelyben valóban kiemelkedőt alkotott. Arcképei a jellemzés komolyságával, a megoldás festőiségével, a magyar polgári romantika legmagasabb szintjét jelentik. A művész a zsánerkép és a csendéletképek festésében is kiemelkedett magyar, valamint osztrák kortársai közül; leányalakjaiban, ideálportréiban (Olasz kertészleány, Galambposta stb.) a finom báj és a kedves elevenség vonzó típusait teremtette meg. Művei — főleg 1850-ig — fiatalos lendület, színgazdagság, jó megfigyelés és ötletes kompozíció jellemzi.

A nag

K

C

december 31-ig

MEGHOSSZABBÍTJUK.

A korszerű, kényelmes, tiszta fűtést Ön is megteremtheti otthonában, ha kazánjára PGIN—4G típusú olajégőt szeretet.

Ezt most

700 forinttal olcsóbban megvásárolhatja

Borsos József

Biedermeier. Kiáll. 1937

31

IV. TEREM

BORSOS JÓZSEF:

13 59. Koldusasszony.
14 60. Férfiarckép.
15 61. A kis festő.
16 62. Virág-csendélet.
17 63. Női arckép.
18 64. Anyai gond.
19 65. A levél.
20 66. Férfiarckép.
21 67. Esterházy Pál Antal herceg.
22 68. Elégedetlen festő. Szépmű múz.
23 69. Galambposta.
24 70. Csendélet. 1850.
25 71. Zitterbart Mátyás.
26 72. Az érem.
27 73. Nő arcképe. Szépmű múz.
28 74. Mezőről hazatérő leányok.
29 75. Virág- és gyümölcs-csendélet.
30 76. A kis szomjas.
31 77. Férfiarckép. 1845
32 78. Gitározó nő.
33 79. Női fej. 1860.

V. TEREM

(FOLYOSÓ)

BARABÁS MIKLÓS:

80. Bethlen Ferenc. Kréta.
81. Laborfalvy Róza.
82. Férfi arckép.
83. Tivoli.
84. Teleky Róza grófnő munka közben.
85. Hegyvidék.
86. Gyermek arckép.
87. Präger Antonia.
88. Naplemente.
89. Greffenbergi szoba.
90. Virágtanulmány.
91. Zugligeti szikla.
92. Tájkép.
93. Görgey.
94. Tájkép.

BROCKY KÁROLY:

95. Olvasó nő.
96. a) Két kislány.
    b) Kislány kutyával.
97. Tschida Jozefin.
98. Balkonon könyöklő fiu.
99. Kisleány arcképe.
101. Gyermekével játszó anya.
102. Virágot öntöző leány.
103. Virágot tartó leány.

I. TEREM

1. BARABÁS MIKLÓS: Önarckép.
2. BORSOS JÓZSEF: Gyümölcs-csendélet.
3. BORSOS JÓZSEF: Leányok bál után.
4. BORSOS JÓZSEF: Gyümölcs-csendélet.
5. BARABÁS MIKLÓS: Bittó Istvánné.
6. BORSOS JÓZSEF: Női arckép.
7. SZENTGYÖRGYI JÁNOS: Virág-csendélet.
8. ID. MARKÓ KÁROLY: Részlet a római Campagnaból.
9. BORSOS JÓZSEF: Esterházy Pál Antal herceg.
10. MARKÓ KÁROLY: Olasz táj.
11. SZENTGYÖRGYI JÁNOS: Csendélet.
12. GYÖRGYI ALAJOS: Bencsik Mária arcképe.
13. BARABÁS MIKLÓS: Férfiarckép.
14. BORSOS JÓZSEF: Galambposta.
15. BORSOS JÓZSEF: Rottenbiller Fülöp polgármester.
16. MOLNÁR JÓZSEF: Szent Család.
17. BORSOS JÓZSEF: Galambposta.
18. MOLNÁR JÓZSEF: Találka.
19. MOLNÁR JÓZSEF: Tehenek a forrásnál.
20. BARABÁS MIKLÓS: Idősebb hölgy.
21. BARABÁS MIKLÓS: Tengeri táj.
22. WEBER HENRIK: A Weber-család.
23. BARABÁS MIKLÓS: Tengeri táj.
24. BARABÁS MIKLÓS: Női arckép.

KMTárs, Biedermeier kiell.
1937–38.

25. GYÖRGYI ALAJOS: Nő a szabadban.
25/a. KLIMKOVICS FERENC: Drótostót.
26. STECH ALAJOS: Csendélet.
27. GYÖRGYI ALAJOS: Ürményi Claudia.
28. ID. MARKÓ KÁROLY: Visegrád.
29. MARASTONI JÓZSEF: Férfiarckép.

lyáról Savoyai Eugén is meg volt győződve, holott a valóságban megfordított volt a viszony. Rákóczi a felkelés vezérségét elvállalva, nem él többé másnak, mint a felkelésnek, amelynek nemcsak diplomáciai szálait tartja mindvégig kezében, hanem belpolitikai és hadi kiépítését és vezetését is. Hogy részvételének minőségét mégis ennyire félreismerhették, ennek magyarázatát egyéniségében találhatjuk, melyet a dolgaival foglalkozó történetírók legnagyobbika, Szalay László, szemérmetesnek nevezett. Rákóczi egész életében az a magába vonult egyéniség volt, amivé örömtelen gyermek- és ifjúkora tette őt: egyszerű szavakkal és fordulatokkal élő szelid lélek, aki belsejét nem azért nem mutatta meg akárkinek, mintha büszke lett volna, avagy bizalmatlan és zordul ellenségeskedő, hanem abból a természetes szerénységből, mely a belsőnek feltárását mint fölösleges, túlságosan hangos gesztust kerüli és embertársait nem akarja sajátmaga személyével elfoglalni. Ebből igen gyakran az következett, hogy erős egyéniségekkel érintkezve, látszólag passzív szerepre szorult, átengedve a teret amazok szenvedélyes expectorációinak. A döntést azonban nem engedte, nem is engedhette ki kezéből, hisz egyedül ő tudta áttekinteni a magyar felkelés összes anyagi és szellemi birtokállományát, de szerénysége és belső a tusakodás, mely minden önmagából-kilépését megelőzte, nem egyszer megfosztotta őt — és a nemzeti ügyet — attól, hogy munkatársai, tábornokai fejéből egy-egy hibás ideát kiverjen és velük a saját, egészséges gondolatát elfogadtassa.

Csak néhány esetről tudunk, mikor természetét legyőzve keblét kitárja és forrongó felháborodását megmutatja. Ilyenkor a szokatlan kitörés hallgatóira villámcsapásként hat és néhány szavával nyert ügye van. Jellemző módon ily kitöréseit többnyire személyi sérelem váltja ki: amikor úgy érzi, hogy önzetlenségét akarják kétségbevonni. Ha már ez a „szemérmetes" egyéniség is ritkaság volt e rendi országban, hol a privilégizált társadalom minden egyes tagja joggal hitte magár.ól, hogy véleményeit szabadon, kérdezés, sőt szükség nélkül s oly bőbeszédűen, ahogyan jólesik neki, mondhatja el, nem kevésbbé egyedül álló volt Rákóczinak világi javak, gazdagság, földbirtok iránt való teljes közömbössége. Igaz, az országnak leggazdagabb birtokosa ezt könnyen megengedhette magának, de Rákóczi önzetlensége nem a tulságos gazdagok unalmából folyt, hanem a lélek legbelső szövetéből kinőtt tulajdona volt, édestestvére szemérmetességének. Nagyobb evolutiót, mint a nagy szerző Rákóczi Zsigmondtól és a nótapöröket gyártó és birtokokat konfiskáló I. Rákóczi Györgytől dédunokájáig, alig lehet elképzelni s ez az evolució egyúttal jellemző arra, miként komplikálódnak és egyúttal finomulnak, emberiesednek a XVIII. századra a magyar lelkek a korábbi egyrétűségből, melyet még szinte kizárólag a nagybirtok és annak életmódja determinált. Rákóczi Ferenc már nagyobb sértést el sem tud képzelni, mintha teljes és abszolut önzetlensége anyagi és politikai dolgokban érintetik. Az ónodi gyűlésen a lappangó, ki nem mondott, alig elgondolt vádra a belsőleg szótlanná tett, saját börtönében megkínzott lélek tör ki és szórja oda minden titkát: „Ezt érdemeltem tőled, haza? bujdosásaim után életemet, véremet, mindenemet éretted felszenteltem; feleségemet, gyermekemet, szerencsémet megvetettem; sőt az édes eleim is hozzád való szerelmekért s virágzó elébbi szabadságodnak helyire hozásáért mindeneket kockára vetvén, véreket, hiteket feláldozták! — nem tűröm, nem szenvedem, magammal viszem koporsómban, mert te tudod, Istenem, hogy igaz szívű vagyok és privátumot nem kivánok; ne szenvedd, édes hazám, rajtam ezen gyalázatot!" Az urak megzavarodva hallgatták ez egyéni hangokat, melyek érthetetlen módon szakították meg az ő dietális tárgyalásukat, hol szenvedelmes, túlfűtött vádakból és gravamenekből semmi különös nem szokott következni, de mikor Rákóczi belekeseredve szavainak hatástalanságába és megbánva lelkének megmutatását, pár formális szóban lemondott vezérlőfejedelemségéről: a rendek ekkor érezték meg, hogy az Egyéniség sikolott fel köztük, ami valami egész más, nagyobb, mint az egész privilegizált világuk s ami előtt nekik meg kell hajolniok: a két művelt és gyors észjárású főúr, Bercsényi és Károlyi Sándor kardot rántott s Okolicsányival és Ratovszkyval az egész ellenzék megsemmisült.

Ez a tömegtől elszakadt egyéniség az ónodi krizis lázas pillanatában mindenki előtt megmutatkozott, de különben tartózkodóan behúzódott önmagába és szenvtelen kritikus pillantással nézte a körötte nyüzsgő magyar életet. Mintha csak kívülről nézte volna. Ebben Rákóczi egyenes követője, sőt hatványozott mása anyai ősének, a költő Zrinyinek, aki hasonlóképpen külföldi műveltség magaslatáról elégedetlenkedett a magyar élettel, kereste elmaradt fajtája felemelését anélkül, hogy ostorozó lángszavainak, vijjogó sikoltásainak bármi hatása lett volna. Zrinyi Miklós talán az első „fajából kinőtt magyar", ki folytonos lelki gyötrelemben, leküzdhetetlen kényszer súlya alatt próbálja népét önmagához felemelni arra a kultúrfokra, melyet nagy műveltségében csak ő tud előre, korát megelőzve kirajzolni; a második Rákóczi Ferenc, mindketten korai előfutárjai Széchenyi Istvánnak. De Zrinyi Miklós még egészen benne él a rendiségben és újításait tisztán a hadi életre és azzal összefüggő erkölcsi térre korlátozza, míg Rákóczi már külföldi nevelésénél és a rendiségen felülálló fejedelmi hagyományainál fogva is legalább gondolkodásában teljesen szabad és ép úgy rendi elfogultságtól mentesen kritizálja kora viszonyait, akárcsak Széchenyi, a rendi gondolatnak pozdorjává törője. Nála is megjelenik a legnagyobb magyarnak iróniája, mely szeretetlenségszámba mehetne, ha nem állna mögötte az egész embert lenyügöző erős akarat, hogy a hibákon segítsen és népét hibáitól kitisztítva boldoggá, hatalmassá, szabaddá tegye. A rendi társadalom nagyhangú, sokat mutató, keveset tartó volta őt is elijeszti és nem egyszer gúnyra ingerli: így beszél lengyeles konferenciákról, a vezérek „idétlen lármáskodásiról", a késmárki havasok nagyhírű fiadzásairól és hogy „az elmult nyáron egy sertéspásztor elfutamtathatta Debrecen városát"; tiszta lelke leginkább visszariadt a rendi nagyzolás azon mértékétől, mely a külszín érdekében az igazságot is elcsavarja: a nagyot mondó, megbízhatatlan hírthozóra lemondással jegyzi meg: „de azt látom, ő is magyar". Ő ismeri fel először a magyar közéletnek szintén már a rendi társadalomban kialakult szokását, hogy suttogó, meg nem fogható rágalmakkal gyanúsítja meg a bármi okból kiemelkedőket, ami ellen már Esterházy Miklós nádor is felháborodva védekezett, de Rákóczi az, aki világos szemmel meglátja, hogy itt lehetetlen védekezni. Ezért nem ajánlja Bercsényinek, hogy a Homonnai-javakat első feleségétől született fia nevében átvegye, bár ahhoz teljes joga volna: „mint jót kivánó atyjafia, barátja, nem javíthatnám, mert a soha titokban maradni nem fog; ha tízszer többet ad is Kegyelmed, mint más, de mégis magamon kívül nem hiszem, hogy valakivel elhitesse, hogy ingyen ne birja; s hiában annak a kvietancia, dokumentum s számadás, az kiben benne van az diffidencia! én sem volnék ment az balítéletektül, hogy az mostani szűk időben is másoknak ajándékozom az ország jövedelmeit". A közéleti tisztaság e kifinomult mintája minő fehér holló az akkori gyűjtő, szerző társadalomban s még inkább a bécsi nagyurak és hivatalnokok szemérmetlen tolvajlási rendszerében: szinte érthetetlen jelenség, ha nem Rákóczinak csodálatosan tiszta és törékeny, bűntudatot elviselni nem tudó lelki szervezetéből magyarázzuk.

Borsos József: Egy magyar hölgy arcképe.

A tejcsarnokos halála

Irta: Botos János

Küküllőkövesd falusias nyugalmába szokatlan panasztevés és aggodalmas jajszó nyilalott bele:

— Megölték a tejcsarnokost.

— Meg a' — sivalkodták a nénikék — még penig puskával. Fáintos uri puskával. 'Sze minden baj töllek jő... Adó is, halál is.

— Szegény csarnokos! Idegen ember volt, idegenül halt meg — motyogták az öreg férfiak s még a tarkójukat is megvakarták, annyira rendkivüli eset számba ment Küküllőkövesden a gyilkosság.

— Még tolvajlás se volt hat esztendeje egy is, hát még emberhalál?!

— Látta-e maga? — szövődött a párbeszéd. — Akkorka golyó, mint a bihal-légy feje. Mikor bément, alig ütött s ahajt a mellén kitépte még a kövérséget is.

— Meg se kukkant szegény, s a gereblye nyelit úgy fogta meg, mint a bicsakot. Látja, még a halála percén is vissza akart ütni. Miféle jámbor ember az ilyen?!

— Jámbor? No no! Há'sze nem lopott csürkét, az igaz. Nem is volt verekedős. Az is igaz. De a szegéry embertől nem sajnálta elvenni az első fejést, vastag, zsiros tejet három rongyos pénzér...

Leharapta a szó végét. Pipáját mélyen agyarára dugta. Tekintetében ijedtség rebbent: „Hohó, rosszat mondék. Még azt hihetik a zsandárok, valaki az ingyenár miatt puffantott igy bele."

— Nem tiszta dolog, na! — segített zavarán a szomszéd. — Drága-nemű puska, likra-menő golyóval, uriszerszám... És semmi nyom. Összekerestek a csendőrök minden fűszált, minden ágat. Se horpadás a földben, se

Pásztortűz 1931. jan. 25.
28. l. kép

Borsos József

BORSOS JÓZSEF: herceg ESTERHÁZY PÁL

Képzőművészet 1932. VI. évf. 48 sz.

TARTALOMJEGYZÉK:

Gy. N.: Művészet és csendélet 49
Kőszegi László: A nagy magyar festők és helyzetük a XIX. század műtörténetében . . . 51
Chroniqueur: Müteremlátogatás Fejérváry Erzsinél 55
Tárlatok:
Kállay Miklós: id. Markó Károlytól Rippl-Rónai Józsefig 56
A Műcsarnok reprezentatív kiállítása. II—XI. termek (gy., Dénes Tibor) 62
Boross Mihály: Csendélet kiállítás a Nemzeti Szalonban 66
Jajczay János dr.: Az Ernst Múzepm kiállításai 68
A Nemzeti Szalon csoportkiállításai 70
In memoriam 72

A KÉPEK JEGYZÉKE:

eg Eszterházy Pál a címlapon
széle 50
ár 51
árolyi Lászlóné 52
zur Gyula mellszobra . . . 52
Táncosnő 53
ia 53
ompozíció 54
. 55
Tájkép 55
Margitsziget 56
Csendélet 57
57
Márton Ferenc: Erdőirtás Csik
Rippl-Rónai József: Édesapár
Nagy Sándor: Kettős arckép .
Boldizsár István: Gyümölcsszé
Lókayné Egyed Erna: A férfi
Ferenczy Károly: Fürdés előtt
Csánky Dénes: Országút . . .
Andaházi Kasnya Béla: Olasz
Kosztolányi Kann Gyula: Cse
Déry Béla: Venezia . . . .
Feszty Masa: Férfi portré .
Patkó Károly: Olasz vidék .
Somló Sári: 1919 . . . .

Borsos József

Képzőművészet 1932, 53. sz.

BORSOS JÓZSEF: A LEVÉL

ORIGINAL STINGL páncélfőkés vadonatúj pianino
1500 PENGŐ

Steinhammer, Blüthner Lauberger & Gloss. Bechstein. Förster. Steinweg Bösendorfer és Stingl zongorák legolcsóbban

királyi udvari hangszergyár Budapest VII. Rákóczi út 50

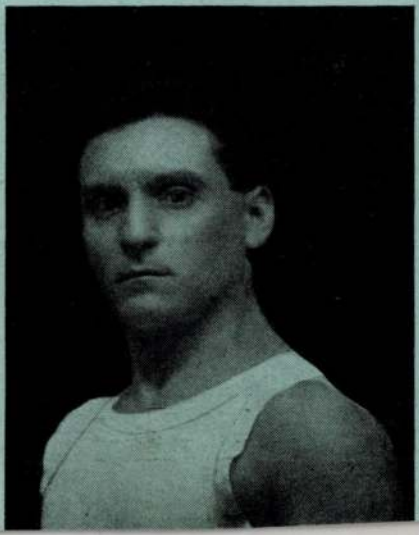

Rózsa Gy.:

Adatok B. J. arc-
képfestészetéhez.

M. Művtörő. Munke-
köz. Évk. 1951.
Bp. 1952.
147-150. l.

Feladó: Deák I.

Lakása: XVIII. Erdei u. 29.

dr. Szentiváni Gyulóni

Budapest

Lágymányosi u. 16.

Borsos József

1.

Rabhaladó

192. l.

Rabinovszky M.:

Haladó hagyományok a m. festészetben

SzM. 1950.

Bordos J.

Pogány G. G.

A haladó és reakciós erők harcának tükrözése a 19. sz-i m. festészetben.

M. Műtört. Munkaközi. Tóvk. 1951. Bp. 1952.

40, 43, 44. l.

Borsos József

— cc —

uród

2

u.

Lykaemnestra. II.

257, 3742. l Egyiet

A művészetek története. II. kiadás

Bp. 1939

Libero Andreotti: *Ritratto di giovinetta.*

Borsos József festő

Galerie Franz Graf v. Beroldingen. Wawra. Wien. 1909. —
24. l. **Borsos József:** Wein, Weib und Gesang.

401. DÍSZES, ARANYOZOTT KÁVÉSKANNA ÉS CSÉSZE, ALJJAL, KÉPPEL, HEREND.

Földöntúli szerelem

Novella

Irta: TAMÁS ISTVÁN

A tenger már negyedik napja tombolt, hánykolódott, az égi menynyezetig dobálta magát, akár egy hisztériás asszony. Makacs, ólmos eső esett, vad szelek pofozták jobbra-balra a hajót és a vitorlák nyöszörögtek, sírtak az irgalmatlan verés alatt. A brigg kapitánya lebotorkált a fedélzetről a társalgóba, hogy egy kis bátorságot öntsön elszontyolódott utasaiba. Hárman voltak: Rocca, a sziciliai olajkereskedő, a doktor, egy száraz, keserű filozófus és Don Juan de Tenorio, a kivénhedt lovag. Az urak kockáztak, boroztak és káromkodtak. A kalmár főfájásról panaszkodott és a doktor a kénsárga eget kémlelte az ólmozott, kerek ablakon át. A hajó valahol az Atlanti-óceán közepén kóválygott, tanácstalanul nekirugaszkodva, majd visszahőkölve, mint a vadászkopóktól hajszolt vad. Az idő éjfélre járt és a vacsora maradványai még az asztalon hevertek.

A doktor csuklott és ásított:

— Nem megyünk még lefeküdni?

A lovag lassan tápászkodott fel a székből:

— Cudar éjszakánk lesz...

Éppen búcsúzkodtak, amikor hirtelen felkattant a fedélzeti csapóajtó és állati jajveszékeléssel közéjük zuhant az őrtálló matróz. Dagadt, véraláfutásos szeme lángolt a rémülettől:

— A kísértetkisasszony! — dadogta szederjes szájjal — künn sétál a fedélzeten! Rámnevetett!

Az utasok megdöbbenve néztek össze. A kapitány fakó bajuszát rágcsálta és mert látta, hogy magyarázatot várnak, felvilágosította őket:

— A kísértetkisasszony egy firenzei bíboros húga, akit esküvője órájában elraboltak a kalózok és a hajójukra hurcoltak. A lány menekülni akart és amikor a rablók üldözőbe vették, a tengerbe vetette magát. Hajósok gyakran találkoznak vele ezen a tájon. Állítólag szerencsétlenséget hoz mindazokra, akikre rámosolyog.

A matrózzal egy korty pálinkát itattak, aztán valamennyien felrohantak a fedélzetre. Átkutattak minden zugot, de semmiféle nőt nem találtak, csak a tenger morajlott és a csapzott felhőrongyok mögül az újhold sápadt profilja sandított rájuk kétértelmű fintorral. A matróz ott vacogott mögöttük. Egész testét kiverte a hideg verejték. A doktor leereszkedően veregette vállon:

— Nagyon bevacsoráztál, barátom! És káprázott a szemed!

— En... hebegte a szerencsétlen, de nem hallgatták tovább és a társaság nevetve levonult a hálófülkékbe.

*

A matróz másnap reggelre meghalt. Szája szélét fehér hab lepte el és a homlokán mérges lila folt virított, mint túlvilági bélyeg. A briggen aznap nyomott és baljós volt a hangulat. Rocca, a kalmár, feltűnően sok vörösbort fogyasztott és a lovag drága perzsaszőnyegbe bugyolált lábbal szunyókált az asztal előtt. A köszvény kínozta már néhány éve és vigyáznia kellett, nehogy az alattomos, őszi nyirok ismét a vékonyába harapjon. A fejét féloldalt fordította, mert az orrát minduntalan megcsapta a kapitány hajából kiáradó pomádé émelygős illata. Utálta a hiú piperkőcöt és irígykedett dús, göndör fürtjeire; a saját tarkóját már kikezdte a kopaszság... Csak félfüllel figyelt a kapitányra, aki szóval tartotta őket:

Csathó Kálmán — Borsos Józsefről

Néhány nappal ezelőtt jelent meg *Csathó Kálmán* új regénye: *»A szép juhászné«*, melynek külön érdekességet ad, hogy *hőse a mult század népszerű festőművésze: Borsos József.* »A szép juhászné« azonban ennek dacára sem sorolható az utóbbi években nálunk is lábrakapott regényes életrajzok közé, mert a megmásíthatatlan életrajzi és művészettörténeti adatokon kívül, *vérbeli regény*, írói fantázia szülöttje. Csathó Kálmán így nyilatkozik új regényéről:

— »A szép juhászné«-ban Borsos életét *csak a regény körvonalaihoz használtam fel.* Borsos József érdekes és gondolkozásra késztető élete abszolut regénytéma, a legideálisabb, amit csak író találhat. Borsos a mult század negyvenes éveiben Bécs egyik legismertebb és legdivatosabb festője volt, népszerűbb Barabásnál is. Képeit csengő aranynyal fizették. Úgy látszott, hogy szerencséje sosem hagyja el, divatos volt, a történelmi és pénzarisztokrácia kedvenc festője. Ez az ember egy szép napon otthagyta Bécset, a dicsőséget, pénzt és *hazajött Pestre fényképésznek.*

— Társaival Borsos, Doktor és Varságh néven nyitotta meg műtermét az Országút-utcában, a mai Múzeum-körúton. Tulajdonképpen nagy köpönyegfordítás volt ez a pályaváltoztatás, mert az akkori festők úgy tekintették az egyre jobban fejlődő fotografálást, mint teszem manapság: a színházak a mozikat. Egy kicsit a kenyerüket féltették tőle. 1883-ban pedig, mint a »Szép juhászné« tulajdonosa *kocsmárosként fejezte be életét az egykor ünnepelt festőművész.*

— Mikor Borsos életrajzát olvastam, foglalkoztatni kezdett életének a problémája. Meg akartam keresni a *m'értjét* ennek a szélsőséges életnek. A regényben aztán megvilágítom, hogy egész élete egy nagy, minden gondolatát betöltő szerelem szerint alakult. Egy lány, — későbbi felesége, miatt fordított hátat Bécsnek, ahol pedig *Ferenc József is háromszáz forintot fizetett neki egy-egy miniatürért*, mellyel Solferino után tábornokait jutalmazta. A nagy szerelem volt Borsos életének és művészetének motorja. Érte és neki élt és az ő halála után mint céltalannal hagyott fel a pikturával.

— Mindig nagyon szerettem olvasmánynak az életrajzokat, a képzőművészet is sokat foglalkoztatott, de egyénileg is rendkívül izgatott Borsos élete. A művészt láttam benne, aki az emberek közül elvonult az erdőbe, a csendbe és magányba. Bevallom, hogy bennem is gyakran vetődött fel hasonló gondolat és mikor Borsos életével megismerkedtem, ijedten néztem szembe a saját problémámmal. »A szép juhászné«-ban kiírtam magamból ezt a gondolatot, most már nem is félek, hogy valaha sor kerülhet rá.

— Természetesen a regényben van egy kis művészettörténelem is, hiszen valóban élt festőművészről szól. Ezekben a vonatkozásokban Kopp Jenő, Lázár Béla és Lyka Károly munkái voltak forrásaim, az ő könyveiknek sok hasznát vettem.

Borsos József festménye: Virágárus leány

Színházi Élet 1936. 13. sz.

Borsos József

Keresztes vitéz és apáca c. festményeinek szemes repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1934. okt. 28.

BORSOS JÓZSEF.

még soha.» Az 1865-i évkönyvből tudjuk, hogy a látogatók száma az Akadémián rendezett ez első kiállításon 3044 volt. A II. emeleten levő, nehezen megközelíthető termek mégis magukon viselték egy kizárólag kiállítási célokat szolgáló művészház építésének szükségességét.
ig az Akadémia helyiségeinél alkalmasabb
lését, tehát 1877-ig, az Andrássy-úti régi
t megtett, hogy a művészet terén haszno-
n művésznek, közönségnek és hatóságoknak.
ács a Társulat beadványára lépett közbe,
Mórt a vigadóbeli *Attila lakomája* című
alanul meg ne fosszák. *Az Esterházy-képtár*
országgyűléshez intézett kérelmére történt
a hazai művészet emelése ügyében emlék-
éshez és mintarajztanoda felállítását (ezt
líjak, utazási segélyek létesítését, a művé-
mi költségvetésbe külön tételként való
ami támogatását kérte. (Lt. 1866—111.)
n meg is valósultak. 1867-ben az állami
sát, 1871-ben a *Margit-híd*, 1874-ben pedig
lítását állami megbízásból vállalja. A Tár-
és a hatóságok mind gyakrabban kikérik.
ősége felől intéz kérdést hozzá a Helytartó-

A MEGVÁLTÓ
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

1.

Művészet 1913.

Hubert Robert stb. kitűnő lapokkal vannak benne képviselve, Fragonard pedig egész sorozattal, amelynek nehány lapja a kiváló mester legszebb rajzai közé tartozik. E kitűnő kollekciónak, mely egy-két lap kivételével az Esterházy-gyűjteménnyel került a magyar állam tulajdonába, volt azonban egy nagyon jelentékeny hiánya: a XVIII. századi francia festészetnek megalapítója s kétségtelenül legnagyobb mestere, Watteau, nem volt benne képviselve. Az Esterházy-rajzgyűjteménynek egy lapja a mester nevét viseli ugyan, de ez az attribució legalább is kétséges. E szembetűnő hiányon azonban segíteni aligha lehetett reményünk; a Watteau-rajzok ára az utóbbi évtizedben oly magasra szökkent, hogy egy valamire való lapnak megvásárlása metszetgyűjteményünk mai dotációja mellett teljességgel ki volt zárva. Elég e tekintetben az 1912 június havában lefolyt Jacques Doucet aukció áraira hivatkoznom. E híres gyűjtemény, mely tisztára a XVIII. század francia művészetének és iparművészetének termékeiből állott, nem kevesebb mint 16 Watteau-rajzot tartalmazott. Ezek közül a három legjelentéktelenebb 7000 és 9600 frankon, a jobbak 15,000 és 50,000 frank közt, a két legszebb pedig egyenként 78,000 frankon kel-

s ilyen nagy áldozatra metszetgyűjteményünk, melynek különben is temérdek a tenni- és pótolnivalója, valaha is alig szánhatta volna el magát.

De épp a Doucet-aukció idejében, midőn rajzgyűjteményünk e hiánya aktuálissá s a vásárlás lehetetlensége nyilvánvalóvá vált, jutott grafikai osztályunk egy pompás Watteau-rajz birtokába. Kleinberger Ferenc, Párisban élő hazánkfia, ki a Szépművészeti Múzeum régi és modern képtárát a már több nagybecsű ajándékkal gyarapította, magángyűjteményében levő két Watteau-rajza közül a jelentékenyebbet nekünk ajándékozta. Az ő nagylelkűségéből e pótolhatatlannak vélt hiány szerencsésen betöltetett s francia rajzgyűjteményünkből immár nem hiányzik a nagy mester teljes értékű képviselete sem.

Az új Watteau-rajz, melyet színes reprodukcióban közlünk, kitűnő példája a művész pompás és eredeti rajzművészetének. A „fêtes galantes"-ok híres festője rajzban épp olyan friss és biztos, mint sokszor megcsodált ecsetkezelésében, még erőteljesebb és egészségesebb. Festményein, a vidám jelenetek mögött mindig valami fojtott melankólia érzik; rajzaiban a költő hallgat s csak az éles szemű és biztos kezű festő érvényesül. E rajzok

Borsos József irodalom

A Gyűjtő. 1912. 337, 351. l. — *Albuma,* A magyar festőművészet —. A Pesti Napló előfizetőinek készült kiadás. (Budapest, é. n.) 85. l. (arczképpel, Marastoni József 1861-ben készült kőrajza után.) — *Benkert, Carl Maria:* Jahrbuch des deutschen Elementes in Ungarn. Budapest, 1846. 156. l. — *Böheim Vendel:* A Habsburgház műkincsei. *Magyar Műkincsek.* Budapest, 1898. II. 70. l. — *Budapesti Viszhang.* 1852. I. 96, 320. l. — *Ernst Lajos:* A magyar történeti festészet. Budapest, 1910. 74. l. — *Ernst Lajos és Lázár Béla dr.:* Az Ernst-Múzeum kiállitásai. X. Magyar biedermeier-művészet. Budapest, 1913. 14—16. l. — *Életképek.* 1846. II. 219. l. — *Évkönyve,* A pesti műegylet —. 1853-ra. Pest, 1854. 26, 36. l. — *Évkönyve,* A Magyar Képzőművészeti Társulat —. 1863. Pest, 1864. 59. l. — *Faust.* (Wien.) 1856. 23. sz. (Die September-Austellung des östr. Kunstvereins, von Kerheny). — *Findura Imre:* A cabinet festészet nyomai hazánkban. *Fővárosi Lapok.* 1876. 74. l. — *Honderű.* 1843. II. 85. l. (Festészeti csarnok). — 1845. II. 137. l. (Pesti műkiállitás 1845). — *Kiáll. lajstromok.* — *Lázár Béla dr.:* Borsos József. *Budapesti Hirlap.* 1913 máj. 9. — *U. az:* Művészet. 1913. 302—314. l. (képekkel és önarczképpel). — *Meller Simon:* A magyar művészet kialakulása a XIX. század első felében. *Művészet.* 1911. 186. l. — *Mihalik József:* A Kassai Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma. Kassa, 1903. 39. l. — *Műcsarnok.* 1901. 283. l. — *Művészet.* 1902. 147. l. — 1904. 199. l. — 1913. 343, 360, 409. l. — *Ormós Zsigmond:* Adatok a művészet történetéhez. Pest, 1859. 22. l. — *U. az:* A herczeg Esterházy-képtár műtörténelmi leírása. Pest, 1865. 140. l. — *Peregriny János dr.:* A Magyar Történeti Képcsarnok lajstroma. Budapest, 1894. 121, 134. l. — *U. az:* A M. N. Múzeum képtárának leíró katalogusa. Budapest, 1900. 61, 466, 501. l. — *U. az:* Az Országos Képtár műtárgyainak leíró lajstroma. Budapest, 1901. 99. l. — *Pesti Divatlap.* 1844. 254. h. (Pesti műkiállitás.) — *Pesti Hirlap.* 1913 máj. 6. (Előadás Borsos Józsefről.) — *Petrichevich Horváth Lázár:* Bécs—pozsonyi levél a Honderűhöz. *Honderű.* 1844. I. 652. l. — *Rózsaffy Dezső:* Pettenkoffen Szolnokon. *Művészet.* 1905. 386—390. l. (Borsos arczképével). — *Seiz, J. Cr:* Feldmann's Wegweiser durch Pest und Ofen. Pest, 1855. 157. l. — *Szana Tamás:* Száz év a magyar művészet történetéből. Budapest, 1901. 40, 55, 91, 135. l. — *Szegedy-Massák Hugó* úr közlése. — *Szépművészeti Múzeum.* A modern képtár lajstroma. Budapest, 1908, 16, 38. l. — 1913. 7. l. — *Szalóky Viktor:* Londoni tárlat Pesten. *Az Ország Tükre.* 1862. 75. l. — *Szőnyi Ottó dr.:* Boross János festő levelei Scitovszky pécsi püspökhöz a pécsi székesegyház oltárképei ügyében. *A Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesitője.* Pécs, 1912. 149—159. l. — *Természettudományi Közlöny.* 1908. 2. f. (színes képpel). — *Vas. Ujs.* 1877. 285. l. — 1883. 558. l. (Nekrolog.) — *Wurzbach:* Biographisches Lexikon. Wien, 1857. II. 78. l. — Önarczképe a Kassai Múzeumban. — Arczképe Pettenkoffen Ágosttól a Szépművészeti Múzeumban. — Arczképét 1861-ben kőre rajzolta Marastoni József Pesten.

Helyesen cédularva

1971 JUN 13
1021
Borsos József

Akvarell egy arcképfestőről

Borsos József emlékkiállítása Veszprémben

Megint egy majdnem-eltűnt, egy kevésse-ismert, egy félig-elfeledett. Újból fölkel a múlt betemetett időárkából egy ellentmondásos, zuhanó nagyság.

Zuhanó élete volt. Sírja helyét sem ismerjük.

A reformkorabeli ügyvéd-lapszerkesztő-gyorsíró fia, *Borsos József*, tizenhat esztendős korában, a történelmi romanticizmus hevétől fűtve, két nagyméretű olajfestményt alkot: egyiknek *„1526. II. Lajos halála. A mohácsi ütközet"*, a másiknak *„Csatajelenet. 1686. A második mohácsi ütközet"* a címe.

Tizenkilenc esztendős, mikor 1840-ben Bécsbe kerül festészetet tanulni, a császárvárosban híres portrétistává válik, vagyonra tesz szert, huszonegy esztendeig Bécsben él, 1861-ben hazatér Pestre, az Országút 42. szám alatt, a volt botanikus kertben fényképész (!) műtermet nyit, tönkremegy, tönkremenve még megszerzi „A szép juhászné" nevű budai kertvendéglőt s festőként teljesen elfeledve, „A szép juhászné" korcsmárosaként hal meg hatvankét éves korában, 1883-ban Budapesten.

A nemismerés, a közöny, a feledés otromba-nyirkos csendje öleli körül halálát s életművét. Mikor 1913-ban ébresztgetni kezdik, s az Ernst Múzeumban rendezett első hazai biedermeyer kiállításon először kerülnek festményei, akvarelljei, litográfiái a közönség elé, két fia már azt sem tudja, apjuk hol pihen. A Kerepesiben, talán, de sírját nem lelik.

Százötven évvel a születése után nyitogatják — jelképesen — az ismeretlen helyen nyugvó koporsót.

Miután a város szülötte, a veszprémi *Bakonyi Múzeum* vállalta emlékkiállítását abból az alkalomból, hogy ez idén van százötven esztendeje annak, hogy Borsos József — még atyafiságban sem áll Borsos Miklóssal — a királynék városában megszületett. Emlékkiállítását tegnap, szombaton nyitották meg, *Molnár* Zsuzsa művészettörténész, a Nemzeti Galéria munkatársának a rendezésében a veszprémi múzeumban.

Borsosnak megbízható életrajza nincs. Életének adatokkal ellenőrzött, adatokon megszűrt vonulatát alig ismerjük. Azt sem tudni pontosan, hogy hány gyermeke volt. Rejtély, miért hagyta el Bécset, talány, miért lett fényképészké az ismert portrétista. Az idő már arra sem felel, hogy miben, miféle rengésben ment tönkre, s Bécs jeles portrétistája hogyan vált élte alkonyán budai korcsmárossá. Az is rejtély, hogyan feledhették el fiai, hol, melyik temetőben, milyen sírban pihen tulajdon apjuk.

Fényképei — akár festményei, portréi, akvarelljei, litográfiái — nincsenek összegyűjtve. Molnár Zsuzsa kezdte keresgetni, találgatni, rendezgetni azokat, mutatott is nekem, még Pesten, a Galériában egy kitűnő, eddig ismeretlen, még sehol meg nem jelent Liszt-fényképet. Elbeszélte azt is, hogy Pécsi Sándor színművész üzente: ő is őriz Borsos fényképei közül kettőt.

Biedermeyeresen érzelgősnek, kissé már nevetségesen lirainak, érzelmekben túlfeszítettnek hat Borsos József számos alkotása. Végignéztem több képét, még a Veszprémbe szállítás előtt Pesten, a Galéria folyosóin, vagy *Révay* Kálmánné kitűnő restaurátor műhelyében.

Néhány portréja azonban mestermunka, s elragadó. *„Remek festő volt"*, jegyzi meg egyik tanulmányában Molnár Zsuzsa, a kiállításról természetesen mellőzve Borsos gicscseit. *Női képmás bársonymentében* (Lilamentés nő) című olajfestményét Petrovics Elek *a magyar mesterművek közt* tartotta számon. Ez az olajfestménye lebilincsel a színek izzásával, az ábrázolt földöntúli bájával, a megremegtető szelíd szépséggel, amely a portréból árad. Biedermeyer cifraságok, hamis érzelem-keltések közben és mellett Borsos olyan műveket alkotott, mint a *Nemzetőr*, egyetlen kiemelkedő 1848-as festményünk, amelyről Vayer Lajos azt írta, hogy *„... híres arcképében európai rangú művet teremtett"*.

Gyűjteményes kiállítást nem lehetett rendezni, nagy számú képeinek jó része lappang. Az emlékkiállításra is nehéz, több esetben körülményes volt a tárlat anyagának kikutatása, összeválogatása, a képek restaurálása. Révay Kálmánné, a Galéria főrestaurátorának az irányításával a kiállított művek hetven százalékát kellett a rájuk rakódott anyagtól megtisztítani, a hamisításokat eltüntetni, az alkotást eredeti szépségében visszaállítani.

A kiállítás rendezője mindenesetre tíz éve foglalkozik — „tízévi munkám van benne" — Borsos József lappangó képeinek fölkutatásával, hitelesítésével, a címek és az ábrázolt személyek pontatlan meghatározásának a helyesbítésével. E kutatómunka révén sikerült a közönség elé állítania ezt a színes, szenvedélyesen ábrázoló, a színek pompájával is ható, megragadó portrékat alkotó művészt, a rejtélyes magyar művészek egyikét, akinek festői pályája derékba tört, noha olyan hevesen indult, hogy egy tizenhat esztendős fiú két nagyméretű olajfestményt alkot.

A Teleki-karikatúra

Minek, kinek az ösztönzésére? Az ügyvéd-lapszerkesztő édesapa amatőrködése nyomán? Mert Borsos Márton ügyvéd 1826-ban, Pesten és műkedvelőként, megfestette Kisfaludy Sándor arcképét.

Habent sua fata... Borsos majd minden kiállított képének külön fabulája van. A tizenhat esztendős korban készült egyik alkotás, *az 1686-os mohácsi kép* a Galéria tulajdona és most kerül — eredeti állapotában visszaállítva, átfestésektől, műkedvelő kiegészítésektől megszabadítva — először a közönség elé. *A másik mohácsi kép*, az 1526-os, évtizedek óta lappangott, s a kiállítás előkészítése során, egy — Borsos életművét fölmérő — művészettörténeti cikk nyomán került elő *Pálkuti* Keresztélynek, *a mohácsi tanácselnöknek* a dolgozószobájából. A *Fiatal nő fekete ruhában*, amelyet tévesen, mint Hollósy Kornélia arcképét őrizték sokáig egy magángyűjteményben, úgy került a Galéria tulajdonába, hogy egy BÁV-aukción vásárolták meg.

Habent sua fata: Borsos *Férfiarckép*-e, O. Hensfels Gestel báró képmása, az 1932-es velencei egyezmény alapján került Bécsből Budapestre, ez volt a bécsi volt udvari gyűjteményekből Magyarországnak juttatott műtárgyak egyike. Legismertebb alkotását, a *Nemzetőr*-t még 1902-ben Pick Mórtól szerezték meg. *Honvéd-törzstiszt* című 1849-es akvarelljét, amely a Hadtörténeti Múzeum tulajdona lett, a centenárium idején, 1949-ben Boldizsár István festőművésztől vásárolták meg. A magával ragadó *Női képmás bársonymentében* Hatvany Lajos gyűjteményének becses része volt, 1939-ben Hatvanyné Marton Erzsébettől vették meg. *Női képmás csipkegallérral* című portréja, amely először kerül a közönség elé, „Örök letét 1939" jelzéssel a Galériában van. Több alkotása eltűnt, lappang, egy-két lappangó művének litográfiáját azonban ismerjük: ilyen a történelmi becsű s *Az első magyar országgyűlés megnyitása 1848. júli 5-én* című műve, amely elveszett (eltűnt? kallódik?) ugyan, de fennmaradt a mű nyomán készült August von Pettenkofen-féle litográfia, amely a kor egyik művészi dokumentuma, hiszen beszámozva láthatók rajta az ábrázolt államférfiak.

A litográfia bal szélén áll, lelkesülten Teleki Sándor gróf. A veszprémi kiállításon bemutatták Borsos József egyik, Telekit ábrázoló, *karikatúráját* is, az eredeti híján a karikatúra nyomán Bécsben készült litográfiát, amely riportunkban látható. Ezt a karikatúrát ismertük ugyan már eddig is — a lap még 1910-ben ajándékképpen került egyik közgyűjteményünk birtokába. Újabban egy teljesen ép, restaurálatlan és restaurálást nem is igénylő, Teleki által dedikált litográfiát szerzett meg a Nemzeti Múzeum történelmi képcsarnoka: ez a példány került Veszprémben a közönség elé. A dedikáció szövege: „Kolozsvárt Január 12-én 1882 — *Valánk!* — Gáll Gyulának szíves üdvözlettel Teleki Sándor."

A *Gróf Teleki Sándor mint vándorlegény* című litográfia története regényes. A gróf, Jókait idézve, „jó barátja volt Victor Hugónak, a két Dumasnak, Lisztnek, Petőfinek s századunk egyéb versíró, éneklő, muzsikáló, képfestő és szoborfaragó hírnevességeinek". Bem és Garibaldi törzstisztje négy forradalmat harcolt végig, a szabadságharc bukása után vagyonát elkobozták, az aradi várbörtönből megszökött Telekit in effigie kivégezték, az emigráns ült az adósok börtönében is Párizsban, a fiatal férfit, akit valaha Tánchics Mihály nevelt, III. Napóleon Jersey szigetére száműzte, ott kötött barátságot Hugóval, innen azután vele együtt száműzték tovább, Guernesey szigetén telepedett le, volt vándorlegény, gyertyagyári munkás, világ jókedvű csavargója, aki végül is hazatért, visszakapta koltói kastélyát, amely egykor a mézesheteiket élő Szendrey Júliát és Petőfit látta vendégül, s ahol — a kastély kertjében, egy malomkő asztalon — a *Szeptember végén* született.

Ez a Teleki Sándor ismerte és szerette Borsost, s míg más főurak portrét rendeltek nála, Teleki karikatúrát csináltatott, s ennek litografált példányait küldözgette öreg korában barátainak, megemlékezésül. Úgy látszik, a csavargó, a vándorlegény korára volt büszke a koltói úr, Petőfi barátja.

Borsos József egy kort beszélt el nekünk a képein. Olyképpen, amilyen az a kor volt. Érzelmes-giccsesen is, meg fényesen is. Mesteremberként, s mesterként. Néha tréfálkozva, amint a Teleki-karikatúra mutatja.

Ruffy Péter

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR NEMZET
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
MAGYAR NEMZET

n iratkoznak be
5 osztályos diákjai

A felvételi vizsgák június 28-án kezdődnek meg országosan a felsőoktatási intézmények nappali, esti és levelező tagozatain. Ezen a napon a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre, a gazdasági főiskolákra, a felsőfokú külkereskedelmi szakiskolára és az orvostudományi egyetemekre jelentkezők készítik el írásbeli dolgozataikat, másnap pedig a műszaki egyetemekre, a tudományegyetemek természettudományos karaira, a műszaki főiskolákra és a felsőfokú technikumokba jelentkezők írásbeliznek. A bölcsészettudományi karokon június 30-án, az állam- és jogtudományi karokon július 1-én tartják az írásbeliket.

Június 13

Az angol királynő a „brit birodalom érdemrendje" lovagi fokozatával tüntette ki Solti Györgyöt, a londoni királyi opera, a Covent Garden tizévi munka után távozó főzeneigazgatóját. A lovagi címet Solti ennek ellenére sem használhatja, mert nem brit állampolgár.

⊙

Hétfő este a Madách Színházban rendezik meg a „Szóljatok szép szavak" című versenynek, az amatőr színjátszó mozgalom több mint féléves vetélkedősorozatának döntőjét. A műsort, amelyben a középdöntők legjobb együttesei lépnek fel, közvetíti a rádió is.

Madaras község határában Európa legnagyobb roxolán sírmezőjét kutatják a kilencedik éve a bajai régészek. Az óriási temetőben tíz kutatóárok fut, és egymás után lelnek újabb sírokat. Az idén kiásott harminc hanttal együtt 530 halom- és lapossír leletei tanúskodnak már a szarmaták harmadik népcsoportja, a roxolánok vándor-társadalmáról 1400—1600 évvel ezelőtt. Ha befejeződik az ásatás, a csontvázmaradványokat a szegedi József Attila Tudományegyetem embertani intézetében fogják megvizsgálni. Az antropológiai vizsgálatok ugyanis ma már a vérségi kapcsolatokat is megvilágítják az évezredes csontok alapján.

✦

Az úttörő nagykórusok harmadik országos fesztiválját pénteken nyitották meg a veszprémi Petőfi Színházban. A fesztiválra a fővárosból két együttes, a megyékből egy-egy kórus érkezett. A találkozó idején a zenepedagógusok tanácskoznak a kórusmozgalom helyzetéről.

Megkezdődött az „Interfórum '71"

A Magyar Televízió és a Nemzetközi Koncertigazgatóság rendezésében szombaton a fertődi kastélyban megkezdődött az *„Interfórum 71"*, az Intervízió négynapos zenei programja. A hét szocialista országból és Finnországból érkezett fiatal előadóművészeket, valamint

Annusk

KEDD. *Bemutatkozom, kedves Naplóm! Tizenöt éves vagyok, de a tévében már megszoktam nézni a felnőtt filmeket. A barátnőim a Koponyába járnak. A Koponya beatklub, ahol lemezeket meg magnófelvételeket lehet hallgatni. Táncolni is szoktak. Nem sokat törődöm velük. Engem, kedves Naplóm, más érdekel. Meg kell írnom, mert szétszakad a szívem. Engem Ő érdekel. Leírom a nevét, habár reszket a kezem közben. Szép Alfréd. Leírom, akármi lesz is, hogy imádom Szép Alfrédot. Imádom a markáns vonásait, az oldalra fésült haját, a zengő, gyönyörű hangját. Amikor A kovácsok énekében leugrott a várfalról és eltűnt a mélyben, azt hittem, rögtön meghalok. De nem lett baj. Él! Él! Él!*

Ma láttam őt a tévében. A rét mögött-ben. A színházból közvetítették, felvételről. Gyönyörű volt. Csodálatos. Amikor ránézett Ilonára, olyan szomorkás tekintettel, úgy éreztem, engem néz. Igen, igen, én vagyok Ilona, a szerencsétlen, az odaadó. Csak bámulni akarom őt, Hermant, azaz Szép Alfrédot. Nem kérek mást. Istenem, milyen izgalmas ez a világ!

Előtte is hallottam őt a tévében. Nem mondták be a nevét, de én felismertem. Egy egészségügyi film szövegét mondta el. Biztatott, hogy tisztálkodjunk naponta. Hát hogyne tisztálkodnék, ha Szép Alfréd mondja!

SZERDA. *Ma verset mondott. Ebben is zseniális. Azt hiszem egy belga költő írta. Szabadvers. Valami délkörökről volt benne szó, de én a karikáit figyeltem. A szeme alatt. A nagynéném szerint ez a fáradtságtól van, mert Szép Alfréd agyonhajszolja magát. Ostobaság, így még szebb.*

Később megint hallottam a hangját. A Kés a konyhában-ban, ő szinkronizálta a felügyelőt. Hát azt rögtön meg lehetett ismerni. Habár nem tudom, illik-e egészen ez a szerep az ő tehetségéhez. Nem tudom.

Este fél tízkor a kopasz márki monológját adta elő a Fizikusok az irodalomért vetélkedőn. A monológ volt az egyik rejtvény. Nem találtam ki én sem. Furcsa, hogy az orra töve is ráncos. Ezt eddig nem vettem észre. Nem baj, neki ez sem árthat.

CSÜTÖRTÖK. *Ma már korán bekapcsoltam a tévét, mert Szép Alfréd konferált. Valami zenés műsort vezetett. Látszott, hogy új fiú ebben. Kockás szmokingja volt és szokatlanul nagy csokornyakkendője. Ha nem lennék a rajongója, kicsit nevetségesnek tartanám. Egy számot el is énekelt. Persze lepipálta a többieket. Azért nagy művész.*

És amit azután láttam! Hát az csudajó! Azt a régi filmet, a Kislány kék szalaggal-t. Tizenöt éve készült. Szép Alfréd még csak a kikosarazott vőlegényt játszotta. Hát sohase hittem volna, hogy tizenöt évvel ezelőtt így nézett ki. Mint egy kisfiú a Koponyából. Csak rövidebb hajjal. Aranyos, de valahogy akkor még nem volt ilyen varázsa.

A hangja sem volt akkor még ilyen. Erről meggyőződhettem, mert ő szinkronizálta Ivor Lafargue-ot a show-jában. Ezt rögtön a film után játszották, így azonnal összehasonlíthattam a két Szép Alfrédot. Legalábbis hangban. Képben csak éjszaka tudtam összehasonlítani, mert a műsor legvégén adtak még egy kísérleti filmet. Olyan modern művet. Ő sötét garbót viselt és szemüveget. Sokat dohányzott, fátyolosan szemlélődött. Mintha hajlottabban járt volna. Lehet, a szerep miatt. Hiába, azért múlik az idő.

PÉNTEK. *Ma Szép Alfréd játszotta a tévébemutató főszerepét. Na jó.*

Még kétszer láttam és egyszer csak hallottam. Egy vitaműsorban nyilatkozott a művészetről és a színész felfogásáról. Kíváncsi voltam, mit fog mondani. De inkább csak mutatták, hogy ott van. Nemigen engedték szóhoz jutni. Egy esztéta meg egy osztályvezető beszélt többnyire.

Még azelőtt verset mondott a Mélyhangok című költői műsorban. Megint sötét garbóban volt. Kezdem unni a garbóit.

Igen, és volt még egy szinkronja. Az esti mesében. Ő alakította a párducapát. Rondán morgott, ami azt illeti.

SZOMBAT. *Ma sokat gondolkodtam tévénézés közben. Lélekvizsgálatot tartottam. Azon töprengtem, miért voltam úgy oda ezért a Szép Alfrédért. Volt időm gondolkodni, mert a délutáni ismeretterjesztő műsornak csak a keretjátékában szerepelt. S nekem úgy tűnt, unja, amit csinált. Azt kellett játszania, hogy ő egy középkori tudós, és nem tudja, hogy a gyufát fel fogják találni. Folyton azt éreztem, hogy tudja, sőt a zsebében is lapul egy doboz gyufa, csak butának tetteti magát. Olyan szintelen a hangja. Talán megfázott. A haja hosszan és csapzottan lógott a homlokába. Hát mindent neki kell csinálni ebben a televízióban?!*

Mindent neki kell csinálni, úgy látszik. Az operett-keresztmetszetben ő alakította a grófot. Rövid, hátrafésült haja volt és szőke. Egészen más, mint a tudományos műsorban, pedig mindössze háromnegyed óra telt el azóta. A nagynéném azt mondja, ez természetes, mert a szőke haj paróka. És azt is mondja, hogy Szép Alfréd nem tehet róla, hogy ezen a héten folyton a képernyőn van. Lehet, azt mondja a nagynéném, hogy Szép Alfréd három hónapja a televízió környékén sem járt. Csak a régi felvételek jöttek így össze.

Rájöttem én is, hogy a szőke haj paróka. Még este rájöttem, amikor Gém Kornél, a világhírű intarziaművész otthonába látogatott a televízió. A nagyszerű művész mellett a riporter véletlenül ott találta barátait, közöttük Szép Alfrédot, aki most elegáns sötét ruhában volt és részleteket olvasott fel Gém Kornél művész hitvallásából. Csakugyan. A haja se nem hosszú, se nem rövid szőke. Közepes. Egyébként éppenséggel más is tud könyvből olvasni. De hát ha egyszer ő a Gém Kornél legjobb barátja. Mindegy, ez a nap is elmúlt. Ha holnap szép idő lesz, elmegyek a Koponyasokkal Visegrádra.

VASÁRNAP. *Ma esik az eső. Itthon kellett maradnom. Ma megint nézhetem azt a rohadt tévét. Amilyen az én formám, újra rámvigyorog az a Szép Alfréd. Nézhetem a bájmosolyát, a ráncait, a karikáit, a kopaszodását. Hallgathatom a hangját, ahogy szándékosan rezegteti, mint valami ócsi hősbariton. Mit tudom én! Egy biztos. Ha én a tévének lennék, többet törődnék vele, hogy a nézők ne mindig ugyanazt a pofát bámulják. A nagynéném azt mondja, vidéken is vannak jó színészek, de azok, ha megebednek, akkor sem kapnak szerepet a tévében. Hát én ezt nem tudom. És azt sem tudom most már, mit ettem ezen a Szép Alfrédon. És mi izgultam, amikor leugrott a várfalról.*

Mindegy most már. Megyek, mert szóltak, hogy kezdődik a portréműsor. A Szép Alfréd portréműsora. Ez az este az övé. Megérdemli, persze, mert nagy színész. A nagynéném ezt mondja, és el is hiszem neki. Csak a nagynéném nem tudja, hogy én délelőtt már hallottam Szép Alfrédot, mert a hajótolvajt szinkronizálta A tenger árjában. Délután meg a Pirosbetűs ünnepek dalaiban énekelt két számot. Az egyik dalon még röhögtem is egy jót. Azt énekelte: Elmegyek, nem látsz soha többé, lalala...

Elmegyek én is. Most már egészen biztos. Holnap beiratkozom a Koponya beatklubba.

Vilcsek Anna

Nagy az érdeklődés külföldön a rádió Bartók-műsorai iránt: az amerikai rádióállomások szervezete és Hilversum például valamennyi Bartók-hangversenyünkre igényt tart. A „Szereti Ön Bartókot?" című műsort Oslo és Berlin, a „Bartók, a zongoraművész" című programot Svájc kérte, Torontó pedig megrendelte a Bartókról szóló valamennyi előadást.

azt megerősítik azok a szavai, melyeket a szép Gagarin herczegnő előtt ejtett el. Bernhardi szerint állitólag ezeket mondta egy alkalommal: «*Nemsokára kénytelen leszek olyan fejeket üttetni le, melyek valaha drágák voltak előttem.*» Erre a szándékára mutat az is, hogy Pahlen grófnak mint katonai kormányzónak személyes biztonsága érdekében irásbeli parancsot adott a nagyherczegek elfogatására.

Igy készül elő lassan a nagy történeti dráma, így kovácsolódnak egymásba kapcsolódó lánczszemei. A kitörni készülő katasztrófa végső feszültségében, mint ugrásra kész tigrisek állnak egymással szemben a halálos ellenfelek.

Valaminek történnie kellett; valami fordulatnak bekövetkezését mindenki sejtette a kóros izgalom, az ideges nyugtalanság ezen pillanataiban, melyek a zsarnoki vak dölyf zsibbasztó nyomását kisérték. De melyiké legyen az első csapás, melyik kéz emelkedjék föl először, hogy felrobbantsa a megásott aknát?

Mindenki remegett, mindenki féltette életét, a kunyhóktól kezdve föl a palotákig. De legjobban maguk a nagyherczegek. Szablukov beszéli, hogy úgy Sándor, mint Konstantin nagyherczegek annyira féltek atyjuktól, hogy *halálsápadtak lettek és reszkettek, ha csák haragosan nézett is rájok.* De különösen Sándornak voltak rettenetes gyötrelmei és álmatlan éjszakái, hogy gyönge látása és nehéz hallása következtében valami hibát ne ejtsen. De így volt mindenki. Kocsubejnek, Rosztopcsinnak és másoknak a nap minden idejében készen állott kocsijok, hogy az első jelre menekülhessenek.

(Vége következik.)

A FILIPPINI-SZIGETEK LAKÓI.

MANILAI UTCZA.

A ma oly sokat emlegetett Filippini-szigetek néprajzi szempontból a legérdekesebb tartományok közé tartoznak. Nem azért, mivel az újabban beköltözött gyarmatosok között föltaláljuk Európa minden népének fiait s azonkivül khinaiakat, japánokat és arabokat is, különösen pedig khinaiakat igen nagy számmal, s nem is azért, mivel ezek közül nagyobb részt csak férfiak költözvén ide, a vérvegyülés is nagyon mutatkozik, mint Kelet-Ázsiának minden nevezetesebb pontján, — hanem azért, hogy maguk a benszülöttek is rendkivül sokféle eredetűek. A tudósok a szigetcsoporton eddig mintegy 40 különböző s egymástól testalkatban, szokásokban és nyelvben egyaránt nagyon eltérő törzset különböztetnek meg s ezek közül nem egy oly sajátságos nép van, melynek hovatartozása felől Blumentritt alapvető kutatásai óta nagyon sokat irtak össze a nélkül, hogy a kérdést megfejtették volna.

Magán a főszigeten, Luzonban, legnagyobb számmal vannak *a tagálok*, az innen délre fekvő szigeteken a *visájok*, s ez a két nagy törzs az összes lakosságnak csaknem két harmadát teszi; ezeken kivül még leginkább érdekesek a harczias *zuluk*, kiknek Borneo felé eső szigetét a spanyolok csak a jelen század második felében csatolhatták a filippini gyarmatokhoz hosszas küzdelem után, melyben a mohamedán vallású zulu szultánok nagy vitézséget tanusitottak; továbbá a hegyek között lakó *negritók*, kikről ma általában az a nézet, hogy a szigetcsoport őslakói, kiket a leginkább maláji törzshöz tartozó többi benszülöttek a spanyolok térfoglalása előtt szorítottak ki eddigi lakóhelyeikből.

Ezek a *negritók*, kik sötét barna arczbőrükről s a négerekhez hasonló alakjukról nyerték ezt az elnevezést, voltaképen pápuák s nagyon hasonlítanak Új-Guinea ősi lakóihoz, bár azoknál már valamivel fehérebbek. Jellemző sajátságuk, hogy leginkább megmaradtak a Filippini-szigetek összes lakói közül ősi állapotukban. A nagyobb rész még valóságos nomád, a hegyek között nyomorúlt kunyhókban él, melyekkel gyakran költözik; egyedüli öltözetük a deréköv s egyedüli eszközük a bambusznádból készült ivópohár, meg a mérgezett nyil. A legtöbb ily negritó tetováljа a testét; méz, vadhús, hal, vad gyümölcs és gyökér a tápláléka, és semmi mást nem gyűjt, mint viaszkot s azt is csak azért, hogy rajta a szomszédos városokban dohányt és beteldiót vásároljon, melyeket nagyon szeret, sőt a szivart sajátságosan még jobban szereti úgy, ha égő végét tarthatja szájüregében. Az a pár ezer negritó, ki már letelepedett s bizonyos fokig fejlettebb nép, szintén alacsony fokán áll a műveltségnek; nagy ritkán szegődik szolgának s inkább koldul vagy napszámoskodik, mint hogy rendszeresen dolgozzék. Igen kevés köztök a földmivelő is. Különben gyenge testalkata nem is engedi meg a nehéz munkát; legszivesebben veszi, ha küldöncznek használják, mert gyalogolni jól tud, sőt hajlékony testével még különböző mutatványokat is képes elvégezni, például lábújjaival mindent könnyen felvesz a földről. Még a vadászatot is csak szükségből üzi, bár mérges nyilaival könnyen megöli az állatot, mely egy kis seb után rendkivüli szomjuságot kap, de ha iszik, azonnal elpusztúl. A negritó az elhalt állatból kivágja s eldobja a megsebesített részt, a többit mind megeszi.

A letelepedett negritók 50—60 főből álló törzsekben együtt laknak egy-egy öreg ember vezetése alatt, de különben kommunisztikus szervezetben. A hittérítő spanyol papok, a hol lehet, megtérítik őket, de a keresztség keveset változtat erkölcseiken. A házasságot ősi szokásuk szerint akkor is érvényesnek tartják, ha a jegyes-pár felkuszik egy fára s az alúl álló főnökök a galyakat addig hajtják, mig a pár homloka össze nem ér. Erre leszállítják, fegyveresen körül tánczolják őket s kész a lakodalom is. A temetésnél már több a szertartás. Egy kivájt fatörzsben helyezik el a halottat, hozzáteszik fegyvereit s dohányát, a sir fölé lombokat tűznek s azután az egész gyászoló közönség neki iramodik, hogy a halált okozó gonosz szellemen bosszút álljon, az előtalált első élő lényt, állatot vagy embert megölik, s ekkor nyugalma van a halottnak.

A többi törzsek között kétségtelenül legműveltebbek *a tagálok*, kiket már inkább európai parasztokhoz és kisiparosokhoz lehet hasonlítani. Ezek mind keresztyén katholikusok s nagyobb részt igen buzgó hivők, oly annyira, hogy egyházukért rendkivül nagy áldozatokra is készek. A tagálok vidékein mindenütt a templom, vagy egy-egy nagy zárda a legszebb épület, s ezek rendesen az egyedüli kőházak is. Minden tagál házában van egy-egy szent kép vagy szobor, melynek elefántcsontból vagy tömör aranyból készült részei sokszor igen nagy értékűek; mindenki hord magán különböző olvasókat, de egyúttal amuletteket is, mert hiszen a vakbuzgóság nagyon összefér a babonával és a kisértetek tiszteletével. A tagál már nagyobbrészt európaias ruhában jár, különösen ünnepeken, bár azért jobban szereti, ha meleg vidéken csizmát nem kell húznia s vagy mezitláb jár, vagy papucsban. Előkelőségét inkább a cziczomákkal akarja kitüntetni, melyeket fejére, nyakára s olykor lábaira is rak. Testét nem tetováljа, de ruháját igyekszik kecses redőkbe szedni, hogy jobban hasson, s arczát szépítgeti, hogy fehérebb legyen.

A tagálok műveltség tekintetében sem állanak alantabb, mint meghódítóik, a spanyolok. Ez azonban nem valami nagy dolog, mert hiszen a Filippini-szigeteken letelepedett spanyolok nagyobbrészt meglehetős kétes értékű kalandorok, kik minden mással többet foglalkoznak, mint a munkával, vagy az olvasással. A tagálokról általában azt hiszik, hogy rendkivül restek, különösen a férfiak, kiknek egyedüli vágyuk, hogy napról-napra megélhessenek. S mivel ezen az áldott vidéken két nap alatt kereshetnek annyit, a mennyiből egy hétre való rizsük s más csekély szükségletük kikerül, egy húzomban két napnál tovább a világért sem dolgoznak, e helyett kényelmesen töltik idejöket szivarozgatva, társalkodva és zenélve. Mert a zenét igen szeretik. Még a szegényebbek házában is van zongora, vagy legalább bambuszfából készült gitár és hárfa s este ezek mellett mulatoznak. Csak két szenvedélyük erősebb: a kakasviadal, meg a koczkajáték. A kakasviadal mindennapi mulatság; igen sok tagál oly annyira szereti harczias, kiélesített karmú kakasát, hogy folyvást ölében hordja s csak a templomba menetkor köti ki vagy adja másnak őrizetébe. A koczkajáték és lutri is oly kedves előttük, mint a nápolyi lazzaroniknál, kikhez különben is sokban hasonlítanak. Vannak a nagyobb helyeken szinházak is, melyekben rendesen csak műkedvelők adnak elő roppant hosszú, néha 3 napra és éjjelre terjedő darabokat, melyeknek főtárgya az, hogy egy mohammedán tengeri rabló (a zulu szigetek lakói voltak ilyenek) vagy egy mór beleszeret egy keresztény leányba s különböző kalandok után vagy megölik, vagy áttér és buzgó keresztény lesz. Sokkal munkabiróbbak és szorgalmasabbak a nők. Legmunkásabb az olyan házaspár, kik közül a férfi khinai, az asszony pedig tagál nő.

A tagál nők különben igen csinos alakúak szép olajbarna arczczal, vidám tekintetű ragyogó szemekkel, telt vállakkal s gyönyörű apró kezekkel és lábakkal. Fő ékességük a dús hajuk, melyet a lányok egy ágba fonva eresztenek le a hátukon, az asszonyok ellenben kontytyá csavarnak a fejük búbján. Kivált a leány napjában tízszer is kibontja s újra fonogatja szép haját. Rendkivül szereti a tagál nő a czifrálkodást. Ékszerekért oda adná a mennybéli üdvösségét is. A legszegényebb nő is kész minden önmegtagadásra és a legterhesebb munkára is egy-egy csekély ékszerért, vagy egy ünneplőnek való himzett ingvállért. Sokban hasonlít a tagál nő a japán nőkhöz. Épen olyan kisded termetű s olyan mosolygó arczú. De hátrányosan különbözik a japán nőtől abban, hogy szenvedélyes szivarozó és javíthatatlan betel-evő. Ezt a mérges rágni valót, mely a pálinkaivásnál is rombolóbb hatású, *bnyo*-nak nevezik.

Csak a khinai marad itt is az, a mi: törhetetlen munkásságú, józan, vagyonszerző és — kedélytelen a fásultságig.

A tagálok életmódja különben meglehetős egyszerű. Mint a legtöbb maláj nép, vagy czölöpökre rakott galyakból, vagy ritkább esetekben deszkákból készült kunyhókban laknak, melynek csak egyetlen szobája van, legfölebb az előkelők választják ketté egy mozgatható deszkafallal. A házak ily kezdetleges voltának egyik oka az, hogy az itteni rendkivül vulkánikus talajon

igen gyakori a földrengés, sőt a tűzokádó hegyek is sokszor pusztítanak. Igy a szép kúpalakú Mayon, vagy Albay tűzokádó, mely Luzon szigetnek déli végén van, gyakran okozott már nagy veszedelmet, a legnagyobbat 1814-ben, mikor 12.000 ember veszett el, öt község egészen eltünt a föld szinéről s a láva oly nagy volt a vulkán környékén, hogy a legmagasabb fák sem látszottak ki alóla. Az ily veszedelmeket a faházak jobban kibirják, mint a kőházak s különben is azt szereti a tagál, hogy az építés könnyű legyen; ez az oka, hogy még a főváros házai is legnagyobbrészt olyan épületek, melyeknek csak a földszintje van kőből, az emeleti részük általában faalkotmány.

A rest és mulatni szerető tagál sincs megelégedve a spanyolok nyomorúlt közigazgatásával, s a nagy számú papság ellen is zugolódik. A spanyolok mindenben erőszakoskodnak s parancsokkal szoktak elintézni mindent. Igy csak a jelen század közepén rendelték el, hogy a tagáloknak, kik addig csak keresztneveket használtak, ezentúl vezetéknevet is kell használniok, de a főkormányzónak 1849-ki jellemző körrendelete szerint tilos volt az addig leggyakoribban használt olyan neveket, minők Santa-Cruz, (Szent Kereszt), Los Santos (Szentek) és más ilyeneket felvenni, hogy félreértések ne támadjanak.

A tagálokhoz hasonló műveltségi fokon állanak a *viscájok* s még egy pár kisebb törzs. Ezeknek is külön iskoláik, sőt egy kis irodalmuk is van. Egészben véve azonban ez a műveltség nagyon is külső fénymáz mindenütt s a Filippini-szigetek összes népei között csak egy kis ipar (különösen a szivargyártásban és a kenderszövésben mesterek) mutat arra, hogy e távoli népekben van valami hajlam a haladásra.

Ilyen levén a lakosság, a nagyobb értékű szellemi és anyagi munkásság majdnem egészen idegenek kezében van a szigetcsoporton. Spanyolok, angolok, franciák, németek és svájcziak a vállalkozók minden téren. A fővárosban, Manilában, van már közúti vaspályahálózat, villamvilágítás és telefon is. Innen indúl ki a szigetcsoport egyetlen, 196 kilométer hosszú vasútja, melyet angolok építettek s 1892-ben adtak át a közlekedésnek. E vasút másik végállomása Dagupan város. Van négy nagyobb pénzintézet is: egy spanyol és három angol bank. Manilában vannak a hires dohány gyárak is, melyekben kitünő s messze földön elterjedt szivarokat készítenek, leginkább spanyol és mitiz (félvér) munkásnők, kik maguk is mind szenvedélyes dohányzók. Ezeket mutatja be képünk, a mint a dohánygyárból haza felé oszlanak nagy zsivajjal, a végzett munka után érzett jó kedvvel. Rendszeres hajójáratok kötik össze e szigeteket a nyugati világgal, még pedig két angol, egy spanyol és egy franczia vállalat. Ugyanezek tartották fönn azt a tengeralatti telegrafvonalat is, melyet közelebb az amerikaiak hadviselési okokból megszakitottak. A parti hajózás eddig általában spanyol lobogók alatt, de nem pusztán spanyol hajókkal történt. A szigetcsoport éghajlata meleg (26—30° közepes hőmérséklettel), de nem egészségtelen. Csapása a szigetségnek a földrengésen kivül a a cyclon nevű tengeri vihar, mely olykor borzasztó pusztításokat visz véghez.

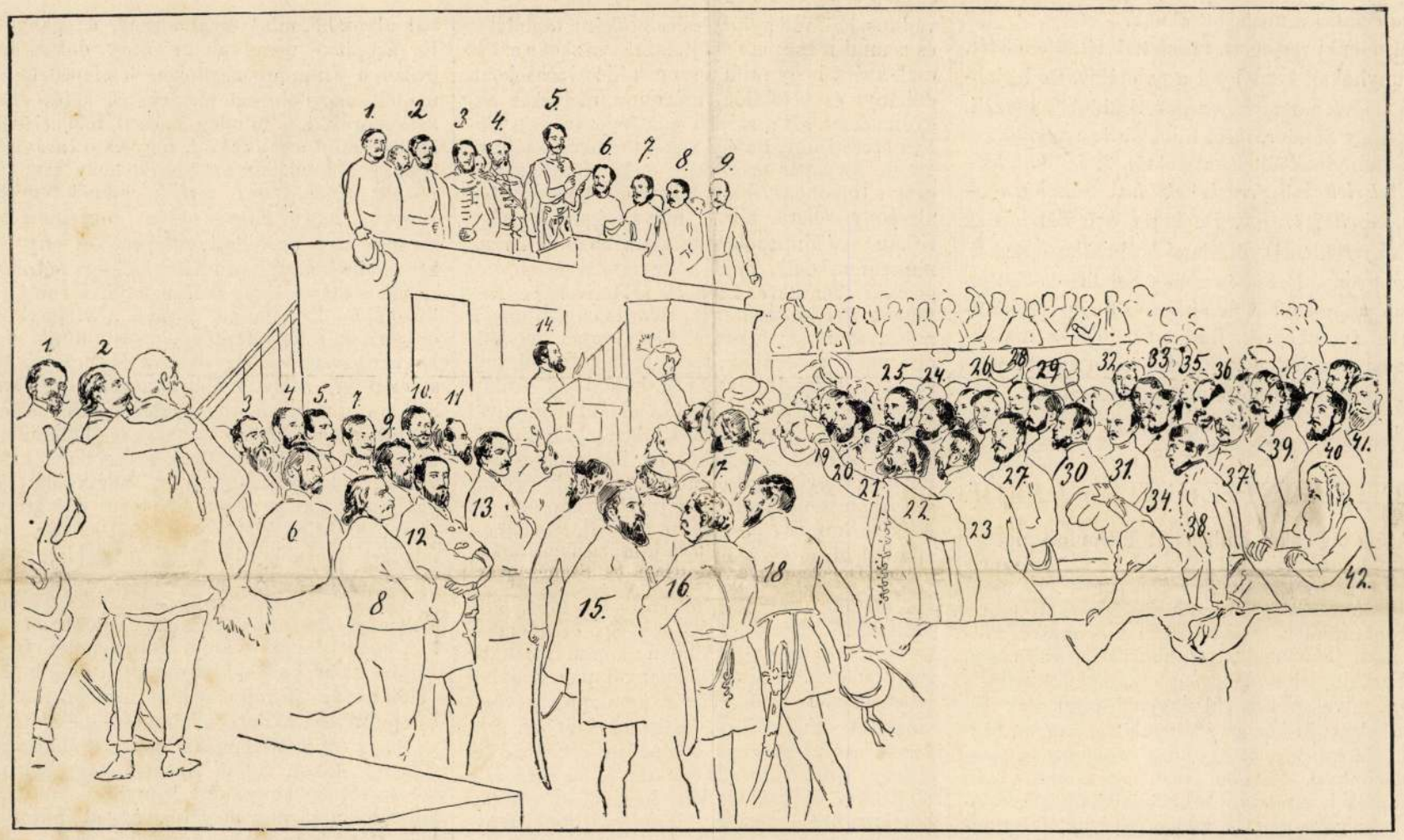

Az emelvényen: 1. Gróf Széchenyi István. 2. Báró Eötvös József. 3. Kossuth Lajos. 4. Gróf Batthyány Lajos. 5. István nádor. 6. Szemere Bertalan. 7. Klauzál Gábor. 8. Deák Ferencz. 9. Mészáros Lázár. — *Az emelvény előtt:* 1. Pálffy Albert. 2. Gróf Teleki Sándor. 3. Madarász József. 4. Ujházy László. 5. Báró Wesselényi Miklós. 6. Almásy Pál. 7. Pázmándy Dénes. 8. Szivák Antal. 9. Kazinczy Gábor. 10. Gróf Andrássy Gyula. 11. Tóth Lőrincz. 12. Gorove István. 13. Gróf Teleki László. 14. Hajnik Károly. 15. Madarász László. 16. Gróf Teleki Domokos. 17. Perczel Mór. 18. Zákó István. 19. Osztrovszky József. 20. Zákó Péter. 21. Kubinyi J. 22. Lónyai Menyhért. 23. Vári Sándor. 24. Dobozy István. 25. Irányi Dániel. 26. Pulszky Ferencz. 27. Nyáry Pál. 28. Gróf Ráday Gedeon. 29. Bogdanovits Willibald. 30. Gräfl József. 31. Bezerédj István. 32. Gróf Andrássy Manó. 33. Bónis Sámuel. 34. Ludwig János. 35. Hauser Sándor. 36. Irinyi József. 37. Palóczy László. 38. Neszter Sándor. 39. Endre Pál. 40. Bernát Zsigmond. 41. Hajnik Pál. 42. Murgu Euthym.

VÁZLATRAJZ AZ 1848-IKI ORSZÁGGYÜLÉS MEGNYITÁSA CZIMŰ RAJZHOZ.

(Az Országos Képtárban levő eredeti után.)

EGYVELEG.

* **Ezer éves beteg gyógyítása.** Hildesheim németországi városban a dom mellett van egy ezer éves rózsatő, melynek ágain az utóbbi években nagyon sok fehér folt mutatkozott. A hildesheimiek, kik erre az ősrégi fára nagyon büszkék, Hannoverből elhozatták Wendland udvari kertészt, ki a rózsafát mésztejoldattal meggyógyította. A fa közönséges vadrózsa, öt törzsből áll s virágzása idején több ezer rózsa van rajta. A rege szerint kegyes Lajos császár ezer évvel ezelőtt vadászaton eltévedvén, e fa árnyékában pihent meg s erre akasztott egy szent kelyhet. Áhitatos ima után elaludva, reggel a teret szent hóval borítva látta, mig körülötte minden zöld volt és virágzott s ezenkivül a kelyhet a rózsatő körülnőtte, úgy hogy nem vehette le. Ekkor a kegyes császár megfogadta, hogy ide püspöki székesegyházat építtet s ezt teljesítette is. A jelenlegi domot 1061-ben építették, de már ekkor szent híre volt a rózsatőnek s az építés előtt külön bekerítették, hogy baja ne essék.

* **A flastyuk csillagcsoportjáról** most részletes fényképeket készítettek a cambridgei és taskendi csillagvizsgáló intézetekben. A legjobban sikerült lapokon 6614 csillagot lehet ebben a csoportban megkülönböztetni, de feltünő, hogy a csillagok többsége nem a szabad szemmel is látható hét főcsillag közt van, hanem azon kívül, valószinűleg azért, mert a hét nagy csillaghoz közel fekvő csillagokat köd borítja. A fényképezés útján sem sikerült megállapítani ezen csillagcsoport távolságát, de bizonyos, hogy több milliószor távolabb vannak, mint a nap.

* **Gyorsan égő fa.** Tasmánia szigetén a Mount Wellington hegységben fedeztek fel nem rég egy Osothamnus Hookori nevű bokrot, mely az ausztráliai cseresznyefához hasonlít s főnevezetessége abban áll, hogy rendkivül gyorsan meggyúlad. Ha égő gyufával közeledünk felé, egy pillanat alatt az egész fa lángokban van, s naphta szagú sötét füstje támad. Valószinű, hogy galyaiban és leveleiben ætheri olajok vannak. Ez a fa könnyű gyulékonysága magyarázza meg a Tasmánia szigetén gyakori erdőégéseket is.

* **A gőzmozdonyok** a legjövedelmezőbb iparczikkek közé tartoznak. Számítások szerint 15—18 évig tartanak csak átlag, bár egyesek 40 év mulva is jól használhatók, de már 15 év alatt legalább százszor annyit jövedelmeznek, mint a mennyibe előállításuk került.

* **A mesterséges fogakat** annyira kedvelik az amerikaiak, hogy évente mintegy 6 millió darabot használnak fel. Külön gyárak vannak a mesterséges fogak készítésére.

* **Óriási tornyot** építenek New-Yorkban annak emlékére, hogy a külvárosokat beolvasztották. A torony 610 méteres lesz, kétszer oly magas, mint az Eiffel-torony, főkép aczél szerkezetű, csak külsejét vonják be czementtel. A torony tetejére csiga szerkezetű villamos vasut fogja felvinni a nézőket.

* **A leghatalmasabb rendőrök** New-Yorkban vannak, mivel itt különös előszeretettel válogatják ki e czélra a szálas legényeket. Mintegy 400 közülök 182 centiméter magas s az a 90 kiválogatott rendőr, kik a hires Brodway-boulevardon tesznek szolgálatot, átlag véve 192 centiméter magasságuak, úgy hogy mindenütt kimagaslanak a járó-kelők közül. A legmagasabb legény Graham 195½ centiméter magas s testsulya 111⅕ kilogramm. Ennek atyja is 187 centiméter magas volt, nyolcz testvére átlag 192 centiméter, úgy hogy valósággal óriások családjához látszik tartozni.

* **Kutyavendéglőt** nyitottak meg közelebb New-Yorkban. A vendéglőnek napról-napra több száz négylábú vendége van, melyeknek gazdái elutaztak vagy más okból gondoskodtak ebeikről ily módon.

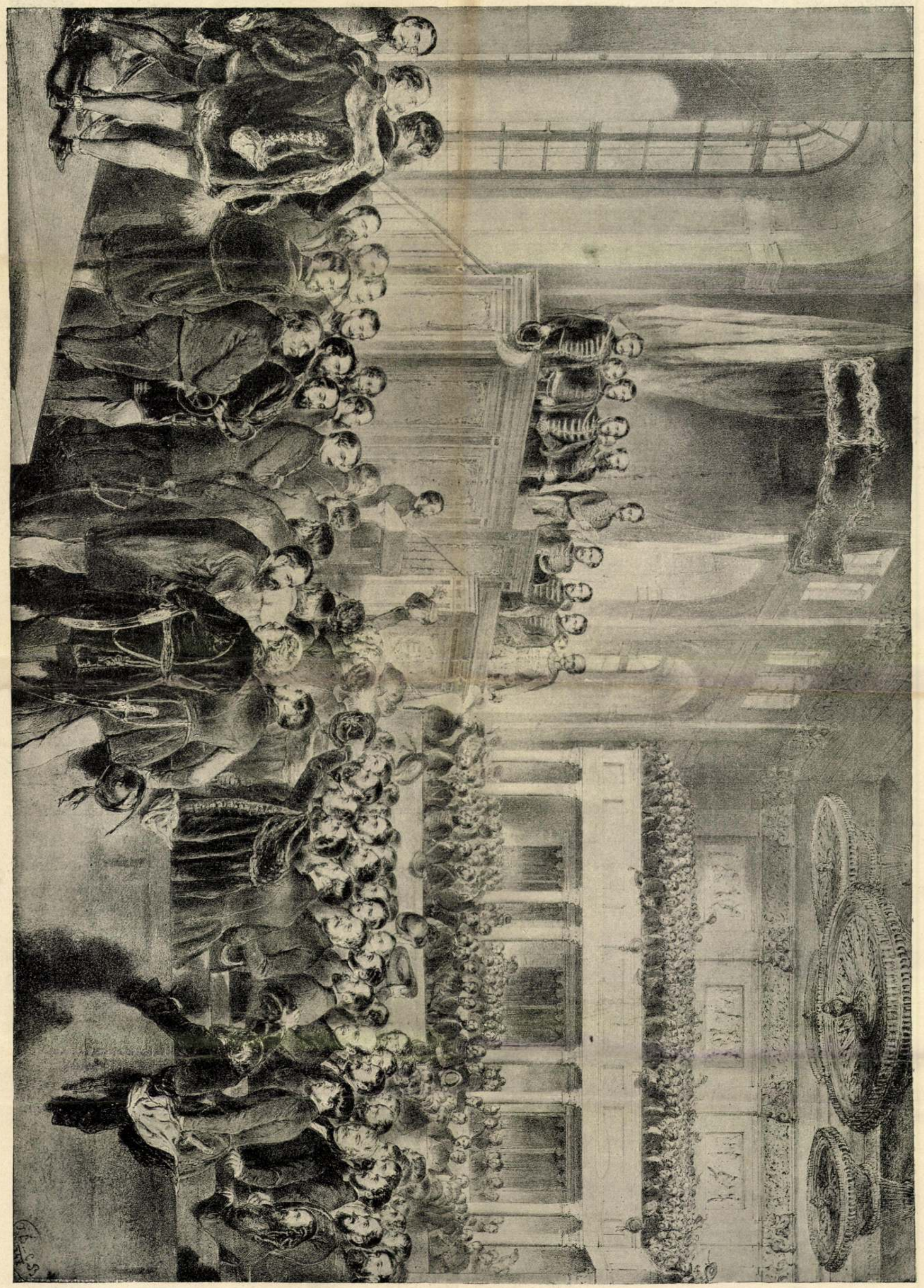

AZ 1848-KI ORSZÁGGYŰLÉS MEGNYITÁSA BUDAPESTEN. — EGYKORÚ KŐRAJZ UTÁN.

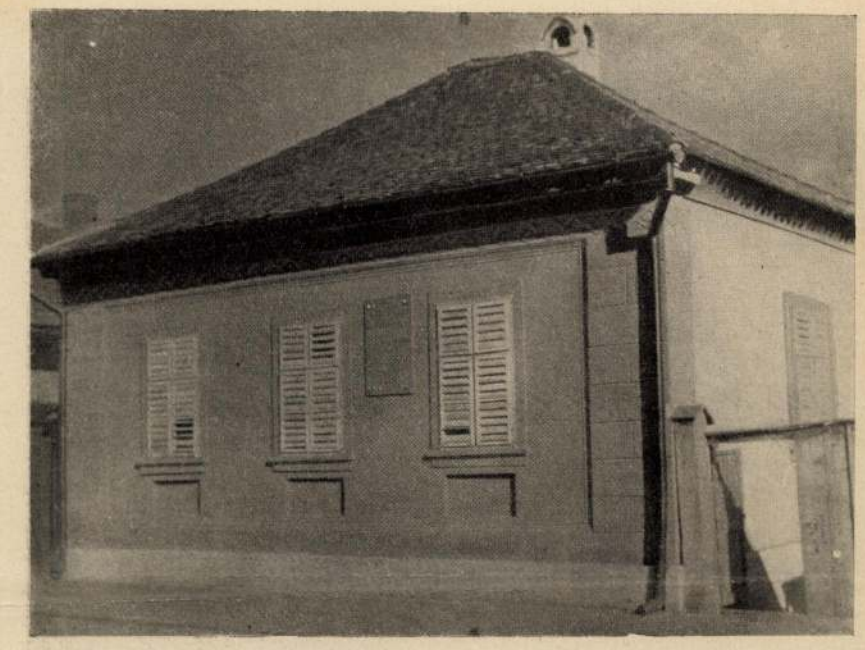

KOSSUTH LAJOS SÁROSPATAKI LAKÓHELYE.

KOSSUTH LAJOS BODROG-SZERDAHELYI LAKÓHELYE.

Magaziner Antal fényképei.

Elmédnek érzed vulkán-erejét,
Karodnak érzed titán-izmait:
De nincs erő, a melylyel összemérd
És czélt se látsz, a melyért harczba vidd.

A nagyság kínos árvasága ez.
Csak majmolód a sok üres barát.
Ki lelked méltó társasága lesz,
Így zajg az is még s ép így vár te rád.
A míg te őt s téged föl nem lel ő,
Nem is lesz addig soha senkitek;
Mestere léssz, mestered lészen ő
S a kettős-egy hazát megmentitek.

Széchenyi az! Nagy lelke nem sivár,
«Hordván közöny havát és gúny jegét»;
De attól tart, fölkeltenie kár
Félig már holtan alvó nemzetét.
Erős, nagy népek élnek nyugaton,
Tétlen fajunkat úgyis elnyelik,
Jobb: veszszünk öntudatlan', parlagon,
Ha úgyse bírnánk élni reggelig.

Lángszív, eredj! és gyujtsd föl lángeszét,
Mit alkotásra hívna annyi tér!
S míg jártok a világban szerteszét,
Magaddal győzd meg, a magyar mit ér?
Biztasd, kövesd! Együtt versengve el
A «tanulásnak vándor éveit»:
Légy első műremek, mit ő emel
S te általad gyúljon szivébe hit!...

Hol kelet napja nyúgovóra száll,
Az óczeán zúg, eszmék árja forr:
Ifjú nagy lelketek buzdúlva jár,
Munkára serken s átforr, mint a bor.
Zarándok-út ez a jövő felé,
Új ösvény, melyre ketten léptetek,
S melyen, ha majd megérté, -ösmeré,
Szeretve, áldva kísér népetek....

Munkára gyorsan! tettre, szóra fel!
Példátokon, igéitek nyomán
Alkotni-vágyás forró szomja kel
S országgá ébred a két — tartomány.
S mikép ti ketten, két hon bajnoka,
Úgy egyesűl majd székely és magyar;
Kiáll minden vészt Jánus-homloka:
Mihelytt, mikép ti, egyet úgy akar.

— Szabadság és ipar! — kiáltja ő,
S Tiszán, Dunán átal süvölt a szó.
A te szavad, mint orkán zúg elő
S a bérczek visszazengik: — Únió! —
Úgy jössz, mint a tisztító förgeteg,
Villám tüzében, vész felhői közt;
A kiváltságok várát döngeted
S csodálva félnek, mint az üstökös.

Mint óriási kínzó sérelem,
Seb, mit gonosz kéz folyton nyitva tart,
Úgy állt előtted a szörnyű jelen,
Mely ölte Erdélyt, sujtá a magyart.
Koldús a nép, az úr elmaradott,
Hitlen a kormány, kétszínű a pap:
Óh, hogyne zúgna orkán-haragod?
Csoda-é, hogyha villámod lecsap?

Iszony látnod: az úri rend mögött
Miként rabol garázda hatalom!
Törvényt, alkotmányt félre mint lökött!
Jelszava dölyf: jogom, mert akarom!
Miként fogdos kötéllel katonát!
Mint fosztogat a jobbágy-telkeken!
A gyáva nemes tűr, se hall, se lát,
Szólni te mersz csak: Ezt nem engedem!

Rongy kiváltságát félti a nemes,
Czímeres, czifra koldus-levelét.
Ezért ugyan tűrnie érdemes,
Hogy nyúzzák népét, lopják kenyerét.
Hah! átkozott, ki elnyomást teremt
S kiváltságon vesz hozzá elnyomót!
Óh ártatlan nép! balga úri rend!
Hah! dőre nemzet! hitvány vérszopók!

Szenved a nép: vállaljunk terheket!
Szenved a két hon: védjük ős-jogát!
Nem kiváltság a hazaszeretet,
A jog se légyen kiváltság tehát.
Miként az Isten, légyen *egy* a jog!
Miként az ég *egy*: légyen *egy* a hon!
S nem lesznek hóditók, se tolvajok,
Kik győzhessenek az *egy* magyaron!!...

A nép s a hon, szabadság és jövő
Ekép zendíti szóra ajkadat;
Neved megváltó s összeesküvő,
Dal és dicsőség és gyanú fogad.
Te rázod új életre ezt a hont,
Mely lángra, tettre gyúlad széltiben;
S nem úgy beszélsz, hogy egykor visszavond;
Szenvedni megtanúlhatsz, félni nem!

Nem kérdezed: minő sors átka vár?
Minő ármányt koholnak ellened?
Mint a fényhordó mennyei sugár,
Oly egyenes, oly tiszta jellemed.
Hol gyönge küzd, a hol segélni kell,
A hívó szóra tett a válaszod;
— A nagyság és az irgalom iker, —
Egész erőddel síkra szállasz ott.

Midőn a Várost, országunk szivét
Elnyelni költ a megvadúlt folyam;
A paloták közt harsogott a jég
S árviz üvöltött végig szilajan;
S mögöttük elmerűlt vagy romba húllt
Hajlék, vagyon s minden, mit népe bírt,
S hol a vad ár johádzva meglapúlt,
Ott már a puszták birodalma nyílt;

Midőn egy-egy halomnak szigetén
Kétségbeestek ezre jajgatott;
Kincsén a gazdag, rongyán a szegény,
Mit omló hajlokában ott hagyott;
Gyermek szülőjét, szülő gyermekét
Siratva a halál torkában ült;
S kalóznép járt közöttük szerteszét
S kifosztá azt is, a ki menekűlt;

Midőn vala ítélet és halál,
Haragnap, milyenről nem szóla jós:
Az első mentő ott is te valál,
Érczkarú bajnok, «árvízi hajós»!
Bárkás Noé zajló hab torlatán,
Nagyobb annál, mert mentél ezreket!
Míg él magyar s egy kő lesz Pest-Budán,
Nagy szív, ezért mindig megemleget...

S míg két hon újjongott ezért feléd,
S tiéd volt minden szív és hódolat,
Elérted a dicsőség láng-delét:
Az ármány is elvégzé sorsodat.
Nagyságod bántá? vagy a tüntetés?
Vagy minden érdem újabb alkalom,
A melyre készen áll a büntetés?!...
Börtönbe vitt a hóhér hatalom.

Világosság? szabadság köll neked?
Börtönbe véled! Sötétség reád!
Az majd lehűti forró lelkedet
S kioltja sas-szemed lángsugarát.
Ha majd a rabláncz tűrni megtanít,
S nem marad benned láz, tán elme sem;
Ha majd a börtön éje megvakít:
Majd számkivetnek nagy kegyelmesen.

Óh! türelemnek óriása te!
Hogy ezt a sorsot is elviseléd!
Óh! nemzetednek méltó mása te!
Öngyőző Sámson! áldás zeng feléd.
Ki megbocsátni és feledni tudsz
S tovább alkotni a kereszt alatt
És üldözőid mentésére futsz:
Van-é számodra elég hódolat?!

Ki nem láttál már földet és eget,
Beláttál a jövő rejtelmibe.
Láttad a vészt, mely mindent fenyeget:
Császárt, királyt egyformán nyelni be!
Le a gyanúkkal! mért e sok viszály?
A vak lát! és az ép szem álmodik?!
Nem az ellenzék és nem a király,
Az ellenség egy zsarnok — harmadik!

Szlávok bálványa, éjszak zsarnoka,
Kietlen nagyságában ottan áll,
Vadság szivén, kezében kancsuka:
Ő lesz a végzet! ő lesz a halál!
Csak összetartás védhet ellene!
S csak szabadság az, a mi összetart!
Megvéd a szent szabadság istene
Császárt, királyt, németet és magyart!...

Oh, mért nem hallgaták meg «Szózat»-od',
Kétségb'esett hűséged jós-szavát!?
Oh, mennyi tiszta vér kiontatott!
Oh, mennyi késő bú kelt, mennyi vád!
Oh, mennyi tévedés, óh mennyi könny,
Oh, mennyi átok, vétek elmarad:
Ha jobb szándék él akkor odafönn,
És több belátás munkál itt alant!...

Talán, talán megjő már az idő,
Midőn igazság lészen igazad!
S tanácsaidból formál a jövő
Védelmeűl magának várakat.
Talán beteljesűl relígiód,
Melynek vezére s vértanuja lől:
Látunk szövetkezést és úniót
S ez únióban a magyart — elől!...

Óh, nézz le ránk ma, fényben visszatért!
Óh, szállj le hozzánk és maradj velünk.
Munkálj ez immár munkás nemzetért,
Légy biztatónk, atyánk és mesterünk!
Csodák történtek már azóta itt:
Egy lőn az ország, polgár lőn a rab;
E korszak, mely csodákkal gazdagit,
Legyen még-egy csodával gazdagabb.

Jőjj! és vezess! a szív, az ész, a kar
Munkáljon össze, követvén igéd',
Míg öröklétet nem nyér a magyar
S egy új nagy-népet az emberiség.
Ki vértanú vagy, szent vagy, glóriás,
Ébredj közénk! elhagyván mennyedet:
Világtalan jós, küzdő óriás:
Nevelj minékünk új Széchenyiket!

A budai kiskorcsma. A Szép juhásznéhoz címzett zugligeti vendéglő a mult század negyvenes éveiben. Alt Rudolf egykorú rajza

A budai kiskorcsma

Irta: **Siklóssy László**

A francia közkatonának marsallbot volt a tarsolyában, a budai csecsemőnek venyigével bevont Bacchus-pálca volt a bölcsőjében. Ezzel járta be Bacchus a világot, ezzel keltett derüt és mámort mindenfelé. Arról azonban nincs értesülésünk, hogy ehhez *italmérési jog* is járult volna; a budai polgárához azonban járult. Minden budai polgárnak volt italmérési joga; a saját portáján *minden budai polgár* mérhetett bort; budai bort pedig *mindenki* mérhetett.

Paradicsomi állapot volt ez, de amiképpen *annak*, úgy *ennek* is meg kellett változnia. Ha mindenki korcsmáros, ki fog cehhelni? Igy aztán mégis csak a *cégéres korcsmárosok* fejlesztették ki a borkimérésnek ősi iparát. (Bármily szép dolog legyen ugyanis a *bortermelés*, a *borkimérés* praktikusabb voltát senki sem fogja tagadni.) Ez az ipar Budán fejlődött ki igazában. Pesten is ittak ugyan az emberek bort, sőt, valljuk be, nyelték a rettenetes por miatt, aki azonban *amatőr módjára* akarta a bort élvezni, annak Budára kellett átfáradnia.

Ebből az átfáradásból sarjadzott ki a budai turisztika, amit bölcsen elhallgattunk, amikor a mult héten Remete-Szent-Pálig is elvezettük az olvasót. Pedig úgy volt: a régi időben *titulus bibendi*-re, azaz ivási jogcímre volt szükség, hogy *megmozduljanak* az emberek. Azután megmodernesedtünk, szokásaink — ugyancsak modernül szólván — differenciálódtak. Az oktalan ivásért ma már nem rajongunk, ellenben egyfelől szívesen sétálunk, turiskáskodunk, másfelől a füstös-poros napi munka után repesve megyünk olyan helyre, ahol *jó levegő, jó konyha, kellemes környezet vár*. És hol van ez mind együtt? *Budán!*

Az 1928-as év banjós dalnoka: a *vén Tabánt* magasztalja. Igaza van: Tabán nélkül a budai kiskorcsmázást nem lehet megérteni. Úgy esett ugyanis a dolog, — a mult alkalommal ezt is elhallgattuk, — hogy Budára csak egy út vezetett: a *hajóhídé*. Ez a híd bárkákból volt összeróva. Csaknem kétszer olyan hosszú volt, mint egy mai dunai állandó híd. A Duna ugyanis akkor még nem szorult szűk kőpartok közé, ellenben teljes árjával nekifeszült a hídnak, amely közepén alaposan *meggörbülve* hódolt a hatalmas folyamnak. Amikor tehát a pesti ember Budára tartott, a híd túlsó oldalán már ugyancsak törölgette a homlokát. Mivel azonban meg akarta mutatni a virtust, nekivágott a hegynek, mármint a Gellérthegynek, hogy a Tabán egymásfölött emelkedő utcácskáiban csakhamar lemaradjon.

Ez az apró házakból összezsúfolt Tabán nem volt sem tiszta, sem erkölcsös, sem biztonságos hely, a XVIII. század emberei azonban eltájékozódtak benne. A fődolog volt, hogy *közel* volt; jóformán itt is volt a világ vége, mert a Krisztinaváros csak a század végén keletkezett. Ezzel meg is adódnak a budai kiskorcsmák történelmének *korszakai*. Az *első korszakban*, amely a legrégibb időtől a XIX. század első évtizedeiig tartott, uralkodott a *Tabán*. A *második korszakban* következett a *Krisztinaváros* hatalmas előretörtetése, mígnem mi magunk megértük a *harmadik kort*, amelyet a *hegyvidék előkelő megjelenése s a Tabán újjáélédése* jellemez. (A *Lágymányos* és *Óbuda* vidékétől ezúttal bocsánatot kérek, de nem férnek bele ebbe a cikkembe.)

A vén Tabán demokrata-hely volt. A XVIII. század francia arisztokratái mímelhették külsőségekben az egyszerű pásztornép életét selyemruhákban, rizsporozottan, pirosítottan, *a Tabán azonban nem volt alkalmas álnépieskedésre*. Két viharedzett *vásárváros* primitív mulatóhelye volt ez, amely még nem álmodott arról, hogy valamikor előkelő ujsághirdetésekkel

Uj idők 1928. XXXIV. 28. sz.

A budai kiskocsma. A Három Majomhoz címzett multszázadeleji budai kiskocsma olajfestésű cégtáblája, amely magát a kocsmát ábrázolja. A Fővárosi Múzeumból

fogja vacsoravendégül hívni a gépkocsis finom úri népet. Annak idején, aki idejött, bizony összetalálkozott mindenféle duhaj lócsiszár, disznóhajcsár, hajós- és szolganéppel. Igaz, vidám volt valamennyi. A kocsmák és csárdák énekszótól voltak hangosak. Úgynevezett *Natursängerek* járták őket sorra, avagy énekeltek egy kocsmához szerződötten. Külön specialitás volt a *hárfáslány*, akiben azonban aligha ismerek volna *Mignonra* az operalátogatók.

Elsárgult levéltári iratok, de még egykorú írók is sok minden tarkát írnak a tabáni kocsmavilágról, *ábrázolásul* azonban alig marad valami. A Fővárosi Múzeum őrzi a *Három Majomhoz* címzett tabáni kocsmának olajbafestett cégérjét. Ezen maga a kocsmaépület látható, az ablak mellett *két* majmot ábrázol mutató cégtáblával. Minthogy *Zu die drei Affen* a kocsma címe, mi sem természetesebb, hogy a gyanutlan látogató a *harmadik majom* iránt érdeklődik. A cégtáblán az ablak helyét egy kis *tükörüveg* pótolja s így kacagás közt lesz bemutatható a — harmadik majom. Ne kicsinyeljük le ez ősi tréfát, mert, azt hiszem, Pesten *még manap is* árulnak olyan *két szamarat* ábrázoló képeslevelezőlapot, amely alatt ez a felírás olvasható: *most már hárman vagyunk!*

A Három Majom példája mutatja, hogy a tréfák azidőtt hosszúéletüek voltak és, hogy — *milyenek* voltak. E képen azonban egy *az utcára kitett terített asztal* is látható, ami azt bizonyítja, hogy régen sem akart mindenki a füstös vendégszobában szorongani.

A szabadban való finomultabb étkezés mindazonáltal nem a Tabánban, hanem a Krisztinavárosban honosult meg. Mondtuk, hogy a Tabán nem volt tiszta hely; zsúfolt volt: apró házak, istállók egymás hátán. Vele szemben a *Krisztinaváros kertvárosszerűen* hatott, sőt mi több, a Krisztinaváros mögött emelkedő *Svábhegy* kezdett vállalkozni arra, hogy a turisztika és gasztronómia szolgálatát egyesítse. Persze, ide már inkább egész napra rándultak ki az emberek. A harmincas években már híres svábhegyi vendéglők voltak a *Cheprekal*, az *Adlitzer* és a *Zur Aussicht*. De maga a Krisztinaváros is kirándulóhelyszámba ment, hiszen csak a *Váron keresztül* lehetett elérni.

Az *Alagút* mindenesetre ketté osztja a budai korcsmák történetét.

A harmincas években kezd szerepelni a *Horváth-kert*, — valamikor a Niczky Kristóf gróf parkja, — amelyet 1834-ben *Duchange*, a Nemzeti Kaszinó vendéglőse bérelt és „francia csinossággal készített el nyilvános mulatságra". Később *Hubernek*, a *krisztinavárosi aréna* építőjének kezére szállt a vendéglő. „Ki nem ismeri, — írja a *Der Spiegel* 1843-ban, — a sötét berket, annak bájos, lombos utait, árnyas bokrait? Ám, ha majd kinyílnak a virágkelyhek s a szelid zefir fogja lehelni balzsamillatát, akkor fogjátok csak igazán élvezni itt a természet enyhe szépségét".

Divatos budai korcsmák voltak még ezidőben a *Tivoli* és a *Freyschütz*. A *Márványmenyasszony* korának meghatározásánál 1833-ra kell visszamennünk, amikor az ily című *operát* a pesti Városi Színházban előadták. 1846-ban nagy volt már a készülődés az Alagút építésére. Ennek hatása alatt nyitotta meg *Lux* Antal az *Attila-utcában* a Popp-féle házban a *Tunnel*-hez címzett sörkertjét, amelyben *„sörpumpát* alkalmazott, hogy mindig friss söre legyen!"

Sör! Megszivlelendő ital és nagy téma, de most ne kalandozzunk el feléje. Szóljunk a *Politikus Szatócsról*, melynek cégtáblája csak nemrégiben tünt el. Erről a szatócsról már a *Müller Károly*-féle *Pest wie es leibt und lebt* című 1855-ös verses útmutató is megemlékezik, mondván:

Vom Schwabenberg zurück kann man
Beim „Greiszler" sich erfrischen;
Auch kannst du viele fröhliche
Beim „Krautschneider" erwischen.

Figyeljük meg az óvatos Müllert! Nem is meri kiirni a *Politischer Greiszler*-t. Nem is volt ezt tanácsos megtenni *Prottmann* rendőrfőnök idejében, aki álruhában bizonyára becsúszott ide, hogy megvizsgálja, valóban nem politizálnak-e itt a szatócsok? A történelmi logikából mindenesetre következik, hogy a Politikus Szatócs elnevezés az abszolutizmus *előtt* keletkezett.

Müller az említetteken kívül még a *Rózsakerthez*, az *Angolhoz*, a *Három Kapáshoz*, *Három Almá-*

Borsos József

Magyar műgyűjtők kincsesházából. Borsos József: Az új ruha

— Köszönöm rólam való jó véleményét, kedves barátom. Én azonban, sajnos, nem vagyok dollárkirály. Sőt. Még csak sokszoros milliomos sem vagyok. A gyár, amelyben dolgozom, nem az én gyáram. Én ott csak a műszaki osztály vezetője vagyok. Ügyvezető igazgató. Fizetett alkalmazott. Semmi több.

— Sajnálom, Mr. Irvin.

— Teszek önnek egy ajánlatot, Soranzo úr.

Egyenesen belenézett a veje szemébe. Soranzo elfogulatlanul nézett farkasszemet vele.

— Teszek önnek egy ajánlatot, amely méltányos és elfogadható.

— Halljuk.

— Húszezer dollár.

Soranzo szelíden mosolygott:

— Egymillió, Mr. Irvin.

— Hát nem bánom. Legyen huszonötezer. Ez az utolsó szavam.

Soranzo felállt.

Uj Idők 1930. XXXVI. 40. 4.

— Egymillió, Mr. Irvin. Fél dollárral sem kevesebb.

Kegyetlenül éles volt a hangja.

Irvint elöntötte a düh, öklével az asztalra csapott:

— Akkor hát döntsön a törvény!

— Amint gondolja, Mr. Irvin.

Soranzo az órájára nézett:

— Most bocsánatát kell kérnem: el kell mennem. Várnak rám.

— Menjen a pokolba! — kiáltotta Irvin magánkívül.

Soranzo mosolyogva felelte:

— Oda megyek. Eltalálta. Bár bizonyára maga sem tudta Mr. Irvin, hogy milyen igazat mondott. Viszontlátásra!

Udvariasan meghajolt Irvin előtt és Cornelia előtt és elhagyta a szobát.

Cornelia szemrehányó hangon kérdezte apjától:

— Miért nem adod meg neki, amit kér?

Irvin rámeredt. Az arca szederjes lett:

— Amit kér? Te valóban megőrültél, Nelli. Honnan vegyek egymillió dollárt? Honnan?

21.

Soranzo belépett a montecarlói kaszinó kapuján és felsietett a játéktermekbe.

Fent lassú léptekkel ment asztaltól-asztalhoz, kereső tekintettel nézett körül s úgy tett, mintha a játék eshetőségeit figyelné. Végül megtelepedett a tizenegyes asztalnál. Néhány krupié, akinek arcvonásai itáliai eredetre vallottak, néma főhajtással üdvözölte.

Soranzo száz frankért öt húszfrankos zsetont vett s az egyiket feltette a zéróra.

Észrevétlenül egy fiatalember lépett oda hozzá s valamit a fülébe súgott.

Soranzo tekintetével a golyó futását követte. A golyó a zéróról a harminckettesre ugrott. Soranzo helyeslően bólintott. A fiatalember épp oly észrevétlenül távozott, mint ahogyan jött.

Soranzo mégegyszer megjátszotta husz frankkal a zérót és elgondolkodva bámult a levegőbe. Amikor a krupié megállapította, hogy a huszonhatos szám nyert, Soranzo felállt, elhagyta a termet és a különszobák felé vette útját, ahol sokkal kevesebben próbálták ki szerencséjüket, mint a játéktermekben.

Olyan arccal, mint aki kísérleti úton akarja megállapítani, hogy hol mosolyog felé legbíztatóbban a szerencse, három különböző asztalnál kísérletezett, húsz-húsz frankkal. Sikerült mind a három húszfrankos zsetont elveszítenie. Erre a különszobáknak is búcsút mondott és arcán megelégedett kifejezéssel, a bárba ment, ahol Beatrice Bembo várta.

Amikor a leányt megpillantotta, tekintete fellángolt. Hiába akart magán uralkodni.

Odalépett Beatrice asztalához, udvariasan meghajolt és engedelmet kért rá, hogy helyetfoglalhasson.

— Mi történt, Andrea? — kérdezte halkan a leány. A választ a férfi arcából szerette volna kiolvasni.

Soranzo beszámolt Irvinnel folytatott beszélgetéséről.

Beatrice odaadással hallgatta. Szép, fiatal arca hol kiragyogott, hol elsötétült. Ajka meg-megremegett az elfojtott felkiáltásoktól.

Amikor Soranzo befejezte, a leány aggódó hangon így szólt:

— Ez hadüzenet, Andrea. Azt jelenti, hogy el lehetünk készülve a legkönyörtelenebb harcra.

A férfi arcán megvetés tükröződött:

— Hát aztán? Mit tehetnek ellenem? Semmit!

— Reméljük.

A leány az asztalra meredt:

— Tulajdonképpen miért vetted el Corneliát?

— Mert szerettem. Akkor még nem ismertelek. Helyesebben: ismerni ismertelek, de még gyermek voltál. Tizennégy éves. Akkor még nem tudhattam, hogy te vagy az a nő, akit az Ég nekem szánt, Bice.

A leány lopva megragadta a férfi kezét, amely a szék karfáján pihent és szenvedélyesen megszorította.

— Nehéz szívvel utazom el, Andrea. Aggódom érted.

— Ne aggódj, Bice. Győzni fogunk!

Szerelmes tekintettel nézte a leány vörösszőke haját:

— Okvetlen el kell utaznod holnap reggel?

Beatrice Bembo kinyitotta kézitáskáját s egy táviratot vett elő belőle. Megmutatta Soranzonak:

— Az ügyvédem már a második sürgönyben figyelmeztet, hogy holnapután, szombaton este, feltétlenül Velencében kell lennem. Az az angol is ott lesz, aki meg akarja venni a Palazzo Bembot.

— Az más. Akkor természetesen menned kell.

Nagyot sóhajtott:

— Ha arra gondolok, hogy a Palazzo Bembot el kell adni, elszorul a szívem.

— Utolsó sarja vagyok a családomnak, Andrea, s a boldogság nem azon múlik, hogy van-e palotánk, vagy nincs.

— De a trevisoi villát remélhetőleg nem adod el?

— Azt nem.

És rövid hallgatás után hozzátette:

— Egyszer, talán, az lesz Vittorio otthona.

— S a gyermekeinké, Bice.

A leány mélyen a szemébe nézett:

— Ha Isten is úgy akarja, a gyermekeinké.

Összébbvonta a kendőt széles vállán. Megborzongott:

— Andrea, szerelmem, rossz sejtelmek gyötörnek. Menekülj!

— De Bice! Miért meneküljek? És hová?

— Akárhova, csak innen el! Talán Tessinbe. Vittorio sorsa is kockán forog. Biztonságban kell lennie.

— Biztonságban van. Antonina vigyáz reá.

A leány szenvedélyesen kérdezte:

— És rád? Rád ki vigyáz?

Soranzo gyöngéden mosolygott:

— Te, Bice.

— Mégis jól tennéd, ha elmennél innen, Andrea.

— Majd ha visszajöttél. Mikor jössz vissza?

— Remélem, nyolc nap alatt mindent elintézek. Nem várhatnál rám Luganóban? Vagy Locarnoban?

A férfi vállatvont:

— Ostobaság lenne. És pénzem sincs.

— Adok, amennyi csak kell, — mondta a leány és belemarkolt a kézitáskájába.

A férfi elsápadt:

— Köszönöm. Nem fogadhatom el.

Bice elszomorodva kérdezte:

— Nem fogadhatsz el pénzt a jövendőbeli feleségedtől, Andrea? Nem tudod, mit beszélsz. Nem bizol bennem? Vagy már nem szeretsz?

— Szégyelném magam önmagam előtt, Bice . . .

— Engem elveszel, engem elfogadsz, de a pénzemet nem akarod elvenni, nem akarod elfogadni? Engem kevesebbre tartasz a pénzemnél?

Soranzo sápadtan és szótlanul zsebébe tette a bankjegyeket.

— Köszönöm, Andrea, hogy elfogadtad. Mikor utazol?

Soranzo összeráncolta a homlokát:

BORSOS JÓZSEF: KÉSZÜLŐDÉS AZ ÁLARCOS BÁLRA

Az Ernszt-Muzeum aukció-kiállításáról

szempontot kell hangsúlyoznunk, amit mindez ideig a legkiválóbb esztétikusok is vagy nem vettek észre, vagy nem méltányoltak eléggé, noha ez állítja a leglényegesebb választófalat a festmény, rajz, vagy általában a kétdimenziós műalkotás és a többi közé. Ez pedig a következő: nézek egy embert, fát, tájat, az mindenik önmagát adja és ábrázolja. Alapjában véve így van a szobormű is, ha mindjárt van is bizonyos szimbolikus jelentése, vagy eszméje, akkor is még mindig szobrot ábrázol, *de a kép nem képet ábrázol, tehát nem önmagát adja, hanem valami mást. tehát egy ott nem lévő dolognak szemléletét teremti meg bennünk valami misztikus hatalommal.*

Azt hiszem, ellenvetésül nem is szabad arra gondolni, hogy a kép is képet ábrázol, még pedig a szemünkben lerajzolódó, vagy ennek alapján a lelkünkben támadt képet. Az előbbit megcáfolja a látásnak a legegyszerűbb fiziologiai ismerete, az utóbbi pedig üres metafora.

Ez végtelenül fontos mozzanat, mely nemcsak arra alkal-

Képzőművészet
1931. 36. sz.
kép

mas, hogy a festő és rajzolóművészt a többitől külön szférába emelje, de igen sok esztétikai és művészettörténeti kérdés tisztázására is.
Hogy miképen tériesít a művész a kétdimenziós lapon, a perspektiva és levegőtávlat, a fényárnyék, sőt hogy mikép lát a művész, szóval maga a faktura most másodlagos szempont, hanem hogy mikép tériesítünk, mikép látunk *mi* a kép, a rajz alapján, ez itt a fontos!

Egy közös vonás húzódik végig a festészet történetén. Holbein mester eszményien tökéletes rajzától Picassoék dinnyehéjból és sakktábladarabokból összerótt „tiszta ábrázolásáig" minden kép megkívánja tőlünk a nézést, a meglátást, szóval *cselekedtet* velünk. E cselekedtetés foka azonban az egyes időszakokban nagyon különböző. A régebbi korok műtárgyainál sokkal passzívabb — jóformán csak konstatáló — mint az újabbaknál. Ennek a fejlődés más irányú ágával való kapcsolatán kívül nagyon fontos kultúrpszichologiai oka is van. Kultúránk növekedtében egyre gazdagodik, színesedik, sokrétűvé lesz, de ugyanakkor állandóan fárad, üdeségéből veszít mint a gyermek friss bársonyos arcbőre s tiszta szemének bátor tekintete, amint az idő folyamán hozza a multját magával. Ezt igazolja a kultúrnépeknek nagy éhsége is a hamisitatlan, gazdag népművészetek hajhászásában.
De vegyünk egy mindent megvilágító analogiát. A bölcselet történetírója nem győzi csodálni a gondolkodás tuláradó gazdagságát és üdeségét a minden tekintetben istenáldotta görög népnél. A Thálesz felléptétől Arisztotelesz haláláig eltelt negyedfélszázad alatt elgondolja az emberiség legjobbjai elől majdnem az összes termékeny gondolatot. Ráeszmél öneszének hatalmára, megittasul a gondolkodás édes örömétől, gyönyörködik benne s gondolkodik csak önmagáért a gondolatért minden hátsó cél vagy praktikumtól menten.
E gondolkodásgyönyör méltó pandanja az alkotás gyönyöre az író és képzőművészet terén s nem a véletlen műve, hogy ugyanez a görög nép ajándékozta meg az emberiséget a plasztikának mind máig felülmulhatatlan remekműveivel. Páratlan tehetségének birtokában vési a hókeblü pároszi márványt. Talán nem is tudja, hogy tud, csak boldog és élvezi az alkotás mámorát s azt, hogy *sikerül* neki: örül az eredménynek. Nincs itt tudásról szó, sehol semmiféle manir, a mai értelemben vett iskola vagy stilus. Az őstehetségen kívül ebben rejlik a görög művészet örök-új ragyogása.
A későbbi korok művészete okúlt elődeinek fáradságán, eredményein. megtanulta a megtanulható fogásaikat, *tudásra tett szert* s e tudását akárhányszor fitogtatja. Iskolák, epigonok támadnak, kik létjogosultságukat vitatják. A műélvező és bíráló emberiség összehasonlításokat tehet előző korok vagy más iskolák művészetével, láthatja a fejlődést avagy visszafejlődést. Ismereteinek gyarapodtával nem elégszik meg a puszta tudomásulvétellel, keresi, kutatja az alkotás hatásának *miértjét*, a művészek műhelytitkait. És amint a hosszú időn át csak alkalmazott, de nem bírált gondolkodás és észrevevés mikéntjének kulisszái mögé tekintett Kant világotformáló „Kritikái" nyomán, a művészi alkotásnál is az eredmény helyett érdeklődése a megcsinálás kitűnőségei felé terelődött. Látta, hogy egyre több nemcsak a poéta, de a pictor doctus is, akik mindinkább rájöttek, hogy működésükkel *eredményekben* messze elmaradnak a Pheidiasok, Praxitelesek, a Lionardok, Michelangelok stb. táborától s így másban kell pótolni az emberiséget. Az új témák és meglátások mellett pl. közelebb hozni a műalkotás keltette esztétikai öröm *létrehozásában* a műalkotót és műélvezőt.

Korunknak fontos és nagyon értékes heurisztikus elve a cselekedtetés hangoztatása különösen ott, ahol valamire ránevelésről van szó. Például régen azt mondták a gyermeknek: $2\times3=6$, $2\times6=12$ stb. Ezt *tudomásul kellett venni* és „betanulni". Ma a pedagógus azt mondja: *ha* $2\times3=6$, *találd ki* mennyi a 2×6! s i. t.
Hasonló eljárásra a művésznek is nyílik alkalma; ezért mertem a bevezetésben párhuzamba állítani a tanítóval. A részleteket nem dolgozza ki, hogy a szemlélő akaratlanúl is a hangsúlyozottat, a lényeget keresse. Amit rajzban elnagyolt, leegyszerűsített, azt ellensúlyozta a tónusban. Mindenképen oda hat, hogy a műélvező *maga alkossa meg magának* a képet s az a néhány vonás vagy színfolt, amit (bár nagy tudással és művészettel) a vászonra vet, csak mint egy alkalom, hogy a szemlélő képalkotó lelkifolyamata megindúljon. Sőt az igazán nagy művész azt is megérteti a szemlélőjével, hogy miért épen ezt a színkombinációt választotta és miért nem amazt és bepillantást enged egy magasabb nívóju (művészi) ökonomia titkaiba: *a legleegyszerűsítettebb működéssel a legtökéletesebb hatást elérni.* Mindez megmagyarázza, hogy miért lát és élvez a kultúrált és művészi hajlamaira ébresztett ember ott is ahol egy másik „nem érti a képet" vagy (szerinte) tökéletesebb kidolgozást, nagyobb hasonlóságot stb. kíván. Mindezekben — kitűzött célunknak megfelelően — a képszemlélésnek csupán szemléletes, részben logikai tényezőire voltunk tekintettel, vagyis meglehetősen objektiv folyamatokra. Magától értetődő, hogy a kép nézését és élvezését az fogja magasabb fokra, sőt egyenesen egy második művészetté emelni, kinek lelkében ott szunnyadoznak az alkotó művészével konzseniális érzésbeli adományok, mint pl. az inspiráció megsejtése, a műalkotás tartalmi és formai egyensúlyának felismerése, a hangulatos reminiszcenciára való hajlamosság stb. Mindezek azonban tudatvilágunk hátterébe, sőt egyéniségünk testi-lelki struktúrájának misztikus legmélyébe annyira beágyazott mozzanatok, hogy még a legélesebb eszű elemzés kezéből is kisiklanak. Itt is igaz a költő szava: „Nem érez, ki érez szavakkal mondhatót".

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA. A legnagyobb elismeréssel kell szólni arról a nagyszerű teljesítményről, melyet az Iparművészeti Iskola tanári kara ezen az 50 éves ünnepies kiállításon produkált. Már magában az a körülmény, hogy az anyagi eszközöknek úgyszólván teljes hijjával meg tudták csinálni azt az építészeti keretet, melyben a tárlat különböző osztályai elhelyezést kaptak, minden dicséretet megérdemel. A kiállítási anyag maga is méltó az ötven év megünnepléséhez. Komoly, ambiciózus és tehetséges munka jele mindenütt. Látszik, hogy az iskolában a rendszeres, komoly munka az úr és az Iparművészeti Iskola mostani növendékeiben

Barna Béla

Művészet Magyarországon 1850-1870
MTA MKCS-MNG Bp. 1981

BORSOS JÓZSEF (Életrajzát lásd Kat. 169)

417. Csendélet, 1850 *46.*

o., v., 71x57,5 cm
Jelezve j.l.: Borsos 850
Pécs, JPM – Dr. Tompa Kálmán gyűjtéséből.

Az iparművészeti tárgyakból felépített csendélet Borsos legsajátosabb csendélet típusa volt. E háromszögbe komponált képen, melyen a háromszög felső csúcsában az elefántcsontkupa fedelén szárnyas kis Ámor áll, az iparművészeti tárgyak mellett gyümölcscsendélet is szerepel. Feltűnik Borsos kedvelt szőlőlevél-inda motívuma is.

Irod: Molnár 1971; Molnár Zsuzsa: Kéziratos hagyaték MTA–MKCs–C–I–77/499/2.
Kiáll: 1965, Veszprém Bakonyi Múzeum Dr. Tompa K. képzőművészeti gyűjteménye Rend. Péter M. Kat. 8.sz. Repr.; 1968 Pécs Tudomány és Technika Háza Dr. Tompa Kálmán gyűjteménye, rendezte Romváry F., Kat. nincs; 1968 Pécs, JPM Dr. Tompa Kálmán gyűjteménye, rendezte Romváry F. Kat. nincs; 1968 Siklós vár, Dr. Tompa Kálmán gyűjteménye, rendezte Hárs É. és Romváry F. katalógussal, repr. táblán. É.n.

M.Zs.

ser, Ender és Gsellhofer kezé alatt tanult. Egy évet töltött Münchenben, Schnorr, Schlothauser és M. Zimmermann oktatta. Ezután Párizsba ment tovább képezni magát. Újabb tanárai Delaroche, Horace Vernet és Drolling volt. Arcképfestéssel Párizsban kezdett foglalkozni. 1848-ban Pesten telepedett le, ahol késő aggkoráig egyenletes felfogásban, töretlen munkabírással dolgozott. Főleg portré- és csendéletfestéssel foglalkozott, melyek vonzó szépségét a végletekig kifinomult technika, az érzékeny karakterábrázolás adja.

Irod: A. M. önéletrajza. MNG Adattár.

416. Báró Eötvös József arcképe csendéleti elrendezésben allegórikus jelentéssel, 1872 *108.*

o., v., 42x35,3 cm
Jelezve b.: Adler Mór fest. 1872
MNG Itsz. 2811

Adler nem az újítók, hanem a hagyomány őrzői közül való, aki elevenen tartja egy letűnő világ ideáljait. Nosztalgikus művészete Chardin bensőségességével, érzelemgazdagságával rokonítható.

1871-ben a magyar művészettársadalom nagy megrendüléssel fogadta Eötvös József halálát, és többen megfestették arcképét. Adler nem egyszerű portrét festett, hanem Eötvös apotheózisát, s ehhez a történeti csendélet műfaját aktualizálta. Nem százados

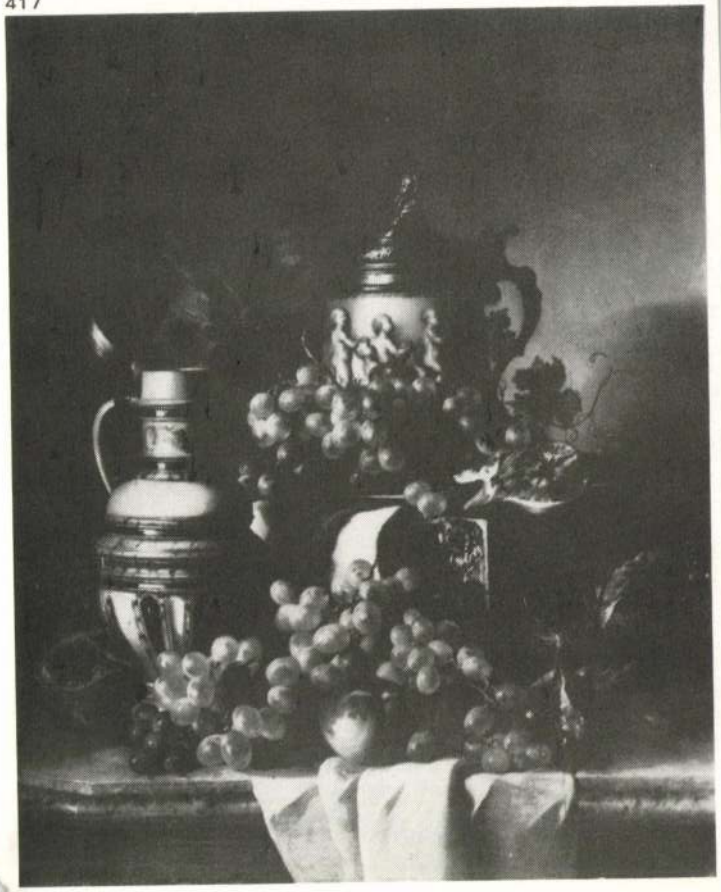

412

BORSOS JÓZSEF (Életrajzát lásd Kat. 169)

307. Hegedüs Kristóf képmása, 1844 *41.*

o., v., 126,5x82 cm
Jelezve b.l.: Borsos 844.
MNM TKCs Itsz. 150

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981

nagy igyekezettel segítették elő a „democratiai" szellem érvényesülését, és feltehetően ez a szellem kívánta meg, hogy a gróf e képmáson mint ókori polgár jelenjen meg, mellőzve a főúri díszeket.

Irod: Barabás 1944.; Gelléri M.: Ötven év a magyar ipar történetéből 1842–1892. Bp. 1892. Ebben idézve Kossuth Lajos cikke, mely a Pesti Napló 1885 97. sz.-ban jelent meg (Visszaemlékezések).

Sz.G.

Mivel családi tulajdonból jutott a múzeumba, és mivel az ábrázolt közéleti szerepléséről nincsenek adataink, a képet családi megrendelésre készültnek kell tartanunk. A romantikus beállítás és az egyéni ruházat, amelynek részletein a festő szemmel láthatóan kedvteléssel időz, semmiképpen nem függetlenek az ábrázolt egyéniségétől. A kép Borsos egyik főműve és jól mutatja a művész portréfestői kvalitásait.

Irod: M XII/1913/ 306, 308; M XIV/1915/ 92; Kopp 1931, 25–26. 14. sz.
Kiáll: Borsos József emlékkiállítás katalógusa. (Patakyné Molnár Zsuzsa). Veszprém 1971. 4.sz.

R.Gy.

308. Herceg Esterházy Pál képmása, 1852 *66.*

o., v., 235x159 cm
Jelezve j.l.: Borsos J. 852.
MNM TKCs ltsz. 137.

Esterházy Pál (1786–1866) diplomata, a Batthyány-kormány külügyminisztere volt. Élete végén a család vagyoni helyzetének alakulása következtében gyűjteményét – a valóságosnál olcsóbb áron – átengedte a magyar államnak és ezzel megvetette a mai Szépművészeti Múzeum alapját. Nyilvános gyűjteménnyé válva az Esterházy kollekció nálunk ugyanazt a szerepet játszotta, mint más országokban az uralkodóházak gyűjteményei. Nyilván ezzel a körülménnyel függ össze, hogy Esterházy Kubinyi Ágost múzeumigazgató javaslatára Borsossal megfestettette portréját és azt a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta.

Borsosnak ez a főműve bizonyítja a barokkban ismert reprezentatív portrék továbbélését a XIX. század folyamán. Az ábrázolt tulajdonképpen nem önmagát képviseli, hanem osztályát vagy családját, a származáson és vagyonon alapuló hatalmat testesíti meg. A kép minden kompozicionális eleme ennek kifejezését szolgálja, az öntudatos, színpadias póz ugyanúgy, mint a súlyos, pompázatos ruházat. A mellen látható rendjelek (Aranygyapjú és Szt. István rend keresztje) hasonlóképpen kiemelik az ábrázoltat a közönséges halandók sorából. Az interieur részletei, a bútorzat súlyos pompája szintén az uralkodói képekről ismert attributum. Jobboldalt a háttérben egy kókuszserleg a gyűjtőt, a baloldali asztalon elhelyezett toll, tintatartó és könyvek a diplomatát állítják a szemlélő elé. A karosszék támláján a családi címer idézi emlékezetünkbe azt a kisebb közösséget, amelyet az ábrázolt képvisel.

Irod: Meller 1915, 182. 709. sz; Kopp 1931, 34, 44. Kat. sz; Molnár Zs.: Borsos József emlékkiállítás katalógusa. Veszprém, 1971. 18. sz.

R.Gy.

BROCKY KÁROLY (Életrajzát lásd Kat. 187)

309. Önarckép *66.*

o., v., 21,5x17,7 cm
MNG ltsz. 3881 T

A mester 1837-től haláláig tartó angliai tartózkodása alatt magyarságát nem feledte, kereste és tartotta a kapcsolatot honfitársaival, különösen azokkal, akik a szabadságharc leverése után emigrációba kényszerültek. Jóbarátja volt többek között Rónay Jácint, Kossuth fiainak nevelője is. Londonban nagy érdeklődés kísérte a magyarországi eseményeket. Ismeretes Kossuth ünneplése 1851-ben. Ekkor Brocky is találkozott vele. A festő figyelemmel kísérte az európai szabadságmozgalmakat, így az ötvenes években készült kis önarcképén, a magasan gombolódó vörös Garibaldi ing nemcsak ragyogó festői ötlet, hanem liberális gondolkodásának szimbóluma is.

A kompozíció a homályos zöldesbarna háttér és a vörös selyem ing ellentétére épül. Az ecsetkezelés könnyed, széles festékpászmákkal odavetett. A háttérből puhán kibontakozó barna haj és szakáll a velencei reneszánsz portrékra emlékeztető, szórt aranyfényű arcot fog közre. A kék szemek melankólikus pillantása az angol portréfestészet hatását mutatja, csakúgy, mint az erőteljes fizikumban rejtőző intellektuális személyiség kibontakoztatása is. A képet 1907-ben Nyáry Sándor M.F. Dillon műgyűjtőnél, Londonban fedezte fel. Dillon ekkor tudatta vele: „... végrendeletemben gondoskodtam arról, hogy a kép halálom után, mint az én hagyományom az Önök képtárába kerüljön." Dillon 1909 tavaszán meghalt, fia késedelem nélkül eleget tett apja akaratának. Így került a mű a SzM-ba, ahonnan a MNG-ba jutott.

Irod: Nyáry S.: B.K. festőművész élete és művei. Bp. 1910. 102, 141 (képpel a címlap előtt); Szendrey-Szentiványi 1955, 263; Hoffmann: M 1915. 188; repr.: MM I. 1925, 499; Genthon 1935, 32; Sz. Lajta E.: Adalék B.K. és Van Dyck kapcsolatához. MÉ IV 1955, 232; Lajta 1957, mellékletben közölve a kép; MMT, Bp. 1957. 526. kép.
Kiáll: A magyar biedermeier kiállítás képes tárgymutatója, 1937. IX. terem, 277. kép, Műcsarnok; Magyar Művészképmások, SzM Bp. 1931, 34.kép; Brocky Károly emlékkiállítás, SzM Bp. 1955.

Sz.G.

310. Kmetty György képmása, 1850 körül *66.*

o., v., 61x51 cm
MNM TKCs ltsz. 432

Kmetty György (1813 – 1863) negyvennyolcas honvédtábornok. Először Törökországba, majd Nagybritanniába emigrált. Brocky kiváló arcképfestő volt, így ez a remekműve is figyelmünkre méltó. Az igénybevett egyszerű eszközök ellenére a képmás monumentális hatású. Jól sikerült a markáns arcú katona egyéniségének megragadása. A kezek elhagyása egyáltalán nem kevesbíti a portré jellemző erejét.

Irod: TKCs Kat. 1922, 47; Rózsa-Spira 708.sz.

R.Gy.

316

BORSOS ÉS DOCTOR műterem

BORSOS JÓZSEF (Veszprém, 1821 – Budapest, 1883)

Festőművész és fényképész. (Életrajzát lásd még Kat. 169) 1861-ben Doctor Alberttel társulva nyitott műtermet a régi Botanikus-kertben, mely a fővárosban vezető szerepre tett szert. Fényképészeti iskolát is nyitottak Doctorral, melynek vezetője Szentkuthy István. 1870-ben Doctor otthagyta a vállalkozást, és csak 1877-ben társult ismét a Borsos-céggel. Ekkor már Borsos veje, Varságh Imre is cégtulajdonos (1875-től).

DOCTOR ALBERT (1818–1888) festőművész és fényképész. Később Kozmata Ferenccel is társul.

506. Borsos József arcképe, 1860-as évek *121.*

fénykép, vizitkártya-méret
MTA MKCS ltsz. C–I–62/1883.

Valószínűleg Doctor Albert felvétele, mert a kép hátoldalán Borsos és Doctor cégfelirata

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981.

509. Tihanyi Biri (Gittáné), 1867

fénykép, vizitkártya-méret
Mgt. Bp.

Borsos és Doctor felvétele.

CANZI ÉS HELLER műterem

CANZI ÁGOST (August; eredetileg Martin Kanz; Baden bei Wien, 1808 – Pest, 1866)

Festő és litográfus. (Életrajzát lásd még Kat. 242) Ingres tanítványa. 1846-tól élt Pesten, de már 1843-tól résztvett a Műegylet kiállításain. HELLER JÓZSEFFEL (korábban dagerrotipista) társulva 1862-ben nyitott fényképészeti műtermet Pesten (Kristóf tér 4.).

olvasható. Az arcképet keretező eklektikus kelléktárhoz képest lényegesen puristább annak a Borsos-(ön?)arcképnek a környezete, amit Kreilisheim György közöl könyvének címlapján (Krelisheim 1941.)

Irod: Kopp 1931; Fejős 1958. 216–217.
Kiáll: Csók István Képtár, Székesfehérvár 1979

507. A Képzőművészeti Társulat igazgató-választmánya, 1863 *121.*

reprodukció az Orsz. M. Képzőművészeti Társulat Évkönyve 1928. 98. oldalán közölt fényképről, 18x24 cm

A fénykép Borsos Józsefet, id. Markó Károlyt, Madarász Viktort, Barabás Miklóst, Than Mórt, Telepy Károlyt, Kelety Gusztávot, Harsányi Pált, Henszlmann Imrét, Orlai Petrich Somát ábrázolja. A fotótörténet iróniája, hogy e testület foglal majd hivatalosan állást a fényképezés művészet-volta ellen.

508. Gergely Bertha comtesse, 1860-as évek *122.*

fénykép, vizitkártya-méret
Mgt. Bp.

Borsos és Doctor felvétele. Borsos fényképészi hírnevét nőportréi nagyban emelték.

509. Tihanyi Biri (Gittáné), 1867

fénykép, vizitkártya-méret
Mgt. Bp.

Borsos és Doctor felvétele.

504. Barabás Henriette, Ilona és Alice, Barabás városmajori villája előtt, 1860-as évek eleje *121.*

fénykép, 14,2x10,9 cm, kartonra kasírozva, 16,9x12,5 cm
Mgt. Bp.

Barabás kevés szabadtéri felvételeinek egyike. A művész városmajori villájáról egy akvarellt is bemutat a kiállítás (Kat. 373).

Kiáll: Csók István Képtár, Székesfehérvár 1979

505. Arcképkészítés Barabás és Fájth műtermében, 1862 vagy 1863 *121.*

fénykép, vizitkártya-méret (kb. 5,5x9,5 cm)
Mgt. Bp.

A figyelmesebb szemlélő megállapíthatja, hogy a fejtámasszal rögzített modellről sztereo-felvétel készül, ugyanis a bal oldali gépnek két objektívje van, Fájth két objektívsapkát tart kezében. Barabás, kezében órával, méri az expozíciós időt. A másik kamera használaton kívül áll.

Irod: Karlovits – Beke 1979. 15. l.
Kiáll: uo.

BORSOS ÉS DOCTOR műterem

BORSOS JÓZSEF (Veszprém, 1821 – Budapest, 1883)

Festőművész és fényképész. (Életrajzát lásd még Kat. 169) 1861-ben Doctor Alberttel társulva nyitott műtermet a régi Botanikus-kertben, mely a fővárosban vezető szerepre tett szert. Fényképészeti iskolát is nyitottak Doctorral, melynek vezetője Szentkuthy István. 1870-ben Doctor otthagyta a vállalkozást, és csak 1877-ben társult

121. tábla

122. tábla

A KÉPZŐMŰVESZETI TÁRSULAT IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNYA 1863-BAN

Dorma Jácsef. *Madarász Viktor.* *Thon Mór.* *Kelety Gusztáv.* *Hanaliusza Ivan.*
Id. Markó Károly. *Borsbás Mihály.* *Telepy Károly.* *Harsányi Pál.* *Orlay Petrich Soma.*

507

503/2

BORSOS JÓZSEF

Irod: VU 1860. 477; Barabás 1944, 878: Kat. sz.; Lyka M.M.; Lyka 1922; Szentiványi 1926; Hoffmann 1950; Vayerné Zibolen Á.: B. M. az illusztrátor MÉ 1978
Kiáll: Műegylet 1845. 182. Kat. sz.; Sz.M. Magyar Művészet 1800-tól napjainkig Bp. 1949. 15. Kat. sz.; FK XXXVI. 1948. 10. Kat. sz.

K.S.K.

Műegyet Magyarországon 1830-1870
~~MDK~~ MTA MKCS - MNG Bp. 1981

BORSOS JÓZSEF (Életrajzát lásd Kat. 169)

239. Libanoni emir,1843 *40.*

o., v., 154x119 cm
Jelezve b.l.: Borsos József 1843
Mgt. Azelőtt a Zichyek zákányi kastélyában.

Oszlopokra támaszkodó, boltíves terem perzsaszőnyegekkel borított padlóján, könyöke alatt párducbőrre támaszkodva ül a libanoni emir – Zichy Edmund –, aki törökös sarut és bugyogót, színes szálakkal és arannyal hímzett piros inget és köpenyt visel. Széles övében díszveretű handzsár, előtte kardja. Fején fehér színű, virágokkal és csíkokkal díszített turbán. A vörhenyes szakállú főúr a boltozatok alól sugárzó szelid fény felé fordítja fejét. 1842-es keleti utazása után ábrázolja Zichy Edmundot a kép, valószínűleg abban a ruhában, melyet a Szolimán pasánál lévő kerti ünnepségen viselt. Zichy a negyvenes években katonai pályán mozgott, azonban 1848 után, mikor testvérét Zichy Ödönt Görgey árulásért kivégeztette, teljesen visszavonult a politikától és csak gyűjteményeinek élt. Ezt fia, Zichy Jenő örökölte, aki azt a magyar államra hagyta. Ez a gyűjtemény a főváros Zichy Múzeuma néven élt 1953-ig, amikor annak tárgyait a különféle szakmúzeumok között szétosztották. Zichy Edmund haláláig aktívan részt vett a bécsi és pesti művészeti életben is, egyik alapítója volt a bécsi Iparművészeti Múzeumnak, s a magyar Iparművészeti Múzeum és művészeti főiskola felállítását is szorgalmazta cikkeiben, mely szerinte a magyar műipar fellendülésének egyik ösztönzőjévé válna. Aggódva figyelte Magyarország elmaradottságát, s talán ezért is részt vállalt a magyar érdekek érvényesítésére felállított „Keleti Vaspálya Társaság"-ban, melynek alelnöke volt, s mint ilyenhez fordult hozzá Széchenyi Döblingből 1858-ban nyílt levélben. Az Esterházy-gyűjtemény Magyarország számára való megszervezésén is buzgólkodott, s aggódó sorokat írt a sorra külföldre kerülő magyar magángyűjteményekről és műkincsekről. „A jövő nemzedékek keserű szemrehányással fognak minket illetni, s nem igaztalanul, mert elmulasztók az egyetlen alkalmat, fenntartani azt ami, Istennek hála, most már az országban van ... s ami e kinccsel egyszer veszendőbe menne, az soha, ismétlem sohasem fog újra visszakerülni."

Irod: Zichy Edmund: Miért nem virágzott fel nálunk a képzőművészet? Főv. L. 1869. 270.sz. 1084. Zichy Edmund: Műállapotainkról. AÉ 1870. 232; Zichy Edmund: Die Länder des Ostens auf der Pariser Ausstellung. 1878; Nagy Iván: Magyarország családai.Pest 1857–1868. 13. köt.; Honderü 1843. I. 32, 174; 1844. 31; Hajnal Album 1865. 9; Elek Artur: A főváros Zichy-Múzeuma M.M. 1925. 184.

K.S.K.

viselő keleti férfi félalakja. A kép eredeti címe Barabás feljegyzése szerint: Egy dervis, melyet valószínűleg perzsa mohamedán szerzetesként vagy tudósként értelmezhetett. A magyarság keleti eredetelméletei között e korban az Irán-Turáni őshaza feltételezése gyakran feltűnt. Ez az elmélet adhatott aktualitást Barabás képének is, aki azt a Honderü egykorú tudósítása szerint Anton Einsle képe nyomán festette 1843-ban, gr. Fáy Istvánnak, az első magyar zenetudósok egyikének megrendelésére.

Irod: Barabás 1944, 850. Kat. sz.; Honderü 1843, 772; gr. Fáy István: Nemzeti zenénk ügyében. Hölgyfutár 1852, 62.sz.

K.S.K.

238. Vásárra menő román család 1843–44 *39.*

o., v., 138x109 cm
Jelezve j.l.: Barabás Miklós 1843–44 Pesten.
A pesti polgári lövészegylet ajándéka a Nemzeti Múzeumnak.
MNG Itsz. 2753

Barabás két híres életképe, az 1843-as Utazó cigánycsalád Erdélyben és az 1844-ben kiállított Vásárra menni szándékozó erdélyi bérczi oláhok az első magyar sokalakos népéletképek rangját nyerték el az irodalomban. Az előbbi Petőfit Vándorélet című versére ihlette (1844) az utóbbi Bécs után Pesten is sikert aratott a Műegyletben, (1845) mire Heckenast Gusztáv Axmannal metszetet készíttetett Barabás rajzáról, s 1848-ban az Irisben D.J. Siegl versével együtt jelentette meg. E vers, – akárcsak Petőfi Vándorélete – a kép egykorú interpretációjához visz közelebb bennünket. Barabás képe a „bérczi oláhok" idealizált csoportját állítja elénk. Ezt az idealizálást a vers is híven követi, a büszke római ősöket is meglátva a karakteres figurákban:
„Wallachen sind's! Noch ist auf ihren Zügen / Der Stempel ihrer Abkunft nicht verwischt, / Hat längst sich gleich der ersnte Stolz der Römer / Mit slavischer geschmeidigkeit vermischt."

Barabás sikeres képtémája hosszú pályát futott be a magyar festészetben, azonban mégsem állíthatjuk, hogy ő festette volna e témát először. 1841-ben állította ki Pesten a bécsi Josef Hasslvander (1812–1878) a Vásárról hazatérő tót parasztcsalád című művét, (Műegylet 1841. 27. Kat. sz.), mely bár más vidéken játszódik, előzménye lehetett Barabás képének. Hasslvander meglehetősen ismert bécsi mester volt, Rahl közeli barátja s a korabeli almanachok kedvelt illusztrátora. A bécsi festők szívesen festették a monarchia népeit idealizált jelenetek szereplőiként, s ezzel egy olyan alaphangot ütöttek meg, mely hosszabb ideig a magyar festők népéletképeinek is sajátja volt, s melyet csak a 60-as évek második felének realisztikusabb hangvételű iránya (Benczúr: Balatoni halász tragédiája; Munkácsy: Ásító inas) tudott részben módosítani.

Barabás képének hosszú utóélete is jelzi, hogy divatos és tetsző témát vett ecsetére, 1862-ben az akkor Pesten élő Adolf Van der Venne (lásd: Ország Tükre 1862, 123.o.) és 1867-ben Markó Ferenc is készített hasontémájú képet. (Kat. 252)

240. Az özvegy, 1853 *64.*

o., v., 98,5x82 cm
Jelezve j.l.: Borsos József 1853
MNG Itsz. 4622

Borsos életművén belül is többször találkozunk ezzel a témával, így a Levél, vagy a Fekete ruhás nő c. képeken, s hasonló jeleneteket láthatunk – patetikusabb megfogalmazásban – az osztrák életképfestészetben is, így Peter Fendi Szomorú követség c. festményén.

A szoba belsejében álló gyászruhás fiatalasszony jobb kezével egy asztalra támaszkodik, amelyen egy katonaköpeny, egy csákó és egy kard beszédesen vallanak harcban elesett férjének tragédiájáról. A kép jobbszélén egy sötét szobába láthatunk be, ahol két halványan pislákoló gyertya között egy feszület áll.

Irod: Kopp 1931; Patakyné Molnár Zs.: B. J. Kézirat MKCS–C–I.77/995/ 1–5.
Kiáll: Szegedi Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításán 1955–1970. B.J. emlékkiállítás, Veszprém, 1971

B.Zs.

241. Galambposta, 1855 *64.*

o., v., 130x100 cm
Jelezve j.l.: Borsos József 855
Mgt.

Borsos Barabás után több mint egy évtized múltán nyúlt e témához, majd 1861-ben újabb kompozíciós ötlettel ismét feldolgozta (MNG állandó kiállítás). Az 1855-ben készített változaton, hasonlatosan Barabás egyik galambposta képéhez, a kebléhez fehér galambot szorító fiatal nő ül a nyitott ablakon beragyogó alkonyi fényben. Borsos a kebléhez galambot szorító nőalak kompozíciós sémájának régi hagyományát a nyitott ablak motívumával párosította.

Irod: Kopp 1931; Lázár MM 1913. 8.sz. 32; Schmoll 1970, 82.
Kiáll: Müegylet 1855. aug–szept. 44. Kat. sz.; A magyar biedermeier kiállítás, 1947–1938.

K.S.K.

CANZI ÁGOST ELEK (KANZ MÁRTON) (Baden bei Wien,1808 – Pest, 1886) festő, litográfus

Tanulmányait a stuttgarti Akadémián végezte, majd Párizsban Ingres tanítványa volt. Először a párizsi Salon ban állította ki két arcképét. 1838-ban a párizsi Salon kiállításán Albert szász herceg megszabadítása című festményével elnyerte a Salon aranyérmét. Ugyanebben az évben Stuttgartba, majd 1840-ben Bécsbe költözött. A 40-es évek

elejétől többször látogatott Pestre. 1843-tól a pesti Művészeti Egyesületnek állandó kiállítói közé tartozott. 1846-ban Pesten telepedett le, ahol arc- és genre-képeivel vált ismertté és keresetté. Fényképészettel is foglalkozott. 1862-ben társult Heller József volt ötvössel, és fényképműtermet nyitottak a Kristóf tér 2.sz. alatt. Legismertebb életképsorozatát,a Váci szüretet 1859-ben festette, amit a pesti Műegylet azonnal megvett a MN Múzeum számára. Litográfiáit 1852-től készítette (Deák Ferenc 1861; Eötvös József 1861; Erkel Ferenc 1861; Vörösmarty Mihály). 1850 körül keletkezett,23 darabból álló karikatúra vízfestmény sorozata 1926-ban került a Szépművészeti Múzeumba, melyet különféle tipikus pesti alakokról készített, s mely önarcképét is tartalmazza. Színészportrékat is készített. (Lendvay Márton a színpadon, Ellinger Teréz, Kőszeghy Károly, Aranyváry Emilia)

Irod: Cenner, 1973.

242. Fiatal nő ablakban ujján ülő papagájjal, 1856 *64.*

o., v., 99,5x79,5 cm
Jelezve j.l.: Canzi Ágost 1856
Mgt.

Zöld repkénnyel befuttatott kő ablakkeretnél, a szoba sötét háttere előtt fehérruhás női félalak áll előttünk. Felemelt balkezének újján kedves madara ül, jobbkezét az ablak párkányán lévő ékszerládikára teszi.

A portrészerűen ábrázolt polgárlány modell a nézőre tekint ki, fejét kedvesen előre biccentve. A madár motívuma, az ékszerek, az ablak párkányára dobott kesztyű életképi jelleget kölcsönöz ennek a képnek, bár a motívum úgy tűnik, nem életképi előzményekből, hanem bizonyos allegorikus ábrázolásokból forrásozik.

A papagáj nőalakkal – metafórikus jelentése a XVII–XVIII. századi németalföldi német életképfestészet tanúsága szerint – erény és tisztaság. E motívum jelentése valószínű, hogy a XIX. század közepére már elmosódott, s csupán az életképi mozzanat kedvéért alkalmazták a festők.

Canzi képe nemcsak motívumait, hanem beállítását tekintve is régebbi előképekhez köthető. Képének beállítása fő vonásaiban emlékeztet C. Van Loo után ifj. J. Cheron: Ismeretlen nő madárral című metszetére.

Irod: Firmon Didot, A.: Les graveurs de portraits. Párizs 1874 I. kötet 83; Die Sprache der Bilder. Braunschweig. Ausstellung 1978.
Kiáll: Műegylet 1858 24. Kat. sz.

K.S.K.

FORRAY IVÁN (Életrajzát lásd Kat. 173)

JOSEF HEICKE (Életrajzát lásd Kat. 174)

238

240

241

292

274

KISEBBSÉGI SORS

Kossuth Lajos a „románok hóhérja". — Erdélyi magyar iskolasérelmek román megvilágításban. — Munkában a felvidéki SZMKE.

Egy román ujságíró, — Gocioman Aurél — aki szépen jövedelmező állást szervezett magának, mint az antirevizionista mozgalom szervezője annak a határozatnak kapcsán, amely eltiltotta, hogy Kossuth Lajosról Erdélyben utcát nevezzenek el, éles támadást intéz Kossuth Lajos emléke ellen, akit röviden, mint a románok hóhérját emleget. Gocioman Aurél személyének megítélésénél tudni kell, hogy két év előtt könyvet tett közé az antirevizionista mozgalomról. Ebben beszámolt a magyarok „kegyetlenkedéséről". A könyvben dokumentumként közölt egy fényképet is. A képen éppen akasztanak egy papi személyt és három parasztot a monarkia katonáinak kivezényelt osztagai. Azt állította, hogy a kép valójában azt mutatja, amikor az összeomlás után a székely hadosztály emberei egy erdélyi román lelkészt és parasztokat akasztanak, akiknek csak az a bünük, hogy románok. Néhány nap alatt kiderült, hogy Gocioman aljas hamisitást követett el. A kép ugyanis 1914 végén készült a galiciai határon, ahol hadbirói itélet alapján kivégeztek egy rutén papot és három társát, miután tetten érték őket, hogy az oroszok javára kémkedtek. Egy erdélyi magyar ujságíró rántotta le a leplet a hamisításról és felszólitotta Gociomant, hogyha neki igaza van, — Gocioman ugyanis hazugságnak minősitette az ujságíró leleplezését — akkor vonja le magára a megfelelő következményeket s tünjön el örökre a nyilvánosság elől. Hozzátette, hogy amennyiben az ő bizonyitása nem volna helytálló, annyira levonja fellépésének következését, hogy nyomban agyonlövi magát. Jelentkeztek a képen szereplő katonák, a felvétel készitője s az is kiderült,, hogy Gocioman tudta a fénykép keletkezése körülményeit és mégis hamisitásra használta fel. Persze azért még mindig mint nagy hazafi ágál a román közéletben és az Universul hasábjain szitja Erdély békére vágyó népei között a gyülöletet. — Kossuth Lajost azon a cimen nevezi a románok hóhérjának, hogy a Hatvani százados önkényes abrudbányai akciója mögött, amikor Kossuth megbizottját Dragost is felkoncolták, aki éppen Jancuval tárgyalt, valójában Kossuth állott, aki törbe akarta csalni a románonokat. A történelem régen tudta, hogy ez a vád alaptalan. Nemrégen ismertettük itt egy román szerzőnek a darabját, aki Kossuth Lajos és Petőfi Sándor szerepét is helyesen állitja be ugyancsak a 48-as eseményekről irt szindarabjában. Igaz, hogy a jeles román költő Lucian Blaga hasonló tárgyú darabjában szintén helytelen és ellenszenves beállitásban szerepelteti Kossuthot. Megfeledkezik arról, hogy a bukaresti rádióban röviddel ezelőtt Lapedatu kultuszminiszter, az ismert tudós méltatta a tényeknek megfelelően Kossuth Lajos szerepét román szemmel nézve. Megállapitotta, hogy Kossuth Lajos milyen lelkesedéssel támogatta a két román fejedelemség egyesülését. Méltatta Kossuth tárgyalásait az erdélyi románokkal és az 1849-ben általa meghozott törvényt a román nemzet polgári jogainak egyenlősége alapján való biztositásáról. Az igazságra azonban Gocioman Aurél most sem kiváncsi, még akkor sem, ha honfitársa és minisztere mondja. Nem kiváncsi, mert ebből nem lehet gyülöletet szitani és a maga hasznára pénzt csinálni.

*

A romániai kisebbségi oktatásügy kultuszminiszteri intézője, *Caliani* vezérigazgató szükségesnek látta, hogy a magyar revíziós mozgalom ellensúlyozására alapított és Kolozsváron megjelenő Revue de Transilvanie-be tanulmányt irjon s feleljen a magyarság által felhozott iskolaügyi sérelmekre. E sérelmeket három pontba foglalta össze: 1. Románia nem tett eleget a békeszerződésben idevágóan vállalt kötelezettségének, 2. A főhatalom változása óta nemcsak a volt magyar iskolák számát csökkentette Erdélyben, hanem lefaragta a magyar tannyelvű felekezeti iskolák számát is, végül 3. A román állam a magyar tannyelvű felekezeti iskolákat részben bezárta, részben átalakitotta román iskolákká. — Caliani e vádakkal szemben arra hivatkozik, hogy az 1924—1933 között hozott román iskolaügyi törvények teljesitik az állam által a békeszerződésben vállalt iskolaügyi kötelezettségeket. A kisebbségek számára biztositja a jogot, hogy iskolákat létesithessenek. Sőt, ahol a kisebbségek tekintélyes arányszámban laknak, ott az állam gondoskodik, hogy anyanyelvükön részesüljenek elemi oktatásban. Végül az állam a kisebbségi egyházak és iskolák számára az állami, valamint közületi költségvetésekben megfelelő anyagi támogatásról is gondoskodik. Állitásai alátámasztására felhozza, hogy az átvett területen 783 felekezeti — magyar — iskola működik 1426 tanerővel és az állam is fenntart 210 magyar tannyelvű elemi iskolát, továbbá 232 magyar tagozatot összesen 653 tanerővel. A magyar felekezeti középiskolák száma pedig ötven, az államiaké is hét. — E számokkal szemben az egyházak adatai szerint a magyar felekezeti iskolák száma mai létszámára 1047-ről apadt le. A magyar állami és magyar tagozatú iskolákban alkalmazott tanerők javarésze pedig egyáltalán nem bírja a magyar nyelvet, amely a tanitás nyelve volna. Különösen áll ez Székelyföldre és az ottani iskolák tanitóira. Ami pedig az állami segitséget illeti, ilyent a kisebbségi iskolák évek óta nem kaptak, illetőleg a főhatalom változása óta csak kétszer részesültek ilyen támogatásban. Egyszer Avarescu kormánya adott 3.5 millió lejt, egyszer pedig Maniu kormánya 10.5 milliót. Vajda kormánya már csak kongrua segitséget adott a papok részére. — Ezenfelül tény az is, hogy a Romániához csatolt magyar területen 1918-ban 1529 magyar állami elemi iskola működött. Ezeket átvette a román állam s romanizálta. Igy a kisebbségi egyházak kénytelenek voltak nagy áldozattal új felekezeti iskolákat létesiteni. Ezeknek a száma elérte az 1047-et, de a román iskolapolitika elérte, hogy ma már csak 804 ilyen iskola működik. De számuk most is állandóan apad, mert ez az iskolapolitika minden eszközt megragad, hogy a magyar felekezeti iskolákat bezárja.

Jó tanács az emberiségnek,

különösen azoknak, akik ülőfoglalkozással bírnak, egész nap az iróasztalnál görnyednek a mozgás hiányában igen sok betegséget szereznek, ha nem gondoskodnak szervezetük rendbentartásáról. A sok ülés folytán emésztési, vérkeringési zavarok, fejfájás, migrén, gyomor-, epe-, máj- és más betegségek lépnek fel.

Ha ezek a betegségek már fennforognak, úgy gyógyitásukra tartsunk egy hathetes ivókúrát, kétszer évente, természetes Mira glaubersós gyógyvizzel olyképen, hogy minden reggel két decit igyunk, félórával a reggeli előtt, éhgyomorra.

Az olyan ülőfoglalkozással biró emberek-nél viszont, kiknél még nem jelentkeztek a fenti tünetek, megelőzésül igen fontos, hogy hetenként legalább kétszer, reggel éhgyomorra egy pohár természetes Mira glaubersós gyógyvizet igyanak.

Életszükséglet mindenkinek, ki egészségét helyrehozni, vagy megtartani akarja, hogy a literes, zöldcimkés, természetes Mira glaubersós gyógyvizet használja. Ez a víz dugaszolatlanul is évekig eláll és bárhol beszerezhető.

Visszavonták a perujitást a balatonfüredi perben

A Szent Benedek Rend első fürdőügyi intézkedése

A Balatonfüredi Részvénytársaság haszonbérleti szerződése tudvalévően 1934 végével a Kúria ítéletével megszünt és *a Pannonhalmi Szent Benedek-rend gyógyfürdőt saját kezelésbe vette át a rend.*

A Kúria ítélete ellen a részvénytársaság *perujitással élt,* egyrészt azon az alapon, hogy a Szent Benedek-rendnek a Kúria ítéletében felhivott statutumai még nem nyerték meg a legfelsőbb jóváhagyást és nem léptek érvénybe, tehát téves az ezekre alapított ítélet.

A perújító részvénytársaságnak ezzel az álláspontjával szemben a rend igazolta *az 1921-ben alkotott statutumok érvényességét és életben létét.*

Nyomatékosan rámutatott továbbá a rend arra a körülményre, hogy a Kúria nemcsak a tihanyi apátság hozzájárulásának hiánya folytán nyilvánította a szerződéseket érvénytelenekké, hanem elsősorban azok *gazdasági lehetetlenülése miatt.* Az ítéletnek ezt a megállapitását pedig a perujitás nem érintette.

Az utolsó tárgyaláson a biróság hosszabb határidőt engedett a részvénytársaságnak, hogy a rend előterjesztésére válaszoljon. Erre azonban már nem került sor, mert a még elintézést váró kisebb kérdések békés úton történt megoldása után *a részvénytársaság a perújitást visszavonta és ezzel az utolsó évtizedek egyik legnagyobb jelentőségű pere végkép lezáródott.*

A létrejött megállapodás folytán a Szent Benedek-rend nemcsak régi birtokállományát kapta vissza, hanem a kir. Kúria ítéletében részére megitélt követelések, valamint megtérítési igényei ellenértékeként tulajdonul *megkapta a részvénytársaság összes beruházásait és a fürdőtelepen lévő összes ingóságait,* ideértve a részvénytársaság tulajdonát képező Stefánia-szálló berendezését is; megszerezte egyúttal a rend a szép és nagyértékű, de teljesen elhanyagolt állapotban lévő *Stefánia-szálló tulajdonjogát is.*

A bérlet átvétele után *Gácser* Józsefnek, a Szent Benedek-rend főjószágkormányzójának irányitása mellett haladéktalanul megkezdődött a helyreállitás munkája. Különösen a Stefánia-szállóban és az Ipolyudvaron dolgozik egész munkássereg. Az összes épületekbe bevezették a balatonfüredi *Siske-forrás kitünő vizét;* a legmodernebben megoldották a fürdőtelep *csatornázását.*

A központi fűtésre, hideg-meleg víz szolgáltatásra és liftre berendezett *Erzsébet-szanatóriumot,* amely zárt, fűtött folyosón keresztül a szénsavas és egyéb fürdőkkel (Tibor-fürdő) kapcsolatos, a rend a magyar közegészségügy szolgálatában nagy áldozatkészséggel *a téli és tavaszi hónapokban is nyitvatartja.* A vendégektől járó *orvosi díjakat a rend 50%-kal csökkentette* és csak a gyógykezelést igénylőkre korlátozta, úgy, hogy a szanatóriumban lakó *üdülő vendégek orvosi díjat nem fizetnek.* A felvételi díjat a rend megszüntette. *A szobák árait* úgy a szanatóriumban, mint a rend összes szállodáiban — a gyógyulást és üdülést kereső közönség minél szélesebb rétegeinek kívánván szolgálni, a főszezonbat átlagosan *20—30%-kal szállitották le,* a többi időszakban pedig ezenfelül az ottartózkodás díjának figyelembevételével még további 10—20—30%-kal. Az éttermi árakat a rend a színvonal emelése dacára mérsékelte, hogy a szanatórium éttermében egész éven át naponkint háromszori vagy négyszeri nemdiétás étkezés 4 pengő 40 fillérbe, vagy 4 pengő 80 fillérbe, az orvosilag előirt étkezés 5 pengő 60 fillérbe, — a Grand Hotel-étteremben és a Balaton-vendéglőben pedig napi *3 pengő 30 fillérbe, illetve 4 pengő 50 fillérbe kerül. Az étermekben borravaló nincs.* A kiszolgálásért 10% számitható fel.

A Szent Benedek-rend lehetőséget nyujt *a Balatonfüreden való végleges megtelepedésre is.* A Balatoni Intézőbizottság kezdeményezésére szerkesztett gyógyhelyszabályozási tervben foglaltaknak megfelelően az új vízvezeték- és csatornahálózat mentén, egyrészt ennek gazdaságosabb kihasználása, másrészt minél több, a modern hygiéne igényeinek teljesen megfelelő villa létesitése végett *a balatonfüredi felső fenyvespark széléből és a fürdőtelep nyugati részén mintegy 50—60 kétszáz négyszögöles villatelket bocsát a nagyközönség részére,* hogy a magyar uritársadalom üdülést és gyógyulást kereső része Balatonfüreden valósággal második otthonát találhassa meg.

Borsos József két felesége

Kettő bizony és nem három, mint azt Csathó Kálmán nemrég e lapban irta Csathó Kálmánnak, a kitünő regényirónak, három feleségre volt szüksége Borsosról irt regényében. „Kiszámitotta" tehát, hogy az első egy festőművész rokona lesz, aki korán elhal, a másik a „Szép Juhászné" csárdásné, akiről apotheozist festett, a harmadikat aztán öreg korában vette el. Kiszámitotta, tehát kereste hozzá — utólag — az adatokat.

A regényirónak igaza is van. Ha a kompozíciója ezt megköveteli, adhat ő hősének nem három, de öt feleséget is, csak aztán tudjon velük bánni. De ha a hős ösmert, szinte azt mondhatnám, történeti alak, akkor a kérdésre nem olyan egyszerü a felelet. Legalább is előzetesen kell megkeresni az igazságot. Ebben szivesen segitségére lettem volna, hiszen én irtam Borsosról először összefoglaló tanulmányt (a Müvészet 1913. évfolyamában), s e tanulmányon alapszik azóta minden Borsosról megjelent közlés. Mikor 1913-ban az Ernst-múzeum izlésfordító Biedermeier-kiállitását rendeztük, Ernst Lajossal együttesen, felkutattuk a müvész egy sor müvét, s életadatait. Egyszer a József-körúton szembe kerülök volt kedves tanitványommal Bársony Elemérrel, ki megsúgta, hogy anyja Borsos lánya. Rohanok hozzájuk, s mikor Bársonyné meghallja, mi után érdeklődök, aggódó arccal tessékel ki a konyhába és suttogva mondja:

— Az Isten szerelmére, halkan beszéljünk, nehogy meghallja az uram, mert Pista hallani se akar az apámról . . .

S megtudtam a következőket.

Bársony Istvánné Bécsben született, apja és anyja házassága nagy szerelemből eredt, ő már a házasság első évében született, 1840-ben, (s nem 1850-ben) s alig volt három-négy éves, mikor édesanyja meghalt. Ezt a csapást apja sohase tudta elviselni. A gyereket intézetben neveltette és mikor nagy lány lett belőle, tizenhét éves korában, tehát 1865-ben férjhez adta Varságh, fiatal festőhöz, akit bevett társnak a fotografus üzletébe, melyet eleinte Doktorral együtt vezetett. Mert mikor Borsos Bécsben anyagilag tönkrement, Pestre költözött, arisztokrata körök hivására. A hatvanas évek eleje, a Bach-korszakban, nagyon sanyarú viszonyokat teremtett és Borsos felhagyott a kilátástalan festéssel, fotografus lett, [illegible] ként megindult, s mikor kibérelte a „Szép Juhászné" csárdát, ami mihamar kedveno kirándulóhelye lett a pestieknek, kezdett tollasodni is. Bársonyné elmondta még, hogy nagyon boldogtalan életet élt Varságh oldala mellett, noha gyerekei születtek, s mikor a fiatal Bársony Pistával megismerkedett, elvált az urától és Bársony felesége lett. Ezt az apja sose bocsátotta meg neki. Éveken át nem eresztette magához. Gyerekeit se akarta látni. Együtt élt a szakácsnőjével és halálos ágyán feleségül vette azt, mindenét rá is iratta és vagyonát attól született gyerekeire hagyta. Meg lehet tehát érteni, hogy az ura hallani se akar az apósáról . . .

Pedig Borsos élettragédiája az első feleség elvesztésén érzett örök fájdalma, ennek az apotheozisát festette meg 1875-ben, amikor már bérelte a Szép Juhásznét. Egyáltalán nem lehet azt szószerint venni, hogy fotografus korában örökre letette az ecsetet, sőt, ellenkezőleg, újabban igen sok arcképe bukkant fel, melyek a hetvenes években — megváltozott — Rahl hatását éreztető — stilusban készültek. Itt van a falamon egy nagyon szép női arcképe, fekete ruhában ábrázolja a fiatal nőt, vállra omló rövid bodros hajjal, mosolygó kék szemmel, 1877-ből. Festett biz ő, ha megrendelése akadt, csak a zsánerképekkel hagyott fel, mert nem kereste senki. Mint fotografust nagyra becsülték. A zsánerfestő értékeit belefojtotta a fotografiai felvételekbe. Ilyen képe a Zichy Mihályt és tanitványát, Maryt ábrázoló felvétele is, melyet az üveglemezen ki is színezett Zichynek, ki Waldmüller mellett társa volt még a negyvenes években Bécsben. (A kép Zichyről irt nagy könyvemben meg is jelent. Ernst Lajos tulajdona, kiállitva a Szépmüvészeti Múzeumban.) Meg lehet azt is érteni, hogy a fotografus mestert nagyon bántotta, mikor lánya elhagyta az üzlettársát és egy fiatal nincstelen ujságíró felesége lett, aki még hozzá fiatalabb is volt nálánál jóval.

Igy esett, hogy Bársonyné alig tudott valamit apjáról, a festőről. Elámult, mikor a Biedermeier-kiállitáson az Ernst-múzeumban meglátta müveit.

— Istenem, milyen finom érzés volt benne, — mondotta —, nem is képzeltem, hozzánk nagyon kegyetlen tudott lenni.

Bársony István nem jött fel vele a kiállitásba. Annak örökké sajgó tüske volt az apósa emléke.

Ez az igazi keret, ebből kellene Csathó Kálmán képzeletének elindulnia, — mert 1875-ben nem halt meg Borsos második felesége, akkor csak az első feleség apotheozisát festette, a puttoktól tartott relief alá odafestve a rég elhalt hitvest, mint Szép Juhásznét, körülötte szelid báránykák, — az örök emlékezet.

Nem tudom, nem késtem-e el mindezekkel az adatokkal, nem kész-e már Csathó Kálmán regénye? De míg a hőseim éltek, tiltotta az igazság megirását a köteles titoktartás.

Dr. LAZAR BÉLA

Villatelkek Balatonfüreden

Balatonfüred fürdőtelepen a Pannonhalmi Szent Benedek Rend **a balatonfüredi felső fenyvespark széléből és a fürdőtelep nyugati részén,** a Balatoni Intéző Bizottság kezdeményezésére szerkesztett gyógyhelyszabályozási tervben foglaltaknak megfelelően az **új vízvezeték és csatornahálózat mentén,** egyrészt ennek gazdaságosabb kihasználása, másrészt minél több, a modern hygiéne igényeinek teljesen megfelelő villa létesithetése végett

mintegy 50—60 kétszáz négyszögöles villatelket bocsát a nagyközönség rendelkezésére.

A villatelkek iránt a legalkalmasabban Balatonfüreden a fürdőigazgatóságnál lehet érdeklődni (Telefón: Balatonfüred 7.). Készséggel szolgál azonban felvilágositással maga a **Pannonhalmi Szent Benedek Rend** (Telefón: Győrszentmárton 5.), továbbá Budapesten **dr. Bernolák Nándor** (I., Vár, Casinó-utca 1. Telefón: 60—3—88) ügyvéd irodája és Győrött **dr. Radda Gyula,** a Pannonhalmi Szent Benedek Rend ügyésze (Bisinger-sétány 18. Telefón: 644.).

A BUDAPESTI HIRLAP telefonszámai:

444—04.	444—07.
444—05.	444—08.
444—06.	444—09.

BH 1935 márc 3

EURÓPA
A PESTI KIRAKATOK ELŐTT
Idegenforgalmi kiskáté a magyar kereskedő számára

Az angol úriember megérkezése után felviteti a poggyászát szállodai szobájába, megberetválkozik, rágyujt és sétálni megy a soha nem látott város utcáira. Nem a múzeumokat, nem is a történelmi nevezetességeket keresi egyelőre, hanem a város lelkét, az új környezetet, a másféle embereket és a világlátás ezerféle apró, hétköznapi gyönyörűségét. A Város lelke jóféle portékák alakjában mosolyog feléje a kirakatokból: közvetlenül, idegenforgalmi vezető és Baedeker nélkül. Kedvességet, örömöt kínál a sétálónak. Így van ez a világ minden városában, a Piccadilly-től a bagdadi bazárig és a külföldi úr — akár kereskedelmi utazó, akár előkelőség — ugyanolyan érdeklődéssel nézi itt is, ott is a csillogó, szép új jószágot. *Az ő érdeklődése Európa érdeklődése.* Vásárolni akar. Nem tudja mit, csak homályosan érzi, hogy valami olyasfélét, ami örömet szerez neki vagy másnak. Végignézi a kirakatokat, néha-néha bemegy egy üzletbe, körültekint, aztán továbbmegy, anélkül, hogy egy szót is beszélt volna a boltossal. Szóval keresgél.

Ő a legjobb, de egyben a legnehezebb vevő. Ezt az üzletemberek közül az élelmesebbek nagyon jól tudják és elővesszik az eladás minden művészetét, ha ilyen nem mindennapi „kuncsaft" téved be hozzájuk *„shoping"*-ja során. Jaj annak a boltosnak, aki túlságos bőbeszédűséggel, vagy darabos ügyetlenséggel elveszi a vendég kedvét a vásárlástól! Jaj neki, ha gombjánál fogva akarja a pénztárhoz cipelni a vevőt, ha hirtelenében felsrófolja az árakat, vagy hitvány holmit sóz az idegen nyakába! Nemcsak magának okoz kárt, hanem a városnak és az országnak is. Akit egyszer külföldön becsaptak, az nem az üzletemberekre, hanem a barátságtalan városra haragszik. A kereskedő udvarias mosollyal üdvözli az angol urat. Talán megilletődéssel is, mert érzi, hogy most az ő modorától, ügyességétől függ az ország becsülete is. Mosolyog, de közben az agyában összegyüjti minden emberismeretét, tapasztalatát és gyorsan elhessegeti a kifizetetlen számlák, a bosszúságok fekete felhőit. *Keep Smiling!* Nagy művészet ez és ha köteteket írnánk róla, akkor is csak az elején tartanánk, mert nincs még egy mesterség a diplomácián kívül, amelynek ennyi furfangja és beláthatatlan eshetősége volna.

Úgy látszik, mintha a budapesti Belvárosban a válság dermedtsége után most *újból életrekelne az eladás és a jó portéka művészete.* Igaz ugyan, hogy ennek a művészetnek a prófétái gyakran *új emberek.* A művészet azonban megérdemli, hogy *kritikát* írjunk róla s ezért most kikapcsolunk mindent, amit reklámnak neveznek és *Chester* grófjának nyomába szegődve elmondjuk, hogy milyen tanulságokat hozott a legelegánsabb és legvilágibb angol úr budapesti vásárlósétája.

Ötletes, modern, magyar City fog megszületni

Chester grófja a bankzárlat óta megkopott, kihalt, megöregedett Dorottya-utcában két üzletben járt. A *Hüttl Tivadar porcellánárus cégnél* és egy kis órásnál, *Röszler Andornál.* A régi nagy porcellánüzletnek szép kirakata és benne jó áruja van, sok látnivalóval. Az ajtón belül itt a *vételnélküli shoping* legtipikusabb esete játszódott le. A látogató mindent végignézett, tetszettek neki a magyar porcellánok, de nem vett semmit. Lehet, hogy hangulatát egy jelenlevő amerikai pár túlzott érdeklődése befolyásolta, de nem ez tartotta vissza a vásárlástól. Az üzlet egyébként nem járt rosszul, mert az amerikaiak jó vevők voltak. *A kereskedő fáradozását gyakran elronthatja egy-egy másik vevő magatartása. A kis órás nagy szerencséje* azzal magyarázható, hogy nem túlságosan nagy és határozottan olcsón berendezett üzletéhez *kitünő modern kirakatot épitett.* Mind a két üzlet a nagy szállodák közvetlen közelében, egy úgynevezett csendes utcában van.

A Belváros az idegenforgalom fokozódásával feltámad. Legfeljebb új neveket olvasunk majd a régi címtáblák helyén.

A pesti fotoriporterek nagy keserűségére az angol úr sétái alatt *csak egyetlenegy ember volt, aki szabadon és boldogan fotografálhatott: ő maga.* Kétségbeesett és letört fényképész-álmok jártak a nyomában, ő azonban vígan kattogtatta kis masináját és maga vitte be filmjeit előhivatni *a váciutcai Kodak-üzletbe.* A nemzetközileg jól ismert cégnevek az otthonosság érzetét keltik az idegenben. Ennek a vásárlásnak azonban mégsem ez az érdekessége, hanem az, hogy a vevő *délután félötkor adta le a filmeket, estére azonban már kész nagyitásokat küldtek fel neki* a szállodájába.

A gyorsaság nem boszorkányság. Az idegen mindig siet és a kereskedő sohasem lehet eléggé gyors.

Szemben, a Váci-utca egyik kapujában szerény kis szekrényke húzódik meg. Szép magyaros ékszerek vannak benne. Nagyon megtetszettek az angol úrnak. Rögtön be is ment az udvari boltocskába és egy *tür kizkövekkel kirakott fejdiszt vett.* Egészen boldog volt, hogy *igazi magyar specialitást* talált és hogy azt magától az iparostól vehette meg. *Broncigy R. és Társának* — a két társ alig fér be a kis üzletbe — jó napjuk volt.

A külföldi vendég úgyszólván vadászik az ízléses, stílusos magyar iparművészeti munkára. Magyar árut tartani nemcsak hazafiasság, hanem üzlet is.

— *Was kann ich Schönes sehen?* — így köszöntött be a nagy európai vevő a *váciutcai Benyovits-üzletbe* is, miután percekig nézte a színes, modern kirakatot. Nagyon örült, hogy angol bútorszövetet és régi angol térképeket látott, de aztán *fémből készült, hajóalakú magyar iparművészeti* asztaldiszeket vásárolt néhány holland pohárral együtt. Jól megnézte a szomszédos *KLEPA-üzlet* kirakatát is. Itt megint csak azok a dolgok érdekelték, amilyenek Angliában nem lehet látni. Csaknem *minden tárgyról megkérdezte, hogy magyar gyártmány-e* és végül is egy *magyaros bólé-készletet vett,* meg néhány apróságot. Két üzlet egymás mellett. Azt lehetne mondani, hogy bizonyos tekintetben versenytársak is, mégis mind a kettő megcsinálta az üzletet. Miért?

Sablonos, megszokott, unott dolgokkal nem lehet megfogni az idegent, az árak örökös lefaragásától pedig még egy üzlet sem lendült fel. Uj ötletekkel, gazdag fantáziával kell az árut beszerezni.

szép kirakat — csaknem minden esetben ez volt a vásárlás oka — temérdek pénzbefektetést jelent, pedig *idegenforgalmi szempontból ez a legfontosabb.* Még a belvároson kívül fekvő *Kossuch János cég* (üvegáruk, Vámház-körút) is annak tulajdonítja az angol előkelőség látogatását, hogy nemrégiben *modern portált* épitett, amelyről városszerte beszélnek az emberek. Kétségtelen azonban, hogy sok kereskedő azért nem végeztetheti el ezt a megfiatalítási műveletet, mert házbérszerződése annyira terhes, hogy nem képes ilyen befektetésre. Így egyszerűen nem győzi pénzzel az átépítést és az esti kivilágítást.

Az idegenforgalom érdeke megköveteli, hogy esténkint, legalább is a főútvonalakon olcsóbb áron világíthassák ki a kereskedők kirakataikat. Az álmosan hunyorgó város nem kelt jó hatást.

A Váci-utcai *dr. Vajna György és Társa cég* főnöke, ahol a vendégek levelezőlapokat és angolnyelvű magyar szakácskönyvet vásároltak, hozzátette ehhez a kereskedőkívánsághoz, hogy a látogatás csak akkor lesz igazán nagyjelentőségű, ha *erős propagandára használják fel. Tessék megcsinálni.*

Mindnyájan tudjuk, hogy a külföldi vendég jól eszik és jól mulat Magyarországon. Tudjuk ezt már ezer éve. A fiatal magyar kereskedelem azonban az ételnél-italnál is nagyobb, mélyrehatóbb emlékeket nyujthat a látogatónak. *Európa jár a kirakatok előtt!* Nem a poros, álmos üzletek előtt áll meg, hanem a haladó, modern kereskedő ajtajában. A kereskedőn áll, hogy necsak pénzt, hanem becsületet és jó hírnevet is szerezzen az országnak.

ORMAY IMRE

Anyanyelvén szólítsd meg az idegent!

És nyelveket tanulni! Csütörtökön délután, meglehetősen üzlettelen időben, fél négy órakor állott meg Vevő Herceg Őfenségének az autója a *Krausz Testvérek harisközi ötvösüzlete előtt.* A főnökök éppen ebédelni voltak s egy kisasszony, meg a főnök egy rokona fogadhatta a látogatót. Izgalom nélkül, mert mindketten tudnak angolul. Az egyiknek van annyi lélekjelenléte, hogy még gyorsan telefonál is a főnökért. Az első benyomás jó. A vevő megnézegeti az árut: *az ékszerdobozokon angol felírás van.* Tetszik neki. Vásárol. A vásárlás sztratégiai közelharcában a második és a harmadik látogatás alkalmával már apró viták is kifejlődnek. Nagyon tetszik a vendégnek *egy magyar kard,* de azt mondja rá, hogy *drága.* A kereskedő elküldi neki *ajándékul.* Nem fogadja el. Újabb megbeszélés. Végül is megveszi a kardot és egyebet is rendel.

Az a kereskedő, aki nyelveket tud, jobban tud eladni. Ha az idegen azt mondja valamire: drága, az még nem jelenti egyben, hogy tényleg drágának is tartja az árut. (Nem valószínű, hogy az angol úr ismerné az európai kardárakat.) Meg kell magyarázni mindent, töviről-hegyire. A túlságos engedékenység többet árt, mint használ. Egy kis gavalléria, egy előkelő gesztus a kereskedő részéről illő formában többet ér, mint a „bebeszélés".

Európa azonban csak ritkán vásárol kardot és kösöntyűt. Néha ingre, cipőre, fodrászra, levelezőlapra és cigarettára is szüksége van, mint minden más halandónak. Ezekben a cikkekben *nemzetközi árut* kíván. Megkérdezi ittlakó honfitársait, hogy melyik a jó fodrász, a jó divatárus, a jó cipész. Ilyenkor a látogatás legfőbb oka természetesen a kialakult *vevőkör,* a *jó áru* és a *jó kiszolgálás.* Az üzletkötést megkönnyíti, ha azután az első benyomás is kedvező. Ha a vevő egy teljesen modern, nyugateurópai berendezésű üzletbe lép be, mint amilyen például a *Deutsch Testvérek pár évvel ezelőtt még megmosolygott síma márványportálja* a Váci-utca elején, könnyebben vásárol inganyagot és nyakkendőt, mint olyan helyen, ahol vadidegennek érzi magát. A jó hírnévhez azonban *jó munka* is kell, amint ezt *Pessl fodrász* és *Triznya József cipész* esete is bizonyítja. A fodrász céget angol diplomaták ajánlották. A magyar iparos ügyességének köszönhető azonban, hogy *az előkelő kliens maga is végignézte a pesti Figaro gyors munkáját.*

A cipészbolt előtt sokáig álltak a vendégek és saját angol cipőiket összehasonlították a kirakatban elhelyezett magyar cipőkkel. A vizsga nyilván jó eredménnyel végződött, mert több pár cipőt is vásároltak. Nagy dolog ez, csak éppen a magyar közönség nem tudja, hogy *külföldi cipő alig jön már be az országba, viszont a magyar cipőkészítőt az egész világ örömmel fogadja. Amikor az évadnak vége volt, a cég hat munkása ment ki Párisba és úgyszólván órák alatt kapott állást.*

A magyar áru becsülete nem attól függ, hogy esernyő helyett karikás ostort és szmoking helyett subát viselünk-e, hanem attól, hogy legalább olyan jó árut készítsünk, mint a művelt Nyugat.

A szakember tudásának és élelmességének egy igen érdekes esetét is el kell mondanunk az eladóművészet kritikája során. A *Sugár és Barna Teréz-körúti szabócégtől* valaki elment a szállodába és *végignézte az angol urat.* Otthon fejből és becslés után *bemondta a ruha méreteit.* Egy nap alatt elkészítették a vendég ruhájának pontos mását és elküldték neki. *Mintha ráöntötték volna.* A rendelő, aki nem is rendelt semmit és akinek tudomása sem volt a cég létezéséről, átvette és kifizette a szürke flanelöltönyt. Azóta végszámra rendel a közönség az élelmes üzletemberektől szürke flanelt és csíkos nyakkendőt.

Az élelmesség — ízléses formában — nem maradhat haszon nélkül.

Több világos kirakatot!

A vidám vásárlóséták apró eseményei mögött azonban sötét gondok rajzanak. A

Uj tavaszi szöveteink...

Pepita	tavaszi divatkelme ... P	—.95	Ruhakelme	különlegesség P 6,50 P	5.50
Ruhakelme	mintás .... P	1.35	Sportkelme	kosztümre, kabátra P	3.65
Gyapjukelme	divat szövés, alkalmi vétel P	1.85	Fresko	kosztümre a legdivatosabb	6.95
Kasha	ruha és kosztümre, tavaszi színek, tiszta gyapjú P	1.95	Tavaszi kabátszövetek	dús választékban ..... P 7.95 P	6.95
Goldtoilin	gyürhetetlen ruha- és kosztümkelme ... P	2.85	Kamgarnszövetek	kosztümre és férfi öltönyre .... P	8.95
Gyapjukelme	legújabb szövések és színek P 3.25 P	2.85			

Férfiöltöny- és felöltőkelmék a legjobb minőségekig nagy választékban rendkivül olcsó árakon. Mintákat készséggel küldünk. 15 pengőn felül portómentesen szállitunk. 25 pengős vásárlásnál legujabb tavaszi divatlapunkat mellékeljük

herczeg és fodor

textil-, uri és női divatáruháza **Budapest, VII., Thököly-ut 24.** (Keleti pályaudvarnál)

Pantheon-ujdonságok!

Megjelentek február hó 28-án
A Jó Könyvek sorozat új kötete:

Gergely Márta:

Én Máthé Erzsébet

Egy fiatal szövőmunkáslány története. 1934. évi Mikszáth-díja fiatal írónő új regénye.
Ára füzve P 1.50, kötve P 2.40.

E. R. Burroughs:

Tarzan és Opar kincse

A világhírü Tarzan-sorozat magyarul még meg nem jelent új kötete.
Ára füzve P 1.90, kötve P 2.90.

A BUDAPESTI HIRLAP telefonszámai:

444—04.	444—07.
444—05.	444—08.
444—06.	444—[illegible]

Borsos József I

festő

l. Gy.)

Mátrai 1862

19. l.

A Nemzeti képcsarnokot
Alakító Tipes. évk.,
2. kortrak VIII-XVIII. év
1852-1861 Pest 1862

munkák megvalósítását, amelyek-
él Nagrand Mihály alkalmazható
lenne. Különben is a műemlékvé-
delem ~~fejlődése mellé~~ ~~ma már~~ feladatá-
ból való mai felfogás mind inkább
ikünzöbölendőnek tartja a néleskörű
helyreállítási munkálatokat és mind-
inkább előtérbe lép az a meggyőződés,
hogy ~~csakis~~ a műemlékeknek (a csakis)
lemtartás nempontjából való nakvarú
fondozása, azok műszaki felvétele
tudományos feldolgozása lehet
bizottságunk követendő célja.

Ily körülmények között teljes
szinteséggel vagyunk kénytelenek
előadni, hogy a nevezett munkave-
zetőnek bizottságunk keretében kellő
munkakört adni alig lenünk képesek,
mert nem tartanók gazdaságosnak
~~de méltának sem~~, hogy az ő ~~ki-~~
~~szóbált~~ munkaerejét altórendű,
irodai és kezelési teendő ellátásá-
ra vegyük igénybe.

A [illegible] [illegible] [illegible] azonban

GÁL ÉVA

A Szép Juhásznétól a Csendilláig

A Budakeszi út a Budáról nyugatra vivő igen régi országutak egyikének nyomvonalát követi. Ezen az úton jártak Budára a királynak járó szolgálataikat teljesíteni s feleslegeiket értékesíteni a középkori Magyarország legkorábbi időszakában alapított Al- és Felkeszi — a későbbi Budakeszi — lakosai. Az út a János-hegy és a Nagy-Hárs-hegy közti nyeregbe felkapaszkodván, nagy kanyarral délkeleti irányba fordul, és a kétoldalt, közelebb-távolabb emelkedő magaslatok —a Pozsonyi-hegy, János-hegy, Tündér-hegy, Hunyad-orom, Nagy-Hárs-hegy, Kis-Hárs-hegy és Ferenc-halom — között meglehetősen erős lejtéssel ereszkedik alá az Ördög-árok völgyébe.

Két évszázaddal ezelőtt a Budakeszi út még távol esett a város beépített területétől. Buda nyugati külvárosai, a Krisztinaváros és az Országút kis földszintes házakkal szegélyezett utcái ekkor a mai János-kórház környékét sem érték el. A Budáról Budakeszire vezető szekérút forgalma a XVIII. század folyamán fokozatosan megélénkült. Budakeszi és más közeli falvak — Telki, Budajenő, Páty — lakói tűzi- és épületfát, szőlőkarót, szénát, gabonát, zöldséget, gyümölcsöt, baromfit, tejterméket fuvaroztak a gyarapodó népességű Budára. A budaiak pedig ezen az úton jártak ki a környéken fekvő rétjeikre, erdeikbe, szőlőikbe, szántóikra.

Valószínűleg a növekvő forgalom késztette a mai Ságvári-liget helyén elterülő háromholdas rét birtokosát, Pavianovich Jánost — Buda városának akkori jegyzőjét — arra, hogy 1780 körül egy kis vendégfogadót létesítsen itt. A Szép Juhásznéhoz címzett fogadó (Wirthshaus zur schönen Schäferin) volt az első újkori épület a Budakeszi út mentén. Nem messze innen a középkori pálos kolostor romjai akkor még magasan kiemelkedtek a földből. Köveinek nagy részét éppen a XVIII. század vége felé meginduló építkezésekhez hordták szét.

A Szép Juhászné hamarosan igen népszerű kirándulóhellyé vált. Tulajdonosa emeletes épülettel bővítette. Az 1830-as években az akkori tulajdonos a régi ház mellé csinos, klasszicista stílusú fogadót építtetett. A „Hasznos mulatságok" 1836-os évfolyamában Utazás a budai hegyekben címmel megjelent útirajz így írja le a Szép Juhászné fogadót: „*Az első, amit megtekintheténk, a hajdani épület volt, melynek falán egy festményt láthatni még most is, az Andor juhászt nyájával, de egyéb iránt az egész rossz karban áll. Ezen ócska épülethez van építve egy másik, emeletes ház, felül egy tágas teremmel, melyben egykor táncoltak, s egy pár szobával az ideiglenesen ott lakozók számára. Földszint a falba van eresztve egy nagy vörös márványtábla, melyen láthatni félmagaslatú műben* [domborműben] *egykori elöjáróját az ottan volt kolostornak... Innen az újonnan felkészült Szép Juhászné vendégház felé vettük utunkat... Közepét ezen építménynek az udvar felé két dóriai oszlop díszesíti, a peristyl* [itt: tornác] *egész*

A Budakeszi út az 1840-es évek közepén. Liebrich vízfestménye. Bal felől a Szarvas-kocsma, a Wodianer-villa, a Rózsa-nyaraló (vagy elődje), a Hild-villa, a távolban a Remete úti és Árnyas úti házikók. Az út jobb oldalán Kalmárffy házai és a Ferenc-halmi kápolna. A háttérben balról jobbra: Hunyad-orom, Tündér-hegy, János-hegy, Pozsonyi-hegy, Nagy-Hárs-hegy és a Ferenc-halom

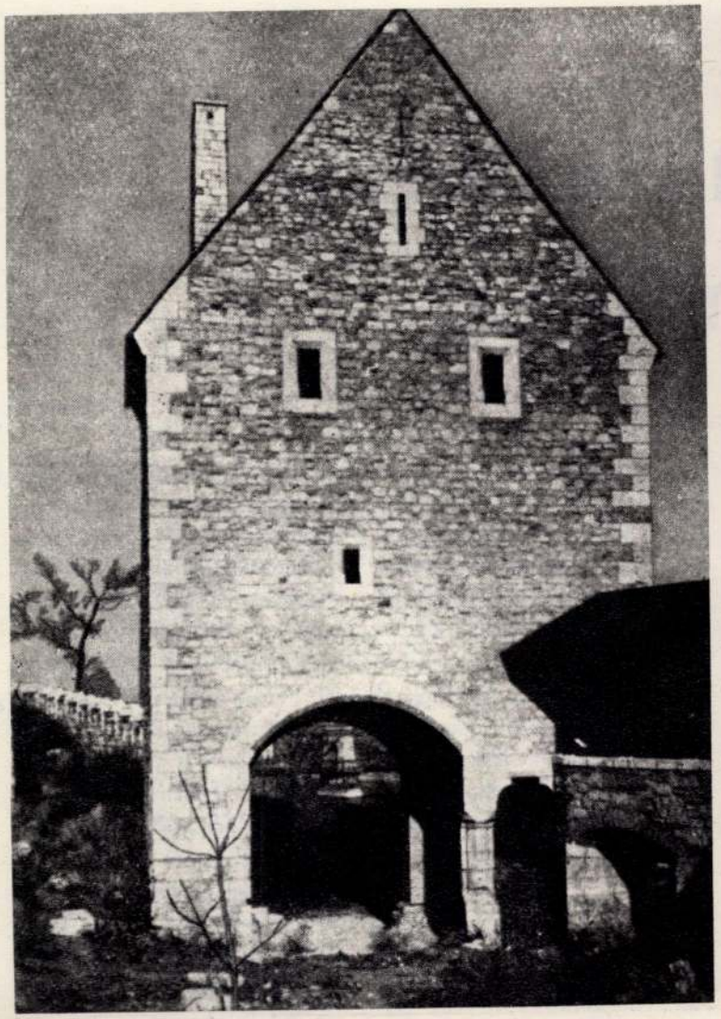

Helyreállítva 1954-ben

A tűz megfékezése

különleges téglasort, valamint hornyot építettek be. A torony előcsarnokának félnyergére és kiemelt részének nyeregtetőszerkezetére barátfedés került. Ezzel a megoldással kapcsolatban annak idején több kritikai megjegyzés hangzott el. Mivel a múlt év őszén éppen ez a rész pusztult el, lehetővé vált a kifogásolt felső rész módosítása, mégpedig úgy, hogy a Zsigmond-torony valamilyen közösségi célra hasznosítható legyen. Így meg lehetne ugyanis akadályozni, hogy — mint a múlt év őszén — „csövesek" vegyék birtokba, s újból anyagi és erkölcsi kárt okozzanak benne.

A Zsigmond-torony leégését nem kalkulálhatták bele a helyreállítási munkákba. A KÖZTI — az 1954-es rekonstrukciónak megfelelően — elkészítette a helyreállítás terveit, ám a kivitelezés nagyon nagy gondot jelent. Nehéz volt kivitelezőt találni. Végül is a Budai Építőipari Szövetkezet vállalkozott a helyreállításra. A kár mértéke a részletes vizsgálat során sokkal jelentősebbnek bizonyult, mint amekkorára eredetileg számítottak, így, bár a helyreállítás megkezdődött, kétséges, hogy a munkát a kívánt rövid határidőre el tudják végezni.

A Zsigmond-torony leégése utolsó figyelmeztetésként is felfogható: a budai várpalota „átjáróház" jellegét mielőbb meg kell szüntetni. Minden körülmények között és *minden áron* gondoskodni kell a palotaegyüttes védelméről, akár őrség megszervezésével is. Megfelelő technikai megelőző intézkedésekre is szükség van: a tűzvédelem, biztonságos elektromos hálózat, vízhálózat (beleértve a korszerű tűzivíz-hálózatot is!) kiépítése. Mindez azonban nem elegendő! Álljanak előttünk példák a szocialista országok gyakorlatából: a moszkvai Kreml, a prágai Hradzsin vagy a krakkói Wawel védelme jó előkép lehetne számunkra. S mindezt nagyon gyorsan kell megvalósítani, hogy elejét vegyük a nagyobb károknak!

Budaházy László felvételei és reprodukciói

A Szép Juhászné vendégfogadó

hosszát pedig a két szárnnyal együtt hasonló rendű négyszögű oszlopok alkotják. Hátulról van a risalit felett egy fronton [oromzat] *alkalmazva, hol a szép juhászné van lefestve*".

1872-ben Borsos József festőművész, az akkori tulajdonos, „koncert- és táncszalonnal" bővítette a fogadót, amely a XX. század elejéig fennállott; róla nevezik az egész környéket ma is Szépjuhásznénak.

A Szép Juhásznén kívül a XVIII. század végétől néhány más kocsma is létesült a Budakeszi út mentén. Nem egészen az úton, de közvetlen közelében — a mai Zugligeti úton, a Kuruclesi út torkolatánál — épült az 1790-es években a Szarvashoz címzett kocsma. Cégéréről kapta nevét a Szarvas út (ma: Szarvas Gábor út). Mintegy két évtizeddel később a Budakeszi út és Kuruclesi út sarkán Kalmárffy Ignác, Buda egyik legnagyobb ingatlanbirtokosa s egy időben városbírája, majorsági házat építtetett terjedelmes Ferenc-halmi birtokának délkeleti szögletében, amelyet kocsmárosoknak adott bérbe. Hasonlóképpen a Budakeszi út (és a Hidegkúti út) utasai jártak szomjukat oltani a Szép Ilona vendéglőbe, amely 1835 körül épült a Budakeszi út és a Hidegkúti út (ma: Vöröshadsereg útja) találkozásánál. A kocsmákat főként átutazók látogatták, de a XIX. század elején már több tucat állandó lakosa is volt e vidéknek, amely részint a Zugligethez (a mai páros oldal és a mögötte elterülő rész), részint Ferenc-halomhoz tartozott.

Néhány majorság és nyaraló is épült itt szórványosan az 1820-as évekig. Közülük tulajdonképpen csak egy állt a Budakeszi úton — a mai 36. szám helyén —, a többi a Hárshegyi úton, az Árnyas úton, a Remete úton (az Einsiedler, azaz Remete-major, amelyről az utcát elnevezték) és a Zugligeti úton (a Laszlovszky-major, a mai 58. szám helyén). Az utóbbiról valamikor a jelenlegi Hunyadormot Laszlovszky-hegynek, magát az utat pedig, a János-kórháznál lévő Laszlovszky-vámtól kezdve Laszlovszkyhoz vezető útnak nevezték.

1822-ben, amikor Kalmárffy Ignác felépíttette a ma is álló ún. Ferenc-halmi kápolnát birtokának nyugati szögletében (a Budakeszi út 51/b. szám alatt), már 16 család élt a környéken. A romantikus stílusú kápolna felszentelése alkalmával „Kalmárffy uraság" „*közel lévő mezei házánál mintegy 100 személyt, s ezek között több főuraságokat vendégelt meg*". Nem sokkal később az egyházi hatóság vizsgálatot indított a kápolnaépítés ügyében: a krisztinavárosi plébániához ugyanis feljelentés érkezett, amely szerint Kalmárffy nem jámborságból, hanem közeli kocsmája forgalmának fellendítésére alapította a kápolnát. A vizsgálat eredményeként mindenesetre elrendelték, hogy Kalmárffy a kápolna körül egy hold területet beépítetlenül köteles hagyni.

Új szakasz kezdődött a Budakeszi út és az egész budai hegyvidék fejlődésében az 1840-es

Ferenc-halom és a kápolna. **Bach Melitta** felvétele és reprodukciói

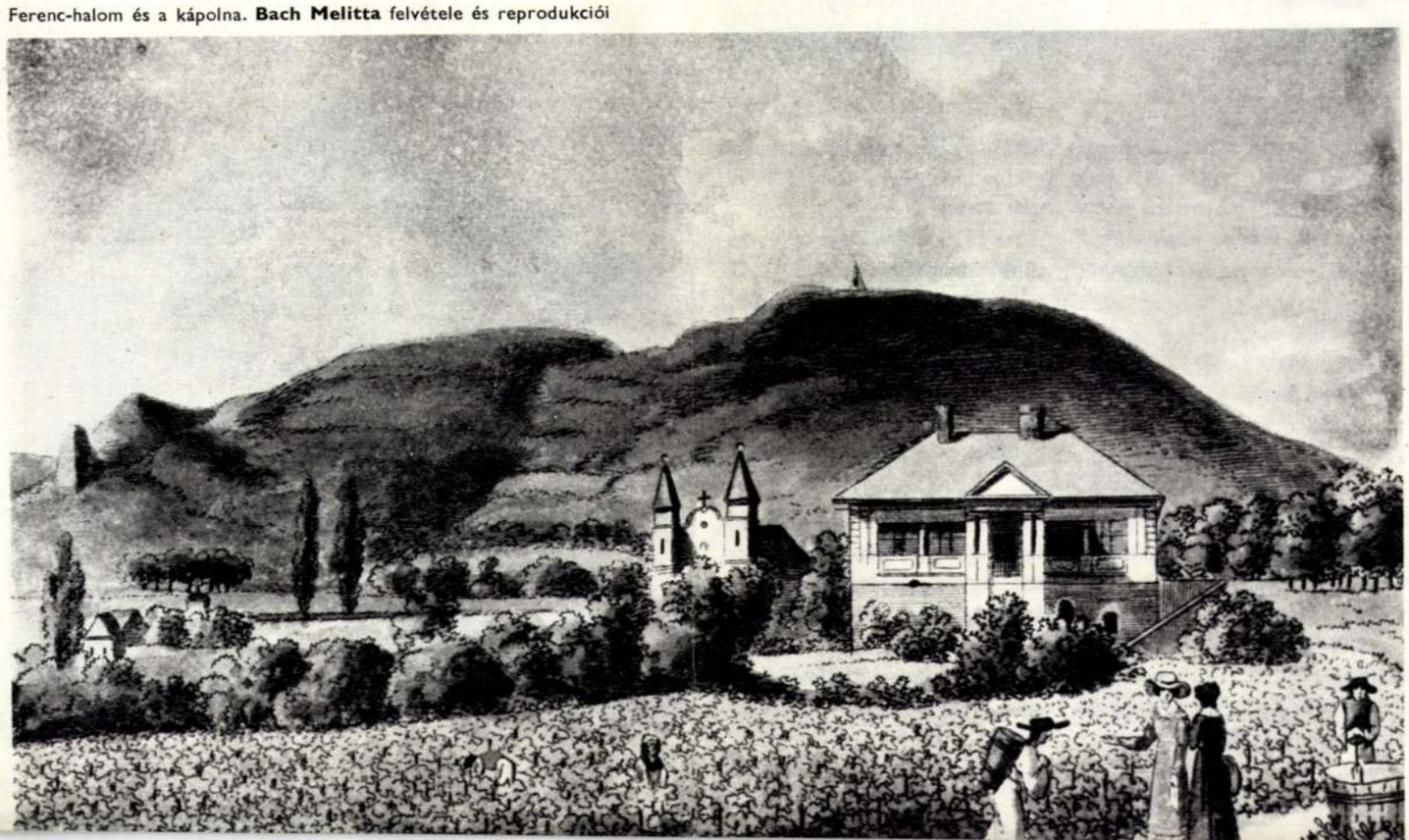

években: Buda és Pest modernkori városiasodásának egyik jeleként nagyobb ütemben megindult a villaépítkezés, a fővárosi lakosok (persze ez idő tájt csak a jobb módúak) már kifejezetten pihenés, felüdülés céljára vették birtokba a hegyvidéket.

A kor ízlésének megfelelően — és nem utolsósorban a vidéki nemesi udvarházak utánzásaképpen — eleinte főként klasszicista stílusú villákat építettek; később, az 1850-es években itt is tért hódított az építészeti romantika és annak hegyvidéki változata, a gazdagon cifrázott, lombfűrészelt díszítésű, fatornácos ún. „svájci stílus". A Budatem tanára építtetett nyaralót, magában foglalta a középkori pálos kolostor addigra már nagyrészt földdel takart maradványait. Bugát volt az első, aki megpróbálkozott a kolostor romjainak feltárásával.

Az 1840-es évek második felében a Budakeszi út 36. szám alatti, egyszerű majorház helyén felépült a Budakeszi út első romantikus stílusú villája, a máig fennmaradt Rózsa-nyaraló.

A környék akkori képét egy szignálatlan — valószínűleg Liebrich által készített —, ma a BTM Kiscelli Múzeumában őrzött festmény örökítette meg. A kép a Budakeszi út alsó szakaszát ábrázolja. Az előtérben szőlők látzésnek: a 63. szám alatt Széher Mihály pesti városi tanácsos részére épült ugyancsak emeletes, faverandás villa (jelenlegi címe, a telek feldarabolása folytán, Hárshegyi út 20.).

A Budakeszi út és környéke a hegyvidéki villanegyed kialakulása után is megőrizte szépségét és vonzerejét. Az épületek harmonikusan illeszkedtek a természeti környezetbe, nem bomlott meg a táj és az ember összhangja. Az utóbbi évtizedek építkezéséről ezt már aligha lehetne elmondani. Különösen vészes következményei vannak a növényzet indokolatlan kiirtásának, amelynek úton-útfélen tanúi lehetünk a budai építkezéseknél. Nem tekinthető szerencsés fejleménynek a táj összképébe erőszakosan belegázoló magas épületek megjelenése sem. Az utat szegélyező jó néhány műemlék épületnek, a felsőbb szakaszon pedig a Pilisi Parkerdő Gazdaság védett erdeinek hála, a környék sokat megőrzött régi varázsából. S ha a város gazdái vigyáznak rá, talán nem romlik tovább a helyzet, s a Budakeszi út megmarad a főváros egyik legszebb útvonalának.

A Csendilla

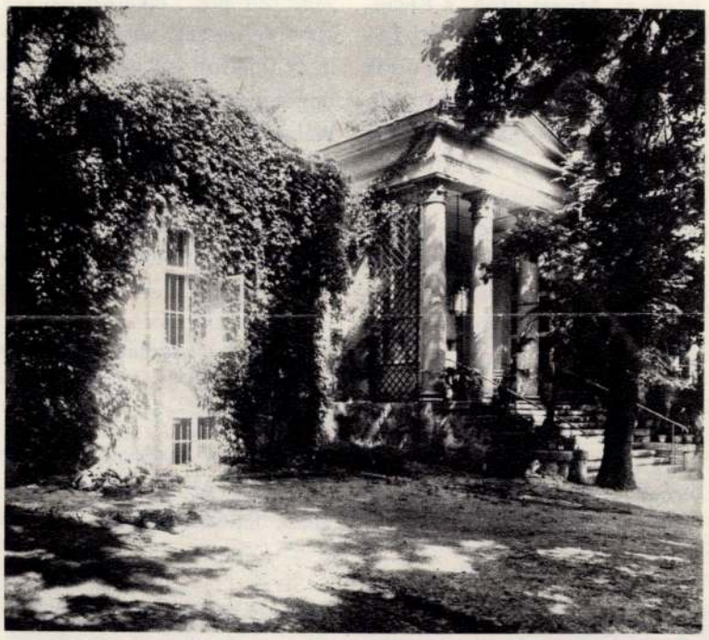

A Hild-villa

keszi úton szép számban maradt fenn e korból műemlék vagy műemlék jellegű villa, amely ezt a két stílust képviseli. A későbbiek között akad egy-két eklektikus épület is.

Az 1840-es években a mai 32., 37., 38., 48., 73., 89. és 91 93. számú telken klasszicista villák épültek. Ezek közül ma már csak a 32. szám alatti emeletes villa (eredetileg Wodianer Mór pesti nagykereskedő nyaralója), a 38. szám alatti (Hild József építész saját villája) és a 73. szám alatti „Csendilla" áll.

A Budakeszi út 91—93. szám alatti erdőtelek, amelyen Bugát Pál hírneves orvos, a pesti egyehatók, a keskeny Budakeszi úton gyalogosok, lovas kocsik, kétoldalt házak.

Az 1850-es években az út felsőbb szakaszán, a mai 61., 63., 67. és 71. szám alatt újabb, immáron „svájci stílusú" nyaralók épültek. Közülük kettő maradt fenn. Az egyik, a 71. szám alatti, műemlék jellegűnek nyilvánított és ezért viszonylag rendben tartott, emeletes, díszes faverandás villa, amely 1852-ben Kochmeister Frigyes (a Pesti Lloyd Társaság egyik alapítója) számára épült. A másik nem szerepel a műemléki nyilvántartásban, pedig ez is érdekes emléke a múlt század közepi budai villaépítke-

A volt Széher-villa

festőművész

1021

Hét végi kalauz

TERMÉSZETVÉDELMI KIÁLLÍTÁS

Ma délután 3 órakor nyitja meg *dr. Pusztai Béla*, a megyei tanács általános elnökhelyettese, a megyei környezet- és természetvédelmi bizottság elnöke a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, környezet- és természetvédelmi kiállítást. A vándorkiállítás első állomása a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, a rendezvény a múzeumi és műemléki hónap egyik kiemelkedő eseménye. Fotók, dokumentumok, ábrák, kiadványok tájékoztatják a tárlatlátogatókat a környezetvédelem eredményeiről és legsürgetőbb tennivalóiról. A kiállítást a megyei tanács, az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal észak-magyarországi felügyelősége, a megyei Köjál, a megyei Idegenforgalmi Hivatal és a Herman Ottó Múzeum rendezte.

Borsos József Női képmás (Marie) című festményének reprodukcióját mutatjuk be ez alkalommal a Miskolci Képtár Két évszázad magyar festészete című állandó kiállításáról

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-126
1980 OKT 31
DELI HÍRLAP

ıvító Üzemében minden eddigi :. Az őszi szállítási feladatok tól, hogy megszokott munka- emiumfeladatot a múlt hónap- a kilátásba helyezett további ösztönöz. Munkasikereikről szól (Kiss József felvételei)

ar fejlesztéséről, módosításáról

tanács ülése

séről és a további feladatokról. Eszerint a program megvalósításának folytatásával — a hazai nyersanyagbázisra és a nemzetközi együttműködésre alapozva — lehetővé kell tenni a népgazda-

Fórummal

Véget ért a titkári tanfolyam

Befejeződött az MSZMP Miskolc városi Bizottsága által szervezett négynapos titkári továbbképző tanfolyam. A résztvevők tegnap *Kovács Antalnak*, az MSZMP Központi Bizottsága osztályvezetőjének tájékoztatóját hallgatták meg a gazdaságpolitikai munka időszerű feladatairól és a VI. ötéves terv célkitűzéseiről. Ezt követően *Grósz Károly*, a Központi Bizottság tagja, a megyei pártbizottság első tit-

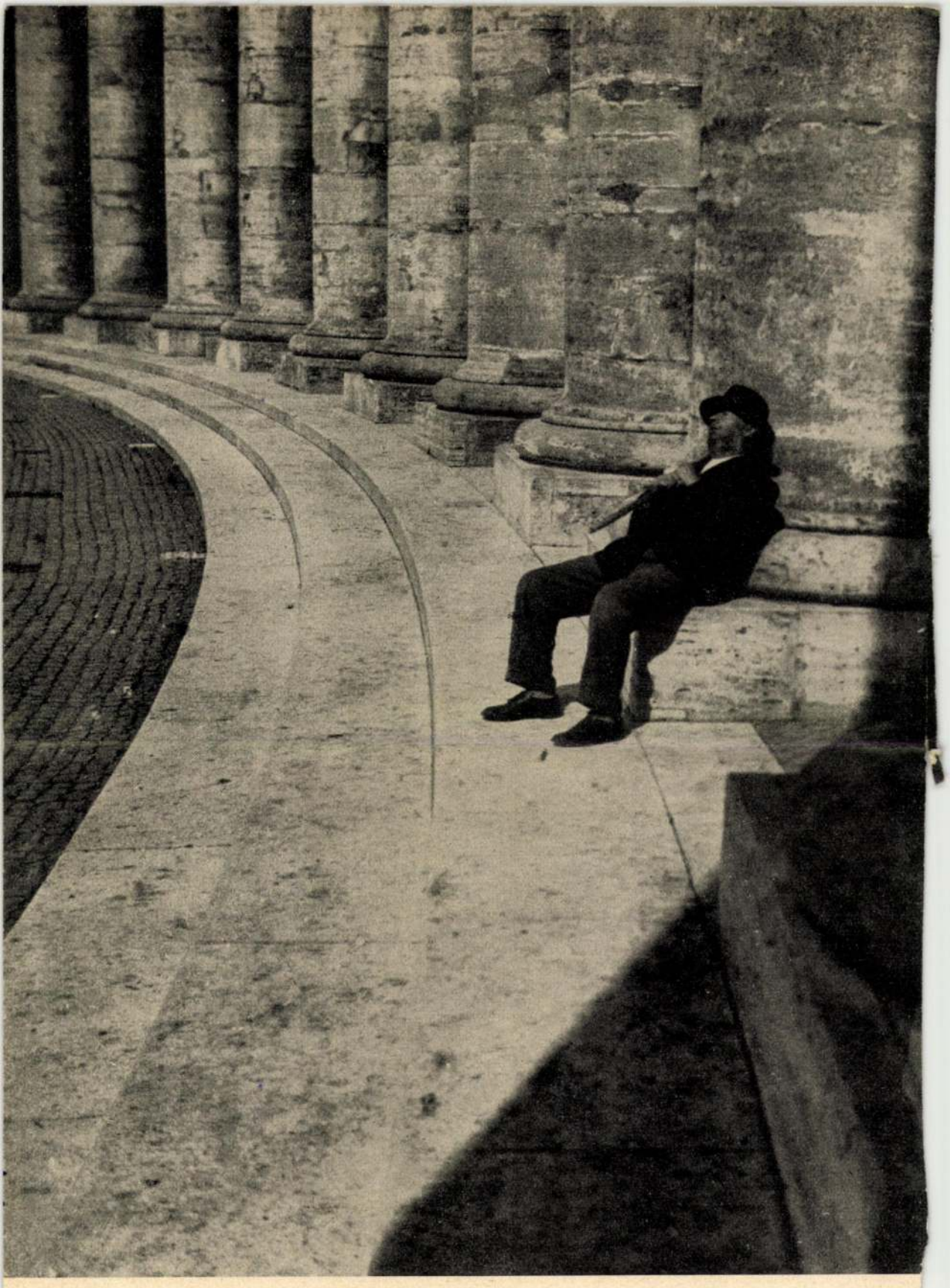

ŐSZI NAPSÜTÉS

FOTO ZINNER ERZSÉBET

Vendéglő a 3 majomhoz. (Olajfestmény a Székesfővárosi Múzeumban

(«Politischer Greisler») keresztelte el. Ennek az egyre népszerűbbé váló kocsmának a szomszédos «Öreg diófa» okozott érzékeny konkurenciát. Gürsch állandó hadilábon állt Buzikkal, az «Öreg diófa» tulajdonosával. Öreg budaiak még élénken emlékeznek rá, amint Gürsch és Buzik esténként vendéglőjük kapujában vad tekintettel mustrálta egymást. Suttyomban a kucséber, a régi kocsmai életnek ez a közkedvelt markotányosa hordta a pletykát egyiktől a másikhoz, csekély borravaló ellenében az egyiknek illusztris vendégeit a másiknak orra alá dörzsölte, úgyhogy kettejük között a harag egyre növekedett.

Volt idő, amikor a konjunktura Buziknak különösképpen kedvezett. Kocsmája kertjében egymás mellett hajladoztak a szebbnélszebb gyümölcsfák és egy-egy remek alma vagy körte ráadásul hullt a vendégek asztalára. Vagy ötven évvel ezelőtt tikkadt nyári estéken a politikai élet legprominensebb alakjai fordultak meg az «Öreg diófá»-ban. Közéjük tartozott Szilágyi Dezső, Wekerle Sándor, Eötvös Károly is. Ez a siker fennhéjázóvá tette az öreg Buzikot, kezdte lenézni és elhanyagolni névtelenebb budai törzsvendégeit. Elbizakodottsága végül is romlásba kergette.

Századunk elején Pest fáradt művészei, politikusai, üzletemberei még pihenőképpen keresik fel a csendes Buda cégéres kerthelyiségeit, amelyeknek ősrégi platánjai és diófái közt csaknem olyan jólesik az üdülés, mint a jóval messzebb fekvő «Fácán» vagy «Szép juhászné» erdős-völgyes kilátóhelyein. De a hagyomány romantikája már észrevehetően hamvad. Buda kiépül, ötemeletes, monstrózus bérpaloták keletkeznek a régi földszintes barokk házikók helyébe, Pest mondén lakossága mind nagyobb tömegekben költözik a Duna jobbpartjára, eltűnik a Tabán, modernizálódik a Krisztina- és a Víziváros, külföldiek tarka serege társas autókon tódul a történeti gunyájából kivetkőzött Buda csodálatára. Új környezetben áll még egy-két évszázados kocsmacégér, csalogat még néhány régi árnyas kert, de más a zene, a miljő, a zsargón, az étrend, más az egész hangulat. A mai budai kiskocsma alapjában standardizált modern nagyüzem, amelyet a mult zsongó melódiáihoz vajmi vékony szálak fűznek. Holmi halvány képzeletbeli kapcsolatot csupán a romantikusabb érzelmű látogatók illúziója teremt. Amit itt a budai kocsma történetéből sikerült felszínre hoznunk, szolgáljon a budai kocsmák jelenkori romantikusának illuzórikus keretül.

elegyedtek különböző mesteremberek — elsősorban a fiákeresek — mint amatőrök. Tőzsgyökeres stancák keletkeztek és a harmonika meg a gitár mellett zeneszerszám szerepét töltötte be a főzőkanál és a bádogüst is.

*

Megint egészen más miljő tárul elénk a tabáni kocsmanegyedben. Ott még nem hamvadtak el a török világ hagyományai, és ha a régi tabáni kávéházról esik szó, nem a «Szarvas»-ra kell gondolnunk, amely a budai elittársadalom kedvenc uzsonnázó helye volt, hanem füstös kapualjak hevenyészett asztalaira, amelyeknél a tabáni tímárok féléjszakán át tivornyáztak és kártyáztak. Tabánban akkor még nagyon kedvelték az ürmösbort, amelyből több különlegesség volt forgalomban. Hozzá ízelítőnek a húsos- és túrósderelye egy ma már kihalt fajtáját («Fleisch- und Topfentscheier») szolgálták fel. Az utolsó évtizedekben olyan nagy népszerűségre emelkedett tabáni kocsmák, mint az «Albecker» meg a «Kakuk», akkor még nem tartoztak a legdivatosabb vendéglők közé. Helyettük a budaiak ezrei Eberhardhoz tódultak, akinek híres volt a halászléje, és a Gellérthegy-utcai «Három huszár»-vendéglőbe, amelynek «Ganslhuber» néven ismert gazdája páratlanul ropogós fiatal libapecsenyével kedveskedett vendégeinek. A vendéglő különben onnan kapta nevét, hogy tulajdonosának mind a három fia egy és ugyanazon huszárezredben szolgált.

Pár lépéssel arrébb, a Krisztina-téren — szemben a Horváth-kerttel — állt a híres Doleschall-féle sörcsarnok, amelyben kizárólag budai előkelőségek találkoztak. Ünnepélyes alkalmakkor a zenészek raja már a krisztinavárosi templom előtt felsorakozott és fülsüketítő harsonázással vonult a vendéglőbe. A Várhegy másik oldalán a már említett «Sereskocsi» állt az érdeklődés középpontjában. Az öreg Noszek bácsi, aki maholnap ünnepli kilencvenedik születésnapját, a hatvanas években pincér volt a «Sereskocsi»-ban és később önálló vendéglőt nyitott. Délelőtti sörözés közben szívesen emlékezik még vissza a sereskocsibeli aranynapokra, amikor naponta átlag ötven hektoliter sör és négyezer pár virsli fogyott. A «Sereskocsi» tipikus gyülekezőhelye volt a mult század közepére jellemző vendéglői demokráciának. Akadt ott külön mágnásasztal, de esténként ott sörözött egy tisztes mesterember-kvintett is, amely egy szíjgyártóból, egy kefekötőből, egy fuvarosból és két puskaművesből tevődött össze.

A «Márványmenyasszony». (Bádogra festett cégér)

A Karátsonyi-palota közelében elhelyezkedő «Márványmenyasszony», amely egészen a világháborúig egyike volt a leglátogatottabb budai nyári kocsmáknak, eredetileg bohémtanya hírében állt, «elvarázsolt művészek» («verwunschene Künstler») lokálja volt, ahogyan a bohémeket akkor Budán hívták. Ez a réteg már a Bach-korszak idején is szívesen idogált hitelbe. A szokásos esti társaság egyik tagja, egy szobrász, aki már jó néhány hónapja nem fizetett, végül is kénytelen-kelletlen legújabb művét, egy fiatal lány márványszobrát hagyta a vendéglősnek zálogul. A zálogból cégér lett, a vendéglő később innen kapta nevét.

Nem érdektelen két másik régi krisztinavárosi kocsmának története sem. Az egyik a Koronaőr-utcában állt, tulajdonosa eredetileg szatócs volt és Fieherernek hívták. Nagyon szeretett politizálni és az volt a kedves szólama, hogy «politikusé a világ». Egyszer azután a negyvennyolcas forradalom idején egy meggondolatlan kiszólásával nagyon megjárta, huszonöt botütéssel lakolt meg érte. A politizáló szatócs jelszavát most a kortársak iróniкus éllel saját maga ellen fordították, Fieherer utóda pedig, egy Gürsch nevű vendéglős a kocsmát «Politikai szatócs»-nak

utcai ház bontásakor feltárt, a tizennyolcadik század utolsó negyedére jellemző chinoiserie-stílusban festett freskók, amelyeket Horváth Henrik, a Fővárosi Múzeum tudós főigazgatója egy nagyobb tanulmányában ismertet.

*

Ilyen távoli történeti reminiszcenciák és a jelen mechanizált, tudatos hatásokkal dolgozó álromantikája közé ékelődik a budai kocsmák világának tulajdonképpeni virágkora, amelyre Buda legöregebb törzspolgárai még sóvárogva emlékeznek vissza. Ha képzeletünkben fel akarjuk eleveníteni a kocsmázásnak ezt a szimplán aranykedélyű, persze még túlnyomóan sváb jellegű légkörét, vissza kell térnünk a mult század hatvanas, hetvenes éveibe, amikor a Gellért-hegy és Sashegy lejtőin még dús szőlőültetvények húzódtak és a Kereszt- meg a Horgany-utca környékén a pincék hosszú kígyóvonalban sorakoztak egymás mellé. Szüret idején itt szünetlenül működött a csap meg a tömlő és a budai nyárspolgárok fékevesztett jókedvben adogatták sorra a poharat. A nagy termelők nem igen raktározták el hónapokon át a bort, mint ez manapság szokásos, hanem rögvest kiárusítást rendeztek. Egyes renomirozott pincékből, mint a Pertler- vagy a Sellersteig-féléből az új bor javarésze egyenesen a királyi vár pincészetébe vándorolt. Abban az időben a budai utcákban széltében-hosszában járta még a szüreti karnevál. Ökrös és szamaras fogatokon bachanális menet vonult egyik kocsmától a másikhoz, a szekereken venyigekoszorús leánykák oldalán borgőzös legények és tarkaruhás bohócok kurjongattak, a menet élén pedig — a szüreti vígasság minden jelképével felruházva — hosszú fehér álszakállal Noé atyánk haladt.

Buda azokban az években még mindig vízvezeték híján volt és a bort úton-útfélen víz helyett itták, úgyhogy Noé alakja jelképes reprezentánsává vált a budai polgárok mindennapi életének. Még állt az Iskola-utcában a «Noé bárkájához» címzett vendéglő, amelynek népszerű kocsmárosa, egy Tax nevű sváb a bor élvezetét aranymondásokkal fűszerezte. Igen népszerű volt ennek a kocsmának Kerschl nevű későbbi tulajdonosa is, aki büszkén hangoztatta, hogy bora úgy nyelődik, mint az édes anyatej, különösen, ha sertéscsülök kíséretében élvezik, amelynek elkészítésében Kerschl elsőrendű specialista volt.

De a borivók a szüret heteiben — akárcsak manapság — legszívesebben Óbudára zarándokoltak, noha az akkori óbudai «bájzlik» szokásaikban és hangulatukban merőben különböztek a maiaktól. Akkor még a higiénia szabályainak boldog nem ismerésében körbejárt a pohár, a vendégek szórakoztatásáról pedig külön óbudai sramli-céh gondoskodott, amelynek professzionista tagjai közé örömest

Az egykori Avar-vendéglő

A «Szép Juhászné». (Borsos József festménye)

dinasztia jóvoltából. Egy 1831-ből való lista nem kevesebb, mint negyvenöt sermérőhelyet sorol fel, köztük a «Napraforgó»-t a Naphegyen, a «Fortuná»-t a várbeli Fortuna-utcában, amely 1914-ig mint kávéház élt tovább, azután a «Trombitás»-t a később Retek-utcává lett Fekete retek-utcában. Ennek a kocsmának 1906-ig állt a cégére és kékdolmányos, veresnadrágos huszártrombitást ábrázolt. 1849-ben agyúgolyó érte az akkor «Trompeter Würth»-ként szereplő fogadót. Ide tartozik a «Három balta»-vendéglő is az eredetileg «Három balták tere», később «Irma-tér» nevet viselő mai Mária-téren, nemkülönben az «Arany ponty» a Ponty-utcában, amely a budai halászmesterek találkozóhelye volt, és az «Arany tetű», amely megjelölés minden valószínűség szerint egy a kocsma közelében elterülő bogáncsos, kódistetűs rétre vonatkozott. Az Öntőház-utcai «Víg sereskocsi»-nak, a krisztinavárosiak legmondénebb vendéglőjének címere a siklóval szomszédos, hegyoldalba épített házon ma is látható. Ugyancsak ősrégi kocsmára emlékeztet a Városmajor- és Kékgolyó-utca sarkán fennmaradt, a ház falába vésett kékgolyós-cégér. Az ehelyütt generációkon át virágzó «Kékgolyó»-kocsma eredetileg valahol a mai Németvölgyi-út táján állhatott «Zum blauen Montag» néven. Különböző iparos céhek, elsősorban csizmadiák voltak ott bejáratosak. A «Majomhoz» címzett vendéglőnek cégérén egy póznára mászó majom képe pompázott. Későbbi mulatságos változata volt a «Gasthaus zu die drei Affen». Ennek a kocsmának cégérére csupán két majom ábrája került, a harmadikat a kíváncsi szemlélő kissé megrőkönyödve fedezte fel a mellettük elhelyezett kis tükörben.

*

Már abban az időben állt a ma is divatos Hattyú-utcai «Zöld hordó». Közel hozzá szívesen keresték fel a «Hattyú»-t meg a «Három szerecsen»-t. A Kapás-utcai kiskocsmák eredetét az ú. n. «Kapás házak»-ban kell keresnünk, amelyeket a «Hauer»-ek («Kapások») történeti céhe látogatott. Ezek már akkor kertes vendéglők voltak egy-egy domináló hárssal vagy bálványfával, amelyről a kocsma gyakran nevét is nyerte. Arányosan a budai serkimérő helyiségek szaporulatával egyre hevesebb testvérharc dúl a két szomszéd város közt a Pestről Budára mindinkább elharapódzó sercsempészés miatt. Buda magisztrátusa egyre gögősebbé és elkapatottabbá válik, keményen tiltakozik mindennemű serbehozatal ellen. Ferenc király uralkodása idején a budai tanács egy ízben egyszerűen elkoboztatja az udvari háztartás számára Bécsből szállított sert. Ezért Sándor Leopold főherceg-nádorispán komornyikja, egy bizonyos Johann Schmidt, valóságos filippikában fordul a budai seresek ellen, ócsárolja serük minőségét és nem riad vissza attól sem, hogy az állítólagos ihatatlanul rossz budai ser miatt közeli forradalom rémét fesse a falra.

A mult század közepén Buda minden részében már nincsen se szeri, se száma a különböző rendű és rangú kocsmáknak. Hatalmasan fellendül Óbuda kocsmaipara is. Ott találjuk a «Mókushoz», «Madárhoz», «Tocsogóhoz» («Zur Lacken») címzett híres vendéglőket, továbbá a «Rákhoz» címzett kocsmát, amelyben Gvadányi József «Reginaldus serfőzőmestere» működött. Valóságos gócpontja volt az óbudai kocsmáknak a Serfőző-utca, ahol mai napig megmaradt egy sermérő-pecsétes címer, amely az óbudai Szent Flórián-szobor motívumaival mutat feltűnő hasonlatosságot. Ezt a szentet tudvalevőleg a seres-céh különleges tisztelete övezi. Újlakon a «Zöld fá»-ban, a Víziváros-ban az «Arany hajó»-ban, a «Hajóhíd»-ban és a «Barna oroszlány»-ban folyik élénk élet. Az Országúton elsősorban a «Fekete kapu»-t, a «Fejér farkas»-t, az «Isten szemé»-t, a «Kék csillag»-ot és az «Utolsó fillér»-t látogatják. De a kocsmák igazi dorádója Tabánra esik. Ott húzódik meg az «Arany perec», a «Fekete kutya», a «Vörös ökör», a «Hét választófejedelem» és a később olyan nagy népszerűségre vergődött «Mély pince». Akad ott egy külön kis vendéglői és kávéházi szeglet a Szebeny Antal-tér és Döbrentei-utca tájékán. Ennek nyomára utalnak egy Apród-

doltság idejében is. A törökök átvették a serfőzőházat, külön adót vetettek ki a serkimérésre. Buda visszafoglalásának napjaiból van értesülésünk egy német «muskatéros káplár» csínyéről, aki erőszakosan serrel itatja meg foglyát, egy budai zsidótanítót. Ebben az időben már kezd kialakulni a cégéres kocsma kezdetleges típusa, a régi tabáni házak kapualjában csibukozó és feketekávét szürcsölő török urak pedig megvetik a későbbi kávéházi élet első alapjait.

*

A Buda felszabadítását követő évekből már nem hiányoznak egy fejlettebb vendégfogadó-céh létezésének dokumentumai sem. Ebből az időből való egy Johannes Koch nevű vízivárosi seresnek a városi tanácshoz benyujtott panasza rajta behajtandó két akó ser árának tartozása ügyében. Az állítólagos adós kijelenti, hogy «még a Seres szamaraknak dukáló éjjeli serporciót is megfizette volna, nemhogy a két akó árát letagadná». Ezek a sorok egy a serespincékhez fűződő ősrégi babonát idéznek fel, amely szerint a pincéken éjente egy szamárfejű kísértet suhan végig és a fukar gazdák serét alaposan megdézsmálja. A kísértet megszelídítésére a gondos pincetulajdonosok egy-egy kisebb dézsa sert szoktak odaállítani a pince bejáratához. Ez a szörny egyébként a nemzetközi irodalomban is gyakrabban előfordul, így Gaal József «Peleskei nótárius»-ában is szerepel mint «seres kísértet».

Néhány évtized leforgása alatt Budán már tömegesen találhatók gyaluforgácsos, kékgolyós és egyéb kocsmacégérek. A tizenhetedik és tizennyolcadik század átmenetéről többek között a következő budai kocsmanevekre történik utalás: «Arany sas», «Cethal», «Három királyok», «Arany kulcs», «Arany hajó», «Zöld koszorú», «Fejér ökör», «Arany oroszlány», «Arany angyal», «Szarvas» (cégére a Szebeny Antal-téren ma is látható), «Fejér hattyú», «Fekete sas», «Fekete elefánt». Az említett cégérek közül többet a Fővárosi Múzeumban őriznek. Érdekes, hogy a «Sárkány»-hoz címzett vendéglőben már a XVIII. század elején női kiszolgálás dívott.

A rossz, szűretlen dunai víz miatt, amelyre a budai polgárok egészen a vízvezetékes éra derengéséig utalva voltak, Budán mindenki sert meg bort ivott. De a bort — tekintettel arra, hogy a budai hegyek lankáin termelt borok jelentős exportcikket képeztek — sokáig csak módjával fogyasztották. Ezzel szemben a serfogyasztás annyira tekintélyes, hogy a budai serfőző termelése elégtelennek bizonyul és még Vácról is hoznak be sert. Később külön rendelet intézkedik, hogy a budai polgárok csakis az ottani serfőzőmestertől mint árendástól vett sert árusíthatják. Egy 1708-ból való statutum már három budai fogadós-kategóriát különböztet meg és kimondja, hogy Buda városának mindössze hét utcájában és tizennégy naponként felvá.tva egyszerre csupán hét polgárnak engedtetik meg a lajtolás. «Ezek minden alkalommal» — így folytatja a rendelkezés — «váltsanak erre cédulát a Polgármester úrnál, amiért hét krajcárokat fizessenek». Az éjjeli bakter kiáltja ki azoknak a polgároknak a nevét, akiknek a következő két hétre kimérési joguk van. Aki suttyomban árul sert, szigorú pénzbüntetés alá esik.

A «Kengyelfutó». (Bádogra festett cégér)

Mint török időből való hagyomány, a kapuk aljában szokásos kávéház mellett nagyban folyt a kapuk alatti serkimérés is. A középkori «föstött házak» és «hímes házak» utódai az ú. n. «tarka kocsmák», amelyeknek udvarán egy-egy jelképes fa díszeleg, vendégszobájában pedig madárkalitka és egyéb cifraságok sorakoznak egymás mellé. Alkalmasint ezek az ősei a később oly nagyon felkapott kertes kiskocsmáknak. Amikor 1711-ben megnyílik a Fő-utcai új községi serfőző, körülötte egész sor kocsma nyílik és megindul a Víziváros mindmáig virágzó kocsmaélete. A serfőző mellett létesült «Három nyulak» vendéglő utóbb «Három nyúl»-kaszárnyává vedlett át és mint olyan, alapját képezi a ma is létező Gróf Forgách-laktanyának.

*

A tizennyolcadik század végén egyre nagyobb arányokat ölt a budai serfőzés az egyeduralomra jutott Meyerffy-serfőző-

utána iródott, felülről, a «népdal» világából ereszkedik le. Mintha csak felelet volna az elsőre, vagy annak folytatása.

Szélesen, kicsit görögtüzesen lobban, de parazsa is van:

Lánggal égő teremtette!
Nagy a harag a szivembe';
Úgy háborgok, úgy hányódom,
Mintha volnék a Balaton.

Viszontagság az életem,
Ezer bajba keveredem,
Hogyha leányszemem volna,
Egypár kendőt tele sirna.

Eh, a sirás nem kenyerem!
Kinek tetszik, pityeregjen.
Én egy nagyot káromkodom,
Úgy csillapul a haragom.

A vers talál, az egy káromkodást kivéve. Nem járt rá a szája a káromkodásra, ha csak magától fel nem indul, mint Kecskemétre utaztában. A szenvedés nem töri meg, mihelyt a nyomor posványából csak szájig kiemelkedik, a száj azonnal kemény dacba zárul, tekintete kihívóan s gúnnyal villan fölfelé, ahonnan az átkok dőlnek. Még csak 12 verse látott nyomdafestéket, de szegény Garayt ártatlan túlbuzgósága miatt már szószegőnek nevezi egy nyilatkozatban, melyet Bajzáék nem is késlekednek kiadni a versenytárs lapszerkesztő ellen.

De 12 vers is már ismertté teszi az ember nevét, legalább is a többi fiatal költő előtt. Mikor a pesti hajót váró előkelő tömegben Lisznyainak bemutatkozik, az palóc rikkantásokkal, kitörő örömmel öleli keblére hatalmas alkotásai miatt. Ő szabadítja meg végre a pápai szörnyű csónakoktól, az ifjú költők kommunizmusával egész ruhatárát fölajánlván a meghatott pályatársnak. Inget nem kell cseréltetnie vele, mert azt a fiatal óriás már hetek óta nem visel. Ő siet bemutatni, kicsit hivalkodva, mint aki valami drága ékszert lelt, a pozsonyi szellemi világnak, változó sikerrel.

Az ifjú költő gyanakodva tekint szét a szalonokban. Nem a faragatlan vidékiek esetlenségével, ahogy barátai gondolják; a száműzöttek gőgjével. Különös, hogy ő, az éhenkórász, szinte várja és sürgeti, hogy kidobják? A finom irodalmi légkörben máris fölébredt benne, hogy sok visszafizetni valója van. Ha a tükröket nem is, az előkelő szalon-hangmodort gorombán megtöri.

— Örülök, hogy szerencsém van — mondja a bemutatkozáskor Pompéry.

A költő összevont szemöldöke alól lapos pillantást vet felé:

— Hogy ilyen szegény ördöghöz van szerencséje?

Érezzük, hogy Pompérynek most mondani kellene valamit, egy-pár vidám pajtási szót, engesztelőt, egy egész társadalmi réteg számára. Egy kis nevetés, egy baráti hátbavágás is elég volna. Pompéry nem szól. Ezzel is végeztünk egy életre.

Kuthy, az arszlán, az arisztokraták kebel- és kártyabarátja mond egypár leereszkedő, udvarias szót, már amilyenre az ember a kartársakkal, az ágrólszakadtakkal is kényszerül. A vendég vár egy kicsit, s mikor a társalgás nyilvánvalóan más irányba fordul, mormog valami köszönésfélét és már kint is van. Ennek az embernek sem lépi át a küszöbét.

A két Vahot már látja, amit a költő még nem lát: a politikai és költői törekvések rokonságát. Ők, a demokrácia nemesi előörsei, épp amiatt szorítják karjukba a költőt, ami miatt a mágnások fullajtárjai eltaszitották: a nép képviselőjét sejtik benne. — Jó úton haladsz! — mondja lelkesülten Sándor, az idősebbik testvér, s nem győzi dicsérni a verseket, azt a tizenkettőt, amely már megjelent s azokat, amelyeket — boldogan, hogy végre érdeklődik irántuk valaki — kéziratban mutat meg a szerző.

Segít anyagi helyzetén is. Titokban gyűjtést indít részére. Az ivet Sándor Pestre is magával viszi, harminc pengő forint az eredmény. A költő nyugton elfogadhatja, az adakozók közt ott van Vörösmarty, Vörösmartyné, Bajza . . . ilyenektől az adomány kitüntetésszámba megy, olyan, mintha pályadijként kapta volna az ember. Nemcsak pénzt, a pestiek munkát is szereznek, fordítást Nagy Ignác regényvállalkozásánál. Lehet ennél döntőbb bizonyiték arra, hogy elismerik, költőnek, maguk közé valónak tartják? Hát végre mégis virradni kezd.

A pozsonyi pályatársak, az ifjú szinészek és irók még az igazgatót is rávészik, hogy léptesse fel a népszerű költőt, az ifjúság tódulni fog a szinházba. Az igazgató hajlik az okos szóra, szerephez, végre egy valamire való szerephez juttatja a fiút. Sajnos, közben «. . . egy úrfi szintén vágyott, mint működvelő ugyanazt a szerepet eljátszani s ennek fellépésétől több hasznot reméllvén . . .» jól sejtjük, a műértő igazgató elvette a költőtől a szerepet. Népszerű volt, de egy működvelő úrfinál mégsem népszerűbb. Ezzel az emlékkel távozott Pestre.

A VÁGY

Mint ahogy a földhöz kötött virágnak
a mozdulat az álma
és a jéggé dermedt folyónak
a tajtékos rohanás,
úgy álmodok én is minden
szabad mozgást magaménak
és minden meztelen szivet
a magam szivének.

De jaj, ezerszeres kötéssel,
téphetetlen szállal láncolt
asszonyvoltom otthonom
zajtalan és mért magányához
és a kályhából kipattanó szikra
is hosszabb életű,
mint asszonyi életem
egyetlen vágya.

Nagy Méda

RÉGI BUDAI KOCSMÁK

Irta ERÉNYI GUSZTÁV

Ha a Budapestre vetődő idegen fővárosunk zajában rejt ttebb romantikát, a City örömeitől különeső pasztorálét keres, már szinte automatikus magátólértődéssel vezetjük valamelyik budai kiskocsmába, ahol nyaranta kis földszintes ház gesztenyefás, oleanderos, muskátli-girlanddal és márványszobrocskákkal még külön kicifrázott udvarában cigány- vagy sramli-zene mellett fiatal libacombtól és túrósrétestől kaviárig és osztrigáig a négy égtáj minden ínyencségéből kedvére lakmározhat. Többnyire nem is várjuk be, amíg a romantika iránti hajlama a nagyváros forgatagában feléled, hanem ezt az idillt készen tálaljuk fel neki, mint a fővárosi élménysorozat elmaradhatatlan alkatrészét, amely éppen úgy hozzátartozik Budapest városi képének teljességéhez, mint ahogy Hortobágy vagy Bugac nélkül hiányos lenne a magyar táj ismerete. Különösen amióta a közben trónra került walesi herceg pesti tartózkodásának legszínesebb estéit néhány népszerű tabáni és krisztinavárosi vendéglőben töltötte, a hagyományos budai kocsmaromantika szinte kötelezővé vált. És itt önkéntelenül felvetődik a kérdés, van-e ennek a fényes kivilágítású, estélyi hangulatos budai dáridózásnak még valamelyes köze a hagyományhoz? Nem jelent-e az elporladt régi kisvárosiasság helyén követelő új világot, amelynek ötemeletes épülettömbjei, elrekesztett távlatai közt már csak egy-egy ottfelejtett álmatag utcaszöglet vagy sikátor emlékeztet a csendes, harmonikus multra?

Ennek a romantikának a keresésében persze nem szabad túlmesszi korokba visszanyúlnunk. A kései középkorból cégéres budai vendégfogadók létezéséről még semmi okmányszerű feljegyzés nincsen. Azt mindenesetre tudjuk, hogy az Anjouk és Hunyadiak idején Budán már javában fogyasztották a sert és hogy minden valószínűség szerint már akkor állt fenn egy serfőzőház a mai Döbrentei-utca tájékán. Egy a XV. század végéről származó budai polgári kódex már fejlett seres-szervezetről számol be, de nem vendéglői, hanem céh-alapon, olyképpen, hogy több mesterembernek serkimérési vagy «lajtolási» joga volt. A tizenhatodik század első feléből már két ilyen privilégiumra valló cégér maradt fenn. Az egyik a «wolffgang nusspam», a másik a «stefan chier bokor» felírást viseli. Az első esetben tehát diófás, a másodikban valószínűleg cserfás cégérjelvényről volt szó.

Budának ez a seres kultúrája — bort akkor a budai polgárság körében még aránylag keveset ittak — megmaradt a török hó-

A régi, már lebontott Kakuk-vendéglő

Borzas József

Tükör 1936. nov. 806. l. Képes

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Borsos József festő m.
NAPLÓ (VESZPRÉM)
1983. OKT. 1.

/1021

BORSOS JÓZSEF

(1821–1883)

Száz éve halt meg a magyar klasszicizmus és romantika korának egyik legegyénibb, legszínesebb tehetsége, a veszprémi születésű festőművész, Borsos József.

Technikai tudását csak kevesen közelítették meg kortársai közül, tehetsége és hatása a XIX. század közepén csupán *Barabás Miklóséhoz* és *Markó Károlyéhoz* mérhető. Igaz, méltatói gyakran úgy írtak róla, mint aki kívül állt a magyar festészet hatósugarán, s éppen a nemzeti ébredés korában művészete nem volt igazán nemzeti. Nem a magyar táblabíró világ festője volt, életvitelében és művészetében ízigvérig nagypolgár, biedermeier művész – s talán éppen ezért kevésbé provinciális. A bécsi biedermeier érzésvilágát, formakincsét, kifejező eszközeit élettelibb, vérbő, a természethez közelítő, modorosságtól viszonylag mentes szemléletével frissítette fel.

1821. december 20-án született Veszprémben, s apja, *Borsos Márton* – konzervatív udvarhű lapok szerkesztője, majd a „Világ" tulajdonosa – mind anyagilag, mind társadalmi kapcsolatai révén könnyen biztosítani tudta számára, hogy a kor legismertebb, legdivatosabb festőinél tanulhasson. Majd művészként viszonylag fiatalon azon társadalmi körökbe kerülhetett, melyek a kor művészetpártoló közönségét jelentették, s akiknek helyzete nem is engedte, hogy a szépművészetekre áldozzanak. A bécsi udvar közelében élő arisztokrácia és a nagypolgárság megrendelésekkel látta el az egyre sikeresebb művészt.

Borsos József 1837-től az akkori Pest egyik legismertebb művészének: *Schöfft Józsefnek* a műtermét látogatta. 1840-ben Bécsbe ment és beiratkozott a Képzőművészeti Akadémiára, ahol az akadémista művész *L. Kupelwieser* tanítványa lett, de akitől hamarosan elpártolt a biedermeier szabadabb szellemű, s bizonyos tekintetben csaknem „forradalminak" ható festőjéhez, *Waldmüllerhez*. Waldmüller, aki maga is kivált az akadémiából és önálló iskolában gyűjtötte maga köré tanítványait, elsősorban életképeket festett, melyekhez a bécsi és Bécs környéki népéletből merítette témáit. Szabadulva a merev teóriák szorításából, derűsebb, a természethez közelebb álló szemlélettel dolgozott. Új mestere nagy hatással volt Borsos Józsefre, aki a waldmülleri stílust és szemléletet átvéve egyre sikeresebb festő lett. Sokan szinte mestere epigonjának tartották, de már 1846-ban olyan méltatás jelent meg róla *Károly Lázár* tollából, mely bizonyítja, hogy sajátosan egyéni tehetségére is felfigyeltek: „A természetnek költőies felfogása hírnevet biztosít számára. Koloritjában szépség és fény egyesül... Arcképfestésben nyilvánul meg igazán ereje, tanulmányfejei kitűnőek. Borsos még igen fiatal ember, ki még lecsiszolja, ami felesleges, ... lesz idő, mikor még büszkék leszünk arra, hogy Borsos magyar".

Borsos József megpróbálkozott szinte mindennel, amit a kor festészete stílusban, tematikában kínált. Festett a klasszicizmus szellemétől átitatott mitológiai jeleneteket (Psyche ajándéka), a magyar múltból merített romantikába hajló történeti kompozíciókat (Mohács), csendéleteket, s megpróbálkozott a vallásos témával is. Legszebb műveit azonban az arcképfestészetben (Esterházy Pál, A nemzetőr), s a kor másik divatos műfajában, az életképekben (Lányok bál után) alkotja meg.

Zsánerképeit a szalonok világába, s dúsan díszített, elegáns környezetekbe helyezi. Szerette a pompás részletek gazdag kidolgozását, a szép szöveteket, nehéz függönyöket, szelymeket, brokátokat, gazdagon faragott bútorokat, ezüst és arany tárgyakat – ami a maga jómódját élvező polgárnak, tehát neki is tetszett. Színvilágát finom harmónia, kompozícióit mértéktartás jellemzi, s bár romantikus, de édeskés holdvilágos romantika nélkül. A szín csak eszköz nála, nem épít rá kompozíciót, ahogy a fényt, a megvilágítást is csak arra használja, hogy kiemeljen egyes részleteket, segítségével jellemezzen. Életörömmel fűszerezett polgári józanság a jellemzője – ahogyan *Lyka Károly* megállapítja róla. Igazi biedermeier művész. Korát és környezetét tökéletesen jellemezte, akaratlanul is, annak világában mozogva, formakincsét felhasználva, formai és szellemi kötöttségein belül maradva is. Nem forradalmian újító szellem, a polgári romantikát azonban magas szinten képviseli, s jelentős helye van a XIX. század magyar festészetében.

Borsos 1861-ben teljesen elszegényedve haza költözött és Pesten telepedett le. Csaknem végleg felhagyott a festészettel.

1883-ban augusztus 19-én, 62 évesen mint a „Szép Juhászné-hoz" címzett vendéglő tulajdonosa halt meg a biedermeier világ ünnepelt festője.

László Péter

Nemzetőr

építeni. A régi kis házak helyén

k életéből

Bolgár testvérvárosunk – Haszkovó – sok mindenben hasonlít Veszprémhez. Lakossága alig nagyobb a mi megyeközpontunkénál. Régi negyedében találkozhatunk hegyen-völgyön áthaladó szűk utcákkal. Bár ezek száma egyre csökken, jelenleg is folynak útszélesítések. A lebontás a sorsa az új úttestre „belógó" házaknak. Helyükre tízemeletes, modern házak kerülnek, amelyekhez a paneleket a városban működő házgyárban készítik. A haszkovói lakások legjobban nagyságukban térnek a veszprémiektől. Bulgáriában nagyon kevés kis alapterületű lakást építenek, egy lakásban általában három-négy szoba van. S az otthonokat úgy tervezik, hogy akár két, vagy három nemzedék is élhessen bennük. Erre a hagyományok is késztetik az építőket. Bulgáriában még nem általános gyakorlat, hogy a fiatal házasok önálló lakásba költöznek. A nagyszülők foglalkoznak elsősorban a kisgyerekekkel.

Haszkovó városközpontja újjáalakításában is hasonlít Veszprémhez. Éppen ezekben az években szépítik meg a belváros épületeit. Oly módon, hogy minél többet őrizzenek meg eredeti arculatukból. A mindenképpen lebontásra ítélt házak helyére pedig olyanokat építenek, amelyek harmonizálnak a régiekkel. A belváros nagy részéből kitiltották a gépkocsikat. A sétálóutcákban nagyon sok a cukrászda, étterem.

Villany ck

Vasút-villamosítás az

A gőzmozdony megtette kötelességét, a gőzmozdony mehet. A híres szállóige, úgy látszik nagyon sok formában alkalmazható. NDK-i vasutaskörökben egyre gyakrabban hallható, hogy még ebben az ötéves tervben, tehát 1985-ig, végleg kivonják a forgalomból a jó öreg gőzösöket. Nyugdíjazásuk már a hatvanas évek végén elkezdődött, amikor elsősorban dieselmozdonyokkal váltották föl őket. Most ugyanez a cserefolyamat zajlik le a villanymozdony javára.

Napjaink vontatósztárja a villanymozdony, mert: tiszta, gyors, olcsó üzemű. Ennek megfelelően lendületes ütemű vasút-villamosítási program kezdődött a Német Demokratikus Köztársaságban. Emlékszem, amikor 1980 nyarán ottani külszolgálatomat megkezdtem, a Drezda–Berlin vasútvonalon fekvő Elsterwerda állomáson jó húsz percig vesztegelt az Elbflorenz-expressz. Kérdeztem útitársaimat, hogy miért állunk? – Mozdonyt cserélünk – hangzott a válasz. – Miért? – Villanymozdonyt dieselért.

A hónapok, évek múlásával egyre északabbra állt meg mozdonycsere céljából a vonat. Ma már Berlin „Kelenföldjén", Schönefelden dolgoznak a felsővezeték-építők. Az NDK-beli vasútvillamosítás e testvéri ország egyik legnagyobb takarékossági programja. Célja a diesel-üzemanyag, tehát a gázolaj-felhasználás tetemes és gyors csökkentése.

Az NDK-beli vasút-villamosítási program legfőbb indítéka a 100 tonnakilométerre számított fajlagos energiafelhasználás nagymérvű csökkenése. Közúton pédául négyszer annyi energiamennyiségre van szükség azonos tömegű áru elszállítására, mint sínen.

Miért éppen a viszonylag drágának látszó vasút-villamosítást szorgalmazzák, amihez felsővezetékre, áramátalakítókra is szükség van? Az első ok: a kőolaj mérhetetlen drágulása. A drága olajat a fejlett NDK-beli vegyipar sokkal gazdaságosabban hasznosíthatja, kár azt elégetni. A villamos vontatás fajlagos energiafelhasználása 2,8-szer kisebb, mint a dieselüzemű mozdonyoké. Azt is tudjuk, hogy az NDK iparilag hasznosítható, mintegy 20 milliárd tonnányi barnaszén-készlettel rendelkezik. A külszíni fejtésű bányákból kitermelt barnaszénből viszonylag olcsón állítja elő a

Sorozatban készül a Hennigsdorfi Villamosmozdony-gyárban a 212-e tengelyes, 3720 kilowatt teljesítményű, nemzetközi összehasonlításban hető villanymozdony.

Költöznek a tátrai zere

1021

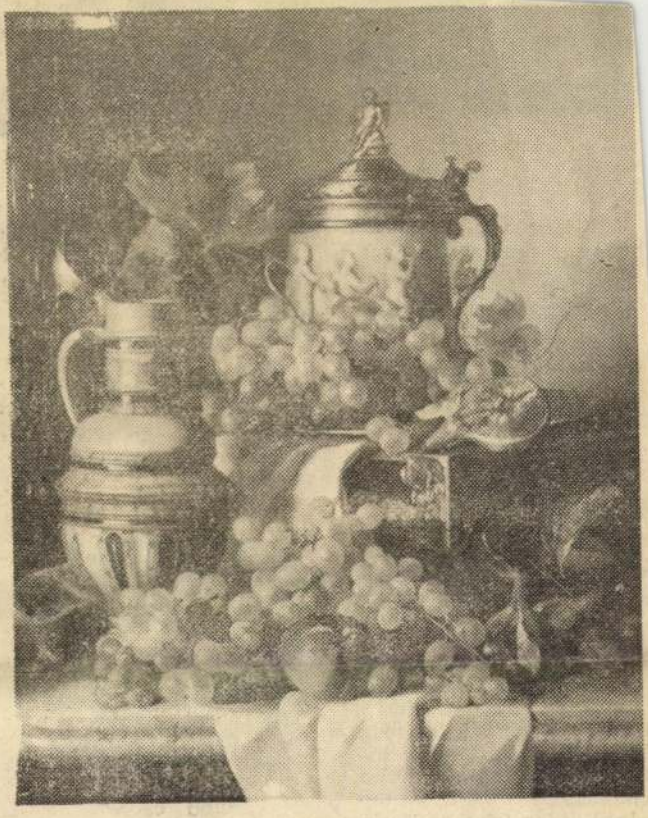

József Borsos (1821—1883), Stilleben, Öl auf Leinwand (1850)
Kunst in Ungarn 1830—1870.

Borsos József

daß hier vor alle
schmackhaften Fe
richte gefragt sind

„Dazu gehören j
von Pörkölt, zum
aus Reh-, Sch
Rind-, Hammelflei
Gekröse, des
Szeklerkraut —
kraut mit Pörkölt
bisches Reisfleis
auch das sogenan
lenpörkölt (Kö
költ), das trotz se
nig appetitanrege
mens als Leckerbissen gilt.
Unsere Auswahl an frisch Gebratenem enthält traditionell: geröstete oder panierte Leber, Medaillons, Zwiebelbraten, Kotelett und paniertes Schnitzel. Wer Süßes mag, bestelle sich am besten verschieden gefüllte. Eierkuchen (Palatschinken) oder frisches Back-

1981 OKT 26

BUDAPESTER RUNDSCHAU

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

CAFÉSZ
KECSKEMÉT

1971 DEC 19

Borsos József festőművész

1021

Borsos Józsefről születésének 100. évfordulóján

100 éve, 1871. december 20-án, Veszprémben született Borsos József, a XIX. sz. egyik legjelesebb magyar festője. 1837-től 1862-ig festi legjelentősebb életképeit, portréit, közben bejárta Pesten Barabás műtermét, a bécsi Akadémiát, Waldmüller magánműtermét stb. Bécsben számtalan megrendeléshez jut, főurak portréit készíti el nagy mesterségbeli tudással. Hazatérése után búcsút mond a festésnek, fényképész műtermet nyit, majd ezt is otthagyva, fogadót. Sajnálatosan, élete húsz évét (1883-ban bekövetkezett haláláig) a művészeteknek hátat fordítva éli le.

Életműve mégsem torzóban maradt ránk, ezt a nyáron rendezett veszprémi emlékkiállítás is bizonyította.

1837-ben készített „Csatajelenet 1686. (A második mohácsi ütközet)" c. műve, valamint a „II. Lajos páncélja" bizonyítja, hogy a kor érdeklődésnek megfelelően Borsos is erősen reagált a történeti témára. Egyéniségének azonban a zsánerés portréfestészet a legmegfelelőbb. 1843-as „Szőlőt vagy csókot" zsánerképe népéletből vett jelenet, még ha bécsi tanár, Waldmüller hatását is mutatja. Későbbi életképei (a sokat reprodukált, Nemzeti Galériában levő: „A hír", „Lányok bál után" stb.) elszakadást mutatnak a népélettől: fényes, nagypolgári, vagy főúri környezetbe, csillogó kosztümbe jelennek meg érzékien szép asszonyai, lányai. Ideálportréi a női báj, a harmónikusság, háborítatlanság kifejezői, formai megoldásban színgazdagság, az illúziókeltés, az anyagszerű részletek alapossága, brillírozó pompája jellemző („Galambposta", „Lilamentés nő", „Feketeruhás nő arcképe".) Ezekhez sorolható a Déri Múzeumban levő „Almási grófnő" portré is, mely nem szerepelt a kiállításon. Számtalan színészarcmása közül Veszprémben a „Stéger Ferenc operaénekes" és Lendvayné Fáncsy Ilka színésznő" volt kiállítva. Férfiportréin elsősorban a jellemzésre helyezte a hangsúlyt („Hegedűs Krisztóf—Egy matróz", „O Henfels Gestel képmása", valamint a Déri Múzeum „Férfiarcmás"-a, amelyet eddig Wesselényi portrénak hittek.) Kivételt képez hatalmas méretű „Eszterházi Pál Antal herceg" portréja, amely ugyan külső, belső karakterizálásra törekszik, de a környezet, a ruha pompássága, anyagszerű, hű visszaadása, és ezzel illúziókeltés a domináló.

Tájba helyezett gyümölcscsendéletei gazdagságukkal, bujaságukkal, pompás edényeikkel ugyanezt az illúziókeltő törekvést mutatják: a művész el akarja hitetni, hogy valódi tálakat, ékszereket, s olyan szőlőszemeket látunk, amelyre a madarak is odarepülnének, valódinak vélvén.

Borsos ugyan élete derekán Bécsben élt, s alkalmazkodott főúri megrendelői, mecénásai ízléséhez, mégsem szakadt el a magyar művészettől. Barabás mellett ő a XIX. sz. közepének legjelentősebb művésze, a polgári romantika nagy alkotója. 1863-ban pl. Barabással, Madarásszal, Thán Mórral, Telepyvel, Henszlmannal együtt a Képzőművészeti Választmány tagja. Az osztrák Pettenkoffennel is jó barátságban van, a kiállításon látható Pettenkoffen Borsost ábrázoló alkotása. Marastoni József kőrajzot készített Borsosról.

Az 1848—49-es eseményeket is figyelemmel kísérte Borsos József. Ezt mutatja „Honvédtörzstiszt 1849-ből" guache képe és „Az I. magyar országgyűlés megnyitása 1848. július 5-én" színezett kőrajza. A kisméretű grafika portréhűséggel mutatja be 48 vezéreit, a kiállítás rendezői a mű alá írták az azonosított képviselők neveit. Ennek alapján, az azonosítás révén derült ki pl., hogy a Déri gyűjtemény férfiarcmása nem Wesselényi ábrázolás, hiszen a kőrajzon sokkal plasztikusabb, erőteljesebb Wesselényi arca, s a múzeumunk tulajdonában levő ideges alkatot eláruló arc nem azonos vele.

Legjelentősebb 48-as műve a „Nemzetőr", amely Pest polgármesterét, Rottenbiller Lipótot ábrázolja. Ránk azonban nem portréhűségével hat: szinte név nélküli kifejezője mindannak, amit a 48-as hősökről, a szabadságharc vezetőiről és nemzetőreiről egyszerre tudunk.

Sz. Kürti Katalin

EGÉRKEZIK

?

egyetlen állator-

(A Quick-ből)

y

és. 63. Zilált. 64. Ki-
lyrag is. 67. Fordí-
68. Kortárs író (Já-
a Halotti beszédből.
rán és hidrogén. 77.
géptípus.
a vízszintes 1. és
számú sorokat kell
mber 29-ig.

B. E.

Se

Kova
jóságos
megáll
gén.
solygot
gyár új

— Pa
cukrot?

— Kö
vele —
Stáczai, és gépe fölé hajolt.

— Kedves barátom, maba új ember nálunk. Tudom, hogy egy új munkahelyen az ember, az első napokban, nagyon egyedül érzi magát. Ha bármilyen emberi, vagy a munkával kapcsolatos problémája van, rendelkezésére állok. Forduljon hozzám bizalommal — mondta a művezető bátorítóan, aztán elsietett.

Néhány nap múltán Stáczai segítségkérően nézett Kovalcsics művezetőre:

— Lenne egy probléma... Az a helyzet ugyanis, hogy...

Kovalcsics közbevágott:

— Talán majd legközelebb. Az Új-Zélandnak készülő tökgyalukat kell még ellenőriznem — jelentette kigondterhelten, s elrohant.

Másnap délelőtt aranyló napsütés tört utat a komor gépek közé. Stáczai szerényen megállt Kovalcsics előtt:

— Volt olyan kedves, és megígérte, ha valami probléma lesz, segít rajtam. A helyzet a következő...

A művezető mosolyogva bólogatott:

— A legnagyobb örömmel állok rendelkezésére, ha bármilyen emberi, vagy munkával kapcsolatos problémája van. De megbocsát, most rohannom kell. A Dániának szállítandó habverők utolsó szériájával baj van.

És elszaladt.

A következő nap delén Stáczai kissé idegesen, de azért még mindig reménykedve, Kovalcsics műveze-

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

A
MAGYAR
ÉDESIPAR

MEDIC
felvét
MARÓS, ESZTERGÁ
RÉSZ, LAKATOS,
FÉNYEZŐ SZAKMUN
BETANÍTOTT MUNK
JELENTKE
A GYÁR M
DEBRECEN

TERVF
FE

A Dohányipari V
írt ki „Természetes
A pályázat célja, h
dasági üzemeknek
tése érdekében k

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Borsos József festő-művész

Tükör

1981 NOV. 8.

1021

Borsos József, a festő és fényképész önmagával meghasonlottan, feltehetően elborult elmével halt meg. Mint Vörösmarty. Az azonosságot vagy legalább hasonlóságot kifejező „mint" szócska ez esetben áthidalhatatlan távolságot próbál összekötni. Mennyire áthidalhatatlant, bizonyítja, hogy a festő sorsának, pusztulásának Csathó Kálmán lett a legméltóbb krónikása: A szép juhászné címmel írt regényt róla Vörösmarty az elhibázott teremtéssel perelt, Csathó Borsosa így panaszkodott: „Miért kell énnekem küszködnöm, harcolnom, tülekednem? Mikor én arra születtem, hogy simán, békésen, csöndes nyugalomban éljem le az életemet? Én utálom a harcot, csak a derűs békét szeretem. Miért kell nekem mégis ilyen kinokat kiállnom, mikor én nem akarok semmit, csak örüini az életnek, és a mások, a magam gyönyörűségére azt csinálni, amit tudok."
Hiteles, még ha kitalálás is.
Az önelégült polgári jólét józan krónikása volt – festőnek is fotográfus, még ha nem is csak a maga jószántából mondott búcsút az ecsetnek a fényképezőmasina kedvéért.
Ez a tette kisszerűsége ellenére őszintébb művészi tanúságtétel, mint a kor, festészetének megannyi naivitásba fúló, dilettantizmusba hajló, az irodalommal lépést tartani hiába igyekvő romantikus erőfeszítése.
Még Székely Bertalan-méretű tehetség esetében is riasztó a különbség a vázlatok s a kész képek között.
Mikor a nézelődés közben Szinyei Mersének testvéréről festett portréjához érünk, először lélegezzük be az igazi művészet levegőjét, pedig a kép legfeljebb annyira ígérete a Majálisnak vagy a Ruhaszáritásnak, amennyire Vajda János költészete az Adyénak.
Mégis meg kell nézni a kiállítást, mégis elismerés illeti megrendezéséért a Galériát.
Németh G. Béla, a kitűnő irodalomtörténész nyitotta meg; az ő Új Írásban publikált Herczeg-tanulmánya juttatja eszembe megjegyezni: Csathó jobb író volt az „írófejedelemnél", akinek egyetlen műve sincs, amely akár egy Borsosnál kisebb borsosra is hivatkozhatna igazolásul.

SÍK CSABA

Fedezzünk föl egy műfajt

fordítás ma (Tanulmányok.
sztette: Bart István,
Sándor.)
t)

pirodalom mennyisége
s más országban is)
zépirodalomával.
zépirodalmi be-
hazai termést.
le kell fordí-
sterműveket.
akat, hiszen
dalmat be-
tlen meg-
gyöngét
s a leg-
merni.
ma-
mű-
lot-

szerint csakis így. Horatius verseket írt, Cicero prózát. Sok szerkesztő kér számon mindmáig szótárilag értelmezett szópontosságot sok prózafordítótól. Hej, de életes ez, mert milyen bajos, milyen ellentmondásos, mennyire tisztázatlan.

Más ellentmondások: egyfelől szabad-e magyarosítva megnyújtani a francia alexandrinust, szabad-e jambizálni hangsúlyos verset a fordítónak, másfelől lehet-e egyáltalán verset verssé fordítani (Jean Follain prózaversnek fordította franciára *A vén cigányt*, s mondják, hogy remekbe)? Vannak lefordíthatatlannak minősített versek, és vannak költők, akik lefordítják őket. Tandori Dezső Goethe egy lefordíthatatlan versét fordítja le műhelytanulmányában az olvasó szeme láttára. Tizennegyedik vagy tizenötödik fordítója ennek a versnek Tandori? (Én Weöresét olvastam föl nemrég Németországban, gimnazistáknak: „Fölolvasok egy német verset, találják ki." „Über allen
feln", mondta az egyik, a többi
solt.) Tizenöt műfordító elemzi a
et harmadik részében (*A műhely*)
it fordításait, vezeti végig az ol-
ót a műhely munkáján: hallat-
ul izgalmas. Hány változat, hány
etőség, képtelenség, végül meg-
ás. Műélvezők szeretik sorba meg-
zegetni egy nagy festő egy híres
tményének a vázlatait, szeretik
omon követni egy alkotás gene-
ét. Geneziseket követhet itt nyo-
on bárki.

Meg mást is. Hogy mi vész el for-
ás közben. Például: a tájszólás.
Takai Imre, ha hajdú módra í-zett
lna, akkor a *Csendes Don* mellől
Tisza partjára helyezte volna át a
rténetet.) Vagy mikori magyar
velvre kell lefordítani egy XVIII.
ázadi német, egy XVII. századi
rancia művet? A *Bibliát* (Ruzsiczky
va kitűnő tanulmánya szerint) mai
agyar nyelvre: elvész a Károli,
áldi idejében élő, ma archaikusan-
zakrálisan zengő hang, de helyébe
p a könnyű befogadhatóság (és van
lku is, hiszen mennyi alku van eb-
en a pokoli műfajban).

Csupa izgalmas kérdés. Csupa
egoldatlan. Sokféle fölfogás, sok
v. Ehhez az érvrendszerhez is, az
enkezőjéhez is egy-egy bizonyító
jű, pompás fordításmelléklet. Csu-
probléma, ellentmondás egy olyan
faj területén, amelyre nem figyel
az olvasó, sem az irodalomtudo-
y, sem a kritika.

gképp, azt hiszem, mégis csak
tlen műfajra nem figyel: a pró-
dításra. Ebben a pompás kö-
n huszonkilenc tanulmányból
zól a műfordításról általában.
bi huszonháromból versfordí-
szól tizennyolc. Prózáról öt.
a tényt nem glosszálom. Ma-
fordítok. Prózát.

IRODALMI NAPLÓ

Tengerszem

Kosztolányi Dezső új könyve

Hetvenhét történet, novella, arckép, monológ, tollrajz. Az eleven élet megannyi emlékképe, ahogy kegyetlen-fájó élességgel villan vissza a művészet ezüsttükréből. Tükörképek. Hű és pontos megfelelői a valóságnak, mégis megfoghatatlanok. Végső soron irreálisak. Tér és idő csak látszat bennük. Plasztikájuk költői varázslat. Mozgásuk örök másíthatatlanságba fagyott a tükör hűvös lapján, amely a naív-kíváncsi kéz tapintása elé áthatolhatatlanul feszül. Mert mögötte egy másik világ kezdődik. A költő és művész önmagateremtette világa. A belső szemlélet végtelen és mégis zárt köre, amelyet láthatatlan fényforrás világít be különös ragyogással. Egy kivételes tehetség realista képzeletének fehér izzása.

Más írónál az ilyen képzeletvilág tele van illúziókkal. *Kosztolányi* Dezsőnél mindennek nyoma sincs. Az ő víziós körein belül — éppen ellenkezőleg — lényegéig lehántva, mezítelenül mutatkozik meg a valóság vetülete. Minden szépítő dísz, minden hazug lepel és kendőzés nélkül. Kiábrándítóan és szomorúan, a maga megrendítő céltalanságában. Az író tisztán és bátran néz szembe a leglehangolóbb igazsággal is. A pirospozsgás életmegnyilvánulások mögött állandóan ott látja a pusztulás sápadt árnyát. A könnyeket bugyogyantó érzések mélyén észreveszi a megszokás mechanizmusát, a jószándék nyomában a tudatalatti gonosz settenkedését, a paradicsom virágai közt a nyirkos-hidegen bujkáló kígyót, a kezdet öröme alján a vég fogvacogtató riadalmát, a szépben a rútat, a logikában az őrültséget, amit a legegészségesebb ember is úgy hurcol magával bölcsőtől a koporsóig, mint izmaiba pályázott csontvázát, a halál legősibb jelképét. Sötét csillámlású, vígasztalanul keserű világ ez. Pesszimizmusában rokon a Maupassantéval. De csakis ebben. Mert a valóság alakzatainak átírása a képzelet síkján — művészi felfogásban és kifejezésben, módszerben és temperamentumban — teljesen Kosztolányié. Szinte egyedülállóan egyéni, hősi-magányos, rokontalan. A tragikus megismerést férfias keménységgel vállaló. S talán innen van, hogy Kosztolányi »realista« költészete és művészete végeredményében romantikus hevületű. Akár a kristály mértani szabályosságú lapjai mögül, az ő írásain is rejtett tüzek villámlanak keresztül. A lélek tisztító lángjai, amelyek emberi szenvedésektől kapják fényüket. Emlékszem: egyik miniatűr remekében milyen árulkodóan vallott erről, mikor a fülemüle és a költő egy-testvériségét emlegette. Toll és ének. — mondatja a fülemülével, — neked is ez a mesterséged. Engedd hát, hogy kissé oktassalak. Csak a fájdalom, csak a szenvedés a karmesterünk. Az szedi ütemre trilláinkat, az tartat mértéket velünk, az diktálja, hogy most piano, most forte. Attól csuklik el hangunk oly mesterien, hogy a hallgatók fölkiáltanak: micsoda művész! Éjszaka énekelek, mikor nem látok semmit, csak emlékezem. Minek is a világ? Egy újat kell teremteni. Ha megvakítják mind a két szemem, tudvalevőleg még szebb a dalom. Mert jegyezd meg, hogy sohasem azt énekeljük, ami van, hanem azt, ami nincs már. Ami volt, ami fáj, ami hiányzik...

Ez a felejthetetlen pár sor Kosztolányi egész poétikájának tömör és hiánytalan summája. Nemcsak a költőé, hanem a prózaíróé is, aki új kötetében — a *Tengerszemben* — ezt a vallomást adja Esti Kornél szájába: Nekem az élet mindössze a gyermekségem s a fiatalságom egy része, amikor vidéken tanultam s a csodálatos pesti körutakon csavarogtam, melyekre még a béke vetette viharos fényét. Bizonyos idő multán fogékonyságunk, befogadóképességünk csökken. Akárki tapasztalhatta ezt, aki már elmult harmincéves. A tavasz vagy a tél lassanként naptári adattá zsugorodik. Mindig kevesebbet veszünk észre belőlük. Képük végérvényesen kialakult bennünk s ehhez a következő évek alig tudnak hozzáadni valamit. Most már hiába látnám egy amerikai felhőkarcoló égését, — számomra a tűzvész annak az alföldi putrinak az égése, melyet mint gyermek figyeltem meg öntudatlanul. Új ismerőseim talán tartalmasabbak, mint a régiek, de azért a régiek maradnak az igaziak. Ők jelképezik nekem az embert, amint a régi tárgyak jelképezik nekem a világot... Mennyi megindító őszinteség, milyen tisztánlátás s micsoda fanyarrá érett, melancholikus bölcsesség, amelyet az új kötet állandóan visszatérő motívuma: a szegények, a gyengék, az elnyomottak és szenvedők sorában osztozó részvét egészít ki és mélyít el igaz emberséggé, minden olcsó érzelmesség nélkül.

A történetei? Hogyan számoljak be róluk vázlatos jelzésekkel? Ilyen művésszel szemben barbárság lenne minden csonkítás. Hiszen tartalom és forma Kosztolányinál igazán szervesen egybenőtt. S amihez neki oldalakra volt szüksége, azt a kritikus se foghatja rövidebbre. Ezért inkább a kötet néhány kiemelkedő darabjának címét írom ide: *Fürdés, Alfa, A kulcs, Petőfi Sándorka, Tengerszem, Az utolsó felolvasás, Kínai kincsű, Aurelius, Paulina* és *Öreg pap*. Ezeknek minden mondatát külön szeretném megsimogatni. Az egész könyvet pedig — minden nagyszerű, időálló értékével együtt — megköszönni ennek a páratlanul tökéletes művésznek, aki a költőt a kritikussal, a filozófust a humanistával egyesíti magában. Sorai úgy csengenek, mint a márvány az acél érintésére. Tacitusi tömörséggel és flauberti tisztasággal. S a művészetnek ebben a klasszikus formai bevégzettségében mintha megenyhülne a mondanivaló fájdalmas, hánykódó lírája is: a költő szenvedélyes viaskodása az élet legkínzóbb kérdéseivel.

Kárpáti Aurél

□ **Erdős Renée: Az asszony, aki ült.** *Erdős* Renée új regénye húszéves asszonyról szól, aki a regény problematikájának kidomborítása szempontjából igen előnyösen, a valószínűség és érdekesség szempontjából azonban kevésbé előnyösen gazdag úriesaládból való. A húszéves asszonyt betegfantáziájú férje addig faggatja multjáról, amíg megzavarodva és megrémülve »bevallja« férjének házasságelőtti viszonyát. A férj addig gyötri ennek a hazugságnak részletezésével, míg az asszony nem bírja tovább, agyonlövi férjét. A bíróság fölmenti az asszonyt, aki visszatér a szülői házba. Itt jelentkezik az a fiatalember, akiről az asszony kitalált multja szólt. A gyermekkori emlékből szerelem fejlődik, a férfi sok akadály után feleségül veszi az asszonyt, aki nászéjszakájuk előtt elmondja, hogy ő volt betegfantáziájú férje féltékenységének tárgya és bevallja, hogy férje kényszerének engedve, ő maga táplálta ezt a féltékenységet. A »szörnyű« vallomásra az új férj szerelme meginog, mire az asszony elutazik, hogy vezekeljen. A vezeklés kitűnően indul és a könyv végén minden reményünk megvan arra, hogy az asszony és férje végül boldogok lesznek. A mese érdekes, a lélektani probléma valóban probléma és a regény kompozíciója vitathatatlanul figyelemreméltó. Helyrehozhatatlan hiba azonban, hogy a súlyos probléma nyilvánvaló megoldását a hősök azért találják meg olyan nehezen, mert nem elég okosak. Csupa nem okos ember szerepel a regényben és nemokosságukat modorossággal leplezik. Mingyárt egyszerűbb lenne minden, ha okosabb embertől kérnének tanácsot. De a regény után úgy tűnik fel, mintha csak vagyonos és nem okos emberek volnának a világon. Éppen ezért a történetet az olvasó bizonyos elnézéssel olvassa: úgy érzi, nem sok köze van hozzá, hiába érdekes és lebilincselő. Zavarja az olvasó érdeklődését a megdöbbentően pongyola, névelőktől, botlásoktól hemzsegő szöveg, a megfigyelések pongyolasága: a férfiak nem úgy szivaroznak, pipáznak, ahogy a szerzőnő odavetti, a nevekről lerí a gyári festékszag stb. Éppen ezért úgy a női, mint a férfi alakok teljesen élettelenek és a szerzőnő kényre-kedvre kiszolgáltatott bábui. Amennyire kicsillan Erdős Renée vitathatatlan tehetsége olyan jelenetekből, mint Emma és Judit beszélgetése, mikor hirtelen kísért Juditban a férjével folytatott gyötrő párbeszédek emléke, — épúgy megbocsáthatatlan az a művészi gondatlanság és felületesség, amellyel olyan fin de siècle ízű, kínosan hazug »nagyjeleneteket« ír meg, mint Tibor jelenete apjával és anyjával Judit elutazása után. *ja.*

□ **Dr. Baktay Ervin: Szánátana Dharma, az örök törvény.** Dr. *Baktay* Ervin »hézagpótló« művet írt: népszerű könyvecskét, amelyben ismerteti a *hinduizmust*, India vallását. Eltekintve attól, hogy ez a vallás 150 millió ember vallása, »kvalitative« is érdekes, végtelenül bonyolult, évezredekben kikristályosodott, szigorúan rendszeres, de valósággal áttekinthetetlenül mindenre vonatkozó szabálytömegével. Az érdekes és fontos könyv, sajnos, nem sikerült úgy, ahogy jószándékú és tudós szerzője akarta. Valahol egy jegyzetben megemlíti például, hogy az európaiak általában ugyanazt értik buddhizmus és hinduizmus alatt, holott a buddhizmus egy késői variációja csak az ősi vallásnak. Nos, ezen a széljegyzeten kívül nem igen kapunk adatot, hogy felbecsülhessük tévedésünk nagyságát. Zavaró e hiány éppen azért, mert mi európaiak csakugyan összekeverjük a fogalmakat és lehet, hogy a buddhizmus egyszerűbb és számunkra érthetőbb, európai filozófiában is kísértő, romantikus tanait egy mult század végi és e századelejei divat is annyival közelebb hozta hozzánk, hogy ajánlatos lett volna a buddhizmus és a hinduizmus viszonyáról Európában elterjedt általános tévedést alaposabban megvilágítani. Sajnáljuk továbbá, hogy az érdekes könyvben a nekünk annyira idegen szanszkrit terminológia magyar fordítása nem mindig sikerült. Érezzük, hogy a szerző küszködik a terminus technicusok tömegének egyenértékű lefordításával, de nem tudjuk megállapítani, hibáztatható-e érte, ha gyakran alul marad ebben a küzdelemben. Azt se róhatjuk fel szigorúan Baktay Ervinnek, ha a roppant téma rendszerezését a kelleténél talán szárazabban végezte, de szemrehányást teszünk neki azért, hogy ígérete ellenére, bizonyos bánatos megjegyzéseket tesz az európai és a hindu szemléletek különbségéről, nem tudja megőrizni objektivitását és olykor bíráló, méltányló és ítélő jelzőket helyez el szövegébe, amivel bizonyos ellenzéki magatartást vált ki az olvasóból, aki homályosan úgy érzi, »meg akarják agitálni«. Ezek a szigorú tudományosságtól eltérő, ítélő megjegyzések azért is bántóak, mert olyan gondolatokat ébresztenek az olvasóban, amelyeknek megvitatására az írónak helye, az olvasónak pedig alkalma nincsen. *ja.*

Lengyel E!

A Szép Juhászné

Csathó Kálmán regénye

A »Szép Juhászné« egyik régi kocsmárosáról szól *Csathó* Kálmán új regénye, Borsos Józsefről, a negyvenes évek ünnepelt portréfestőjéről, aki egyenesen a művészettörténelemből jött a budakeszi vendéglő gazdájának. Szóval, regényes életrajz? Nem, a Szép Juhászné nem egy Borsos-életrajz, hanem egy Csathó-regény. Nem élettelen műtörténelem, hanem élethű irodalom.

Amikor *Lamartine* nagy munkája, a girondisták története megjelent, az idősb Dumas azt mondta róla, hogy a történelmet a regény rangjára emelte. A *regényes életrajzok* nagyrészében nem igen megy végbe ilyen rangemelés; ez a műfaj több mint egy évtizeden át divatkirálya volt a háború utáni könyvkirakatoknak, kezdetben nagyon sok, valóban pompás termékkel. Hogy úgymondjuk, »jól állt« ez a divat azoknak az időknek, amelyekben a mindennapi élet is óriási határterületeken érintkezett a történelemnek ép realitásában oly lenyűgöző romantikájával. De később nagyon is »összkomfortos« lett a műfaj s végül ép ama külföldi mestereinek tüneményes sikereiben kezdett lehanyatlani, akik, ha a regényt keresik rajtuk, azt felelik, hogy ők históriát írtak, ha pedig a történelmi adatokat kérik számon, »egyszerű szépírókként« az elefántcsonttorony védelmi vonala mögé vonultak. Vagy életrajzot mondok, vagy regényt. *Gyulai* Pál nem mondta Vörösmarty-életrajzról, hogy regény és *Kemény* Zsigmond nem mondta, például a Zord Időkről, hogy életrajzok gyűjteménye.

Csathó Kálmán nem szállította le a regény rangjáról — a valódi életet, amikor Borsos József küzdelmes sorsát megírta. Két tragikum kereszteződik e regényben. Az egyik Borsos Józsefé, a másik jóformán minden művészé; a szerző amögött, amit *csak* a Borsos József korában történhetett meg, azt keresi, ami *minden korban* így történik. A kosztümből kirázza a lelket és a portré festékrétegéből feltárja az eleven és vívódó emberi ábrázatot, a redők mély, sötét és rejtélyes hieroglifáival. Maga a kor nem adataiban szerepel, hanem lelkében, az egész regény körül a lealkonyodó biedermeier varázsa lebeg s feszültségét talán ép annak a viaskodásnak nagyszerű rajza adja meg, amelyet a maradandó művészet embere a mulandó korviszonyokkal folytat.

Kevés érdekfeszítőbb regényt olvastunk mostanában és érdekes a művész számára épúgy, mint annak az olvasónak számára, aki talán azt sem tudta, hogy volt egy Borsos József nevű festő; a művészettörténész sok újat lát meg a regény sugártörésében Borsos Józsefből, de nagyon jól el tudunk képzelni olyan olvasót is, aki elolvasta a regényt és nem is gondol arra, hogy ez a Borsos József valóban élt. Ha szabad azt mondani: az író adatokban vette át hősét s a műtörténelem az élet izzó színskáláiban kapja vissza tőle; korhűsége ép meseszerűségében nő meg. Mert a regény mindvégig regény marad és mindvégig — szórakoztató marad. Csathó Kálmán elbeszélő művészete szeretetreméltó könnyedséggel varázsolja elő az Idő királysírjából azt az elmerült világot, alakjainak önmagukhoz, egymáshoz, a földhöz, az évszámhoz, az eseményekhez és az eszmékhez való viszonyában. Meseszövésének ragyogó biztonságában a drámaíró ismerszik fel, elmélyedő, szinte törődő, majdnem aggódó részvétele a lélek válságtörténeteiben: a lirikusé. A regény hőse lassanként a szenvedés életművésze lesz, kezdve a *miliőjében* való ifjúkori csalódástól egészen addig, míg az érett férfi a *művészetében* való csalódás vízlőjában elhajítja ecsetjét és maga mögött hagyva jövőjét, átadja a teret a fiataloknak. A vénülő festő eltemeti önmagában a művészt, hogy életben maradjanak a művei... A munkának ez a legszebb része s általa egész regényirodalmunk aranykészlete is gyarapszik... A regény a maga harmonikus egészének értékében — és sikerében — új emelkedést mutat Csathó Kálmán írói hegyipályáján.

Lengyel Ernő

□ **Dr. Gyulai Elemér: A zene hatása.** Az *Erődi-Harrach* Béla szerkesztésében megjelenő »Az Országos Szociálpolitikai Intézet Könyvtára« kiadta dr. *Gyulai* Elemér tanulmányát, amelynek címe: »*A zene hatása.*« A könyv, amelyet szerzője mint »*közönséglélektani tanulmányt*« jelöl meg, a Szociálpolitikai Intézet újpesti anyaintézetében négyszáz különféle egyénen végzett kísérlet alapján a zene népnevelő hatásának analízise céljából a zenei érdeklődés irányait és a zene hatásaiban rejlő tervszerűségeket igyekszik az induktív statisztikai kutatás módszereivel megállapítani. Dr. Gyulai Elemér könyvében közli kutatásainak érdekes eredményeit és általános következtetéseket von le a zenének a közönségre gyakorolt hatására vonatkozólag.

Dr. Jakab László **HOGYAN ÉLJEN A CUKORBETEG?** Ára 3.80 Tanácsadó és szakácskönyv cukorbetegek részére Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20

A technika vívmányai

Irta: Stella Adorján

(Ez a beszélgetés a férj és feleség között nem ebéd után zajlik le, hanem étkezés előtt. Ezért egy kicsit izgatottabb a hangulat.)

Férj *(hazajön az irodából, dühösen bevágja az ajtót, nem köszön).*

Feleség: Mi az, elvesztetted a hangodat? Nem tudsz köszönni, néma levente?

Férj *(becsukja a száját, mint aki három évig hallgatni akar).*

Feleség: És miféle vicceket csinálsz velem? Tudtommal már túl vagyunk április elsején! Ki volt az, aki azt mondta, hogy Bécs beszél és hívjalak fel az irodában?

Férj: Valóban Bécs beszélt! Másfél órán keresztül hívtalak telefónon, szükségem volt az útlevelemre, arra akartalak megkérni, keresd meg és küldd be az irodába. Másfél óráig foglalt volt a vonal. Kivel beszéltél ennyi ideig?

Feleség: Többekkel!

Férj: Láttam, hogy nem bírok összeköttetést kapni, felhívtam Bécsben az irodánkat, megkértem, hívjon fel téged, mert interurbánra bont a központ és szóljon, hogy hívjál fel az irodában. Persze te áprilisi tréfának minősítetted az egészet és nem hívtál fel.

Feleség: Húsz percig beszéltem összesen Adéllal, Böskével, a cukrásszal... Dodóval...

Férj: Kérlek, ne mondd fel betűrendben a telefónkönyvet. Ugyis ki fogom dobni a lakásból a készüléket. Nincs semmi örömöm belőle.

Feleség: Nincs is neked szükséged a technika vívmányaira!

Férj: Nincs! Elég volt belőlük! Én fizetek értük és te használod őket! Mi hasznom van a telefónból? Fizetem a számlát! Folyton te beszélsz rajta, ha egyszer szükségem van rá, nem tudok hozzájutni. Ellenben, ha délután lefekszem félórára, bizonyos, hogy felébreszt a barbár csengetésével. Persze téged keresnek!

Feleség: Szívem, hiába haragszol, elvégre kultúrtársadalomban élünk, azért találták fel a telefónt, hogy használják!

Férj: Ugyanezt mondhatom az autóra is. Mióta kocsit vettünk, kétszerannyi a takszköltségem, mint eddig. Örökké te ülsz az autóban. Ha netalán valamikor éjjel használni akarnám, egyszerre fellobban benned az elfojtott szociális érzés és azt hangoztatod, hogy a sofőr is ember, mégsem kívánhatjuk, hogy egész éjjel virrasszon.

Feleség: Ez igaz is!

Férj: Csak nekem szabad virrasztani, sőt kötelező! Nagypénteken, gondoltam, végre kialszom magam, erre olyan zenebona volt a lakásban kora reggel, hogy el kellett rohannom a kávéházba. Micsoda lárma volt az?

Feleség: Porszívógép.

Férj: Azt hittem Badoglio a mi ebédlőnkben próbálja ki az új harcikocsikat! Persze, ilyenkor nincs szociális érzés: nagypénteken dolgoztatni a lánnyal.

Feleség: Mit csináljunk, ha elkéstünk a nagytakarítással.

Férj: A porszívógép, mint a technika vívmánya! Inkább lehetne vérszívógépnek nevezni, az embernek a vérét szívja és az idegeit pumpálja. Na de hát nem szólok semmit, van neked egy másik technikai vívmányod, a rádió!

Feleség: Csak nem fogod azt mondani, hogy modern házban nincs szükség rádióra?

Férj: A tornavezényszavakra nincs szükség hajnalban, amikor még aludni szeretnék!

Feleség: Én fel tudok kelni hét órakor?

Férj: Fel, szívem, mert tornászol, reggelizel, telefonálsz és utána szépen tovább alszol. Ellenben nekem ezek a kommandók háborús kaszárnyaélményeimet juttatják az eszembe, az ötórás Tagwache-kat és tovább egy percig sem tudok aludni, nem is szólva arról, hogy nyolc órakor illik felkelni.

Feleség *(gúnyosan):* Van még valami technikai találmány ellen kifogásod?

Férj: De még mennyire! Van a háznál öngyujtó — soha sincs benne benzin. Van villanyvasaló, — szabónál vasaltatom a nadrágjaimat. Van villany, mindig akkor kapjuk a rövidzárlatot, ha vacsorát adunk. Van gáz, nyitvafelejtitek, amit szerencsére csak a számlából veszek észre. Van csengő, sohase szól, ha véletlenül itthon felejtem a kulcsomat. Van központi fűtés, a télen négy napig dideregtünk, mert elromlott és végül van fürdőszoba állandó hideg-meleg vízzel, de ha fürödni akarok, mehetek a Rudasba, mert vagy te ülsz a kádban, vagy a frájlájn, vagy a gyerek, vagy a mamád, vagy — nincs melegvíz-szolgáltatás.

Feleség *(sértődötten):* Szóval, mit akarsz? Hagyjuk itt a civilizációt és vándoroljunk ki Robinson szigetére?

Férj: Végre egy megoldás. Talán volna délutánonként egy félóra, amikor nem foglalnád le az egész óceánt és magam is otthon fürödhetnék!

SZOCIÁLIS NAPLÓ

A szociális munka és Katona János esete

Az osztály egyik növendéke egy idő óta nem tudja figyelmét a tanulmányaira központosítani. Állandóan panasz van ellene: ha szólnak hozzá, óra alatt hirtelen felriad gondolataiból és látszik, hogy nem követte a tanítás menetét.

A tanító megpróbál vele négyszemközt beszélni és így megtudni figyelmetlensége belső okát. Mikor ez nem vezet eredményre, egy délután felkeresi családjában a gyermeket, hogy ott próbáljon a baj gyökeréhez érni.

A tanítónak ez a cselekedete, ez az útja a családhoz, a kisgyermekhez a családban — tulajdonképpen *szociális munka.*

A tanító, tanár, — mint mindenki, aki emberekkel foglalkozik és irányítólag hat rájuk — számtalanszor ütközik olyan jelenségekbe, melyeknek szociális háttere van. Az élet mindig bonyolultabb, az egyén mindig többféle erőkkel kerül szembe, a társadalom szervezete, élete variáltabb súrlódási felületeket teremt s ezekkel az egyén nagyon sokszor nem tud megküzdeni.

Ki a szociális munkás?

Igy aztán a szociális feladatok, melyek a tanító, lelkész, köztisztviselő, sőt a magángazdasági vezető elé tornyosulnak, különválnak és önálló hivatássá alakulnak. A tanító mellé így nő ki az *iskolanővér,* így alakul ki a *szociális gondozás,* a gyárgondozó, a kórházmisszió, a fogházmisszió, stb., stb. Ezek az új ágak együttesen a szociális munka fogalmát alkotják s művelőik a *szociális munkások.* A szociális munkás az angol *»social worker«* szolgai fordítása; hazánkban ugyanis a gyakorlat megelőzte az elméletet, a szociális munkás megelőzte a szociális munkás fogalmának meghatározását.

Angliában, Amerikában, Németországban, sőt Romániában is tanszékei vannak a szociális munkának és külön főiskolákon tanítják, nálunk a közvélemény nagyrésze jótékony hölgyet vagy szocialista agitátort sejt mögötte.

Pedig az élet fejlődése, a nemzeti erő, a szociális egyensúly biztosítása éppen úgy megkívánja a szociális munkás létét a társadalomban, mint ahogy a közegészségügy megkívánja a kellően képzett orvosi kart.

A szociális munka fejlődésének összehasonlítása az orvostudománnyal különben is jó képet ad, mert az az út, amely a betegápoló öregasszonytól a modern orvosig vezet, nagyon hasonlít az alamizsnaosztogatótól a szociális munkásig vezető úthoz, s a szociális munka és a szervezetlen jótékonyság között is van annyi különbség, mint a »háziszerek« és a klinikai kezelés között.

A szociális munka a társadalom védelme azon tagjai számára, akik saját hibájukból vagy önhibájukon kívül nem tudtak szembeszállni az ellenük ható erőkkel és így kiszorultak egy olyan állapotba, ahol nem tudják létfenntartásukat biztosítani.

Mi a különbség szociális munka és jótékonyság közt?

Itt jön mingyárt az első különbség a szociális munka és a jótékonyság között. Az így kiszorult egyénnel szemben a jótékonyság úgy áll, mint amely ezt az állapotot elfogadja és csupán *enyhíteni* akarja, a szociális munka *tiltakozik az állapot ellen,* megerősíti az egyén erejét és segíti, — sőt *kényszeríti* — hogy *visszakerül ön a magukat önállóan fenntartani tudók sorába.*

Egy szemléltető eset

Nézzük meg egy egyszerű esetben, hogy válik gyakorlattá ez a tétel.

Katona János 31 éves állásnélküli szabósegéd a M. uccai bérkaszárnya 3. emeletén lakott 1933 november 1-ig, a folyosón balra két udvari szobában, fiatal feleségével és 2 éves Józsi fiával.

1933. év tavaszán Katona János munkaadója bezárta műhelyét, feleségére iratta érdi 300 négyszögöles telkét és maga beállt egy nagy szabóhoz, aki még nem iratott át semmit a feleségére.

Katona János állás nélkül maradt és gyakran kijárt gyermekével a Dunapartra. Szépen barnára sültek mind a ketten, ezzel szemben megtakarított pénze rohamléptekkel hagyta el és nem tudott állást szerezni. 1933 november 1-én kilakoltatták s szekrénye, bútorai elvándoroltak; ruháinak nagy része összehajtogatva pihent télikabátja belső zsebében.

A ház földszintjén egy hadiözvegy ágyrajárónagyüzemet tartott fenn, meglehetős eréllyel és kevés higiénikus érzékkel. Katona Jánosék ide költöztek két teljes ágyba, heti 5 pengőért, ami két ágyért, belvárosi viszonylatban nem is sok.

Katona János természetesen nem tudta, hogy a szegénység a létminimum vonalától lefelé az ínségvonaláig terjed, mely alsó vonal a fizikai és lelkierők felőrlődését jelenti. Így tehát Katona János azt sem tudta, hogy az ínségvonal közvetlen közelében éldegél. Viszont erre nem is kellett felhívni a figyelmét. 1933 novemberében Katona Jánosné, munkanélküli szabósegéd 25 éves neje megjelent a ker. elöljáróságon és segélyt kért.

Az 1933. évi előjegyzési naptárban sehol nem volt feltüntetve, hogy ez az esztendő a gazdasági válság mélypontjának ideje s Katona János így nem vehetett tudomást arról, hogy a gazdasági válság iránya most már csak felfelé tendálhat.

Valószínű ez is hozzájárult ahhoz, hogy Katona János, míg felesége az elöljáróságon volt, magára lőtt egy Frommer rendszerű pisztollyal.

Két hétig volt kórházban; a lövés nem vallott nagy gyakorlatra. A hatóság és társadalmi szociális munka megtalálta a kis családot és amennyire lehetett, segítette. Természetesen, azt a bizonyos létminimum vonalat nem igen tudta elérni a Katona-család.

Megint tavasz lett és egy délután Katona János munkanélküli szabósegéd sokáig ült szemben egy szociális munkással. A kórház és betegség már régen elfelejtődött s ahogy ketten egymással szemben ültek, sok minden régi dolog eszébe jutott Katona Jánosnak.

Csak úgy egészen felületesen megemlítette többek között, hogy 18 éves korában artista volt és egy érdekes számot tudott, frakkban, cilinderben, nagy labdával egy korláton.

Azután elváltak és a szociális munkás úgy érezte, hogy itt van valami »lappangó életlehetőség«.

Másnap elment egy artistaügynökhöz és véleményét kérte. Megtanulta a szakma egypár rejtélyét, az artistavizsga körülményeit és harmadnap, miután telefónmegbeszélések tömegét bonyolította le, megint meglátogatta Katona Jánost avval a kérdéssel, meg tudja-e még csinálni azt a számot.

Természetesen igen, de kéthónapi gyakorlás és felszerelés kell hozzá.

Igy kezdődött. Ma Katona János egy kiadatlan szuterrén helyiségben izzad minden délután. A helyiséget használatra egy egyesület engedte át. Frakkja és cilindere egy ládában van ágya alatt, használtak ugyan, de egészen jó állapotban vannak, valamikor egy neves írónk hajlongott benne a premierjén. A korlát ott áll az üres, kongó helyiségben. A cilinder helyett egyelőre egy ócska keménykalap van Katona János fején és frakk helyett pullover van rajta.

Közönsége is van néha, a házmester vagy a szociális munkás, akik már szakértő szemmel figyelik mozdulatait. Egyelőre nem tapsol neki senki, de a frakk zsebében van egy írásbeli megállapodás, és ha Katona János munkanélküli szabósegéd ledolgozta a kéthónapi tréningidőt, nem fog a hatóság és a társadalom terhére lenni, hanem elhagyhatja azt a létminimum-vonal és ínségvonal közötti területet, amit szegénységnek hívnak és ami azonkívül, hogy gazdasági állapot, pszichikailag is igen jelentékeny tényező.

A lappangó életlehetőségek

Az eset így igen egyszerűnek látszik, de mingyárt értékesebb, ha rámutatunk arra, hogy *a benne »lappangó életlehetőségről« Katona János tulajdonképpen már nem vett tudomást.* Eltemette magában, részben azért, mert úgy látta, hogy maga úgysem tudja érvényesíteni. A munkanélküliség, mely első időben a legfantasztikusabb ötleteket termeli, bizonyos idő mulva, éppen mert ezek az ötletek nagy pukkanással szétoszlanak, — elgyengíti a lendítőerőt. A munkanélküli állandóan küszöböket érez maga előtt és lábán ólomsúlyok vannak, melyek megakadályozzák abban, hogy átlépjen rajtuk. Meg kell vallanunk, kevés is a lehetőség, hogy átléphessen, de ha megvan, mint pl. Katona János esetében megvolt, akkor át kell őt segíteni. A másik értékes tanulsága az Katona János esetének, hogy alig képzelhető el sok esetben, hogy *maga az egyén — ha még olyan ügyes és friss erejű is — elérhesse azt az eredményt, amit a szervezett szociális munkaintézmény elérhet számára.*

Katona Jánosnak szerződését, felszerelését, gyakorlási lehetőségeit aligha sikerült volna megtalálni, nem is szóva arról, hogy gyakorlási ideje alatt fenn is kell családját tartani.

Ebből az elég egyszerű esetből is láthatjuk, hogy a szociális munka egyénesítő módszere a gyakorlati élet széleskörű ismeretét, találékonyságát és emberekkel való bánni tudást kíván. És ha most arra gondolunk, hogy Katona János mennyibe került eddig és mennyibe kerülne még ezután az alamizsnamódszer mellett, ha ebből az összegből, melyben a kis család beláthatatlan ideig tartó teljes ellátása kerülne (nem számítva a munkanélküliség és az állandó segélyreutalás pszichikai hatásait), levonjuk a felszerelés és kéthónapi étkeztetés költségeit, a fennmaradó összeg fogja számokban kifejezni azt a különbséget, mely ebben az esetbne a jótékonyság és a szervezett szociális munka között van.

A jótékonyságnak meg kell fosztania magát attól, hogy közvetlenül élvezze a hálás tekinteteket és meg kell engednie, hogy közte és a segélyreszoruló között szakszerűségével és céltudatosságával ott álljon a szociális munkás.

Dr. Péter Aladár

Borsos József

Perállag I. 408. l.

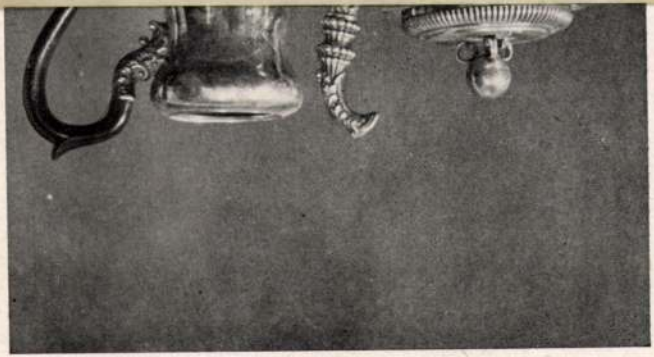

1207. 1208. 1205.

Borsos József

V. TEREM

(FOLYOSÓ)

BARABÁS MIKLÓS:

80. Bethlen Ferenc. Kréta.
81. Laborfalvy Róza.
82. Férfiarckép.
83. Tivoli.
84. Teleky Róza grófnő munka közben.
85. Hegyvidék.
86. Gyermek arckép.
87. Präger Antonia.
88. Naplemente.
89. Greffenbergi szoba.
90. Virágtanulmány.
91. Zugligeti szikla.
92. Tájkép.
93. Görgey.
94. Tájkép.

BROCKY KÁROLY:

95. Olvasó nő.
96. a) Két kislány.
    b) Kislány kutyával.
97. Tschida Jozefin.
98. Balkonon könyöklő fiu.
99. Kisleány arcképe.
101. Gyermekével játszó anya.
102. Virágot öntöző leány.
103. Virágot tartó leány.

IV. TEREM

BORSOS JÓZSEF:

59. Koldusasszony.
60. Férfiarckép.
61. A kis festő.
62. Virág-csendélet.
63. Női arckép.
64. Anyai gond.
65. A levél.
66. Férfiarckép.
67. Esterházy Pál Antal herceg.
68. Elégedetlen festő.
69. Galambposta.
70. Csendélet.
71. Zitterbart Mátyás.
72. Az érem.
73. Nő arcképe.
74. Mezőről hazatérő leányok.
75. Virág- és gyümölcs-csendélet.
76. A kis szomjas.
77. Férfiarckép.
78. Gitározó nő.
79. Női fej.

K. M. Tais. Biedermeier kiáll.
1937-38.

Borsos József

A Koszorú c.
képe szinny.
repr.
A Pesti Hirlap
Vasárnapja

1934. III. 11.
Sz. kit

VASÁRNAP

4

Kath. Oculi
Prot. Kázmér

HÉTFŐ

5

Kath. Özséb
Prot. Adorján

KEDD

6

Kath. Perp. és F. vt.
Prot. Gottlieb

SZERDA

7

Borsos József

MHSAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festőművész

VAS NÉPE

1975 SEP 10

1021

Remekművek

Borsos József: Szőlőt vagy csókot.

A terv

Csak a neve

nmel olvasói l

nk rovatunkban, mely-
n levélírónk észrevétele-
t, javaslatokat tett a dr.
ivel Ágoston sétány jelen-
gi használatával kapcso-
tban. Sürgette a sétány
rábbi rendjének visszaál-
ását, a gépjárművek köz-
kedésének és parkolásá-
k megtiltását.

A városi tanács műszaki
ztályvezető főmérnökének
jékoztatása szerint, a mű-
ıki osztálynak kész terve
n a sétány átépítésére.
a terv azonban kénytelen
lt számolni az új követel-
nyekkel, és így nincs le-
tőség az eredeti funkció

Leveléből idézzük: „Epíteni fogunk ott — Szombathely belváros forgalmi rendszeréhez tartozó — kerékpárutat, a szükséges és lehetséges mértékig parkolót és vízmenti zöldsávot, parkot és pihenőkerteket is. Munkánkat azonban össze kell hangolni a Gyöngyös meder rendezésével, a közvilágítás felújításával és egyéb építkezésekkel (múzeum felújítás, lakóház építés). A sétányt ütemenként építjük át, és teljes megvalósítását a VI. ötéves terv végére tervezzük."

Fogadószobánkból

MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Borsos József

KISALFÖLD

1979 SEP 29

Festőművész

1021

BORSOS JÓZSEF: SZŐLŐT VAGY CSÓKOT.

ADA

Barkas adó. So L. u. 3.

UM-es adó. 9200 gyaróvár u. 1., Cs

1500-as kocsi ig adó. Érdeklődni lehet a 14-829-es telefonon szombat, vasárnap délelőtt.

2 db féléves sodrott kanca és mén csikó eladó. 9169 Barbacs, József A. u. 65. sz.

Skoda Felicia CB frsz. eladó. Érdeklődni lehet 9028 Győr Szőnyi Márton u. 6. IV. em. 19. ajtó.

70×230 cm méretű új modern mintás kézimunka csomózott faliszőnyeg igényesnek eladó. 9082 Nyúl, Park út 23., Pintér.

Ötéves Trabant eladó. 9023 Győr, Ifjúság krt. 64., I. 5., Horváth.

Hordozható cserépkályha eladó. Érd. 9024 Győr, Kálvária u. 11., 5. em., Hubáczyné.

3 éves 1200-as Lada személygépkocsi eladó. 9083 Écs, Lenin u. 32., Kertész Antal.

1980 júliusig vizsgázott 601 Trabant eladó. 9019 Gyirmót, László u. 90. Ugyanott egy termény daráló eladó. Érd. egész

Skoda 1000-es bontva, új gumikkal eladó. 9027 Likócs, Római u. 76.

ZC fehér Wartburg de Luxe eladó. Érdeklődés délután 9023 Győr, Munkásőr u. 73., Mizser, VII. 2.

MZ 250/2 motorkerékpár friss műszakival eladó. 9024 Győr, Liezen-Mayer u. 7., érd. 18 óra után.

P—20-as motorkerékpár eladó, 82-ig vizsgáztatva. 9025 Győr, Kossuth L. u. 126.

1 db 20 m³ olajtartály eladó. Dunasziget, Preiner.

Fűrészforrasztó eladó. Németh Antal, Sárvár, Kanizsai u. 14.

4 éves Dacia eladó. Érdeklődés Győr, Felszabadulás út 98., V 15., 18 óra után.

UM-es 1200-as Zsiguli eladó. Megtekinthető Csorna, Vörös Hadsereg u. 21.

UZ Zsiguli Combi eladó, 58 000 km. Funtek Gyula, Szany

tott eladó. Győr, Kálóczy tér 13/a., II. e., Albert-Tóth. Megtekinthető egész nap.

Polski Fiat 1300-as 8 éves eladó. Érdeklődés este Győr, Bacsó B. u. 83., V 4., Simon.

Trabant 600-as bontva eladó. Abda, Bécsi út 47., Agh.

Jó karban lévő 601-es Trabant új motorral, friss műszakival eladó. Érd. Győr-Kismegyer, Mohács út 15., szombat, vasárnap egész nap.

4 és féléves Trabant újszerű állapotban eladó. Nagy Jenő, Győr, Ifjúság krt. 64., IV. 24. Érdeklődés 4 órától.

125-ös Polski Fiat bontva eladó. Érdeklődés minden nap 17—19 óráig. Nyúl, Hunyadi telep 41.

UB-s Trabant Lim. friss műszaki vizsgával, igényesnek eladó. Győr, Szarvas u. 11. egész nap.

Wartburg Tourist négyéves, jó álla-

1021

B

Borsos József

- 9 -

1983.V.07. TV.1. 19,30/Z

TV-Híradó I.

- A Keresztes vitéz és az apáca, Borsos József, a XIX.századi biedermeier arcképfestészet egyik legkiválóbb magyar képviselőjének alkotása. Kikiáltási ára 50 ezer forint. A szecessziós melltű és fülbevalópár, egy brilliánssal,és hét apró gyémánttal olasz mester munkája, 1900. körül készült, 15 ezer forintért kinálják. A múlt század második felében, Svajcban született ez a fésüs rendszerü zenélő doboz, amely 8 ezer forintért várja új gazdáját. Három különlegesség a Bizományi Áruház Vállalat négymillióhétszázezer forint értékü kép,ékszer,és hangszer kinálatából. A hivatásos zenészek,és a zenekedvelők nagy-nagy örömére most másodszor kerülnek kalapács alá olyan különlegességek,mint ez a mélyhegedü,amely 1761-ben Bécsben készült, Stadmann mester mühelyében. 1889-ben a Tabáni Dalárdában használták utoljára ezt a tükök-kürtöt. De van itt teknősbéka páncéljából készitett tambura, és 60 éve nemesfából megmunkált tárogató is. A tárlatot a MÓM Csörsz utcai Müvelődési Központjának I.emeletén mától,május 15-ig tekinthetik meg az érdeklődők. Majd 17-én,18-án,és 19-én megvásárolhatják az addig kiválasztott mütárgyakat.

Borsos József.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

KÖZÉPDUNÁNTÚLI NAPLÓ

1957. december 20.

610

KRÓNIKA

1821 december 20-án született — 136 évvel ezelőtt — Borsos József festőművész Veszprémben. Fiatalkori művészkapcsolatai, főként Barabás Miklós társasága teljesen a festészet felé vonzák. Az ettől idegenkedő szülők is megenyhülnek, látva tehetségét, és lehetővé teszik tanulmányait Bécsben, ahol végleg le is telepszik. Csakhamar neves bécsi festőkkel egyenlő elismerést vív ki magának. Képei erőteljes színükkel messze kiemelkednek a táblabíró világ festményei közül. Majdnem negyedszázados külföldi tartózkodás után — különös körülmények közt teljesen hátat fordítva a festészetnek —, hazajön. A budai híres „Szép Juhászné" vendéglő kocsmárosaként halt meg 62 éves korában az, akinek értékes festményeit a Történeti Képcsarnok, a Szépművészeti Múzeum és Bécs különböző képtárai őrizték.

KÖZÉPDUNANTÚLI

NAPI

AZ MSZMP VESZPRÉM MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A ME

I. évfolyam — 300. szám. ÁRA 50 FILLÉR

Eddig már 58.659 tonna szén

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG

1971 MÁJ 20

Nyári tárlatok Veszprém megyében

Borsos József

(Tudósítónktól.)

1021

A Dunántúlon a legnagyobb nyári kiállítási fórum a Tihanyi Múzeum. Idei programjának kiemelkedő eseménye az *Építő századok* című műemlékfotó-kiállítás lesz. *Dobos Lajos* műemlékfotói a legutóbbi évtizedekben helyreállított műemlékeket, műtörténeti együtteseket, nagyszabású műemléki rekonstrukciókat mutatják be. Ugyancsak a Tihanyi Múzeumban folytatódik a Magyar Nemzeti Múzeum nagy sikerű kamarakiállítás-sorozata. Tavaly a főúri fegyvereket és a pannóniai régészeti anyagot mutatták be, az idén a régi magyar hangszereket — a Nemzeti Múzeum hangszertörténeti gyűjteményének legértékesebb darabjait — állítják ki.

A veszprémi Bakonyi Múzeumban a maga korában ismert és rendkívül népszerű, veszprémi születésű, XIX. század eleji biedermeier festő, *Borsos József* emlékkiállítását rendezik meg. A keszthelyi Balatoni Múzeum a *Sármellék népművészete* címmel állítja ki néprajzi gyűjteményének legszebb darabjait. A keszthelyi múzeumban a nyáron kis grafikai biennalét is rendeznek.

A mai magyar költők a Balatonról című kiállítást a látogatók a badacsonyi Szegedi Róza-házban tekinthetik meg. *Váci Mihály, Illyés Gyula, Weöres Sándor, Nagy László, Simon István* és mások alkotásait eredeti kéziratban mutatják be; együttesük fakszimile gyűjteménye is megvásárolható. Nagyvázsonyban a Kinizsi-vár történeti, régészeti és építészeti emlékei című kiállítás látható. Nyitva van már a nagyvázsonyi, a tihanyi és a — legújabb — bakonybéli skanzen. Ez utóbbi a Bakony-vidék régi kisparaszti gazdálkodásának fennmaradt emlékeit mutatja be. Kővágőörsön Bajcsy-Zsilinszky Endre egykori nyaralójában emlékmúzeumot rendeztek be.

városi tanuló — r

— **Gazdasági, társa kérdésekről** tájék ke-világtanács b gyűlésén részt ve gátusok azon az amelyet szerdán szükre a Béketan fias Népfront SZOT Szállóban.

— AZ IL—76. TÍPUST lító-repülőgép most püléseit. A legmo hajtóművel ellátott gép 13 kilomé ter magasságban repül, 850—900 kilo méteres utazósebességgel. Fedélze tén számítógépet helyeztek el, amely lehetővé teszi a robotpilóta segítségével történő repülést és le ereszkedést.

— **Megkezdődött a munka** szer dán a Pamuttextil Művek tol nai gyárában felépült új szövő csarnokban. A fél évszázadosnál idősebb gyárat teljesen felújí tották; a most elkészült szövő csarnokban hat géppel fogtak hozzá a pamuttextíliák szövésé hez.

— **A volt „BUDAI ÖNKÉNTES EZRED"** intéző bizottsága kéri mind azokat a volt ezredtagokat, akik 1945. februárban Budán, a fasizmus elleni harcokban részt vettek és az intéző bizottság 3. sz. körlevelét nem kapták meg, sürgősen közöljék je lenlegi címüket. Budai Önkéntes Ezred intéző bizottsága, Budapest, 114. pf. 98.

— *TAMÁSI ÁRON-EMLÉKES-TET rendez az Írószövetség és a TIT irodalmi-nyelvi szakosztálya péntek este 7 órai kezdettel a Kossuth Klubban, az író halálának 5. évfordulója alkalmából. Bevezetőt mond Czine Mihály kandidátus, közreműködik Arató Pál, Bánffy György.*

kezett.

— SPECIÁLIS SZÁLLÍTÓKOCSIK gyártási katalógusaiból nyílt kiállítás szerdán Budapesten, a Szovjetunió nagykövetségének kereskedelmi képviseletén. A katalógusokban szereplő óriás kocsik közül néhánynyal a BNV-n is találkozhatnak az érdeklődők.

BARABÁS MIKLÓS: ID. NIKOLICS SÁNDORNÉ ARCKÉPE.

Miklós Barabás: Bildnis von Frau Sándor Nikolics sen. — Miklós Barabás: Ritratto della consorte di Alessandro Nikolics sen.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI ARCKÉP.
Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

BORSOS JÓZSEF: NŐI KÉPMÁS.

József Borsos: Frauenbildnis. — József Borsos: Ritratto di donna.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI KÉPMÁS.

Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

József Borsos: Nach dem Ball. — József Borsos: Dopo il ballo.

BORSOS JÓZSEF: ZITTERBARTH MÁTYÁS ARCKÉPE.
József Borsos: Bildnis des Matthias Zitterbarth. — József Borsos: Ritratto di Mattia Zitterbarth.

BORSOS JÓZSEF: FÜRDŐ NŐK.
József Borsos: Badende Frauen. — József Borsos: Bagnanti.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI ARCKÉP.
Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

BORSOS JÓZSEF: FÉRFIARCKÉP.

József Borsos: Männerbildnis. — József Borsos: Ritratto di uomo.

BORSOS József festő

1850

54. márc. 6. Az igazgató felszólítja Borsos József akad. festész urat, sürgetné Fuchs úrnál, hg Esterházy Pál ígért lefestetését s egyszersmind kéri őt saját arczképének s életrajzának a n. mz. museum számára való beküldését

1852

88. máj. 28. Borsos József úr Bécsben lakó festész jelenti az igazgatónak, hogy hg Esterházy Pál arcképe a museum számára már útnak indíttatott. Szerzemény

Müvtört.Ért. 1990 115. 128, 131.

Gazdasági Vezetőnek

Igazolom, hogy .....
megbízását az alábbiak szerint teljesítette:

Fentiek alapján részére .....

Budapest, 19 ..... hó ..... na

Elszám

Elszámolandó .....

BORSOS József

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA DECEMBER 20-TÓL 26-IG

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések mb.: magyarul beszélő, *14 éven alul nem ajánlott; **Csak 16 éven felülieknek; ***18 éven felülieknek; K: kísérőfilm; H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI:

MARLENE (Marlene) Színes, feliratos német-olasz film* **Művész, Puskin, Vörösmarty** JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (Jay and Silent Bob Strike Back) Színes, feliratos amerikai film** **Mammut Mozi, Cinema City Csepel, Új Udvar, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Óbuda, Kossuth**

BUDAPEST FILM
SZEMÉLYES FILMINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
telefonszáma: 459-5055.
Személyes filminformáció,
felvilágosítás filmekről, mozimműsorról!

MAMMUT MOZI [II., Lövőház u. 2-6. Tel.: 345-8160 (személyes), 345-8140 (automata), 06-30-350-1100 (SMS)] 24-én a 14 óra utáni előadások elmaradnak! JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (am.)** h12, 2, n5, f7, h9, éjjel 11. **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 10, 11, f12, 12, f1, 1, 2, f3, 3, f4, 4, 5, f6, 6, f7, 7, 8, f9, 9, f10, éjjel 10, 11. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 10, 12, 2, 4, 5, 6, 7, 8, éjjel 10. **Lovagregény** (am.)* 11, f2, 4, 7, f10. **Kéjutazás** (am.)** este n9, n11. **Doktor Szöszi** (mb. am.) f12, h4, n9. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 11, 1, 3, 5. **Süti, nem süti** (am.)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 7, 9. **Amerika kedvencei** (am.)* f2, h6, éjjel n11. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** h1, h6. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** 4, 6, 8, éjjel 10. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 2, 24-26-ig de. 12 is. **Üvegtigris** (magyar)* 1, 3, 9. **Moulin Rouge** (am.)** n4. **A Grincs** (mb. am.) 24-26-ig de. 10. **Shrek** (mb. am. animációs) 24-26-ig de. 11.

CAMPONA STER CENTURY MEGAPLEX (XXII., Nagytétényi út 37-45. Tel.: 424-3333) 24-én zárva! **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 2, n6, f9, 22-23-án és 25-26-án de. h11 is. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 22-23-án és 25-26-án de. 11 is. **Lovagregény** (am.)* n3, 5, h8, éjjel f11, 22-23-án és 25-26-án de. f12 is. **Doktor Szöszi** (mb. am.) h3, 5, f8, h10, 22-23-án és 25-26-án f1 is. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) n4, f6, h8, éjjel 10, 22-23-án és 25-26-án 1 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 4, n7, 22-23-án és 25-26-án de. f12, h2 is. **A szajré** (am.)* este h9. **Kardhal** (am.)* h6, 8, éjjel n11, 22-23-án és 25-26-án f4 is. **Shrek** (mb. am. animációs) 22-23-án és 25-26-án 1. **Halálos iramban** (am.)* 6, n9, éjjel f11. **Kutyák és macskák** (mb. am.) h5, 22-23-án és 25-26-án f1 is. **Amerika kedvencei** (am.)* n8, f10, 22-23-án és 25-26-án f3 is. **Kéjutazás** (am.)** n6, f8, h10. **A Grincs** (mb. am.) 22-23-án és 25-26-án 3.

CINEPLEX ODEON PŐLUS MOZI (XV., Szentmihályi út 131. Tel.: 419-4224/-25/-26/, 410-2452/-53) **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án 10, 1, 4, 7, éjjel 10, 24-én de. h10, f1. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 20-23-ig és 25-26-án n4, n6, f8, f10, 24-én 1, 21-22-én és 25-én éjjel f12 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 20-23-ig és 25-26-án n11, f1, h3, 5, 24-én de. n11, h1. **Doktor Szöszi** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án 11, f2, h4, 6, n9, 24-én de. f11, 21-22-én és 25-én éjjel f11 is. **Amerika kedvencei** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án n8, f10, 21-22-én és 25-én éjjel h12 is. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** 20-23-ig és 25-26-án f11, h1, 3, n6, f8, h10, 24-én de. 10, n1, 21-22-én és 25-én éjjel 12 is. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án de. n12, n2, 24-én de. 11, 1.

CINEMA CITY CSEPEL PLAZA (XXI., Rákóczi F. út 154-170. Tel.: [illegible]) **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 20-23-és 26-án f2, h4, 6, n9, éjjel f11, 24-én de. n12, f2, 25-én h4, 6, n9, éjjel f11, 22-23-án de. n12 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 20-23-ig és 25-26-án 2, 4, 24-én 12, 2, 22-23-án de. 12 is. **Doktor Szöszi** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án 6, 8, éjjel 10. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án f2, f4, 24-én f12, f2, 22-23-án de. f12 is. **Halálos iramban** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án 6, 8, éjjel 10. **Neveletlen hercegnő** (am.) 20-23-ig és 25-26-án f4, h6. **Négybalkéz** (am.) 20-23-ig és 25-26-án 8, éjjel 10. **Kémkölykök** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án 2, 24-én 12, 2, 22-23-án de. 12 is. **Lovagregény** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án 3, f6, 8, éjjel f11, 24-én f1, 22-23-án f1 is.

CINEMA CITY ÚJ UDVAR (III., Bécsi út 38-44. Tel.: 437-8383) 24-én zárva! JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (am.)** n3, n5, n7, n9, 21-22-én éjjel n11 is, 22-23-án n1 is. **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 2, 5, 8, 22-23-án de. 11 is. **Üvegtigris** (magyar)* n3, n5, n7, n9, 21-22-én éjjel n11 is, 22-23-án n1 is. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** 2, 4, 6, 8, 21-22-én éjjel 10 is, 22-23-án de. 12 is. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** h4, 6, n9, 21-22-én éjjel n11 is.

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA [VIII., Corvin köz 1. Tel.: 459-5050 (személyes), 459-5055 (automata), 06-30-350-1000 (SMS)] 24-én a 14 óra utáni előadások elmaradnak! **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 10, 11, 12, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, éjjel 10, 11, 21-26-ig 8 is, 22-26-ig de. 9 is. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) n11, f3, f5, f7, f9, éjjel f11. **Lovagregény** (am.)* 12, n7, f8, éjjel 10. **Kéjutazás** (am.)** f5, éjjel h11. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** h12, f4, f6. **Doktor Szöszi** (mb. am.) f3, h9. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) de. 10, h2. **Amerika kedvencei** (am.)* de. n11. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** n1.

HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA [XIII., Váci út 178. Tel.: 453-4300 (személyes), 06-20-453-4300 (SMS)] **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án n11, f12, n2, f3, n5, f6, n8, f9, éjjel n11, 24-én de. h10, 11, f1, 2, 21-22-én éjjel f12 is. **Harry Potter and the Sorcerer's Stone – Harry Potter és a bölcsek köve** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal) 20-23-ig és 25-26-án h6, 9. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 24-én n4 – INGYENES KARÁCSONYI ELŐADÁS! **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** 20-23-ig és 25-26-án f11, h1, 3, n6, f8, h10, 21-22-én éjjel h12 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 20-23-ig és 25-26-án de. 10, h12, h2, h4, 24-én n11, n1, n3. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án f2, f4, 24-én de. f12, f2. JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (am.)** 20-23-ig és 25-26-án n12, f6, h8, éjjel 10, 21-22-én éjjel 12 is. **Doktor Szöszi** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án n11, f1, h3, h5, 7, n10, 21-22-én éjjel n12 is. **Lovagregény** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án 12, 2, 5, 8, éjjel h11. **102 kiskutya** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án de. 10, h2, 24-én de. n12. **Shrek** (mb. am. animációs) 20-23-ig és 25-26-án 1, h3, 24-én n2. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 20-23-ig és 25-26-án h12, h4, 6, n9. **Halálos iramban** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án éjjel f11. **Bridget Jones's Diary – Bridget Jones naplója** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)* 20-23-ig és 25-26-án h5. **Üvegtigris** (magyar)* 20-23-ig és 25-26-án h7. **Kéjutazás** (am.)** 20-23-ig és 25-26-án este h9, h11. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án f11, f1, f3, 24-én de. h11. **Süti, nem süti** (am.)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 20-23-ig és 25-26-án h7. **Amerika kedvencei** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án f5, 9. **Jurassic Park III.** (mb. am.)* 20-23-ig és 25-26-án f11, n1, n3, 24-én h1. **Legally Blonde – Doktor Szöszi** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal) 20-23-ig és 25-26-án n7. **Kardhal** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án 4, f9, éjjel h11.

HOLLYWOOD MULTIPLEX LURDY HÁZ [IX., Mester utca és Könyves Kálmán körút sarok. Tel.: 453-4300 (személyes), 06-20-453-4300 (SMS)] 24-én az utolsó előadás 14 órakor kezdődik! **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am. animációs) de. 10, 12, 2. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 4, 6, 8, éjjel 10. **Lovagregény** (am.)* 10, h1, f4, n7, 9, 21-22-én éjjel h12 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 11, 1, 3, 5, 7. **Kardhal** (am.)* este 9, 21-22-én éjjel n12 is. **Amerika kedvencei** (am.)* n12, f2, 6. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* h4. **Kéjutazás** (am.)** este f9, h11. **Üvegtigris** (magyar)* f11, h1, 3, n8. **Süti, nem süti** (am.)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) n6. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** este f10. **Moulin Rouge** (am.)** de. 12. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** f3, h5, 7, n10, 21-22-én éjjel f12 is.

HOLLYWOOD MULTIPLEX ÓBUDA (III., Bécsi út 154. Tel.: 453-4300) **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án 1, 4, 7, éjjel 10, 22-23-án és 25-26-án de. 10 is, 24-én 11, 2. **Lovagregény** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án n3, h5, n8, h10, 22-23-án és 25-26-án de. h12 is. **Amerika kedvencei** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án éjjel n11, 20-21-én f2 is. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 20-23-ig és 25-26-án f3, f5, 22-23-án és 25-26-án f11, f1 is, 24-én n11, n1, n3. JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (am.)** 20-23-ig és 25-26-án f7, f9, éjjel f11. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 22-23-án és 25-26-án 11, n2, 24-én h11, 1. **Shrek** (mb. am. animációs) 20-23-ig és 25-26-án 2, 22-23-án és 25-26-án n11, n1 is, 24-én n12, n2. **Kardhal** (am.)* 20-23-ig és 25-26-án este n9, 21-22-én éjjel 11 is. **Doktor Szöszi** (mb. am.) 20-23-ig és 25-26-án n5, n7, 24-én h12, h2. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** 20-23-ig és 25-26-án n4, n6, f8, 24-én f12, f2. **Kéjutazás** (am.)** 22-23-án és 25-26-án este f10. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 20-23-ig és 25-26-án h7. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 20-23-ig és 25-26-án h3, h5, h9, 22-23-án és 25-26-án h11, h1 is, 21-22-én éjjel h11 is.

KOSSUTH 4 MOZI (XIII., Váci út 14. Tel.: 349-3771) 24-én az utolsó előadás 15 órakor kezdődik! JAY ÉS NÉMA BOB VISSZAVÁG (am.)** f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11. **Lovagregény** (am.)* f1, 3, f6, 8, éjjel f11 (3. h. prol.). **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 10, 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10 (3. h. prol.). **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* f4, n8 (18. h. prol.). **Shrek** (mb. am. animációs) de. n11, 12, h2. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** n6, éjjel 11. **Sötét ablak** (fr.)** este 9 (3. h. prol.). **Eszeveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) de. 10.

WESTEND STER CENTURY MEGAPLEX (VI., Váci út 1-3. Tel.: 238-7222) 24-én a 13 óra utáni előadások elmaradnak! **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) n11, n12, n2, n3, n5, n6, n8, n9, éjjel n11. 21-23-ig és 25-én éjjel n12 is. **Shrek** (mb. am. animációs) f3, f5, f7. **A Grincs** (mb. am.) de. f12, h2. **Atlantisz – Az elveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) f11, h1, n4, f6, h8, éjjel 10. **Kutyák és macskák** (mb. am.) 12, 2, 4. **Lovagregény** (am.)* 10, h1, f4, n7, 9, 21-23-ig és 25-én éjjel h12 is. **Amerikai pite 2.** (mb. am.)** f12, h2, 4, n7, f9, éjjel h11. **Doktor Szöszi** (mb. am.) f11, h1, 3, n6, f8, h10, 21-23-ig és 25-én éjjel 12 is. **Moulin Rouge** (am.)** h5, h10. **Üvegtigris** (magyar)* n1, f3, f8. **Amerika kedvencei** (am.)* n12, f2, h4, n9. **Kardhal** (am.)* 6, éjjel f11. **Kéjutazás** (am.)** n11, n1, f9, éjjel h11. **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 10, 6, 8, éjjel 10. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** h4, f7, 9, 21-23-ig és 25-én éjjel f12 is. **Süti, nem süti** (am.)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 10, n1, h5, f10, 21-23-ig és 25-én éjjel h12 is. **Négybalkéz** (am.) f3, 7.

ARTMOZI-HÁLÓZAT

BEM (II., Margit krt. 5/B. Tel.: 316-8708) 24-26-ig zárva! **A jövő kezdete** (am.)* 20-án 5. **Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz** (am.)** 20-án n8. **Szürke Bagoly** (angol) 21-én 4. **Az élet szép** (olasz)* 21-én 6. **Szeress, ha tudsz!** (am.)* 21-én 8. **Pinocchio** (mb. angol mesefilm) 22-én 3. **A lápvidék gyermekei** (fr.)* 22-én 5. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 22-én 7. **Az évszázad gyermekei** (fr.)*** 22-én este 9. **Vuk** (magyar rajzfilm) 23-án f2. **Ludas Matyi** (magyar rajzfilm) 23-án 3. **Kirikou és a boszorkány** (mb. fr. rajzfilm) 23-án f5. **Csokolá-**

pán) 26-án 5. **Második bőr** (spanyol, G. Vera)*** 20-22-ig és 26-án 7. **Lábad között** (sp., M. G. Pereira)*** 20-22-ig és 26-án 9. **Gejzír-terem: Vérvörös** (A. Ripstein)* 20-án 5. **2000, ahogy én látom... Az élet könyve** (H. Hartley)* 21-22-én f6. **Gabbeh** (iráni)* 26-án f6. **Mortal Transfer – Végzetes hipnózis** (fr., J-J. Beineix)*** 20-22-ig 7. **Hálószobák és előszobák** (angol, R. Troche)**, kísérőfilm: **Öltözz** (Szűcs N.-Sándor D.) 26-án 7. **Törökfürdő** (olasz, F. Özpetek)** 20-22-ig és 26-án 9. Cirko galéria: Kiss Virág kiállítása.

EURÓPA (VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419) 24-én zárva! **Tök állat** (mb. am.)* 22-23-án és 25-én f2. **Shrek** (mb. am. animációs) n6. **Lottózsonglőrök** (ír)* 20-án 3. **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) 20-án f5, 21-23-ig és 25-én 3. **Pizzás** (magyar)* 21-én 5, 25-én h5, 26-án 3, **Amerikai szépség** (am.)** 20-án h5. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 22-23-án és 25-én 5, 26-án h9. **A mexikói** (am.)* 26-án h5. **8 és 1/2 nő** (P. Greenaway)*** 20-án h7. **American Pie 2 – Amerikai pite 2.** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)** h7. **Sade márki játékai – Quills** (am.)*** 20-21-én és 23-án f9. **Eredendő bűn** (fr.-am.)** 22-én f9, 26-án n7. **Mi kell a nőnek?** (mb. am.)* 25-én f9. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* 26-án n2. **Ideglelés – The Blair Witch Project** (am.)** 20-án 3, 22-én 5. **Vorosilov mesterlövésze** (orosz)** 21-én 3. **Az utolsó hárem** (fr.-olasz-török)** 20-22-ig f9, 22-én 3 is, 23-án 3, f7, 25-én f7, 26-án n9. **Idióták** (dán)*** 21-én f5, 26-án 3. **Malena** (olasz)*** 23-án 5, 25-én 3. **Csokoládé** (am.) 20-22-ig f7. **Farkasok szövetsége** (fr.)** 23-án f9. **Betépve** (am.)* 25-én f9, 26-án n5.

HUNNIA (VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471) 24-26-ig zárva! **Babe 2 – Kismalac a nagyvárosban** (mb. am.) 20-án és 22-én 4. **102 kiskutya** (mb. am.) 21-én és 23-án 4. **A gyűlölet** (fr.)** 20-án 6. **Reménytelen gyilkosok** (német, D. Tsintsadze)**, kísérőfilm: **Villi, az elefánt** (Pál B.) 21-én 6. **Mindent anyámról** (sp.)*** 22-én 6. **Tigris és Sárkány** (kínai-tajvani-amerikai)* 23-án 6. **A síró ember** (angol-fr.)* 20-án 8. **Egy kapcsolat vége** (am.)* 21-én 8. **Pop, csajok satöbbi** (am.)** 22-én 8. **Csokoládé** (am.) 23-án 8. **Bűff** (angol)***, kísérőfilm **A mesterlövész** 20-án este h10. **Harcosok klubja** (am.)*** 21-én este h10. **Bíbor folyók** (fr.)*** 22-én éjjel 10. **Taxi 2.** (mb. fr.)* 23-án éjjel 10.

KULTIPLEX (IX., Kinizsi u. 28. Tel.: 476-0116, 215-3388) 24-én zárva! **Jeruzsálem** (svéd)* n5. **Elizabeth** (angol)* 7. **Sötét ablak** (fr.)** 9.

MŰVÉSZ (VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726) 24-én zárva! MARLENE (német-olasz, J. Vilsmaier)* n5, h7, n10. **Süti, nem süti** (am., W. Allen)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 5, 7, 9. **Dalok a második emeletről** (svéd, R. Andersson)** 7, h9. **A Kelet az Kelet** (angol)* 20-án n6. **Fűbenjáró bűn** (angol)* 21-én n6, 23-án h9. **Izlés dolga** (fr., A. Jaoui)* 22-én 5. **Gyorsbűfék, gyors nők** (am., A. Kollek)** 21-én 9, 23-án n6. **Táncos a sötétben** (dán-svéd-fr.)** 25-én f5. **Pad a parkban** (spanyol, A. Vila)* 26-án f6. **Macerás ügyek** (magyar, Hajdu Sz.)** 20-án n8. **Moszkva tér** (Török F.)*, kísérőfilm: **2000 méter** (Nyitrai M.) 21-23-ig és 26-án n8. **Torzók** (Sopsits Á.)* 25-én n8. **Mély víz** (am.)* 20-án 9, 23-án n6. **A harcos és a hercegnő** (német)** 21-én 9. Afta és a többiek – 3 magyar kisjátékfilm: **Afta** (Mundruczó K.) + **Szortírozott levelek** (Kocsis Á.) + **Fehér alsó** (Meskó Zs.) 22-én 9. **Éjjel-nappal fiatalok** (angol)* 23-án 9. **Mielőtt leszáll az éj** (am., J. Schnabel)** 20-án és 26-án n6, 25-én 9. **Második bőr** (spanyol, G. Vera)*** 21-22-én n6. **I love Budapest** (Incze Á.)* 25-én f6. **Memento** (am.)*** 20-án f9, 23-án f5. **Mortal Transfer – Végzetes hipnózis** (fr., J-J. Beineix)*** 21-én h5, 26-án 9. **Rekviem egy álomért** (am.)*** 21-én 7. **A szibériai borbély** (Ny. Mihalkov) 22-én 5. **Hullámtörés** (L. von Trier)** 22-én 8. **A Millió Dolláros Hotel** (W. Wenders)** 23-án f7. **Umca-umca macska-zaj** (E. Kusturica)* 25-én f5. **Buena Vista Social Club** (W. Wenders) 26-án n7. **Reménytelen gyilkosok** (német, [illegible]), kísérőfilm: **Villi, az elefánt** (Pál B.) 20-án f7, [illegible]

kain földjén (magyar, Banai T. P.) 20-án f7. **8 és 1/2 nő** (P. Greenaway)*** 20-án f9. **Rémület a színpadon** (am., A. Hitchcock) 21-én f5. **Pop, csajok satöbbi** (angol-am. S. Frears) 21-én f7. **Utazás a lehetetlenbe** (fr., G. Mélies) + **Caravaggio** (angol, D. Jarman) 21-én f9. **Vili, a veréb** (magyar rajzfilm, Gémes J.) 22-én f5. **Szerelmi lázálom** (olasz-fr.-ny.német, D. Risi) 22-én f7. **Váratlan tűzeset** (fr., G. Mélies) + **A rajzoló szerződése** (angol, P. Greenaway) 22-én f9. Gyerekfilm-összeállítás 23-án f5. **A siker ára** (olasz, D. Risi) 23-án 6. **Utazás a Holdba** (fr., G. Mélies) + **Gyalog-galopp** (angol, T. Gilliam, T. Jones) 23-án f9. **Jégkirálynő** (mb. szovjet) 25-én f5. **Egy csepp méz** (angol, T. Richardson) 25-én f7. **Mágikus rózsák** (fr., G. Mélies) + **A vágy titokzatos tárgya** (fr., L. Bunuel) 25-én f9. Karácsonyi rajzfilm-összeállítás 26-án f5. **Az asszony ördög** (am., J. von Sternberg) 26-án f7. **A gonosz tündér** (fr., G. Mélies) + **Méregzsák** (ir, S. Frears) 26-án f9.

PUSKIN [V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080 (személyes), 429-6091 /92 (automata), 06-30-350-1200 (SMS-jegyrendelés a zárójelben lévő kód alapján)] **Süti, nem süti** (am., W. Allen)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 20-23-ig és 25-26-án 11, 1, 3, 5, 7, 9, 24-én de. 11, 1 (90934). **Csocsó** (magyar, Koltai R.) 20-23-ig és 25-26-án n12, 1, h3, f5, n7, 8, 24-én de. n12, 1 (11300). MARLENE (német-olasz)* 20-23-ig és 25-26-án 11, f4, 6, f9, 24-én de. h12 (84132). **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 20-23-ig és 25-26-án f2 (83346). Café Cinema: Fiatal iparművészek bemutatkozó kiállítása.

SZINDBÁD (XIII., Szent István krt. 16. Tel.: 349-2773) 24-én zárva! **Addig jár a korsó a kútra...** (fr.)* 20-21-én 5. **Billy Elliot** (angol)* 22-én h5. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 23-án 5. **Csokoládé** (am.) 25-26-án h5. **Süti, nem süti** (am., W. Allen)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) h7, f9. **Üvegtigris** (with English subtitles, Rudolf P., Kapitány I.)* (videó) 20-21-én 5. **Mielőtt leszáll az éj** (am.)** 22-23-án h5. **Moulin Rouge** (am.)** 25-26-án h5. **Dalok a második emeletről** (svéd, R. Andersson)** 7, h9.

TABÁN (I., Krisztina krt. 87-89. Tel.: 356-8162) 24-én zárva! **Mortal Transfer – Végzetes hipnózis** (fr., J-J. Beineix)*** 20-án 6. **Van élet a halál előtt?** (magyar) (videó) 20-án f9. **Citromfej** (magyar, Bodó V.)* 21-26-án 6. **Bridget Jones naplója** (mb. angol-am.)* 21-én n7. **A. I. – Mesterséges értelem** (am., S. Spielberg)* 21-én 8. **A Pál utcai fiúk** (magyar) 22-én h4. **Rekviem egy álomért** (am.)** 22-én f7. **Reménytelen gyilkosok** (német, D. Tsintsadze)**, kísérőfilm: **Villi, az elefánt** (Pál B.) 22-én n9. **Hugó, a víziló** (magyar-fr. rajzfilm) 23-án f4. **A szibériai borbély** (Ny. Mihalkov)* 23-án 5. **Memento** (am.)*** 23-án 8. **Keménykalap és krumpliorr** (magyar) 25-én n4. **Mézga-sorozat** (magyar rajzfilmek) 25-én 5. **Csokoládé** (am.) 25-én f7. **Mátrix** (am.)** 25-én f9. **Szegény Dzsoni és Ámika** (magyar) 26-án n4. **Süti, nem süti** (am., W. Allen)*, kísérőfilm: **Kis tehén** (I. Lazin) 26-án h5. **Buena Vista Social Club** (W. Wenders) (videó) 26-án f7. **A kilencedik kapu** (R. Polanski)** 26-án n9.

TOLDI (V., Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. Tel.: 472-0397) 24-én zárva! **A lé meg a Lola** (német)** 20-án f6. **Sue** (am.)* 20-án n8. **Gyorsbűfék, gyors nők** (am., A. Kollek)** 20-án 9. **Hüvelyk Matyi titkos kalandjai** (mb. angol) 21-én f6. **Eleven hús** (spanyol)** 21-én 7. **Comic Strip – Képtelen képregény** (am.)** 21-én 9. **I love Budapest** (magyar)* 22-én f6. **Agyament Harry** (am.)** 22-én 7. **Szeress, ha tudsz!** (am.)* 22-én 9. **Mackó Misi a világűrben** (mb. lengyel-fr. mesef.) 23-án 3. **Egyiptom hercege** (mb. am. rajzfilm) 23-án 5. **A nagy Lebowski** (am.)** 23-án 7. **A nő kétszer** (am.-angol)* 23-án 9. **Babe 2 – Kismalac a nagyvárosban** (mb. am.) 25-én 5. **Billy Elliot** (angol)* 25-én 7. **Amerikai szépség** (am.)** 25-én 9. **102 kiskutya** (mb. am.) 26-án 5. **Csibefutam** (mb. angol animációs) 26-án 7. **Mindent anyámról** (spanyol)** 26-án 9. **Az utolsó hárem** (fr.-olasz-török)** 20-23-ig f5, f7, 25-26-án f7, f9. **Moulin Rouge** (am.)** 25-26-án h5. **Next** – [illegible]

Borsos József – festő, fotográfus, vendéglős

Doctor Alberttel nyitott Múzeum körúti fényírdájukban „doktori pontossággal dolgoztak borsos áron"

Borsos József festészetünkben elsősorban a Lányok bál után című képéről ismert. Kevésbé köztudott, hogy az 1860-as években a festészettől átpártolt a fényképészethez, műterme volt a Múzeum körúton. Még kevésbé ismeretes, hogy életét vendéglősként fejezte be, utolsó éveiben a bor rabjaként, elfeledve élt. Ez a furcsa sorsú, önmaga elől menekülő, tehetséges ember száznyolcvan éve született Veszprémben.

1840. november 3-án egy tizenkilenc éves, tehetséges magyar ifjú iratkozik be a bécsi festészeti akadémiára, Borsos József. Addigi iskoláit valószínűleg szülővárosában végezte. A róla szóló alaptanulmány, Kopp Jenő dolgozata szerint „tanultsága még a közepes átlagot sem érte el". Viszont egy vérbeli festő tálentumát hordozza magában, s birkózik vele egész életében. Tizenhat éves korában már nagyméretű olajképet fest a mohácsi csatából menekülő II. Lajos királyról. Az ifjú Borsost Bécsben több mester, s általuk több festészeti stílus befolyásolja a művésszé érésben. Első tanára, Leopold Kupelwieser az akadémikus „tudósfestészetet" műveli. Világa nemigen felel meg az ifjú magyar lelki alkatának. Másfél év múlva kilép az akadémiáról, és beiratkozik a romantikus irányzatot képviselő Ferdinand Waldmüller festőiskolájába. Az ifjú Borsos ekkor már keresett arcképfestő, de Waldmüller hatása alatt népies zsánerképeket, érzelemdús életjeleneteket is fest. Ízlését a polgári bájt sugárzó biedermeier stílus keríti hatalmába. Nemsokára elszakad a Waldmüller-féle népiességtől is: „pompaszeretete, gazdagságra törekvése, mely karrierjének megölője is lett, konzervatív vérmérséklete egyaránt az »úri zsánerkép« felé terelte" – írja róla Kopp Jenő. Ez egy újabb festőbarát, Amerling hatása. Azonban jó barátságba kerül Pettenkofennel is, akivel majd együtt készítik el az 1848-as forradalmi országgyűlés nyitójelenetét megörökítő kőnyomatot.

A mester fotóműtermében

FORRÁS: FOTÓMŰVÉSZET ONLINE

Boros fő művét, a Lányok bál után című remeket 1850-ben festi meg. Úrilányok lustálkodó fecsegését ábrázolja a bál utáni reggelen, finom enteriőrben, sejtelmes megvilágításban, nem kevés érzékiséggel. Ez a műve a kortársak egyöntetű lelkesedését váltja ki. Ez művészetének csúcspontja, amelyet később már nem sikerül meghaladnia. Festészetében eluralkodik a biedermeier bájoskodás, és egyre gyakoribb lesz az ismétlés. Arcképeket és zsánerképeket egyaránt készít. A solferinói csata után ő festi Ferenc József miniatűr arcképét a tábornokoknak ajándékozandó császári szelencékre. Nem kis meghasonlást okozhat ez annak a festőnek, aki 1848-ban még nemzetőrportrét festett.

Az önmagával való vívódást néhány képének témaválasztása is jelzi, például az 1852-ből való Krízis egy festő életében (másképp: Az elégedetlen festő) című. Művészi kimerülésével egybeesik, hogy 1861-ben elveszíti pénzét a tőzsdén, s ennek következtében hazatér, Pestre költözik. Felhagy a festészettel, s fényképészműtermet nyit az akkori Országúton – a mai Múzeum körúton –, a régi füvészkertben. Ennek helyén áll ma az ELTE bölcsészkarának A és B épülete.

Nem ő az egyetlen, aki a korban a festészetről a fotográfiára vált. A nagy magyar piktorok közül Barabás Miklós is megtette ezt, de ő két év után visszatért az ecsethez. Tudjuk, hogy Munkácsy is használt fényképtanulmányokat festményeihez. Borsos maga is egy festő társával, Doctor Alberttel nyitott „fényírdát".

A kor divatja a portrékép. A festőknek is ez nyújtja a legbiztosabb megélhetést. A fényképezés pedig az a módszer, amely olcsóvá teszi az arcképkészítést. Ráadásul a dagerrotípiát, az egyedi, ezüstözött rézlemezt ekkoriban váltja fel a kollódiumos üvegnegatív, amely lehetővé teszi a sokszorosítást. Feltalálják a fényképes vizitkártyát. Az 1860-as években nyíló pesti műtermek nagy részben ilyeneket készítenek.

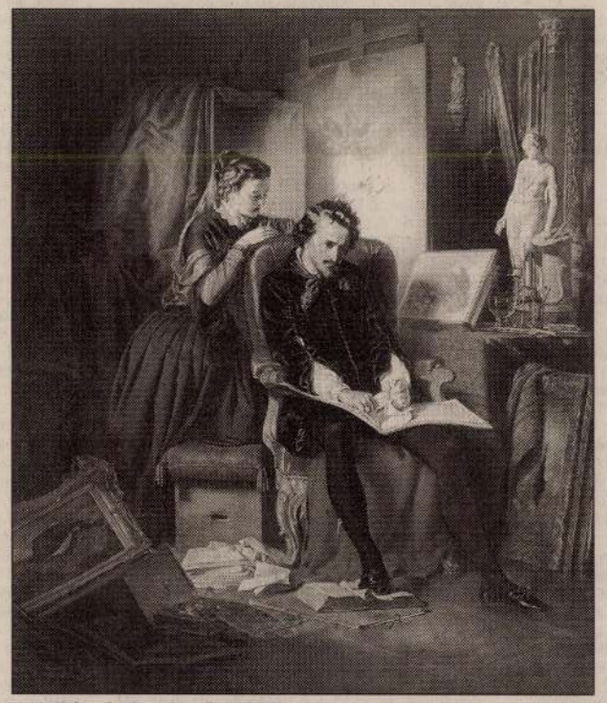

Az elégedetlen festő (1852) FORRÁS: WWW.KFKI.HU/KEPTAR

Borsosék az Országút 42. szám alatt alakítanak ki műtermet, melynek a füvészkert egykori téglafalából külön bejárata is nyílik. Nemsokára divat lesz náluk fényképezkedni, bár a többi fényírászhoz képest drágák. „Doktori pontossággal dolgoznak, borsos áron." Rajtuk kívül áll még a kertben egy fából készült lovarda, amelyet cirkuszok használnak, egy sörcsarnok, egy dohánytőzsde és a Nemzeti Színház néhány fabódéja. A terület pedig mutatványosok kedvelt fellépőhelye. Borsos és Doctor az egész füvészkertet bérli 1864-től, s ők adják albérletbe a helyiségeket a többieknek. Műtermük tervszerűen bővített téglaépület, de több faépítményt is használnak a kertben. Különösen népszerű lovas fényképeiket például valószínűleg a lovardában állítják be. Farkas Zsuzsanna tanulmánya szerint Borsosék készítenek először orvosi felvételeket (1863-ban), s ők fotóznak először műteremben lovas alakokat, továbbá fényképészeti eszközöket árulnak, és fényképésziskolát is nyitnak a Kerepesi út 65. szám alatt. Majd albumot adnak ki háromszázhatvan országgyűlési képviselő arcképével 1868-ban – hiszen a szomszédban, a Sándor utcában volt akkoriban a képviselőház. Borsos 1870-ben elbúcsúzik a kerttől, ekkor már különvált Doctortól is, és átköltözik a Deák utcába. Előbb Koller Károllyal társul, majd 1876-ban vejével, Varsághi Jánossal folytatja az ipart. Egy év múlva a régi társ, Doctor is csatlakozik hozzájuk. 1877-ben még náluk fényképezkedik a török küldöttség, a közös vállalkozás azonban 1878-ban megszűnik, műtermüket eladják. Befejeződik Borsos második élete is.

A harmadik sokkal rövidebb és dicstelenebb az előző kettőnél. A festő-fotográfus az 1860-as évek végén megvásárolta a budai hegyekben a Szép Juhászné vendéglőt, s amikor teljesen felhagy a fotózással, ide vonul vissza. Kincses Károly fotótörténész megfogalmazása szerint ő saját borának legnagyobb fogyasztója. Ecsetet utoljára talán 1875-ben vesz a kezébe, amikor felesége meghal, s ő megörökíti Szép Juhászné alakjában. Festőként, művészként ekkor már teljesen elfeledték. Vendéglősként hal meg 1883-ban. „Tehetségének rossz sáfárja volt – írja róla Kopp Jenő –, több energiával ez a tehetség sokkal nagyobb feladatok megoldására képesíthette volna."

Csordás Lajos

KIESELBACH

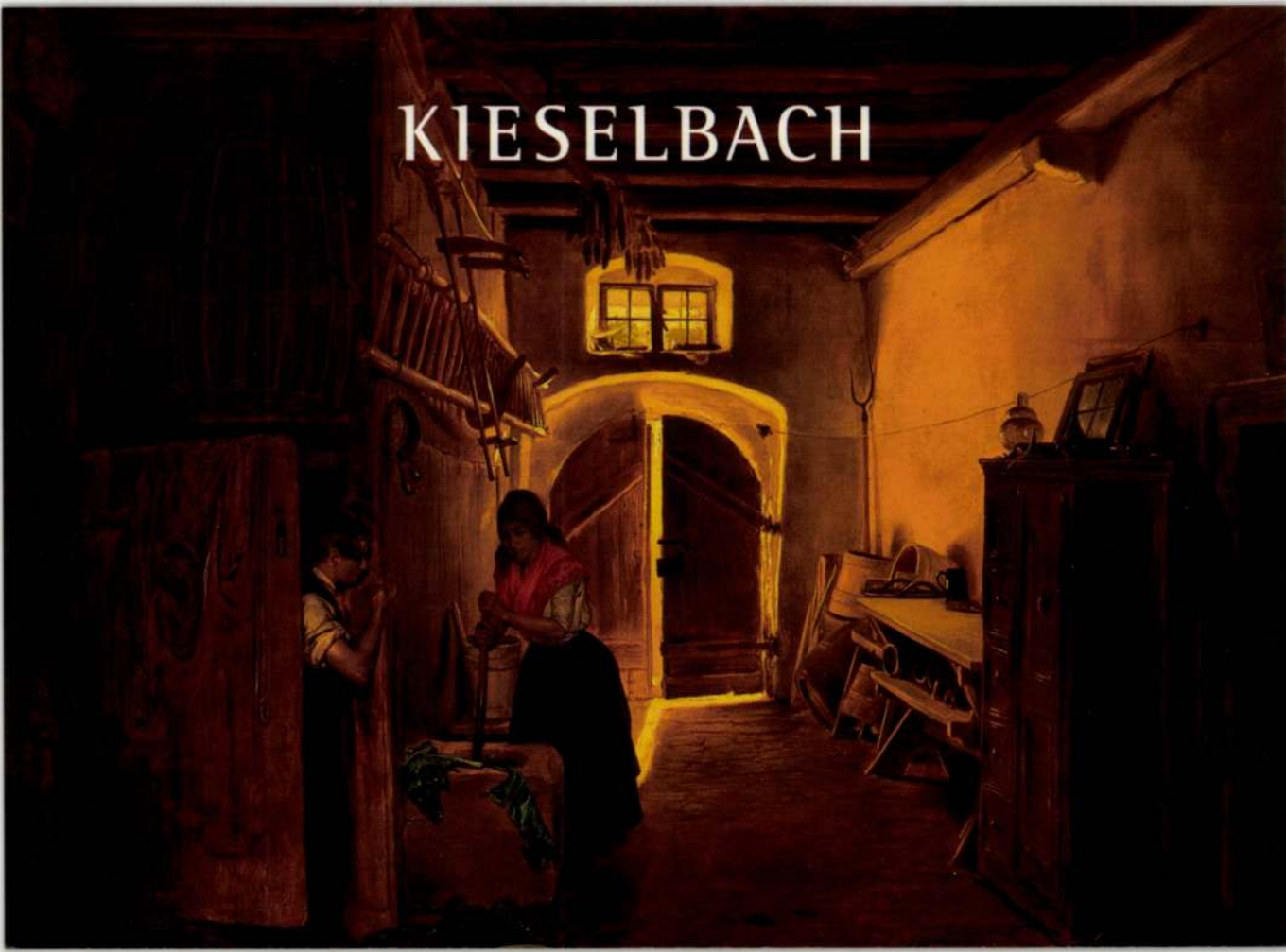

BORSOS JÓZSEF

A KIESELBACH GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

tisztelettel meghívja Önt és barátait decemberi festményárverésének kiállítására, mely 2001. november 27-én 17 órakor nyílik a Budapest V., Szent István krt. 5. szám alatt. A kiállítás megtekinthető 2001. november 28-tól december 6-ig, minden nap 10–18 óráig. Az aukció december 7-én délután 6 órai kezdettel kerül megrendezésre a Vígszínház színháztermében.

ÚJ IDŐPONT!

THE KIESELBACH GALLERY

cordially invites you and your friends to the view of the December painting auction. The opening ceremony commences at 5 p.m. 27th November, 2001. The paintings are on view in the Kieselbach Gallery, at 5. Szent István krt., Budapest V., from 28th November to 6th December, every day, from 10 a.m. to 6 p.m. The auction will be held at the theatre hall of Vígszínház, at 6 p.m. 7th, December, 2001.

A képfelvétel a következő aukcióra megkezdődött!

INFORMÁCIÓ ÉS KATALÓGUS / INFORMATION AND CATALOGUE:
Kieselbach Galéria, H-1055 Budapest, Szent István krt. 5.
Tel. / Phone: (36-1) 269-3148, (36-1) 269-3149 • Fax: (36-1) 269-2219
www.kieselbach.hu
E-mail: gallery@kieselbach.hu

Inter-Európa Bank Rt.
A SNDIOIO IMI csoport társult tagja

Borsos József (1821–1883): *Csábítás* (36x45 cm, olaj, fa, j.j.l.: Borsos J 851)

14 ◆ BORSOS JÓZSEF (1821–1883)

Férfifej, 1845

79 × 63,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra középen: J. Borsos 845
Hátoldalán a bécsi akadémiai kiállítás felvevőcédulája:
„Name: Jos. Borsos aus Wien Leingrube um Glasis Nr. 23
Gegenstand: Studienkopf"
Kikiáltási ár: 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Bécsi akadémiai kiállítás, 1845. (Verzichniss der an die Kaiserl. Akademie der Vereinigten bildenden Künste zu St. Anna in Wien im Jahre 1845. Zur öffentlichen Kunstausstellung abgegebenen Gegenstände)
Műegylet, 1845. kat. sz. 147.

IRODALOM
Lázár Béla: Borsos József. In: Művészet, XII. évf. 1913. 302–314.
Lázár Béla: Borsos József műveinek jegyzéke. In: Művészet, XIV. évf. 1915. 91–93.
Kopp Jenő: Borsos József. Budapest, 1931.
Borsos József 1821–1883. A Bakonyi Múzeum emlékkiállítása. Veszprém, 1971. Molnár Zsuzsa előszavával

Barabás Miklós mellett Borsos József (1821–1883) tekinthető a magyar biedermeier legjelentősebb arckép- és életkép-festőjének. Festői tanulmányait Bécsben kezdte 1840-ben Leopold Kupelwieser irányítása alatt. 1842-től a Bécsben nagyon népszerű és modernnek tekintett Ferdinand Waldmüller szabadiskoljának lett növendéke. Borsos életművét nagyrészt Bécsben alkotta meg, de rendszeresen küldött műveket a pesti kiállításokra is. Első hazai sikerét 1843-ban a *Szőllőt vagy csókot* című népies zsánerképével érte el. 1844-ben már keresett portréfestőnek számít Bécsben, de továbbra is érdeklődik az életkép iránt is. Az 1845 körüli évektől a népi zsáner helyett inkább polgári életképeket fest. 1861-ben hazaköltözött Pestre és felhagyott a festészettel: fényképészettel foglalkozott és vendéglőt üzemeltetett. Elfeledve és szegényen halt meg 1883-ban.

Borsos József: Férfiportré, 1847 63 × 51 cm, olaj, vászon, magántulajdon Reprodukálva: Kieselbach Galéria, Téli képaukció, 1998. kat. sz.: 110.

Borsos életművének összefoglalására több kísérlet történt. Lázár Béla 1915-ös jegyzékében öt művet sorol föl az 1845-ös évből, köztük két tanulmányfejet, melyeket a művész a bécsi akadémiai kiállításra küldött be. A kép hátoldalán olvasható egykorú cédula alapján bizonyos, hogy ez a mű egyike az 1845-ben Bécsben kiállított daraboknak. Szinte bizonyos, hogy a kép azonos azzal a művel is, ami 1845-ben a pesti Műegylet kiállításán szerepelt *Tanulmányfő* cím alatt, 147. számon. Kopp Jenő az általa írt, s mindmáig egyetlen Borsos-monográfiában így említi meg a képet: „1845-ben egy tanulmányfejet küld a pesti műegylet által a városi táncterem épületében rendezett kiállításra" (Kopp, 28)

Borsos életműve kicsi, alig 150 mű, ám ezek szinte mind kiváló kvalitású munkák. Képeit a nagyon gondos megmunkálás, a szinte zománcosan kemény és sima felület, s a nagyon éles, színpadias fényhatások jellemzik. Ez a fénykezelés Waldmüller hatása. Modelljei mintha reflektorfényben állnának, sőt olykor viseletük is a színpad bohém atmoszféráját idézi föl. Ez a nagyon erősen profilba forduló férfialak is, mintha valami történeti színdarab főszereplője lenne: a vállra vetett, szélesen elterített aranylánc inkább historizáló viselet, semmint az 1840-es évek divatja. A feltűnően viselt fülbevaló is idegen már Borsos korának férfiviseletében. Ugyanakkor a merészen kigombolt ing, a lazán a láncra vetett sál valami csapongó, szabad és bohém figurát sejtet az ábrázolt személyben. A viseletnek ezt a lendületét erősíti az alak dinamikusan elforduló testtartása, s a kissé heroizáló, alulnézeti kompozíció. Hasonlóan dinamikus, teátrális beállítással Borsos más korai portréin is találkozunk (ld. legutóbb: Kieselbach Galéria, Téli képaukció, 1998. kat. sz.: 110.)

G. B.

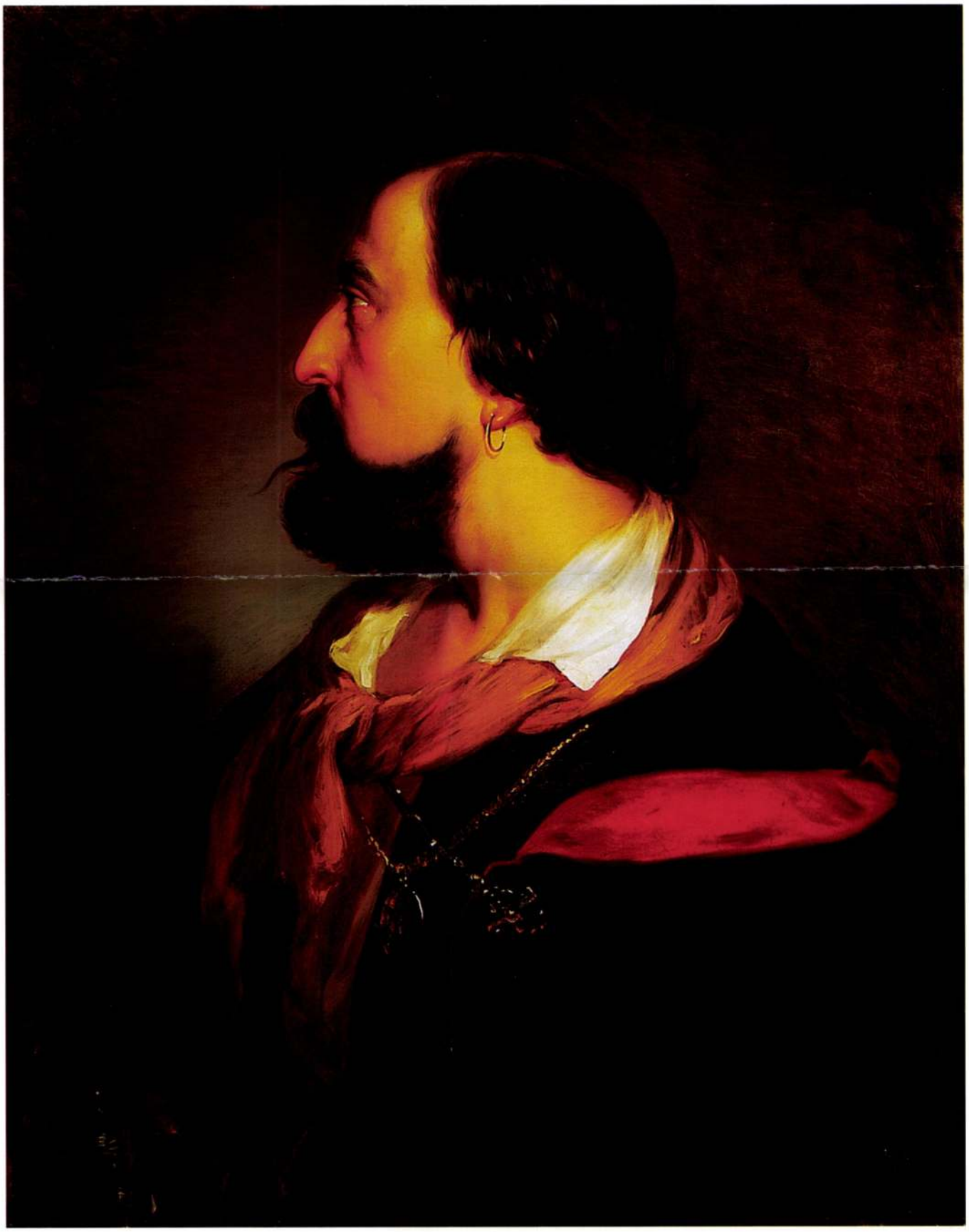

14

15

15 ◆ HERMANN KERN
(Liptóújvár,
1839–1912,
Maria-Enzersdorf)

Cseresznyét szedő leány

46 × 27 cm
Olaj, vászon, fa
Jelezve balra lent:
Kern H 887
Hátoldalán hagyatéki
pecsét és igazoló cédula
Kikiáltási ár: 700 000 Ft

16 ◆ ADOLF KAUFMANN
(Troppau,
1848–1916, Bécs)

Erdőben

101 × 80 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent:
A. Kaufmann
Kikiáltási ár: 320 000 Ft

BORSOS JÓZSEF
festőművész

Miskolc

Képtár

TKM 484

8. old.

BORSOS JÓZSEF
festőművész.

Mosonmagyaróvár
Csellery-ház

TKM 403

7. old.

BORSOS JOZSEF

Ferencz Zsuzsanna:
Borsos József.

Bukarest, Kriterion, 1982.
56 old., 46 old. melléklet.

Borsós József
kiállítás a Nógrádi Sándor
Múzeumban

Magyar Nemzet 1984. VI. 19.

Borsos József
Kiáltás Salgótarjánban

Magyar Nemzet 1984. VI. 30.

Borsos József

1848-ban festé Borsos József
a „Nemzetőr" című képet.

Bojár Iván: Nemzeti festiszettink hőskora.
Tulcsi, 1977. március 20-22 lap.

Borsos József, festő

A szabadságharc honvédei között találjuk Petőfi unokatestvérét, Orlai Petrich Samát, Madarászt és másokat. – Borsos József 1848-ban festi meg a „Nemzetőr" című képét. (említve)

Bojár Iván: Nemzeti festészetünk hőskora. Tükör, Budapest, 1977. márc. 20.

1

Borsos József
1821 - 1883

Neve említve

Kampis Antal - A magyar lepsőművészet története -

Népszava 1972 május 27
10. old.

Borsos József
emlékkiállítása a veszprémi Bakony
múzeumban van.

Uj képzőművészeti kiállítások.

Magyar Hirlap 1971/150 8 old.

Borsos József
(Veszprém, 1821- Bp. 1883)

„Nő gerlefiókával" o.v. 92x76,5 (Restaurált)
Védett. Kiviáltási ár: 40000 ft.

BÁV 56.Képaukció Bp.1981.december

Borsos József, festő

Sterio Károly Borsos technikai felkészültségét -ki Barabas mellett koranak legnagyobb biedermeier festője volt -olajfestményeiben talan legtöbbször nem éri el, de vizfestményeinek egyes darabjaiban felül is malta. 324.old

K. Gyurkovich Tibor: Sterio Károly/1821-1862/ a mozgás festője 323.old

Mit.Tört.Ért. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Borsos József

„Honvédtiszt" 1849.
(repro)

— : —

Fühör, 1977. september 18 – 39. lap.

Bosos József, festő

L.:Gross Arnold

-: 72-féle naptár,850000példányban

9

Népszabadság, Bp.1977.nov. 10.

03

Borsos József (1821-1883)

„Női képmás" o.v. 79x56 cm
(Restaurált)
Védett. Kikiáltási ár: 20000 ft.

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979 szeptember

Borsos József

műveit állandó jelleggel a Nemzeti Galéria mutatja be.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

6821

Bonsor József

Krízis egy művész életében (MNG)

Képrejtvény; Műgyűjtő, 1972/2. sz. 58. l.

Borsos József

Egy csendélete és az 1852-es, Esterházy Pált ábrázoló arcképe (235x 160 cm) tévesen szerepelt a veszteséglistán.

Engel Károly: Háborús veszteségek II.; Műgyűjtő, 1972/2. sz. 48. l.

Borsos József
festő

Méltatlan

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Borsos József festő

Méltatás.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Borsos József

Ids.Markó Károly, ifj. Markó Károly, Markó Ferenc, Kovács Mihály, Borsos József, Molnár József, Barabás Miklós, Brodszky Sándor, Schaeffer Béla művészeket sorolja fel a Művészet c. rovat.
"A magyar müerők is megjelentek a versenypályán... s disszel megállák helyüket a külföld művészei között"-mondja a kritikus.
A kiállitás helyét nem ismerteti.

Uj Magyar Muzeum, Bp. 1951. julius 1.
X. füzet. 588. lap.

BORSOS JÓZSEF és AUGUST PETTENKOFEN, grafikusok

---- ----

Az első népképviseleti országgyülésen,1848-ban a propziciókat Batthyány Lajos miniszterelnök vette át.Ezt Borsos és Pettenkopfen müveként létrejött közös kvalitásos litográfia mutatja,mely a negyvennyolcas forradalom reprezentativ ábrázolásainak egyik legszebbike.
85.old.15.jegyz.

RÓZSA GYÖRGY: Vázlatok a magyar országgyülések ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA,I. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

Borsos József (1821-1883)

„Olasz nő Torsával"

Ceruza, fedőfelen papiron 55 X 35

Jelesve lent jobbra: Borsos J. Balra: Láttam: Macartoni Jakab" a Magyar Festőakadémia pecsétjével. Kiriáltási ár: 8000 ft. Védett

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Borsos József

„Galambpósta" vésület, 1855.

(repr.)

Művészet, 1946. 11. 13. old.

Barsos József

„Galambpósta"
(repro)

Pap Gábor: A Galéria mert és maradt.
Művészet, 1976. november – 12 oldal.

Borsos József

A Xantus János Múzeum öt év (1970-75) szerzeményeiből rendez kiállítást, melyen a művész művei is bemutatásra kerülnek.

Kisalföld, 1976. jul. 28.

Borsos József

"Megsebesitett vitéz"-e mind hüség, mind ecsetelés tekintetében egyik legkitünőbb alkotása a tárlatnak, -mondja kritikájában Apafi: "Az állandó mütárlat" cimmel. A kiállitás november és december hónapban tart nyitva.

DÉLIBÁB, Bp. 1853. dec. 18.
XXV. sz. 786. lap.

Borsos József festőművész

A múlt század első felének képzőművészete a reformkori Magyarország művészeinek munkái (ból) a Széchenyi Helytörténeti Múzeumban ma nyílik meg a kiállítás. A művész művei is láthatók e tárlaton.

Jó reggelt!

1978. VI. 9. 4.25 - N.

Borsós József

is festett cégéreket.

Csatkai Endre:Cégérek, Budapest, 1971 64 l

26/

Borsos József

a romantikus magyar képírás megteremtője.

Fülep Lajos: Magyar művészet, Budapest, 1971

790

Borsos József (1821-1883)

„Női képmás" o. v. 67x54 cm

J. l. b: Borsos 868 (Restaurált)

Védett. Becsült ár: 25000 ft.

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Borsos József (1821-1883)

„Gábitár" o. fa 35x44

s. l. j.: Borsos J. 856 Védett

-FOTO- k. ár: 25000 ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Borsos József festő

A karácsonyi képaukcióra hazai képzőművészetet Mészöly Géza, Zichy Jenő, Borsos József, Koszta József képviselik és még többen.

Déli Krónika.

1948. XII. 2. Kossuth. 12.00

BORSOS JÓZSEF

„Leányok bál után" c. képe emel.

K.I. A klasszicizmus és a romantika művészete.

IFJÚ KOMMUNISTA, 1971. 5.

Borsos József

Bál után /1851/ c. képe emlitve a rejtvényrovatban.

Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 58. l.

Bozsó József festőművész

150 éve született

Nyíregyháza 1971 december 19

10. old.

Borsos József

1850-ben készült a Bál után c. festmény. A festést fényképészettel cserélte fel, majd vendéglős lett.

Képrejtély; Műgyűjtő, 1972/2. sz. 59. l.

Borsos József

1856-ban festett variánsa a Bál utánnak
8000 Sch-ért kelt el.

Engel Károly: Bécsi, münchani, párizsi és londoni képárak;
Műgyűjtő, 1971/3. sz. 32. l.

Borsos József

Megélhetés hiányában a fényképezéssel próbálkozott.

Székely András: Jankó János, Műgyűjtő 1972/II. sz. 42. l.

MDK

Borsos József

Kislány virágokkal /repr./
szerepel azon Ernst Muzeum aukció kiállitásán

Képz őművészet, 1935. 17.1. 80.h.

Borsos József MDK

Schoeft József Ágost Borsos József mestere

A Schöft család. Művészet, I.é. 1902. 147.

MDK

Borsos József

B.P.L.: Derü a müvészetben. Nemzeti Ujság
1939. márc. 25. 23.l.

MDK

Borsos József

A kis festő, repr.

A hir

Ernst Muzeum kiáll. CVIII. /1930/. 16.1.

Borsos József MDK

A kis szomjas, repr.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

Borsos József

MDK

A kis szomjas, olf.

Mücsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

Borsos József MDK

Gyümölcsárus leány, olf.

Műcsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

Borsos József MDK

Galambposta, olf.

Mücsarnok 1927.Magyar táj- és életképkiáll.

MDK

Borsos József

Két galambpostát festett, egyet 1855-ben, a másikat 1861-ben.

Hoffmann Edit: Barabás Miklós. Bp. 1950. 35.o

MDK

Borsos József

Az 1844-es bécsi Műegylet kiállításán „Veszélyben forgó szerelmi levéke" – jénel szerepel.

Hoffmann Edit: Barakás Miklós. Bp. 1950. 42.o

MDK

Borsos József

1862-ben fotográfiai műtermet nyit.

Hoffmann Edit: Barabás Miklós. Bp. 1950. 54.o.

8. X ,polgári

MDK

Borsos József, festőm.

" Az elégedetlen festő" karikatúrának is mondható, abban az értelemben, amely a karikatura-motívum mellett festői szépséget, leggondosabb kidolgozást is me kivan . /Ad rajta alakrajzot, interieurt, egy csomó festményvázlatot/.

A legszebb magyar képek.
Pesti Hirlap Vasárnapja. 1934 ?.

Borsos József, festő

MDK

Az aukció egyik legértékesebb festménye: borsos: Galambosta c. olajfestménye.

-: Értékes festmények, múzeális szobrok az őszi aukción 7. l.

bp. 1961. szept. 24.

NÉPSZABADSÁG

MDK

Borsos József

/kyp/.: Óriási anyagi eredménye volt az Élő Tárlatnak. Magyarország 1940. febr. 5. 10.l.

MDK

Borsos József

Gyümölcs-csendélet, festm.

Leányok bál után, "

Gyümölcs-csendélet, "

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

9 l.

MDK

Borsos József

Női arckép, festm.

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

9 l.

MDK

Borsos József

Psyche ajándéka, festm.

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937. nov.

23 l.

MDK

Borsos József

Férfiarckép, festm.

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

18 l.

MDK

Borsos József

Férfiarckép,	festm.
Gitározó nő,	"
Női fej,	"

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Zitterbart Mátyás, festm.

A érem, "

Nő arcképe, "

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Mezőről hazatérő leányok, festm.

Virág- és gyümölcs-csendélet, "

A kis szomjas, "

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

A levél,	festm.
Férfiarckép,	"
Esterházy Pál Antal herceg,	"

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Elégedetlen festő,	festm.
Galambposta,	"
Csendélet,	"

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Ablakban könyöklő nő, festm.

Női arckép, "

M. Biedermeier Kiáll. Műcs. 1937. nov.

11 l.

MDK

Borsos József

Koldusasszony,	festm.
Férfiarckép,	"
A kis festő,	"

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Alkony, festm.

Női arckép, "

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

11 l.

MDK

Borsos József

Virág-csendélet,	festm.
Női arckép,	"
Anyai gond,	"

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

13 l.

MDK

Borsos József

Galambposta, festm.

Rottenbiller Fülöp polgármester, festm.

M. Biedermeier Kiáll. Műcs. 1937. nov.
9 l.

MDK

Borsos József

Galambposta, festm.

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937. nov.

9 l.

MDK

Borsos József

Esterházy Pál Antal herceg, festm.

M. Biedermeier Kiáll. Műcs. 1937. nov.

9 l.

MDK

Borsos József

Galambposta, festm. repr.

M. Biedermeier Kiáll. Műcs. 1937. nov.

Borsos József MDK

Gyümölcscsendélet I-II.

Leányok bál után

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Esterházy Pál Antal herceg

Galambposta I-II.

Rottenbiller Fülöp polgármester

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Alkony

Női arckép

Ablakban könyöklő nő

Női arckép

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József

MDK

Koldusasszony

Férfiarckép

A kis festő

Virágcsendélet

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József

Koldusbarátok

Perlierkép

A kis festő

Virágcsendélet

Budapest 1937 Magyar Nemzeti Múzeum.

Borsos József

MDK

Női arckép

Anyai gond

A levél

Férfiarckép

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Esterházy Pál Antal herceg

Elégedetlen festő

Galmabposta

Csendélet

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Esterházy Pál Antal herceg

Elégedetlen festő

Galmabposta

Csendélet

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Zitterbart Mátyás

Az érem

Női arckép

Mezőről hazatérő leányok

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borcsa József

Zöldterbert Mátyás

Az érem

Nőt arckép

Mezőtől messetérő lovagok

Borsos József

MDK

Virág- és Gyümölcscsendélet

A kis szomjas

Férfiarckép

Gitározó nő

Női fej

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József

MDK

psyche ajándéka

Miccsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József

MDK

Galambposta, repr.

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Borsos József MDK

Női arckép

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

MDK

Borsos József

Psyche ajándéka

M.Biedermeier kiáll. képes tárgymutató

1937. nov. Műcs. 23 l.

MDK

Borsos József

Szépm.Muz. Pettenkofen August:
Borsos József arcképe

Borsos József. Müvészet, XII.évf. 1913,
302-314 l.

MDK

Borsos József

Borsos József arcképe /Pettenkofen August müve/

Müvészet, XII. évf. 1913. 302-314 l.

Borsos József.

MDK

Borsos József

Esterházy Pál hg. arcképe, o.

Csendélet, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke.

Bp.1952.

Borsos József festő

M.D.K.

Olasz leány

Biraukció 1918. Budapest.

118.

Borsos József (1821-1883)

„Lány rozsázzal." O. v. 74x60 cm

S. l. b.: Borsos 846. Védett.

Ziziáltási ár: 25000 ft.

Repr: at Ernst Múz. aukciós Bp. ~~on~~ 1935 L II/II 8. tábla

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Borsos József (1821-1883)

„Férfi lépnivás" o.v. 55,5 x 45 cm

j. l. b.: Borsos J. Védett.

kikiáltási ár: 15000 Ft

BÁV 48.Művészeti Képaukció Bp.1979.május

MDK

Borsos József, 1821-83.

Csipkeruhás nő, of.

Árverési Közl. 1938. febr. 2.rk.
18 1.

Borsos József MDK

Török nő, olf.

Mücsarnok 1924. febr-márc.

Borsos József MDK

Hazatérő leányok, olf.

Mücsarnok 1924. febr-márc.

Borsos József festőművész

a Nemzeti Galériában megnyílt a „Karinthy korának művészete" című kiállítás. A magyar történeti témákat földolgozó képzőművészeti alkotások csoportjában szerepel Borsos József ifjúkori festmény-másolata a nagyhársányi csatáról az összekötő láncszem a magyar későbarokk történeti képek és a nemzeti öntudatot sugárzó XIX. századi történeti táblák között, |emlitve|.

Major Miklós: Karinthy korának művészete.
Budapest, 1980. 9. 25. old.-on.

Borsos ~~Miklós~~ József

A mai Ságuári-ligeti volt nádházzal szembeni Szép Juhászuchoz címzett vendéglő harsmárosa-ként fejezte be életét.

László M.: A magyar portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 41. l.

BORSOS József

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989

125.p. skk.

Libanoni emir (magántul) 126.p.

Borsos József

Mátrai Vilmos: "A Tavaszi Tárlat" cimmel ismerteti a Mücsarnokban rendezett kiállitást.
A hatvanas évek müvészeit sorolja fel először, a kiállitás mai része cimmel következnek a fiatalabb müvészek, végül a Mücsarnoktól különvált Benczur Társaság tagjai kerülnek sorra.
A Mátrai-kritikát, a Benczur Társaság müvészeire vonatkozó véleményt, valamint a teljes müvésznévsort lásd: Barabás Miklós nevénél.
A hatvanas évek müvészei:
Barabás Miklós: Prielle Kornéliát ábrázoló képe, Borsos József: Hármas arckép-e, Valentiny János: Haldokló cigány-a, Munkácsy Mihály: Utolsó próba c. Benczur Gyula: Madame Dubarry c. müve, Zichy Mihály: dekorativ pannoja, Lotz Károly: freskóterve, Telepy Károly Tátrai tájkép-e,
Élet. Bp. 1923. május 6. XIV. évf. 9. sz. 213-214. lap.

Borsos József, festő

L. Than Mór

1386-1390

Cennerné Wilhelmb G: Művészet M.on. 1830-1870.

Élet és Tudomány, Bp. 1981. okt-30. XXXVI/41.

Borsos József (1821-1883)

„Nő gerlefiókával" o.v. 92 x 76,5 cm

Monogram tövedékkel (Restaurált) Visszavonva.

Védett. Ziziáltási ár: 40000 ft

BÁV 54.képaukció Bp.1981.május

Borbos József, festő-

L: Donát János

Jávor A. A felvilágosodás művészete 1007-1010

Élet és Tudomány, Bp. 1980 aug. 8 XXXV/32

Borsos József

olajfestménye 1848: „Nemzetőrtípt." 193. p.
reprodukció.

Rózsa György – Spira György: Negyvennyolc a
kortársak szemével, Budapest 1973. 3751.

Borsos József

vízfestménye: „A honvédsereg főtisztjei-
nek egyike. 427. sz. reprodukció. 1849.

Rósa György – Spira György: Negyvennyolc
a kortársak szemével, Budapest 1973. 575.

Borsos József

és August Pettenkofen litográfiája:

„Az első népképviseleti országgyűlés ülése."

326. p. reprodukció. 1848.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest

1973. 575 l

Dr. Dercsényi Dezső urnak,

Bp.

M.O.B.

MEGHIVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

folyó évi november hó 27-én szombaton d. u. 5 órakor a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának VIII. sz. tantermében (VIII., Múzeum krt. 6—8. II. em) tartandó

FELOLVASÓ ÜLÉSÉRE

Sorrend:

Gerevich Tibor: Ujabb magyar középkori freskók.
Borsos József: Magyar barok üvegek.

Mindkét előadás vetitett képekkel.

Ez előadásra t. Cimedet meghivja és vendégeket szivesen lát.

Budapest, 1948 november hó 15-én.

az ELNÖKSÉG.

Építészet - egyházi

Ravatalozó és halottháznyitó (Debrecen)

Terv: Borsos József építész

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 286.o.

Vári-Szabó Tibor: Műszaki leírás.

Építészet – Kert

Temető kert (Debrecen)
Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

U. évf. 275-278.o.
Dr. B.V.: A debreceni köztemető és a „Tér és Forma."

Építészet – Kert

Temető (Debrecen) – Borsos József terve

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 281-285. o.

A debreceni új köztemető és épületei.

Építészet - világi

Ravatalozó és halottháznyitó (Debrecen)

Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

II. évf. 275-278.o.
Dr. B.V.: A debreceni köztemető és a „Tér és Forma."

Építészet - világi

Ravatalozó és halottháznyitó (Debrecen)

Borsos József

Tér és Forma, 1932.

5. évf. 279-280.o.

Györgyi Dénes: A debreceni ravatalozó és krematórium épületéről.

Építészet - világi

Ravatalozó és halottháznyitó (Debrecen)

Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

II. évf. 286. o.

Vári-Szabó Tibor: Műszaki leírás.

Építészet - világi

Ravatalozó és halottkamrentő (Debrecen)

Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 281-285.o.

A debreceni uj köztemető és épületeinek.

Építészet - egyházi

Ravatalozó és halottkamrák (Debrecen)

Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

II. évf. 281-285. o.

A debreceni uj köztemető és
épületeinek.

Építészet - egyházi

Ravatalozó és halottkamvarító (Debrecen)

Borsos József

Tér és Forma, 1932.

II. évf. 279-280. o.

Csörgyi Dénes: A debreceni ravatalozó és krematórium épületéről.

Építészet - sphári

Ravatalozó és halotthamvantó (Debrecen)

Terv: Borsos József

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 275-278.o.

Dr. B.V.: A debreceni köztemető és a „Tér és Forma."

BORSOS József épitér

Szeged, Honvéd tér 1. ref. tpl
1941-42.

Szeged, 1995/7-12. 103.

beírása, ex librisei
ás főknek, állam-
ósoknak elzüllött
dányokat gyűjtött
nientiái egy külön
a hazai régibb
több ismeretlenjét
Került Somogyi
szár, Guizot fran-
yörgy és Batsányi
érsekek és kano-
esztergomi klérus

kori tulajdonosok-
possessort sejtet-
nsz bőrkötések, a
kkal is díszített ba-
oznak közöttük az
a borítások, ame-
könyvek számára,
nálhatók legyenek,
snek szánta.

A legnagyobb változást az 1984-ben fe
tott új könyvtárépület jelentette. A kön
korábbi, familiáris légkörét elvesztve itt m
szinten szolgálja az olvasókat. Az új épület,
külső megjelenésében egy hatalmas 'üvegp
ra' emlékeztet, vonzza a látogatókat. Az á
után a beiratkozott olvasók száma ugrássze
megnövekedett. Míg a régi könyvtárépület
sóterme generációk tanulószobája volt, misz
ünnepélyességet sugallva, az új épületben
olvasótermek vannak, melyek látogatottság
ról tanúskodik, hogy megkedvelték a köny
használók. Ebben szerepet játszhat az is,
minden olvasónak külön asztal jut, ahol m
zavarása nélkül szétterítheti jegyzeteit, a
könyvtár köteteit vagy a raktárból kért műv
folyóiratokat.

A könyvtár értékes különgyűjteményei
felelő elhelyezést nyertek az új épületben.
közül kiemelkedik a *Vasváry-gyűjtemény*,
váry Ödön ajándéka. A szegedi születésű, A
kába vándorolt lelkész hatalmas lapkivágat-

Borsos József

épitészeti tervét megtárgyalta a Müvészház közgyülése, de a három emeletes, tizlakásos ház költségrire nem jutott pénz a Speyer kölcsön összegéből.

Alföld 1977-3- Alföld 1977/3/45

Sz. Kürti Katalin: Holló László debreceni müvészkapcsolatai

Borsos József

M. Pályázatok.

1904-5. 3. n. —

Borsos József 4

1908-ban elhagyta Hódmezővásárhelyet és Debrecenbe költözött.A müszaki osztály épités majd főmérnökhelyettes lett.1912 épitett magának egy házat, mely tervei szerint épült fel a Domokos László utca 13-ban.A Nyilas/Szabadság/ telepi kéttanteremes református elemi népiskola tervei szerint épült fel.A földszintes épület nyerstégla dizitéssel a bejáratnál,itt látható az általa tervezett szénabpglya

Alföld 1975/5 69

Sápi:Borsos épitőmüvész

Borsos József, építész, Debrecen város főépítésze. (1875-1952).

Kisfaludi Ströbl Zsigmond megbízást kapott a Kultuszminisztériumtól Komáromi Csipkés György szobrának alkotására, Debrecenben állították fel, 1939-ben. – A Kossuth Lajos Tudományegyetem előtti parkban álló négy prédikátorszobor díszíti az épülettel jó összhangban levő parkot, amelyet a francia klasszicizmus szigorú mértani formájában terveztek. – Borsos József építész, kultúrtanácsnok világos szerkesztése alapján valósították meg. (emlétve)

dr. Szamoscújvári Sándor: Adalékok a debreceni képzőművészet múltjából.

Hajdu-Bihari Napló, 1984. júl. 21.

Bodos József, építész

L: Kozma Lajos

—: A harminczas évek építészetének kronológiai táblázata 6–8

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Borsos József, építész, Debrecen főépítésze

A köztemetőt Borsos József, Debrecen város főépítésze tervezte, kerttervező Pohl Ferenc volt. – Borsos nemcsak teljességre, de egységre is törekedett: egységben látta és látatta a több száz hold terület legfőbb formáit, útvonulatait. A magyaros szecesszió jegyeit viseli a kongó téglábolt emelt árkádos, monumentális épület, a Krematórium, amelynek tzolnay lila mázas cseréptetéje már a csónakázótótól feltűnik. /említve/.

Sz. Kürti Katalin: Debreceni temetők művészi értékei. Műemlékvédelem, Budapest, 1983. 4. 294–300 old.-ig.

Borsos József építész, tervező

1932-ben adták át rendeltetésének a Köztemetőben levő krematóriumot, amely Borsos József főműve. Az építkezéssel együtt járt a Nagyerdő e részének egységes kialakítása, a Köztemető tevületének rendezése: ezzel az építeszéti mentalitással Borsos József a szecesszió nagy művészeivel rokonítható. (cuvítve)

Sz. Kürti Katalin: Művészi értékek a Köztemetőben.

Hajdu-Bihari Napló, 1976. febr. 15,

Borsos József (építész)

Hódmezővásárhelyen, a ~~to~~ művész szülőhelyén meg-
emlékezték születésének 100. évfordulójáról.

Népszava, 1975. márc. 19. 103. évf. 66 sz. 11 p.

BORSOS József építész

Debrecen

KOVÁTS András: Templom átalakitása könyvtárrá és számitóközponttá, KLTE = Magyar Építőművészet, 1990.2.sz. 18 - 20.p. ill.

1938

nii p

seu i

ntiali

quad

erior

forma

pau

ces r

gneis

bib

nia s

a, qu

janua

Borsos József
építész

Méltatás.

Szabó Ernő: Pogány derű, lángoló szenvedély.
Új Tükör, 1979. január 21-22. lap.

Borsos József 1

Hódmezővásárhelyen született 1875 III. 18-án, később debreceni lett. Apja ácsmester. Debrecenben a Domokos utca 13-ban lakott. Budapesten a József Müegyetemre járt és 1898 junius 16-án szerzett épitész oklevelet. Hazatérése után több izben járt külföldön, igy Münchenben is. Állami ösztöndijjal volt Münchenben.

Alföld 1975/5 68

Sápi Lajos: Borsos József épitőmüvész

Borsos József 2

München után müszaki ügyosztályra került, városi épitész aki magántervezéssel is foglalkozik. Első munkája a hódmezővásárhelyi református templom, 1905-ben készült el. Ujabb megbizást kap Hódmezővásárhelyen a Susáni református templom elkészitésére, magyaros szecesszió jegyeit viseli magán. Mivel a templom épitése 1910-ig elhuzodott Debrecenből irányitotta a munkát.

Alföld 1975/5 68

Sápi Lajos: Borsos József épitőmüvész

Borosz József 3

A hódmezővásárhelyi templom épitéséhez égetett kerámiát használ díszitésül Borsos József. A kerámia diszeket Baám Imre keramikus tervezte, akihez szoros, baráti kapcsolat füzte az épitőt.

Borsos jó barátja volt Pásztor János szobrász, Tornyai János és Rudnay festők.

Alföld 1975/5 68

Sápi L: Borsos épitészmüvész

BORSOS József építész [Hódmezővásárhely, 1875.III.18. - Debrecen, 1952. VI.23.]

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 **37 - 38. p. és ill.**

Borsos József, építész Debrecen főépítésze

Smurák József már 1920 körül állandó kiállító tagja volt a debreceni Műpártoló Egyesületnek, majd a rövid életű Művészháznak. A vásárhelyi születésű Borsos József építész és Medgyessy Ferenc hatására tagja lett a haladó szellemű Ady Társaságnak.

Sz. Kürti Katalin: Smurák József, (1883–1943).
Hajdu-Bihari Napló, 1984. ápr. 7.

Borsos József

A debreceni egyetemi templom
homlokzata és harangtornya
(repro)

Gábor Eszter: A Római iskola építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Dr. Borsos József építész

Reitter Ferenc-díjat kapott a Fővárosi Fejlesztése érdekében végzett 1966 évtizedes, kiemelkedő munkásságáért, sokrétű műszaki és tudományos tevékenységéért, a közműhálózat fejlesztésén elért eredményeiért.

Budapest 1979/6. 48.o.

M.D.K.

Borsos József, debreceni építés

irodájában vezetők át a debreceni református templom befejező iparos munkáira vonatkozó terv-vázlatok és a hiirás részletei

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

márc. 21. sz. 10. old.

Borsos József (építész)

1875. márc. 18-án. született.

Népszava, 1975. márc. 18. 103. erg. 65 sz. 12 p.

Borsos József, építész

Hódmezővásárhelyi szülőházán —
100 éve született — emléktáblát
leplezték le.

— : Hír

14.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. márc. 19.

410

Borsos 15

Utolsó munkája a II. világháboru alatt felrobbantott tiszalöki református templom újjátervezése

1952 junius 23-án halt meg

Alföld 1975/5 75

Sápi :Borsos épitőmüvész

M.D.K.

Borsos József, debreceni epitész

3000 p-ös első díjat nyert a debreceni egyetemi református templom terepályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.

apr. 28 sz. 4. old.

Boruth Andor

Pipázó tót favágó, olaj

Őszi Tárlat kiállítása. Műcs. 1922. nov. 10 1

MDK

Boros János
festő

Szekszárd Boros odavalósi festővel megfesteti a király arcképét, érte 100 aranyat fizet.

D. Szemző Piroska: Képzőművészetünk és a Pesti Hirlap 1841–1849

M.M.M. Évkönyve 1951, 140 l.

BORSOS József

Sz.KÜRTI Katalin: 110 éve született Borsos József (1875-1952). = Muzeumi Kurir 5, 1985, 8. 46 - 54. ill.

Református templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Bp. : Hegyi & Társa, 1992

Borsos ~~József~~ Miklós

„Sport a Képzőművészetben" c. pályázaton résztvett szobraival.

Tavaszi Tárlat, kiállítás a Műcsarnokban

Magyar Nemzet, 1952 máj. 24

MDK.

Borsos József

Müvei a Kisvelli-muzeumban

Magyar Nemzet 1966 okt.14.

Borsos József festőművész

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével vett részt /tájképek/

Magyarság 1931.IX.20.

MDK

Borsos ~~József~~ Miklós

Hiradás szoborvásárlásról

Hétfői Hirek 1967 jan.2.

MDK.

Borsos ~~József~~ Miklós

Kiállitási hir

Népszabadság 1966 dec.14.

Negativ

Petrás: 459 Kerényiné

Borsos ~~József~~ Miklós: Magyar Müvészeti Tanács.

Eminescu.
érem.

Borsos ~~József~~ Miklós

MDK

érmekkel

szerepelt a tárlaton.

Szelesi Zoltán: A IV. Szegedi Nyári Tárlat.

Keletmagyarország, 1963. aug. 4. 6. lap.

M.D.K.

Borsos József
festő

Méltatás.

Vayemé Libolin Ágnes: Babits – illusztrációk
Művészet, 1967. február – 17 lap.

Borsos József

Debreceni építész.

1914-ben magyaros stílusban a rend
őrségi palotát építette

A képzőmüvészetek Debrecenben 1961. Debrecen

42-l.

Borsos Miklós

Kodályt ábrázoló műve - említve

„Kodály emlékkiállítás"

Magyar Nemzet 1968 okt. 5

BORSOS József építész

Sápi Lajos: Borsos József munkássága.

→ A műemlékvédelem negyedszázada...

an. Szép, amit festi, szép, ahogy
elhasználását ismeri, és páratlan
váltságos helyet biztosít neki fes-

és. Anyaga: az emberi lélek leg-
zei másulnak. Bernáth festészete
nul az örök elvekbe ágyazott mű-
őrelátó gyönyörű kiállítás! Üde
na árnyékában nőtt virág, melyet
állandó szellemi értékek hitéből

BORSOS József építész

Hódmezővásáehely, Tabáni ref. templom 1903
Szeged, Honvéd tér, reft., 1941

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 210-211.ill, 378-379., ill.

Borsos József

A debreceni egyetemi templom tervezője, legyezőszerű belső tér.
1926-28 Déri Muzeum épülete

A képzőművészetek Debrecenben 1961. Debrecen 44.l

Borsos József építén

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 279-280.o.

Györgyi Dénes: A debreceni vasataló és teremtórium épületéről.

Borsos József építén.

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 275-278. o.
Dr. B. V.: A debreceni körtemető és a „Tér és Forma."

Borsos József építén

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 281-285. o.

A debreceni uj körtemető és építményei.

Borsos József építész

20 éve halt meg

Népszava 1972 január 23

10. old.

Borsos József

Debrecenben a Kossuth utca 20-as számú épületet tervezte.

Szamasújvári Sándor: Gondolatok a védett műemlékek területekről.

Hajdú-Bihari Napló, 1972. ápr. 29.

Borsos József építész

Debrecen több középületének építője, az első magyarországi krematórium tervezője 20 évtendeje halt meg.

Évfordulók.

Népszava, 1972, jan. 23.

Borsos József, [ ]

L.: Medgyessy J.

4's Zoltán: Hajdú-Bihar temetőművészete 94-95

forrás, Kecskemét, 1981. augusztus XIII/8.

Borsos József

épitész MDK

Hmvásárhely S-usán városrészben épülő ref. templom tervezője. /1908/

Kiss. L.: Vás.müv. 210.o.

Borsos József

épitész MDK

A hmvásárhelyi Susán városrészben épült ref. t
templom.

Kiss L.: Vás.müv. 239.o.

B orsos

MDK

Borsos József építész

Kárpáti A: Magyaros épitészeti...kiáll. a N. Szal.-ban. Magy. Iparmüvészet, 1930. 164 l.

M.D.K.

Borosjózsef
építész

A Horváth-téri református templom
építője.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

140l.

Borsos József

Méltatás

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Borsos J. MDK

épitész

A Zsolnay gyár épületkerámiai munkái Nikelszky Géza kivitelezésében: Pécsi Vegykisérleti állomás homlokzati diszei 1930/ Összeghy Gy./. A pécsi egyetem uj szárnyának homlokzata és lépcsőházi lapburkolata/Összeghy/ 1933/.Debreceni egyet . ref.Templom belső lapburkolata 1940/Borsos J./ R á c z György bp-i é s karcagi épitkezései; D i o s g/y/b/r-h e g y i Ernő hévizi és fonyódi épitkezései. A Bp-iBaleset Korház homlokzati burkolata 1938/Körmendy N./

51.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Borsos József

M.D.K.

Debrecen , Rendőrségi épület

Egyetemi templom

Keczegh Ákos:Debrecen

Magyar Építőművészet 1963/2. 41.l.

Borsos József festő M.D.K.

Terv szerint a Nemzeti Galéria épületére kerülne

ne szobra

Gárdonyi Jenő: 45 millió a budaváripal et a kép-

zőmüvészeti alkotásaira

Magyar Nemzet 1964. május 10. 13.1.

Borsos József

tervezte a debreceni ravatalozó és krematorium épületet. 1931. 150. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest, 1970.

431

BORSOS JÓZSEF építész

RÁCZ Zoltán: Borsos József és Debrecen korai modern épitészete. Debrecen : Hajdu-Bihar m. Tcs., 1990

Borsos József

· fömérnös kerülést lesverett a kossuth szobor Zöré, mellyel a vár bírta meg. (1903, iperi és mozog. kiáll. alkalmából)

Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet

Bp. 1957

115 l.

BORSOS József építész 1901-1981

TÖLTÉSI Imre: Egy élet a főváros építésének szolgálatában.
= Honismeret, XIX.évf. 3.sz. 1991 46 - 49. p. ill.

7—8. Két nagyobb töre
tojásfüzér szerepel. Ez alat
oldalán hullámos szárú levél
körvonal maradványa. Térki
maztak (8. sz.). A másik d
meztelen satyr töredéke láth

9—12. Összetartozó tör
füzér is, mely azonos a 8. sz.
oldalfelület szabad stílusba
(*Déch.* 883) és pihenő szarv
(*Déch.* 932) szárnyalakú dísz
ban díszített és a 3. sz. da
bokat ástak ki a reichenhalli
gensperg, Die roemischen
bayern, Brunschwick 1896,
p. 189. Fig. 121). Nem hiány
készítmény. Brigetióból

Ezzel egyidőben tervezi a Rakovszky/Fürst S./ utcai négytantermes református elemi iskolát. Ekkor rajzolta a Bajcsy Zs. és a Szepességi ut sarkán épült óvoda tervét. 1914-ben Debrecen elöljárósága megbizta a városi rendőrség részére a Kossuth utcában egy három emeletes székház tervezését.A főhomlokzat az Ijházi Ede utcára néz.Az épület tömegelosztása alapján öt részre bontható.

Alföld 1975/5 7o

Borsos József 6

A Kossuth utcai főbejárat erdőberényi terméskövel keretezett kettős boglya kiképzés disziti.Zománcozott kerámiákból készült Debrecen város cimere.Eza II. világháboru alatt elpusztult.E fölött találhatók a Kossuth cimer.

Alföld 1975/5 71
Sápi:Borsos épitőmüvész

Borsos József 6

A rendőrségi épület kiugró ereszaljánál az alsó vakolt felületén egyedi tervezésü magyaros mintával diszitett zománcos kerámia palmetták találhatók. A kerámiát Baán Imre tervezte.

Al föld 1975/5 7o
Sápi: Borsos J. épitősmüvész

Borsos József 7

Az épitkezés me indulása után Borsos bevonult katonának, előbb a szerb, majd az orosz és végül az olasz harctéren teljesitett szolgálatot. A rendőrségi épület részletrajzait az orsz harctéttől küldte haza.

Alföld 1975/ 71.

Borsos József 8

1923-ban Borost választották meg a müszaki osztály vezetőjének.Ezt a tisztséget,mint müszaki tanácsos az 1935-ben történt nyugállományba vonulásáig töltötte be.
Vezetése alatt a Csapo éd Burgundia u sarkán 1925.ben női ipariskola épült fel.

Alföld 1975/5 71

Sápi: Borsos építőművész

Borsos József 9

AAmői ipariskola Borsos József és Zelezmik/Zádor/ Gyula mérnök tervei alapján épült fel.1944-ben bomba találat érte az épületet.Az 1950-es évek átalakitása so án a kerámia minták elpusztultak.

Alföld 1975/5 71.o.

Sápi:Borsos J építőművész

Borsos József 10.

Az 192o-as években a Hajnal,Dobozi utca,
Szoboszloi ut bérházak tervét készíti el.
A város rendezés Boroso tervei szerint
valósult meg.
Borsos a temetőben tervezett egy ravatalozot.

Alföld 1975/5 71.o
Sápi :Borosx építőmüvész

Borsos József 11

A debreceni temetőben Borsos József által
készitett ravatalozót ifj. Kovács János
debreceni festő freskója disziti, a hegyi beszéd
jelenetét eleveniti meg, a keleti terem
üvegablakait Haranghy Jenő/Attila temetése/
, a maik terem freskoját Holló László, az é-
szaki ravatalozó ablakát B. Kokas Klára
, a keritést Németh László szobrai, a medencét
Nagy Sándor szobra disziti.

Alföld 1975/5 74

Borsos 12

Hatvanéves korában megy nyugdijba,ekkor készíti el a debreceni Egyetemi templom tervrajzát,a pályázaton ezzel I. dijat nyert el,és a terv kivitelezésének jogát.Ennek a stilusnak egyszerre kellett érvényelünie Péchy Mihály által tervezett kollégiummal,Korb Flóris egyetemi központi épületével,igy kénytelen részben feladni elképzelését

Alföld 1975/5 74

Borsos József 13

Az egyetemi templom 25 kazettából álló mennyezetét Haranghy Jenő magyaros motivummal diszitette.Eredetileg az ablakokat Haranghy ólombetétes képie diszitették,de elpusztult.

Alföld 1975/5 74

Sápi:Borsos

Borsos József 14

Kisebb munkái a Debrecenben a református főgimnázium tornaterme/toldalék/ és emeletráépités a kollégiumra.

1940 a szegedi református egyház megbizza egy református templom tervezésére Szegeden.

Alföld 1975/5 75

Sápi:Borsos épitőmüvész

Borsos József

A ravatalozó árkádja

Ipariskola

Ipariskola bejárata

Nyilas/Szabadság/telepi iskola

Ravatalozo oszlop

Alföld 1975/5 68,64,69,75,73

Borsos József

kiváló épitészre és városrendezőre, a magyar szecesszió egyik megteremtőjére emlékeztek születésének 100.évfordulóján Hódmező-vásárhelyen és Debrecenben.

Magyar Hirlap 1975 78/12

M.D.K.

Borsos József, városi épitész

400 K-os második díjat nyert a debreceni Árpád-téri ref. templom terv-pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

márc. 30 sz. 12. old.

BORSOS József épitész

Sz.Kürti Katalin: Borsos József (1875-1952) emlékezete.
= Műemlékvédelem, XXVIII.évf. 3.sz. 1984 213 - 215.p.ill.E

Debrecen

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MÜVÉSZETTÖRTÉNETI KUTATÓ CSOPORT
INSTITUT D'HISTOIRE DE L'ART
DE L'ACADÉMIE HONGROISE DES SCIENCES
BUDAPEST, I., URI U. 62. TEL.: 160-160, 160-080 H 1250 BUDAPEST, I. PF. 27.

KÖNYVTÁR

Kérem sziveskedjenek az Önök kiadásában me
könyvtárunk részére megküldeni, a csatolt

Postacimünk: MTA Müvészettörténeti Kutató
Könyvtára
1014 Budapest, Uri u. 62.

1. .....

2. .....

3. .....

BORSOS JÓZSEF, építész

Debrecenben a műpártolók egyesületének fellendítése Toroczkai Oszwald nevéhez fűződik, akinek vezetésével 1924-ben létrejött a Művészház s működött 1927-ig. Tagja volt Borsos József is. 751.old. 1.jegyz

SZ.KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old.

A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

M.D.K.

Borsos József, építész

a debreceni egyetemi református templom tervpályázatán első díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1938. 72. kötet · 138. old.

Bosos József

Debrecen műszaki osztályának vezetője volt.
1931. Ravatalozó épület elkészült Bosos tervei szerint. Klinger téglából.

A képzőművészetek Debrecenben 1961. Debrecen

45.

MDK

Boesos József

Borsos J. és Pavlovics K. tervei szerint épitet-
ték Debrecenben a rendőri székházat.1914-15-ben

Zoltai Lajos dr.: A debreceni városháza négyszá
éves tört.

Debrecen, 1931. 21.l.

Borsos József építész
1875-1952.

Ravatalozó /repr./

A képzőművészetek Debreconben /szerk.Bögel József/
1961.Debrecen Képjegyzék 53.

Borsos József

Műépítész. Terveivel részt vett a Debrecen-i Művészház csoportkiállításain. /1924-27./

Bőgel József:

A képzőművészetek Debrecenben 1961, Debrecen 55.l.

Borsos József

A ref. egyhár elhatározta, h. Susán városzénben épíkleti ölödik templomát. ~~Egy idejüleg~~ A egyháztanács vinont kimondta, h. a templomot B. J. tervei nerint részítteli el.

Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet

Mn. 1957

210

Borsos József

1910-ben Susan városrénben ref templ. építettet terve nesszt.
Endre Béla is a Jövendő ápr. 15-i n. a műről.

Kiss Lajos, Vajár kefi művészek
Bp. 1957.

239

Borsos József, szobrász MDk

Egry József festőművészről készült szobrát Badacsonytomajon, Egry szülőfalujában állítják fel.

—: Ma hallottuk 2.l

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. nov. 11.

01

Borsos Józsefné

Csoportkiállításon szerepelt Hódmezővásárhelyen.

Csongrádmegyei Hírlap 1967. ápr. 22.

M.D.K.

Borsos József, debreceni épitész

3000 p-ös első díjat nyert a debreceni egyetemi református templom terv-pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LIX. évf.

ápr. 14. sz. 8. old.

MDK;

BORSOS JÓZSEF műépitész

Állandó kiállitója volt a Debreceni-Müvészháznak

Menyhárt József:Emlékezés Thoroczkai Oszvaldra.
A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve. 1958-59.p.169.
Debrecen 1960.

MDK

Borsos József épitésmérnök

a debreceni ref. egyetemi tpl. tervpályázatán
az első dijat nyerte

Debreceni ref. egy.templom. Debreceni Prot. Lap.
1938, 118. l.

Borsos József,
épitész

MDK

Budapest általános városrendezési tervjavaslatánál egyik meghivott szakértő.

Adatok:
MagyÉp 1945-55. kb. 30.o. (a könyvben nincs lapszám)

MDK

Borsos József ep.

Művészet, 1941. 39. sz. 46.l.

MDK

Borsos József épitész

Pirovits Aladár: Utóhangok a városépitő müvészetről és Reichl Kálmán pálmakoszorus müvéről. / Késői válaszom padányi Gulyás Jenő és Borsos József kartársaimnak./

Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1930. 17-18.sz.

MDK

Borsos József müsz.tanácsos

A Városépitésügyi Törvényalkotás c.könyvet zárja le a tanulmányokat összefoglalva.

Dr.F.G.: A városépités időszerü kérdései

Épitő Ipar - Épitő Művészet 1932 14.l.

Borsos József

Ravatalozó (rajzó)

A képzőművészeti. Debrecenben
1961

53 kép

Borsos József építész

résztvesz a debreceni

Művészház kiállításain

A képzőművészetek Debrecenben, 1961

55 oldal

M.D.K.

Borsos József, építész

Debrecen város az ő tervei alapján kezdte meg a debreceni Nagyerdő ősi tölgyesében az új köztemető kialakítását és 1972-ben készült el a krematórium. 159.o.

Sápi Lajos: A régi Debreceni temetők és síremlékek 151.o.

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve. 1962-64. Debrecen, 1965 Alföldi Nyomda, Debrecen

Borsos József építész

Debrecenben működött, s ő tervezte a Kossuth utcai Rendőrség Palotát (1914), ~~és az~~ az egyetemi templomot (1938) és a nagyerdei kőrtemető szavatalozó épületeit (1931)

A kézőművészetek Debrecenben, 1961

42 oldal
44 "

MDK

Borsos József, festőm.

Feketeruhás fiatal nőről festett finom arcképe az 1850-es évekből.

Juniusi aukciós -tárlat.
Szv. Közl. 1940. 3.rk.sz. 10.l.

Borsos József

A Petró-gyűjteményben lévő akvarelljei kiállítva a Herman Ottó múzeumban.

említve.

Napjainkban, 1963 8. szám, 4. lap.

Boros József

Említve

Lőrinc L: A Magyar Nemzeti Galéria
új nevezményeinek kiállítása

Borsos József

Portré - festő

The Hungarian Quarterly, Vol. I. No. 1. 1936

(François Gachot)

mdk

Borsos József

fő műve: Lányok bál után. Igényes sokalakos kompozíció. 1851 ben készült. Bécsben festette. 1861-ben Tét haza, fényképész, majd kocsmáros lett.

Kovács Éva: Magyar Művészet Az Elnyomatás Korában. Bp. 1962. 22. l.

MDK

Borsos József, festöm.

föleg csak festhetett amit az akkori tehetös polgárság igényelt töle, igy ez a légkör nem volt alkalmas müvészi ambiciók serkentésére.

Jeszenszky Sándor: A magyar festömüvészet és közönsége. Magy.Müvészet. 1937. 191. l.

Borsos József

II Lajos páncélja o. v. 107 x 73.5 cm.

repr.

Borsos József emlékkiállítása

Veszprém Bakonyi Múzeum

1971.

Borsos József

Szőlőt vagy csókot o. v. 85×73 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás

Veszprém, Bakonyi múzeum

1971

Borsos József

Hegedűs Kristóf (egy matróz)
o. v. 126 × 100 cm
tep.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum
1971

Borsos József

Marastoni József:

Borsos József arckép
litográfia, 204 x 172 mm
repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Csokonyi múzeum 1971

Borsos József

Női arckép, toll, tus

10 x 7.5 cm

Borsos József emlékkiállítás

Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

MDK

Borsos József

Y. E: Uj szerzemények a Szépmüv. Muzeumban. B.H. 1934. jun. 17. 2o 1.

Borsos József
1821-1883
festő

MDK

Rósa György: Adatok Borsos József arcképfestéséhez

MMM Évkönyve 1951, 147 l.

Borsos József
festő

MDK

Pettenkofennel közösen készetett litográfiát az 1848-as országgyűlés megnyitásáról.

Rózsa György: Adatok Borsos József arckípfestészetéhez

MMM Évkönyve 1951, 147 l.

MDK

Borsos József
(1821-1883)
festőművész

Pogány Ö. Gábor: A haladó és reakciós erők harcának tükröződése a XIX. századi magyar festészetben.

MMM Évkönyve 1951. 43 l.

M.D.K.

BORSOS József festő

Művért. 1955. 1. sz.
Harasztiné Takács Marianna: Az Országos Szépművészeti Múzeum uj szerzeményei 1945- 1955. 86. l.

MDK

Borsos József
festő

Részlet Litterbarth Mátyás
képmásából. (Repr.)

M.M.M. Évkönyve 1951. XXXIII.

MDK

Borsos József festő

A M.Tud.Akad. Széchenyi Muz.a 1902.máj.1. Bp.1902.

20.l.

MDK

Borsos József

Képzőm.Társ. igazg.választmánya 1863-ban.

Évk. KMT. 1928, 98. l. fénykép

BUDAPEST, 196.....
V., BELGRÁD RKP. 24
TELEFON: 182-850

zágos Tanácsa Klubjának

avi programja

tály megbeszélése a Klubban. A fel-
túra részletes programjának ismer-
ezés az emléktúrára.
akköri foglalkozása.

tály kirándulása a Vöröskő sziklára,
az Országos Természetbarát Szövet-
tt felszabadulás emléktúra ünnepsé-
Várkonyi Magda tanárnő. Találkozás:
megállónál, reggel 7 órakor.

ubest /társasjátékok, televizió, stb./
vjet dokumentfilm vetitése /a film
ljük/ A belépés dijtalan!
tály összejövetele a Balatonfüredi
zélésére.

MDK

Borsos József

Képzőm.Társ. alapitói

Uj Magyarság Vasárnapja 1936. jan. 5. kép

1

ADR

Borsos József

Géo-Charles: L'art hongrois... Courrier Graphique.
1948. okt. sz. 39.1.

EDK

tervezőépítész

Lakóberendezési kiáll. Magyar Építőművészet.

1911. 312.l.

BORSOS József

CENNERNÉ Wilhelmb Gizella: Teleki László arcképei.
=
Folia Historica 14. (1989)

3o.p. ill.

Borsos József

Lendvayné Fáncsy Ilka
olaj, deklí, 45.5 x 33.5 cm
repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum, 1971

Borsos József

Lányok bál után
olaj, fa., 121.5 x 125 cm
repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Gyümölcsszendélet

o. v. 47 × 55 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

„Az első magyar országgyűlés megnyitása 1848. júl. 5.-én
Borsos József rajza után August von Pettenkofen litográfiája.
repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Nemzetőr, o. v. 110.6 x 86.6 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Bossos József

Férfiarckép, O'Flenfels Gertel báró képmása, o. v. 94.2 x 71.5 cm.

pap.

Bossos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Bossos József

Fiatal nő fekete ruhában
o. v. 144 × 92.5 cm

repr.

Bossos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

férfiarckép o. v. 110 × 90 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum
1971.

Borsos József

Nő kepe, nő kepnás csipke-
betétes ruhában, o. v. 79.3 x 58.5 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum
1971.

Borsos József

Prof. Teleki Sándor mint vándorlegény, karikatúra litográfia, 25 × 14 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás Veszprém, Bakonyi múzeum 1971.

Borsos József

Idősebb nő képmása

o. v. 73 x 57 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Laczkonyi múzeum
1971.

Borsos József

Csendélet, o. v. 100 x 120 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Ovális női arckép

o. v. 73.5 × 60 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Galambposta, o. v. 126×94 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum, 1971

Borsos József

Stéger Ferenc operaénekes

o. v. 132.5 × 107 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás

Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Feketemhás nő arcképe

o v. 63.5 × 51.4 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Az özvegy (nő képe)

o. v. 98.5 x 82 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás 1971
Veszprém, Bakonyi múzeum.

Borsos József

A Moél (A lír, katonasors)
olaj, fa 54 x 47 cm
repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum, 1971

Borsos József

Esterházy Pál Antal hg.

o. v. 235 × 160 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum, 1971.

Borsos József

Női képmás bársonymentében
(filamentés nő)
o. v. 102 × 82 cm repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum, 1971.

Borsos József

Holczer Miklós arcképe

o. v. 110 × 88.5 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Csendélet o. v. 71 x 57.5 cm

repr.

Borsos József emlékkiállítás
Veszprém, Bakonyi múzeum 1971

Borsos József

Csatajelenet, o. v. 64×105 cm.

repr.

Borsos József emlékkiállítása
Veszprém, Bakonyi Múzeum
1971.

MDK

Borsos József

Szerepelt a Kecskeméti Muzeum 1957 aug. 20án megnyilt kiállitásán.

Kétalakos kis vászna.

---: Munkácsy, Lotz... művei a Kecskeméti Muzeum kiállitásán.

Petőfi Népe 1957. aug. 22.

Borsos József festőm.

A porcelán...

Magyar Iparművészet, 1941. 12.sz. 149. o.
149. o.
149. o.

MDK

Borsos József

Uj Szántás, 1948. jul. 433 l.

A reformkor müvészetét...

Borsos József
festő.

Lázár Bélának alapvető érdemei vannak Borsos József életművének felfedésébe. 1913 ban is kisebben ert publikációi forrásértékűek

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori müvei.
Müvészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő

A művész megfestette gr. Batthyány Lajos
posztumusz archipet. Érett korszará-
nak egyik főműve az „Csatra után"
1853-ból való

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori müvei.
Müvészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő.

A fiatal művész két csatajelenet örökített meg. Az egyik „Mohács" 1526. Sapros lappangó lép. A szakirodalom ilyen címmel letografiát tart számon.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április - 7. lap

Borsos József
festő

A 16 éves Borsos József első ismert munkáját a „Psyché ajándékat" az Ismertető Ujsághoz félévi hedveshedésül szánta. Ez a mű Angelica Kaufmann „Amor és Psyché" - jenek hopéája.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori müvei.
Müvészet, 1971. április - 7.lap

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április - 7.lap

Borsos József

"Gyönyörüen szinezett életképé"-t megvásárolta a Müegyesület, -közli a "Mütárlat február-márciusi kiállitás" c. beszámoló.

Családi Lapok, Pest. 1854. I. félév.
4. sz. 183-185. lap

Borsos József, festő

1

Veszprémben Borsos József-emlékkiállítás nyílt meg. A művész Veszprémben született 150 éve született. – Pesten, majd Bécsben tanult. 1840-ben a Pesti Műegylet tárlatán szerepelt először. – Huszonegy évig élt Bécsben. A monarchia kedvelt portré festője lett.

— : A portré művésze

6.

ESTI HIRLAP Bp. 1971. jún. 12.

Borsos József, festő 2

Az emlékkiállításon harmincnál több képe, rajza látható. Többek között: a Nemzetőr, a Lányok a bál után, a Levél, az öregy, a Lilamentés nő.
1861-től Pesten élt – itt felhagyott a festészettel és fényképészeti műtermet nyitott.

— : A portré művésze 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 12.

Borsos [ ], [festő]

Borsos József festőművész apja, maga műkedvelő festő. 1826-ban ő kénilette Kisfaludy Sándor arcképét.

— : A portré művésze 6.

ESTI HIRLAP, B. r. 1971. jún. 12.

Borsos József festőművész

emlékkiállítása

nyílt Veszprémben

Nógrádi 1971 június 1

2. old.

MDK

Borsos József

Knopp J: Ismeretlen magy. festők a 19.sz. első felében. Szépművészet, 1941, 4.sz.

76 l.

MDK

Borsos József festő

1869. KT megkönnyű a jelmezbálról kiáztatt fényhepnit

MDK-A-1-1/501

MDK

Borsos József, 1821-1883.

Férfiarckép, vf.

Magy. rajz 500 éve. Szépm. Múz. kiáll. 1940. jan.

9 l.

Bossos József festő M.D.G.

emlitve:

Dudum: Demeter: Pester Briefe über Literatur, Kunst, Theater.... Pest 1856, 64

Borsos József

Teleki Sándor gróf, kőnyomat

A XIX.-XX. század magyar grafikája. Orsz.M.Szép művészeti Muzeum kiállítása, 1924. junius. katalogusa 4 lap

M.D.K.

BORSOS JÓZSEF

festő, (1821-1883). Rövid ismertetés.

Soós Gy.: Izsó hiklós levelei.

Budapest, 1958. 126. o. 3. jegyzet.

M.D.K.

BORSOS JÓZSEF

Izsó Miklós 1857. jún. 15.-i levele szerint támogatja őt és ajánlja későbbi mesterének H. Gasserneck.

Soós Gy.: Izsó Miklós levelei.
Budapest, 1958. 15.o. 126.o. 139.o.

Borsos József festő M.D.K

1821 - 1883

Zitterbarth Mátyás épitész arcképe
Rottenbiller Fülöp mint kereskedő
Leányok bál után (repr: 495)
Alkony
Az elégedetlen festő

Kampis, hag. müv. Bp. 1960 495

MDK

Borsós József festő

Bencze László:Székely Bertalan Csillag,IX.évf.1955. október 2051.l.

M. D. K.

BORSOS József festő

Kénytelen volt felhagyni a festészettel és a budai hegyvidéken kocsmát nyitott, de törkrement

Végvári 1958. 36., 1.

Borsos József MDK

festő

(1821–1883)

Bécsi tanulmányai után is Bécsben maradt. Képei: Lányok a bál után, Elégedetlen festő, Szőlőtvagy csőlőt. Bécsi sikerei után hazajött, fejlepésnek mutermet nyitott, mint a szép puhasné tulajdonosa halt meg elfeledve.

(Bíró Béla) A magyar reformkor mű vészek Bp 1981. 11.0.

M. D. K.

BORSOS József festő
(1821–1883)
Férfiarckép (1840 után) Fotó

Bartnyik-Ilevesy-Rabinovszky: 2000 év festészete. Bp. 1943. 208., 209. e. 452. l.

Borsos József
festő

M.D.K.

„Galambpóstaja"

Telepy Katalin: A debreceni Déri Múzeum hipótaza.
Művészet, 1960. október. – 19 lap.

MDK

Borsos József festő

1821 (Veszprém) – 1885.

Bécsben tanul és működik.

Pesten telepszik le, 1841 óta kiállít.

„Almássy grófnő arcképe"
„Wesselényi Miklós báró (?) arcképe } Déri Múzeumban (Debr.)

5. Déri Múzeum képtára Debrecen 1949. 5. lap

Gross József

hosszu éveken át Pécsben dolgozott; mű-
vei a Graz-i múzeumban találhatók.

Genthon I.: Monumenti artistici Un-
gheresi all'Estero. Acta Historiae Art-
icum, Budapest, 1970. 1-2 sz.

20 l.

MDK

Borsos József, festő

Megemlítve.

Szelesi Zoltán: Bihari Sándor emlékezete
179–191.

Jászkunság, Kolnok, 1969, dec. XV/4.

HDK

Borsos József festő
1821 – 1883.*

„Elégedetlen festő" – Déri Muzeumban – (Szépművészeti Mus. kelajd.)
(10 kap)

1861-ben Pesten telepnik le (23. l)

Debrecen Déri Muzeum kiptára Debrecen, 1954. ~~10 kap~~

*(1949-es kiadásban 1885-ben hal meg !?)

Borsos József

MDK

Két genreképe és egy férfiarcképe szerepel a kiállitáson.

Csánky Dénes: Száz év magyar festénete. ~~(Győr n.k.v. kiállitásai)~~ (Kiáll. kat.) Győr 1943. 8. l.

MDK

Borsos Joseph festő

magyar biedermeier festő

Gachot, Francois: Modern Hungarian Painting

Hungarian Quarterly, 1936 - I.

87.0

Bossos József festő M.D.K.
1821-1883

litográfiája:
1. Teleki Sándor mint vándorló legény

Gerszi:A magy.kőrajz. 1960 131

Borsos József MDK

Esterházy Pál Antal herceg, a Képzőművészeti Társulat első védnöke.

Műcsarnok 1936. máj-jun.Jub. kiáll.

M. D. K.

BORSOS József festő
(1821–83)
arckép- és zsánerfestő
„Lányok hal után" (1850)

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 262, 517, 541. l.

M.D.K.

Borsos József, festő

munkásságáról azzal kapcsolatban emlékezik meg a szerző, hogy az alig kibontakozó művészeti élet idején a magyar művészek, akik itthon maradtak, kürködnek – nem a problémákkal, hanem az élettel, és festészetünk két kiválósága, Barabás és Borsos, „a fénykéjzésetnek csak külsőségeiben rokon mesterségérez kénytelen folyamodni.

Liber Endre: A hatvanéves Budapest müvészete. Városi Szemle, XX.évf. 1934. 806.old.

Borsos József
fiszlá

Bécsi tanulóévei alatt 16 és 17
éves korában készült munkai –
műhedvelői munkák – 1840
előtt készültek.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április - 7.lap

Borsos József
festő

Korainak két fontos sokszorosító eljárása közül korábban a litográfia érdekelte, később a fénynyomatot szorgalmazta.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április - 7.lap

Borsos József
festő

A Veszprémből Pestre került fiatal Borsos József korán rajzolni és festeni kezdett. Bejáratos volt több művészek úgy Barabás Miklóshoz is.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő.

Borsos József festő veszprémi családból
származott. Apja Borsos Márton ügyvéd
mikhedvelő festő volt és az ő mivéhez
fűződik az első magyar gyorsíróiskola
szervése.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori müvei.

Müvészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József festő -

Az un. második Mohács a budai vár visszavételét követő évben 1687-ben lezajlott győzelmes csatát ábrázolja. Ez a mű a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április - 7. lap

Borsos József festő

Borsos két mohácsi képén jól felismerhető a jellegzetes táj a Dunával és a kupos hegyekkel. A képek barokkkori metszetek alakjainak felhasználásával készült.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő

A „Molnács" amelyik az 1687 eir törökök kiűzését idéri tölbszor is kiállításra került. Igy Siklóson, Szigetvárott és Vajnán. A képet erősen restaurálta Révay Kálmánné.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő

A Magyar Nemzeti Galéria Adattára
egy olyan levelet őrz 1913-ból, amelyben
Borsos József Mohácstémájú festmé-
nyére utal.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

MDK

Borsos József

A nemzetőr, of.

Magyar katona a szabadságért. Főv. Képt. 1951. szept. 3.l.

MDK

Borsos József, 1821-83.

Lányok a bál után

N. nemzeti festészet kialakulása. N.Szal.kiáll.
1949. febr.

MDK

Vincze G: Fiatal művészek dipl.munkái a Képzőm. Főisk. kiáll. Szabad Nép, 1951, jul. 18. 8 l.

Borsos József

A legél, olaj
Psyhe ajándéka, kőrajz

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.
Nemz. Szal. 1937. jan. 7 l.

MDK

Borsos József

Fürdő nő of.

Akt kiáll. 1925. OMKT. Mücs. dec.

MDK

épitész

Magánépitkezések. E.I. 1910.jun.12. 251. l.

Borsos József

Akadémiai festő és fényképész egyéni szabadalmat nyert találmányára, mely szerint "minden tárgy tetsző mozgalomban fényképészet utján ábrázolható..olyan háttérrel, aminőt a megrendelő óhajt.." -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. évf. febr. 18.
7. sz. 165. lap

MDK

Borsos József festő

Fürdő nők. Leghő Miksáné tul. repr.: 17

A magyar aktkiállítás albuma. Összeáll.: Lyka - Majovszky - Petrovics. Bp. 1926. 17, 159.

Borsos József

Az e havi Mütárlatra beküldött olajfestményeiről elismeréssel ir a Müvészet c. rovat, anélkül, hogy megnevezné a müvet.

Divatcsarnok, Bp. 1854. május 25.
29. sz. 671. lap

Borsos József

"Drótostót" c. müvét az e havi mütárlaton megvásárolta Elcz tábornagy,-közli az Iró és Müvészélet c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1853. okt. 3o.
61. sz. 1227. lap.

Borsos József

3

„Csatafelenet. 1686.
A második mohácsi ütközet" c.
Zépe emlitve.

Magyar Nemzet 1971 junius 13
Mold.

Borsos József

4

19 éves, a cukor Béoste

Teréz festészetet tanulni.

Meppar Ulemzet 1971 június 13

11. old.

Borsos József

5

Bécsben hires portretistává

vált, vagyonra tesz szert, 21 évig

Bécsben él

Magyar Nemzet 1971

junius 13

11. old.

Borsos József

6

1861-ben tér haza Pestre,

az Országház n. 42 alatt a volt botanikus kertben fényképészműtermet nyíttönkremegy.

Magyar Nemzet 1971 június 13

11. old.

Borsos József

7

„A szép juhászné" c. budai

Zeitvendéglő korcsmárosaként hal

meg 62 éves korában 1883-ban

Budapesten

Magyar Nemzet 1971 június 13

11. old.

Borsos József 8

„Női képmás bázsonyaktiben" c.

Zépa emlékre

Magyar Nemzet 1971 június 13

11. old.

Borsos József

9

„Nemsetőr" c. műre

emlékoe

Magyar Nemset 1971 június 13

Borsos József

10

„1686-os mohácsi zápa"
a Nemzeti Galéria tulajdona
– emlékve

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József

11

„Az „1526 os mohácsi lép"
évtizedek óta lappangott és Pálkuti
Keresztélynek a mohácsi tanácselnöknek
dolgozószobájából került elő.

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József 12

A „Fiatal nő fekete ruhában" c.

Tép egy BáV aukció során Zenilt a Galéria tulajdonába

Magyar Nemzet 1971 junius 13

1 hold.

Borsos József 13

„Férfiarcképe" O. Hensfels Gestel
báró lépmása a volt bécsi udvari
gyűjteményekből Magyarországnak juttatott
műtárgyak egyike.

Magyar Ubenset 1971 június 13
11. old.

Borsos József 14

„Nemzetőr" c. Zajat

1902-ben Pick Mártól szerezte meg.

Magyar Nemzet 1971 Junius 13

11. old.

Borsos József

15

„Honvéd tőrzstíszt" c. akvarelljét (1849) amely a Hadtörténeti Múzeum tulajdonalett, a centennárium idején, 1949-ben Boldizsár István festőtől vásárolták meg.

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József 16

„Női képmás bársonyinentében" c.
Zépe Hatvany Lajos gyűjteményének bezses
Zérse volt. 1939-ben Hatvanyné Marton
Erzsébettől vettér meg

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József

17

„Női képmás csipkegallérral" c.
portréja „Örök letét 1939" jelzéssel
a Galériában van

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József 18

„Az első magyar országgyűlés megnyitása 1848 juli 5. én" c. Zépe elveszett ugyan, de fennmaradt a műnyomán készült August von Pettenkoffer féle litografia

Magyar Nemzet 1971 június 13

11. old.

Borsos József 19

„Gróf Teleki Sándor mint vándorlgény c. litografiája emlétve

Magyar Hanset 1971 június 13

Mohold

2

Borsos József

„1526. II. Lajos halála.
A mohácsi ütközet" c. tipe
cmlitve

Magyar Nemzet 1971 június 13
11. old.

Borsos József

1

emlékiállítása nyílt

Verspremben

Magyar Nemzet

„Akvarell egy arckép festőről"

1971 június 13

1. old.

Borsos József

Pedunolájának levele

a 14. oldalon

Magyar Nemzet

1971 június 20

„Tisztelt szerkesztőség"

Borsos József.

Bukarestben, a Magyar Népköztársaság képzőművészeti kiállításán a XIX. század kiállított anyagában, művei szerepelnek.

Utunk Kolozsvár, 1952. Máj. 15.

M.D.K

Borsos József
festő

Úgy százesztendeje a meghasonult lelkű művész a Szép Juhászné vendéglő kasmárosa lett. Itt élt halálá-ig 1883-ig.

Zolnay László: Budaszentlőrinc művészete a közep-korban

Művészet, 1966. junius - 4 lap

3

Borsos József

„A hír"

„Az elégedetlen festő" c. Zépei említve

Népszava 1972 május 27

10. old.

Borsos József MDK

A hir

Micsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

MDK.

Borsos József

Csendélet-e aukción szerepelt

Müvészet 1966 jan.lap 48.

Borsos József

MDK

Férfiarckép

Műcsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Borsos József

MDK

Esterházy Pál Antal

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Borsos József

"Galambposta" c. müve "igen-igen hatásos kép.. brilliáns, ragyogó, de nagy mértékben negélyzett"-mondja Bulyovszky Gyula: "Október-november havi tárlat" c. kritikájában, majd leirja a kép tartalmát: "erkélyen ülő nő, keblére szoritja a galambot, amiért meghozta az epedve várt választ."
Müvészet c. rovat.

Családi Lapok, Pest. 1855. II. félév.
9. sz. 426-429. lap

Borsos József

Csendéletével szerepel a bécsi Belveder termei-
ben rendezett kiállitáson, melyről "Bécsi leve-
lek" cimmel számol be a lap, kiemelve a müvész
fetményét.

Családi Lapok, Pest. 1856. II. félév.
42. sz. 1195. lap

Borsos Gáset

testő

Nemzetőrtiszt.

lepv.

Kosáry Domokos: M.o. tört. képekben

Gondolat 1971. 377. old.

Barna József festőművész

150 esztendős születési évfordulója van.

Népszava, 1941. dec. 19.

Borsos József

MDK

Egy szobrának felállítását a B- vagy D épület mellvédjére javasolja Pogány Ö. Gábor.

Gárdonyi Jenő: 45 millió a budavári palota képzőművészeti alkotásaira.
MAGYAR NEMZET 1964 máj. 10.

Borsos József
festő.

Emlékkiállítása látható a
Bakonyi Muzeumban ez év
jumusától szeptemberig

—:—

Művészet, 1971 julius - 48 lap

Borsos József

"Olasz nő Siena vidékéről" c. művét kiemeli a Művészet rovatban közölt „Május-juniusi műtárlat" c. kritika.

Családi Lapok, Pest, 1854. I. félév. 12. sz. 589-590. lap.

Borsos József

Andrássy

gr. ~~Almásy~~ Manó arcképét festette meg. Az Iró és Müvészet c. rovatban közölt kritika kiemeli a müvet, mint megállapitja: "Van Dyck szinezetével vetélkedik."

Divatcsarnok, Pest. 1853. ápr. 24.
7. sz. 137. lap.

Borsos József

Bécsből beküldött festményét "a legnagyobb gon ddal és müvészi kézzel" készitette,-irja Solt: "Pesti állandó képtárlat" cimmel a május-juniusi kiállitáson szereplő "Percek a müvész életéből" c. müvéről.

Divatcsarnok, Pest. 1853. juni. 5.
19.sz. 374-378. lap

Borsos József

A junius-juliusi kiállitásra Bécsből küldött arcképét birálja, a melléktárgyakat dicséri kritikájában Solt: "A pesti állandó képtárlat" cimmel.

Divatcsarnok, Pest, 1853. juli. 17.
31. sz. 619-621. lap.

Borsos József

"Bécsben lakó hazánkfia"az "Olasz kertészleánnyal lépett föl", melyben van "harmonia és kecses szin-vegyület" -méltatja "A mükiállitásról" cimmel közölt beszámoló.

Családi Lapok, Pest. 1852. évf. II. félév
3. sz. 139-141. lap

Borsos József

A lap közli, hogy "Az állandó képkiállitás" a hó közepéig tart és felsorolja az ott szereplők nevét, közöttük a müvészt is.

Családi Lapok, Pest. 1853. I. félév.
11. sz. 552-553. lap

Borsos József

Emlékkiállítása a Bakonyi-Múzeumban látható ez év jún-tól szept.-ig.

(említve)

Művészet, 1971. júl.

Borsos József

"A csata után" c. képét a kritika hosszan elemzi. Rajztechnikáját jónak találja, de szinezetét feltünőnek és nem természetesnek látja. Fő kifogása az, hogy nem tudni, hogy "a harc után melyik félhez, a győztes, vagy vesztes félhez tartoznak-e a vitézek."
"December-januári mütárlat" c. kritika véleménye a Müvészet c. rovatban.

Családi Lapok, Pest. 1855. I. félév.
1. sz. 39-4o. lap

Borsos József

Szőllőt vagy csókot?

Elicsarnok 1939. Derű a művészetben kiáll.

MDK

Borsos József, 1821-1883.
Szőlőt vagy csókot, festm.

Mesterek a Főiskolán. Főv. Képt. XLVII. kiáll.
195o, ápr.

MDK

Borsos József, 1821-1883.

Csatajelenet, olaj
Férfi arckép, olaj
Női arckép, "
"Szőllőt vagy csókot", olaj

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Sza.kiáll.
1939. jan. 4 l.

MDK

Borsos József festő

1821-18

Fiatal polgáramony arcképe (olaj)
Női arckép (olaj)
A levél (olaj)
~~Ismeretlen festő~~

Déri Múzeum Debrecen. Vereto a könyvtárban Bp 1952. 4. lap

MDK

Borsos József /1821-1883/

Női arckép, of.

Bölcső mellett, of.

Magyar mestermüvek kiáll. N.Szal. 1936. jun.

MD K

Borsos József,

tervezte:

Gróf Teleki Sándor /Tört. Arcképcsarnok./
Az 1848-iki országgyülés megnyitása.

Nyomta Bécsben Köfelich János.
Köre rajzolta Pettenkofen Károly.Kulcscsal.
/Szépmüv. Muzeum./

Dr.Lázár Béla: Litografiák. Adatok müvészetünk
Müvészet,1915. 93.l. története hez.

MDK

Borsos József

Nemzetőr

Tamás E: Magy. katona a ... Kis Ujság, 1951. okt. 2. 4.l.

Borsos J.Pettenkoffer /sic/ Pettenkoffen Károly. 1821-1883, 1822-1889.

Az első magyar országgyülés megnyitása 1848 juli 5-én.
Szines kőrajz.Sign. J.B.-C.P./848.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke Budapest 1952.

M.D.K.

Borsos József

"A lovag és az apáca" c. festményének repr.-ját hozza a lap.

Képes Családi Lapok, Bp. 1894. juli. 1.
16. évf.27. sz. 421. lap

MDK

Borsos József, festő

Nemzetőr c. műve lev.-lap-reprodukció is lesz.

– : Festmények – levelezőlapon és bélyegen 6.

Népszabadság, Bp. 1967. szep. 20. [Visléki]

Borsos József

bécsi idillje, az 1850-ből származó „Flar-
cos táncvigalom után" nem lehet a kora-
beli magyar zsánerfestés mintaképe.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX
században, Budapest, 1970.

21 l.

Borsos József

Kétalakos „Az elégedetlen festő", „Szőlőt vagy csókot", továbbá „Álarcos táncvigalom után" című összeállítása, a mult század magyar festészet teljesítőhepességének határa.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970. 141.

Borsos József

(1821 – 1883) töhéletesítette portréfes-
tészetünket.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX században, Budapest, 1970.

131.

Borsos József

Bibliográfia: Lopp Jenő: Borsos József. 1821–1883. Pécs 1931.

Pogány O. Gábor: Magyar festészet a XIX században. Budapest, 1970.

40 f

Borsos József

rajzolót Pettenkofen Aug. kőrajza: az 1848 évi országgyűlés képviselőházának megnyitó ülése. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3921

M.N.K.

Borsos József

1821-1883

Az Első Magyar Ország Gyülés Megnyitása. 1848. repr.

Pataky Dénes: Az 1848-49-es szabadságharc grafikai ábrázolásai 86.l.

A MAGYAR NEMZETI GALERIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp. 1961.

Borsos József

egyes típusokat pánerszerűen jellemzett; így például a szerelmes polgárlányt „Galambposta" címen dramatizálta.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970.

131

Borsos József

10. sz. színes reprodukció, egész táblón:
„Lányok a ból után," 1850, olaj, fa
121.5 x 125 cm.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX században, Budapest, 1970.

Borsos József

9. sz. színes reprodukció, egész táblón:
„Nemzetőr", 1848, olaj, vászon
110 x 86.6 cm. M. Nemzeti Muzeum.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészeta
XIX században, Budapest, 1970.

E.

Borsos József

2

„Lányok az ölelcsoból után"

„Alkony" a lépei emlétve

Népszava 1972 május 27

10. old

Borsos

és Barabás a 19. század ingres arcképfestője. Borsoznak „A grafikai futár" c. párizsi folyóiratban egy portréját (Fiatal nő) Géo-Charles költő és műkritikus leírta.

Géo-Charles: Egy francia költő jegyzetei a magyar művészetről. Magyar Művészet 1949. 16. évf. 2. sz. 66. l.

Borsos József, festőművész

Kezdetben a fotográfia festészek nyelvén próbálkozott. Ez abból is adódik, hogy jó ideig főként festőművészek művelték, pld. Barabás Miklós és Borsos József.

Művészeti Magazin.

1979. VII. 3. TV. 20.50 | Kel |

MDK

Borsos József

Galambok, vf.

Sárga csendélet, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952

MDK

Borsos József, festő

Női képmás bársony mentében c. műve lev.-lap-reprodukció is lett.

— : Festmények - levelezőlapon és bélyegen 6.

Népszabadság, Bp., 1967. szept. 20. [Vidéki]

Borsos József

festőművész

Független Művészek Társasága kiállítása - Nagykanizsán a kaszinó termeiben - képével szerepel.

Nemzeti Újság
1939.VI.7.

Borsos József

„Fürdő nők" c. műve nagyrel a hűsaknok akt kiállításán

(emlitve)

Nemzeti Ujság 1925 XII. 8.

Borsos József, festő

M.D.K.

„1851-ben festett Bél után c. képe alig egy-két, a mester által festett másodpéldányban ismeretes, mert az említett [Barabás, Kiss Bálint] romantikus lelkesedésből semmit sem tartalmazott." Másik képe, a Barabással szinte azonos módon festett „Ja-Lambpostá-ja számtalan példányban terjedt el.

Zádor Anna vitainditó előadása a MTA ankétján "Az ujkori magyar müvészet periodizációjának problémái"-ról Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967. XVI.évf. 1.sz.

3.old.

Borsos fórsey

Szerepel a Karátsony gyűjtemény árverésén

Budapesti Hírlap 1937 II. 11

Borsos József, festő

Megemlítve.

Grezsa Ferenc: Ruffy Péter: Világaim 82-83.

Forrás, Kecskemét, 1979. december XI/12.

Borsos József, festő

L: Thaw kód

Petrichi Á: Képzőművének a nab.-harcban 1297-1299

Élet és Tudomány, Bp. 1980. okt-10. XXXV/41

Borsos József

Balits Mihálynak több
Borsos képe volt úgy gon-
dolta, míg Hoffmann Edith
megállapította, hogy a hé-
pek Franz Borss nekszándi
festő művei.

Szíj Béla: Balits Mihály fiatalkori . . .
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Borsos József
festő

A fiatal, pályája elején álló Borsost az antik-téma mellett a magyar történelem sorsfordulója Mohács és II. Lajos tragikus sorsa foglalkoztatta.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő

A 21 évig Bécsben minhódó, de
Pesten és tevékeny, egyéni stilusú
arckép ~~és~~ zsánor és csendéletfestő
1821-ben született.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971.április - 7.lap

Borsos József
festő

„1526. II. Lajos hálala"
„Psyché ajándéka"
„1867". A második mohácsi ütközet"
„

} rgmo.

Molnár Ismrse: Borsos József fiatalkori művei.
Művészet, 1971. április – 7 lap.

Borsos József
festő

1838-ban festette Borsos József II. Lajos
archéjét illetve dr Rózsa György megha-
tározásaként „II. Lajos páncélja" képet.

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori müvei.
Müvészet: 1971.április - 7.lap

Molnár Zsuzsa: Borsos József fiatalkori művei.

Miskolc: 1971.április - 7.nap

Borsos József, festő

Veszprém ben megrendezik a veszprémi múzeumi biedermeyer festő: Borsos József emlékkiállítást.

—: Nyári tárlatok Veszprém megyében 7.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 20.

Borsos József

Hűvének szerzője szerepel a
„Magyar festészet a XIX. nd-ban"
c. könyvben (Corvina 1971)

N.N: Bőnyérő

Magyarország 1971 III. 14

Borsos József festő

– képei a Budavári Palotában rendezett kiállításon

Simon Gy. Ferenc: Remekművek birodalmában

Magyar Ifjúság, 1969. IX. 19. 12. l.

Borsos József. festő

- Női képmás bársony mentében c. képe a Képzőművészeti Alap színes művészi levelezőlap-sorozatában. Témák azonosak a bélyegsorozattal.

hobby
Magyar Ifjúság, 1967. IX. 22. 17. l.

Borsos József, festő

Női képmás bársony mentében

repr.

Magyar Ujúság, 1967. IX. 22. 17. l.

1) Borsos József
festő

1821 - 1883. Bécsben tanul és működik sokáig, a honban ünnepelt arc- és életképfestőként tér haza Pestre.
„Galambposta" c. műve.
Magyar művészet. 6. 40.
MRT - Minerva 1971

2) Borsos József
festő

Később, abbahagyva a festést, a fényképezésre tért át.

1851-ben festi „Lányok bál után" c. képét. Lepő.

Magyar művészet 6. 40.
MRT - Minerva 1971

Borsos József

festő

~ről: Kopp Ernő: Borsos József /Pécs 1931/

Rózsa György: Adatok Borsos József arcképfestészetéhez /Művtört. Munkaközösség Évkönyve I. 1951. 147./

A magyarországi műv. tört. I. köt.
Corvina 1970.

1) Borsos József

festő

„Leányok bál után" Repr.

1821–1883. 1837-ben: „Psyche ajándéka" /litográfia/, „Mohácsi ütközet".

Tanulmányait Pesten, majd Bécsben folyt.

A magyarországi műv. tört. I. 370.

Corvina 1970.

2) Borsos József
festő

tatja. Első mestere Leopold Kapelwieser 1842-ben Waldmüllerhez szatlakozik. /„Le-lenet egy vérsi hidon", „Elhagyatva", „Szőlőt, vagy szőhot".

A pesti Műegylet kiállításán szerepel.

A magyarországi műv. tört. I. 370.
Corvina 1970.

3) Borsos József
festő

A szab. hovc éveiben Bécsben él, dolgozik. „Nem-
zetőr" c. műve Iulián Rottenbiller Lipótot,
Pest 48-as polgármesterét ábrázolja.
1850-ben Pesten van. Életképei: „Anyai
Gondosság", „Álarcpróba", „Gyógyulófélben"
stb.
A magyarországi műv. tört. I. 370.
Corvina 1970.

4) Borsos József

festő

Tő műve: „Leányok bál után" /1850/ Pesten kiállította.

A magyarországi műv. fört. I. 370.
Corvina 1970.

1.) Borsos József
festő.

Női képmás bársony mentében. o.v. 102×82 cm
Budapest MNG. Repr.

A levél. 1852. o. fa. 47×54 cm.
Budapest MNG. Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Képm. 568, 569
Corvina 1970

21 Borsos József
festő.

Zitterbarth Mátyás arcképe.
1851. o.v. 135 X 113,5 cm. Budapest MNG.

Nemzetőr. 1848. o.v. 111 X 87 cm.
Budapest MNM. Történelmi Képcsarnok
Repr.

A magyarországi mév. tört. II. Képn. 570, 571
Corvina 1970

Borsos József

Kiemelkedő portréfestőnk. Értékes művei: Esterházy Pál, Andrássy Gyula, Zitterbarth Mátyás, Rotterbiller Lipót és másik portréi.

László M.: A magyar portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 41. l.

Borsos József

Derkovits portréja Salgótarjánban van (eml.)

Sohmár József: Művész a zsonángyáltban

Magyar Hírlap 1971 III. 28

Bosos József

művészetéről, munkásságáról szóló Gentbon-tanulmányok, cikkek felsorolása:

Kovács Ivan Gentbon István megjelent műveinek jegyzéke. - Művtört.Szt. 1970. 4.sz. 253-278. l.

254.

Bossos Miklós József
festő

MDK

„Mohácsi üthöket" (1837)

"

Zádor Anna: Kiss Bálint

M.M.M. Évkönyve 1952, 31 l

Borsos József

Zitterbarth építész portréja
szerepel a Nemzeti Galéria új
szerzeményeinek kiállításán

Magyar Nemzet 1970
junius 24
4. old.

Bossos József festő

His „Női arckép"-e szerepel a kiállításon

Borbély László: A Petró-gyüjtemény kiállitása.
Müvészet, 1971.január - 30.lap

Borsos József

festőművész

Szélesfelsérvári kiállítás a fényképészet

hőskorából

Déli Krónika

1979 VIII. 18. 12.4

Borsos József

Borsos József (1821–1883): a magyar biedermeier festészet jelentős művésze. Festészete Bécshez kapcsolódik, ahol tanulmányait végezte, s ahol élete nagy részét töltötte. Kitűnő portréfestő, de jelentősek zsánerképei és csendéletei is.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim
Bp. Corvina 1977.

Bossos József, festő

festmény: Repr.

Bossos József: Nemzetőr

Élet és Tudomány, Bp. 1980. okt. 10.

Címoldal

XXXV/41

Bodos József, festő

L: Izsó M.

Lánoz S: Képzőmův. krónika 133-136

Jelenkor, Pécs, 1982. febr. XXV/2.

Borsos József, kő

L: Egry József

– Heti ajánlat 3.

Új Tükör, B p. 1986, már. 16 XXIV/11

Borsos József, festő

L: Anna Margit

S.K.: Magángyűjtemények kincsei 6.

Nincsabadság Bp. 1981. okt. 16.

Botos [József], kő

L: Kozina Sándor

13.

Sőtér István: Művészet MO-on – magyar művészet

Népszabadság, Bp. 1981. okt. 4.

Borsos József

cód

Nagy újmagy

13,14-C.

Nagy Z.: Uj m. mivészet

100 év szobrászate és festészete

Bp 1941

VASÁRNAP

2

Kat. Invocabit
Prot. Lujza
Ó-g. 17. Vajhagyó

N. k. 6 ó. 40 p. N. ny. 17 ó. 46 p.

6

HÉTFŐ

3

Kat. Kunigunda
Prot. Kornélia
Ó-g. 18. Leó

3.

KEDD

4

Kat. Kázmér
Prot. Kázmér
Ó-g. 19. Appia

3

SZERDA

5

2 1/2

Borsos József, festőművész (1921–1993).

A Borsos és Than után haladó Jankó, Szemlér és társaik által kialakított paraszt-idillizmus túllépője a tehetségével kimagasló Munkácsy Mihály volt.

Heves i Szemle
1991. 1., 2-old.

Szelesi Zoltán: Medgyessy és az alföldi művészet

Bossos József

A debreceni Déri Múzeum kincsei

Alföld 1985/7

Borsos József, festőművész (1821–1883).

A Békési Galéria kiállítása a XIX. sz. magyar képzőművészetének alkotásait reprezentálja. – A portréfestés sajátos, helyzetű műfaj volt. Rohamosan terjedt ugyanis a fényképezés. Volt akit ez versenyre késztetett. Borsos József „Női képmás csipkegallérban" c. műve, számára ennek bravúros megfestése szívügy volt. (említve). Később a művész elfordult a festészettől, beállt fotósnak, e szakmában is befutott fotósnak, majd ráunt a fotózásra. A Szép Juhásznéhoz címzett kocsmárosaként fejezte be életét. Békésen látható képe érdekes állomása egy kiugró tehetségű ember zsákutcába tévedésének.

Ungár Tamás: A Galéria kiállítása Békésen.
Békés Megyei Népújság, 1984. jan. 21. 8. old.

Borsos József (Veszprém, 1811 - Bp. 1883)

„Keresztes vitéz és apáca"

o.v. 99 x 83 cm J.l.p.: Borsos J. 1853.

Védett. Kikiáltási ár: 50000 Ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

75 ▪ BORSOS JÓZSEF (1821–1883)

Csábítás, 1851

36 × 45 cm
Olaj, fa
Jelezve jobbra lent: Borsos J 851
Szerepelt a BÁV 41. aukcióján, 1976. december, 37. tétel
VÉDETT

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA

Az Ernst-Múzeum Aukciói XLIII. 1929 december. kat. sz. 61. (reprodukálva XXI. tábla)

BÁV 41. képaukció. 1976 december, kat.sz. 37. (reprodukálva)

IRODALOM

Lázár Béla: *Borsos József.* In: Művészet, XII. évf. 1913. 302–314.

Lázár Béla: *Borsos József műveinek jegyzéke.* In: Művészet, XIV. évf. 1915. 91–93.

Kopp Jenő: *Borsos József.* Budapest, 1931. 61. kat. sz. 133.

Borsos József 1821–1883. A Bakonyi Múzeum emlékkiállítása. Veszprém, 1971. Molnár Zsuzsa előszavával

Borsos József a magyar biedermeier azon kevés mesterei közé tartozik, aki nemcsak Pesten, hanem Bécsben is keresett művész volt. Sőt, Borsos inkább tekinthető bécsi, mint pesti művésznek. Akadémiai tanulmányaitól kezdve (1840) rendszeresen állított ki Bécsben, számos művét is az osztrák fővárosban értékesítette, s bár munkáit Pesten is bemutatta, valójában csak az 1861-es hazaköltözését követően vált igazi pesti művésszé. Igaz, ekkor már nem festett. Fényképezésből és vendéglősként tartotta fenn magát.
Borsos József festészetének két meghatározó műfaja a portré és az életkép. Munkásságára olyan bécsi mesterek nyomták rá bélyegüket, mint Danhauser, Amerling, vagy Waldmüller, aki 1842-től Borsos mestere is volt. Waldmüller az 1830-as évektől új témákkal bővítette ki és új tartalmakkal töltötte meg az életkép műfaját. Az ő moralizáló, s nagyon gyakran vallásos, vagy hazafias tartalmú életképeivel szemben Borsos zsánerképein inkább a finoman pikáns, diszkréten erotikus tartalom dominál. *„Úri zsáner"* ez, aminek művelésére Josef Danhauser buzdította Borsost. Évődő szerelmespárok, erotikus litográfiákat lapozgató bálozó hajadonok, galambpostára váró, szerelmesen kitárulkozó lányok mellett a népies figurák sem hiányoznak Borsos repertoárjából. A *Csábítás* is egy ilyen huncut népi életkép, középpontjában egy fiatal szerelmespárral.
Borsos zsánerkompozícióinak népszerűségét mutatja, hogy sokat több példányban is megfestett. Kopp Jenő, Borsos monográfusa, 1931-es monográfiájának 142 tételes oeuvre-katalógusában négy *Bál után*t, két *Galambposta*t jegyez föl, s ezeken kívül a jelen képet is két változatban tudja. A 133. szám alatt közölt *Csábítás „párja"* – ahogy Kopp Jenő említi – amerikai magántulajdonba került. Kopp feltehetően az Ernst Múzeum 1929-es aukcióján figyelhetett föl Borsos képére, hiszen a művet a korábbi Borsos-szakirodalom nem ismerte. Az akkori Ernst-aukció katalógusának egy ceruzával „kipreparált" példánya szerint Borsos festménye 2000 pengőért kelt el az árverésen. Összehasonlításképp érdemes megemlíteni, hogy azon az aukción 1500 pengőért lehetett hozzájutni Ferenczy Károly majd másfél méteres *Szieszta* című, ma *Henyélés* címen ismert 1908-as művéhez. 2000 pengőért egy szép kukoricás Rippl-t ugyanúgy meg lehetett kapni, mint Gustav Klimtnek egy pasztell-arcképét. Johann Christian Brand 1752-ben festett 88×128 cm-es *Folyóparti táj*ához pedig alig többért, 2400 pengőért jutott hozzá tulajdonosa.

Bellák Gábor

Ferdinand Georg Waldmüller: Megrovás, 1846
33,5x42,5, olaj, fa, Városi Múzeum, Bécs

Ferdinand Georg Waldmüller: Reggeliző gyerekek, 1846
71x61, olaj, fa, Nemzeti Galéria, Prága

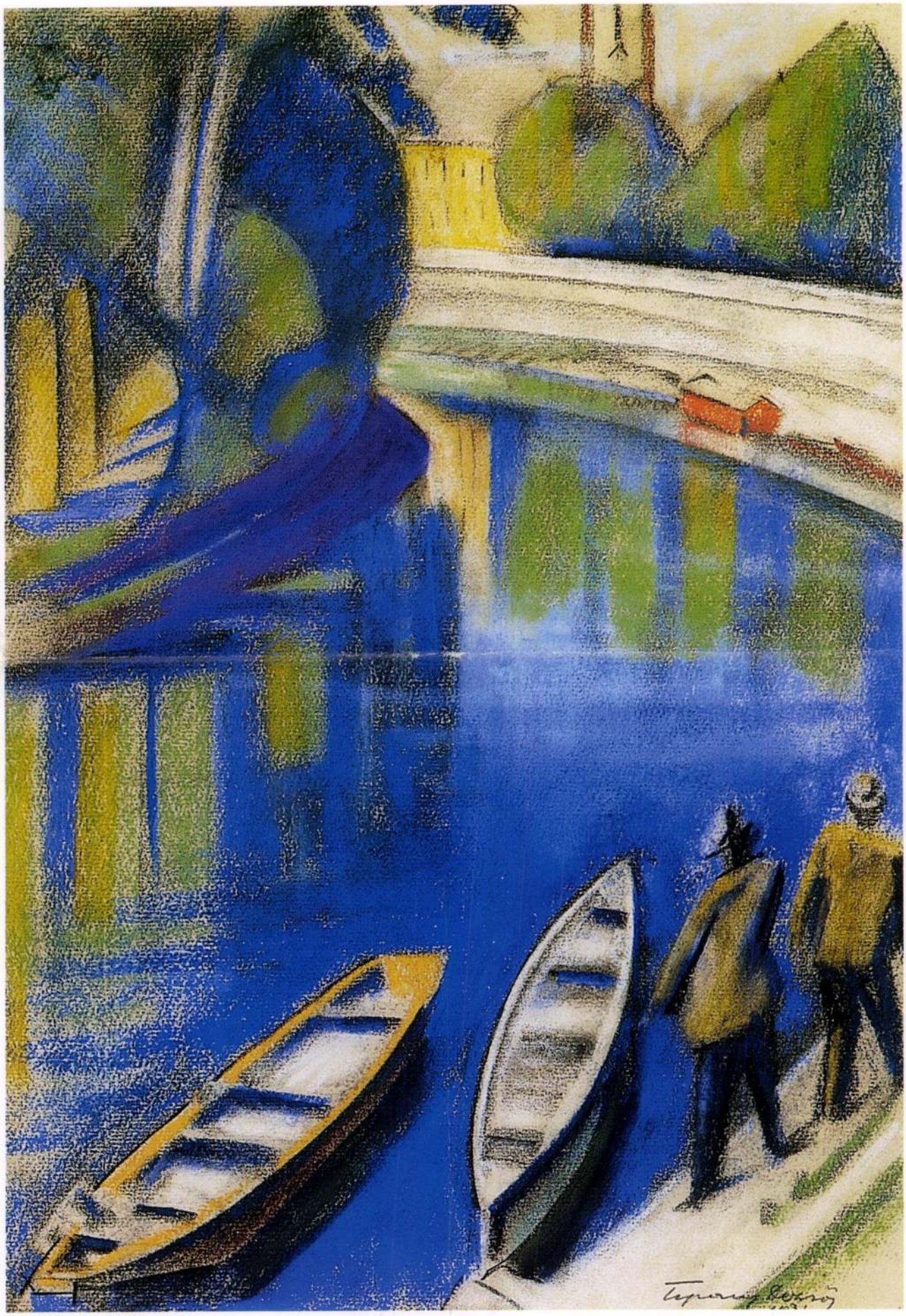

76

76 ▪ TIHANYI LAJOS (1885–1938)

Akt

39 × 28,5 cm
Tus, papír
Jelezve balra lent: Tihanyilajos 912

Kikiáltási ár: 600 000 Ft

77 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Flox és Filox a konyhában

36 × 27 cm
Pasztell, papír
Jelezve jobbra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 1 100 000 Ft

Borsos József (1821-1883)

Hölgy lornyonnal, 1856
Olaj, vászon 99 x 80 cm
Jelezve jobbra lent: Borsos J. 856

Irodalom:
- Lázár Béla: Borsos József. Művészet, 1913. 302-314. old.
- Knopp Jenő: Borsos József. 1931.
- Héjjas János: A magyar biedermeier kor művészete. Magyar Művészet, 1938. 19-29 oldal

Kiállítva:
- Magyar Biedermeier művészeti kiállítás, Ernst Múzeum, 1937-38., 63. kép

Archív adat:
- Iparművészeti Múzeum adattár, Kőszeghy Elemér féle összeírás

Proveniencia:
- Budapest, Fränkel József gyűjteménye
- Magyar Királyi Postatakarék Árverése, 1937. március, 63. tétel
- Magyar Királyi Postatakarék Árverése, 1937. június, 48. tétel

A *Hölgy lornyonnal* című kép tökéletesen beleillik Borsos késői műveinek sorába. Az ötvenes években már teljesen kiforrott Borsos Józsefről, a bécsi iskolázottságú tehetséges Waldmüller-tanítványról Héjjas János így ír: "az élet érdekelte és művészetének ideálja az élet nemes szépsége volt, amit minden nagyképűség nélkül, csupán kedvességében akart visszaadni. De szándékához kifejlett színérzék, briliáns technikai tudás és ritka komponáló képesség járult". Lázár Béla a századelő kitűnő műkritikusa a következőket írva összegzi a múltszázad közepének egyik legjelentősebb festőjéről írt cikkét: "Korának kiváló arckép- és zsánerfestője volt, aki nemcsak hogy bécsi kortársait érte utol, de temperantumának fel-fellobbanó szilajságával el is vált tőlük és belekapcsolódott abba a nagy magyar egységbe, melynek egyes elemei Munkácsy mélységes színeinek ereje, Paál László tragikus pátosza, Szinyei Merse Pál szenvedelmes derűje, Székely Bertalan lélekbe hatoló gondolatpoézise. Borsos Józsefben a festői értékekben gazdag mesemondót, a lélek titkainak nagy megértőjét ismerjük fel."

Borsos József festményén ezüstszürke ruhás, baljával vörös bársonypárnára támaszkodó bájos fiatal hölgy remekbe szabott portréja látható. A háttérben pirkadati ég alatt, balra vadregényes erdőrészlet, jobbra márványkönyöklő, rajta míves kővázában dús levelű agavé.

A kép megragadó volta egyszerűségéből adódik, ahogy a tiszta, nemes arcú fiatal asszony melankólikusan ránk néz. Egyéniségére és hangulatára finoman rímel a körülötte levő táj és a biedermeier portré festészetben megszokott kellékek. Az enyhén borongós, a nap első sugaraival megfestett égbolt harmonizál a nő halvány bőrével. Az ékszerek és a puha bársonypárna is finomságot sugároznak.

A képről azonban hiányzik a Borsos által többször is megfestett *Galambposta* ma már kevésbé tetszetős, cukormázas biedermeier hangulata, bár ezek virtuóz, finoman részletező technikája a *Hölgy lornyonnal* című képén is megjelenik.

Ezen a képen is jól látszik, hogy Borsos az anyagok élővé varázsolásának igazi mestere volt. A szaténruhát, a ruha gallérjának csipkerátétét és a bojtos bársonypárnát ugyanolyan gonddal festette meg, mint az ékszereket, vagy az erdőrészletet. Egyedül az ég elnagyolt, azonban ez éppen semlegességével vezeti a néző tekintetét a finom arcra.

A kép kompozíciója világosan szerkesztett. A figurát erősen eltérő karakterű elemek keretezik: sötétebb és színesebb alsó, és világosabb, üresebb felső rész, valamint balra a háborítatlan őstermészet, jobbra a mesterséges környezet.

A portréalany nevét mára feledés borítja, egyéniségéről azonban sokat sejtet a festmény. Családi állapotáról a jegygyűrű árulkodik, társadalmi rangjáról ruhája és finom művű arany és ezüst ékszerei. Az ezüstruhás hölgy azonban többet is ki akart fejezni képmása megrendelésekor. A bal kezében tartott lornyon bizonyára olvasottságára, műveltségére utal.

A *Hölgy lornyonnal* című portréra már mások is felfigyeltek. Olyannyira kiemelkedik a Borsos oeuvre-ből, hogy Kőszeghy Elemér, aki a két világháború között kísérletet tett, hogy felmérje az akkori magyar magángyűjteményeket, amikor Fränkel Józsefnél járt, az ott lévő festmények közül ezt az egyet fotózta le. Ez annál is nagyobb dolog, mert közismert volt Kőszeghy részrehajlása az ötvösművek felé (ő írta A magyarországi ötvösjegyek című, máig is egyedülálló művet).

A Fränkel családnak is jó szeme volt a művészethez. Fränkel Ernő műkereskedő volt, régi és kortárs művészekkel is foglalkozott, Nemes Marcelltől Weiss Fülöpig számos nagy gyűjtővel kapcsolatban állt. Fia, Fränkel József, akinél Kőszeghy képünket látta a két világháború közti legnagyobb magyar műkereskedő szalont hozta létre. A zseniális üzleti konstrukcióval létrejött Fränkel-szalon leginkább kortárs műveket, Aba-Novák, Bernáth, Czóbel, Egry, Szőnyi képeket állított ki, és adott el, de olykor egyes gyűjtőknek régi mestereket is "felhajtott". Sajnos nem lehet pontosan tudni, hogy mikortól volt Fränkelé Borsos női képmása, lehetett atyai örökség, esetleg 1937-ben a Postatakarék aukcióján vette, de az is lehet, hogy ekkor adta el. Az azonban biztos, hogy - nyilvánvalóan éppen a festmény kitűnő kvalitása miatt - nem csupán kereskedelmi célból volt nála, hanem sajátjának tekintette, hiszen Kőszeghyéknek gyűjteménye egyik darabjaként mutatta meg.

B.E.

10.▲
Borsos József (1821-1883)

Hölgy lornyonnal, 1856
Olaj, vászon 99 x 80 cm
Jelezve jobbra lent: Borsos J. 856
Kikiáltási ár: 2.000.000 Ft

Id. Markó Károly (1791-1860)

Öltözködő Vénusz
Gouache, papír 19x26 cm
Jelzés nélkül

Irodalom:
- Pogány Ö. Gáborné: Id.Markó Károly művei. Művészettörténeti tanulmányok. Budapest. 1957. 45. oldal (az egyéb rajzok fejezetben)

Kiállítva:
- Dorotheum, 1926. December 13-14. 174. tétel[1]
- Ernst Múzeum XLIV. aukciója, 1930. 235. tétel

Reprodukálva:
- Dorotheum, 1926. December 13-14. 174. tétel
- Ernst Múzeum aukciós katalógus, 1930. XLIV. aukció XX. tábla

Köszönjük a Magyar Nemzeti Galéria dokumentációs osztályának a rendelkezésünkre bocsátott adatokat.

Id. Markó Károly életművében mindvégig figyelemmel kísérhető a fürdőjelenet, konkrétan Vénusz fürdetésének illetve öltöztetésének ábrázolása.

A művész által használt technika, a gouache (valamely kötőanyag és fedőfehér hozzáadásának következtében átlátszatlan vízfesték) Id. Markó Károly korai - 1822 - előtti korszakának egyik kedvelt technikája volt. Tájképsorozatai (az *Aggteleki barlang*, a *Vág-völgyi várak*[2]) mellett többek között az 1830-as évek elején készült, oeuvre-jében igen ritka zsánerképet, az *Uborkát hámozó leány*t[3] is ezzel a technikával készítette. A zsáner műfajának felelevenítése azért tűnhet indokoltnak, mivel kisméretű képünk jellege már-már affelé mutat: a központi figurát körülvevő alakok száma és mérete alapján ezúttal már nem beszélhetünk egyértelműen staffázsalakokról, s a helyszín is sokkal konkrétabb, mint más mitológiai tárgyú műveinek "ideális" tájképe. A mű funkciója magyarázatot adhat e szokatlan vonásokra: feltehetőleg arról van szó, hogy a festő valamely megrendelőnek elküldte az általa megálmodott mitológiai jelenet tervezetét; a kis méret arra utal, hogy Markó minta gyanánt, küldeményként juttatta el megrendelőjéhez, aki e kis remekmű alapján döntött aztán a végleges forma mellett. A technika pedig lehetővé tette, hogy nem csupán könnyed kezet igénylő vázlatban foglalja össze a témát, hanem a kész műnek mintegy kicsinyített képét jutassa el az eljövendő tulajdonoshoz.

Markó 1832-ben jutott el Itáliába s Rómában telepedett le. Az antik világ, a klasszikus művészet XIX. századi szelleme a befogadásra kész művészt teljesen átjárta s az itt töltött

11.▶
Id. Markó Károly (1791-1860)

Öltözködő Vénusz
Gouache, karton 19 x 26 cm
Jelzés nélkül
Kikiáltási ár: 800.000 Ft

2002 ősz

56. **Borsos József** (1821-1883)

A festő álma, 1851.
(A kis piktor, Garázdálkodás a műteremben)

Olaj, fa, 55x44 cm
Jelezve jobbra lent: Borsos József 851.

VÉDETT

Kiállítva:
- Ismeretlen magyar remekművek kiállítása, Ernst Múzeum, 1930.
- A magyar biedermeier kiállítás, Műcsarnok, 1937-38.

Reprodukálva:
- N. Gy.: Műteremben. Képzőművészet, 1929. 153-154. oldal
- Klasszikus magyar festmények útja hazafelé. Műgyűjtő, 1929, 84-85. oldal
- Új Idők, 1930. január 19. 108. oldal
- Dr. Pipics Zoltán: Így nézd a szépet, Bp. é.n., 193. oldal
- Pesti Hírlap Vasárnapja, 1934. november 25. színes címlapkép (a legszebb magyar képek sorozatban)
- Csathó Kálmán: A szép juhászné, (regény Borsos József életéről) Bp., 1936.

Proveniencia:
- Bécsi gyűjteményből 1929-ben hozták haza, a háború előtt Ernst Vilmos tulajdona volt

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

Borsos József: Alkony, (Hazatérés, Nővérek) olaj, vászon, 111 x 142 cm,

A műteremben

A 19. század elejének festészetében több példát is találunk műterembelső ábrázolására, az is gyakran előfordul, hogy valamilyen humoros jelenet keretében. Az effajta biedermeier komikumot németföldön Spitzweg, míg a Borsos művészetére nagyobb hatással lévő osztrák festészetben Josef Danhauser képviselte a legmagasabb színvonalon. A mai nézők számára az ilyen képek azontúl, hogy szórakoztatóak, eligazítást is adnak arra nézve, hogy hogyan is képzelhetünk el a kor műtermeit. Bizonyos festőkellékek, mint a vázlatfüzet, az ecsetek, a paletta, a rongyok, a festékes és hígítós tégelyek egy festő kelléktárának általánosan ismert részei. Borsos József képén a sajátosságot a mára feledésbe merült festőbot jelenti, amit a széken álló kisgyerek tart a kezében. A festőbot felső, puha ronggyal bevont végét a képhez, alját a földre támasztva bal kézzel tartották, ami így a festői kéz támaszául szolgált. Ez a segédeszköz azért is volt fontos, hogy amíg a finom részletekkel pepecselnek ne fáradjon el annyira a karjuk. Hogy Borsosnak szüksége volt erre a kellékre mi sem bizonyítja jobban, mint éppen ez a kép: *A festő álma*. Érdemes megfigyelni, hogy milyen mesteri részletek vannak, ez ugyanis Borsos virtuozitásának lényege. Az anyagszerűséget ezen a viszonylag kisméretű képen elsősorban az aprólékossággal érte el, azzal, hogy minden négyzetcentiméterre gondosan odafigyelt. Nem jelenti ez természetesen azt, hogy minden részlet azonos módon van megfestve, hanem úgy, ahogy azt anyaga és megvilágítása megköveteli. A festményt takaró függöny brokátját, a gyermekek posztóruhácskáját, a háttérbeli ötvösműveket, a barnatónusú háttérelemeket, mint a szekrényt vagy a kazettás mennyezetet mind adekvát módon, a lehető legnagyobb precizitással és realizmussal festette meg.

A szemet gyönyörködtető pompának ez a németalföldi mesterekkel vetekedő ábrázolása tette Borsost már saját korában is elismertté.

Rejtett üzenetek

Az osztrák biedermeiernek a németalföldi festészethez való kötődése nemcsak a minden részletre ügyelő realizmus volt, hanem egy bizonyos odafigyelés az egyes képelemek szimbolikus tartalmára. Nem felejthetjük el, hogy a korban különös jelentőséget kaptak a virágnyelvek. Mozdulatokkal, színekkel sok titkot ki tudtak fejezni. Ugyanígy a festményeknek is megvoltak a rejtett üzenetei. Ezeket ma már bajos felfedni, sőt egy-egy tárgy szimbolikus voltát is nehéz bizonyítani. Képünkön azonban van néhány „oda nem illő tárgy", amik általában nem részei egy műteremnek, sőt valószínűleg nem az életből ellesett csendéletrészletek, tehát feltehetően túlmutatnak önmagukon. Furcsa részlet például a hanyagon földre vetett igazgyöngy nyaklánc, ami hagyományosan a nőiséget, a szerelmet (Vénusz is egy kagylóból jött a világra), ugyanakkor a gazdagságot is jelentette. Hasonlóan szimbolikusak lehetnek, egy magasabb társadalmi rang kifejezései a háttérbeli válogatott gyűjtemény tárgyai: a falon kardok és páncélzat, a szekrényen díszes arany fedeles serlegek. Az elszórt tárgyak azonban nemcsak az anyagi, hanem a szellemi javakban is dúskáló festőt állítják elénk. A festőt, aki éppúgy jártas a tudományokban (könyvek), mint az egyéb művészetekben (cselló).

Ki álmodik?

A festő álma nem egy életből ellesett jelenetet ábrázol. A festővászonra pingáló gyerekek éppolyan biedermeier toposzok, mint a például Galambposta ábrázolások. Ezt bizonyítja számos hasonló témájú külföldi és magyar kép (pl. Danhauser, Györgyi-Griegl Alajos). A téma valóságalapját Borsos József életéről fennmaradt adatok is cáfolhatják. Arról ugyan, hogy valójában hány felesége és gyermeke volt már az 1930-as években is vitáztak, mert életéről vajmi kevés pontos adat maradt fenn, azok is ellentmondásosak. Az azonban valószínűnek látszik, hogy 1849-ben egy festő lányát vette feleségül, akitől 1850-ben egy lánya született. 1851-ben tehát nem lehetett két három-négy éves forma gyermeke. Mindenesetre a karosszékben szundikáló úr már azért sem lehet maga a festő, mert jelentősen eltérő karakterű az ugyanebben az időben festett Borsos önarcképektől (pl. *Elégedetlen festő,* 1852., MNG.). Ugyanakkor a festőállványra Borsos egy ekkor festett másik képét tette, a *Mezőről hazatérő lányok* vázlatát (1851., MNG., állandó kiállítás), tehát valamiképpen a festő mégis egy ön-kép. Lehetséges, hogy a körszakállas, enyhén pocakos, gazdag és művelt, kétgyermekes festő éppen olyan, mint amilyennek Borsos, a festő önmagát álmodta 1851-ben.

Békefi Eszter

55. ▲
Kern Hermann (1838-1912)

Látogatás

Olaj, vászon, 57x49,5 cm
Jelezve jobbra fent: Kern H.
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

56.

57. **Mednyánszky László** (1852-1919)

Tátrai táj

Olaj, vászon, 72,5x100,5 cm
Jelezve jobbra lent: Mednyánszky

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft

E. K. 932. II. 21.

I. 21 EK 932

Borsos

MŰVÉSZET

A nagy magyar kiállítás a Műcsarnokban

Valami örömteljes hangot kellene belevinni ebbe a tudósitásba, mert évek meddő küzdelme, fölösleges energia pocsékolása után a Műcsarnoknak ez a kiállitása végre az egész magyar, az egyetemes magyar képzőművészetet mutatja be. Ez a kiállitás a régi, még akkor egységes táboru művészet emlékét idézi föl, azt az időt, amikor még divat volt csütörtökön este katonazene mellett teázni a Műcsarnok nagytermében, amikor az emberek kétszer, háromszor is kimentek a tárlatra.

A legteljesebb elismeréssel hódolunk azoknak, akik a békét megteremtették, s ezzel ezt a kiállitást valóban szolgálatába állitották annak a segitő akciónak, amely a végső kinokban vergődő magyar képzőművészeten van hivatva segiteni.

Három teremben a legnagyobb mügonddal válogatták össze a magyar képzőművészet utörőinek muzeumokban, magángyüjteményekben őrzött kincseit s *Borsos, Barabás, Benczur, Lotz, Munkácsy, Páll, Szinyei, Strobl* nevek mellett reprezentáló müvek szerepelnek. A jelenkori művészek neveinek felsorolása is igazolja azt a tényt, hogy egyrészt a nemes cél, — a segitő akció — másrészt a Műcsarnok régi hirének, nivójának ujjáélesztése céljából mindenki sorompóba állt. Csak néhány név: *Baditz* Ottó, *Balló* Ede, *Belányi* Viktor, *Boruth* Andor, *Csánky* Dénes, *Csók* István, *Deák Ebner* Lajos, *Déry* Béla, *Edvi Illés*-házaspár, *Erdey* Viktor, *Éder* Gyula, *Feszty* Masa, *Fényes* Adolf, *Frank* Frigyes, *Gimes* Lajos, *Glatz* Oszkár, *Háry* Gyula, *Hermann* Lipót, *Hatvany* Ferenc, *Iványi Grünwald* Béla, *Katona* Nándor, *Kató* Kálmán, *Kemény* Nándor, *Kernstock* Károly, *Knopp* Imre és *Knoppné Curtis* Gertrude, *Komáromi Katz*-házaspár, *Koszta* József, *Kosztolányi Mann* Gyula, *Kövér* Gyula, *Kunffy* Lajos, *Kunwald* Caesar, *Magyar Mannheimer* Gusztáv, *Márffy* Ödön, *Márk* Lajos, *Merész* Gyula, *Mihalovits* Miklós, *gyügyei Nagy* Zsiga, *Pállya* Celesztin, *Perlrot* Csaba, *Pécsi Pilch* Dezső, *Rakssányi* Dezső, *Réti* István, *Révész* Imre, *Romek* Árpád, *Rudnay* Gyula, *Nagy* Sándor, *Szánthó* Mária, *Sz. Gyenes* Lajos, *Szüle* Péter, *Turmayer* Sándor, *Tolnay* Ákos, *Udvary* Pál, *Vaszary* János, *Vesztróczy* Manó, ezeken kivül még *Szigeti* Jenő, *Szabó* Dezső, *Sárkány* Gyula, *Porter* Paula, *Mérő* István, *Istokovits* Kálmán, *Huber* István, *Hosszu* Márton, *Halasi Horváth* István, *Fenyő* A. Endre, *E. Hevesi* Margit, *Derkovits* Gyula, *Cs. Walleshausen* Zsigmond, *Burkász* Lajos festők és a szobrász művészeink: *Csillag* István, *Damkó* József, dr. *Farkas* Zoltán, *Gárdos* Aladár, *Gách* István, *Horbay* János, *Istók* János, *Lányi* Dezső, *Ligeti* Miklós, *Lukács* Irén, *Lux* Elek, *Margó* Ede, *Medgyesi* Ferenc, *Pásztor* János, *Róna* József, *Telcs* Ede, *Vastagh* György teljessé teszik a minden művészi igényt kielégitő kiállitást.

A müértő, a szépért, nemesért lelkesedő közönség végre egy tömegben kapja a magyar művészetet s látogatásával is nagy mértékben segiti sikerre. a képzőművészeket segitő bizottság munkáját.

Petrovics Elek, *Majovszky* Pál és *Hültl* Dezső neveit, a retrospektiv anyag megrendezéséért föl kell jegyezni.

*

A kiállitás VI., VII., VIII. számu termei jelentik a treuga deit, *Kernstok* óriási méretü remeke, *Rudnay, Iványi, Szüle, Hatvany, Herman* alkotásai és *Pállya* Celestinnek immár történelmi multu *Villámcsapás* cimü reprezentációs képe föltétlenül megállitják a nézőt.

próbálnak.

— Erre ő mit felelt?

— Hogy csak engedjem be, mert *ő az a Molnár.*

— S erre?...

— *Erre én kérem elnevettem magam...*

Az ajtó nyilik és a direktor és a portása beszélgetésének kellős közepébe benyitott *Molnár* Ferenc, aki 37 levélben szögezte le, hogy nem jön Budapestre.

Kardos István.

Biller Irén, a Huszárfogás primadonnája — Amerikában

Amerikából kapjuk a hirt, hogy *Biller* Irén, a tengerentúlra került magyar primadonna február 21-én szinpadra lép és a clevelandi Magyar Szinházban eljátssza a *Huszárfogás* primadonnaszerepét. Partnerei *Pásztor* Etus, *R. Tóth* József, *Vincze* Mihály, *Munkácsy* Erzsi, *Pataky* Béla és *Papp* Sándor lesznek. Amerikai tudósitásunk szerint a *Huszárfogás* próbái már nagyban folynak.

---

* **Berlinben ötszázszor,** Bécsben háromszázszor jtszották *Békeffy* László világhirü egyfelvonásosát, a *Szerzők iskoláját,* amely vasárnap délután fél 6 órakor a Zeneakadémia nagytermében tartandó második Békeffy-konferanszestén szinrekerül ismét. A főszerepeket a szerző, továbbá *Petl* Sándor és *Pethes* Ferenc játszák. Nagy szenzációja lesz az estének *Békeffy* a *Genfi interju* cimü politikai tréfája, amelyben Békeffy mint budapesti ujságiró meginterjuvolja *MacDonaldot. Rátkai* Márton is játszik egy *Békeffy*-

Borsos József

Ápoljuk hagyományainkat

Borsos József emlékkiállítás nyílt Veszprémben

1021

Csermák Antal Hazaszeretet című vonósnégyesét szólaltatta meg az SZMT kamarazenekara tegnap délben a veszprémi Bakonyi Múzeum emeleti termében — stílszerűen: a város másik nagy fia, *Borsos József* emlékkiállítása megnyitóján.

A festőművész születésének 150. évfordulója alkalmából rendezett tárlat megnyitó ünnepségén — amelyen megjelent *Kapor Károly*, a megyei tanács vb osztályvezetője, *Huller Gyula*, a megyei pártbizottság munkatársa, *Juhász Ferenc*, a városi pártbizottság osztályvezetője, *Bándi László*, a KISZ veszprémi titkára — *Kovács János*, a városi tanács elnökhelyettese mondott beszédet.

Bevezetőben utalt Veszprém dinamikus fejlődésére, majd hangsúlyozta:

— Nem talajtalan, a múlt értékeit elfelejtő városban kívánunk élni s az itt felnövő *ifjúságot is meg akarjuk ismertetni szűkebb hazánk történeti értékeivel.* E kiállítás emléket kíván állítani egy városunkban született, európai hírnevet, s művészi rangot elért, de éppen Veszprémben kevéssé ismert festőművésznek. Borsos Józsefről ugyan már utcát neveztünk el a város egyik új lakótelepén, de fellelhető **műveinek** legjobbjaival első ízben most találkozhat a közönség.

Méltatta Borsos érdemeit a szabadságharc emlékeinek megörökítésében. *Nemzetőr* című festménye az 1848-as szabadságharc szimbolumaként él a köztudatban. Kitért portréfestészetének értékeire, majd így folytatta:

— Ahogy a nagy építkezések mellett vigyázó szeretettel gondozzuk, óvjuk műemlékeinket, ugyanúgy ápoljuk városunk zenei, képzőművészeti hagyományait. Veszprém nagy szülötteinek nemcsak kegyeletből és tiszteletből, de büszkeségből is emléket állítunk. Patrióta büszkeséggel reméljük, hogy a város lakosai és vendégei számára egyaránt élmény találkozni Borsos József alkotásaival.

Elismeréssel szólt végül a Bakonyi Múzeum munkatársainak fáradozásáról. *Éri István* múzeumi igazgató külön is megköszönte a rendező *P. Molnár Zsuzsa* évtizedes tevékenységét a Borsos József festmények, rajzok, grafikák és fotok felkutatásában és gondozásában, közkincsé tételében. A szép kivitelű katalógust *Katona László* tervezte. Helyet kapott benne mind a harminc három kiállított alkotás é P. Molnár Zsuzsa tanulmány.

1971 JUN 1 3.

NAPLÓ
(Veszprém)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

közép-európai részlet
erőcsökkentés érdeké
korábbi, tbiliszi java
azt kiegészítette *a*
hadseregek csökken
valamint a kölcsönös
visszavonás indítv
is. Szovjet részről ha
tehát akár az egész
komplexumról t
akár fontos részvo
sokat elővenni s ez
oldalú készség é
megnehezíti a nyug
beszélés-halogatók d

Még egy moszk
tezésű es
hívnánk fel
met: *Szvaran Szing*
külügyminiszter láto
Az indiai államfé
már Bonnban és P
is tanácskozásokat f
mit lehetne tenni a
öt és fél millió kele
táni menekült helyzetének rendezéséért. Pusztít a kolera, fenyeget a tífusz, szűkölködnek mindenben, ami a legalapvetőbb életfeltételeket biztosítaná és számuk ezen a héten is százezrekkel növekedett. A szovjet—indiai közlemény az emlékezetes *taskenti szellem jegyében fogant s az egyedül lehetséges ésszerű rendezést ajánlja a pakisztáni belső válság, illetve a pakisztáni—indiai ellentétek elsimítására.* Tehát az erőszakos cselekedetektől való tartózkodást és a vitáknak tárgyalások útján történő feloldását. A menekültek ügyében mindenekelőtt a humanitárius nemzetközi segítségét sürgetik (a Szovjetunióból máris nagy mennyiségű oltóanyagot, gyógyszert és élelmiszert küldtek); Pakisztánon belül valóban elfogadható választ a Szadat-javaslatokra. Az EAK elnöke, a korábbi alapokra támaszkodva *új elemekkel egészítette ki javaslatait.* Felvetette többek között egy *kétszer hathónapos tűzszünet lehetőségét* az izraeli visszavonulás tényleges megkezdődésének idején. Ami az egyiptomi belpolitikát illeti, a megnyugvás jelei mutatkoznak — érdeklődést keltett a hír, hogy több, mint száz letartóztatott személyt szabadlábra helyeztek.

A Földünk körül nyugodt ritmusban keringő emberlakta űrállomásból világunk nyugtalan képe rajzolódhat ki, de jogos bizakodással tölthetnek el az űrprogram melletti új Föld-programok...

Borsos József
festő

l.

Ormós Zsigmond
Utarási emlékek.
II k. Pest 1860.
52. l.
68. l.

Gabriel Morcillo Raya: *Il geografo arabo Hins = Al Raschid.*

Bortos József

48

Férfi arckép, 1850.
Ernst Múzeum aukciói.
38. sz. Apest 1928.

5

BORSOS JÓZSEF

A szabadságharc bukása után börtönökben raboskodó magyar foglyok között mindig volt egy-egy rajzolni-festeni próbálkozó műkedvelő, vagy hivatásos művész, aki portrékat, életképeket rajzolt társairól. E művel a börtönrajzok műfaját kívántuk kiállításunkon bemutatni.

R.Gy.

BORSOS JÓZSEF (Veszprém, 1821, – Budapest, 1883)

Apja Borsos Márton ügyvéd, a reformkor művelt polgára volt, maga is műkedvelő festő. Borsos a Schoefft-család idősebb tagjától, József Ágosttól tanult rajzolni és festeni, és bejáratos volt Barabás Miklós műtermébe. 1840-ben beiratkozott a bécsi Akadémiára, Kupelwieser osztályára. Itt barátkozott meg August von Pettenkofen osztrák festővel. Ez idő tájt Borsos volt az egyetlen magyar festő, aki kimutathatóan más nemzetbeli művészre hatással volt. Pettenkofennel közös munkája volt az 1848-as első alkotmányos magyar országgyűlést ábrázoló mű, Borsos rajzát barátja litografálta. Kupelwieser száraz, klasszicizáló stílusa nem felelt meg Borsos vérmérsékletének s ezért átment Waldmüller 1842-ben megnyílt szabadiskolájába. Stílusának kialakulásához jelentékenyen hozzájárult Bécs képtárainak megismerése. Már 1841-től feltűnt a pesti Műegylet, 1844-től a bécsi Kunstverein kiállításain portréival, csendélet- és életképeivel. Megbízásainak javarésze arckép volt. Jellemábrázoló tehetsége nemcsak az arcok megfestésében mutatkozott meg, hanem alakjai beállításában is. Portréinál nem kevésbé volt jelentős életképfestészete. 21 évig élt Bécsben, így számos műve van Ausztriában. Megbízóinak nagy része magyar volt az arisztokrácia és a polgárság köréből. Nagy sikerek után 40 éves korában letelepedett Pesten és 1862-ben fényképész lett. Fényképészként országos hírre tett szert, felhasználta portréművészetében kifejtett tudását. A sors forgandóságát többször megérte. Mint a Szép juhászné kertvendéglő tulajdonosa, életében elfeledve halt meg 1883-ban.

Irod: Kopp 1931; Molnár 1971; MTA–MKCs–C–I–77 (Molnár Zs. hagyatéka).

M.Zs.

169. Az országgyűlés megnyitása 1848. július 5-én, 1848 *32.*

litogr., p., 473x603 mm
Jelezve j.l. a képben: J.B.–C.B.848. A kép alatt: Tervezte (!) Borsos József – Kőre rajzolta Bettenkofer Károly.
Felirata: AZ ELSŐ MAGYAR ORSZÁG GYŰLÉS MEGNYITÁSA A' KÉPVISELŐK HÁZÁBAN PESTEN 1848ik ÉVI JÚLIUS 5én. Gróf Batthyány Lajos miniszter elnöknek ajánlják Borsos József és Bettenkofer Károly.
MNM TKCs ltsz. 8838

A negyvennyolcas forradalom idejéről származó legjelentősebb eseményábrázolás, amely egy ünnepi momentumnak igényes művészi eszközökkel kívánt emléket állítani. Az ábrázolt esemény 1848. július 5-én a pesti Vigadóban zajlott le. István nádor a király képviseletében a baloldalt látható emelvényen, a kormány tagjai között állva olvasta fel a

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCs – MNG Bp. 1981.

trónbeszédet mindkét ház tagjainak jelenlétében. A kőrajzolásban Borsosnál jóval gyakorlottabb és a puszta reprodukálásnál rendszerint többre törekvő August Pettenkofen (a Bettenkofer Károly név téves formájában) olyan kompozíciót sokszorosított, amelynek megalkotásában saját magának is volt szerepe. Tőle származhat a festői háttér, valamint a közép- és előtér alakjai a szervetlenül illeszkedő fejek kivételével. A gyakorlott arcképfestő Borsostól való az ötvennél több portré, amelyek egy része a modell tanulmányozása alapján, más részük idegen mintaképek felhasználásával készült. Szemere Bertalan, Klauzál Gábor, Deák Ferenc, Teleki László, Lónyay Menyhért, Pulszky Ferenc, Ráday Gedeon, Bónis Sámuel és Palóczy László arcképének előképét Franz Eybl litográfiájában sikerült meghatároznunk. Kossuth Lajos, Pázmándy Dénes, Andrássy Manó és Gyula arcvonásainak megörökítéséhez August Prinzhofer művei szolgáltak forrásul. Batthyány Lajos és Eötvös József portréi Barabás Miklós kőrajzaira vezethetők vissza. Egy-egy művel szerepel az előképek között Moritz Michael Daffinger (Széchenyi István), Faustin Herr (Bezerédj István), August Strixner (Wesselényi Miklós), Tyroler József (Mészáros Lázár) és Walzel Ágost Frigyes (Ujházi László). Az előképül felhasznált litográfiákat a művészek azoktól az ábrázoltaktól kaphatták, akik arcvonásaik megörökítésére súlyt helyeztek, de a helyszínen az idő rövidsége miatt portréjuk nem készülhetett el. A kompozíción ábrázolt személyeket felsoroló kulcs a MNM TKCs-ban (Itsz. 76.51).

A litográfia készítője **PETTENKOFEN, AUGUST VON** (Bécs, 1822 – Bécs, 1889) osztrák festő és litográfus, Eybl és Kupelwieser tanítványa. Művei közül kiemelkedő jelentőségűek a negyvennyolcas forradalommal kapcsolatos ábrázolásai. 1851-ben Párizsban tartózkodott. 1853-ban járt először Szolnokon, majd a későbbi években rendszeresen felkereste a magyar várost. Felfedezte a magyar Alföldet a festészet számára és jelentős szerepe volt a szolnoki iskola létrejöttében. Baráti kapcsolatban állott Borsos Józseffel, akivel a bemutatott lapon együtt dolgozott.

Irod: Bródy S.–Jókai M.–Rákosy V.: Ezernyolcszáznegyvennyolc. Bp. 1898; Weixlgärtner A.P.: August Pettenkofen. Wien 1916. I. köt. 27–30, II. köt. 331. 118. sz.; Kopp 1931, 30–31, 53. 23.sz; Rózsa-Spira 326.sz. 512–514; Molnár 1971.

R.Gy.

CLAROT, JOHANN BAPTIST (Bécs, 1797 – Pest, 1854 után) festő, litográfus

Francia eredetű miniatűr arcképfestő család tagja, Alexander Clarot öccse. A bécsi akadémián tanult Bernernél. 1830 után főleg litográfiával foglalkozott, vedutákat, aktuális eseményeket rajzolt kőre, legnépszerűbbek azonban arcképei. A Vörösmarty műveit illusztráló bátyja műveit sokszorosította. 1841-től huzamosabb ideig Pesten működött. Néhány akvarell arcképe az MNM TKCs-ban.

170. István nádor ünneplése *32.*

szépia, 230x293 mm
Jelzése b.l.: J. Clarot; (középen ceruzával) Pesth 47
BTM Kiscell Itsz. 15.751

Szépművészeti Múzeumban látható, kiválóan érvényesül előkelő ízlése, lélektani jellemző-ereje és még egy oly tulajdonsága, amely a bécsi festők legtöbbjéből hiányzik: a festőiség és a szín bátor megmarkolása. Vele összehasonlítva, legtöbb társa Bécsben is, nálunk is bágyadt, alakjaik ridegebbek, keményebb vonalúak, életöröm híjján valók. Borsos bátrabb náluk, oly mélyen, mint ő, egyikük sem merte a viruló színeket kiaknázni. A színhez való bátorságot barátja, Amerling, sugalmazhatta neki, de kétségkívül erre buzdították őt azok a régi hollandi mesterek is, akiket Bécsben tanulmányozhatott. Talán nem tévedünk, ha még egy forrásra utalunk s ez a forrás Borsos magyarsága. Az élénk színek kiaknázásához való bátorság ugyanis a magyar festők egész sorának sajátsága, épp úgy az előadás erőteljessége is és lehet, hogy Borsos legjobb műveinek ez a vonása egy oly tulajdonság, amelyet csak magyar voltából tudunk megmagyarázni. Magyaros vonás képein a pompa, a drága és színes anyagok kedvelése, sok képén valósággal halmozza a keleti sálok, a mélyszínű bársonyok, omlós selymek egyvelegét, gyakran tetézi képeit oly csendélet-részletekkel, amelyeket színessé tesz a fémek, elefántcsont, ékszerek gazdagsága és nem utolsó sorban a szép asszonyok karja, válla, amint azokat az oldalt besurranó fény a mély háttérben megvillogtatja. Egy ember életöröme, optimizmusa, friss kedve árad legjobb képeiről s ez valóban nem csodálni való, mert művészi derekassága és a jó sors idáig elhalmozta a gondtalan élet kellemességével egy oly városban, amely akkoriban éppen életkedve révén volt messze földön híres. Borsos átengedte magát ennek az örömnek, kínzó problémák nem bántották, benn élt a legjobb társaságban s élvezte az élet verőfényét.

Az élet azonban megbosszúlta magát. Felköltötte Borsosban is a vágyat, hogy vagyonát még jobban szaporítsa, hogy az életből még nagyobb részt mondhasson magáénak. Letért eddigi útjáról s a munka révén való vagyonszerzés helyett a tőzsdén spekulációba fogott. Ez lett a veszte. Vagyona elúszott. Egyszerre pénz nélkül látta magát abban a társaságban, amelyben eddig a pénz nem volt probléma. Nem folytathatta bécsi életét. Ott hagyta az osztrák fővárost és Pestre költözködött.

Itt lett fényképésszé, mert nem volt erélye a mi szerény viszonyaink közt a küzdelmet felvenni tehetsége továbbfejlesztésére. A nyugodt hétköznapok kedvéért el tudta hagyni művészi ideálját.

Van-e erre valami elfogadható magyarázat? Azt hisszük, hogy van. Mi ennek a szomorú fordulatnak igazi okát abban véljük találni, hogy Borsos túlontúl bécsivé lett. Túlontúl beleélte magát húsz hosszú év alatt a gondtalan bécsi biedermeier-világba, annak a császári fővárosnak életébe, amely magába szívta az egész monarchia életnedveit s amelyet mesterségesen táplált minden jóval az udvar és arisztokrácia. A bécsi élet valóban biedermeier-élet volt: a derűs, jókedvű, mindennel ellátott nyárspolgárság eldorádója, amely nem ösmerte a nagy problémákat, a súlyos küzdelmeket. Borsos ebben a légkörben élt, ezeket a hangulatokat szívta magába. Bezzeg más képet mutat ugyanebben az időben Magyarország! Itt a jólét és a művelődés felé vezető utat lépésről lépésre kemény küzdelemmel kellett meghódítani, éppen az udvari politika ellenében. Itt neki kellett gyürkőzni a munkának s e munka minden hőse tudatában volt annak, hogy csak a saját erejében, a saját kitartásában bízhatik. Keményen edzett akarat dolgozott itt, hiszen éppen ebben a biedermeier-korban hozták létre ezer nehézség legyőzésével az első mintagazdaságokat, az első takarékpénztárakat, gőzhajókat és vasutakat, a Nemzeti Szinházat és a Tudományos Akadémiát, ekkor hívta életre Kossuth az Iparegyletet, Széchenyi az ő halhatatlan reformjait és a magányos küzdők közt olyan neveket látunk, mint Körösi Csoma Sándor, Kitaibel Pál, Bólyai, Semmelweis. Egy oly nemzedék hősei ezek, akiknek célja és munkája éppen nem a szunyókáló nyárspolgár eszejárását tükrözi, hanem az edzett céltudatos akaratot. Oly világ, amelyet nem is szabad a bécsi biedermeier hangulatával összehasonlítani.

Borsos két évtizeden távol élt ettől a magyar munkától, csak hírét ösmerhette, de át nem élte. Mikor a kedélyes, langyos Bécsből hazatért, hirtelenül más légkörbe került. Olyan volt, mint egy melegházban ápolt növény, amelyet hirtelenül a szabadba ültetnek, ahol felkészületlenül dacolnia kell széllel, perzselő nappal, hideggel. Egy ily növény legfeljebb a létfenntartás energiáját bonthatja ki, virágot nem. A létfenntartás, a megszokott kényelem szeretete vitte a festő-műteremből a fényképész műtermébe, ebből pedig a budai vén diófa alá, ahol terített asztalok várták a kirándulókat s amelynek egyetlen festett ékessége egy cégér volt, amelyre valamely budai cégtáblafestő a legendás szép juhászné alakját festette. Borsost, a festőt, már csak ez a cégér emlékeztethette arra, hogy egykoron köze volt a festészethez, hogy egykoron híres mestere volt egy világvárosnak.

Mindennap elölről

Mindennap elölről kezded a harcot
Az élet kapzsi hatalmaival.
S mindegy kapnod vagy adnod a sarcot,
Fölér vereséggel sok diadal!
Óh sírva jöttél te a világra;
Csak álom csalt ajkadra mosolyt...
Kicsi életed első jaja, siráma
Már valami nagy vesztést panaszolt!
Sírtál, ha epesztett az anyaemlő,
És sírtál játékért azután...
Nem csalt-e már az a vágy, a kesergő,
Mely most is epeszt mindannyi tusán?
S nem űzted-e épp oly vággyal a lepkét
Mint később csókra lested a lányt?
S szintúgy nem hajszol-e most szíved, elméd
Száz férficélt is — lepke gyanánt?
Egy játék, egy harc: örök a kezdet
S harcod ha mélybe, magasba ha visz,
Épp csak halkabb lesz egyre keserved
Épp csak halkabb lesz örömöd is.
Rogyhatsz magadba, mivel se törődve,
Ha célod már mind éjbe borúlt,
Dőlhetsz, hiába dőlsz pihenőre,
Tör rád ezer emlék, zaklat a múlt.
S vén arcodon úgy ül könny s mosoly újra
Mint gyermekarcodon ült valaha
S ahogy ifjú arcod tűnt el a múltba
Úgy tünik e vén is tova, — tova!
S ha egyszer örökre eltűnik arcod,
Testeddel, hiszed-e, hogy elnyughatol?
Nem kezdesz-e újra valami harcot
Vad, dőre harcot — Isten tudja, hol?!

TELEKES BÉLA

A bál után. Borsos József festménye

vágyát. Lemondott tehát erről is. Fölöslegesnek érezve magát, kivonult a budai hegyek elhagyatott majorjába, megvette a „Szép Juhászné" vendéglőt, hétköznaponként a nagy diófa alatt iddogált egymagában, vasárnaponként pedig örvendezve parolázott a sok kiránduló közé vegyült néhány jó barátjával, akik ilyenkor, szép nyári napokon, elbeszélgettek a nyugalmazott fényképész úrral.

A művészet el volt temetve. Legjobb emberei is csak fényképésznek ösmerték.

Magányos óráiban, amikor odalenn Pesten sürgött az élet s az emberek napi és politikai gondjaikkal voltak elfoglalva, egy pohár vörös bor mellett, a nagy diófa alatt, eszébe juthattak bécsi évei, amikor még művész, még nagy művész volt.

Szinte egy csapásra hódított magának közönséget az osztrák fővárosban. Hiszen már fiatal növendék korában nála rendelte meg arcképét a bécsi közélet néhány kiválósága s még növendék volt, mikor képeivel kiállításokon szerepelt. Akkor Bécsben javában virágzott az a művészeti stílus, amelyet utóbb biedermeiernek neveztek és Borsos nem csak korának gyermeke, hanem egyben bécsi mestereknek is tanítványa volt, nem csoda, ha képei harmonikusan illeszkedtek bele a kiállításokba. Mint minden kezdő, eleinte ő is legkedvesebb mesterének, Waldmüllernek hatása alatt állott. Ezt azonban akkor inkább erénynek, mint gyöngeségnek tekintették. Évek multával megszünt ez a szoros kapcsolat és a fiatal magyar festő már a szabadságharc ideje körül Bécs legjobbjai sorába került. Fokról-fokra nőtt népszerűsége, egyre több lett az arcképmegrendelések száma, egyre drágábban vették képeit. Ekkor már határozottan kibontakoztak művein azok a vonások, amelyek őt elkülönítették a többi bécsi festőtől. Legtöbbjüket felülmulja jellemző-erejével lélektani igazmondásával, holott a kor arcképfestői mindig többé-kevésbbé idealizálták az arcokat. Borsos művein több a realitás, több az erő, előadása jóval előkelőbb. Valami úri vonást érzünk legjobb darabjain. Műveinek azonban csak egy része képmás, mert egymásután jelentek meg a kiállításokon azok az életképei, amelyek még nagyobb hatásúak voltak, mint a portrék. Nem mind egyforma értékűek, mert egyeseken még érződik a bécsi szentimentalizmus, a legjobbak azonban, mint például a „Leányok bál után", legalább is egy színvonalon állnak a legjobb bécsi festők életképeivel. Ezen a képen, amely most a

szintén villája van ott, mint nekem. De nekem yachtom nincs, neki pedig van. Remek kis yacht, hófehérre van festve, úgy hívják, hogy „Hirondelle". Aranyos kis kabinok vannak rajta, nyolc embernek kényelmesen elegendő hellyel. Fürdőszoba, minden. Baldridge, — így hívják az amerikait, — néha kapja magát, felhívja telefonon egy-két ismerősét: indulás másnap délután. Az Hirondelle ott van a kis öbölben. Az ember úszóruhát kap magára, meg fürdőköpenyt, egy kis táskában elfér a pizsamája éjszakára meg a toalettholmi. Délután elkezdünk bridgezni, ha mind együtt vagyunk; nyolc ember, az éppen két asztal. Baldridge közben cocktailt csinál. Pokoli jó cocktaileket tud csinálni. A yacht kiszalad a tengerre, minden irány és cél nélkül. Ha megúnjuk a bridget, akkor ott a rádió, meg a gramofón, lehet táncolni. Aki álmos, lefekszik. De én rendszerint megvárom a napfelkeltét, mert imádom a napfelkeltét a tengeren. Másnap aztán délig alszom és ha letussoltam magam, kíváncsian jövök fel a fedélzetre, vajjon hol vagyunk: Cannesben, vagy Beaulieuban? A többiek már megcsinálták a programmot: ma a cannesi plagera megyünk, vagy Juan Les Pins van soron. Odamegyünk, kiszállunk, fürdünk. Ha megúnjuk, vissza a yachtra.

Pali tátott szájjal és izgatottan figyelt.

— Hány tonnás a yacht?

— Hány tonnás? Fogalmam sincs. Sose jutott eszembe Baldridget megkérdezni.

— És olajjal fűtik? A modern hajók már mind olajfűtéssel mennek.

— Bizony, drágám, én azt sem tudom. Gépekhez én nem értek semmit. Például autót kitűnően tudok vezetni, van is francia soffőr-igazolványom, de hogy mi hajtja a masinát és milyen a szerkezete, arról fogalmam sincs.

— És mit csinálsz, ha defektet kapsz?

— Defektet? Ja igen, úgy érted, hogy ha „panne"-om van. Akkor megállítom a legközelebbi kocsit, hogy segítsen. Kettő nem segít, a harmadik segít. Nem nagy eset. A Corniche nagyon népes autó-út, egy percet sem kell várni. Még éjszaka is nyüzsögnek az autók. Egyikben csókolódznak, másikban recseg a rádió, harmadikban két töpörödött öregecske üldögél... Már vágyom vissza nagyon, pedig mintha tegnap jöttem volna el onnan.

Csend lett. Pali várt egy kicsit, aztán szomjasan szólott:

— Mesélj még.

Folytatjuk

Borsos mester

Irta: **Lyka Károly**

Augusztus 19-én lesz ötven éve annak, hogy eltemették a „Szép Juhászné"-hoz címzett budai bormérés vendéglősét. Akik elkísérték utolsó útjára, aligha eszméltek arra, hogy a legjelesebb magyar festők egyikét búcsúztatják.

A „Szép Juhászné" vendéglő akkor még kedvelt kirándulóhelye volt a pestieknek, bármily körülményes volt is az odajutás. Regényes környezete és jó bora városszerte népszerűvé tették. Azt azonban kevesen tudják, hogy az elnyomatás korában itt adtak egymásnak találkozót egy társaság tagjai, akiket üldözött az osztrák rendőrség, mert terveket szőttek az önkényes uralom megbuktatására. A „Szép Juhászné" pincéjében, kísérteties gyertyafény mellett gyülekeztek s itt fogalmazták meg azokat a kiáltványokat, amelyek azután napvilágot láttak angol és amerikai lapokban.

A „Szép Juhászné" tehát valamivel több is volt az egyszerű kirándulóhelynél, egy szervezetnek ideiglenes központja volt, amelybe történeti súlyú nevek is tartoztak.

Ma már ennek a kocsmának gazdája is történeti név: Borsos József. Művész volt egykor. Képei díszhelyen függnek gyüjteményeinkben. Hercegek, grófok, gazdag bankárok ültek neki modellt. Ha számbavesszük a negyvenes, ötvenes évek legjobb bécsi és magyar festőit: az ő neve ott is díszhelyet kap. Mégis, amikor eltemették, az egykori riport ezt írja róla: „meghalt, mint a „Szép Juhászné" egyszerű vendéglőse".

Borsos József, a kitűnő mester, amikor megvásárolta ezt a vendéglőt, már rég nem volt festő, hanem nyugalomba vonult fényképész. A hatvanas években a botanikus kert mellett volt szépen berendezett műterme, amelyben azonban nem festmények, hanem fényképek készültek. Borsos, mint vagyonát vesztett ember került Bécsből, diadalai színhelyéről, Pestre. Hamar tisztába jött azzal, hogy arcképfestéssel itt, az akkori viszonyok közt, lehetetlen megszereznie azt az úri jólétet, amelyet Bécsben megszokott. Amott fényes és vidám társadalmi életet élt. Bécs előkelőségei és szalónjai voltak mindennapi környezete. Itt, egy elnyomott országban, egy kiszipolyozott társadalomban ki költhetett művészetre? Összeállott tehát egy másik festővel, Doktor Alberttel, aki szegre akasztotta a palettát és fényképész lett. Borsos követte példáját és társult vele: így született meg 1862-ben az országos hírű Borsos és Doktor cég, amint akkor mondták: fényirdája.

Ez akkor nem volt példátlan eset, hiszen a híres Barabás is kísérletezett egy ideig fényképészettel. Az akkori fénykép technikailag még kezdetleges volt, rengeteg retouchera volt szükség, hogy a kópiák mutatósak legyenek. Ilyen erős retouchehoz pedig gyakorlott rajzoló kéz szükséges. Borsos és Doktor kitűnően értettek hozzá. De nemcsak ez tette fényirdájukat keresetté, hanem elsősorban Borsos művészi tudása. Ő, aki egykor Bécsben annyi kitűnő arcképet, festői csoportot, életképet festett, már a beállításnál, a megvilágításnál annyi festői titkot tudott értékesíteni, amennyivel egyetlen versenytársa sem rendelkezett. Hiszen egykor, még Bécsben, ő volt a legfestőibb magyar festő. A fényirda tehát csakhamar híressé vált, oly híressé, hogy Borsos megint jómódú emberré lett.

A napi gond tehát, amelyet azelőtt nem ismert, amely azonban első pesti éveiben sötéten nehezedett reá, elmúlt. De elmúlt vele más is: művészete. Fotografusévei alatt nem ért rá festeni. Mire pedig újra ecsethez nyúlhatott volna: egy újabb, frissebb, modernebb festőnemzedék foglalta el a hazai művészet szerény területét. A festésnek egy új, eddig nem látott formája, új célkitűzések, új hatások foglalkoztatták immár a közönséget. Borsos lemaradt. Lemaradt, mert nem fejlesztette tovább nagy tehetségét. Érezte, hogy avultnak hatnának képei, lemondott tehát a festésről. De búcsút mondott a fényképezésnek is, amely viszont nem elégíthette ki becs-

Uj. 1933. jul. 30, 31, sz. 140-142. l. keppel

báró már az első mondatban tüzes bókot mondott, s a bókra rögtön másikkal duplázott rá Bogáthy.

— Nem fázik idekint, grófné? — kérdezte Bogáthy. — Mert a belső helyiségben letehetné a bundáját és Kuka Bandi elhúzhatna egy-két nótát magának.

— Je suis d'accord, — felelte gyorsan Marianne, franciául szólalva meg a válasz mohóságában.

Már fel is állott és felpattant a három úr is. Bementek a belső étterembe, itt hagyván a főerdészt és a másik asztalnál Hunyor Marcit és rokonát. A belső étterem ajtajában Eberle báró odasúgott Mende úrnak:

— Küldjön rezervét nekünk. A cigány csak a mienk.

Ezt a pár szót Szepezdy Barna meghallotta. Fia jutott eszébe és máris határozott.

— Drága Marianne, — szólalt meg, — én nagy sajnálatomra elbúcsúzom tőled. Holnap nagyon korán kelek, ma lehetetlen fennmaradnom. Viszont megnyugtat, hogy ilyen kiváló katonai eszkortot bocsáthatok rendelkezésedre. Béla, fizetek.

Mind a hárman hevesen és buzgón marasztalták. De ő nem tágított. Fizetett az ajtóban.

— Sajnálom, lehetetlen. Holnap alighanem későn fogsz kelni, én tehát majd csak úgy délfelé hozom el neked az ügyvédet. Vagy tudod mit: a legkedvesebb az volna, ha holnap szerencséltetnél ebédre. Remélem, megelégszel a mi szerény agglegényi háztájunkkal. Jösz? Az ügyvédet meghívom feketére, mindjárt tárgyalhatsz is vele, ha akarsz.

— Topp. Kitűnő. De hogyan találok el a lakásodra?

— Természetesen érted jövök. Itt vagyok pontban egykor. Félkettőkor eszünk. Helyes?

— Pompás. You are a dear. Egy órakor izenj fel értem.

Kézcsók, kézfogások. A két huszár vitte befelé a szép asszonyt a gyér, de annál jobban izguló közönséggel telt étterembe, Szepezdy Barna pedig bölcs derűvel lépett ki az Ó-kaszinó boltíves, hatalmas kapuján. Nagyon meg volt elégedve magával. Ezek most igen nagy pezsgős dáridót fognak csapni és holnap a nyelvük keserű lesz, a fejük bőre fájni fog, tagjaikat buta sajgással fogja kínozni a sok cigaretta, fekete, szesz és kialvatlanság átka. Ő pedig fel fog ébredni kellemesen kialudva s azzal a szívderítő tudattal, hogy nem költekezett.

Pali még ébren volt, mikor apja hazaért. Éppen készült lefeküdni.

— Nagy ujság van, fiam. Holnap vendégünk lesz ebédre.

— Kicsoda?

— Szentmiklóssy Marianne. Vagy Marcoponte grófné, ahogy most hívják. Ma érkezett a Rivieráról. Olyan bundája van és olyan ékszerek lógnak rajta, hogy el fogod tátani a szádat. A kaszinóban találkoztam vele.

Pali nem álmélkodott, Már azt számítgatta, hogy mennyi túlkiadást jelent a vendég. Bort kell hozatni és ásványvizet. Előétel is kell. Sajt szerencsére van még egy darab a kamrában. Tünődés közben felnézett, mert az apja jóizűen nevetett valamin.

— Mit nevetsz, apa?

— Azon nevetek, hogy ezt a Jakobovicsot meghívom feketére. Ha megtudja, hogy fuccs az örökségünknek, meg fogja ütni a guta.

Ezen Pali is elmosolyodott. Vidáman kívántak jóéjszakát egymásnak.

VI.

— Nem parancsol még befőttet, grófné? — kérdezte Pali.

— Nem vagyok én magának grófné, egyszerűen Marianne vagyok. És ha már itt tartunk, akkor tegeződjünk össze. Ha az apával tartom a rokonságot, a fiával is kell, hogy tartsam, nem igaz? Szervusz, rokon.

Felemelte poharát és a Palié felé tartotta. Pali elpirult és mosolygott.

— Csókolom a kezedet.

Mosolygás és derű ragyogott az ebéd fölött. Ásóné kitett magért, bár félni lehetett, hogy zavarában mindent elsóz és odaéget, mert valósággal reszketett a keze egész délelőtt arra a tudatra, hogy egy igazi, valóságos grófné fog enni a főztjéből. Vajjon mit fog szólni hozzá? Az ilyen grófi népek talán nem is esznek efféle ételt, hanem harmatot reggeliznek, virágot ebédelnek, muzsikaszót vacsoráznak. A nagy elfogódottságnak mégsem lett semmi rossz következménye: az ebéd kiválóan sikerült, Azaz hogy nem is ebéd, hanem „villásreggeli". Marianne semmi áron nem nevezte ebédnek, csakis villásreggelinek. De viszont a vacsorát úgy hívta, hogy ebéd. „Egy este Cannesben a walesi herceg ebédelt a szomszéd asztalnál..."

A vendég sokat evett és sokat beszélt. Az éjszakai lumpolás, amely a két huszár társaságában reggel ötig tartott s a hotelfolyosón a nyolcas szoba előtt játszott cigányszerenáddal végződött, semmi nyomot nem hagyott Marianne kedélyén.

— Remekül mulattam, — mesélte csillogó szemmel, — majd megszakadtam a visszafojtott kacagástól. Azt csináltam, képzeljétek, hogy mikor ott ültünk, jobbról is egy huszár, balról is egy huszár: az asztal alatt óvatosan megérintettem az egyik lábammal a Bogáthy cipőjét, a másik lábammal az Eberle báró cipőjét. Akkor aztán mindkét lábamat gyorsan behúztam a szék alá. A két gavallér ettől kezdve egy álló óráig taposta egymás lábát, mert azt hitték, hogy velem flörtölnek. Csak egy óra mulva jöttek rá, mikor leejtettem a zsebkendőmet és mind a ketten utána kaptak, hogy egymással enyelegnek. Láttátok volna az arcukat. Én persze szendén néztem magam elé, mint a ma született bárány, de belül majd megpukkadtam, olyan jól mulattam rajtuk.

Pali elragadtatva szemlélte a messziről jött, nagyszerű és érdekes asszonyt. Azonnal valami heves bajtársi érzést érzett iránta. Ez az igazi asszony, az ilyen, aki az ostoba flörtölésen ilyen jól tud mulatni. És milyen világlátott, milyen európai, mennyire magán hordja a csodálatos messzi tájak, városok és tengerek minden bűvét és báját.

— Hát nem furcsa ez, — mondta jókedvűen, — ma egy hónapja még igazán nem képzeltem, hogy nálatok fogok villásreggelizni.

— Hol ettél ma egy hónapja? — kérdezte az apa.

— Ma egy hónapja kiránduláson voltam Antibesben egy dúsgazdag amerikai jóismerősömmel, akinek

Radocsay Dénes:

BORSOS ÉS BARABÁS

A magyar klasszicizmus érdekesebb fejezete lehet a hazai kultúrtörténelemnek a reneszánsznál és a barokknál. Fogalmai tisztázatlanabbak és eredete, vagy hovatartozandósága kétségesebb. A litterátus elmék szívesen és joggal emlegetik a klasszicizmust jellemző magyar tulajdonságként, előszeretettel idézik Berzsenyit, a vidéki nemes kúriákat, a Nemzeti Múzeumot, a gróf Sándor-palotát, a szobrász Ferenczyt, de a festészetről szólva klasszikus egyszerűség és őszinteség helyett inkább fínomult polgári életmódról, németes ízű biedermeierről, vagy szalónéletről szólnak. Érthető a különbség Berzsenyi és a képzőművészetek között, de érthetetlen az építészet, a szobrászat és a festészet közé állított merevítő. Pedig lényegbe vágó ellentéteket nem ismernek. Amit hol biedermeiernek, hol táblabíróvilágnak, hol egyszerűen klasszicizmusnak nevezünk, végül is egyazon szellemi készültséget jelöli. A különböző terminus technikusok a rossz látási viszonyok miatt születtek. A művészettörténet és bírálat bizonytalan volt, hogy milyen tények alapján ítéljen. Egységesebb szempontok vezethették volna, ha több időt szentel a nehezen mérhető belső pártállásnak. Inkább a bölcselkedő, lassan és óvatosan mérlegelő ítélet lehet illetékes megállapítani a serdülő művészet szabályait, mely másküllönben nehezen találhat kapcsolatot a romantikához, a történeti szemléletmódhoz és a naturalizmushoz. Borsos és Barabás kortársa Petőfi és Arany, nem pedig Madarász, vagy Székely, ahogy illenék. Önként adódik egy általános keret a magyar klasszicizmus és külön a magyar romantika számára. A kettő közötti határ időben is eltolódott. Pártállásukat, alakulásukat, hatásukat a későbbi időkben meghatározni kétélű feladat lehet. Milyen viszonyban áll a serdületlen klasszicizmus, majd a fejlett naturalizmus a magyar gondolkodással? A klasszikus képzőművészet árnyoldala-e a klasszikus kultúrának, vagy természetes elődje a naturalizmusnak? — nehezen megoldható kérdés. Mindenesetre sok képzeletre van szükség, hogy a kép egységes, zavartalan legyen. Több képzeletre és szélesebb szellemi készültségre van szükség, hogy a festmények és szobrok több megértésre találjanak. Meddő kísérlet marad az alkotásokat idegen emlékekkel összevetni még Angelika Kaufmannal, vagy Tischbeinnel is — ha értékelésre törekszünk, de szükséges a hasonlat, ha hovatartozandóságukat kell meghatározni. Így marasztalhat el és segíthet a külföldi példa. Hogy felismerhessük utódaikat, biztos jegyeket kell meghatározni, melyek egyformán jellemzőek minden művészre. Ez a különállás, az összeverődő nehézségek, a lassúbb fejlődési folyamat maga is jellemző tulajdonság lehet. Nem meghatározott, vagy számszerűen megmérhető művészi értékekről van szó, hanem különböző szempontokról, véleményekről, meditációkról, ahol a legkisebb eltérésnek nagy különbség lehet az eredménye. Nehéz kérdése a széptannak, mely gazdasági helyzettel, asszimilációs kérdéssel, litterátus magatartással, társadalmi berendezkedéssel, világszemléleti átalakulással számol.

A hazai klasszicizmus egyik első mestere Borsos József. Atyja íróember, folyóiratot és újságot szerkeszt. Borsos Márton a kultúrakedvelő polgár típusa, aki széleskörű érdeklődésével példát mutathat nemes kortársainak. Öreg korában a magyar történelem, a magyar mult felé fordul érdeklődése. Fia született festő, első képei tizenhat éves korából valók. Valami módon újító szerepre vállalkozott, bár a kísérletnek nem sok a visszhangja. Egyik legkorábbi és egyetlen történeti kompozíciója a „Mohácsi ütközet". A fiatal művészt még inkább a téma, semmint a festői probléma érdekli. A gyászos és tragikus emlék ösztönözte, a festészet igazi lényegét csak később tanulja meg. Első próbálkozása — talán tudat alatt — a fiatal romantika jegyében született. Második lépésével, a „Psyche ajándéká"-val már a klasszicizmus felé közelít, itt biztosabb úton járhat s ha egyelőre gyakorlatlan is, nehezebben vétheti el a hangot. E magyar klasszicizmus inkább lelki alaphang, melyet a romantika és naturalizmus tesz színesebbé — ha egyedül jut szerephez, sivárabb lesz és nem deríthet fényt a művész szellemi származására. Ezért választanak a francia festők lehetőleg érdekes témát a klasszikus képhez, a németek hatalmas méreteket és heroizmust utánzó patoszt, mi magyarok pedig szentimentalizmussal tetézzük a szigorú adottságot, vagy néha józan naturalizmusunkkal teszünk kísérletet. Az öncélú újklasszicizmus egyaránt megbukott mindenütt, ahogy megbukik majd az újközépkor, az újreneszánsz és az újbarokk is. A klasszicista nem vágyik többre, mint tetszetősen feleleveníteni a régi formákat, — üres és komolytalan marad. Ritka kivételt csak az építészet tehet. Másutt talán nagyobb jelentősége van, több a szükség a mértékadó régi formákra, nálunk inkább természetes adottság, amelyen minden hitvallás és nézet nyugszik. Berzsenyi is többre vágyik egyszerű klasszicizmusnál, de gazdagodik a sor Vörösmartyval, Eötvössel, Keménnyel. A kevéssé ismert költők, a polgári szalónok ünnepeltjei alig szólhatnak hozzá a problémához. A Rajzolatok, az Életképek, vagy a Pesti Divatlapok átlaga eltűnik az idő süllyesztőjében s ami fennmarad

Szépművészet

Zen. 1941. 12. sz.

az éppen őszinteségével, naturalizmusával, egyszerűségével, realizmusával, vagy indulataival, romantikájával érdemli meg helyét. A festő, vagy szobrász csak elvétve árulja el igaz hangját, aztán vállalja a kötöttséget — mást alig tehet. Kevés alkalom kínálkozik számára, hogy naturalista, realista, romantikus legyen. Ha többre vágyik is a biedermeier szokványos mondanivalóinál, tehetségét az ismert formákon kell bebizonyítania. Így forognak körbe, fejlődési lehetőség itthon alig kínálkozik, később is Franciaországból jön a magyar realizmus és romantika. Ami később már tisztán olvasható az alkotásokról, az ekkor még alig érződik.

Borsos a korabeli magyar festők szabályos útját járja. Először Schoeftnél, majd Barabásnál tanul s tizenkilenc éves korában kerül a bécsi akadémiára, ahol Kupelwieser tanítványa lesz. Két éven át dolgozik a rideg és merev stílusú mester mellett, talán ellesi a festészet megtanulható törvényeit, de itthon hagyja merészségét és újító kedvét. Így fordul el Markó is visegrádi tájképétől. Borsos jó tanítványa a mesternek, de itt-ott elárulja jobb tehetségét, szabadabb és kötetlenebb lesz, ügyesebben használja ki azokat a lehetőségeket, amelyek a német biedermeier tanítása szerint keretet teremtenek a festő körül. Bécsi kortársainál jobban tiszteli az egyszerű szépséget. És amennyiben modorossá lesz, a hagyományokat, mestereit, a környezetet terheli először a felelősség. Monografusa, Kopp Jenő szerint: „Plasztikusan és egyszerűen mintáz, térbelileg komponál és nem veti meg a dekoratív ornamentikában rejlő hatást. Már ekkor jelentkezik az aprólékos részletek szeretete és a kedves színesség, ami művészetének egyik fő jellemző vonása." Az igényekhez igazodva elsősorban arcképeket és zsánerképeket fest. A követelmények oly határozottak és a gyakorlat annyira kialakult, hogy alig érdemes másba kezdeni. Kevésbbé sikerül vallásos témájú képe, a „Krisztus a kereszttel". Gazdagítja a művész oeuvrejét, témavilágát, de nem becsületét. Igaz tehetsége 1842-től arcképeiben bontakozik ki, elhagyja Kupelwiesert és Waldmüllerhez csatlakozik. Arcképeinél festőiségét méltányolják legtöbbet. „Első arcképei sok bizonytalanság mellett, virtuóz festői részletekkel tűnnek ki." — írja Lázár Béla. Waldmüller hatása alatt pártol a zsánerképekhez. Divatos jeleneteket fest, „Jelenetet egy bécsi hídon", a „Szőlőt, vagy csókot", az „Elhagyatva" címűt. A képek címeihez nem sokat lehet hozzátenni. A mester és tanítványa között csupán árnyalati különbség adódik. Borsos szerényebb és őszintébb a bécsieknél, esetleg mélyebb analízisre törekszik. 1844-ben már közismert arcképfestő és állandó szereplője a kiállításoknak. Igaz munkássága a polgári világban találja meg érdemes témáit. A népélet iránti érdeklődése sem lehet más divatnál, talán a régebbi emlékek kísértésénél, vagy a már ismeretlen táj varázsánál. Divatos festményei nagy áron kelnek el s a legelőkelőbb társaság rendeli nála arcképeit. A magyar festő Bécsbe megy, hogy ismertté legyen, míg a bécsi jóbarát, Pettenkoffen Szolnokra jön, hogy „felfedezze" az Alföldet. Borsosnak tán nem hitte volna el a császárváros közönsége azt, amit Pettenkoffenben először becsült, amiből nagy divatot csinált s aminek kedvéért a műkedvelők egyre több művészt küldenek a magyar városba. Pettenkoffen kirándulásai fedezik fel a magyar tájat. Egy magyar festő szerepét vállalja, bár az új stílus inkább az exotikumot és a meglepőt keresi. E téren kevésbbé volt őszinte, mint a biedermeier életképfestő magyar művész. Tájképeit, cigányalakjait hamis romantika övezi. Feltűnő a különbség a kortársak között, mely az egyiknél hangos romantikát, a másiknál reális klasszicizmust árul el. Borsos 1852-ben festi egyik legemlékezetesebb alkotását, Rottenbiller Lipót arcképét. Feladatát egyszerű tónusokkal és gazdag részletező kedvvel oldja meg. Elemzőek csendéletei, de ismerik a helyes arányt — mérsékletesek maradnak. Miniatűr arcképeinek pontosságát és szárazságát a nagyobbméretűeknél fínomság és költőiség cseréli fel. A forradalmak alatt alig alkot érdemlegeset. Az irodalommal vonva párhuhazot, szomorúnak tűnik a vitathatatlan tény. A magyar írók megvívták forradalmukat, a közönség ismerte és elismerte őket egytől egyig s akadt köztük, aki oeuvrejére már három éve pontot tett. Borsos még Bécsben él és szemmelláthatólag jól érzi magát az idegen környezetben. Elmarad a fiatal szellem úttörőitől, akik büszkén vallják francia rokonságukat. Az írók nagyobb port vertek a festőknél és szobrászoknál. A művészek elmaradtak tőlük s ott keresték igazságukat, ahol az írók már rég túlhaladtak. Így lehet a kérdésből — általánosítva — Bécs és Páris, vagy inkább a német és francia szellem vitája. A festők helyzetét eléggé magyarázzák a kor körülményei, a társadalmi, a gazdasági, a kulturális helyzet, de a tényeken változtatni nem képes. Ezért marad az utódok minden vitája meddő kísérlet, hogy új értékeket biztosítson magának. Ha nem az elvetélt fiatalkori alkotásokat, a széptanilag tán gyenge, de szándékaiban őszintébb első lépéseit tekinti, sohasem képes tiszta fejjel számot vetni a magyar klasszicizmus kérdésével. Borsost bécsi sikerei idején a hazai közönség alig ismeri. Első képe 1852-ben került Esterházy Pál herceg adományaként a Nemzeti Múzeum képtárába.

Virágkora 1850-ben kezdődött, de magyar tulajdonság szerint pár év után hanyatlásnak indul. Modorossá lesz, ismétli önmagát, a tökéletes technika alatt elkopik mondanivalóinak értelme. 1850-ből való főműve, a „Leányok bál után" elhatározó sikert arat. Majd a „Meglepetés", a „Katonasors", az „Özvegy"

következik. Esterházy Pál herceg arcképét Kubiny Ágoston ajánlatára festette, azután olasz nőt, a mezőről hazatérő lányokat, a szabadságharc emlékeként a „Csatát", s ezzel párhumazosan a „Galambpostát", arcképek, ideálportrék, zsánerképek, csendéletek váltogatják egymást. Legjellemzőbb egyéniségére a főműve. Az uralkodó stílus keretén belül egyénítget csupán, nem jellemezhet szélsőséges módon. A képek minden tekintetben helyt állnak magukért. Nyugodtak, előkelőek, szín és harmónia-érzéket, igaz festőtehetséget bizonyítanak. Édesbe hajló klasszicizáló forma jellemzi arcképeit is, Esterházyét, gróf Pállffy Jánosét, vagy a tenorista Steger Ferencét. Családi hagyomány szerint képei Párisban is feltűnést keltettek. Hogy a hír mennyiben igaz, nehéz ellenőrizni. Nehezen hihető, hogy III. Napoleon még udvari festőjéül is meghívta volna s még nehezebben, hogy Borsos visszautasította az ajánlatot. A francia király helyett inkább Esterházy Pál herceg, Andrássy Károly gróf és Károlyi György gróf pártfogását választotta. Károlyi Györggyel állítólag Német- és Franciaországba is utazott, de élményeiről mélyen hallgatnak képei. Biztos, hogy tíz éven át szorgalmasan fest Bécsnek, majd lankadó tehetséggel 1861-ben hazajön Pestre. A romantikát már nem értette. Tagja lesz a Képzőművészeti Társulatnak s a következő évben a londoni kiállítás magyar osztályának megszervezésénél fáradozik. Lassanként felhagy a művészettel, helyette fényképészműtermet nyit, jól megy sora, megveszi a Szép Juhászné vendéglőt, majd anyagi gondok közé keveredik s halálakor alig emlékszik valaki, hogy a szegény vendéglőssel sikerdús művész távozott.

Barabás 1835-ben, tizenhét évvel Borsos előtt telepszik meg Pesten. Szemere Miklós ajánlólevelével kopogtat a Nemzeti Kaszinóban. Már első jelentkezésekor sok arcképmegrendelést kap és nem sokkal később Széchenyihez hivatalos ebédre. Művei kivételes sikert aratnak, általánosan ismerik és művészete nemzeti üggyé dagad. Az írók segítik és támogatják munkájában, melyet páratlan szorgalommal és munkakészséggel vállal. A megtelepedése utáni évben az Akadémia levelező tagjául választja. Természetesen ő lesz a magyar művészgárda vezére. A nemzedék tekintélye is annyira megnő, hogy 1839-ben megalakulhat a Művészeti Egyesület. A sikert bőven magyarázza a közhangulat, mely kapva kap a magyar festő tehetségén. E korszak kultúrális, gazdasági és társadalomrajzi helyzetét részletesen ismertette a művészettörténet, — alig hagyott tenyérnyi szabad területet — alaposabban végezte feladatát az irodalom, vagy zenetörténetnél. Igazának bizonyításához több szüksége volt rá. A kevésbbé sikerült festmények és szobrok mögé németes ízlésű polgári társadalmat, elhullott mecénásokat, általános művészeti igénytelenséget rajzol, hogy a korszak művészei fölött helyes arányok szerint lehessen ítélkezni. Valóban nem tehet arról, ha a művészek a középosztályhoz pártolva főleg arcképeket és zsánerképeket festenek. Nyugathoz viszonyítva aránytalanul kevés, vagy ismeretlen a klasszicizmus kedvelte antik és a heroikus színezetű történeti téma. A németek tán Rómától való szellemi távolságuk miatt és lappangó vágytól kényszerítve választanak antik jelenetet. Ha az újabb történelemhez nyúlnak, pózban és felépítésben ismét régi példa lebeg szemük előtt. Szemben velük a magyar történetiség sohasem klasszikus, nem ölt álruhát. Kevéssé volt szüksége külső rendszabályokra, mert közelebb állt a latinokhoz, természetességre és néha túlzó képzeletével is őszinteségre, naturalizmusra törekedett. A század első felében a magyar festők, egy-két próbálkozástól eltekintve, még inkább a tájképpel tettek kísérletet. A magyar klasszicizmusnak a XVIII. században van helye. Itt érthető és természetes, mint egyfajta barokk álláspont, vagy éppen álláspont a barokkal szemben. A mostoha bánásmódért ismét nem a magyar művészeket terheli a felelősség. Még mindig vitatható Hillebrandt, Pilgramm, Maulbertsch, Troger, Kraus, Donner és a többiek európai elsőrendűsége. Magyarságukhoz több magyarázat szükséges s ha bizonyítható, úgy klasszicizmusuk hangulatától és egyéni színezetétől függ. Király György szerint barokk irodalmunkban hiányzik a borzalmasság kultusza s a szertelen erő is apró, csillogó képekben foszlik szerte. Ahogy a klasszicizmus tart egyensúlyt a XVIII. század túlzói között, úgy vigyáz majd a naturalizmus a következő száz év kalandvágyó romantikusaira. Nálunk élesebben rajzolódik meg a határ a kettő között mint, másutt külföldön. A klasszikus nyugodtságú lélek annyira természetesnek nézi törvényeit, hogy alig adódik megoldhatatlan problémája. Az átalakulás természetes lesz, nem a lelki magatartás megváltozása, hanem a külső körülmények miatt. A két század között mély és széles szakadék húzódik. A különbséget a stílus teljes pálfordulása teremtette. Alig érezhető, vagy bizonyítható közöttük a fejlődés logikája, a későbbiek részéről a köteles hagyománytisztelet. Így indulhatnak új és járatlan úton a XIX. század magyar művészei, távolkerülve a klasszicizmustól, iskolázottságért és elvekért is külföldi tanulmányokra szorulva. Egyéni érdemük lesz, hogy rövid idő alatt utólérik önmagukat, levetkőztetik azt, ami kevésbbé fontos, amit a divat diktált és elmélyednek abban, ami kizárólagos sajátjuk, ami egyvonalba emeli őket bárkivel.

Barabás első művésziskoláját az erdélyi Szabó Jánosnál járta. Hoffmann Edit írja a vidéki mesterről: „Legérdekesebb munkája Szász Károly olajfestésű arcképe. ... különösen szembeötlő az arcképen a valóság iránti meglepő érzéke. Valóságot mondok,

megírva Borsos József festő

mert Szabó János ezirányú tehetsége messze felülmúlja azt, amit a hasonlóság iránti érzék kifejezésével szoktunk megjelölni. ... S ez az, amivel Barabás fogékony lelkére irányító hatást tudott gyakorolni. Szabó piktormintája rokontermészetű lelkében meleg visszhangra lelt s arra ösztökélte, hogy őszinte lélekkel s egy klasszicista művész higgadtságával a valóságot keresse minden egyes ábrázolt arcában." A fiatal művész Nagyenyeden, Nagyszebenben és Kolozsvárt dolgozik, majd 1829-ben egy évre a bécsi akadémiára megy s a következő évben ismét visszatér Kolozsvárra. A bécsi időszak többet ártott, mint javított művészetén. Sokat tanulhatott technikát, stílust és jó modort, de cserébe hagyta egyszerűségét és őszinteségét. Ismét Hoffmann Edit mondja: „Bécsi studiumai, amennyiben a rendelkezésemre álló anyagból ítélnem szabad, akademikusan érdektelenek, arcképei, melyeket hazajövet Nagyszebenben 1831-ben készít, annyira személytelen és sablónos bécsi arcképek, hogy bennük alig ismerünk rá Barabás kezére. Mintha fátyol ereszkedett volna le közéje és a valóság közé — az idegen modor fátyola." Ekkor költözik Bukarestbe, ahol két évet tölt, szorgalmasan festi miniatür arcképeit, aquarelljeit, megfeledkezik a nyomasztó bécsi iskoláról, ismét természetesebbé válik, — francia litografiákat tanulmányoz. Visszatérve Kolozsvárra, maga is litográfiával foglalkozik. Valószínűleg a távoli francia hatás alatt lesz egyszerű, valóságszerető — naturalista. A következő évben Itáliába utazik, munkáját komoly elismerésel bíztatja Markó. Megtanulja a szélesebb ecsetkezelésű, Angliában divatos vízfestést. W. L. Leitch arcképe messze kerül minden klasszikus beállítottságot, követlen és természetes lesz, ahogy a művész szépérzéke parancsolja. Majd Itáliából Bécsbe megy, megismerkedik Széchenyivel, aztán ismét Kolozsvárra. A legtöbb elismerést miniatürjeivel aratja. 1840-ben már Pesten van. A bécsi klasszicizmus, a Biedermeier meghódítja a szalónokat, a polgárokat, a műkedvelőket, de idegen szellem marad a magyar festő előtt. Barabás tíz évvel korábban már visszautasította e klasszicista stílust s azóta változhattak meg elvei. „... Barabás, ki lelkében is realista és racionalista volt, egyszerre oly környezetben találta magát, melynek egyetlen törekvése az idealizálás volt." Majd a sikerekben gazdag művész gyakran megalkuvásra kényszerül. Sokban hasonul a kor átlagos festőihez, elvéti a helyes mértéket, kissé fontoskodóvá lesz. Azokhoz hasonul, akik nem értik még Henszlmann naturalizmust jósló szavát. Kevesebb önbírálattal nézi alkotásait és egészségtelenül fokozza munkatempóját. Megváltoznak őszinte szándékai s vele együtt fordul más irányba művészete. Megszűnik érdeklődése a változó külvilág iránt, kialakult modora szerint örökíti meg modelljeit. De az átváltozás nem lehet jellemző őszintébb hajlamaira, korábbi törekvéseire. Magyar tulajdonság e korban. A könnyebb megoldást választja mindenki, az is, aki haladottabb és őszintébb a műpártoló társadalomnál. Alig veszi már észre a változásokat, nem kér részt a szellem és a politika együttes forradalmából. Öreg korára fényképészeti műtermet nyit. Naturalizmusával és romantikájával magyar egyéniségét is föladja. A követésreméltó értékeket korábbi alkotásaiban kell keresni, amelyek hidatvernek Madarász és Székely felé.

Fő területe az arckép, de számos zsánerképet is fest. Alkotásai kettősséget tükröznek, technikai készületlensége — ha nem arcmásokról van szó — jobb szándékaival vív csatát. Divat a nép köréből vett életkép is, Bécsben úgy tekintik a különös témát, mint szokatlan érdekes beszámolókat a kevéssé ismert világból. Barabás közelebb állt ehhez és jobban szívéhez nő a téma, ha a polgári divat nem követeli az egyformaságot és több fontosságot önmaga számára is. Festői készségét legszemléletesebben vízfestményeivel bizonyította be, ahol nem terhelte nagy gond és különleges probléma. Arcképei mellett határozottabb vonalat jelölnek tájai. Ilyen a „Velence alkonyatkor" keresetlen impresszív jellegével, a részletezőbb „Római látkép a csonka híddal", a „Zugligeti szikla", a „Sebes-Kőrös völgye", a legismertebb „Vásárra menő oláh család", majd jóval későbbről a „Városmajori fatörzs". Lehet a képekben távlattani hiba, szerkesztésbeli tévedés, de hangjukkal többet árulnak el a festőről ezer arcképnél. A bíztató hang később elhalkul. „Barabás munkái között úgy hatottak ezek az olasz tájak, mint a fiatal lélek ihletett lírája; gyöngéd, fínom, gazdagon folyó líra. Annál meglepőbb, annál értékesebb, mert sem azelőtt, sem azután hozzáfogható hangok nem csendültek föl művészetében." Ezek a lapok igazolják természetesebb egyszerűbb művészetre való törekvését. A fiatalabb Borsos nem állított ki magáról hasonló bizonyítványt. Barabás érdeméből nem von le semmit, hogy technikáját Leitchtől tanulta, sőt külön dícséret lehet frissessége. Romantikus korszakában is reálisabb, keresetlenebb, józanabb Leitchnél? Hitelét rontják későbbi festményei. Nyilvánvalóvá lesz realizmusa és naturalizmusa, mely zavartalanul csak rövid ideig hallatt magáról. Kortársainál több belső kapcsolat fűzheti a következő nemzedékhez. A külső ellentét túlnagy volt közöttük, hogy irányító szerepet vállalhatott volna, de közös lesz valóságszerető képzeletük és kiegyensúlyozott életszemléletük. Más vonatkozásban, ahogy Borsos és Barabás pályája messze kanyarodott hivatásuktól, később éppúgy vall kudarcot Madarász, vagy Szinyei. A polgári életforma erősebbnek bizonyult a művészek képzeleténél. Köréből még a nagy írók sem vonhatják ki magukat teljesen, munkájukhoz tartozik a divat hatása alatt született vers, vagy próza is. Nem ezek jellemzik egyéniségüket, hanem inkább a kor-

A befejező 311. oldalt lásd a komplett példányban.

Boross József

Magyar gyüjtők kincsesházából. A kis festő. Boross József festménye, Ernst Vilmos gyüjteményében, az ~~Ernst-Múzeum kiállításán~~

mással. Ezeket a festői festményeket a régiek csak előkészítő munkának tekintették: Székely műtermében a nagy kályha mellett a földön szétszórva hevertek a most oly nagyra becsült előtanulmányok. Lotz szeneslapátnak használta nem egy ily festői előkészítő tanulmányát. Ők egyszerűen más szemmel nézték a képet, mint a maiak, a teljes kidolgozást megkövetelte az ő felelősség-érzetük. Megvolt ennek a maga hátránya is: a sok előkészítő munka közepette a festő kiadta erélyének, érdeklődésének javarészét s ezekből a becses erőkből már csak egy rész jutott a végleges képre. Az erély ily pazarlásától óvakodnak az ujabbak.

Mind a két félnek teljes joga van a maga felfogásához. A felfogás találó voltát a művészetben a tehetség szentesíti. Nincs ok arra, hogy ezt vagy azt az eljárást helyesebbnek vélelmezzük. Nincs ok tehát arra sem, hogy a régiek és ujabbak közé éket verjünk. Minden a tehetségen múlik. Ez pedig — mint a kiállítás mutatja — bőven van, nagyapákban, unokákban egyaránt.

Uj Idők 1930. 4. sz. 108. l. kép

Magyar gyüjtők kincsesházából. Szerelmes pár. Zichy Mihály festménye, Wertheimer Adolf gyüjteményében, az Ernst-Múzeum kiállításán

csak a maguk számára készített vázlatokon engedték meg maguknak a festőiségnek ezt az eluralkodását: az ujabbak a kép végleges jegyéül fogadják azt el. A kétféle felfogást talán úgy lehetne jellemezni, hogy az egyik fél a másiknak képét befejezetlennek minősíthetné, viszont a másik fél azt mondhatná, hogy amazok műve agyon van dolgozva. Mind a kettőnek a maga szempontjából igaza lehet: a művészet Rómájába igen sokféle út vezethet. Ebben a mai pillanatban általában még a feloldó festőiség felé vonzódik a „közérzés". De máris vannak jelek, amelyek arra vallanak, hogy a kötöttebb előadás és a finom *touche* bizonyos jogokhoz kezd jutni a közvéleményben. Azonban most nem erről van szó. Hanem arról, hogy ezek a régiek alkalmilag megengedték maguknak a festőiséget. Ma úgy áll a helyzet, hogy e régibb mesterek vázlatait igen sokszor szívesebben nézik az emberek, mint kész képeiket. Székely Bertalannak „impresszionista" szadai falusi képeit elkapkodták a gyüjtők. Markó Károly, akinek képeit „kinyalt piktúrának" minősítik a rosszmájúak, becsülésre talál náluk természettanulmányai révén. Liezen-Mayert is szívesebben nézegetik akkor, amikor megkezdi a képet, mint akkor, amikor befejezi. És így van sok

Ez mig Led

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

A Magyar Nemzeti Galéria fenntartója:

ÓKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTÉRIUM
OKM

A Magyar Nemzeti Galéria fő támogatója:

pannon

A címlapon: / Illustration:

BORSOS JÓZSEF:
Lányok bál után (részlet), 1850. MNG / Girls after the Ball (detail), HNG

ISMERETLEN FÉNYKÉPÉSZ:
Borsos József portréja fényképészeti eszközök között (részlet), 1856 körül. Magyar Nemzeti Múzeum / Unknown Photographer: Portrait of József Borsos with Photographic Accessories (detail), c. 1856. Hungarian National Museum

Borsos József

FESTŐ ÉS FOTOGRÁFUS

(1821–1883)

The Hungarian National Gallery requests
the pleasure of your company
at the opening of the exhibition

József Borsos

PAINTER AND PHOTOGRAPHER

(1821–1883)

at 3 p.m. on 18 June, 2009

opened by

ISTVÁN MARGÓCSY

literary historian

Buda Castle, Building C

The exhibition is open until
25 October, 2009.

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja Önt
2009. június 18-án csütörtökön 15 órára a

Borsos József

FESTŐ ÉS FOTOGRÁFUS

(1821–1883)

című kiállítás megnyitójára.

A kiállítást megnyitja

MARGÓCSY ISTVÁN

irodalomtörténész

Budavári Palota, C épület

A kiállítás megtekinthető
2009. október 25-ig.

Duplum

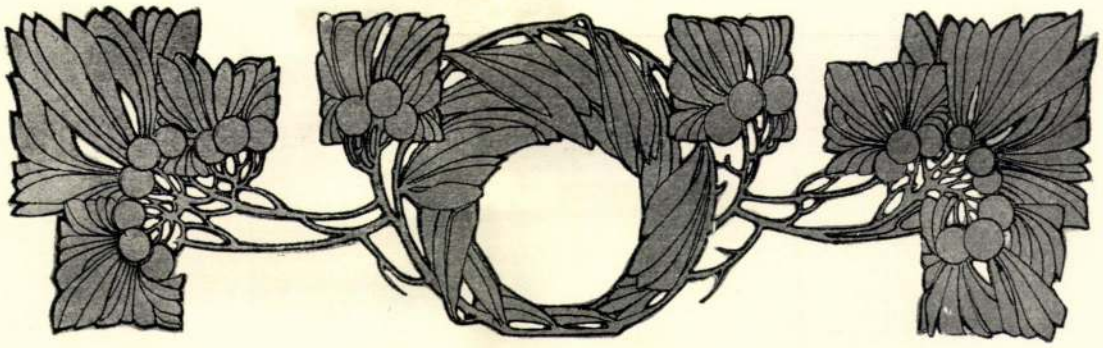

Lázár B.:

BORSOS JÓZSEF

Még nagyon sokan emlékeznek Borsos Józsefre, a „Borsos és Doctor“, majd „Borsos és Varságh“ fotografus-cég társtulajdonosára, aki később felhagyott a fotografálással, megvette a „Szép Juhászné“ csárdát, a hozzávaló épületekkel és mint korcsmatulajdonos halt meg. Hogy azonban ez a Borsos József festő is volt, még pedig kiváló festő, azt csak némelyek tudták, akik még emlékeztek a Nemzeti Múzeumból Eszterházy Pál herceg arcképére, főleg a „Bál után“ c. zsánerművére, mely a Szépművészeti Múzeumban az e korbeli magyar művek közt a legkiválóbb alkotás. Úgy kellett darabról darabra összeállítani Borsos művészi arcképét, felfejteni lelki életének rejtelmeit és megkérdezni élettitkai felől felszínre került műveit.

Mert Borsos József sokrétű lélek. Művészi fellépése idején, Bécsben, elismerik, gyorsan fejlődik és az ötvenes évek végéig a sikerek hosszú láncolatában van része. Aztán egyszerre otthagyja a helyet, ahol ünnepelték, haza jön és fotografusnak csap fel. Mint fotografust is megbecsülik, híre megy, hogy családi felvételeket, az ügyes csoportozások miatt, senki sem tud olyanokat csinálni, mint ő. Hogy itt egy nagyszabású komponáló tehetség gyilkolja képességeit, senki sem sejthette. Borsos gondosan őrködik, hogy festő mivoltát eltitkolja. Hogy 1862-ben fotografus lesz, teljesen felhagy a festéssel. Ez év február 18-án még tagja ugyan a londoni kiállítás magyar osztályát szervező zsürinek, de annakutána végleg visszavonul, nem lép be a Képzőművészeti Társulatba sem, egészen mesterember lesz. Mi történt a művészszel?

Itt egy igen sajátos esettel van dolgunk, melyet általános megfigyelésekkel meg nem oldhatunk. A viszonyok mostohasága meg nem érteti. Gerando Ágost egy 1846-ban megjelent röpiratában írta volt: „Ha hazánkban egy Raphael vagy Rubens tehetségével bíró festő születnék, fogadok, nem növelheted lángeszű festőnek“. Igaz, a külső viszonyok nagy befolyása tagadhatatlan. De Borsos nem csupán az akkori mostoha körülmények áldozata. Hogy megérthessük, várnunk kellett, míg lelkének virága megteljesedék s egyenként leejtvén szirmait, megláthattuk az elrejtett magot.

I.

Borsos József egy veszprémi ügyvédnek, Borsos Mártonnak a fia volt, született 1821 december 21-én, mint atyja második fia. Bátyja, Károly fiatalon hunyt el, apja a harmincas évek közepétől kezdve újságírással is foglalkozott, előbb a Rajzolatok, majd az Ismertető, végül 1841 januárjától kezdve a Világ című konzervatív politikai lapot szerkesztette, két

Művészet 1913

302-314. l.
Számos képpel

ARCKÉP
SMIGELSCHI OKTÁV RAJZA

sőbb annak kiadótulajdonosa lett. A Világ Dessewffy Aurél eszméit hirdette, majd annak 1842-ben bekövetkezett halála után Dessewffy Emilt szolgálta, Kossuth-tal szemben, a mérsékelt haladás eszméit terjesztve. 1844-ben a Világ beolvadt a Budapesti Híradóba s 1848-ban napilappá lett, mind kifejezettebben a konzervatív eszmék harcos szószólója, gúnyolta a parlamentáris kormány eszméjét, ami mondhatatlan felháborodást keltett és június közepén meg kellett szünnie. Borsos Márton tehát újságírói és lapkiadói tevékenységével a Bécs felé hajló arisztokráciával szoros kapcsolatban állott, akit, mint sokoldalú, művelt és nyugodt vérmérsékletű embert — aki a fejlődés elől sem zárkózott el, csak a forradalmi haladást nem szenvedhette — igen megbecsültek arisztokrata körökben. Már 1832-ben az Andrássy és Károlyi grófok által gyorsírászati tankönyvre kitűzött száz arany pályadíjat ő nyerte meg Gyorsírászati oktatás című művével (Pest, Füskuti Landerer-nyomd.), melyről ugyan Kaposy Zoltán a gyorsírás történetében igen lenézőleg nyilatkozik, egyszerűen Danzer 1802-ben latin nyelven kiadott művének plágiumát látja benne. Borsos szeretett volna országgyűlési gyorsíró is lenni, de pártolatlan, vissza kellett vonulnia, csak az vigasztalja, hogy az új tudomány terén könyve kiadásával szolgálta hazáját, ami igaz is. Az ő nyomán aztán új hívei támadtak a gyorsírásnak, amit Hajnik Károly révén felhasznál végül az országgyűlés is. 1838-ban könyvet írt Borsos Márton a csecsemőkérdésről és a pedagógia történikusa bizonyára könnyű szerrel ki fogja mutatni forrásait. De a lényeges e sokoldalú munkálkodásnál nem az eszmék újszerűségében rejlik, de abban, hogy míveletlen földeket szántott fel, első ízben és ép ezért hatása kiszámíthatatlan. Mindenesetre megbecsülendő. Elképzelhetjük a családi kört, melyben Borsos József felnevelkedett. Az irodalom és művészet iránt erős fogékonysággal bíró apa kellemes meglepetéssel látta fiának korán mutatkozó művészi hajlandóságát s mindent elkövetett, hogy az kifejlesztessék. Ez időben Pesten éltek, ahol József iskolába járt s mellesleg, főleg Barabás mellett, rajzolgatott is. Már 19 éves korában, 1840 novemberében a bécsi Akadémiára vitte fel az apja, ahol Kupelwieser keze alá került s ott maradt 1842 júniusáig. Borsost egy szál sem fűzte mesteréhez, Kupelwieserhez, e hideg nazarénushoz, aki fejedelmi gőggel javítgatta kontúrjait. Nem is maradt sokáig nála, hanem mikor Waldmüller magániskolát nyitott, sietett hozzá, áhitatos szívvel hallgatva annak „forradalmi" tanait. Waldmüller szoros kapcsolatot keresett a természettel, melyet darabról darabra tanulmányozott és tőle való minden eltérést kárhoztatott. Ez az elv az akkori bécsi síma szépségtúlzók között természetesen vad pronunciamentónak hatott, — de ha mai szemmel nézzük magának Waldmüllernek pleinair-kísérletezéseit, egy lefokozott, nyugodt művészettel találjuk magunkat szembe, meg nem értve, mi lehetett az, amitől úgy megvadultak kortársai? Borsos már 1842-ben kiállított az akadémiai kiállitáson két arcképet s ettől kezdve a bécsi és magyar arisztokráciának kedvenc arcképfestője lesz, mert hiszen apjának a konzervatív főnemességgel szoros kapcsolata van és fiára könnyű szerrel ráterelhette azok figyelmét. Ő maga a szabadságharc után a Brunswick grófok fiskálisa lett, — fia pedig Bécsben marad, ahol művészi fejlődése szemlátomást megindul. Borsos József nemcsak mesterének, Waldmüllernek, hanem a bécsi művészeknek, elsősorban osztály- és kortársának, Pettenkofennek benső barátja, akivel közös műtermet tart a Heu-Gasse 109. szám alatt. Pettenkofen ez időben (1847) kétszer is megfestette Borsost, egyszer olajban, mellképben (a Szépművészeti Múzeum tulajdona, közölve Művészet, IV. 386.), másodszor vízfestményben, szürke dolgozózubbonyban (bécsi magángyűjteményben), mindegyiken, de e korbeli egyéb műveiben, pl. a bécsi múzeumokba és a Figdor-gyűjteménybe került Imrédy-arcképeken is egyenesen Borsos hatása alatt állott. Mert Borsosnak ekkor már kifejlődött egyénisége van.

II.

Mikor Borsos a bécsi Akadémiára kerül, a bécsi festészet virágzása tetőpontján áll. A művészetben uralkodó két irányt most kiváló művészek képviselik, az absztrakt, gondolati

IMRÉDY I. ARCKÉPE
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

ARCKÉP
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

irányt Führich és Kupelwieser, a konkrét, festői irányt Waldmüller és Dannhauser, — természetesen társak, követők és utánzók egész csapatától körülvéve. Borsos az akadémián Kupelwieser osztályába kerül, de mihamar rájön, hogy annak fenséges nyugalma, mellyel minden kontúrvonalat meghányt-vetett, mielőtt papirra vetett volna, nem felel meg izgalmakra sóvár természetének. Hát még Führich, aki tulajdonkép csak kompoziciós elméletet adott elő, akinek a háromszögbe, négyszögbe való alakbeállítás és más efajta kicirkalmazott, elvont alakítás volt ideálja?! Nem, Borsos menekült az akadémikusok hideg világából Waldmüller festői látásához. Itt nem a világból, a tárgyak összefüggéséből kivonható, szabályos kontúr volt a lényeg, hanem a szín, a színekből kialakuló forma, a formák egymásutánja, azok gazdag összefüggése. A formát teremtő szín megfigyelésére tanította őt Waldmüller, ki rendszerét gazdag festői kultúrából, francia és holland utazások alatt tett megfigyelésekből, másolásokból és főleg a természet előtt gyűjtött tapasztalataiból építette fel. Egészen más világ az, melyet Führich és Kupelwieser után Waldmüllernél látott! Amott csupa közvetett alakítás, előre kieszelt számítás, itt a megfigyelésre alapított közvetlenség s Borsos képzeletstruktúrája ehhez állott közel, itt érezte magát elemében és haladása szemlátomást észrevehető. Mint mestere, képzeletében előre látta ő is a megfestendő képet, melyet aztán darabonkint festett meg, modellek után, de csak a külsőségeket, a különböző anyagokat, mert az egészet, mint egységet látva, belehelyezhette ebbe a részleteket. Első formáját mesterétől vette, — hiszen egyelőre csak arra törekedhetett, hogy a kifejezési készségben utólérje. Amihez forma felfogását kötötte, az is rokon bécsi mestereivel. Mint azok, ő is szentimentális életszeleteket, az akkori almanachköltészet mintájára, az angol metszetek módján, állított össze. Waldmüller a koldusnak kenyeret adó kis leányt ábrázolja, amint az ajtófélfánál álló anya gyönyörködik a jelenetben. Borsosnál a szegény asszony a pitvarajtóban ül és az apróságot eteti, míg a nagyobbacska fiú a lépcsőn ül és jóízűen falatozik. Az ajtóban ott áll egy felnőtt leány és részvéttel nézi a kiéhezettek mohóságát. De nemcsak az irodalmi tartalom, a forma is Waldmülleres: textúrahatások virtuóz bemutatása, (a kosárra boritott shawl), részletek halmozása, mind a nagy példa után induló kezdőre mutat. Első arcképei is, sok bizonytalanság mellett, virtuóz festőrészletekkel tűnnek ki. Gróf Csernovicz Pétert, a szabadságharc későbbi hires kormánybiztosát, mint huszonkilenc éves körszakállas férfit ábrázolja, fekete háziruhájában, gazdagon körültekert nyakkendővel, kibontott ingben. Kezében szivarját hanyagul tartja. A szivart tartó kéz annyira nemes festői részlet, hogy szinte uralkodik az egészen. Hegedüs Kristófnak 1844-ben festett arcképe már jóval harmonikusabb, de azért még a textúrahatás uralkodik s teszem a vörösszélű nyakkendő vagy a vörösbélésű kabát, a színes öv és főleg a két kéz, jóval fontosabb néki, mint a kifejezéstelen arc, melynek színe divatos simaságával karakterveszett.

Rottenbiller pesti polgármester arcképe, trikolorral szürke zubbonyán, 1848-ból való. A nagy szemmel látott formák jellemzik, az előadás bátorsága, a tónusok egyszerűsége. Még talán ezt is felülmúlja egy olaj-miniatűrje, (állitólag Kovács Illés arcképe) ugyanebből az időből, melyben a részletrajz finomsága monumentálissá nemesedik.

Waldmüller erős hatása mellett, főleg Dannhausernek 1845-iki hagyatékkiállítása után, e másik bécsi mester elvezette őt a zsánerhez, a polgári és úri életből vett novellisztikus életképábrázolásokhoz, melyet Dannhauser holland mesterek, Ter Borch és Jan Steen hatása alatt, finom tónusharmóniákban szeretett ábrázolni, de Raimund szentimentális életfelfogásában. Híres Tékozló fiúja közeli rokona Raimund egyik drámai életképének s noha éles szatíra volt, a kor nem ismert magára, hanem bibliai allegóriának vette. Ez egyáltalában jellemzi a Biedermeier-kort. Künn földalatti viharok remegtek, lázas eszméktől volt terhes a lég, — de a művészet kerülte e hangulatokat, menekült az izgalmak elől a műtermek csendes magányába s az élet derűs jeleneteit keresték ki Nem Freiligrath és nem Petőfi volt költőjük, de az almanachok poétái, akik a szív

GRÓF PÁLFFY JÁNOS ARCKÉPE
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

ROTTENBILLER POLGÁRMESTER ARCKÉPE
A TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOKBAN
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

csendes mozgalmain síránkoztak, ezek a szalónképes témák. Borsos Márton, a konzervatív főnemesség zsurnalistájának fia természetesen hajlott ez irány felé és megrendelői is ezt keresték. Dannhauser koszorújára vágyott. Átvette annak témakörét s talán egy külföldi, bizonyára holland művészeti tanulmányút után, virtuozitását fokozva — melyet csendéleteken gyakorolt —, mihamar a legelső mesterek közé emelkedett.

Már „Anyai gondosság" c. kis zsánerképén, e végig harmonikusan és egyenletesen megoldott egységen, kifejezőkészségének teljes birtokában találjuk. E művét 1845 ben festette, festői értékekben bármelyik holland mesterrel vetekedő zsuzsu. Gondosan mérlegelt, pontosan aláfestett, fokról-fokra fejlesztett kompozició. Egy évvel később nagy elismeréssel szól róla első bírálója, Károly Lázár „Jahrbuch des deutschen Elementes in Ungarn" c. művében, megjósolva, hogy „lesz idő, mikor még büszkék leszünk, hogy Borsos magyar" (Művészet III. 199.). Károly erre a művére gondolhatott. Bölcső előtt zsámolyon ül az anya, — a témája a polgári bensőség, a lelki odaadás, a szerető elmélyülés, melylyel kitünően harmonizál az anyagvisszaadás gazdagsága, a kétféle fátyol, a nő derekán a kék, a bölcsőn a zöld, a fekete selyemruha gazdag fénytörése, a sok csendéletelem, a földön és a kandallón egyaránt. S mindez az ecset nyomainak elsimításával gyengéd fényárnyba merítve, mint a nagy hollandoknál, amint Dannhausernél és főleg mint Waldmüllernél, csakhogy ez utóbbi művészetét többnyire a népéletből vett motivumokhoz és pleinair-effektusokhoz kötötte. Borsost egyelőre a kérdésnek ez az oldala nem érdekelte, mint ahogy Petőfinek is csak olyan versei ihlették, melyek közel állottak a maga környezete szelleméhez. Egy 1847-ben festett híres képe, melyen hölgyét baljával átölelve tartó férfit ábrázol, amint jobbjában borospoharát magasra emeli és ajka dalra fakad, — megfelel Petőfi sorainak:

Csak így élet az élet,
Tüzes lánynyal, tüzes borral, — — —
És — amit majd elfeledtem —
Nem maradhat még el a dal.

De lehet, hogy csak a Luthernek tulajdonított mondásra: „Der nicht liebt Wein, Weib, Gesang: der bleibt ein Narr sein Leben lang" gondolt volt. Egyáltalán e téma divatos volt, Amerling 1838-ban (Fellner tulajd. Bécs), Dannhauser 1839-ben (Nákó gróf tulajd.) festett egy ezzel rokon tárgyú képet, melyek ezidőtájt újra közszemlére kerültek (Dannhauseré a hagyatékkiállításon 1845-ben, Amerlingé 1846-ban a Kunstvereinben). De Borsos megoldása új, egészen a magáé. A csendéletrészletek uralkodnak itt is, de csendélet nála minden, a női test, a buja kifejezésű szem, a bodrozott haj, a férfi sárga nyakkendője, vörösbársony kabátja, — de főleg a poharat tartó remek kéz. Az osztrigás csendélet, a domború fedelű óra s főleg a nő baljában levő elefántcsontfaragású kancsó, az elefántcsont faragványain ölelkező párokkal! Mindenminden csendélet s e sok részlet egybeolvad egy nagy egységbe, melyet a szürke háttér tónusa fog egybe. Egyenrangú festés ezzel az 1848-ban készült Rottenbiller-arckép blúza s a balra tekintő férfinek a kifejezése, e vizsga, fürkésző pillantás, csupa élet és elevenség. Csendéletművészete betetőzést nyer egy elefántcsontreliefes, korsókból, órákból, tőrből, óraláncból, aranyhímzéses kék selyemzacskóból és serlegből összeállított csendéleten, melyet 1850-ben a bécsi képtár számára Ő felsége vett meg s melyen ellentétben társainak, pl. Schäffer Bélának, de Fendinek, sőt még magának Waldmüllernek csendéleteivel is, sokkal inkább a szín uralkodik, semmint a rajzos alap. Elhatározó nagy sikerét azonban ugyanekkor egy másik. Eszterházy herceg által megvásárolt zsánerképével aratja, melynek már a címe is újítást jelent: „Leányok báléj utáni reggelen". Tulajdonkép a reggeli napfény játékát ábrázolja a gazdag interiőrön, a reggeli pongyolába bújt leányokon, de nem hivalkodóan, — az egészre nemes tónus borul, mely egybefogja a sok száz apró részletet. A jelenet nem ment bizonyos keresettségtől. A kisasszonyok tudják, hogy nézzük. Hasztalan tettetik magukat, hogy csak a pikáns színes metszetek szemléletébe vannak elmerülve, az egyik plane sans gène nyújtózkodik, mégis, a mód, ahogy a velünk szemben

HEGEDŰS KRISTÓF ARCKÉPE
A TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOKBAN
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

ÖNARCKÉP
BORSOS JÓZSEF FESTMÉNYE

ban, még „poétikusabban" beállítva. Ideje volt, hogy a természethez meneküljön.

Borsos Bécsben maradt és a megkezdett úton haladt tovább.

III.

A „Báléj utáni reggel" nagy hatást gyakorolt a bécsi művészekre is.

Ismerünk róla egy kis vázlatos feljegyzést, melyet Karl von Saar, a neves bécsi miniatűrfestő csinált (ki volt állítva az Ernst-múzeumban, 175. sz.) inkább emlékeztetés kedvéért a maga számára, a lényeges mozgásvezetésre szorítkozva. Borsos hírneve meg volt alapozva. Mikor a Nemzeti Múzeum nagy mecénását, Eszterházy Pál herceget arcképe megfestésére felkéri, Kubinyi Ágoston Borsost ajánlja, „kinek úgysem bírjuk még semmiféle művét". A herceg csakugyan megfesteti magát és 1852 január 3-án ül neki legelőször.

Borsos Eszterházy arcképében éppen azt tudta kifejezni, ami Pettenkofennek nem sikerült. Borsos Eszterházy herceget, minden nagyúri pompának ragyogó környezetébe való beállítás ellenére is, meghagyta embernek. Ez a nagyúri pompa külön-külön is kitűnő: a gobelines szék, a perzsaszőnyeg, a székről lecsüngő brokát, a selyemszövetű fal színhatása bódító, — benne lilavörös ruhában, panyókára vetett prémesszegélyű kék mentében a herceg, nyakán széles veres szallagon rendjel, — de a fővilágítást az okos tekintetű öreg ember arca kapja, ki egyáltalán nem érzi idegennek magát a színek e gazdagságában, melyeket egységes fénybe merítenek az atmoszférának gyöngéd fényárny-átmenetei.

A világítás finom elosztása Borsos művészetének új problémája lesz. Egy korában élő német művész, Riedel Auguszt kezdte volt a világítási effektusok hangsúlyozását és olasztárgyú zsánerképeivel a közönség és művészkörök érdeklődését meg tudta szerezni. Mikor Amerling 1838 táján, Riedel művei hatása alatt, mesterséges világítási effektusokat kísérlett meg Bécsben, gyertyafényt, holdvilágítást, majd kettős fényt és annak harcát a tárgyakon, Waldmüller is mélyebb érdeklődéssel fordult a szabadban lejátszódó fényhatásokhoz és nem sokkal ezután Borsos is.

Úgy lehet ezidétt Olaszországban is járt, mert kifejezetten fényjátékhatást festve ő is olasz tárgyhoz nyúl. Két lány megy haza a mezőről, a naplemente fényében Az egyiknek sarló a kezében, a másik gyümölcsöskosárt hord a fején. A kisebb nőn piros pruszlik, piros kendő a fején, a nagyobbiknak tarkarojtos a mellénykéje és vastag gyöngy a nyakán. Leeresztett hajfonatában piros szalag van befonva. Ezt a képet nagyobb formában is ismerjük. A kisebb forma jobban illik a tárgyhoz, de a nagyobb méretű gazdagabb formarészletben. A feladat a helyiszínek elváltozásainak megfigyelése, a formákon végigsuhanó fényfoltok játékának visszaadása, amit azidétt raffinált fényeffektusoknak, kolorisztikus varázslatoknak tartottak. Ma, a pleinairfestés idején, idejét múlt kísérletnek hat. Sokkal harmonikusabb a hatása, mert a gondolati elem hordozójaként használja fel benne az esti fényhatást Csata után című művének (1858), ahol formafelfogása érettebb, szélesebb és egységesebb. A szabadságharc allegoriájaként két hazatérő, borus indulatú karabélyos harcost látunk, apát és fiút, arcukon a hazát vesztett ember minden kétségbeesése, melyet a lemenő nap fénye misztikusan kiemel. Színhatásának monumentalitása mellett egyes formarészletek, mint az öreg ember keze, haja és szakálla, az ifjú vörös kabátja, kiváló szépségükkel és erővel hatnak.

Majdnem tíz évvel később, a Képzőművészeti Társulat 1863-iki évkönyvében magyar kollégái is elismeréssel emlékeznek meg e művéről „e mind gondolatra, mind kivitelre nézve méltán a jelesebb művek közé sorolható alkotásról". Itt ő egy új hangot ütött meg, melynek visszhangja támadt a következő években. Székely Bertalan, Madarász Viktor művészetében, kik történeti tárgyakba öntötték hazafiúi bánatukat, lázongó képzeletük tragikus képeit ábrázolva. Borsos itt a magyar történeti festészet előfutárja.

„Galambposta" című művén (1855) – melyet két példányban is megfestett — hasonlókép az esti napfényhatás uralkodik. Ablakban ülő leány levelet köt a galamb szárnyára s útnak ereszti, vigyen hírt messzi idegenbe. A leány arcán és piros bársonyruháján, a hajába tű-

ülő nő papucsba bújtatott lábát keresztbe veti, ahogy hátul papagájával játszik a másik s oldalra hajlik pompás sárga selyemruhájában a harmadik, mindeniknek a mozdulatában van valami — öntudatos. A festő azonban bemutat egy darab előkelő környezetet, remek szőnyeget, csudásan megfestett szöveteket, hímzett harisnyát az egyik lány lábán, patyolatfátyolt a szürke selyemruhás nő fején s mindezt igazi reggeli levegőfátyolba burkolva. Az 1851-ben készült másodpéldánynak vannak keménységei, főleg a profilban látott nő feje, a nyújtózkodó lány melle rajzban kicsinyes, — de az első, a Szépművészeti Múzeumba került példány nagy sikere minden időkre szóló volt. Borsos műve 1851-ben Pesten is kiállításra került s Kubinyi Ágost, a Nemzeti Múzeum akkori igazgatója, a kép tulajdonosának, Eszterházy Pál hercegnek ezt írja: „Örömmel tudósíthatom főméltóságodat, hogy az idei pesti műkiállítás az itt látottaknak egyik legszebbike volt, melyen a műértők többsége szerint Borsosnak „Báléj utáni reggel"-e mint legjelesebb kép tündöklött "

Ez időből való egyéb zsánerképe, a „Krizis egy művész életében", a „Katonasors", — mindkettő 1852-ből, — az „Özvegy", 1853-ból, melyeknél a textúra-visszaadás sokhelyt mesteri. Ebben a holland mesterekig jut el, ő is festői értékekkel beszél el, most egy ruha szürke fényével, majd egy vörös szalag tónusszépségével. Wurzbach ismert lexikonjában el is ismeri, „hogy a szín és hatása iránti érzésével Borsost talán csak Amerling mulja felül". Kifogásolja azonban, hogy az elrendezésben nem nyilatkozik meg kellő ízlés s alakjainak fejtartásában, a ruházat jelentőségének felismerésében, a hústónusok összehangolásában nincs elég művészi finomsága. Ha e kritikának van jogosultsága, úgy az csak ezekre a kissé kicsinyesen kezelt s nem egy helyen keményrajzolatú zsánerképeire illik, noha részleteiben, főleg a csendéletdarabokban elsőrangú értékekkel találkozunk itt is. A „Krizis" műteremberendezése, a „Katonasors" szőnyege, a nő lábainál fekvő párna, a háttérben levő asztalkán a szamovár, az üveg, a csésze stb. mind bámulatos finomsággal kivitt részlet. De a tárgy mesterkéltsége uralkodik, nem tud a formába teljesen beolvadni és különálló életet él.

Nem tudjuk, arckép vagy zsánerkép-e „Az özvegy" c. műve, mely talpig gyászban ábrázolja a tábornok fiatal, szőke feleségét. A szomszéd szoba asztalkáján két gyertya ég, halavány fénnyel, a feszület mellett, míg a terem asztalára helyezett tiszti ruha mellett ott áll, kisírt szemekkel, az özvegy. Szomorú, vigasztalan, érzelgős kép. De a csendéletrészletek visszaadása, a nő fehér csipke gallérja és fekete atlaszszalagja, a fekete ruha és a rajta játszó fény foltok, a szőnyeg és a fal, a tiszti ruha és a nő szőke haja, — színben, formában, mind mesteri megfestés, szélesen látott formákban.

Művészetét általánosságban elismerték tehát, festőtársai is kivétel nélkül. Nagyon természetes, hogy a vele egy műteremben dolgozó Pettenkofen hatása alá is került. Pettenkofen ezidőben elsősorban litografiával foglalkozott és Borsosnak egy arcképcsoportját, mely az 1848-iki országgyűlés megnyitását ábrázolja, ő rajzolta a kőre. Ez időben festett Pettenkofen — egyenesen Borsos útmutatásai mellett — néhány kisebb arcképet, Imrédy Ignácot fekete atillában (a bécsi Staatsgalerie tulajdona), gazdag interiőrbe állítva, csendélet részletekben duskálva. Valamivel később (1850) a Kunsthistorisches Museum arcképe, mely Imrédy Jánost prémes mentében, fekete atillában ábrázolja s itt is Borsos felfogása uralkodik. Betetőzi e hatást Pettenkofennek a dr. Figdor-gyűjteménybe került Imrédy Ignác arckép, mely a gyűjtőt túlzott csendélet környezetbe állítja, úgy hogy a nagy gobelinszék, a medvebőr és csecsebecsékkel telerakott kandallópárkány mellett alig látjuk meg magát az alakot. Az utánzó tehát kétségkívül Pettenkofen, aki fel is hagyott a neki idegen ábrázolásmóddal, nem sokkal ezután Szolnokra ment, új ideálokat keresni. Elsőbb azonban megfesti Borsost magát s nézzük meg közvetlenül utána Borsos önarcképét (mely most a Klimkovics hagyatékból a kassai múzeum tulajdona) s meglepetéssel látjuk, hogy mily rokon a szellem, mily közel áll egymáshoz e két felfogás. Mindkettő a romantikus művésztípust adja, — Pettenkofen talán még túlzób-

309–10. lapokat lásd a komplett példányban.

zött rózsán finom színjátékot rendez a beeső rózsás napfény. A tárgy szentimentalizmusa ugyan sokat levon értékéből, de ez a kor hatása s ez alól a legnagyobbak sem tudták kivonni magukat.

Mint arcképfestő adta azonban a legnagyobb értékeket. Eszterházy-arcképében, de Rottenbillert ábrázolóban is kiváló, felülmúlja azonban ezeket néhány újabban megösmert művében, melyekben mint hatalmas lélekábrázolót ismertük meg. Elsősorban Pálffy János grófot mutatja be mágikus fényben, az esztétát, aki művészi hangulatokban élte át életét királyfalvi kastélyának történeti stílusokban berendezett termeiben. Átszellemesített arcképében Borsos kifejezte e műbarát legtitkosabb lelkét. A finom vonásokra leheletszerű fátyol borúl, álmodozó tekintetében királyi álmok szunnyadoznak. Imrédy Ignácot, ugyanazt, akit Pettenkofen is megfestett, nemes egyszerűséggel ábrázolja, keztyűt tartó finom jobbkezére és gyengéden modellált fejére hull a fény, lelki életet élő embert sejtetve.

Steger Ferenc tenoristát Györgyi Alajos is megfestette, körülbelül egy időben, a két kép alkotóik lelkét mutatja. Borsos vörös bársonyfüggöny elé állítja, mint Hamletet, fekete kosztümben s csak Hamletet s nem Stégert látjuk. Györgyi oválformátumú művében az embert ábrázolja, a biedermeiert, a nagy bajuszú, kerekarcú polgárt. Borsosban mindig van valami romantika, Györgyi egyszerűbb, közvetlenebb. Borsos karaktert keres, néha kiélezi, mint Keglevich arcképében, főleg az által, hogy a fejre vetíti a fényt, — ami később stereotíp fogássá válik nála.

Ha leküzdi, nem egy mesteri alkotáshoz jut. Főleg női arcképeiben s azok között is kiváló egy rózsaszínűruhás női arckép, melyet valóságos életképpé gazdagít. Tükör előtt ül a nő, éppen a kalapot akarja feltenni, templomba készül, az asztalon imádságoskönyve. Valaki jő, feléje fordul, kíváncsi, eleven tekintettel. Él ez az arckép s él rajta minden élettelen tárgy, oly mesteri a ruha, a kendő, az ékszer, a sárga kalap ábrázolása s a színeknek oly mésteri a harmóniája. Pedig élénk, tiszta, kimondott színek e harmónia elemei. A rózsaszínű ruha dominál, mellébe élénk színű rózsa tűzve. A fiatal nő bal karján magyaros ízlésű és színes virágrajzolatú kendő. Símára lefésült a haja, fülében nagy fülönfüggő, nyakán arany ékszer. De kék szeme ragyog. S mindent a finom reggeli fény foglal össze.

Egy másik női arcképén, noha nem nagy szépség az ábrázolt nő és igen puritán ízlésű az öltözéke, csudaszépnek hat a nő a megfestés által, ahogy a fekete ruha csipkéjét és a piros szalagot a nyakában s a fekete fátyolt a síma hajon visszaadnia sikerült. Ugyanez a nemes egyszerűség jellemzi a Szépművészeti Múzeum női arcképét, hasonlókép kevés színnel igen színesnek hat. Mert nála a fekete is szín.

Épp ilyen nobilis Lendvayné Fáncsy Ilka arcképe, melynél a fekete csipkével díszített barna ruhát szinte egy ecsetvonással írta le. Az egész barna tónusba van beágyazva, a színekre fátyol borul.

IV.

Ezt a fátyolt magára öltötte a kor. Ellenhatás volt a bécsi iskola világos festésével szemben. Rahl hozta magával, a velencei [illegible] mélytűzű színeit állítva fel ellentétnek, Waldmüller és társai édeskéssé fajult tarkaságával szemben. Nem darabról darabra, nem príma festett, hanem aszfaltban festette alá az egész képet, teljes valórigazságban, a helyes fényerősséget és fokozatait már a barna színben kikeresve s erre ment rá a fedőszínekkel. Tulajdonkép modellirozás volt ez s nem kolorírozás, mint tette volt még Borsos is, — Rahl e módszerrel mélytűzű színharmoniához jutott és nem volt kitéve annak a veszélynek, hogy festés közben elvesziti a rajzot.

Rahl ez új eljárása nagy feltünést keltett, Kertbeny kritikai apostolává szegődött és magániskolájában tanult — hogy csak néhány nevet említsek — Lotz, Than, Munkácsy is. Borsos is megpróbálkozott e módszerben. Leánya (Bársony Istvánné) arcképét ilyen barnával modellirozott studiumban ismerjük s egy befejezetlen, kései, igazán nagybecsű, mert merész egyszerűséggel előadott önarcképe hasonló módon készült.

Csak a szinskálája változott, itt a feketefehér ellentétére épült minden. Fekete nyak-

kendő, fekete bársonyruha, fekete selyemmellény egyrészt, nagy fehér ing és a hússzín szürkéje másrészt, s e két színben a nagy aranylánc az egyetlen elütő szín, egyébként e két szín harmónája az egész.

Művészi pályája itt megszakadt. Pedig mikor 1861-ben hazatelepedett, társai kitüntető szívességgel fogadták, de ő, ki Bécsben börzejátékon vagyonát elvesztette volt, mintha egyetlen célja a vagyongyűjtés volna, fotografus lesz és egészen fotografus. A műterem fellendül, de őt reggeltől késő estig lefogták az üzleti gondok. Az ember meggazdagodott, de a művész meghalt. Miért ítélte magát halálra? Hiszen — láttuk — ezidétt új fejlődések ébredeztek benne, művészi megújhodás előtt állott, a kritika dédelgette. Ormos Zsigmond nemrég, 1859-ben „Adatok a művészet történetéhez" című művében nagy elismeréssel ismerteti a Belvedereben látható csendéletét, Kertbeny 1862-ben „Ungarns Männer der Zeit" című művében a legkiválóbb csendéletfestők egyikének nevezi „nicht blos der Monarchie", de Borsos pálcát tört önmaga felett. Szökött a nyomor elől? Aligha. Itt lélektani rejtély előtt állunk, melyet csakis lélektani alapon oldhatunk meg. Azidétt vesztette el alig egy évi házasság után szeretett feleségét s e feletti bánatában, durva munkába fojtva keservét, keresi a lélekölő mesterséget. Szinte menekül a művészet elől s lelkét, titokban, önmaga előtt, csak jóval később leplezi le. Mikor a fotografálásból megszedte magát, megvette a Szép Juhászné-csárdát, a korcsmát bérbe adta, ő maga pedig ott élt visszavonulva 1883-ban bekövetkezett haláláig. Ez idő alatt csak egy képet festett. Annak a képét, akit mindig maga előtt látott, ifjan elhunyt nejét, aki élt mert megjelent álmaiban, s most márvány reliefben festette meg. Ott volt vele itt is, a Szép Juhászné csárdánál s a puttoktól tartott relief alá oda festette őt, mint Szép Juhásznét, körülötte szelíd báránykák, — az örök emlékezet.

Ez a romantikus életfelfogás megfelel oly korán elfeledett művészetének, melyet nagy nehezen szedhettünk össze, még most is a kiállítási katalogusok alapján, 23 képe ismeretlen (10 arckép, 9 zsánerkép, 4 csendélet). Valami nagy meglepetést felszínre kerülésüktől nem várhatunk. Borsos művészete most már nyitott könyv. — Korának kiváló arckép- és zsánerfestője volt, aki nemcsak hogy bécsi kortársait érte utól, de temperamentumának fel-felobbanó szilajságával el is vált tőlük és belekapcsolódett abba a nagy magyar egységbe, melynek egyes elemei Munkácsy mélységes színeinek ereje, Paál László tragikus pátosza, Szinyei Merse Pál szenvedelmes derűje, Székely Bertalan lélekbe hatoló gondolatpoézise. Borsos Józsefben a festői értékekben gazdag mesemondót, a lélek titkainak nagy megértőjét ismertük fel.

LÁZÁR BÉLA

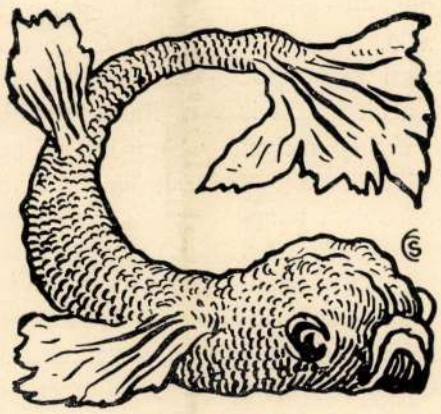

Magyar Nemzeti Galéria

A Magyar Nemzeti Galéria fenntartója:

Oktatási és Kulturális Minisztérium

OKM

A Magyar Nemzeti Galéria fő támogatója:

pannon

A címlapon: / Illustration:

BORSOS JÓZSEF:
Lányok bál után (részlet), 1850. MNG / Girls after the Ball (detail), HNG

ISMERETLEN FÉNYKÉPÉSZ:
Borsos József portréja fényképészeti eszközök között (részlet), 1856 körül. Magyar Nemzeti Múzeum / Unknown Photographer: Portrait of József Borsos with Photographic Accessories (detail), c. 1856. Hungarian National Museum

Borsos József

FESTŐ ÉS FOTOGRÁFUS

(1821–1883)

The Hungarian National Gallery requests
the pleasure of your company
at the opening of the exhibition

József Borsos

PAINTER AND PHOTOGRAPHER
(1821–1883)

at 3 p.m. on 18 June, 2009

opened by
ISTVÁN MARGÓCSY
literary historian

Buda Castle, Building C

The exhibition is open until
25 October, 2009.

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja Önt
2009. június 18-án csütörtökön 15 órára a

Borsos József

FESTŐ ÉS FOTOGRÁFUS
(1821–1883)

című kiállítás megnyitójára.

A kiállítást megnyitja
MARGÓCSY ISTVÁN
irodalomtörténész

Budavári Palota, C épület

A kiállítás megtekinthető
2009. október 25-ig.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAPLÓ
(Veszprém)

1971 JÚN 26

Borsos József

1021

Borsos József ébresztése

Emlékkiállítás Veszprémben

Másfél évszázada, pontosan *1821 december 21-én* született *Veszprémben Borsos József festőművész és fotografus.* A város új lakónegyedében utca jelzi-élteti nevét, ám ennek a jelzőtáblája igen keveseknek mond valamit.

Gyakran összetévesztik Borsos Miklóssal, akivel rokonságban sincs. Kitűnő szobrászművész kortársunk felületes ismeretének pirongató vádjától aligha mentesít az, hogy szinte semmiféle élményt nem karcoltak idegeinkbe Borsos József művei.

Gyászruhás hölgyet ábrázoló festménye — talán dereng az idősebb veszprémiek emlékezete mélyén — a 20—30-as években látható volt az itteni múzeumban. Noha jó pár fővárosi tárlaton szerepeltek alkotásai, jobbára csak a *Nemzetőr* keltett érdeklődést szűkebb pátriájában is az alkotó iránt. E méltán európai rangú, kiemelkedő magyar 1848-as festménynek újabbkeletű bélyegnyomata révén is ismert.

Reflektorfénybe most állították először összegyűjtött képei javát, mégpedig szülővárosában. A *Bakonyi Múzeumban rendezett emlékkiállítás* nemcsak Veszprém és környéke lakóiban, hanem a Balaton vendégeiben is ébresztgeti a figyelmet Borsos József, s vele haladó festészeti hagyományaink iránt.

Jó, hogy szülővárosa kezdi lefújni a feledés porát a honi festészet „hősi korszakának" csaknem élvonalbeli egyénisége emlékéről. Munkássága a múlt század derekán időben és némileg térben is távolinak tűnik: 21 évig Bécsben, azután Pesten élt, s vendéglősként halt meg, sírja ismeretlen. Művészi ízlése azonban csöppet sem szokatlan, avult, legalábbis a korabeli stílussal szimpatizáló közönségnek.

A korábban népszerű portré- és életképfestő életműve korántsem teljes: noha *Molnár Zsuzsa, a Nemzeti Galéria művészettörténésze egy évtizede kutatja-gazdagítja-hitelesíti szenvedélyesen* — elsősorban Borsos változatos pályája legfőbb dokumentumait: — *az alkotásokat.* Erre, a kulturális örökségünk ápolásában különleges érdemeket szerzett *Genthon István biztatta.* Az ő emlékének ajánlotta a veszprémi kiállítás — fáradozásának első nagy eredménye — alkalmából írt katalógust.

Tudományos krónika ez, egyben remek ismeretterjesztő füzet. Belőle érthetjük meg Borsos három alkotói korszakának legfőbb sajátosságait, amit a kiállított harminckét festmény, rajz, grafika és egy — már a negyedik korszakra utaló s újabb tárlatra biztató — fotó reprezentál.

A Galéria restaurátorainak jóvoltából eredeti szépségükben tündökölnek az eddig fellelt képek, illetve közülük az értékesek. Mert művészünk a biedermeier festészet második generációjának divatja szerint giccsekre is pazarolta ecsetjét. Szerencsére a rendező Molnár Zsuzsa csak a „tiszta búzát" mutatja be Veszprémben: egyedül a *Szőlőt vagy csókot* című nápoly zsánerképet és a késői *Galambpostát* érezzük etiől különváltnak.

A kiállítás kronológiai rendben követi a művész fejlődését. Tizenhat éves korában festette meg Borsos *a második mohácsi ütközet csatajelenetét;* ennek pár darabja a tárlat rendezése közben került elő a mohácsi tanácselnök szobájából. Az alkotó anyagfestés iránti tehetségének is bizonyítéka *II. Lajos páncéljának olajtáblája.* Életképszerű *egy matróz portréja,* akárcsak a *Fiatal nő fekete ruhában,* amely BÁV-akció során került a Galériába. Kedvenc színe a fekete itt is, a *Férfiarcképen* is uralkodik. Az utóbbi az 1932-es velencei egyezmény alapján a bécsi volt udvari gyűjteményekből Magyarországnak juttatott műtárgyak egyike. Hasonlóan regényes a képek többségének sorsa, némelyik felderítése szinte detektívmunkát igényelt.

Sorrendben a *Nemzetőr* — Vayer Lajos szerint:

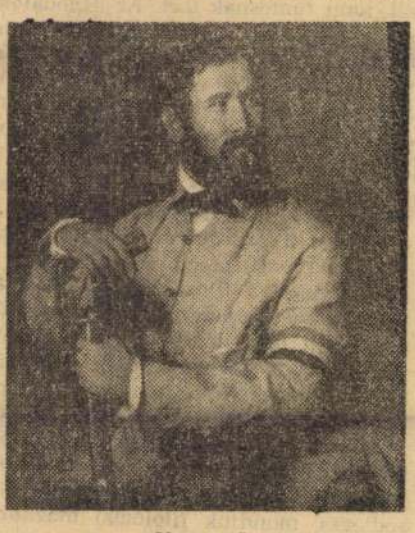

Nemzetőr

„...messze Barabás arcképei fölé emelkedik..." — a várakozás fojtottan feszült pillanatának megragadásával már az új korszak nyitányát is jelzi. A témához tartozik Az első magyar országgyűlés megnyitása, amely Borsos rajza után osztrák barátja *August von Pettenkofen litográfiája:* 51 portrét láthatni rajta. Hibátlan akvarell a *Honvédtörzstiszt.*

A csipkegalléros női képmás magabiztos, büszke hölgyet ábrázol, meggypiros, fehérgalléros, zöldszalagos ruhában, nem véletlen szimbolikával. Derengő fény hull a tekintetre. Ez a mesterségesen megvilágítás a későbbi festmények többségének is sajátossága, akár a pontos szerkesztés. A fekete a keret a *Lányok a bál után*-on és *Holczer Miklós arcképén,* meg a későbbi *Özvegy*-en, a *Levél*-en. Háromszögbe komponált a *Csendélet...*

Nemhogy elemezni, utalni sincs módunk a festmények fontosabb tulajdonságaira. A szép portrék sorából mégis ki kell emelnünk — a Nemzetőr mellett — a *Lila mentés nőt.* A magyar mesterművek közé sorolták, már a múlt század 60-as éveiben. Méltán. Gondolkodó nő, egyéniség néz a szemlélőre: finom keze ügyében könyv. Pazar viselete ellenére sem „divathölgy". Öntudatos, akit megfesteni az 1850-es évek elején nem kevés optimizmus kellett.

Nem hizelgő *Esterházy herceg* életnagyságú *portréja,* jóllehet a hercegi képtár — a kép készítésekor éppen 100 éve — került állami tulajdonba s Pestre.

Sikerei teljében készítette el Marastoni József litografus Borsos arcképét: a 40 éves férfi fáradt megöregedett. Ám a fényképezőgép elbűvölte ekkor. A Képzőművészeti Társulat tagjaként húsz évig fotózgatott.

Világnézeti hitvallása és művészi ereje meghaladja a biedermeier kor bécsi ízlését. Ünnepelvesek kissé Borsos képei, de nem élettelenek, s *magas színvonalú festői kvalitást tükröznek.* Éppen ezért örömteli ébresztése. Nem nélkülözheti azonban a veszprémi kiállítás a közönség pártfogását és a szakértők elemző kritikáját.

Raffai István

Folyóiratszemle

Új írás

Nyelv, marxizmus, biológia

Súlyos témák sokasága jellemzi az *Új Írás* júniusi számát. Közülük háromra hívom fel a figyelmet, valamilyen formában *mindhárom kapcsolatban van az emberiség jövőjével.*

Befejeződött a folyóiratnak *az emberi szó lehetőségeiről és anyanyelvünkről* indított ankétja, amelyben irodalmi életünk „legjelentősebbjei" nyilvánítottak véleményt. Az utolsó szó a fiataloké, most *Ágh István, Császár István, Kertész Ákos, Marsall László, Munkácsi Miklós, Raffai Sarolta, Simonffy András* és *Tandori Dezső* mondja el azt, amit fontosnak tart. Az aggodalom és a bizakodás egyaránt föllelhető az ő megnyilatkozásaikban is. Ágh István például „földijeiért" aggódik, akik majdnem megnémultak a rádió-, a tévé-, az újság-, a hivatali utasító nyelv hallatán, s azt hiszik, másképpen illik beszélni, mint ahogy szívük kívánja. Simonffy András a „nyelvi elkülönülésben, higulásban" egy spontán nyelvújítás kezdetét látja, és állítja, hogy a legtöbb embernek igenis igénye nálunk, hogy választékosan beszéljen magyarul. „*Nyelvtudósaink népszerűsége a táncdalénekesével vetekszik*" — mondja.

Ismét egy interjúval szerepel a folyóiratban nemzetközi tekintélyű filozófusunk, *Tőkei Ferenc*, s *a dogmatizmus válsága kapcsán a marxizmusról beszél.* Sok érdekes problémát megvilágító válaszai közül az egyik: „*Az, hogy mi a marxizmus, egyáltalán nem hit kérdése.* A marxizmus mindenekelőtt: a múlt század gondolkodásának nagy teljesítménye Marx és Engels műveiben. Ezek a művek „objektumok", amelyeknek nagy többsége ma már hozzáférhető, kutatható; s ilyenformán *objektív tudományos vizsgálat dönthet arról, mi a marxizmus* — legalábbis elsődleges, mondjuk filológiai megközelítésben.

A környezeti szennyeződés réme két írásban is kísért. *Csányi Vilmos A biológia és a társadalom jövője* című tanulmányában vizsgálja a biológia jövőjének három kulcsproblémáját, a születésszabályozás, a környezeti szennyeződés és az egyén társadalomba illeszkedésének kérdését. *Nádasy László* pedig *Hibás kör* című meditációjában idézi fel a fenyegető veszély tényeit. „*A bioszféra rombolás jelenleg épp oly veszélyes az emberiségre nézve, mint a radioaktív sugárzás*" — emlékeztet egyik neves professzorunk nyilatkozatára. Következtetése: az államok nem élhetnek felelőtlenül, mert nemcsak az ember, az emberiség is halandó.

NAGYVILÁG

Szegény Rómeó!?

A felszabadulás utáni magyar színházi élet talán *legérdekesebb*, mindenesetre legindulatosabb *kritikusi vitáját* foglalja össze világirodalmi folyóiratunkban *Mihályi Gábor.* Írásának címe: *Rómeó és Júlia előadások a hazai kritika tükrében.*

A vita *Major Tamás* rendezése körül robbant ki. Közismertek Majornak azok a nézetei (elsősorban néhány évvel ezelőtti *Gyergyai Albertnek* folytatott polémiájából), hogy *a klasszikusok úgy maradnak életben, ha műveiket* — előadásuk közben — *mai tartalommal töltjük meg.* Major *a Rómeó és Júliából is elsősorban politikai drámát csinált a Nemzeti Színházban.* „Rómeó és Júlia történetének ma Amman, Belfast és még jónéhány város lehetne a színhelye" — nyilatkozta még az előadást megelőzően.

Koncepcióját a kritikusok töredéke — *Molnár Gál Péter, Dersi Tamás* és *Koltai Tamás* — egyértelmű lelkesedéssel fogadta. A színházi kritikusok derékhada, többsége viszont — például *Ungvári Tamás, Major Ottó, Létay Vera, Kéry László, Rajk András, Papp Antal, Hámori Ottó,* stb. — egyértelműen elutasította Major Tamás rendezői felfogását, vagy a megvalósult előadást.

A kritikusok nemcsak Majorral és az előadással vitatkoztak, hanem egymással is, nem egyszer személyes sértésekkel tarkítva polemizáló írásaikat. Mihályi Gábor filológusi pontossággal foglalja össze az elmérgesedő vita tanulságait, s végül maga is állást foglal a kérdésben. Mégpedig igen érdekesen.

Ha nem aratott is Major osztatlan elismerést — írja — mégis *több intellektuális izgalmat keltett, mint a megszokottal beérő pályatársak udvarias elismerést kiváltó rutin-sikerei.* Most, amikor még a fiatalok is inkább a langyos biztonságot jelentő óvatosságot választják, Major Tamás közvéleményt borzoló kalandokba bocsátkozó bátorsága *jelest érdemel.*

Balogh Elemér

DEMÉNY OTTÓ:

ZSOLTÁR

Parázsló csipkebokor — im,
alatta vetem meg az ágyad.
Láng lobog homlokod körül.
Füstkígyói magasan szállnak

Mellettük ösvény kanyarog.
A völgyben birkák nyája béget.
Fehér gyapjukon nap ragyog,
körmükkel köveken zenélnek.

Áldozni való valahány:
oly ártatlan, szelíd és tiszta.
Hűvös patakvíz italuk,
szemük égi csillagok csokra.

Pásztoruk vagyok, s őrizem
a lángot is arcod felett
Szájuk előtt a legelőt
derekad alatt a füvet.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI ARCKÉP.
Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI ARCKÉP.
Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

BORSOS JÓZSEF: FÉRFIARCKÉP.

József Borsos: Männerbildnis. — József Borsos: Ritratto di uomo.

BARABÁS MIKLÓS: ID. NIKOLICS SÁNDORNÉ ARCKÉPE.

Miklós Barabás: Bildnis von Frau Sándor Nikolics sen. — Miklós Barabás: Ritratto della consorte di Alessandro Nikolics sen.

Magyarország és Ausztria viszonyát lényegében a perszonális unió egészséges formájába önti.

A 20-as években megindult s 1849 után megtorpant föllendülés most még nagyobb arányokat ölt. A magyar élet boldogan hömpölyög az ezeréves jubileum örömünnepe felé (1896), amely egy nagyszabású kiállítás alkalma is lesz. Megalkotja az ebben a korban legtökéletesebb nemzetiségi törvényt, s a közös vámterület ellenére is megindul a magyar ipar s műszaki tudományok egyre jelentősebb fejlődése. Ha a világháború katasztrófája közbe nem jön, a XX. század derekán rendkívül megerősödött s nyilván szétszakíthatatlanul egységes Magyarország áll a Duna—Tisza medencéjében.

*

A világháború után természetesen megindul a bűnbakok keresése, ill. a földindulás okainak kutatása. A magyar lelkiismeretvizsgálatra hajlamos s hangulati végletekben szívesen hánykódó jellemével mindig először önmagában keres hibát. Kétségtelen, hogy *ha tudni lehetett volna, mi közelgett a történelem útjain*, a magyar politikai élet kevesebbet foglalkozott volna 48 és 67 árnyalatai fölött folytatott vitákkal. Mégis igazságtalanok lennénk e kor magyar vezetőivel szemben, ha nem emlékeztetnénk arra, hogy az évszázadokon át annyi szenvedést kiállott magyarság valóban *joggal remélhette, hogy most a békés fejlődés évei következnek* s nem kell rögtön újabb harcokba bocsátkoznia. A kor magyar politikusai őszintén hittek a magyar gondolat erejében s a végzet követelte hirtelen ütemű, herkulesi munka helyett csak kötelességszerű munkájukat végezték el.

Másfelől az is nyilvánvaló, hogy az ország feldarabolására, aminek igazságtalanságát és európai szempontból is káros voltát ma már a legtöbb nyugati politikus elismeri, sehogy, vagy csak egészen jelentéktelen határkiigazítások formájában került volna a sor, ha a háborús kimerültség pillanatában le nem fegyverzik a szinte érintetlen magyar hadosztályokat, amelyek a kitűnő természetes határokat könnyen megvédhették volna. Nem történeti folyamat beteljesüléséről van tehát szó, hanem mindenekfölött a pillanatnyi körülmények szerencsétlen találkozásáról, ami hitünk szerint nem okozhat végleges és megföllebbezhetetlen

A magyar alkotmányos országgyűlés megnyitása 1848 július 5-én
Borsos József (1821—1883) rajza után Pettenkoffen C. A. (1822—1889) kőrajza

A BÉKÉS REFORMMOZGALOM KÉNYTELEN ÖNVÉDELMI HARCBA FORDUL

Buda ostroma 1849 május 21-én. Pettenkoffen kőrajza

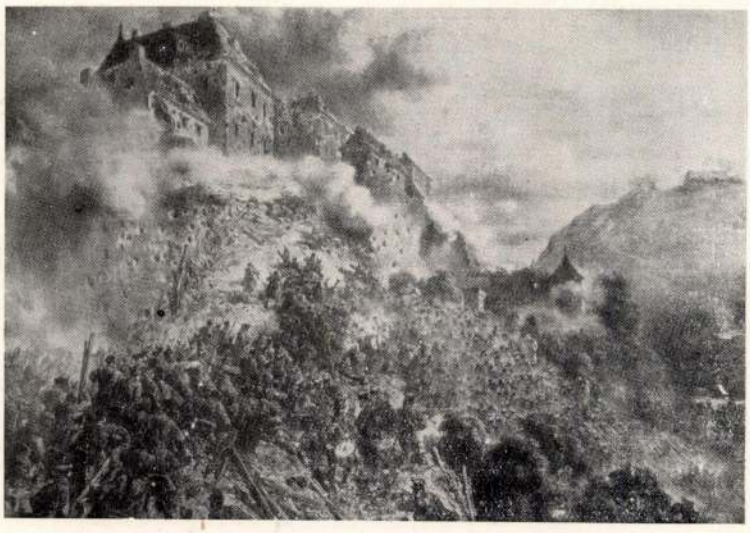

Hankiss 76. l.

ÖRÖM
AZ EMBER ÉLETE, HA RENDES AZ EMÉSZTÉSE
ARTIN AZ ENYHE, BIZTOS ÉS OLCSÓ HASHAJTÓ

dalommal sem jár. Könnyen végrehajtható és olyan jó eredménnyel jár, hogy a kiirtott foltok helyén újak már sohasem keletkezhetnek. A bőrnek nem árt és, ha az orvos utasítását pontosan megtartja, a kis pörkök alig néhány nap alatt nyom nélkül lehullanak. A honorárium a foltok nagyságától és milyenségétől is függ. Körülbelül 40—50 foltnak az eltávolítása 10—15 pengőbe szokott kerülni. Ha ez ügyben a fővárosba jön, szívesen szolgálunk tanácscsal

TANULNI VÁGYÓ. 1743. Látatlanban, szakértői orvosi vizsgálat nélkül nem lehet határozottan megállapítani, hogy mik azok a barna foltok, amelyek „az egész arcán, de különösen a fültől az állig és a homlokán jelentkeznek", de tekintettel elhelyezkedésükre és arra, hogy főleg tavasztól fogva vehetők észre, arra kell gondolnunk, hogy tulajdonképpen májfoltokról van szó. Sárgás, sárgásbarna, vagy pedig sötétbarnás foltok, amelyek többnyire a homlokon találhatók és egy csekély sáv kivételével a hajzatos fejbőr határáig terjednek. Néha egyebütt is láthatók, így például az arcon, a szemhéjon és az állon. Elsősorban kerülni kell az erős napfényt, mert ennek behatása következtében a még aránylag világosabb foltok is egész sötét árnyalatúvá válnak. Néha belső okokkal hozható keletkezésük kapcsolatba. Ilyenkor mindig az orvosnak kell meghatároznia, hogy javalva van-e valami gyógybeavatkozás, vagy pedig türelemmel várakozni kell addig, míg az előidéző ok megszűnik. Minthogy faluban lakik és foglalkozásánál fogva is oda van kötve, azt javasoljuk, hogy tegyen kísérletet a kénnel. Vegyen a gyógyszertárban két gramm kéntejet és adjon hozzá tizenöt gramm alkoholt. Használat előtt rázza fel, hogy a kén jól elosztódjék és ne szálljon az üveg fenekére. Ezzel a foltokat kissé be kell ecsetelni. Tájékoztatás céljából megjegyezzük, hogy *nem mindenkinek a bőre tűri egyformán a kén használatát.* Ez teljesen egyéni dolog, azt javasoljuk, hogy előbb kicsi helyen próbálja ki és csak akkor térjen át fokozatosan nagyobb fölületre, ha azt tapasztalja, hogy bőre minden nagyobb zavar nélkül egészen jól tűri. Ha bőre „inkább száraz", óvja a tűzhely sugárzó melegétől, az erős napfénytől és a széltől. Nedves arccal ne menjen ki a szabad levegőre. A szárazságot némileg megenyhíthetné, ha friss tejjel mosakodnék. Tiszta glycerint, vagy pedig vaselint ne használjon.

TÖRÖK. 1767. A levélben jelzett krém használata nem csak azért nem ajánlatos, mert másfél évi alkalmazás után olyan kellemetlen tüneteket okozott, hanem már azért sem, mert egyik-másik ilyen készítmény hatása csak ideiglenes és gyorsan múló. Vegyen inkább fényvédő krémet és pudert. Ezek ártalmatlanok és nagyon alkalmasak a szeplőfoltok jelentkezésének megelőzésére. Amint most már tapasztalatból tudja, a pattanások lefolyása nagyon hosszadalmas. Egyik helyen fényes és zsíros az arcbőr, a másik hely tele van mitesszerekkel, míg a harmadikon friss pattanások és genyes hólyagok vannak. Itt-ott pedig foltok és hegesedések mutatkoznak. Mivel pedig mindig támadnak újabb és újabb gyulladások, nehogy idővel az egész arca tele legyen vöröses vagy barnás elszínesedésekkel és kellemetlen hegesedésekkel, egyelőre azt javasoljuk, hogy minél előbb kvarcoltassa az arcbőrét és ha szükségesnek mutatkoznék, nyolc hét mulva fogjon egy második sorozathoz. Ez aránylag igen csekély anyagi áldozatba kerül és ha kívánja, mi szívesen ellátjuk ajánlólevéllel.

ELKESEREDETT. 1797. Az a körülmény, hogy öt hónap óta az egész testét nagyon vékony, de elég hosszú pihék lepték el és most úgy veszi észre, hogy az arcán is kezdenek nőni, megokolttá teszi, hogy szakértő orvossal megvizsgáltassa magát, hogy nincs-e valami zavar belső elválasztású mirigyeinek működése körül, mert ha van, megfelelő hormonkészítménnyel elejét lehet venni újabb szálak keletkezésének. Ezzel a kérdés természetesen még nincs megoldva, mert a már megjelent szálakat semmiféle gyógyszerrel eltávolítani nem lehet. Néha a szálak megjelenésénél szerepe van az öröklött hajlamnak. Véglegesen nem lehet megsemmisíteni a szálakat, ha csiptetővel vagy pedig egy-egy erélyes rántással kihúzzák őket. Ez az erőszakos eljárás teljesen hiábavaló. Így nem lehet a szálakat elpusztítani, mert a ráncigálás ellenére is a hajszemölcsök sértetlen állapotban maradnak és így belőlük csakhamar új szálak nőnek ki. A különbség csupán az lesz, hogy az új szálak még erősebbek és durvábbak lesznek, mint voltak a régiek. A dolog ugyanis úgy áll, hogy az erőművi beavatkozás a szemölcsöket még az eddiginél is fokozottabb munkára serkenti. Ilyen eljárástól tehát szigorúan tartózkodni kell. Ugyanilyen hatása van a szálak leborotválásának is és minél többet borotválják, annál erősebb és sötétebb árnyalatúak lesznek. Aránylag még leghelyesebben az cselekszik, aki a sötétebb árnyalatú szálakat színteleníti, mert a halványabb szálak első tekintetre kevésbbé föltűnőek. Ezért mi is inkább annak vagyunk hívei, hogy törekedjünk a fölösleges szálak végleges kiirtására. A mi ajánlásunkkal aránylag nem kerül ez sokba. Feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy egyelőre legalább az arcáról távolíttassa el a legfeltűnőbb szálakat. Ha aztán módjában lesz, később folytassa a kezelést. Az csakugyan igaz, hogy „újabban Röntgennel is csinálják a hajszálak végleges kiirtását". ámde mi ettől óva intjük, mert a kezelés nyomán még évek mulva is igen kellemetlen bőrelváltozások jöhetnek létre, amelyeknek eltüntetésére aztán nincs módunk. Diathermiával végzik most a szőreltávolítást. Ha a bajuszról van szó, egy-egy ülésben 25—40 szálnál többnek az elpusztítása nem ajánlatos, a test többi részén azonban minden zavar nélkül négy-ötszázat is ki lehet irtani. Másik kérdésére vonatkozóan tudnunk kellene, hogy hány éves, hogy megállapíthassuk, idegességről vagy pedig egyéb bajról van-e szó. Az arcán tavasszal jelentkező kellemetlen tünetek arra látszanak mutatni, hogy azok a bőrnek teljes vagy részleges szárazságától vannak. Ha e tekintetben tájékoztat bennünket, szívesen fogunk útmutatással szolgálni. Egyelőre csak azt láthatjuk, hogy egymással összeférhetetlen gyógyeljárásokkal és szerekkel kísérletezett, tehát természetesnek találjuk, hogy „egyik sem használt semmit".

SALÁTÁJÁT KÉSZÍTSE
GORIUP ECETTEL

21 éves érettségizett, I. osztályú szertornász, a „Kultur" autószakiskolát legjelesebben elvégzett „luxus-soffőr" vagyok. Szíves megkeresést tisztelettel kérek MATOLCSY JÓZSEF, Székesfehérvár, Deák Ferenc-utca 25.

HÁLÓ, EBÉDLŐ, KOMBINÁLT
BŰTOR
SZÉKELY bútoráruház (Berlini-térnél)
Vilmos császár-út 63. sz.
Bútoraink jóminőségét elismerő levelek százai igazolják.

ALAPITÁSI ÉV: 1862.
CUENDET CONSTANT
Pontos órák mestere
BUDAPEST, IV., APPONYI-TÉR 5.

A női divatot irányító

számottevő francia gyárosok szövetein ezidén szembeötlő a „Rodier"-hatás.

Ennek a legpárizsibb gyárosnak szellemében készült sok-sok újdonság közül megszereztem Budapest számára azokat, amelyeken a „ma" divatja jellegzetesen, tipikusan érvényesül. Ilyenek: az Albene, Rhodia, Manyfil, Celtamac, Angola cikkek.

Az up-to-date színskála sajátszerűen kínai hatásokra vall: kínai mandarin (pecsétvörös), dsunkasárga (kínai halászbárka), kínai porcellánkék, kínai zöld (olivos tónus), sok borostyánkő és egyéb sárgás árnyalat.

Ezek a felsorolt kelmék és színek egészen újszerűek — mások, mint amilyenek mindenütt láthatók.

A hölgyek látogatását, akiket ezek az igazán magasrendű újdonságok érdekelnek, szívesen várjuk. Sőt megtekintésük alkalm val a cég barátainak mintákkal is kedveskedünk.

Szénásy Gyula
Kristóf-tér, Szervita-tér sarok

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

Telefonszám: 266—83, Aut. 245—09

Magyar kir. postatakarékpénztári csekk- és kliringforgalom: 46.420. sz.

Alapította: Wolfner József.

Kiadja: Singer és Wolfner, Irodalmi Intézet R. T.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Wolfner-Farkas István vezérigazgató.

A hozzánkjuttatott kéziratokat, rajzokat, fényképeket sem meg nem őrizzük, sem vissza nem adjuk.

MOST JELENT MEG!

Csathó Kálmán

A SZÉP JUHÁSZNÉ

Csathó Kálmán ízig-vérig a mai magyar élet írója. De legújabb regényében mégis visszament néhány évtizeddel, csaknem egy évszázaddal, *A Szép Juhászné* történetének kedvéért. A Szép Juhászné Borsosról szól, a magyar festőről, akinek könnyes-mosolyos, sokszínű élete — a kocsmárosi pályánál köt ki. Amig s ahogyan odáig eljut — ezt mondja el Csathó Kálmán regénye, utolérhetetlen művészettel. Meleg, férfias hang zeng végig ezen az ízes, szép magyarsággal írott könyvön. Az el nem felejthető olvasmányok közé tartozik. Csathó Kálmán sikerekben gazdag pályájának is kiemelkedő állomása. — A könyvet Borsos József néhány festményének művészi reprodukciója egészíti ki. E képek mintegy hitelesítik a regényíró kitűnő munkáját s azt a szeretetet is, amivel regényének különös életű hősét megrajzolta.

Ára 4 pengő, egészvászonkötésben 6 pengő

Megrendelhető 2 pengős havi részletfizetésre, folyószámlára is

Uj Idők 1936. 13. sz.

BORSOS JÓZSEF: A BÁL UTÁN.

Szépművészeti Múzeum, Budapest.

A LEGSZEBB MAGYAR KÉPEK.

BORSOS JÓZSEF: BÁL UTÁN.

1845-öt írtak. *Borsos József*, az ünnepelt fiatal magyar festő, művész *symposiont* rendezett bécsi műtermében, ahogy a művészek Plato után nevezni szerették zavartalan összejöveteleiket, amelyeken az uraknak nem kellett frakkban, érdemrendekkel megjelenniök. A jókedv ellenben kötelező volt. El is jött a bécsi művészkolónia szine-java. Volt zene, jó magyar bor és magyar harapnivaló. És voltak hölgyek: a legbájosabb színésznők és néhány modell, akiket Waldmüller mester személyes kijelöléssel érdemesitett ez estélyen való megjelenésre.

A mulatság jogcime az volt, hogy az ifju mester a Kunstvereinban jó áron eladta első kiállitott képét: a *Veszélyben forgó szerelmes levelet*. A levél nem hiába forgott veszélyben: nem került vissza az atelierbe. Ezt kétségkivül meg kell ünnepelni. Erre iszunk egyet!

A bécsieknek bizarr volt a lakzi gondolata; ők számitóbbak és jobban fogukhoz verik a garast. Elmulatni mingyárt az első képet? Csak a magyarnak jut eszibe ilyesmi! Hanem azért jól mulattak. Borsos nem is ivott, inkább csak itatta vendégeit. És ki nem fogyott a mókából. Virradatkor kezdett oszladozni a társaság.

Ketten maradtak. A házigazda és *Alt Rudolf*, a pompás tájképfestő. Tiz évvel idősebb Borsosnál, aranyszivü, de rendkivül komoly ember. Egy szót sem szólt egész éjjel. Most szólalt meg először:

— Te, Józsi, tudod, hogy nagyszerüen mulattam! Engedd meg, hogy most már én is gratuláljak!

— Mihez? A képhez?

— Dehogy, ahhoz, hogy te milyen pompás házigazda tudsz lenni! Ilyent én csak magyar földön láttam. Hidd el, többet ér az, mint a piktura!

— Hát majd eljössz megint, Rudi, ha ismét eladok egy képet!

— Eljövök én szivesen! De megvallom, nem szivesen mulatom el a képeid árát!

— Mi az, csak nem akarod megfizetni a vacsorát, — kérdezte kacagva a magyar piktor.

— Azt éppen nem, — felelte az osztrák — hanem azt mondom, hogy aki igy tud vendéget látni, annak nem piktornak, hanem kocsmárosnak kell lennie, mint ahogy *Albertinelli* is az lett.

— Nem találkoztam még azzal a taljánnal, — felelte mélán Borsos.

— Te nem, de Raffael igen, aki szintén nagyrabecsülte a pikturáját. Albertinelli azonban összeveszett vele. Nem Raffaellel, hanem a pikturával. És — tudod — elment kocsmárosnak.

— Láncos, lobogós, — pattant fel Borsos, — hát te kocsmárosnak szánsz engem?

— Annak bizony, — végezte Alt Rudolf. — *Le is rajzoltam a helyet, ahová szánlak.*

És ezek után elővette pompás Buda-Pest albumát. Ebbe sokszorositotta kövön mindazt, amit a testvérvárosokról rajzolt. Valami negyven szebbnél-szebb rajz volt ebben a frissen, 1845-ben megjelent könyvben. Fellapozott egyet a végén és megmutatta:

Szép Juhászné a Hárshegy alatt.

Gyönyörü kuria volt. Ha akarom, magyar, ha akarom, empire, ha akarom, ógörög. Alt mesével is szolgált.

— Tudod, Pesten jártomban megismerkedtem egy doktorral. *Bugát Pálnak* hivják. Azt mondják, folyton uj szavakat gyárt, amiért is nem értik meg *magyarul*. Én jól megértettem *németül*. Azt mondta, látogassam meg. *Nem vagyok beteg*, feleltem. Ő az egészségest is meg tudja kurálni, mondta és máris felpakkolt egy bricskára és elvitt engem valahova messze, a budai hegyekbe, ahol Mátyás király vadászott valamikor. Ott megálltunk egy oszlopos kuria előtt. Ez az ő birodalma, mondta. Kocsma van rajta. Ez bérben van, fizetni kell benne. De megéri. Le is rajzoltam. Nyolcszáz példányban ki is nyomattam. Itt van ni, elhoztam neked. Csak hogy megmutassam, azért hoztam. Amikor azonban ma éjjel itt vendégeskedtem nálad, azt gondoltam, ilyen helyre kellene tenni ezt a fiut kocsmárosnak. *Akkor legalább megmaradna a képeid ára . . .*

A többit ne részletezzük. Borsos nagyon megharagudott a németre, amiért ilyen sorsot szán neki, hanem azután végre is megcsókolta, ahogy a legbűségesebb vendégtől illik bucsuzni. Jó barátságban is maradtak. Alt nagy festő lett, de Borsos sikerei zajosabbak voltak. Amikor öt-hatszáz pengőre váltotta fel egy-egy kompozicióját, elégedetten mondogatta:

— *Nincs igaza a németnek!*

A *Bál után* c. képének volt a legnagyobb sikere. Bécs legragyogóbb lányait gyüjtötte össze erre a képre, felépitette őket a legszebb piramisba, amelyet valaha piktor összehozott. Keleti megelégedés ömlik el a képen. Mintha *Sherezade* egy meséje elevenednék meg előttünk. Nem mai lányok a bidermeier tündérek, nem mennek táncos teára a bál után való napon, hanem egymást közt mesélik el az éjszaka andalitó emlékeit. És készülnek a következő bálra. Nem modellek ezek, csupa ismert előkelő szépség. És igy néztek ő rá is, amikor festette őket. *Nincs igaza a németnek!* A báj, a kedvesség mesteri piktora volt Borsos József. Ezen a képén legalább is mesterit alkotott. A bidermeier kissé langyos édessége itt bensőséges szépséggé nemesedett. A festő is meghatott lélekkel nézhette csak ezt a kivételes képét.

Azután multak az évek. Borsos eljátszotta az életben azt a jelenetet, amelyet a mult alkalommal szinesen bemutattunk: *az elégedetlen festőt*. Sutba dobta ecsetjét és beállt *fényképésznek*. Pesten nyilt meg a műterem *Doctor és Borsos* céggel. Azután ezzel a műteremmel is baj lett. Borsosnak más után kellett néznie. Éppen ez időben érkezett egy levél *Alttól*, a hű baráttól. Csak ennyi volt benne: *„Doktorra nincs szükségem, de azért eljövök a Doctor és Borsos céghez. Ha téged látlak, biztosan fogok tudni vidám arcot vágni.“*

Altot egy bricska várta a pályaudvarnál. Mintha látta volna valahol. Az *öreg* művész urért jöttem, kinálkozott a kocsis, aki magyarul kivánta üdvözölni *Altot*. Azután elrobogtak. Furcsa helyen van ez a műterem, gondolta Alt, ami közben az *Erlkönig* járt az eszében az ősziesen bólogató fák között. Végül megérkeztek. A *Szép Juhászné*hoz, a Hárshegy aljában. Kint a tornácon állt a kocsmáros, a jó öreg kocsmáros.

— *Igazad lett, német,* — mondta és jobbról-balról megcsókolta Alt Rudolf szakállas arcát.

Ekkor már Borsos volt az öregebb. Meg is halt itt, a Szép Juhásznéban, 1883-ban, 22 évvel Alt Rudolf előtt.

A Szép Juhászné Budán. Alt Rudolf híres bécsi festő eredeti rajza 1845-ből. Itt volt kocsmáros hajló éveiben Borsos József.

Borsos József

~~Benédek Lánk~~

Hobrán

UJ IDŐK

Tovább.

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, KÉPES HETILAP

ÉS KRITIKAI SZEMLE

*

II félév

SZERKESZTI

HERCZEG FERENC

1929

HARMINCÖTÖDIK ÉVFOLYAM

MÁSODIK FÉLÉV

TARTALOM

Regények, elbeszélések, rajzok, színdarabok

Oldal

Balje J. P.: A villámhárító. (Vécsey Leó) 408
Benedek Elek: Nagyapó 256
Bibó Lajos: A búzát azért le kell aratni 284
Bónyi Adorján: A kikötő 490
— — Az új ember 390
— — Rabszolga 73
Borsai Mária: Árnyak 564
Bükky Mihályné: A bécsi opera . . 494
Cornwall Ralph: A szellemidézés. (Vécsey Leó) 560
Cushman C. F. Az új szegények. Regény. Fordította: Ruzitska Mária, 23, 53, 84, 115, 141, 176, 205 237, 266, 294, 314, ... 351
Csathó Kálmán: Bandi a tanyán . 619
Dánielné Lengyel Laura: Az asszony, akinek szárnyai voltak 717
Drasche-Lázár Alfréd: Probléma . 107
Eje Anders: Jó tanács. (Vécsey Leó) 623
Falk Henri: Az arckép. (Szolchányi Károly) 113
Falu Tamás: Tilos út 683
Farkas Imre: A gróf 676
— — A potyautas 589
— — Az első jólfésült úr! 373
— — A primadonna huga 81
— — Akár a királyné 147
— — Kard-affér 469
— — Kékliliom története 234
— — Lulu és Berci 791
Fodor Erzsébet: Pesti Hamupipőke anno 1929 403
Friedler J. Henri: A krokodilbőrkézitarsoly. (Vécsey Leó) 528
Fröschel Georg: A szenzáció. (Vécsey Leó) 442
Greenwood A. G.: Az estélyi ruha. (Vécsey Leó) 593
Ifj. Hegedűs Sándor: Farkastorok . 538
Herczeg Ferenc: A hetedik pacsirta 557
— — A vöröshajú hölgy 163
— — Huszonöt esztendővel az érettségi után 6
— — Mariska szégyent hoz a családra 309
— — Üzlet-üzlet 393
— — A karácsonyi bizonyítvány . . 775
Illy János: Játék a tűzzel 653
Illés Endre: Piros szegfű 459
Iwans H. Ilse: A csempész . . . 680
Jäger O. H.: Peggy válni készül. (Vécsey Leó) 345
Jerome Klapka Jerome: Karácsonyi történet. (Ruzitska Mária) . . . 746
Kosztolányi Dezső: Erzsébet . . . 41
— — Silus 426
Krúdy Gyula: Mesemondó-ház . . . 713
Merrick Leonard: A megoldás. (Vécsey Leó) 20
— — Párizsi tél. (Beke Margit) . . 321
Moly Tamás: A zebra 430

Az UJ IDŐK bekötési táblája 2 pengőért kapható.

Oldal

Móricz Zsigmond: Felnőtt szeretnék lenni... Jelenet a „Légy jó mindhalálig" című színdarabból . . . 710
Nagy Endre: Köszönöm néked, Beethoven! 500
Oszlay Verona: Diákpanzió 229
Pásztor József: A kesztyü 12
— — A költő felesége 376
— — Ifjúság 289
— — Nézzük meg a virágokat, kedves... 104
— — Őszi fény 742
Pekár Gyula: A nő hazája 196
— — Orbán mester 647
P. Gulácsy Irén: Kihallgatás . . . 780
Pilászy Mária: Alkonyat 349
Rea Lorna: Asszonyok. Regény. Fordította: Ruzitska Mária. 439, 471, 502, 531, 566, 597, 629, 656, 687, 721, 752, ... 793
Segercrantz Gösta: A mentőexpedíció. (Vécsey Leó) 202
Stefani M.: A ruhaszekrény. (Vécsey Leó) 172
Surányi Miklós: A nyestbundás asszony 368
Szili Leontin: Szerkesztői üzenet . . 463
Szöllősi Zsigmond: Művész 434
— — Uta kaland 49
Teresesányi György: Mónus főpróbája 786
Unger Hellmuth: Az orchideacsokor. (Vécsey Leó) 259
Zilahy Lajos: A szökevény. Regény. 1, 37, 69, 97, 129, 157, 189, 221, 249, 277, 305, 333, 361, 389, 421, 453 485, 517, 549, 581, 613, 641, 673, 705, 737 769
Zsigray Julianna: Szerelem 136
— — Véletlen 522

Versek

Barsy K. Irma: A csöndben szenvedők 455
Bódás János: Irigylem az útszéli vándort 140
— — Cigánygyerekek 407
— — Utifű 407
— — Gyermeklelkűség 774
Csengery János: Erdőzúgásban . . 299
Csetényi Béla: Alkonyóra. (Verlaine) 540
Emőd Tamás: Levél odaátról . . . 162
Endrődi Sándor: A „Tücsök"-dalokból 556
Erdélyi József: Ősz a tornácról . . 427
Falu Tamás: Az ember karja . . . 431
— — Hajtottak napja 552
— — Könyörgés az órához 52
— — Lapozzatok 52
— — Szarkaláb 52
— — Szög 283
— — Uj dió 367
Farkas Imre: A régi ház előtt . . 367
— — Bécsi keringő 643
— — Őszi kert 495
— — Régi „Uj Idők"-számok. . . 15
Fehér Jenő: Álmok 745
— — Ha ujra fiatal lehetnék!... 138
Feleki Sándor: Mindörökre — Soha-sem! 263
Gács Demeter: Éterzene 739
— — Misztérium 779
Gyökössy Endre: Nem aludtam az éjszaka... 43
Haraszthy Lajos: Utazás hajón . . 367
Hegyaljai Kiss Géza: Kék tengerben. (Heine) 114
Horváth József: Elment... 257
Kosztolányi Dezső: Japáni versek . 585
Lakos Eta: Felhők 501
Maghy Zoltán: Paraszt 308
— — Őszi szántás 783
— — Délibáb 783
Majthényi György: A kutyás nő . . 235
— — Fülemüle 72
— — Már itt az ősz 530
— — Prózai idill 235
Miklós Jenő: Budapest 627
Móra István: Anyóka nevenapján . . 402
Nechanszky Lajos: Eső 198
Pilászy-Farkas Mária: Indul a fiam . 720
Rónai Pál: A lanthoz (Angerianus) 456
Rónai Pál: Az anakreoni dalokból 110
— — Caelia hólabdája (Angerianus) 456
Ruzitska Mária: A mosoly. (Wildgans Anton) 4
Szávay Zoltán: Árva dal 11
Szigethy Ferenc: Feleségemnek . . 226
Telekes Béla: A mi kis Erzsikénk . 201
— — Óh, őszi fák!... 626
— — örök virulás csillagán . . . 310
Varsághi János: Nem az a legszebb perc... (Sully Prudhomme) . . . 145
Vádlay Gusztáv: Évfordulón . . . 590
Cs. Váry Magda: Őszi hangulat . . 632
Zászlós Márta: Hogy jó lehessek — szeress engem 692
Zivuska Andor: Szívemhez 236
Zoltán Vilmos: A tulsó partról . . 337
— — Mi közöd hozzá? 337
Zsigray Julianna: Nyárfa 105
— — őszi vers 367

Műfordítások

Angerianus: A lanthoz (Rónai Pál) 456
— — Caelia hólabdája (Rónai Pál) 456
Az anakreoni dalokból. (Rónai Pál) . 110
Heine: Kék tengerben. (Hegyaljai Kiss Géza) 114
Sully Prudhomme: Nem az a legszebb perc... (Varsághi János) 145
Verlaine: Alkonyóra. (Csetényi Béla) 540
Wildgans Anton: A mosoly. (Ruzitska Mária) 4

Színház

Kosztolányi Dezső: A nevadai ezredes 492
— — A fogadósné 527
— — Az első feleség 708
— — Egy, kettő, három 459
— — Hajnalban, délben, este . . . 459
— — Gyár 709
— — Jónás, Jani, János 628
— — Lármás világ 339
— — Légy jó mindhalálig 708
— — Muzsika 627
— — Othello 562

Kotta

Dohnányi Ernő: Fanfare 526

Amit mindenkinek tudnia kell

Beke Manó: A kalendárium és a kalendárium reformja 586
— — Mi minden következik az einsteini relativitás-elméletből . . . 711
— — Négymillió éve él az ember a Földön, amely körülbelül ötmilliárd éves 264
Beke Manó: Hogyan számlál az ember 400
Bókay János dr.: Meg lehet állapítani, hogy melyik gyermek hajlamos a diftéria-fertőzésre 146
Cholnoky Jenő: A szél munkája . . 536
Csathó Kálmán: Színpad és irodalom 76
Donáth Gyula dr.: A halál nem fáj . 401
Frey Ernő dr.: A neuraszténiáról . . 644
Grósz Emil dr.: Pápaszem és rövidlátás 9
Kelen Béla dr.: A Röntgensugár és a rádium gyógyítóerejéről 111
Konkoly-Thege Gyula: A békebeli és a mai házasság statisztikájáról . . 343
Kövesligethy Radó dr.: Hány csillag ragyog az égen, milyen messze van a tejút, milyen nyomást gyakorol a napfény a földre és a csillagászat más problémáiról 366
Lenhossék Mihály dr.: Milyen lesz a jövő embere? 47
Lévy Lajos dr.: Az orvos és a beteg 432
Mejer-Csejkovits Károly: Milyen lesz a jövő háborúja 553
Manninger Vilmos dr.: Egy esztendő mulva Magyarországon gyógyítjuk legtökéletesebben a rákot 287
Marczali Henrik: A történelemről . 617
Pogány Béla dr.: A világítás forradalmáról 678
Stein Aurél dr.: A kétezer esztendő előtti történelem ismétlődik meg Indiában 740
Szabó József dr.: A modern fogorvos egyuttal belgyógyász is 409
Tábori Pál: A cserkészekről . . . 209
Winternitz Arnold: A sebész meggyógyítja a súlyos tuberkulózisban szenvedőt 232

Társadalmi és ismeretterjesztő cikkek, birálatok; kisebb közlemények

Apponyi Albert gróf levele Gerő Katalinhoz 111
Bakonyi László: Aforizmák 344
Berend Pál: A hét hőse 323
— — Kikből lesznek a miniszterelnökök? 180
— — Kikből lesznek a miniszterelnökök — külföldön? 406
— — Nincsenek „férfipályák" . . 789
Erdős Renée: Nekrológ 428
Falu Tamás: Három világrész között . 320
— — Karavánok útján... 194
Fligl József: Aforizmák 211, 378, 407, 423, 433, 462, 619 686
Hegedüs Loránt: A vimbó 42
— — „Jókai és Laborfalvi Róza" . 778
Hevesi Sándor: A szonettek feketeszemű asszonya 166
Kálmán Jenő: A Sipka-szorosban minden csendes 379
Karácsonyfa 769
Kosáryné Réz Lola: A gyermek, A szülők élete s a gyermek szeme és füle 16
— — Óvjuk-e külső behatásoktól gyermekeinket? 102
— — A szülők hiúságáról, amely elkeseríti a gyermek életét 199
— — Nincs rossz gyermek 311
— — A könyvekről, ujságokról és egyéb veszedelmekről 371
— — A gyermek és a gyülölet . . . 684
— — A gyermek és a szerelem . . 749
Lőrinczy György: Az anyai szív és a gyermeki szív (Pósa Lajosról) . . 83
Németh Károly: Mellékesen pénzt keresni... 717
— — Newyorkból Budapestre egyetlen egy óra alatt 651
— — őszi beszélgetés Torkos Lászlóval 496
— — Beszélgetés Cholnoky Jenővel . 565
Pekár Gyula: Úri leány 784
Simonfay Margit: Aforizmák . . . 297
Surányi Miklós: Utópia — visszafelé 227
Szép Ernő: Hortobágyi hangulatok . 292
Tábori Kornél: Magyar emlékek Lengyelországban 797
Vén diák: A helység kalapácsa 716,
A Greene-ek családfája 687
Az olvasóhoz 18
Az Uj Idők hirei 87
Az Uj Idők receptpályázata 58
Az Uj Idők regényéről 438
Benedek Elek meghalt 254
Egy jubiláló német írónő, „A Vajna major" szerzője 298
Egy mosolygó fotográfiához 592
Hogyan él a pápa 374
Ifjúsági könyvek a karácsonyfa alatt 758
Jelentés az Uj Idők 5000 pengős regénypályázatáról 87
Mi lesz a fiukkal 8, 114
Negyvenhét ételrend 696

Művészet

Bárdos Artur: „Tárgyiasság" a művészetben és mindenütt 139
Lyka Károly: A művészetek fejlődése 424
— — Egy elfelejtett festő 777
— — Kis Sámuel a Mücsarnokban . 488
— — Lechner szobra 676

Barabás Miklós

Oldal

Krónikás Kis Tárcái

A csiga fogazata stb. 46
A tízoldalas irodalom 72
A Tébé 559
Alvó leány stb. 746
Extra-sör 175
Flóra 622
Hic sunt leones 134
Kártya 392
Két medália 521
Rekord 456
Újbor 591
Zsuzsi, a világkép 650

Könyvismertetések

Agyagfalvi Hegyi István, „Árny és ezüst" című verseskönyvéről: Falu Tamás 602
Bessenyey György könyvéről: Kosáryné Réz Lola 476
Cholnoky Jenő „A napsugár diadala" című könyvéről: gróf Teleki Pál . 596
Csathó Kálmán „Felhők lovagja" című regényéről: Falu Tamás . . 106
Ditrói Mór „Komédiások" című könyvéről 236
Gerő Katalin „Életem" című könyvéről: Kosáryné Réz Lola 726
Ludwig Emil „Juli 1914" című könyvéről: Sebestyén Károly 497
Ritoók Emma „Pán megváltása" c. regényéről: Kosáryné Réz Lola . . 602
Speyer Wilhelm „Gimnazisták" című könyvéről: Kosáryné Réz Lola . . 602
Thurston „Szomorú regény" című könyvéről: Ruzitska Mária . . . 655
Zweig Stefan „Fouché" című könyvéről: Goerl István 467
A Három cserkész Afrikában című könyvről 693

Divat

Milyen lesz az őszi divat 347
Modern ruhák magyar hímzéssel . . 201

KEPEK

Arcképek

A kormányzó és felesége 558
Bárczy Piroska 715
Barros Petro de Moraes, Brazilia első budapesti követe 177
Benedek Elek 256
Cholnoky Jenő otthonában 565
Clemenceau 689
Courths-Mahler 90
Csathó Kálmán édesanyja 290
Csilléry Béla 795
Eckener 324
Fejedelmi trónusok örökösei. 6 kép 108, 109
Fouché Joseph, Otrantó hercege. Dubufe festménye 467
Gigli 442
Gömbös Gyula 501
ifj. Horthy Miklós 559
Jókai Mór. Feszty Masa festménye . 165
József Ferenc királyi herceg és Anna királyi hercegné gyermekei 343
Kerner István 319
Kisfaludy Károly. Ferenczy István szobra 169
Mackensen vezértábornagy 753
Mann Thomas 690
Mühlbeck Károly 592
Ráth Zsigmond 441
Rudnay Szilárda 204
Stresemann külügyminiszter a feleségével 469
Vitéz Tersztyánszky Ödön 25
Vass miniszter bronz-képmása. Sidló Ferenc szobormüve 139
Zilahy Lajos 715
Zsigmondy Richárd 440

Új színészek:

Cserépy László 499
Dayka Margit 499
Keleti László 499
Radó Mária 498
Szabó Margit 498
Szilágyi Marcsa 500
Vándory Margit 498

Színházi képek

Basilides Mária, mint Orpheus . . . 563
Bus-Fekete László „Diktátor kisasszony" c. szindarabja a Magyar Színházban. Titkos Ilona és Hegedüs Gyula 528
Bernstein, Henri: „Muzsika" c. színműve a Vigszínházban (Gombaszögi Frida, Ladomérszky Mária, Vértes Lajos, Gárdonyi Lajos, Makláry Zoltán) 627
Bethlen Margit grófnő táncjátékaiból. Három kép. 260
Erwin John: „Az első feleség" c. vígjátékában: Varsányi Irén és Rajnai Gábor 709
Földes Imre: „Az égő város" c. darabjában Berky Lili, Baló Elemér, Gózon Gyula 527
Gluck „Orfeusz"-ának felújitása az Operaházban 709
Herczeg Ferenc: „A nevadai ezredes" c. bohózatának bemutatója a Nemzeti Színházban. 2 kép (Mátrai Erzsi, Csortos Gyula, Tőkés Anna, Uray Tivadar, Somogyi Erzsi) . . 492, 493
Lakatos László: „Tizennyolcévesek" c. komédiája a Belvárosi Színházban. Székely Lujza és Ráday Imre . . . 529
Martos Ferenc és Márkus Alfréd új operettje a Városi Színházban. 2 kép 751
Massenet: „Don Quixote"-ja, Saljapin a cimszerepben 626
Molnár Ferenc: „Egy, kettő, három..." c. vígjátékának bemutatója a Vígszínházban (Góth Sándor, Makay Margit, Rajnay Gábor) 456
— — „Marsall" c. vigjátékában Gombaszögi Frida 456
Móricz Zsigmond: „Légy jó mindhalálig!" c. darabjában Vaszary Piroska és Rózsahegyi Kálmán 708
— — Vaszary Piroska, mint Nyilas Misi 710
Niccodemi Dario: „Hajnalban, délben, este" c. darabja a Kamaraszínházban. 2 kép (Bajor Gizi és Uray Tivadar) 457, 458
Wagner: „A nürnbergi mesterdalnokok" a nürnbergi mesterdalnokok előadásában. Kruyswik Annie, mint Eva. Két kép 624, 625

Művészi és kulturtörténeti képek

Barabás Miklós: Kupaktanács . . . 488
— A Lánchid alapköletétele . . 5
Beszédes László: Pányvavető . . . 168
Borsos József: A hír 779
Brocky Károly: Gyermekarckép . . 489
Damkó József: Fraknói Vilmos sírem lége 491
Domanovszky Endre: Leány virággal 435
Dósa Géza: Bethlen Gábor tudósai körében 617
Dubufe: Joseph Fouché Otrantó hercege 467
Erdey Dezső: vizhordó 168
Ferenczy István: Kisfaludy Károly 169
Feszty Masa: Jókai Mór 165
Fra Filippo Luigi: Madonna . . . 255
Füredi Rikárd: Leányka 169
Gárdos Miklós: Gordonkás 564
Glatz Oszkár: A tornácon 75
— — Böngésző gyermekek 587
Gauss László: A Loggia dei Lanzi Firenzében 43
— — A Ponte Vecchio Firenzében . 45
Herbsthoffer Károly: Priamosz halála 777
Holló Barnabás: A kürtös 317
— — Toldi 167
Horvay János: A vigasztaló 167
— — Boliver lovasszobra 747
— — Rubinek Gyula síremléke . . . 553
Horváth Géza: Fürdő előtt 169
Hüvös László: Szent Kristóf . . . 168
Iványi-Grünwald Béla: Pogányok . . 521
Jálics Ernő: Leányfej 311
Kallós Ede: Bánat 646
— — Bessenyei György 681
— — Munkácsy Mihály 525
Kilényi Gyula: Az izzólámpa jubileumának érme 296
Kisfaludi Stróbl Zsigmond: Tisza István szobra 52
— — Álom 431
— — Női képmás 433
— — Nyilas 197
— — Vénusz születése 520
Kiss György: A csibész 197
Lápossy Hegedüs Géza: Aranyhalak . 645
— — Ifjú nemes 644
Larsen Oscar: Putti 401
Ligeti Miklós: A Pintér-síremlék . . 555
— — A Pucher-család síremléke . . 554
— — A Sorg-síremlék 554
Lux Elek: Fiú-képmás 396
— — Női képmás 397
— — Táncosnő 395
Mabuse Madonnája 773
Magyar Mannheimer Gusztáv: Cigányok 586
Markó Károly id.: A halász 741
Mányoki Ádám: Női arckép 425
Medveczky Jenő: Görög dráma . . . 427
R. Molnár Lajos: Érett gyümölcsök . 465
— — Magyar kalászok 459
Murillo: Szent István vértanusága . 195
Mühlbeck Károly fejlécei: 14, 50, 51, 82, 112, 175, 212, 226, 230, 239, 235, 266, 269, 273, 284, 285, 287, 322, 345, 347, 348, 380, 446, 500, 530, 535, 593, 594, 616, 654, 658, 677, 680, 716, 719, 720, 746, 759, 783, 793
Nagy Sándor gobelinje: Assisi Szent Ferenc 199
Pásztor János: Tisza István szobra . 7
— — Az élet hieroglifjei 679
— — Tanulmányfej 339
— — Tanulmányfej 369
IX. Pius pápa emléktáblája Budapesten 794
Polidoro Veneziano: Madonna . . . 283
Révész Imre: Cigányok 745
Rudnay Gyula: Tanácskozás 523
Sidló Ferenc: A Tisza-szoborpályázat 48
— — Ave Maria 101
— — Primavera 143
— — Vass miniszter bronz-képmása . 139
— — Zichy Mihály emléktáblája . . 558
Senyei Károly: Kutszobor a Vigadóteri kioszkban 196
— — Szoborcsoport a Newyork-palota udvarán 713
Stróbl Alajos: Olvasó leányok . . . 785
Szántó Gergely: Katona József emlékérme 656
Székely Bertalan: Női arckép . . . 743
Szentgyörgyi István: Tisza István szobra 10
Tóth István: Hunyadi János szobra . 647
— — Küzdelem 317
Tury Gyula: Herczeg Ferenc badacsonyi szőlőjéből 621
Vastagh György: Csikós 197
A gróf Karácsonyi-palota parkjának szobrai 315
A régi Halászkut, amelyet a Ferencieknek teréről áthelyeztek a Népligetbe . 196
A Szerviták templomának oltárképe . 365
Az új magyar háborús érem . . . 684
Az utolsó (godoreki) lovasroham emléktáblája 295
Atene. Háromszázéves szobor a Tárnok-utca sarkán 713
Hárman valának együtt 204
Hedvig királynő síremléke Krakkóban 797
Karácsonyfa 798
Magyar szentkép a vielicskei sóbányában 797
Neptun. Napoleon korabeli szobor a miniszterelnökség udvarán 713

Mics ced –

26. Zebegő 1925 Barabás

Oldal

Romeo és Julia a sarki jégen . . . 795
Szüret. Egyiptomi falfestmény . . . 367
I. Ulászló síremléke Krakkóban . . . 797

Művészi fényképek

Dulovits Jenő: Az utcaseprő 349
— — Fényképe 790
— — Holdtölte 653
— — Malmozás 589
— — Őszi eső 595
— — Tabán 115
— — Tánc 341
Hegyey: Csipkerózsika 161
— — Fantázia a Halászbástyáról . . 227
Ifjuság 313
Igazán? 19
Kati 682
Kaulich Lajos: Játék után 17
Kerny István: A cserjésben 299
— — A híres hortobágyi csárda . . 137
— — A puszták lánya 103
— — A reggeli 135
— — Dinnyeérés évadján 35
Kunos Magda: Ave Maria 591
Liliom kisasszony 11
Magyar István: Virágok 325
Marschall Gabriella bárónő: Az első kézcsók 585
A mosoly 77
Az új nyakkendő 107
Merengő 267
Szecsődy Endre: Mikor az est mesélni kezd 80
Szeptember végén 403
Szántó Ferenc: Hűsít a hinta . . . 231
Veres: Charles 657
— — Gyerekek 632
— — Judith 657
— — Nem élhetek muzsikaszó nélkül 755
— — Ők 539
— — A Jézuska hozta 796
Wagenhuber Auréli: Ős-temető Monoron 555
Wallner Viktor: Ő is a Milliók Könyvét olvassa 468

Időszerű képek

A béke jegyében 599
A ciszterciták új gimnáziumának felavatása. 2 kép 378
A Debreceni Déri-múzeum 568
A fürdőélet szenzációi 81
A hágai konferencia. 3 kép 259
A legtöbbgyermekes szülők 294
A magyar—német vizipoló-mérkőzés. 2 kép 265
A magyarok világkongresszusa . . 291
A Tokióban megjelenő Daido című eszperantó lap megemlékezése Benedek Elek és felesége elhunytáról . . . 616
A Vatikán nagy fogadóterme . . . 374
A week-end-vonat 83
A Zeppelin Tokio fölött 377
Az amizoni intézet növendékei bodorvászon ruhában 415
Az első nagystílusú magyar almaexport 598
Az énekes-film első sztárja: Al Johnson jóízűen mulat egy néger fiún . . . 89
Amitől még nagyobb lesz a kánikula 175
Artisták szórakozása a strandon . . 237
Balbino Giuliano olasz kultuszminiszter Budapesten 691
Bartók Béla és Dohnányi Ernő útban Sopron felé 561
Báró Blamberg Carla és báró Bánffy Dénes esküvője Kolozsvártt. 2 kép . 145
Bem apó hamvainak diadalútja Magyarországon keresztül 55
Benedek Eleknek és feleségének temetése 286
Búcsú a Gellérthegyen Péter és Pál napján 57
Cholnoky Jenő előadása az egyetemen 596
Endrődi Sándor síremléke a kerepesiúti temetőben 556
Felfordult világ a strandon 172
Fuad egyiptomi király Berlinben . . 21
„Gimnazisták", Speyer regényéből. 2 kép 685, 686
Herceg Eszterházy László és gróf Erdődy Marietta esküvője a budai koronázó Mátyás-templomban . . . 655
Hősök temetője a Rákoskereszturi-úton 553
Liszt Ferenc doborjáni szülőháza . . 560
Magyar cserkész 209
Még a krokodilusok sem bírják a nagy meleget 173
Mit kell egy mai ember idegeinek kibírniok 507
Mulat az állami Munkásbetegsegélyző ifjúsága Gizella-telepen 60
Naponta beleakadhatunk a büntetőtörvénykönyv drótsövényébe! . 29, 58
Nürnbergi képek 622, 623, 624
Ősz. Az első sült gesztenye . . . 475
Részlet a vatikáni könyvtár nagyteremből 375
Séta a pálvölgyi cseppkőbarlangban. 3 kép 261
Sir Robert Gower, akit díszdoktorrá avatott a budapesti egyetem . . . 757
Szent István-heti panoráma a Margit-hídról 263
Szirmay Jacklin és gróf Senyey Lajos esküvője 345
Venizelosz Budapesten 470
Vicsik Istvánné, az Anyák Napja 1000 pengős jutalmának nyertese . . . 266
Vitéz László nem hagyja magát! . . 372
Vízibicikli a Balatonon 540
Week-end 405
Zsúr a cirokban 79

A nagyvilágból

A barcelonai világkiállítás esti kivilágításban 321
A barcelonai világkiállítás. 2 kép . . 238
A berlini állatkert legújabb boxolóbajnoka: a kenguru 179
A bécsi dunai rendőrség vízi-sí gyakorlata 241
A Bremen és a Mauretania 180
A foglyok 85
A görlök 659
A granadai Alhambrában 631
A gróf Karácsonyi-palota óriás fája 315
A Jézuska hozta 796
A legérdekesebb olvasmány 791
A londoni világjamboree, 3 kép. 209, 210, 211
A Megváltó szülőföldje 787
A nagy fascistatanács ülése Mussolini elnöklésével 407
A nyár közepe óta lángoló moreni-i petróleumkutak 269
A pápa magántitkára kiséretében a Vatikán kertjében sétál 375
A pápa ötvenkilenc év után először hagyja el a Vatikánt 203
A St. Louis Robin nevű amerikai repülőgép 207
A szél munkája, 3 kép 536, 537
A szent fal, Jeruzsálem bástyája . . 320
A Zeppelin-léghajó ebédlője 239
Akik a Zeppelint hazavezették Európába 353
Akik elsőnek repülték át a Déli Sarkot 77
Alain Gerbault tenniszbajnokot a francia becsületrend tisztjévé nevezték ki 239
Amerika legszebb kezei 293
Az angol király feleségével együtt beült a baby-körvasutba 268
Az asszonyok világszövetségének kongresszusa Berlinben 59
Az árvízveszély elhárítását jelképező lebilincselt érckígyó 116
Az európai körrepülés egyetlen női résztvevője 268
Az új angol Zeppelin kiköt az árbócleszállón 569
Caligula csodahajója 376
Dél gyöngye, Montecarlo 13
Épített szobrok, mint épületdíszek . . 117
Flirt a halállal 409
Gépóriások a női báj szolgálatában, 3 kép 693
„Három cserkész Afrikában", 2 kép 724, 725
Hoover elnök a Fehér Házban kihirdeti a Kellogg-paktumot 258
Kaktusz-kiállítás Schönbrunnban . . 354
Költözködik az atléta 659
Léghajó alumíniumból 353
Madárszemmel New-York felhőkarcolói felett 15
Miből lesz a kanadai mókus, a penszilvaniai oposszum, a szeal-electric, a floridai pézsma és a burlingtoni jaguár? 119
Newyorkban naponként 800.000 ember menekül a tengerpartra 171
Óriás vasbeton-bérház 205
Szétszedhető gépkocsi . . . . . 41[illegible]

Kézimunkák

Divatos gyöngy-nyakdíszek 728
Hímzett selyemkendő rojttal 694
Horgolt sapka 609
Különleges estélyi retikül 664
Lámpaernyő 802
Pannónia-csipke 634
Pannónia varrottcsipkék. Dr. Győrffyné munkái az Iparművészeti Kiállításon 202
Sopronmegyei hímzés 534
Tüll-terítő 609

Szépségápolási képek

A hasizmok gyakorlása az elhízás megelőzésére 244
A helytelen testtartás 420
Csipő- és hasizomgyakorlat 214
Egyensúly- és csípőizomgyakorlat . . 62
Karcsuság a hát- és hasizmok gyakorlása által 447
Orrműtétek 388
Ráncok 304, 332, 360

Címlapok

Szám

Dulovits Jenő: Az amatőr 46
— — Őszi szántás 47
Wagner József: Erdő mélyén . . . 32
Gehl Zoltán rajza: Zilahy Lajos . . 27
Gyöngyike 33
Kerny István: Szénakazal tövében . 28
— — A számadó szétnéz a címerfáról 30
— — Szamárkóró 31
— — Tolnamegyei leánykák . . . 35
— — Nápraforgók 36
— — A bojtár 37
— — Szüret 38
— — Ősz 42
Kossak utóda Komáromi: Nő, kutyával 33
— — Andante 49
— — Nevető nő 50
Lux Elek: Magyar szüret 40
Meisseni porcellán-szüret 44
Michelangelo: Madonna 52
Női arckép 39
Október 6 41
Sidló Ferenc: Elmulás 45
Szántó Ferenc: Kútnál 29
A Balaton tündére 34
A „Nürnbergi Madonna 48
Ária 51

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET R. T. KIADÁSA

Budapesti Hirlap nyomdája

BORSOS JÓZSEF: BÁL UTÁN.
József Borsos: Nach dem Ball. — József Borsos: Dopo il ballo.

BORSOS JOZSEF: ZITTERBARTH MÁTYÁS ARCKÉPE.
József Borsos: Bildnis des Matthias Zitterbarth. — József Borsos: Ritratto di Mattia Zitterbarth.

BORSOS JÓZSEF: FÜRDŐ NŐK.
József Borsos: Badende Frauen. — József Borsos: Bagnanti.

BORSOS JÓZSEF: NŐI KÉPMÁS.
József Borsos: Frauenbildnis. — József Borsos: Ritratto di donna.

BARABÁS MIKLÓS: NŐI KÉPMÁS.
Miklós Barabás: Frauenbildnis. — Miklós Barabás: Ritratto di donna.

Borsos József I.

fesso

1 A:/

Oelmacher Déri

5. 1.

Mus. képtára

I. r. Debr. 1949

t.

Kiváló tisztelettel

Csányi Károly

műcsz. tanár.

...k 81db
+42
...lsen 123db.

Népújság (Meves) Borsos József
1979 aug. 12 festőművész

A Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria Japánban bemutatott mesterműveiből most Budapesten, a Szépművészeti Mú-

ton készültek — a Barabás Miklós festette Ormayné Postaváry Vilma arcképe látható, illetve Borsos József Szőlőt vagy csókot című al-

Vasárnapi

zeumban nyílt kiállítás. Ke-
peinken — melyek a tárla-
kotása.

Napló (VESZPRÉM) 1979 aug. 11.

Borsos József kiszögelés

Borsos József: Szőlőt vagy csókot

A strandon a fürdés és a játék mellett a kártya is nemzetközi összekötő.

Borsos József

Életrajza:

Ligeti Antal: A Nemzeti Múzeum Képcsarnokának ismertető lajstroma. Buda, 1870. 10. l.

T. 5481.

lott vár szemben Goche-
előtérben küzdő csapatok vezérei
érben Plinden-
ünket. Felirata fölül:

vnd schlos Gran

die Christen für schaden han és be-
hat vorbereit.
i 1595.
ugusti.

rl. 21.7 : 28.5 cm.

95.

Borsos József

. irod

2

Lyka (k.) - Muther

II. 240. l.

M. képirás. Mûther R.:

A festőmův. tört. (ford. kengel G.) c. kösz. függelike. II. K. Bp (1920)

10. Szent Pál Mária szigetén

Jegyzetek — — — — — — — — — — — — 79

Francia összefoglalás — — — — — — — — — — 85

8. Hendrich Slava: A velencei barocchetto festészete. Bp. 1929.
9. Edvi Illés Gyula: Az esztergomi főszékesegyház, 1822—1869. Bp. 1929.
10. Bíró Béla: Kovács Mihály, 1818—1892. Bp. 1930.
11. Bocz Ilona: Az olasz manierista-festészet. Bp. 1930.
12. Marczevicz Erzsébet: A pesti Ferenciek-terének kútpályázata. Adatok a pesti szobrászat történetéhez a XIX. század elején. Bp. 1931.
13. Kopp Jenő: Borsos József, 1821—1883. Pécs, 1931.
14. Bíró József: Nagyvárad barok és neoklasszikus művészeti emlékei. Bp. 1932.
15. Móricz Virág: A bártfai Szent Egyed-templom szárnyasoltárai. Bp. 1932.
16. Alcsuti Katalin: Donato Creti, bolognai festő, 1671—1749. Bp. 1932.
17. Balás Piri László: A magyar történeti festészet a XIX. században. Bp. 1932.
18. Puskás Lajos: A magyar falfestés Árpádkori emlékei. Bp. 1932.
19. Benkó Gizella: Liezen-Mayer Sándor. Bp. 1932.
20. Stengl Marianne: Győr műemlékei. Győr, 1932.
21. Csernyánszky Mária: Az esztergomi főszékesegyházi kincstár paramentumai. Bp. 1933.
22. ifj. Dercsényi Dezső: A somogyvári Szent Egyed-apátság maradványai. Bp. 1934.

Borsos József

Galambporta, olaj.
(1861-ből.
Mag. Wenz. Renaissance
Társaság ankétjén
1921.

1923. IV.
Női arckép
(szerző kérdése)

V. Fürdő lány, olaj

Garam folyó II. 195.

N. Ssal. aukc.

Borsos József

1924: III.

Várakozás (1848) of

Kállay Tamás aukc.

1926. I.

Hármas női archép, of

Часовой стоял у дерева.

Н: 7 К: 7

Берёзка и ветёк! Лена

22го нов. 1949.г.

Второе упражнение.

(Перевод)

Друг Петров спросил: Куда идёте мой друг?

Пётр ответил: Я иду в школе что в

классе мы (~~идём~~) читаем повесть

Фадейева. Они поиду коро и Иван

Borsos József

Három leány c. Eipe
170 x 134 cm.

Schidlof's Kunstauk-
tionshaus. Nachlass
Friedrich v. Amerling
und anderer Besitz
Wien, 1920. 89. n.
Keppel

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS DÉRI MÚZEUMA.

TELEFON: 11-98.

68/1941 Dm. sz.

Nagyságos

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA titkár úrnak

BUDAPEST

IX. Hőgyes Endre u. 10.

Borsos József

Garázdálkodás a mütevemben [c. kéjenek szines repr.

Olaszkertészlány 1852. Harom grácia és Zitterbarth Károly arckeje c. kéjenek repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1934. nov. 25. Kéjekkel

[1852 után

~~Cikk!~~

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL

BUDAPEST, VI., ARÉNA ÚT 41. SZÁM.

.....szám.

Borsos József

vód
i

Kapnüvészönélet

33.1

Kapossy J.

XIX. sz-i m. művészek
önéletrajzának kérdéséhez.

M. Múzeum. 1946.

populus grandidentata,
~ tremuloides
nyárfa

Borsos József

Lvd

Kassai Vidor emlé-
kerései. 97. l
Rp. 1940.

~~Kralovanszky György hagyománya 1865.~~ — At. Képt.
326. — ~~[illegible]~~ Ny lelt. p. 110. L

+ Kifüggesztésére vonatkozó adatoka Nemzeti Muzeumban:

F 1900: V. 36. — 1901: V. 36.
— 1903: V. 36. — 1905: V. 36.

L --1905. átv. jegyzék ~~37~~ 1. -- Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 2018 és a leltárban 2975. -- Kralovanszky György hagyománya 1865.

377

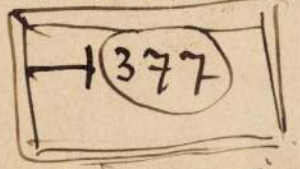

At. Képt. 326.
Ny lelt. 110

Kralovanszky György hag. 1865.

356

Borsos József

Gyermekek és Harató
aratok c. képei, melyek
a Dános Géza féle gyűjte-
ményben vannak
regst.

Képzőművészet 1929

19. sz. 95. l.
(képezzel)

174

Nagybánya és az impresszionizmus

zeum), mely azonban már a bizonytalanság jeleit mutatja. Mérete szokatlanul nagy, motívuma — a réten heverő ruhátlan nőalak, ki a derűs égben szálló pacsirta énekét hallgatja — sem vall Szinyeire. A kép javarészét az égboltozat tölti ki, lenn a földön zöldek változatossága virul az éltető napsütésben. A pleinair kérdése, melyet a Kentaur és a faunokban újból megpendített, tovább rezeg. Igen ám, de a napsütés nem oldja fel a formák eredendő tagoltságát, csak végigsimít rajtuk. A női akt, a vegetáció ezernyi részletessége megőrzi reális képét, tárgyi mivoltát. A Pacsirta nem impresszionista, csak napsütéses: átsíklik a probléma felett, melyet a Majális gyökerében fogott meg.

Tn

Bécsi tartózkodásakor, a kiállítás alkalmával érte Keleti Gusztáv ismeretes támadása, mely a Pacsirtával kapcsolatban [illegible] de többi bírálói sem volt szelí-

Barsos József

irod

Gy. N. Ernst Vilmos

ugyújtemenye Képző-

művészet. 1929. 164. l.

< 7

„SHOT" VÉDJEGYŰ

ESŐKÖPENY

VEZET

SCHOTTOLA

VI. VILMOS CSÁSZÁR ÚT 53

Borsos József

lásd Nőiarchép, repr.

Képzőművészet

1929. 23. sz. kép

~~Dr Neuwirth Alfréd~~
~~gyűjteményéből.~~

~~Jelenleg~~
~~Dr Ujlaki Miklós~~
~~tulajdonában~~

Borsos József

~~[illegible]~~. Képzőműv. Társ.
Évk. 1863-ra. Pest,
1864. 59. l. —

mléki bizottság.

Budapest.

k jelentjük, miszerint Koncz
tyás templom helyreállitása szá-
llványait a művezetőség utasi-
tte és rendbehozta, a szeptember
szemlénk alkalmával talált
pótolta, miért is az állványok
ehetők, s a szerződéses vételár

Borsos József

Kertbeny: Die September-
Ausstellung des
öst. Kunstvereins.
Faust (Wien). 1856.
23. XI. —

A BUDAVÁRI
FŐEGYHÁZ
ÉPÍTÉSVEZETŐSÉGE

emléki Bizottság.

miszerint Zobel F. Ernő
r hó 15 én befejezte és ren-
Mátyás templom helyreál-
t műhely és irodaházé

a szóban forgó munka a
megfelelően valamint a
készült, vállalkozó részére

Borsos József

festő

irod
Z

Kert. Ung. 124. l.

Kertbeny K:

Ungarns Männer der Zeit, Leipzig, 1862

Ráfael Kartonja az Athéni iskolához

IV. 41

Borsos József

Kiáll. tm. –

[illegible]	51	64	48	54.082	79		
4	24	65	—	50.662	24	·	·
9	18	·	·	999	18		
8	59	·	·	15.647	70	110	89
6	92	·	·	2.586	92	·	·
0	24	129	48	103.978	83	110	89

maradvány kezeimnél
vajda-hunyadi vár 1908.
, mint bevételi átvitelt

bátor vagyok felemliteni,
tott összegeken kivül
zsvári épitkezés terhére
illért vettem fel, a mely
évben beterjesztett

Kopp Jenő

Borsos József 1821–1883.

Pécs, 1931. ~~Dunántúl egyetemi~~ ny.

~~8-r, 62, 2 l, fürol.~~

Borsos József

H. 3. p. e.

1.—

Borsos József

1) Psyche ajándéka
(1837, konyomat)

2) Levél (1852)

Kopp: Bp föv. uj szerzs lúcl

MAGYAR MUVESZET

1937. 22. l

Borsos József

erőd

=

Kopp Ism. 7. l.
8. l. - 10, 11. l. - 22. l.

Ismeretlen m.
festők
a 19. Sz.
első felé-
ben.
Bp 1941

II. TEREM.

SZALON UJSÁG

Képes folyóirat,

a Park-Club hivatalos lapja

X-ik évfolyam. X-ik évfolyam.

Borsos József

városi főmérnök

Hódmezővásárhely terverte a hómezővásárhely-tabáni ref. templomot neogot (1903) és a hódmezővásárhely-susáni templomot neoromán izű magyar stilusban (1909.)

Szeremlei Sámuel:

A H. M. Vásárhelyi ref. templomok építésének története. 1714–1914. Hódmezővásárhely 1914.

58

(Bramer Lipót.) — Maszlaghy II., 134. szám. (Bramer Lipót.) — Gerevich: A primási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. (Képe 826. (l.) (Gebrandt van den Ecckhaut.) — Gerevich PA, 243. l. (Képe 247. (l.) (Ecckhaut.) — Décsei: Könyvismertetés. MM. V., 1929., 173. l. (Eeckhaut.) Benesch Belved. 70. l. (Moeyaert.)

NÉMETALFÖLDI FESTŐ 1500 körül

Krisztus mellképe

Fa, tempera, 21 × 16 cm.
Maszlaghy II. 264. szám.

NÉMETALFÖLDI FESTŐ 1500 körül

Borsos József
épitész

A debreceni köztemető
raratalozó és halott-
hamvasztó épülete
épült 1932. m. stilus-
pan.

Szegedi ~~Ny Magyar~~ második
~~Hajnal~~ ref. templom
épült. 1948.

debreceni ref.
~~Egyetemi~~ ref. templom
épült 1938. ~~Debrecenben~~ sevp. I. díj
és Rivitel
telsz. 1942

1910 debreceni kál-
vinista templom
bályázatán II díj

Borsos Jónef

1935, 45 évi szolgálati idő-
vel nyugalomba vonult.
1938. a debreceni egyetemi
ref. templom Orsz. pályaza-
tán I. díjat, s a tervezés-
tel való megbízást nyerte.
1940. harmadik emelet-
tet épített a debreceni kol-
legium internátusának
épületeire. A felszabadulás
után terverte és 1947-48.
építette a szegedi második
ref. templomot, mely 1948
dec. szenteltek fel.

A MMÉE debreceni szolgálá-
nak egy ci kluson át elnöke
volt.

(др) [illegible]

Медведь подошёл (~~гелать~~) к ему́, и стáла его́ нюхáть.

Он перестáл и дышáть.

Медведь нюхал ему́ ~~лец~~ лецо́, ~~и отошё~~ ждýмал что мёртвой, отошёл.

Как медведь ушёл друг слёз с черева. и (~~смеёться~~) смиёться: „ну что" говорил - „медведь тебе́ на ухá сказáл?"

5 l

Borsos Jónet

Keremlei S. Hod-
mezővásárhely tort. V.
k. d. Lődmezővásárhely,
1913. 975. l.

akar holánni.

ek nem tudnak

ni egymással.

teljesen

~~ilkosság~~

gölte bábyjót

t elopták

2

Szak cikkeket írt
a MMEE közl. a Város-
Városok tapja és a Város-
kultura c. ~~lapokba~~
tehyóratokba

Borsos József

T: 4 H: 6

Borsos József

debreceni építész

vród

=

Vári-Szabó Tibor:

[A debreceni temető ravatalozójának és krematoriumának] műszaki leírása. Tér és Forma 1932. 286. l.

Borzos József

építész

cikk

Tér és Forma.

1932. 281 – 285. l.

(A debreceni ny. közpemető és építménye, képekkel és ~~[illegible]~~ alaprajzokkal.)

Szerverte fentiek

Vari Szabó T.

cikke

lásd kövv. cédula

24090 Kö

Borsos József

építész

h. m. vásárhelyi városi
főmérnök tervezte a
h. m. vásárhely – tabá-
ni, neo-gót ref. templo-
mot (téglaépület), mely
1903 – 1904 ben. épült.
Ugyanezek fenti tervezte a h. m.
vásárhely – susáni ref. templo-
mot is (1909 – 1910) mely Tma-
gyarótilú téglaépület.

Szerémlei Sámuel.

A h. m. vásárhelyi ref.
templomok építésének
története. 1714 – 1914.
H. M. Vásárhely 1914.
18. l.

Ugyanezek fenti tervezte e két
templom paplakát is.
gótizáló

V.

T

Borsos József

építész

A debreceni kálvinista templom terv-pályázatán II. díj.

Magyar Építőművészet

1910. 5. sz. 32. l.

Borsos József

épitész

Debrecen

teljes életrajz

lásd oks.

Csobán Hajduvon

Személyi adattár

32. hasáb

Radar Bela

Borsos József

építész.

A Köztemető ravatalozója Debrecenben 1930-31.

vrod

Ecs Debreceni képeskönyv 43. l.

Ecsedi J. – Nyilas Kolb J. = Debreceni képeskönyv. Debrecen. 1934. 43. l.

Keppel

Orosz-Lengyelország IX-26.

megírva

Borsos József

építész

az alábbi pályázaton fenti tervét fogadtál el kivitelre.

Becz Jenő: Terv pályázatok. Az Uj Magyar Hajnal ref. templom Szegeden. Művészet 1941. 39. sz. 46. l.

a pályatervo repr.

u. o. 51. l

~~[illegible] van~~ előtérben állva ~~[illegible]~~ lábhoz eresz-
? fordulban és figyelő helyzetben van ábrázolva.
felé szelesedő csákójának viharszijás alla alá
tarsa tűnik fel, ki fegyverét éjen elsüti.

méretei a vonalkeretnek
10 (k-ny.)

344/98
- 719.

Borsos József
épitész
Debrecen

l.

Csobán Hajdúnál

169. l. folytató

Csobán E. Hajdú-
vm és Debrecen vár.
(VM Szociográf.
XII–XIII. Bp.
1940. 169. l.
Dom. adatok 32
tr.

tolnamegyei

Mosótekenő, III. 131.

Borsos József

épitész

szül. 1875 márc.

18. Hódmező-

vásárhelyen.

Gulyás Pál. M.

irok. III. 1030,

1031. l

Életrajz-

Gy. P. M. irok. III

1030, 1031. l.

Borzos József

okl. építőmérnök,
ny. városi műszaki tanácsos Debrecenben
szül. Hódmezővásárhely
1875. márc. 18.

lásd okv

Gulyás: Magyar írók

III. k. 1030, 1031. l.

Borsos József

épitész

vód

Györgyi Dénes:

A debreceni ravatalozó és krematórium épületről.

Tér és Forma

1932. 279.-280. l.

Borsos József

Debreczen város műszaki tanácsosa

cikke emlitve az épitési tanácsadó hivatal felállításáról.

Megjelent a Városok Lapjában 1930.

Emlitt

ÉIÉM. 1930. 13-14. sz. 55. l.

ÁGOS BIZOTTSÁGA.

tekintetes Igazgatóságának

I. és II. kötetét van szerencsénk a álló intézet könyvtára számára meg-

Borsos József

műszaki tanácsnok

cród

Építő Ipar – Építő

ainvészet, 1929. 27. l.

(Tanulságok a Debre-

cenben lezajlott bér-

ház-pályázattal

kapcsolatban.)

ert mind-

Georges
gó ízlésű
nus a for-
ek imagi-
új, friss
gy meny-
s a min-
an mély-
komolyan
okat már
alkotnak:
peket fes-
ik, de új

Marlsse,
at foglalja
ki anya-
kéletesen
edt volna
esszioniz-
estők, kik
zíneknek.
szetet oly
zi, hogy a
l, mint a
esszioniz-

Borsos József
debreceni építész

Wód
3

Bierbauer Virgil dr.:

A debreceni köztemető
és a Tér és Forma.
Tér és Forma
1932. 275—278. l.

(Képekkel)

Borsos József
építész

debreceni egyetemi
ref. templom terve.
I. díj.

MMÉEKözl. 1938/138 l.

1.

MUSEUM

Borsos József

építész.

Szül. Hódmezővásárhely 1875.

Oklevelet nyert 1898.

Műegyetem 5. l.

Műegy. Nevj. 5. l.

~~Antal Dezso~~

tovabb
2

Borsos Jozsef

epitesz

folytatni.

Nemzetközi

Epitészkongresszus

Kiáll. 1930

Nemzeti halom

90 laptol

008 II

T. K.

Körfolyosó II.
(II rész, 525 l.) 1914:IV.29

1023.

Mo

Borsos József

debreceni műszaki tanálos (tervezte) a debreceni új egyetemi ref. templomot. melyet 1942 máj. 17-én szenteltek fel.

Pesti Hirlap 1942. máj. 19. (Felszenteltek Debrecenben az ország legkorszerűbb templomát.)

15 Nemz. ünn.	**Nemzeti ünne** Miklós	**Görög kat.** Nemz. ünn. **Görög keleti** Március 2 Nemz. ünn.
Hétfő **16** Geréb pk.		**Protestáns** Henriette **Görög kat.** Szabinusz vt. **Görög keleti** Március 3 Baziliszk
Kedd **17** Patrik pk	Ujhold — ó. 50 p.	**Protestáns** Gertrud **Görög kat.** Elek **Görög keleti** Március 4 Gerazim
Szerda **18** Sándor pk.		**Protestáns** Sándor, Ede **Görög kat.** Cirill pk. **Görög keleti** Március 5 Konon
Csütörtök **19** József		**Protestáns** József **Görög kat.** Krizsánt **Görög keleti** Március 6 Amorii vtk.
Péntek **20** B. Csák Mór		**Protestáns** Hubert **Görög kat.** Szabb. vtk. **Görög keleti** Március 7 Vazul vt.
Szombat **21** Benedek ap.	Nap kelte 6 ó. 3 p. — Nyugta 18 ó. 13 p 12. hét 1942 **MÁRCIUS** 31 nap	**Protestáns** Benedek **Görög kat.** Ifj. Jakab **Görög keleti** Március 8 Teofilakt

Borsos József
debreceni építész
rod
~

Pirovits Aladár

Utóhangok a városépítő művészetről és Reichl Kálmán pályakoszorús műveről.

ÉIÉM. 1930. 17-18. sz.

Kiváló tisztelettel

elnök.

papírnemű gyár r.-t. Budapest.

Borsos József

épitész

szül. Hódmező vásárhely

1875.

lásd

Révai XXI. 171. l.

Borsos József

debreceni városi fő-
mérnök Debrecen város-
szabályozási tervét
említi:

Priskóty Ferenc:
Fel lehet-e venni a
debreceni fórum ki-
alakulásának kérdé-
sét? Budapest 1939. 3. l.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Borsos József

l.

Szana 1890

61, 88. l.

A m. művészet
szárzadunk ban.
Bp. 1890.

IKA
IKA
KA
A
A

Szedéspéldák
Wanko Vilmos: „A leegyszerűsített tipográfia" című cikkéhez.
Lengyel Lajos: Reklámlap

163
164

KNEISL MÁRTO

Szedéspéldák
Wanko Vilmos: „A leegyszerűsített tipográfia" című cikkéhez. Se

Borsos József

MAGYAR MŰVÉSZET

Dömötör, Lamos

1925. 204, 238, 343, ~~[illegible]~~

Gero 373, ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~

1927. 2, ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~

1928. 338

1930. ~~[illegible]~~ Nádor Dömötör Lárár

1931. 59, 323, 534.

1932. 68, 71, 73, 79 Dömötör

1929. ~~[illegible]~~ 602, 607, 609 Horváth

1933. 156, 262

Horváth Petrovics

Nagy-Várad.

A középtért elfoglaló NA
körül a FELIX FÖRDÖ (FELIX BA
HALTEREI GEBAUDE), a ROMAN SE
az OLASZI EGYHÁZ (PFARRKIRCHE
(GRIECHISCHE KIRCHE), a SZÉKES
BISCHÖFL. REZIDENZ), a SZ. LÁS
PÜSPÖK FÖRDŐ (BISCHOFS BA
elhelyezést. Felirata:

Gross-Wardein

Am., mér. a vk.

31-93

Borsos József

l.

Mel Est Képt

L. XVIII. l.
182, 251 l.

Meller S.:

Az Esterházy-képtár
Fort. Bp 1915

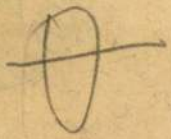

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Borsos József

Művészet 1914. 380
–1915. 91–93.

Magyar Művészet
1925. 204, 238, 343, 370,
373, 498, 506, 572
1927. 2, 184, 237
1928. 338

Köhler IX. 74.

Borsos József

~~Műcs, Kiáll, tól~~
Pipics 32. l.

Borsos József

39. A szép kertészlány.
olaj. 74×59.

Almásy-Teleki IV. 1940

briliánsan festett „Hidalgója“ (34. sz.), *Kéméndy Jenő* bájos zsánerciklusa, *Lotz Károly* műveinek gazdag választéka, *Mányoky Adám* rendkivül érdekes arcképe (75. sz.), *Telepy Károly* Diósgyőri várromja (123. sz.) s legvégül *Zichy Mihály* nagyszerü öt vizfestménye egy-egy állomása e nagyérdekü gyüjteménynek.

Ma, midőn fokozott éberséggel őrködünk nemzeti kulturánk klasszikus javai felett, lelkesitő feladat számomra, hogy első aukcióm anyagaként éppen a magyar művészet *klasszikus* mestereit mutathatom be, remélve, hogy szemléletük ösztönzést nyujthat uj gyüjtemények keletkezésére.

Gróf A. Teleki Éva.

Borsos József

l.

Szent György Cél

XII. anke. 6.14

Fürdő nők, of

836. Ismer

A XVII. sz

Balassa Bálint (II).

Csaknem derékig láthat
Bal kezét csipőjére támas
tott hosszú haja göndör ; sz
barna ; szakálla leberetvált.
ezüstzsinórzatú, kékes-fehér

Vászon, méretei 95 : 82·5 c
300 K. — Ragályi Ferencz ajándé
— Bejelentetett 1897 deczemb

Kifüggesztésére vonatkozó
festő a XVIII. szból : Balassa (I

Jegyzet. Korábbi tulajdono
a mely e festményt a kékkői

~~Aba Novák Vilmos~~

tovabb

~~Adler Mária~~

~~Agghány Gyula~~

~~Andrássy Géza~~

~~Bachmann Károly~~

~~Balló Ede~~

~~Bató József~~

~~Blikes Aurél~~

~~Biai Föglein István~~

~~Bihari Sándor~~

~~Boldizsár István~~

Borsos József I.

Bosznay István

lásd

Brodszky Sándor

Müvészeti Aukciókés Kiállitások Grill-féle könyvkereskedés Gergely R.T. IV. aukció. Bp. 1948. apr

3938. Jan van Goyen:
Sz. Leydenben 1596 januá

Tájkép kastélylyal.

Egy sík vidék szél
nyos és kupolás kastély köti
körönd van, mig oldal bejár
fahid csatlakozik. Előtte
lőrehajló révész csákánynyal
nek olyképen, hogy elől egy
selő leány, azután két ú
munkásasszony és helye
lakes a vizet két fehér h
Az épület közelében, a parto
láthatók. A háttérben lombos
két csoportban hat madár röp

Vászon, méretei 110:1
Vétetett gróf Festeti
2000 K-án. – Kifizettetett 1910
moltatott 1910. július 8-án (
tatott 1911. márczius 11-én 263

L férfi

hármas-

Vét 1910 Festetics

Borzos József

festő

l-

Magyar Studio I.

30. l.

felől, két héttel később azonban a Miklós cár tiszteletére rendezett estélyen, melyre ő is hivatalos volt, meggyőződött annak becséről. A fényes ünnepségen, melyen Bukarest szine-java jelen volt, Kisseleff tábornok kitüntető szivélyességgel beszélt vele, sőt herceg Bankrationnénak is bemutatta, aki azonnal megbizta leánya arcképének megfestésével. A kormányzó által ügyesen rendezett jelenet minden ajánlásnál jobban hatott s a huszonegy éves fiatal festő egy csapásra Bukarest legdivatosabb festője lett, s még azon az estén az egész arisztokrátiával és számos orosz tiszttel megismerkedett.

Borsos József

ivód

Lázár Béla dr. Borsos József. Budapesti Hírlap 1913. máj. 9

Komáromi sajtó történeti repertóriu

IX. 182.

Borsos József

A levél c. képének

Hines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1933. nov. 19.

kép

A 491-934. f.a. kelt
térium a 475 P-t enged
rendelet 1934. okt. 19-én
fám alatt; jelenleg expe
Ez alapon kifizethető
1). jul., aug., sept. hóra kül
2) okt. hóra

ö.

A fentirt öszeg Saló
Kifizetés előtt = nyug
ömgával is láttamoztat

Borsos József

Galambfoszta
nincs repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1933. 28. sz

Borsos József

Bál után c. Egé-
nek szines rejze -

A Pesti Hirlap Vasár-
napja. 1931 - jan. 11.

Kép

Anekdota szerű szon-
cákkal

Borsos József

(Az elégedetlen festő)

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1930. 39. sz.

szegyüjtötte, munkáját azonban még nem adta közre.

[126] SZMRECSÁNYI MIKLÓS: *Eger és környéke részletes kalauza.* Id. m. 38. l.

[127] NYIZSNYAY ISTVÁN: *Az egri főszékesegyház új szentélye.* Eger, 1905.

[128] *Egri érseki egyházmegyei Itár.* Delineationes.

[129] Nyizsnyay a domborműveket tévesen Danatellonak tulajdonítja.

[130] Nyizsnyay Casagrande utódjaként az összes új szobrászmunkák mesteréül Trinchieri Dánielt említi.

[131] U. o.

[132] U. o.

[133] GEREVICH TIBOR: *A magyar művészet jelentősége* c., 1927-ben megjelent tanulmánya vetette fel a problémát. Különnyomat a *Magyar Szemle* 1927 novemberi számából, 13. l.

[134] ZÁDOR ANNA: *Leopoldo Pollach és Pollák Mihály. Archaeologiai Értesítő.* 1931. XLV. k.

[135] GEREVICH TIBOR id. h.

Borsos József

Önarckeje repr.

A Pesti Hírlap Vasárnapja

1930. 39. 7

S1. kép és önarck

A Bál után szmes repr. jelent meg e füzetben.

Borsos József

önálló mű róla:

Kopp Jenő: Borsos József. 1931.

lásd okoltlenül.

Borsos József

Galambposta c. képe
repr.

Album, A nyolcvan-
éves Pesti Napló ajándék-
1850–1930. 33. l.

A kutnál c. kép
repr.

U. o. 34. l.

1472. Olasz mester XVI. oz.

Juno

Egész al
Jobb kezét,
haljával pedig a
nagy bojtja lel
szél elkapja. R
gotte jobbról pá

Fresco, m

36.

Simon szerint Geiscu

Florenz,

Francesco. Salviati

372.

Borsos József

Locsés, szül. Veszprém

1840

Bécsi akadémia
könyv

~~Krétabetétes~~ edény, bronzkori II. 204.

Borsos József

vrd

Dömötör István

A táblabirókornak festői

Napkelet

1938. 139. l.

140 l

Borsos József

Fürdő nők c.
olaff.
repr.
A Gyüstő 1912. ~~7–8~~ sz
337. l.
(Képpel.)

Vag Vom **Holle & Co. Verlag**
in Berlin-Dahlem,
Am Hirschsprung 35
Fernsprecher: 76 3254

Bestell-Nr.

ferung für die Ostmark
.d. Lechner & Sohn, Wien I, Seilerstätte 5.
igarn: Buchhandlungs-A.G., Budapest V,
tvös-gasse 38.

e ich
ar

über Leipzig — Berlin — geradenwegs

R. Strunck / H. Volck
Der Traum vom Tode
Leinen RM (3.50)

Bezugsbedingungen:

Einzelne Exple. RM 2.40; 100 Exple. 40%,
250 Exple. 45%.

und Tag: Besteller:

/ Vertreter ..... / Mitgl.-Nr. .....

H&Sch Vom
Kanter-Verlag
in Königsberg (Pr.)

Bestell-Nr.

elle ich
fest

Barzahlg.

durch Leipziger Vertreter, geradewegs durch Post, Bahnexpreß, Eilgut, Fracht, Bücherwagen, Betrag durch BAG — Vertreter — Nachn. erheben — sende direkt ein

Kanter-Bücher

A. Altdorfer
Albrecht Dürer
Caspar David Friedrich

.90)
(1.45)

Von **Rudolf Koch**
in Leipzig C 1, Kreuzstr.

erbitte ich
fest
bar

durch Leipziger V
durch Post, Bahnex
Bücherwagen, Bet
Vertreter — Nac
sende d

Piper, Der poli
Kart. (1.35)
— Der religiöse L
Kart. (1.35)
— Der künstlerisch
Kart. (1.35)
— Der literarische
Kart. (1.35)
— Ergebnisse mit
Kart. (—.65)
— Die Diktatur.
— China und Jap
— Indien. Kart. (
— Altägypten. Ka
— Die Gesetze de
Leinen (4.80)

Rabatt: B
Je 2 Exemplare, f
bis 20. Mai best
mit

Ort und Tag:

Z

2527 / Vertreter: .....

Vo Von den
Albert Lange
in München
über Leipzig —

Auslieferung für
Jugoslavien Bulg
durch Rudolf Lech
Seilerstätte 5.

Borsos József

festő

l.

B. Bakay Margit

Görgyi (Gjergl) Alajos.

Bp. 1938, 72, 73 l.

0 ~~[illegible]~~

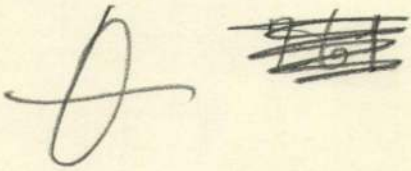

MURÁNY

Vár

Kénc VL 1857, 293 l.

Borsos József

festő 1821 – 1883

Muvészeti Lexikon 90.1

Kalotaszegi háziipari kiállítás

Szegeden V. 187

DEBRECEN

Déri-muzeum: Borsos: Férfiarchép
— Női archép

Ecsedi István: Debrecen város Déri-muzeuma.
Budapesti Kemle, 218-1930, 137 l.

Borsos Tamás

Borsos József

Magyar Műveszet

1934. 164. l.

Elek A: a

trefun. Nuz.

kj tiszteméjei

(1931-34)

Borsos József

lírát

Elek Artur:

A biedermeier-kor magyar művészei-

Az Ujság. 1913. ápr. 30.

U. 580

Vasárnap
11
Kat. Prot., J.

Hétfő
12
Kat. Mária n.

Kedd
13
Kat. Notburga

Szerda
14
Kat. Sz. † fel.

Csütörtök
15
Kat. Fájd. sz.

Péntek
16
Kat Kornél p.

Szombat
17
Kat. Sz. F. s.

Szr. 21 S. Ki Thova 3. 4 P. Utolsó negyed 4 ó 12 p.

Domóttor J

A mupártoló DP

MM 1925. 204. l

u.a. M ~~mű~~ képmások

MM. ~~1931~~. 323. l.

316. archep.

u.a. 8 cikkel m. művészete

MM

~~68, 71, 73, 79. l.~~

1932. képpel

сказа́ли: „Здра́ствуй Стёпка!" Часа-
во́й отве́тил: „Здраствуй бриди
ата." „Здешь Ллиёша. Он идьом
свачи к началнику в лагерь. До сведан
я!" „Ли́зла и Пётр отвтьили: До све
дания!" Они и Стёпка пошли́ к начал
нику.

Н: 2 К: 3

Borsos József

archeje Pettenkofentől

Repr.
Dömötör István: Magyar
művészképmások.
Magyar Művészet
1931. 316. l.

323. l.

MAGYAR MŰ

UNGARISCHE KUNST * ART HON

MEGJELENIK HAV

A MŰVÉSZETI MÚZEUMOK BARÁTAI EGYESÜL

Előfizetési ára egy évre 40 pengő, félévre 22 pengő, egy hóra (azok
4 pengő. Egyes szám ára 5 pengő. Külföld részére az előfizetési dí
tagjainak (3 évi kötelezettséggel) évi 36 p

Tagsági, illetve előfizetési díjak a folyóirat

Szerkesztőségi telefon: Aut. 860—90. Kiadóhivatal: BUDAPEST, V

TARTALOM:

A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesületének kiállításai

I. *Dömötör István*: Magyar művészképmások ... 313

II. *Végh Gyula:* Erdély régi művészeti emlékei 333

Nagy József: A művészetről 346

In memoriam *(Herz Dávid, Nagy Károly, Poll Hugó, Heyer Artur, Himmler Miksa) Lyka Károlytól* 370

Művészeti irodalom *(Delacroix.* L'oeuvre du maître. Írta *Louis Hourticq.* Ismerteti *Elek Artur)* 371

INHALT:

Die Ausstellungen des Vereins der Freunde der Budapester Kunstmuseen

Kabin
Te
Kanap
Ku
Schreil
gev
Kleide
ver
Pokale
Deckel
Weink
gol
Prunkt
Hirsch
Ha
Prunks
stia

Borsos József

Esterházy Pál herceg
archépe

Repr.-

Dömötör István: Nyolc
évtized magyar művészete.
Magyar Művészet
1932. 68. l. (Keppel.)

71

~~Emlitve~~

~~[illegible]~~ 73, 79. l.

F

Borsos József

vród

Farkas Zoltán:

Nemzeti jelleg a magyar művészetben.

Forum (magyar rész)

1936. 3. l.

ForB.

Borsos József

festő

lásd

Fleischer Béla 33. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8.53.

Borsos József

Cód
z

Farkapeinthongr

4 l.
3 és 5. tábla

La peinture
hongroise moderne.
Dp 1944

Borsos József

Jestö

l.

B.)

Dornyay (Veszprém és

Környéke részl.
Kalauza
Bp 1927

23. l.

Gyöngyös, 1932. január 4.

Úrnak,

Salgótarján.

ckelten küldünk 1 db. váltót
j 5. T/ Komáromi János
szíveskedjék a fenti váltót elfogadás-
nk vissza küldeni.
is köszönetet mondunk s viszont
ndenkor készen állunk.

Kiváló tisztelettel

Borsos József

irád. J/

Farkas Painting.

449. 1. A companion to Hungarian studies.

Dp 1943

Budapest, VII., H

szám.

Kastély I

Hivatalból

műemléki ügyben

portómentes.

Borsos József

Bor, dal, verslem c.
képe repr.

Farkas Zoltán:
Magyar biedermeier
művészeti kiállítás
az Ernst-Múzeumban.
Vas. Ujs. 1913. 369. l.

OFFICINA
NYOMDA ÉS KIADÓVÁLLALAT KFT.
BUDAPEST, NAGYMEZŐ-U. 26.

T.

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest,
Hőgyes Endre u. 10.

Borsos József

festő

rod

Fabó Bertalan dr.

Egy ér a magyar biedermayer festők multjából (1853).

Magyar Hírlap

1913. jun. 11.

Borsos József

Ernst L. – Lázár B.:

Az Ernst Museum kiállításai. X. M. biedermeier művészet. Bp. 1913. 14–16. l. –

SCHULEK JÁNOS
ÉPITÉSZ
Telefon 88—53.

Tekintetes

Orsz. Müv

Tisztelettel jelentem, (
épitőmester szeptembe
deltetésének átadta (
litása számára készitet
épületet. —

Tekintve, hogy (
szerződés körülirásának
kitüzött határidőre elk

Borsos József

Ernst L.: A m. tört.
festészet. Bp. 1910.
74 l. –

шёл

они шли в рионеский лагерь.
впереди шёл Пётр, а сзади
шла Лиза. Часавой стоял
у дерева

Н: 5 К: 5

[illegible]

Borsos József

Életképek 1846. II.

219. l. —

...á lesz.

... 2 án.

Teljes tisztelettel

Sztehlo Ottó

Schulerfánok

A BUDAVÁRI
FŐEGYHÁZ
ÉPÍTÉSVEZETŐSÉGE

Borsos József

erőd

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört.

V. k. Bp. c. n. 53, 173,

665. l.

Képpel,

Budapest.

SÉG

...ns kórház kertje.

SZAKCSOPORT

Szobrok.

KOR

1912.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

Hűvös László.

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

Bárt Wodianer Albert emlék.

EGYEB ADAT

...árt Wodianer Albert emlék.

...VAN RÓLA?

Borsos József

1821—1883

Kaid

Sörvezető 296, 297. l.

Debr. város Déri Muz-ban.

Debr. 1939

Borsos József

„Szeret? – Nem szeret?"
c. képe, mely valamikor
Liszt Ferenc tulajdona volt,
utóbb Farago Ödön gyűjte-
ményébe került, s az utóbbi
hagyatékában került aukcióra

Spectator: Az Ernst Mú-
zeum aukció kiállítása
Magyar Művészet 1935.
344. l., hol a fenti kép
repr. van.

gyar kultura érdekében a szoros és harmonikus együttmüködést a Méltóságod bölcs vezetése alá rendelt, rokoniránYu Közmunkák Tanácsával.

Legyen szabad a Müemlékek Országos Bizottságának jókivánságaihoz a magam, szivből jövő személyes jókivánságaimat is csatolni.

Fogadja Méltóságos Elnök Ur kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását

egyetemi ny.r.tanár,
a Müemlékek Országos Bizottsága
elnöke

Borsos József

1861-ben Pesten festőiskolája volt. Legalább ez tűnik ki az alábbi cikkol.

Barabás ajánlotta Kassa Vidornak, hogy fenti iskolájában keperre magát –

Vas. Újs 1920.
68. l. (Kassai Vidor nyolcvan éves.)

Borzos József
fertő

l.

Szabad Művészet
1948. 3 sz. 66,
68-l.
képek

Vayer L.

A m. művészet 1848/49-ben. T

dó

ulos

1900

[illegible]

Borzos József

Szana Tamás: Száz
év a m. művészet
történetéből. Bp.
1901. 40, 55, 91, 135-
l. —

Borsos József

Vas. Ujs. 1864. 284. l.
(Fényképészet. A Borsos és Társa cég hirdetése.)
— 339. l. (U.a.) —

Javítás. 1950. VI. 2.

ровать субботник, чтобы

пльщик,

столяр,

Мольнар

Borsos József

Jestő

l.

Képm. Mur. Ek.

IX 275 ~~277~~. l.

1940 278. l.

XXVI és XXVII. t.

(képekkel)

Borsos József

festő

1821 – 1883

vrd

Szikl Veszpr

324. l

Szikl Gy J

Veszprém város
az vrd-ban
és művészetben
Celldömölk 1931

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Borsos József

festő

l.

Szilágyi: Magy. nemzet
tört. X. 107. l.

Borsos József

vód

Török Gyula:

Magyar Biedermeyer.

Magyar Hírlap

1b 1913. ápr. 30.

~~[illegible]~~

Vasárnap
17
Kat. Husv. v.

Izr. Passzah 2. n.

Hétfő
18
Kat. Husv. h.

Kedd
19
Kat. Emma

Szerda
20
Kat. Tiv. hv.

Csütörtök
21
Kat. Parzh. K.

Péntek
22
Kat. Sz. és K

Utolsó negyed 21 ó 14 p.
Ógörög Á. 9 Nagypéntek Izr. Passz. 7. n. Seb sel.

Szombat
23
Kat. Béla p. vt.

Izr. Passz. 8. n. Akharon

1938 30 nap **Április**

Borsos József

Kosaras leány
c. képe repr.

S)
Tonelli pestbud

96. l.

Nagapánik Pest-
Budája
Dp 1944

Keresztmetszetek

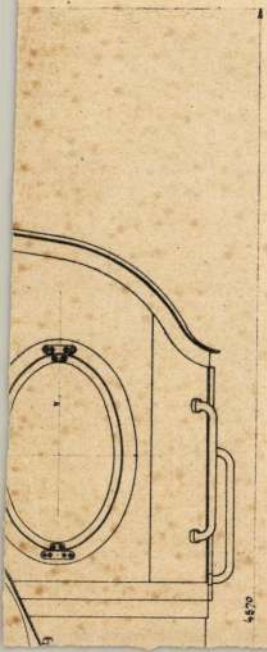

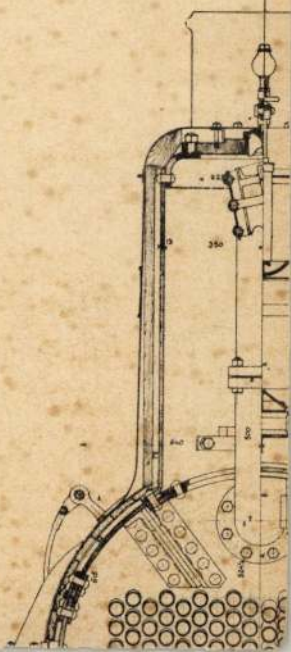

Borsos József

Szörényi Októ: Boros János festő levelei Scitovszky pécsi püspökhöz a pécsi székesegyház oltárképei ügyében. A Pécs, Baranyamegyei Múzeum-Egyesület Értesítője. Pécs, 1912. 149-159. l.

1849. X. 20.

1.

Диктант.

Кагда́ Ли́за и Пётр шли́ ле́сом, часаво́й закрича́л на них и сра́сил их: „Куда идо́те"? Они́ атветили: „Мы идом √ пианерский лагерь". Часавой прасил их иди пириод. Ли́за и Пётр пашли́ в пириод. Там у се́рева стайа́л часаво́й

Borsos József

Szépmův. Muzeum.
A modern képtár
lajstroma. Bp. 1908.
16, 38 l. – 1913. 7 l. –

1949. XII. 19.

3.

Перевод.

Сегодня после обеда ~~Пер~~ Пётр и Лиза выходили в пионерский лагерь. Лагерь будущие пионеры был в лесу под горой. Когда они пришли к воротам, пионерский

Borsos József

l.

Szépm. Mur. Évk

I) 186. l.

1918.

onbútorkészletből

rosszék, négy szék, egy
l és két konzolasztal)

ilippe

der Salongarnitur

rmstühle, vier Stühle, ein
platte, zwei Konsoltische)

ilippe

Borsos József Bécsben

1853. máj. kiáll. Műegylet. Arckép, olaj. – Parczek a művészek életéből, olaj. 500 ft.

2 1853. jun. – júl. kiáll.: Arckép, olaj.

1853. sept. – okt. kiáll.: Arckép, olaj.

1853. okt. – nov. kiáll.: Drótos, olaj., 300 ft.

1853. nov. – dec. kiáll.: A megselbesitett vitéz és az apáca, olaj., 350 ft.

1854. máj. – jun. kiáll.: Olasz nő Siena vidékéről, olaj., 250 ft. – Jelenet egy bécsi kijdon, olaj.

1854. dec. – 1855. jan. kiáll.: A csata után, olaj., 550 ft.

1855. okt. – nov. kiáll.: A galambposta, olaj., 580 ft.

1856. febr. – márc. kiáll.: A kivánczisság, olaj., 800 ft.

1861. aug. – sept. kiáll.: Galambposta, olaj., 650 ft.

Pesti Műegylet kiállitásai

Limogesi zomańcz V. 1.

Borsos József

Szokoly V.: London

tárlat Pesten. Az
Ország Tükre. 1862.

75. l. —

1949. X. 20.

1.

Диктáнт.

Когдá Лиза и Пётр шли лéсом, часовóй закричáл нá них и спосúл их: „Куда идёте?" Они́ отвéтили: „Мы́ идём в пионéрский лáгерь." Часавой просúл их ити́ вперёд. Лиза и Пётр пашли вперёд. Так

Borsos József

Kölöt vag ciokot

repr.

Uj Idők.

1928 II. 675. l.

kép

Borsos József

cród
z

Ujság. 1940. jún. 6
(e. a. A képmüvészeti
Muzeum uj szerzemé-
nyei.)

Kender termelés és megmüvelése Tolna-
vármegyében III. 129, 130

S1 - S1

231-233. l.

24го октября 1949г.

Пе́рвое упражне́ние
(Дикта́нт)

Де́ти в лессу́. В лессу́
я* де́ревья*. В реке́ шу́ка. — Іди́
сюда́, това́рищ — кри́кнула
Лиза. — здесь шу́ка. Нет, я не
я ~~за~~ иду ту да.

Ли́за и Пётр шли лесом.
Они́ шли в пионе́рский лагерь.

Vámos F.

Fetzl Fréges és kore,

MM 1925. 343. l.

kadzereg szilárd őre a békének!

T.: 6

K.: 5

Javítás. 1950. V. 25.

nyúl sujtotta (szovjetkatona) szovjet katona
legjobb, Európán, ömlézét, szovjet ötlet,
helyzetfelismerő szovjetember emberek (eszmélyének)
eszméjének (eszmélyén) eszméjének

Borsos József

Waldmüller után indul. Csendes élet-képeiben a XVII. századi hollandi kis mesterek követi

E.: képzőmův. Sp

Ybl Szemle

1938. 727. sz.

364. l.

Határidő: 1937.szeptember hó 28.

hogy ugy az esztergomi, mint a székes-
és
.évi részletes munkaprogrammját a munká-
s hitelösszegek igénylési időpontját mi-

t helyezek ugyanis arra, hogy a szóban
befejeztessenek és már most gondoskodni
i eszközök a szükségletek időpontjában
sre álljanak.

Borsos József

írók

Ybl Ervin dr. Magyar
bidermeier-művészek
kiállítása.

Magyar Nemzet

1913. ápr. 30.

~~U. 584.~~

Vasárnap **14** Kat. Özséb vt.	
Hétfő **15** Kat. N. B.-a	
Kedd **16** Kat. Joakim	
Szerda **17** Kat. Jácint hv	
Csütörtök **18** Kat. Ilona cs.	Utolsó negyed 21 ó 30 p.
Péntek **19** Kat. Lajos pk	Ógörög A. 6 Ur színevált.
Szombat **20** Kat. Sz Ist. k.	Izr. 23 S. Ekev 4 P. Ógör. A. 7. Szt. István kir.

1938 31 nap **Augusztus**

Borsos József

l.

E/

Hell Lotz Károly élete és munkáte. Bp 1938

474, 476, 480 l.

ágitásban ábrázolt sik vidéken az
ásos kőhiddal, melyen szénás sze-
és tetején béressel. A vizben a
bolt felhözött.

cm.
ya 1901: VI. 1-én (350/902 No10)

Zádor A: Apollo. (ausg. univ. firmi)

MM 1931. 59. l.

Тётка Мольнар

топором

работал.

Столяр

В ремонте школы

принили участие и пионеры

двор

Borsos József

vród

Ibl Svaje 1944

Die ung. Malerei u. Plastik im 19. u. 20. Jhdt.

Der kleine Bund

Litor. Beilage des Bund, Bern, 1944 febr. 6

II. Exp. 1902. január

Petrovics E

A Décsből hazakerült
mükincsek kiáll a
N. Mur-ban.

MM 1933. 262.1

Стаяг Чисавоў. Лиза и
Пётр сказали: „Здарвуй Сто-
ка." Чисавой ответил: „Здра-
Аште рядиата! Едесь агйона-
ой идот свами к шаники
чадерь. Досвидана! Лиза и Пётр
ответили: „Досвидануа"!
Ани и стокачачи начачики.

Н: 1 К: 1

Jain

Borsos József

Férfi képmás, olajf. 1845.
A bécsi volt udvari gyűjtemény-
ből a képművészeti
Múzeumban.

Életrajz.

Petrujszerz 1931-34. 18. l.

Petrovics E

O. M. Szépm. Múz.
Ry ig szerz. kiáll. (~~1931-34~~
(1931-34) Bp 1934

Borsos József

cvód

z

Petr Művelőd

V. 488. l.

Keppel-

491. l.

Petrovits E

A modern festészet

kialakulása. M. Művelődés Tört

V. k. Dp. é. n.

5637

40.214. — K. M. E. Ny.

Borsos József

círód

Petrikay kimult képtár

169. l. – emlékezete

MCsi

1942. II.

Régi Isképek Magyarországon. Bp. 1873., 44. l. — Esztergom, I., 1874., 20. szám. — Rényi 29—30. l. — Divald: A régi Buda és Pest művészete a középkorban. Bp. 1901., 101—102. l. — Divald: Budapest művészete a török hódoltság előtt. Bp. é. n. (1903.) 89—90. l. (35. kép.) — Némethy Lajos: Árpádházi Sz. Margit képei. Egyházművészeti Lap, VII., 1886., 7—10. l. (Képe 8. l.) — Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 240. l. — Csánki Dezső: Árpád és az Árpádok. Bp. 1907., 298. l. után kép.

A *rézmetszetek* közt magyar Stock Márton 6 drb. lapja, az olasz művek között Marcantonio Raimondi sorozata nevezetes, a németek között Schongauer és Dürer (Ádám és Éva, Tékozló fiú) Aldegrever és Maulbertsch lapjai. Németalföldi mesterek közül Lucas van Leyden, Goltzius és Rembrandt szerepel. Igen sok a XVIII—XIX. századi rézmetszet és karc. Nevezetes egy nagyobb osztrák, részben magyar vonatkozású karrikatúragyüjtemény az 1848-as időkből.

Rényi 25—38. l. — Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 240—242. l. — Esztergom vármegye . . . Bp. é. n. 176. l.

ÜVEGFESTMÉNYEK.

K KRISZTUS AZ OLAJFÁK HEGYÉN (181 kép)

Német munka 1500 körül.

21 × 16 cm.

Vétetett a budapesti műkereskedelemből 193 5.-

Borsos József

festő

vivd

z

Pirchan-Szalai

17–19. l. Képekkel.

Művészek műhely titkai.

Bp 1945

A 18-ik lapon egy

női arcképet (olajf.)

mint fényképet

közli.

A mi

mini

A Műemlékek Országos Bizotts

Borsos József

Bécsben

1845, pesti Éráll.

Tanulmányfő, olajf.

Pesti Műegylet

L 1845.

Krajna térképe a XVIII. századból

V. 27, 28.

Borsos József

Bécsben

1857. pesti Erall.

Álarcos tancvigalom után reggel, olajt.

Pesti Müegylet

L. 1857.

~~Endrödi gazd. kvt IV. 261~~

Q Borsos József

1821 — 1883

Ernst Mur. kiáll. 47. sz.

Magyar remekmünek

1921. máj.

Engelges, Pick Adolfné

tulajd.

~~Három grácia,~~

~~Kell Jenő tulajd~~

~~Kettős leányarckép~~

X mint ebben

a katalogusban

lik ki. A *sváb iskolát* nyugalom és egyszerűség jellemzi: oly tulajdonságok, amelyek minden más iskolánál alkalmasabbá tették az olasz hatás felvitelére: már Strigel, de fokozódik az olasz hatás Augsburg művészetében. Az id. Holbein ennek a hatásnak első megtestesitője, mellette működik H. Burghmair, az olasz építészeti formák és ornamensek legnagyobb meghonositója a N.-ben. Kicsúcsosodnak ezek a törekvések abban a német művészben, aki talán egyedül értette meg egészen az olasz cinquecento szellemét: az ifj. Hans Holbeinben (1491—1543). Dürer mellett a N. egyik legnagyobb alakja, a német renaissance szabad, nagy stílusának megteremtője. Vele a szín külső pompája, a vallásos és profán történeti festés, a monumentális falfestés, valamint az arcképfestés az objektiv jellemzés és a technika csaknem virtuóz kezelésével eddig el nem ért magasságba emelkedett. Ezenkívül mint rajzoló, rézmetsző és fametsző is a legkiválóbbak közé tartozott. Burghmair irányát folytatja oltárképeiben a Dürer és Holbein mellett legkitünőbb német arcképfestők egyike, *Cristoph Amberger*. Kevésbbé jelentékeny a sváb iskola másik központja, *Ulm*, ahol a Zeitblom műhelyéből kikerült, Bernhardt Strigelen kívül a legismertebb a Burghmair és Dürer hatása alatt álló *Martin Schaffner*. Szászországban az egyetlen iskolát alkotó festő, az idősebb *Lukas Cranach* (1472—1553), a wittenbergi udvari festő, Luther barátja és a reformátorok arcképfestője, vallásos és sajátos német felfogásban festett mitológiai, allegórikus és genreképek festője, kinek naív, nyárspolgári felfogása és hamisitatlan német érzése nagy népszerűséget szerzett. Az Alsó-Rajna

Borsos József

Becsben

1841 pesti kiáll-

Csendélet, olajf.

Hálaérzett a

vett jótéteményekért, olajf.

Theba V. 262.

Pesti Müegylet

Ez rendben a

lexikonom első

kiadásában.

megvan.

L 1841.

Borsos József

Wurzbach C.: Biographisches Lexikon. II. k. Wien. 1857. 78. l.

1.

1949. okt. 20.

Диктант.

Ка́гда Ли́за и Пётр шли́ ле́соч, часаво́й закрича́л на них и спраси́л их: „куда идьо́тье". Ани отвье́тили: „Мы идьом впионерский ла́герь". Часовой праси́л их итти́ впирио́д. Лиза и Пётр пашли впёреод. Там у де́рива стаял часово́й. Лиза и Пётр

Borsos József

wod

Lázárdkövenet 1938

321. 1.

megnézni

1771-909-24

Restaurátor.

380. Tégelyek.

Három drb különböző nagyságú és hegyes csúcskú dörzsölővel tégely, a melyek közül:

Egy darab üveg, méretei 10 cm. magas, 18 cm. széles és 18 cm. mély.

Értéke.....1.00 K

Egy darab vastag porczellán, melynek méretei: 6.3 cm. magas, 14.4 cm. széles, 14.4 cm. mély.

Értéke.....1.00 K

Egy darab vastag porczellán, melynek méretei: 3.8 cm. magas, 9 cm. széles, 9 cm. mély.

Értéke.....1.00 K

összesen.....3.00 K

Borsos József

Az irodalom legvégére

Önarcképe a Kassai Múzeumban. Arcképe Pettenkofen Ágosttól a Képzőm. Múzeumban. Arcképét 1861. körül rajzolta Marastoni József.

hogy sokat számít az emperek politikai nevelése, a. szocializmus eszméjének tudatosítása. A diszőséges Vörösh adsereg minden katonája ezen eszmétől átitatva hergette az ellenséget egész Berlinig. E hadsereg minden katonája tudta miért harcol. Hazája szabadságáért, az elnyomott embermilliók felszabadításáért, a szocializmus eszméjének terjesztéséért, a népek boldogságáért, béléjéért.

Az a. hadsereg védi béhénhet, kinek Barambájsujeit ilyen Bourdonnok vezetik. E. a.

Borsos József
Irodalom negére

Arcképei: Pettenkofen A. tól, sf. a képm. muzeumban. – U. attól vízf. 1847. tól, becsi magánt. – ban
Marastoni József litografiája. 1861.
Kriehuber litogr. 1853. (Egyetlen példány a becsi városi muzeumban.)

лагерь. Впереди шёл Пётр, а сзади шла Лиза. Часовой стоял у дерева.

Н: 4 К: 3 Маша

Borsos József

lásd

e

Zolnai Béla = A magyar biedermeier. Bp. é. n.

17, 18, 101, 116, 117

120, 184, 189, l

Borsos József

vő

Zolnai Béla: Irodalom és biedermeier. Kegyed, 1935. 22, 70, 74. l.

Borsos József

l.

LykaMagymű 1800-50

52, 90, 119, 126,
139, 154, 198–201

556, 557, 558

képekkel

2.

Borsos József

ivod

Lyka Károly: Dédanyáink piktorai-

KÉPEK

Uj Idők 1937. dec.

12. (50. 4)

Galambpostac.

Képe repr. 869. l.

STROBL ALAJOS: József főherceg Ő cs. és kir. Fensége, az Országo
Magyar Képzőművészeti Társulat védnökének mellszobra.

Borsos József

l.

Majoostry-Petrovici

A m.

Lyka akt kiáll

14. l

albume

IIp. ć. n

M E G H

az Istitutó di Studi Romani Ma

Országos Bizottsága / IX.Hőgyes Endre,

f.év junius 26.napján d.u.

a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1. Az előkészitő bizotts

2. A tisztikar és a vála

3. Esetleges inditványok

Borsos József

l.

Lykanemzromantika

41, 43, 70, 71, 88,
121—124, 191, 197,
210, 216, 236. l.

Ť.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Borsos József
festő
1821–1863

vrád
Lyka 1848
52. l. 60. l.
teppet

1848 művészete
MM 1948. 2. h.

Borsos József
festő

l.

M. Bibl. Hemle
1924. 61 l.

IRODALOM

JEGYZET

Borsos József

MM

1925. 238. l. (l. b.: Bécsi muz. katalogusok.)

l. Külön! 370, 498, 506. l. képek

1928. 338. l. (P. E: G. Probst: „Fr. v. Amerling-ról szóló körvének ism.)

Лиза и Пётр сказали:
„Здраствий Стёпка"!
Цисавой ответил: здрас-
тити рибйата! Здесь
Алёша. Он идот свами
к начальнику лагерь. До
свидания! Лиза и Пётр
ответили: До свидания.
Они и Стёпка пашли к
начальнику. Н: 1 К: 5

Borsos József

Lásd

Magyarművészképm

33. 27.

$F = 18 \cdot 314 \cdot 26 = \underline{\underline{5652}}$

$$\begin{array}{r} 314 \cdot 18 \\ 2512 \\ 314 \\ \hline 5652 \end{array}$$

Gömb

$K = \underline{\underline{1435{\cdot}46}}$

$K = 7^3$

$$\begin{array}{r} 343 \cdot 4 \\ 1372 \cdot 314 \\ \hline 5318 \\ 1372 \\ 4116 \\ \hline 4306{\cdot}38 \end{array}$$

$4306{\cdot}38 : 3 = \underline{\underline{1435{\cdot}46}}$

$$\begin{array}{r} 13 \\ 10 \\ 16 \\ 13 \\ 18 \end{array}$$

Ha $F = \underline{\underline{15386}}$

$$\begin{array}{r} 49 \cdot 314 \\ 196 \\ 49 \\ 7 \\ \hline 386 \end{array}$$

Borsos József

[illegible]

Koppelmagyar biedfest.

17. l

~~Lányok bál után, olaff repr. 1850 köt. Szépen. Nem tul.~~

Kopp J: Ne. biedermeier festészet. Dp 1943.

5675

40.214. — K. M. E. Ny.

Borsos József

mint fénszépész

l.

Kreilisheim Gy:

15, 16. l. 17. l. Régi m. fénszépész. Bp. c. n.

6. t.

A könyv címlapján fentinek, mint fénszépésznek fénszépe repr.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Borsos József

festő

írod

Z

Krück. I. 137-l.

Felka h. n. VI. 70.

Borsos József
festő
1821–1883

l.

Szépmüvèszet

1943. 59. l.

Kanizsai Nagy A.:

A Föv. képt.
1941–42. évi
uj szerzeméjei.

(Galambposta c. müve)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

M. Studio

Borsos József

1921. I.

Szivarozó férfi (1857)
elefántcsont miniatür ✓

II. A nővérek (1851) of fáre
Éva lánya, of
Lantos görög lány, of
Fürdő nő, of
Fonó lány, kr. ✓

Borsos József

Nő csipkegallérral
és Bál után c. képe
repr. –

Pester Lloyd

1941. dec. 25.
(Die ungarische
Dame.) Képezzel

Borsos József

Kislány virágokkal
c. képe repr.

Képzőművészet
1935. 18 l. kép

~~dr. Herczegh József~~
~~képe~~

Borsos József

Zitterbarth János épi-
tész. Képm. 1857.

Ernst gyűjt.

Magyarország Képmások.

17. f.

A Mův. Muzeumok
Barátai Egyes. kiáll.
a Képm. Muz.-ban
Bp. 1931

Néggel és
arc néggel

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

—

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szálltam szemb
mely a mai veszedelmes külpolitikai he
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a kép
pártjából.

Az ország sorsáért való mélységes
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább kü
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a gazd

Én tehát felveszem a harcot, am
ki az országot a mai szörnyű helyzetéből

kibontom a legitimizm

„Istenért, Ki

Borsos József
festő
Zitterbarth János
épüsés archépe

Petr E M magyarművész-
archépek

4. l.
12. l. képpel.

Petrovits E

Az Ernst Mur. leíró lajstroma.
VII. M. művészek archépei. Bp 1931

Borsos József I

festő

l.

Mag N M Cent

37 l.

1848–1949. Centenáris kiállítás [a M. N. Muzeumban]. Bp. 1949. 37. l. –

Zitterbarth Mátyás arcképe (1848).

Gentiványi kiszt hozzon
tartozik még? Ő is hatap azzal
amer a
örültnek

MAGYARORSZÁG
TALLYA
931 OKT.
20 FILLER 20

Méltóságos

Petrovics Elek

Szépművészeti múzeum igazgató
ezen

Budapest
Aréna út.

Borsos József

festő

vod

Lázár Béla: könyvis-
nortetése Csathó Kál-
mán: A szép Juhász-
nie. c. könyvéről.
Magyar ~~[illegible]~~ Művészet
1936. 188–189. l.

Borsos József

l. Lá Biró Hagyust

23,57. l.

Repr.

Férfi nostré

Lázár B.

A B. Biró H. [illegible] T.

Bp 1937

Borsos József

Müv. 1. 1902. 147. l. –
1904. 199. l. – 1913.
343, 360 (B. J.) 409. l.
(Képpel.),

Borsos. József

Irod
2

Michel A. 1004. l.

Histoire de l'art.
VIII/3. k. Paris, 1929

Krupp III. 195.

Borsos József

Mikalik J.: A Kassai Múzeum gyűjteményének leíró lajstroma. Kassa, 1903. 39. l.

és közoktatásügyi Ministerium!

Jelzetes ügyirat

lébániatemplom tervezett helyreálli-
ber 18.-án 114019.szám alatt kelt mi-
lag van szerencsénk jelenteni, hogy ez
ot rendeltünk el, melynek alapján ér-
időben fogjuk a magas Ministerium e-
séges munkálatok még a tavaszi épité-
hassanak.

Borsos József

Lázár Béla: B. J.
BH. 1913. máj. 9. —
u. a.: B. J. Műv. I.
1913. 302–314. (Képek-
kel.)

ben 25.468 korona 37 fillér

kiadással elfogadhatónak t
ságot felmentvénykép értes
Egyuttal értesite

vaslata alapján a teljesite

vizsgálatával a számadásnal

mellett - a sárosmegyei m.

biztam.-

Budapest, 1

A miniszte

K

minis

A müemlékek orsz. Bizottsága

Borsos József

írod.

Lázár Béla: Egy Krisztus képről. Művészet 1913. 409–410. l.

~~Tagadja, hogy a Művészet 1913. évfban Erzsébet Krisztus-Egy fenti műve volna.~~

balrafordult, de szembe néz.
ılagon az aranygyapjas-, mel-
- és a szent István-rend jelvé-
Rizsporos parókája egyszer

álla leberetvált. Nyakravalója
sipke, dolmánya paszomántos,
érja piros. A háttér szürke.

2 cm. — Lelt. sz. 612. — Véte-
15389 és az 1895 márczius 26-iki
nea Lanfranconi gyüjteményéből
– Átvétetett 1895 május 5. és 6.
agyta az 1895 május 30-iki 28402

ozó adatok. 1907 : V. 16. *Isme-*
II. József császár.

Borsos József

Úvod
z
Lazármmjövője

B. : A

15. I. - Dp 1916

Lárár B

B. Biró H. [illegible]

MM 1931. 534. l.

Чисавой атветил: „Сдраствйте ридиа́та! Сде́сй Алиоша. Он идо́т ~~гав~~ свами нача́льники в ла́дер. Доствидания!" Лиза и Пётр атве́тили: „Доствида́ния!" Они и Сёпка пашли нача́льнику.

Н: 1 К: 3

Jain

Borsos József

festő

Per álltoltképes

551-l.

Per TK

Borsos József

Pesti Divatlap

1844. 254. h. (Pesti
műkiállítás.)

11066. szám.

Az esztergemi
névtárát a bizottva
latra megküldöm.
Budapest,
A minist

Borzos József

Pesti Hirlap. 1913.
máj. 6. (Előadás
B. J.-ról.) —

ságügyminiszterium a magánlakókt
tetében a nagymélt. miniszterium
ebben az esetben valóban áll és
nek most elfoglalt azaz álláspon
közjegyző, mint magánlakótól- pe
körül felmerült költségek is nem
tárcáját terhelik, amiért is az
amennyiben a fentebb hivatolt át
amit az igazságügyminiszteri áti
a nagymélt. miniszterium tárcájá
intézkedni méltóztassék. Budapes
nyi kir. ügyigazgató helyett: dr.
aligazgató.

A másolat hiteléül:

igaz

Borsos József

u. 3790

cród

Pesti Hirlap Vasárnapja

1930. szept. 28.

(A legszebb magyar-képek. Borsos József: Az elégedetlen festő, képpel és önarcképpel.)

908. Károlyi Lajos gróf.

Derékig, balra, diszmagyarban,
ösz; szeme kék. Nyakkendője rojtos,
ra vetett mentéje prémes,

Vászon, mér. 37.3 : 29 cm.
Festette: Jakobey Károly 1864-b
Vétetett 1901. május 9-én. Ára
Szn. 24-901.

Elszámoltatott 1901: XII. 31-
Az elszámolást elfogadta 1902

a rendes javadalomból

Borsos József

u. 3726.

ród

Pesti Hirlap Vasár-
napja 1931. jan.
11. (A legszebb
magyar képek. Bál
után, képjel.)

Marosportusi ásatás VI. 160.

Borsos József

A legszebb rózsa
(Dános Géza gyűjt) c.
képének szines repr.

A Pesti Hirlap Vasár
napja: 1931 máj. 31.

Sz. Kép

Borsos József

A Koszoru c. Képének
Hines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1934. márc. 11.

(51. kép)

áros polgármestere

BUDAPEST
934 NOV. 15-13
VIX 4 LIX

Ernágos Bizottsága

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERI ... YOSZTÁLY

BUDAPEST,

VI. ker., Állatkerti ~~utca~~ 1. sz.

3. sz. mintája. — 9639

MüRKV Borsos József

I. (1946.) Női képmás, of
gr. Széchenyi István lóháton, of

II. A vak Belizár, of

III. Nő gyümölcsel, of

IV. Nő magyar díszruhában,
háttérben tájkép, of
Tájkép várrommal, előtérben
pásztor és állatok (1851) of

V. Gyümölcs csendélet (1842) of
Nő virággal, of. lemez

VI. Gyümölcs- és virágcsendélet, of

вместе

6., Все пошли в ногу, по-военному к тому месту Кремля, где камни, мусор остались после октябрской революции.

Borsos József

Graz Joanneumban:
Csata után, vászon
131 x 106 cm.

Lacher, Karl:
Katalog der Landes-
Bildergalerie in Graz.
Graz, 1903. 26. l.

Europa.

film,- könyv,- lapterjesztő
és könyvkiadó rt.

Budapest. V.,

Borsos József

Ormós Zs.: Adatok a művészet-történetéhez. Pest, 1859. 22. l. — U. a.: A hg. Esterházy-képtár műtört. leírása. Pest, 1865. 140. l.

[illegible]
előméret-költségvetést ide
i. –
k ismerete nélkül ugyanis
érrtei, kiterjedése és kivitele
munk kellően tájékoztatva
ül a munkákat nem is kcd-

1908 évi február hó 28án
A hivatal főnök.

[illegible]

Borsos József

l.

Szépmüvészet

1943. 192. l.

Képpel

Grosslán Z.

A Mův-i Muz.-ok Barátai

Egles-nek 15 esztendeje

Szépm. Muz. szamára

(Női képmás csipkegallarral)

11

Borsos József

Peregriny J.: A M. Tört. Képcsarnok lajstroma. Bp. 1894. 121, 134 l. — U.a.: A M. Nemz. Múzeum Képtárának leíró katalógusa. Bp. 1900. 61, 466, 501 l. — U.a.: Az Orsz. Képtár műtárgyainak leíró lajstroma. Bp. 1901. 99 l.

6959. szám.

Az egri főegyh
rát a bizott. ágnak
megküldöm. —

Budapest
A minis

A
minis

Borsos József

1)

Biederm. kiall. 1937 nov. 1938 jan (Mücs)

I. terem Szignálva kb. egy Borsos J.

1) Gyümölcsesendélet.

2) Leanyok bál után.
Szépmű. Muzeum.

3) Gyümölcsesendélet Szignálva mint az 1. egy

4) Női arckép. (Kitűnő karban)

5) Esterházy Pál Antal herceg arcképe! (Tört. Képcsarnok?) (Jó technika)

6.) Galambposta 1855.

7.) Rottenbiller Fülöp polgármester arcképe 1848.
(Tört. Képcsarnok tulajd?)

8.) Galambposta 1860. (A hanyatlás erős jeleivel.)

. m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertő

007, 14725
szám.

Műemlékek Orsz. Bizottsága lek. Elnöks.

Hivatalból,
zszolgálati ügyben
Díj átalányozva.

Bzsest

Rákos u 10

Borsos József (2

Biedermeier kiáll. 1937.

II. terem.

9) Alkony.
10) Női arckép
11) Ablakban könyöklő nő
12) Női arckép.

IX. terem

13 Psyche ajándéka, litogr.

DAPEST
22

Szépmű Muz Borsos József

1918. hj szerzemények kiáll
(1914-1917)
Leány fej

1924 jun. A 19-20. sz. m.
grafikája
Telcki Sándor gr., könyomat

1940. jan. A m. rajz 500 éve
Férfiarckép, vizf.

1949. M. művészet 1800-tól
napjainkig
Szőlőt vag csókot
A nemzetőr
Nő bársonymentében
Az elégedetlen festő
Leányok bál után

ва.

Н: 7 К: 6 [illegible]

22.го нов. 1949. г.

Второ́е урражне́ние.
(Перево́д)

Дружо́к Петро́в спроси́л:
- Куда́ идо́ш ~~[illegible]~~ дружо́к?
Пётр отве́тил:
- Я иду́ в шко́ле, что в классе

Fův képt (2) Borsos József

1949 máj. M. Otthonok

A levél, of

1950 ápr-máj. Mesterek a Főiskolán
(Fips A. terem)

Szőlőt vag csókot

1951. A m. festészet haladó hagyományai

Koldusasszony

1951 szept-okt. A m. Katona a szabad Sajtóit

A nemzetőr

Fővképtár (1) Borsos József

1937 jan. (Tört. Múz.-al közösen)
(N. Szal.)

A levél, of

Psyche ajándéke, körajz

1939 jan. febr. (Mint fent) (N. Szal)

Csatajelenet
Férfiarckép
Női arckép
of

Szőllőt vag esókot (1843), of

1943. Az 1939-40 évi uj szerzem. kiáll.

Fürdő nők, of

1947 dec. 100 mester, 100 remekmű

Szőllőt vag esókot, of

1948 jul.-szept. A reformkor műv.

Férfiarckép
Szőllőt vag esókot) of

6. Все пошли в ногу, по-военному к тому месту Кремля, где камни мусор остались, после октябрьской революции.

Emkt

Borsos J

1940 febr.-márc. Mermek a mův-ben kiáll
Leány fej ✓

1941. nov. Archépkiáll. ✓
[Sterházy Pál Antal hegyarek

24.го октября 1932.

Пе́рвое упражне́ние.

(Дикта́нт.)

Де́ти в лесу́. В лесу́ дере́вья. В реке́ щу́ка. — Иди́ суда́ товарищи — крикну́ла Ли́за. — Здесь щу́ка. Нет, я не пойду́ ту́да.

Ли́за и Пётр шли ле́сом. Они́ шли в пионе́рский ла́герь.

N. Szal. (2) Borsos József

1949 febr.-márc. A m. nemzeti festészet kialakulása

Lányok bál után

✓

Omkt

Borsos József

1924 febr.-márc (Bp. tfv. közönségének képzm. gyűjtből rend. kiáll.)

Török nő } of
Hajatérő lányok } ✓

1925-26 Akt-kiáll

Fürdő nők } of
Fürdő nő } ✓

1927. M. Táj- és élethép kiáll

Galambposta
Műmölcsárus lány } of
A kis szomjas ✓

24 ~~20~~ октября 1949.г.

Первое упражнение.

(Диктант.)

Дети в лесу. В лесу деревья. В реке щука. — Иди сюда, товарищ — крикнула Лиза. — Здесь щука. Нет, я не пойду туда.

Лиза и Пётр шли лесом.

Borsos József

festő

Műcsarnok

1932. febr. – márc. Kiáll.

1, 3, 45.

Női arckép

Esterházy Pál herg

a képren Társ. első

vidnőke,

A kis piktor

Of

(2)

Bál után (1851)
Imrédy Ignác arck. (?)
Naplementében (?)
Bor, asszony, szerelem (1847)

Imrédy H. arck. (?) vízf.
Női arckép (?)
Leánya [Bársony Istvánné] arck. (?)

1921 Q l. Kulóu

1930. 108. sz. kiáll
A kis festő
A hír } of

1948 nov.-dec. A dolgozó nő és anya
a képzőművben
MNDSZ-kiáll
A levél, of

Исправлёние. 4го мая 1950 г.

Советские бесплатно
своей стране

кремлёвской

Ernst Kurz (1) Borsos József

1913. M. Biedermeier - művészet

gr Pálffy János arck (1854)
Önarckép (1865)
Csata után (1854)
Elhagatva (1843)
Hg Esterházy arck. (1852)
A matróz (1844)
gr Keglevics János arck. I-II. (1853)
Rottenbiller arck (1848)
Leudvayné arck. (?)
Miniatur arckép (?)
Feleségének apotheosise (?)
Női arckép (1857)
Férfi arckép (?)
Naplementében (1851)
Anyai gond (1845)
Krizis egy művész életében (1852
Katonasors (1852)

(Исправление. 4 го. мая 1950. г.)

Pozsonyi kiáll

Borsos József

1865 ang.

A postagalamb
Savoyard nő } of

Впереде́ шёл Пётр, а зсади шла Ли́за. Часовой стоял у деревья.

Н: 3 К: 3 Иван

22.го nov. 1949.г.

Второ́е упражне́ние.
(Перевод.)

~~Пётр вруг простила~~
Вруг Петров спрсил: Куда́ идёте мой вруг? Пётр отве́тил:

Alm.-Tel. É. Borsos József

1939. Férfiarckép, of ✓
II. Galambposta (1855) of
III. Rózsák, of
1940. nov. IV.
A szép kertés lány, of ✓
VI. 1941. Glas lány kosárral, of
Gyümölcs csendélet, of ✓
VII. Szilvák, karton
Fiatal lány kosárral, of ✓
X. Virág és gyümölcs csendélet of ✓
XI. Leányarckép, sz. kr. ✓
XII. Szakállas férfi, of ✓

24го октября 1949 г.

Пе́рвое упражне́ние.
(Дикта́нт.)

Де́ти в лесу́. В лесу́ дече́вья. В реке́ щу́ка.

-Иди́ сюда́, това́рищ - кри́кнула Ли́за. -Здесь щу́ка. -Нет, я не пайду́ туда́.

Ли́за и Пётр шли ле́сом. Они шли в пионе́рский ла́дерь. Впереди́ шёл Пётр, а сза́ди шла Ли́за. Часово́й стоя́л у де́ре-

Borsos József

festő

l.

Myskovszky

Fy. l.

A m. képzőművészet

tört. Tudom. Zsebkot.

196-198. sz.

Bp 1906

66159 / 16722 sz.

yméltóságú
óságos
ységos

Dr. Szentiványi Gyula urnak,

Budapest.

MENTES
M. sz. rendelettel
emélyes illeték-
g folytán.)

K JELEN YELEMBE	EGYSEG-ÁR P	EGYSEG-ÁR f.	ÖSSZES ÁR P	ÖSSZES ÁR f.	ÖSSZES ÁR P	ÖSSZES ÁR f.
RM.	5.	50			10.	45

41.327. — K. M. E. Ny.

Borsos József

Pesti Müegylet
évk. 1853-ra.
Pest, 1854. 26, 36. l.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M.

190 7 évi 11847 számv. sz.

III. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos följegyzése kéretik.

Méltóságos

br. F O R S T E

a müemlékek orsz.

A müemlékek or
tanár tiszteletdija fej
lettel utalványozott 750
tatván, elfogadhatónak ta
Miről MÉLTÓSÁGO
a kelt becses átiratára

Borsos József

Galamb posta
répr.

Pesti Napló,

A 80 évi – ajandék
albuma. 1850-1930
képekkel

Borsos József I

vod

Művészetszemlélet.

1948. 1. sz. A. Kis festő c. képeinek repr.-val.

Lisak-gyűjtemény az esztergomi mú-
zeumban VIII. 60.

Borsos József
festő

ivód
→
Porzó (Ágai Adolf)
Utarás Pestről —
Budapestre. 1843 —
1907. III. kiadás.
Bp. 1912. 340. l.

Borsos József

Seiz, J.C.: Feldmann's Wegweiser durch Pest und Ofen. Pest, 1855.

15 f.l. —

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

721/1907. szám.

Nagyméltóságu vallás-

A szolnoki róm.kath.p
tása ügyében mult évi októ
nisteri leiratra hivatkozó
ügyben helyszini vizsgálat
demleges javaslatunkat oly
lé terjeszteni, hogy a szük
si idényben foganatosittat

Borsos József

festő

Holzer Miklós nagy-
kereskedő a győri szentha-
ronság közkórház
jótevőjének arckep
fentitől 1851-ből.
A kórház tulajdoná-
ban

Repr.

A.)
Petz (Győr) Zoo. l.

(Város titháromság közkórházának
multja és jelene.

Győr. 1929

Draskóczy István

Borsos József

Rózsaffy D.: Pettenkofen Szolnokon. Műv. 1. 1905. 386-390. l. (B. J. arckép-vel.) -

3907/1908.szám.

Jelen szám és ke

miának, régészeti közlemén

alapján évi rendes államse

utalványoztam ki.

Erröl a tisztele

tesitem

Budapest, 1908 f

Borsos. József
festő

red.
Sarkady István = B. J.
Hajnal-naptár. Pest, 1863.
1864-re
28. l. Archeppel

Lajd

Magyar Nemzeti Muzeum
könyvt.
87.942. sz.

Borsos József

Meller S.: Az Esterházy képtár tört.
Bp. 1915. LXVIII., 182, 251. l. —

let alatt a Magyar Tudományos Akadé-

yekre az 1908.évi államköltségvetés

gélyképen tizezer (10.000) koronát

t Bizottságot tudomásvétel végett ér-

ebruár hó 11-én.

Borsos József

Meller Simon: A m. művészet Kiala-kulása a XIX. sz. első felében. Műv. t. 1911. 186 l. —

1.	székes egyház helyre áll. 1908 10·31	54.01
2.	Kolozsvár 1907 44.500·82 Szt. fer. Kolostor helyre áll. 1908 6.096·42	50.59
3.	Noszoly ev. ref. templom	99
4.	V. Hunyadi épitk. vár	15.75
5.	V. Hunyad. Huszárvár	2.58
	Összesen	10.396

A 110 kor. 89 fillér
maradt és ezt a
évi számadásába
átvezettem. –

Egyidejüleg
hogy az itt kimuta
1907. évben a kol
még 170 kor. 79 fi
összeg az 1906.

Borsos József

Miscarnok. 1901.
283. l. (Pettenkofen-kép a Nemzeti Múzeumban.)

Nagytekin

Van szerencsém
Bizottságo
kérni, m
fehérvári
állitásáh
Sándor e
illetékét
méltóztas

Árv. Csarn (2) Borsos József

1939. 92. sz.

Könyöklő nő, of ✓

1942 dec.

Csendélet kutyával, of ✓

Borsos József

festő

Perállag III/3

276, 408,
1379, l.

~~Peregrinus~~

Per Sz M.

Az ásatást ~~eredményeit~~ ugyanis nagy mértékben korlátozták 3
a helyszíni lehetőségek. Csupán azt lehetett megállapítani, hogy a Szt. Márton kápolna alatt, valamint a szentély
középkori falpillérei alatt római falok húzódnak. Nyomczok
római falokra bukkantok a kriptában is, ez utóbbi ahogy
bár semi archeitektonikus szerepük nincs a későbbi,
építkezésekbe beszigeltek. Mindezek az eredmények csak a már
ismert ~~sel~~ tényeket dámasztók elő, hogy a temperom körül
terült el Sabaria ókeresztény ~~temetője, sel~~ temperom a
csak - dolán magánház - alapfalainak felhasználásával
~~it~~ épült a mai Szt. Márton temperom.

Sokkal jelentősebb azonban az a megfigyelés mint
Hum Géza felvételi rajzai nyomán tett Pancovics István.
A szentély ~~falán~~ keleti falának vizsgálatával feltűnt nemcsak
a római falazás nyoma az alapokban, hanem az is, hogy a
keleti falba félkörives apszis fülke van bemélyítve.
[illegible] mutatva, hogy az ókeresztény épü-

Szt. Mózes Cik Borsos József

1911. IX. Vadászaton (1830)
(Valószínűleg gr. Andrássy Gyula
alakja konstantinápolyi nagy-
követ korában.)

X. 1912 u.a.

XII. Fürdő nők, of

XXXV. Mohácsi ütközet
cred. kőrajz

Aukciók Árv. Aarn (1) Borsos József

1929. 5. rk.
Nő virágkosárral, of

1930. 4. rk.
Glasz nő, of
Női képmás, vízf

1933. okt. 67. sz.
Ineselkedés, of
Fiú képmása
Női képmás

1935. máj. 2. rk.
Sebesült vitéz és apáca, of

1938 febr. 2. rk.
Csipkeruhás nő, of

1939 jan. 1. rk.
Zitterbarth János arck.
of

Впереди шёл Пётр, а сзади шла Лиза. Часовой стоял у дерева.

Н.: 7 Н.: 6 Иван

Trust ánke. (5) Borsos József

LIII. Rózsacsendélet, karton
Szekfűcsendélet " "
Glas, anya, of

LIV. Olvasó nő, fa
Vörös sálos nő (1851) of
Virágcsendélet, of
Glas, kertés, lány (1847) of
Vázlat a Galambpostához
karton.

LV. Nő rózsákkal, of
~~Virágcsendélet~~, of

субботнике.

6.) Все пошли в ночу, по-военному к тому месту Кремля, где камни, мусор остались, после октябрской революции.

Ernst aukc. (4) Borsos József

XLV. Gyümölcs csendélet, of
Készülődés az álarcos bálra (1859) of (fa)
Három parasztlány, of (fa)
Férfi és női arckép, of ✓

XLVI. Előkelő úr arcképe (1842) of
Férfi arckép (párdarab) of
Női arckép " " " ✓

LI. Fiatal nő arcképe, of
Fiatal fiú arcképe of. ✓

LII. 2. rés.

"Szeret – nem szeret" (1856) of
(Virágjóslás)
Leány kosárral (1846) of ✓

24-го октября
1949. г.

Первое упражнение.
(Диктант.)

Дети в лесу. В лесу деревья. В реке щука. — Иди сюда, товарищ — крикнула Лиза — Здесь щука. Нет, я не пойду туда.

Лиза и Петр шли лесом.

Ernst anke. (3) Borsos József

XXXVII. Fekete sálas nő arck. (1854) of

XXXVIII. Férfiarckép (1850) of
A mohácsi ütközet (1837) of. lemezpapír

XXXIX. Gyümölcs-csendélet, of
Szőlőt és csőkot (1843) of

XLI. Öreg férfi (állitólag Borsos) of 37×30
Gyümölcs csendélet, of 47×55

XLIII. Fiatal lány, of.
Csábitás (1851) fa
Egy magar úr arcképe (1856) (vásznon)
A hír (1852) fa

24-го октября 1949 г.

Пе́рвое упражне́ние.
(Дикта́нт)

Де́ти в лесу́. В лесу́ де́ревя. В река́ щу́ка. — Иди́ сюда́, това́рищ — кри́кнула Ли́за. — Зде́с щу́ка. Нет, я не роиду́ туда́.

Ли́за и Пётр шли лис ле́сом. Ани́ шли в пио́нерский

Ernstaubc. (2.) Borsos József

XXI. Kovásznai Kovács Ellés
Képmása (1857)
(olajminiatűr fára)
Női képmás (1849)
lencsepapír

XXIII. Női képmás, of
(állítólag Borsos-kép)

XXV-XXVI. Női képmás (1849)
miniatűr papíron
Női képmás, olajminiatűr

XXIX. Leány galambbal
of

XXXII. Vénus Amorral, of
Férfi képmás (1842) of

Исправление 13го апреля 1950 г.

Вопросы: 1, Где выстроились пионеры?

2, Кто работал поваром в кухне?

3, Что ты делал вчера?

4, Почему надо отремонтировать школу?

5, Есть у нас порядок?

6, Что надо делать в школе?

7, Какой это хлеб, чёрный или

Ernst aukciók (1) Borsos József

XI. Női képmás (1850) of

XIII-XIV.
Anya a beteg ermeke mellett (Anyai gond)
(1845) fa
Férfi képmás, of
Női képmás

XV. Női képmás, of (anyol loknis nő, csipke-kabátban)

XVI. Női képmás (1849) vízf.
Kettős képmás (tanulmány a
(Kettős leányarckép) of művész lájáról és annak barátnőjéről)

XVII. Női tanulmány, szénr.
(Parasztnő)

Alvó olasz nő, of

XVIII. Férfi képmás, of
(gr Festetics arch.)

24^20 октября 1949 г.

Первое упражнение.

(Диктант.)

Дети в лесу. В лесу деревья. В реке щука. — Иди сюда, товарищ, — крикнула Лиза. — Здесь щука. Нет, я не пойду туда.

Лиза и Пётр шли лесом. Они шли в пионерский лагерь. Впереди шёл Пётр, а сзади шла Лиза. Часовой

Borsos József I.

festő

Dési H Kőrkiáll. V.

1949 ápr.-máj. csak ez! ~~több anyag kiállítva~~

A m. vízfestőket a 19. sz.-ban

Kossuth-szakállas férfi

Révész Györgyille + 1877 Győr Bp. Képszőm-f
1903 Iparmův. Társulat Lyps
első díj.
Győrött él.

ÉBER II. 362 l

4

Borsos József

Biedermeier kiáll. 1937

VII. Szem.

34. Fejfiarchép, vörf.

Lépm. Mur. - V

A Galambpostás repr.
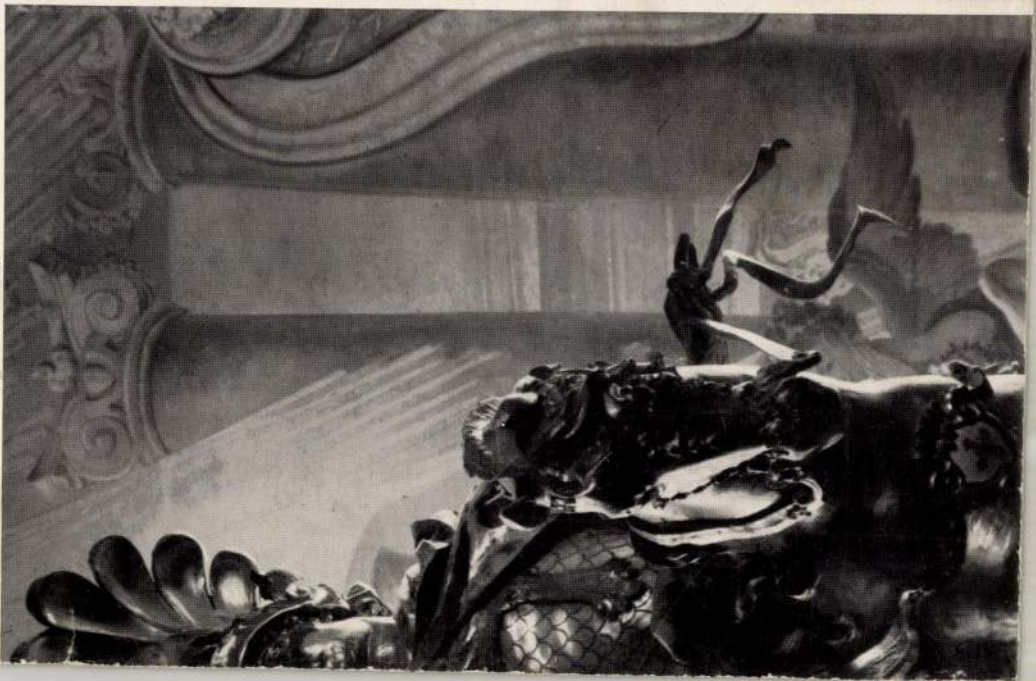
a Katalogusban